PAULI BARBETTE MED. DOCT. OPERA OMNIA MEDICA, CHIRURGICA ET ANATOMICA, NOTIS ET OBSERVATIONIBUS

Nec non

PLURIBUS MORBORUM HISTORIIS & CURATIONIBUS illustrata;

EDITIO NOVISSIMA AUCTIOR

APPENDICE EORUM, QUÆ IN PRAXI, TUM Medica, tum Chirurgica, vel omissa, vel concisiùs pertrectata fuerant.

OPERA ET STUDIO

JOH. JACOBI MANGETI MED. DOCT.
& Sereniss. ac Potentiss. REGIS PRUSSIÆ Archiatri.

GENEVÆ,
Sumptibus CHOUET, G. DE TOURNES, CRAMER, PERACHON, RITTER, & S. DE TOURNES.

M. DCC. IV.

NOBILISSIMIS ET AMPLISSIMIS

VIRIS

DOMINO D.

ABRAHAMO CHAMBRIER,

Serenissimo Principi de Longueville, &c. à Consiliis Status in Principatu Neocomensi, Comitatuque & Ditioni Valenginensi ab eodem Præfecto;

NEC NON

DOMINO D.

JOHAN. HENRICO BRUN,

Domino in Oleires, Serenissimo eidem Principi de Longueville à Cubiculis inter Nobiles, à Consiliis Status, & Procuratori ejusdem Generali in Principatu Neocomensi.

QVEM Neocomi Helvetiorum haud ita pridem aspiciens nuper Medicinam facientem benevolentiæ tot testimoniis tam gratiosè testari voluistis; Opera non [illegible] in Aula vestra benigne & amicè admittere, sed etiam [illegible], Vobis nomine vestri, Vestrorumque valetudini prosperæ tam confidenter opitulari; Videtis nunc, Viri Illustrissimi, Genevæ Patriæ suæ quamquam [illegible]

[illegible] CHOUET, G. DE TOURNES, CRAMER & PERACHON.

NOBILISSIMIS ET AMPLISSIMIS

VIRIS

DOMINO D.

ABRAHAMO CHAMBRIER,

Serenissimo Principi de Longueville, &c. à Consiliis Status in Principatu Neocomensi, Comitatuique & Ditioni Valenginensi ab eodem Præfecto.

NEC NON

DOMINO D.

JOHAN. HENRICO BRUN,

Domino in Oleires, Serenissimo itidem Principi de Longueville à Cubiculis inter Nobiles, à Consiliis Status, & Procuratori ejusdem Generali in Principatu Neocomensi.

QVEM Neocomi Helvetiorum haud ita pridem auspiciis vestris Medicinam facientem benevolentiæ tot testimoniis tam gratiosè cohonestare voluistis; Quem non tantùm in Ædes vestras benignè & amicè admittere, sed etiam, vixdum Vobis notum Vestri, Vestrorumque valetudini prospicere tam confidenter optastis; Videtis nunc, Viri Illustrissimi, *Geneva Patria suâ quanquam*

§ 2 rursùs

rursùs exceptum, beneficiorum apud Vos receptorum memoriam grato animo recolentem, favoris toties jam experti novum pignus exquirere, patrocinium videlicet pro fœtu priùs ex parte apud Vos concepto, ut à Vestris Nominibus, quasi totidem benignis sideribus influentias latè spargentibus, quem per se non meritus est honorem mutuatum veniat. Quos autem Viros, Nobilitate, Ingenio, Prudentia, Sapientia, Vobis ambobus insigniores, & quorum judicium majoris sit ponderis & momenti circumspicere eum in finem potuissem? Tu siquidem Amplissime Domine Chambrier *longæ Avorum Nobilissimorum seriei originem debes, è quorum numero recenserem* Atavum, *qui Neocomensis Vrbis Præfecturam meritissimus obtinuit; Abavum qui Canonicatu post Reformationem spontè exutus, Legati Gubernatoris officium dignissimè sustinuit;* Avum *qui Magistraturæ præcipuos honores summo omnium applausu inivit; ac denique beatæ memoriæ* Parentem, *Serenissimo Principi de Longeville à Consiliis Status in Principatu Neocomensi, qui Procuratoris Generalis munere magna cum existimatione functus, Vrbis Præfecturæ commissus fuit. Verùm quid opus est tantos Viros in scenam producere dum in Te, virtute non minùs quàm ortu nobilissimo, relucere videmus quicquid in illis suspicimus; Te, inquam, qui post peragratos varios tam Vrbis, quàm Status Magistraturæ gradus, in Consilio Status, & Præfectura Comitatus & Ditionis Valenginensis jam sedes, unde prudentia, humanitate, decretorum æquitate & soliditate, aliisque singularis exempli, omnibus spectandum & venerandum Te præbes. Tu præterea Amplissime Domine* Brun *inter cujus Avos nominari potest Illustrissimus Heros* Petrus Brun *Consul Tigurinus, qui jam ab aliquot sæculis virtute & fortitudine sua Helveticæ Libertatis fundamenta non tantùm posuit, sed etiam firmavit;* Atavus *qui cùm primus è Nobilissima Familia Neocomi domicilium locasset, ibidem Illustrissimæ Familiæ* de Diesbach

Provinciam

Provinciam tum pro Principe administranti, matrimonio junctus vixit; Abavus *qui primas Urbis dignitates suscepit;* Avus, *qui abdicato cui summo cum applausu incumbebat Magistratu, Sacris se vovit, Pastorisque honorarii officia Neocomi maxima Ecclesiæ ædificatione, gratuitò & sine mercede gessit; beatæ memoriæ* Parens *qui iisdem quæ possides muneribus à Principe suo condecoratus, gloria satur ab aliquot annis obiit. Tu, inquam, virtutum avitarum hæres, postquam per aliquot annos in Regis Christianissimi exercitibus Cohorti Helveticæ Præfectus fuisses, jam ante ætatem ingentes animos versans, Celsissimis Principibus de Longueville dignus visus es qui ad sublimiora Patriæ Officia elevareris, in quibus etiam turbatis & quasi confusis rebus, immotus perstitisti, Deoque & hominibus, charitate, beneficentia, aliisque virtutibus, tum moralibus, tum civilibus, acceptissimum te præbuisti. Inter plura quæ justum implerent volumen hæc impræsentiarum delibasse sufficiat,* Viri Illustrissimi, *unde toti orbi pateat quæ Nomina Operi meo præfigere, in ejusdem majorem commendationem voluerim. Unum superest, Vos scilicet,* Viros Amplissimos, *iterùm atque iterùm cum debita reverentia rogem, qualemcunque meum laborem eo quo Vobis dicatus est animo suscipiatis, leveque istud observantiæ erga Vos meæ τεκμήριον accipere non dedignemini, donec possim aliunde testatum facere quanta cum veneratione sum*

Dabam Genevæ 14. Martii
Anno 1688.

Amplitud. Vestr. deditissimus
JOH. JAC. MANGETUS.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

CLARISSIMI Pauli Barbette Medici Amstelædamensis Celeberrimi Opera Medica & Chirurgica uno Volumine complexa, tibi tertiùm, Lector studiosissime, sistimus, eaque non nuda, ut priùs jam monuimus, sed Notis Clariss. Frederici Deckers ad alteram eorum partem, Praxim scilicet Medicam, innexis, illustrata, atque variis observationibus, animaduersionibus, morborum historiis & curationibus, ab excellentissimis Autoribus excerptis, proprioque petitis penu, non tantùm ut in primâ Editione auctâ; sed etiam præter Appendicem promissam, hactenusque ineditam, variis explicationibus, tum Medicam, tum Chirurgicam Praxim, tum etiam res Anatomicas spectantibus multò auctiora. Si distractiones practicæ, fervensque prælum minùs obstitissent, plura forsitan, eaque proculdubio magis elimata adjecissemus; verùm hęc qualiacumque demum sint, rudia scilicet & impolita, tibi grata fore speramus, quandoquidem studiis tuis apprimè conveniunt, cautionesque pluribus cum enodationibus complectuntur, unde tutiùs & securiùs rebus Medicis & Chirurgicis incumbere valeas. Caracteres in hac Editione adhibitos quod attinet; Notas à Clariss. Deckers adjectas, jam non ut priùs caractere Romano, sed Italico, nostras verò cum Appendice, non ut priùs Italico, sed Romano, textus caractere paulò minutiore, conscriptas tradimus. Pręcipuarum Appendicis, propriis locis identidem insertę, materiarum Indicem, in majus tuum commodum, (quod etiam respectu Chirurgicorum maxima ex parte factum est) adjungere animus erat, at instantes

instantes Nundinę Francofurtenses nos intra angustiores limites conclusere, quàm ut id permitteretur; spatii itaque iniquitate coacti te rogamus contentus sis Indice Capitum quo significetur quid novi pręter Notas in Praxi Medica exquirere debeas. Capita autem illa sunt

Vale Lector Studiosissime & ama

Tui Amantissimum

Joh. Jac. Mangetum.

PRÆFATIO,

INGENIOSE LECTOR.

PAUCIS tibi multa do, quæ multis fortè non placebunt, quos non multi fortè faciam. Hæc compendiosè scripsi doctioribus, à quibus doctiora sperans, multis interim profectura spero, multis enim profecisse scio. Deficit morborum contagiosorum cura, sed & illam brevi, Deo dante, dabo. Ex centum, quos consului, auctoribus, nihil ferè exscripsi, proprio ubique usus sensu & judicio. Mirari noli quod Pituitam vulgarem sæpiùs Lympham crassam vocem; examinent illam Anatomici & Practici accuratiores, reperient vera me scripsisse; sed in ventriculo & intestinis limitatione eget. Fruere tu hisce, & ama, si sic tibi visum fuerit,

Tuum totum

Paulum Barbette, M. D.

PRÆ-

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Benevole Lector.

QUOD Democritus *Epistolâ ad* Hippocratem *ait*, *singulos homines* Medicinæ *conscios esse debere*, *non tantùm ad dignitatem* Medicinæ *facit*, *verum etiam illud videtur exigere* Medicinæ *difficultas*; *ut videlicet junctis manibus contendamus ad Medicinam quantum fieri potest perficiendam. Adeò ut in hac materiâ sæpè etiam olitor valdè opportuna locutus sit; nec cujusquam sanè conatus contemnendus; tam ardua enim est* Medicina, *ut unius hominis diligentiâ vix possit ad umbilicum deduci. Multa certè Veteres præstiterunt, ast verò dies diem docet, atque hoc nostrum ævum multorum quoque novorum est ferax, quibus* Medicina *non parùm illustratur, atque occasionem suppeditant* morborum *eorumque* causarum *rationem distinctiùs cognoscendi atque accuratiùs curandi. Veteres paucis utebantur medicamentis, quia pauca ipsis erant cognita; hoc verò tempore tanta est medicamentorum messis, ut ferè eorum multitudine obruatur* Medicus, *illique propter copiam sit inopia: tantus enim est* Chimiæ *usus, tantaque* Naturæ *ubertas, ut nullus sit terrarum angulus, ubi* Medicus Chimiâ *instructus non inveniat medicamina ad cujusvis morbi curam necessaria; tanta quoque est herbarum spontè prodeuntium copia, ut ubique sit* αὐταρκεία, *quæ oculato* Medico *sufficiat; ex utrâque officinâ corrasimus quæ humanæ fragilitati succurrere possent. Neque etiam pepercimus animalibus à* DEO OPTIMO MAXIMO *creatis non modò ut sint hominum alimenta, ast quoque ut sint medicamenta. Secuti autem fuimus ductum* Viri Experientissimi Domini Doctoris PAULI BARBETTE p. m. *de Re* Medicâ Chirurgicâve *optimè meriti, tum quia succinctè, tum etiam quia pleraque sua perquam accuratè proposuit; ignoscet autem mihi, Lector Benevolus, si ubique eadem cum ipso non sentiam; labi enim humanum est, & fortè ego erravero; non equidem volens, qui nihil cupio quàm* Veritati *primas concedere, meumque benevolum affectum generi humano testari; quod, uti opinor, ne ipse quidem* Livor *ægrè feret: nemini enim obtruditur, sed ut hanc meam Opellam eo animo excipias, quo porrigitur, rogat.*

Tuus FRED. DECKERS, M.D.

PAULI

PAULI BARBETTE
DOCT. MED.
PRAXIS MEDICA
Notis & Observationibus Illustrata.

PAULI BARBETTE
PRÆFATIO,
INGENIOSE LECTOR,

PAucis *tibi multa do, quæ multis fortè non placebunt, quos non multi fortè faciam. Hæc compendiosè scripsi doctioribus, à quibus doctiora sperans, multis interim profectura spero, multis enim profecisse scio. Deficit morborum contagiosorum cura, sed & illam brevi, Deo dante, dabo. Ex centum, quos consului, auctoribus, nihil ferè exscripsi, proprio ubique usus sensu & judicio. Mirari noli quod Pituitam vulgarem sæpiùs Lympham crassam vocem; examinent illam Anatomici & Practici accuratiores, reperient vera me scripsisse; sed in ventriculo & intestinis limitatione eget. Fruere tu hisce, & ama, si sic tibi visum fuerit,*

Tuum totum

PAULUM BARBETTE, M.D.

PRÆFATIO AD LECTOREM.

BENEVOLE LECTOR,

QVod Democritus *epistolâ ad* Hippocratem *ait, singulos homines* Medicinæ *conscios esse debere, non tantùm ad dignitatem* Medicinæ *facit, verùm etiam illud videtur exigere* Medicinæ *difficultas; ut videlicet junctis manibus contendamus ad Medicinam, quantum fieri potest perficiendam. Adeò ut in hac materiâ sæpè etiam olitor valdè opportuna locutus sit; nec cujusquam sanè conatus contemnendus; tam ardua enim est* Medicina, *ut unius hominis diligentiâ vix possit ad umbilicum deduci. Multa certè Veteres præstiterunt, ast verò dies diem docet, atque hoc nostrum ævum multorum quoque novorum est ferax, quibus* Medicina *non parum illustratur, atque occasionem suppeditant* morborum *eorumque* causarum *rationem distinctius cognoscendi atque accuratius curandi. Veteres paucis utebantur medicamentis, quia pauca ipsis erant cognita; hoc verò tempore*

 tantæ

tanta est medicamentorum messis, ut ferè eorum multitudine obruatur Medicus, *illique propter copiam sit inopia: tantus enim est* Chimiæ *usus, tantaque* Naturæ *ubertas, ut nullus sit terrarum angulus, ubi* Medicus Chimiâ *instructus non inveniat medicamina ad cujusvis morbi curam necessaria; tanta quoque est herbarum sponte prodeuntium copia, ut ubique sit* αὐταρκεία *quæ oculato* Medico *sufficiat; ex utrâque officinâ corrasimus quæ humanæ fragilitati succurrere possent: Neque etiam pepercimus animalibus à* DEO OPTIMO MAXIMO *creatis, non modò ut sint hominum alimenta, ast quoque ut sint medicamenta. Secuti autem fuimus ductum* Viri Experientissimi Domini Doctoris PAULI BARBETTE p. m. *de re* Medica Chirurgicave *optimè meriti, tum quia succincte, tum etiam quia pleraque sua perquam accurate proposuit; ignoscet autem mihi Lector Benevolus, si ubique eadem cum ipso non sentiam; labi enim humanum est, & forte ego erravero; non equidem volens, qui nihil cupio quàm* Veritati *primas concedere, meumque benevolum affectum generi humano testari; quod, uti opinor, ne ipse quidem* Livor *ægrè feret: nemini enim obtruditur, sed ut hanc meam opellam eo animo excipias, quo porrigitur, rogat*

Tuus

FRED. DECKERS, M.D.

PRAXEOS BARBETTIANÆ ILLUSTRATÆ & AUCTÆ,

LIBER I.

DE CAPITIS AFFECTIONIBUS.

CAPUT I.

De Epilepsia.

I. DEfinitio. Epilepsia est [a] Convulsio, vel motus partium corporis plerarúmque præternaturalis, *(a)* cum mentis & sensuum pro tempore plerumque læsione.

II. *Pars affecta* primaria est *Cerebrum*, & consequenter *nervi*, nullatenus verò membranæ. [b]

III. *Dif-*

[a] Quid sit Convulsio, quid motus Convulsivus in capitis hujus Appendice, explicabitur.

(a)*Convulsivus nempe, imò in* epilepsia *sæpius* motus convulsivos, *quàm quidem* ipsam convulsionem *observarunt Practici.*

[b] Circa Epilepsiæ sedem atque verum subjectum variant Authorum sententiæ; Quidam cum clarissimo D. Authore nostro, volunt cerebri meditullium unicè affici, alii verò meninges ipsum investientes; Excellentissimus D. Willisius totum hoc refert ad spirituum animalium cerebri incolatum subitam quandam rarefactionem & explosionem, quâ cerebrum inflatur, insensile redditur, simulque nervi appensi in convulsiones aguntur. Qua autem ratione ejusmodi contingant explosiones, & quomodo omnia Epilepsiæ symptomata eas subsequi valeant, fusè, ingeniosè & doctè tradit idem.

 [c] Epilepsia

III. *Differentiæ. Idiopathica* est vel *sympathetica. Fortis* vel *levis. Periodica* vel *inordinata. Hæreditaria* vel proprio vitio & *diæta* acquisita. [c]

IV. *Causa proxima* est *Lympha* in cerebro vitiata & *acredine sua* (*b*) nervos vellicans. [d] *Remota* in glandulis lacteis, corde, utero aliisque

[c] Epilepsia est vel à causa interna, vel ab externa; Causa interna aliquando in cerebro ipso, aliquando in genitalibus, aliquando in mesenterio, aliquando in liene, aliquando in aliis etiam visceribus sedem suam habet, de quibus omnibus multa videri possunt apud Practicos exempla. Causa externa in partibus etiam longè à capite remotis esse potest; sic epilepsiam ex pollice ortam ibidemque per cauterii applicationem sanatam describit Borellus; sic aliam ab extremis instar auræ ascendentem, atque per ligaturas quo minùs ulteriùs progrederetur impeditam, explicat Salmuthus; Lindanus de epilepsia ex carie ossis in pollice pedis verba facit; & mox adducimus historiam epilepsiæ à sinistri pedis læsione excitatæ. Aliquid rariùs etiam habet Henr. ab Heers de Epilepsia ex terrore in puella nubili orta, ex eo sc. quod ebrii duo ipsam ad stuprum sollicitarent. In ea cum prædictus ab Heers adverteret perpetuam pollicum pedum confricationem, butyro antimonii hisce applicito, sicque carne ad ossa usque ablata, curationem fœlicem instituit. Alias idem Epilepsias, & à morbo gallico, & ab ebrietate, & à vermibus, & à menstruo fluxu retento, eleganter describit in suis Observationibus Medicis.

(*b*) Et quidem acido-austerâ, *non tantum nervos vellicans, ast quoque suâ austeritate nervos quasi constringens, liberumque sic spirituum animalium in nervos influxum impediens, efficit motus convulsivos convulsionesvè: esse acredinem acido-austeram satis superque patet ex effectis & curatione.*

[d] Clar. Barbette lympham acrem, aut Clar. Deckers lympham acido-austeram, vel Doctiss. De le Boë Sylvii spiritum acidum & acrem, spiritus forma ad nervorum principium elevatum; vel simpliciter Excell. Ethmulleri acidum nervis, ut ipse affirmat inimicissimum, vel tandem Clar. Willisii corpuscula salina & sulphurea maximè activa, ea, inquam omnia, paroxysmum epilepticum, aut graviores saltem convulsiones per solam irritationem producere, [quæ communis est sententia] eidem Willisio minus probabile videtur, propterea asserit hisce in morbis corpuscula illa cum spiritibus combinata, & dein subitò erumpentia, particularum mineralium combinationes violentasque explosiones imitari; & revera si quis ad rationem invasionis probè attendat, vix ac ne vix quidem conjicere poterit tam subitam lymphæ aggestæ, aut aliarum causarum à memoratis Autoribus allatarum, per periodos in cerebri

aliisque partibus ^c sunt quærendæ. Quicquid enim, sive bilis sit, sive pituita, sive succus pancreaticus, vel semen sanguisve men-

cerebri totum meditullium effusionem, quæ caduci paroxysmos, sæpiùs validissimos, & verè herculeos, momento procreet, & statis ita intervallis, ut quis singulis diebus circa horam septimam mane; circa horam primam & sextam pomeridianas, iis correptus fuerit. Quod tradit Philipp. Iac. Sachs à Levvenh. Miscell. Curios. A. ij. pag. 169. Præterea qui fieri poterit, ut v.g. ex usu olei juniperini tam prompta fiat lymphæ acrioris in cerebro aggestio, ut in subjecto nullatenus prædisposito, frequentes & atrocissimi caduci paroxysmi excitentur, quod tamen cuidam evenit Matronæ dum in nephritidis medelam oleum prædictum adhiberet, ut legi potest in Miscellan. curiosior. A ij. pag. 27.

c Ex pollice manus sinistræ aliquandò quid acre moveri (sentiente agro) versus cor cerebrumque observavimus, quo etiam ligato, paroxysmum retardarunt nonnunquam, imò non semel ab eodem ager liberatus; tales & similes historias varii observarunt; videsis apud Galenum lib. 3. de Locis affectis cap. 5. ut & Joannem Schenchium lib. 1. de Epilepsia observ. 185. & seq. p. m. 162. & seq.

Diversarum causarum *signa sequentia sunt: si* ex cerebri ἰδιοπάθεια, *semper adest gravitas & atrox dolor capitis, item sensuum debilitas, stupor, faciei pallor, & insomnia turbulenta: si verò* ex συμπάθεια ventriculi aut ipsius orificii superioris, *ii in praecordiis & circa orificium ventriculi, dolorem, corrosionem, vel distensionem sentiunt, præsertim jejuni, & difficillimè inediam tolerare possunt: Paroxysmum semper antecedit nausea, dolor & palpitatio cordis, animique deliquium: solvitur autem paroxysmus cum vomitu biliosorum aut pituitosorum acidorumvè humorum; ipsius cuius historiam recitat Galenus lib. 5. de Locis affectis: si* ex utero, *circa lumbos, & pubem dolores antecedunt, & simul capitis acerbos cruciatus percipiunt fœminæ: si* ab extremis partibus, *ex iisdem frigidam quandam auram ad cerebrum elevari sentiunt: cujus impetus, arctiori vinculo parti affectæ injecto facilè aliquando intercipi potest, ut videre est in observatione nostrâ circa hunc paragraphum; adeò ut vel nullam, vel saltem mitiorem adferat Epilepsiam.*

De Epilepsia à sinistri pedis læsione occurrit historia in Miscellan. Curios. ex D. Georgio Abrah. Merclino, quæ omnino digna est quę hic legatur. Sic autem ille Iuvenis erat 18. circiter annorum, sani aliàs corporis & optimi temperamenti. Is in sinistri pedis pollice dolorem sensit ex reflexi unguis compressione, indeque prognato in circumsita carne tumore ortum: Chirurgum accersit, qui postquam varia remedia incassum adhibuit, tandem die 15. Ianuarii anni hujus 1675. ad sectionem devenit; qua facta animo actutū linquitur patiens, & paulò post, cùm interea Chirurgus vultui eius frigidam reficiendi causa aspersisset aquam, convulsivis motibus abominabili spectaculo concuti incipit,

menstruus. Lympham reddere potens acriorem, (*d*) Epilepsiam facilè causat cerebro malè sese habente. [e] Vapores non admitto.

V. *Signa*

pit, qui eum ab illo tempore usque in hunc diem quotidie semel, bis, ter, sæpiusvè immaniter etiamnum exagitant, dum artus suos nunc flectere, nunc extendere, nunc antrorsum, nunc retrorsum, nunc sursum velocissimo jactu se proiicere, nunc corpus in gyrum movere, nunc affectam partem ori admotam exosculari, nunc eam velut inde per suras ascendentem auram cohibiturus levi manu tractare ac demulcere, nunc alios varios mirabiles gestus pantomimi ad instar formare cogitur. Sentit enim misellus ab affecta parte auram quasi quandam velut futuri paroxysmi preconem per totum pedem in abdomen perreptare, indeque porrò per spinalem medullam in caput ascendere, factaque in ea multa rotatione, frontem occupare, ad quod ipse primum antrorsum præceps ingenti saltu ruit, & deindè ipsa hac epilepsia miserabilem in modum corripitur, continuò interim seroso quodam ichore ex affecto pollice extillante, frustraque hactenus tentatis probatissimis etiam aliàs remediis. Rarum profecto exemplum! illique non adeò absimile quod Galen. l. 3. de loc. aff. cap. 7. de puero 13. annorum; vel Heurnius Comment. ad Aph. 7. sect. 5. de juvene quodam annotavit; quibus Willisii sententia de particulis elasticis non malè roborari posse videtur.

d Scilicet acido-austeram.

e Tribus his verbulis, *vapores non admitto*, egregiè repudiat Autor vulgò receptam, sed nulli forsan intellectam, de vaporibus opinionem. Quoties autem auram malignam, seu vaporem à peculiari quapiam parte elevari tradunt Practicorum Observationes, toties ad mutuam communicationem quæ inter cerebrum, & partes corporis exteriores, mediantibus nervis intercedit, attendendum: hac enim ratione facilè concipiemus nervorum ad artus & remotiora à cerebro membra, attinentium irritationes, & vellicationes, ipsi cerebro nervis iisdem continuo, seu appenso, momento temporis communicari posse, eodem modo quo funis tensi extremitatem alterutram tangere aut movere non possumus, quin extremitas opposita moveatur. Ita medicaméta acria visceribus adspersa, fibrillas nerveas irritando, motus convulsivos interdum excitant, licet in cerebro, aut nervorum principio nulla sit prævia ad id dispositio. Idem à tendinibus punctis efficitur, à morsu viperarum, & aliorum animalium venenatorum, nec non à venenis intrò assumptis & ventriculi plexus nerveos vellicantibus. Sæpè etiam è contra contingit, ut quo tempore materia morbifica, quæcunque demum ea fuerit, intra cerebri cancellos æstuare & moveri incipit, atque certos quosdam nervorum fasciculos lancinare, eodem momento motus convulsivos, vel sensatione nescio quam molestam, veluti auræ frigidi-

oris

V. *Signa Diagnostica.* Caput dolens est, grave, vertiginosum. Pallet facies, extrema frigent tremuntque. Linguæ motus inordinatus. Meticulosus æger atque tristis. (*e*) Subito interdum corruit. Nunc quædam, nunc multæ convelluntur corporis partes Hic manus habet clausas, ille in gyrum agitur; hic cursitat, ille sedet. Plerique actorum sunt ignari; quidam sensibus utuntur; tam externis quàm internis, hocque rarò, nec satis, puto, aptè. Quidam vociferantur, aliis supervenit dentium stridor, stertor, spuma oris; urinæ, fœcum, seminis involuntaria excretio. [f]

VI. *Pro-*

oris aut acrioris in artubus ad quos prædictus nerveus fasciculus distribuitur, necessariò percipiant ægri; unde etiam remedia ibidem applicita, atque inustiones aut ligaturæ aliquid boni efficere possunt, dum scil. virtutem & actionem suam per nervos affectos ad cerebrum ipsum deferendo, acrimoniam discutere, motusque explosivos inde ortos supprimere, aut potius immutare valent.

(*e*) *Sunt præludia, nec non* instantis *epilepsiæ signa diagnostica. Rectè Hipocrates lib. 6. de Morbis popularibus circa finem: melancholici etiam epilepsiâ corripi plerumque solent, & vicissim epileptici fieri solent melancholici; imò semper ferè sunt melancholici; acida austeraque acria quàm maximè in epilepsiâ, affectibusque omnibus melancholicis nocent; acetum acidaque omnia acria esse melancholiæ pabulum magnus ille Senex, ut & Galenus existimat.*

[f] Hæc circa Epilepsiæ diagnosim rursus adnotanda supersunt. Morbi accessio ut plurimum ægros nihil tale cogitantes opprimit, atque ictu oculi citius sensu & intellectu orbos, in terram præcipitat, quippè, ut inquit Willisius, non tam cadunt, quàm cum impetu quodam prosternuntur, ut sæpè pars primò in terram aut corpora adjacentia allisa livore aut vulnere afficiatur, nec etiam quæ maximè sunt nociva inter cadendum effugere valent, ita ut si ignis sit in vicinia in illum precipites ruant ab eodem sine sensu comburendi, ni auxiliatrices admoveantur manus, quod mihi aliquando videre contigit. Sæpè supervenit capitis concussio, & crebra ad humum allisio, quæ omnia ineunte paroxysmo boatus interdum enormes concomitantur; brachia & crura, quinimò cervix & dorsum, aut statim rigida fiunt, aut variis flexionibus huc illuc distorquentur; alii pectus immaniter contundunt, alii brachia & crura validè exerunt; eaque ac totum aliquando corpus huc illuc impetuosè jactant; plerique autem præcordia & hypochondria, nec non totus inferior venter intumescunt; quæ omnia post aliquod tempus derepente terminantur. Superstite post paroxysmum capitis dolore, cum torpore, & hebetudine sensuum,

VI. *Prognostica.* Idiopathica curatu [g] difficillima; sympathetica sæpè, in infantibus facilè curatur, hæreditaria nunquam. (*f*)

VII. *Indicationes.* Caput expurgandum, roborandum. [h] Lympha

& non rarò vertigine & scotomia.

[g] Omnes ferè cerebri & nervorum affectiones difficillimè curari, nec non medicinæ opprobrium facere, ideò existimat Willis, primò quòd succus nervosus motu segni inque vasis obstrictis lentè scaturiens, non uti sanguis effervescentiam depurativam sive fermentationem spontè cōcipiat; secundò quia medicamentorum vires ad eum facilè, aut illibatæ non pertingunt, sed aut aliis partibus priùs impenduntur, aut siquidem heterogenea sunt, à cerebro incongruum quodvis respuente, prorsus excluduntur.

(*f*) *Hippocrates sequentia habet prognostica, à comitiali morbo juvenes mutatione potissimum ætatis & regionum. & victuum liberationem accipiunt. Aphor.45. sect.2 & sect.5. Aphor. 7. Epilepsia, quibus ante pubertatem contingit mutationem recipit: quibus post vicesimum verò quintum annum eos fere comitatur ad mortem usque. Videatur quoque Doctissimus C. Celsus lib.3. cap. 23. p.m. 172. quo autem anni tempore & constitutione epilepsiæ oriuntur; videsis apud Hippocratem sect.3. Aphor.16.20. & 22. ut & C. Celsum lib. 6. cap.1. p. m. 43. 45. & 48. & c. 8. p.68. & 73.*

Oculorum splendores paroxysmum epilepticum præcedentes, illum maximè ominosum efficiunt; unde Celeber. Sachs. à Levvenh. Miscell. Curios. A. ij. p.171. hæc habet. Anno 1667. Ioh. Georg. Hanck Vratislaviensis, Chirurgus experientissimus & decennali Indiæ orientalis peregrinatione clarus, ex tot itineribus vario sub cœlo & aëre peractis valetudinarius per aliquot annos, inopinatè Epilepsia corripitur. Adhibita varia fuerunt remedia, & quidem eo cum successu, ut videretur malum esse debellatum. Sed cùm per aliquot dies conquereretur de splendoribus igneis & globulis flammeis continuò ante oculos volitantibus, & visum depravantibus, tandem tam vehementer ab Epilepsia correptus fuit, quæ nullam pausam faceret, nisi cum ipsa vita extincta fuisset. Eodem anno fœmina quædam cachectica 46. annor. variis variorum morborum symptomatibus conflictata, denùm splendorū igneorum molestias continuò oculos fatigantes accusavit: Ego prioris exempli optimè memor, malum exinde adstantibus pronunciavi augurium, & instantes motus convulsivos, quos antè nunquam persenserat prædixi: qui etiam nondum elapso biduo supervenerunt tanta cum vehementia, ut ægram in ipso paroxysmo strangularent. Videat jam Doctissimus Lector an hæc pro corroboranda sententia de lympha acriori in Epilepsia; an verò pro explosionibus spirituum animalium in eodem morbo stabiliendis, conveniant.

[h] Non tantùm attendendum in genere ad temperiem lymphæ & aliorum

pha temperanda: *(g)* causæ remotæ tollendæ.

VIII. *Curatio. In Paroxysmo* prosunt frictiones, ligaturæ membrorum, punctiones, clamores, vellicationes, cucurbitulæ, clysmata, suppositoria; oris apertio, partium externarum in rectum extensio; *(h)* illinitiones temporum, carporum, naris, cranii circa suturas, præcipuè coronalem; suffitus. [i] Narcoticorum usus utilis est & noxius, benè distinguere experti est Doctoris. *(i)* De Venæsectione idem dico. *[k]*

Extra

rum humorum; sed præterea videndum in specie ut figantur spiritus animales nimis volatiles, atque ne à sanguine iis copula heterogenea subministretur, quâ in explosiones præmemoratas cieantur; nec non explosiones eorumdem inceptæ supprimendæ; in quos fines, ex VVillisio, duo remediorum genera præcipuè conducunt: Sc. primò quæ spiritus animales efferari & exilire aptos reprimunt suffitu ingrato. Secundò quæ ipsos ad propria munia revocant, cujusmodi sunt frictiones, &c. quibus addimus sanguinis correctionem, per diætam, quæ potissimum consistit in abstinentia à vino, venere, ira, & omnibus eduliis quæ caput replent & acriora sunt, (imprimis nocere dicitur petroselinum, coturnicum caro, &c.) variaque remedia huic negotio apta, de quibus inferiùs.

(g) Non tantum lympha temperanda, verùm etiam omnes humores.

(h) Pedetentim, non verò vi, nam ossa indè luxata, imò aliquandò fracta Practici observarunt.

[i] Laudanum è sulphure vitrioli anodyno mirificè extollunt Chymici. Laudanum antepilepticum ex illius sulphuris partibus duabus, olei camphoræ specific. parte una, parat Harthmannus, & utriusque præparationem tradit in tractatu de opio. Verùm de sulphuris vitrioli anodyni realitate non parum ambigitur, *eo itaque (donec secretior præsentiorquè præparatio pandatur) securè*, ex Clar. Ludovici consilio, *carentes*, opium ipsum moderatè exhibitum non ita reformidabimus. Non omittentur interim vitrioli quædam præparationes, & forsitan præcipuè, ut saltem mihi constitit, primum illud ens veneris de quo Illustr. Boyle, & è quo etiam Collectanea Chymica Leidensia lapidis Butleri in varios usus destinati, basim faciunt.

(i) Narcotica relinquenda in paroxysmo, ast extra paroxysmum multum prodest moderatus, specificis mixtus, illorum usus.

(k) In paroxysmo levem venæsectionem aliquando profuisse, ad conciliandum nempè sanguinis (ab acido-austero coagulati quasi) motum; aliàs semper ferè & in ipso, ut & extra paroxysmum venæsectionem institutam adeò nocuisse, ut graviores indies post venam sectam paroxysmi redderentur, observavimus, & nobiscum varii Practici.

Extra Paroxysmum temperamentorum, causæ proximæ & remotarum summa est habenda ratio. Inspice oculos, faciem, linguam; explora pulsum; tange ventriculum & Hypochondria, utpote in quibus sympatheticæ Epilepsiæ causa plerumque hæret; considerentur Lymphæ gratia partes externæ, pedes volo atque manus. Præparentur hisce consideratis humores, vel primò, vel educantur statim pro re nata. Corroborantur partes præparantibus unâ eâdemque fideliâ; Cumque malum Chronicum sit, tam præparantia, quam purgantia sæpiùs reiteranda. [k] Venæsectio raro usu venit; Vomitoria interdum, sed præscripta cautè. (*l*)

Medicamenta Antepileptica.

Radices Acori veri, Angelicæ, Aristolochiæ, Artemisiæ, (*m*) Bardanę,

k Venæsectionem rarò necessariam judicant Clarissimi Viri, Autor noster & Deckers, forsan quia non ita familiaris est in Belgio: ac sanè in venæsectione administranda, & temperamenti ægri, & consuetudinis, & gentis, maxima habenda ratio. Aliàs saphænæ sectionem, aut hyrudinum venis hæmorrhoidalibus applicationem commendant non infimæ notæ Scriptores, inter quos Willisius. Aliud & præsidium è Chirurgia peti solitum omittit Vir Clar. cauterium nimirum, aut quod teste Fabric. Hildano præstantius est setaceum nuchæ applicatum. Escharotica & vesicatoria variis etiam in partibus pro data occasione applicantur, ut suprà v. g. videre licuit in ea historia de butyro antimonii pedum pollicibus fęliciter applicato, quam ex Henrici ab Heers observationibus medicis excerpsimus. De Epilepsia gravi, cauterio actuali, suturæ coronali applicato, curata, historiam raram in sequentibus ex Iobo à Meckeren adducimus.

(*l*)*Si Epilepsia ex* sympathia ventriculi *pituitosorũ viscidorum, acidorumve humorum saburrâ referti, oriatur; prosunt vomitoria, sed quod notandum, semper specifica ant' epileptica esse admiscenda, præcessis nempè præparantibus incidentibus acrimoniámque humorum temperantibus.*

(*m*)*Quidam multa perhibent de carbonibus pridie D. Ioannis Baptistæ sub radicibus arthemisiæ evulsis, sed hallucinantur Autores; non enim sunt carbones, sed radices arthemisiæ antiquæ annosæ emortuæ, multo sale volatili constantes; & semper ferè sub arthemisiâ reperiuntur, adeò ut tantum superstitio quædam sit, quod radices illæ annosæ emortuæ pridie D. Ioannis Baptistæ circa duodecimam nocturnam evelli debeant. Dosis illarum est ad drachm. j. cum aquâ appropriatâ exhibitâ. Vide Ioëlem praxeos p. m. 85. ubi agit de epilepsiâ, ut & Schroderum*

Bardanæ, Bryoniæ, Dentariæ, eryngii, fraxinellæ, hyperici, (n) pœoniæ, ſcyllæ, ſucciſæ, tormentillæ, valerianæ ſylv. vincetoxici. Anagallis, betonica, [l] ruta ſylveſtris, polium, verbena, pœonia. [m] Flores liliorum convallium, pœoniæ, ſtœchados, [n] tiliæ, Semina aquilegiæ, atriplicis, pœoniæ, ſeſeleos, cardamomum, ceraſa nigra. Ligna buxi, tiliæ, quercus. Succinum, agaricus, caſtoreum. Coagulum leporis; cor ciconiæ, hirundinis, leporis, vulpis, vulturis. Cornu alcis, bovis, cervi, hirci, monocerotis. Cranium aſini, humanum, cuculus uſtus. Fel agni, catuli nigri, urſi, vulturis. [o] Fimus vaccæ nigræ, hepar aſini, capri, [p] ra-

derum pharm. lib. 4. p. m. 21. &c.

(n) Imprimis hyperici flores, eorúmque tinctura, de quâ videatur Zvvelferus in mantiſſa hermetica p. m. 765. quam ſpecificè in tremore manuum aliarúmque corporis partium prodeſſe obſervavimus.

l Rutam variè commendant quidam. Scil. in paroxyſmo jubent ſuccum rutæ cum modico caſtorei naribus imponi, cordi & nuchæ rutam coctam cum aceto; adhibitis prætere, ſi paroxyſmus non ſolvatur, clyſteribus acrioribus variiſque inunctionibus & emplaſtris ad ſuturam coronalem &c.

m Folia Nicotianæ tanquam ſpecificum in hoc morbo deprædicat Zacutus Luſitanus Prax. Admir. Obſerv. xx. & xxj. verùm cùm ego ipſe ſtudiis medicis incumbens, & authori prænominato nimiùm fidens, iſtud remedii genus in virgine 24. circiter annos nata, corpore priùs præparato adhibere voluiſſem, ſic in maniam atrociſſimam deducebatur, quam vix optimis remediis profligare licuit; unde proprio periculo edoctus, iſto remedii genere poſtea cautiùs uſus fui, imò ſecuriora & generoſiora alia quæ occurrebant adhibui.

n Succum qui è tiliæ caudice prope terram inciſo colligitur menſe Februarii, maximè commendat Tilemannus, hocque ſolo liquore epilepticum integrè reſtitutum fuiſſe aſſerit. Doſis ℥iij. ad ℥iiij. ſingulis diebus ter, mane ſc. meridie & veſperi. Cum eodem ſucco, ſeu liquore è tilia vulneratâ ſtillante, additis aq. flor. tiliæ & pœoniæ, emulſiones è ſemin. pœoniæ excortic. nucleis ceraſor. nigr. tiliæ ſem. papaver. alb. & nigr. parat Cnoëffelius, ſolvendo gelatinam cornu alcis, cervi, aut ſi haberi poteſt cranii humani, &c.

o Fel caninum multi commendant, voluntque maſculinum pro maſculis, fœmininum pro fœminis adhiberi; ſed ipſe expertus teſtari poſſum parum aut nihil inde emolumenti advenire epilepticis, aliquoties illud in vehiculis idoneis propinavi, priùs expurgato, & præparato corpore, nec tamen curatio tentata ſuccedebat, quam poſtea aliis re-

p ranarum viridium, turdi, ursi. Hirundo. Lac asininum, caprinum, equinum. Pulli hirundinis. Lien equi. Lumbrici terrestres. Mustelæ, piscis caro, sanguis & spina; ossa lacertæ viridis. Ossiculum cranii triãgulare seu cruciforme lucii piscis. q Pica. Penna pavonis usta, pulli corvorum combusti. Sanguis catti maris, menstruum juvencularum, r humanus calidè assumptus, testudinis marinæ. Stercus ciconiæ, cotur-

mediis infrà enarrandis obtinui.

p Ranarum viridium hepar, sic præparat Hartmannus. Collige hepata de ranis viridibus, [aquaticis non terrestribus] vivis 40. eaque sigillatim pone supra folia brassicæ capitatæ ad eam partem qua terram respiciunt, ita ut se invicem contingant, postea in ollis devitreatis & recentibus, superiùs tectis, exsiccentur ad lentum ignem, itaut in pulverem tenuissimum teri possint, à foliis cautiùs separata, postea divide pulverem integrum in 5. partes æquales & serva. Partem unam exhibe patienti [præmissis universalibus] jejuno ventriculo, in haustulo aquæ vel spiritus appropriati cum luna cancrum inambulat; vesperi duabus horis à cœna alteram partem, atque sic consequenter postero die mane tertiam, vesperi quartam, tertio die ultimam partem mane. Si patiens præsertim adultus, post sumptam hanc medicinam in fronte & temporibus sudat, est testimonium operationis exquisitæ. Itaque si post tertiam, quartam, aut quintam exhibitionem sudor provocetur, vel in lecto, vel in laconico, effectus sperandi sunt uberiores. NB. 1. Ranæ tantùm virides & non aliæ accipiendæ sunt, & quidem vivæ. 2. hic pulvis mense Majo, Junio, & Julio usque ad medietatem Augusti tantùm confici potest. 3. cùm exsiccata sunt hepata, ut possint pulverisari, folia brassicæ capitatæ diligenter sunt segreganda, & postea hepata in mortario contundenda. 4. hic pulvis ultra annum non durat, ideoque singulis annis, si opus est, de novo præparandus. Vix potest dici quantum emolumenti ab hac medicina simplici accidat. Instituenda est cura in Iunio, circa solsticium, & si primo anno non correspondeat effectus, altero anno eadem cura reiteranda. Hoc remedio restitutus est Fredericus IV. Palatinus, qui ab ann. 15. ætatis ad 26. Epilepticus fuit.

q Commendat & Hartmannus duo ossa petrosa porci tanquam excellentissimum specificum, si pulverisentur, & in vehiculo convenienti exhibeantur, cum hac cautione ut ossicula dextri lateris maribus, sinistri fæmellis dentur. Hæc ossa in interna facie exactam capitis mortui signaturam habent. Paracelsus similiter laudat os triangulare, quod in centro cranii humani, magnitudine cruciferi, quandoque reperitur. Hoc os pulverisatum & in aqua appropriata exhibitum tollit caducum, & si eo æger laborasset per 20. annos. *Credat qui volet.*

r E secundinis talem parat pulverem

coturnicis, pavonis, talpæ cor & Hepar, testiculi equi, galli, Turtur fœmina. [f] Vesica apri. Vngula alcis, asini Vnicornu. Margaritæ. (o) Hydromel, Aqua, Spiritus, Vinum, Elixir, Syrupus Antidotus Cephalica Quercetani. Aqua Anhaltina; Hartmanni, Langii, Mynsichti, Hirundinum usitata & Kobrenteri, picarum, ex fæcibus humanis Mathioli, theriacalis. Spiritus Ant' epilepticus Basilii, Paracelsi, Hartmanni: Cerebri humani, C. Cervi. [t] Vitrioli viridis, volatilis,

rem Cnoëffelius. ♃. Secundinæ mulieris [primiparæ filium enixæ] masculi anterioris [violenter mortui & non humati] ãã ℥ß. vnicornu fossilis albissimi, C.C. ex apicibus superioribus raspati & in alcool redacti ãã ℥j corallior. rubr. cum aq. epileptic. ppt. oculor. cancri ãã ℥ß. granor. & radic. pœoniæ, decrescente luna, collect. radic. doronic. visci querni, ãã ʒiij. succin. nuc. moscat. ãã ℥ß. ambræ ʒj. f. omnium pulv. subtilissimus, dos. à ℈j. ad ℈ij. ex aq. appropriata.

Secundinam præparat Hartmannus modo sequenti. Secundinam recentem à vena umbilicali & cuticula exteriore separat, eamque in clibano exsiccat.

[f] Vesicam apri cum lotio in furno siccat Henric. ab Heers, ex eaque pulverata cum cranio human. stercore pavonino, visco colurno, & oleo succini inodoro, remedium antepilepticum eximium componit. Franciscus Osvvaldus Grembs in sua arbore integra & ruinosa hominis, aliud remedii genus è regno animali tanquam infallibile pro paroxysmo epileptico solvendo adfert; Scil. corium arietis, (*seu potius ejusdem particulam*,) quo scrotum fortiter circumligetur.

[o] *Item corallia præparata, ut & eorumdem magisteria, quatenus acidum alterant.*

[t] E Vitriolo tale parabat oleum Henricus ab Heers. ♃. Vitrioli veneris, aut viridi æris calcinati lbj. ſ. Cranii humani, Vngulæ Alcis ãã ʒij. visci querni (*mallem colurnum*) sem. pœoniæ maris ãã ʒj. cum spir. vini rectificatiss. lbij. digere in retorta, & l.a. distilla. Ingratissimum est hoc oleum & odore & sapore, sed miræ efficaciæ, si cum liquore convenienti exhibeatur. Ex vitriolo etiam sequens parat elixir Clar. Willis: ♃. Vitrioli Hungarici ℔vj. Destillentur in retorta vitrea calore arenæ per horas 24. Dein retorta eadem loricata cum recipienti amplo ponatur in furno reverberii, ut spiritus acidi, quousque exibunt, igne fortissimo urgeantur. Liquor totus extillatus in retorta minori vitrea calore arenæ avocetur; & in matracio superaffundantur rad. Pœoniæ maris in taleolas scissæ & exsiccatæ ℥jv. sem. ejusdem ℥j. Cranii humani præparati, Vngulæ Alcis, Coralli rubri ãã ℥j. visci querni ʒii. Digeratur leni calore per plures dies ad tincturæ extractionem: liquor decantatus avocetur in retorta vitrea ad tertiæ partis remanentiam; extillatus seorsim asservetur. Remanentiæ isti affunde spiritûs vini rectificatissimi, & eorum

tilis, Tartari vitriolati, Salis Dulcis. (*p*) Tinctura Solis Glauberi, Lunæ, Antimonii. Essentia & Tinctura Castorei, Elixir Crollii, Cratonis, Mynsichti. Syrupus pœoniæ, stœchados, cinamomi. Ol. camphoræ, castorei, cranii humani, heracleotici ligni; majoranæ, rorismarini, citri, rutæ, lavendulæ, succini, ungulæ alcis, zedoariæ, ligni rhodii. Conserva flor. Anthos. lil. convall. flor. Aurantiorum, pœoniæ. Electuar. Heve. Saxoniæ, Montagnanæ, Theriaca Smaragdorum. Extractum Deodati, cerasorum, vitrioli narcotici, Laudanum Antep. Hartmanni. Bassanus ruta succini, Antapoplecticus. Pulvis secundinæ, marchionis, species dialunæ, (*q*) bezoardicum minerale, lunare, salia ferè omnia tam fixa quam volatilia, Tabulę Hartmanni, Langii Pil. Antep. Plateri. Sapo Hispanicus, (*r*) &c.

Formulæ Medicamentorum Purgantium.

℞. *Elect. è succo rosar. unc.* j. *Pulveris Ialappæ drachm.* j. *Spir. Salis rectificat.* (*ſ*) *scrup.* j. *Ol. rorismarin. gut.* viij.

M. S. F.

& eorundem ingredientium infusione impraegnati parem quantitatem; & digeratur per 6. dies in fimo equino. F. Elixir, cujus dosis ℈ſ. ad ℈j. Liquor extillatus detur à cochleari dimid. ad integrum propter easdem intentiones. E vitriolo itidem spiritum compositum parat Cnoeffelius qui hic est. ℞. Phlegmat. vitriol. seu spir. vitriol, roridi ℥xviij. capit. mort. vitriol. ℥j. Cranii humani ʒiij. visc. quercin. ℥ß. radic. pœoniæ ℥j. cinnabar. antimon. ʒiij. sem. pœoniæ tantundem. Mixta distillentur per retortulam. Dos. à ℈ß. ad ℈j.

(*p*) *Ut & nitri dulcis; ast omnibus ferè antecellunt salis armoniaci flores albi, rubri, flavi, vel ejusdem salis spiritus, qui non tantum pituitam incidit verum etiam acido-austerum corrigit, estque valdè volatilis ac penetrantissimus; quo ipsi melancholici redduntur hilares, quod quidem centies observavimus; atqui non tantum puerorum, ast quoque adultorum epilepsias varias hujus beneficio, justo vehiculo mixti, annuente Divino Numine, curavimus; ut patebit ex observationibus secuturis.*

(*q*) *Mynsichti nempè, in armamentario suo Medico-Chymico. p. m.* 100.

(*r*) *Specificè hoc in affectu prodest cinnabaris nativus & antimonii, prior à Cratone vocatur magnes epilepsiæ, atque ex eâ talem parat pulverem.*

℞. *Cinnabar. nativ. pellucidæ limata in tenuissimum pulverem trita unc.* ..
Corall. rubr. &
Margarit. præpar. ana scrup. ij.
Croci oriental. scrup. j.
Fol. auri num. 15.

Terantur omnia subtilissimè super pidem, dos. à gr. vj. *ad scrup.* j. *in vehiculo convenienti; præstat tamen cinnabaris antimonij.*

(*ſ*) *Potius spiritus salis armoniaci,*

salis

M.S.F.Conditum molle, de quo sumat æger nucis moschatæ magnitudinem, ter quatervè in hebdomade.

Vel

℞. *Extract. rhei. Aloës lucid. Resinæ, Ialapp. an. gr.* vj. *Sal. succin.* (*t*) *gr.* iij. *Ol. lavendul. gr.* ij. *M. S. F. Pil. Num.* iiij. *deaurentur pro una dosi.*

Vel

℞. *Crem. Tartar. Oc. Canc. præparat. Sal. Succin. Diagrid. an. gr.* vj. *M. S. F. Pulvis* in Vino vel cerevisia sacharatis assumendus.

Formulæ Medicamentorum Præparantium.

℞. *Liquor. Tartar. unc.* ſ. *Sal. Ammoniac. Succin. an. scrup.* ſ. *MS.* Sumat in vino 10. pluresvè guttas quater de die.

Vel

℞ *Sal. prunell. Ammoniac. an. drachm.* ſ. *Oc. cancr. crud. contus. scrup.* ij. *Rasur. cranii human. scrup.* iiij. *M. S. F. Pulvis dividendus in 6. partes æq.* sumat eorum bis de die, hunc jejuno stomacho, illum vesperi ante cœnam.

Vel

℞ *Sal. succin. volat. Corn. cerv. an. scrup.* j. *Castor. drachm.* ij. *Infundantur horis* 24. *in* ſ. *q. Spirit. Vin. rectific. & Tincturæ extractæ* Adde.

Aq. prophylacticæ. Iulap. rosac. an. unc. j. ſ. *Syr. cinamom. unc.* ſ. *MS.* Bibat ter quatervè de die cochleare unum atque alterum. [u]

IX. Ob-

aliusvè salis volatilis oleosi; vel ex hisce duobus mixtis et bonis ternisvè cohobationibus junctis destillati spiritus scrup. j.

(*t*) *Per sal succini Autorem intelligere sal volatile succini puto.*

[u] In Epilepsia sequentia suadet Clar. Ludovici. Qui pulveris nostri Bezoardici albi, Succini albi præparati, Cinnabarisque nativæ selectionis ā ā miscuerit, & adultis quidem ad ʒß. infantibus autem anniculis ad gr. iij. iv. vj. natu minoribus dimidium horum, curativè repetendoque dederit, ac pro indicationum ratione (præmissis aut interpositis emeticis, aut laxativis) modò volatilia urinosa (spir. C. C. Armoniaci simplex &c.) modò essentiam succini, camphoræ, castorei, tincturam Coralliorum, antimonii &c. modò præcipitantia alia, imprimis autem ligantia illa ex Opio circumspectè superaddiderit, multùm utique proficiet. Lactantibus autem non solùm hîc, ve-

rùm etiam in reliquis inquietudinibus, torminibus, vomitibus, diarrhoeis, &c. admodum confert pulvis Antepilepticus Anodynus, è pulveris Bezoardici albi nostri ℥vj. Succini albi præpar. ʒ iij. Cinnabaris nativæ ℈iv. & Laudani Opiati nostri ℈j. exactâ mixturâ compositus, trimestrique ad granum unum, &c. exhibitus. *Pharmaciæ moderno sæculo applic. p.* 642. 643. Bezoardicum autem pulverem ita parat. Bezoardicum egregium paratur, dum à Mercurio vitæ communi sextuplum boni spiritus nitri per arenam ad siccitatem perfectam abstrahimus; pulvere residuo (citra consueta hîc cohobia, ulterioresvè ignitiones, ac citra nimias grati & innocentis acoris elutriationes) sat valido atque securo. Si nitri spiritus levior sit, oportet addere nitri crudi an. ad Mercurii vitæ pondus. De cætero compendiosiùs adhuc cum Croco metallorum similiter proceditur, si pariter boni spiritus nitri sextuplum ad siccitatem inde abstrahatur. Pulvis hinc elegans priori ponderosior, securissimus, & eximiè Diaphoreticus est. Elegantiorem adhuc habebit qui sulphur antimon. auratum simili sextupli abstractione in albissimum pulverem fixârit. Quisquis ex his quatuor placuerit (cùm coincidant) sudores quidem ad ℈ſ. hic locorum per se vel cum Conservis &c. datus egregiè movebit, ibid. pag. 327. 328. Laudanum verò ita paratur. ℞. Extracti Opii partes duas; Extracti Croci, & Cinnabaris nativæ, aut saltem Coralliorum ā̄ā partem unam pag. 664.

Præparatio Cranii humani, Cornu Alcis, Cervi, Vnicornu, Eboris & similium ex Cnoëffelio. ℞. Cranii humani in minutissimam rasuram beneficio limæ raspati q. v. Contundatur in mortario lapideo cum aliqua aqua appropriata & destillata ad pultis formam; quæ pasta chartæ albæ superextensa & inclusa, iterum exsiccetur & pulverisetur, & hoc bis, ter, vel pluries repetatur, donec rasura in pulverem subtilissimum redigi queat. Plura medicamenta Chymica qui volet consulat D. Martini Bernhardi de Bernitz Fasciculum Medicamentorum singularium Cnoëffelianorum. Amuletum ex frutice sambuci in salice inventi multùm commendatur. Diligenter observetur ubinam in salicibus, præsertim antiquis, subnascatur sambucus, id quod sæpè fit, præsertim in salicetis, ubi non procul ab iisdem ad hortorum sepes sambucus plantata fuerit. Hîc nimirum grana matura ab avibus leguntur, præsertim à pico. Picus nimirum excrementa sua post comesta grana sambuci deponens super salicem antiquam, (cui interdum innasci solent aliæ plantulæ, vel frutices, nominatim verò amara-dulcis, urtica, chelidonia) exinde quasi primordia figit & ponit sambuci exinde nascentis. Picus autem quia epilepsiâ laborat, hoc nobile periapton ad similem morbum curandum facit. Colligatur frutex quolibet mense, meliùs tamen in Septembri & Octobri quando maturuerint grana sambuci, ante plenilunium diebus duobus, & reservetur usui, [servari potest annos 12.] teneriores saltem surculi sufficiunt. Vsus talis est. Seca surculum unum teneriorem in taleolas tenues, quantum fieri potest integras. Earum novem

vem redigantur in nodulum, vel ex linteo, vel ex serico confectum, & cum simplici filo lineo Amuletum adpensile collo usque ad orificium ventriculi pertingens gesta tamdiu donec sponte sua citra omnem vehementiam rumpatur filum, & nodulus videatur cadere, quem deinceps neque in se patiens, neque ullum animal nudis manibus vel pedibus tangat, sed mediante aliquo instrumento, vel forcipe vel alio sepeliatur subtus terram, eo in loco ubi nec homines nec animalia transire possint. Secùs si tetigerit, morbus Epilepticus denuo invadet eum, vel alios antea morbum non passos corrumpit, id quod studiosè est evitandum. Hoc amuleto curari possunt & ii qui longissimo tempore hoc morbo laborarunt. In adultis solent quidam ex majoribus surculis excavatis facere cannas, per quas tempore gestationis amuleti omnem suum potum hauriunt. *An hæc superstitioni proxima sint, nec ne, videat Lector.* Verùm priusquam medicamenta antepileptica mittamus, non possumus non meminisse specifici à Domino Stephano Le Clerc Medicinæ Doctore & Reipublicæ Genevensis olim Senatore, feliciter sæpius usurpati. Ille præmissis universalibus Cochinilliæ pulverisatæ grana quatuor ex aquis appropriatis, per tres ultimos Lunæ dies manè jejuno ventriculo exhibebat, hocque simplici medicamento plures à sævissimo morbo liberabat. Sequens vinum ab eodem etiam commendabatur. ℞. Sem. pœoniæ maris ℥iij. radic. enulæ, ℥iß. fol. sabinæ, ruthæ, hyssopi, salviæ minoris, fl. calthæ in medio nigræ, majoranæ, abrotani, anethi, nepethæ, rorismarini, pedis leonis, seminis juniperi an. m.s. Theriacæ, Mithridatii an. ℥ij. pyrethri ℥j. Bulliant omnia, exceptis electuariis, in vini albi generosi ℔xij. in vase fictili novo probè lutato, ad consumptionem duarum tertiarum. Tum colentur, & in Colatura dissolv. electuar. Dosis ad ℥iij. vel quatuor, pro ratione virium. Ambulet æger post assumptum hoc vinum, spiritum subinde contineat, & aures obturet cotone hoc decocto imbuto, nec comedat aut bibat, nisi post duas aut tres horas. Decoctum hoc per novem dies continuos manè sumi debet, ubi morbus non est inveteratus. At si ante decem annos incepit continuare oportet per dies quadraginta, interpositis purgantibus, ex Ellebori nigri, & Pœoniæ extractis paratis. Plures Epilepticos decocto guajaci curasse asserit Alphonsus Fernus, ipsam salivationem à Mercurio excitatam, ut & Thermas, aut Acidulas prodesse posse putat Willisius, at non expertus est. Spiritus cerebri humani ab Hartmanno commendatus sic paratur. ℞. Cerebrum hominis juvenis integri, benè sani, [adolescentis infra annum 24.]. & bonæ constitutionis, violenta morte perempti, collige frustulatim cum omnibus membranis, arteriis, venulis, & nervis, cum medulla spinæ tosta. Conquassa in mortario lapideo, & adde in Cucurbita, vel phiola potiùs capaci, aquarum capitalium, sc. fl. tiliæ, pœoniæ, betonicæ, cerasorum, lavendulæ imprimis; adde Diaphoretici in acutis [h. e. Mixturæ simplicis vel de Tribus] ad supereminentiam 4. vel 5. digito-

IX. *Observationes.* 1. Nicolaus Hazard. 26. annorum juvenis, Cerebro humidiori, cætera plethoricus, ter, sępè quinquies de die, idque singulis septimanis Paroxysmos patiebatur fortissimos, interdum horâ integrâ, interdum per bihorium, cum spuma oris, clamore, sensuúmque omnium læsione, subsequente diuturno & profundo sopore. Præter Venæsectionem, peculiares ob rationes, non Epilepsiam, institutam, nullo alio usus sum medicamento, quàm Condito suprascripto purgante; sed non nisi septimo mense curatus est. Observabat autem exactissimè diætam. Decimo nunc anno à morbo liberatus vivit hilariter Amstelodami, vultuque sereno obvium mihi factus me salutat.

2 Filia Simonis Gomes de Pas annos circiter viginti nata, integrum per annum laboraverat motibus Epilepticis, non quidem vehementibus, sed à septimâ matutinâ in horam nonam vespertinam durantibus, cum spumâ oris, sine loquela, sensuúmque manifesto usu. Menstrua nihilominus justo tempore & modo fluebant, noctuque comedebat, loquebatur, bibebátque, sed parcè. Pręscripsi ipsi hasce pilulas unica pro vice.

℞. *Castor. Sal. Arthemis*, *an. gr.* iiij. *Resinæ Ialapp. gr.* vj. *Aloës succotrin. gr.* IX. *Ol. Majoran. gr.* ij. *M S. F. Pil. Num.* v. deaurentur.

Pro voto illis purgata, usa est bis quotidie haustulo sequenti.

℞. *Saponis Hispanic. albiß. drachm.* ſ. *Coq. ex lacte vaccino & Colat. unc.* iij. *Dentur usui.*

Mira-

rum, [plùs quàm de reliquis simplicibus aquis, addunt etiam sp. Vini] Claudatur hermeticè vas, & relinquatur aliquandiu, per annum 1. 2. 3. &c. postea per cohobia destilletur ex Balneo roris, ut tota, [*aliquota*] cerebri substantia simul transeat. Hanc aquam, abjectis fæcibus curiosè serva. Et ex fæcibus post sextuplex cohobium calcinatis elice sal, quem deinceps cum sp. facto junge, & totum curiosè serva. Dosis à ℈j. ad iij. in vehiculis convenientibus. NB. Si initio non addita est Mixtura simplex, propter defectum; postea phlegmate per B. leniter abstracto, adde Mixturæ S. partem dimidiam, & procede ut monitum est. Dosis à ℈j. ad ʒiij. Hactenus Hartmannus; verùm quoniam hoc medicamentum difficillimè comparari potest, ejus loco (si remedia ex humano corpore desumpta excellentiora videantur) Spiritum & sal volatile cranii, vel quod subtilissimum est, & forsan præstantius sanguinis humani, sive solum, sive cum anodyno, non minori cum effectu propinare licebit.

x Vir

Miratu dignum erat hoc remedio assumpto Paroxysmum in dies gradatim, deque horâ in horam ita ivisse imminutum, ut trigesimo die plenissimè curata exiverit, manseritque restituta. Venæsectionem Phlegmaticæ nullus institui. x

Cap.

Calam. aromatic.

x Vir 45. circiter annorum, melancholicus ferè continuò, imprimis verò circa paroxysmum; singulis septimanis circa plenilunium vertiginem solummodò sentiens, præcidebat; tumque convulsione motibúsque convulsivis quàm maximis afficiebatur, hocque per trium præterpropter horarum spatium, biduo tunc triduovè sequenti æger actorum, præterquam solius vertiginis, inscius; plurimas tum sequentes noctes insomnes ducens cum insomniis subindè horrendis, semper quasi ex terrore cum totius corporis concussione expergefactus, memoriâ existente læsâ, manibúsque maximè tremulis, decumbebat.

Sæpiùs in hoc ægro à Medico quodam venæsectio fuit instituta, jam ad sublationem paroxysmi, jam verò ad morbi ipsius curationem, sed tamen absque ullo successu; uxor ægrotantis pro sublatione paroxysmi masticatos aut contusos in os mariti inspuebat chariophyllos, quo paroxysmus superabatur, qui ipsâ venæsectionenē superari nec tolli poterat.

Ad curam vocatus, sequentia præscripsi [omnibus acidis, austeris, crudisque, &c. interdictis] primò.

♃ Aq. Beton.
Flor. tiliæ ana. unc. ij.
Fanic.
Vit. Mathiol.
Antepileptic. Langii ana. unc. j.
Spirit. salis armoniac. drachm. ſ.
Tinctur, castor. gutt. x.
Flor. hyperic. drachm. j.
Laud. opiat. gr. iv.
Ol. succini gutt. v.
Syr. stœchad. unc. j.
M.

Cujus singulis diebus quater ad minimum cochlear unum atque alterum assumebat. Secundò singulis septimanis semel, quinque pro dosi assumebat de sequētibus pilulis, undè ter, quaterve dejecit.

♃. Gumm. ammoniac. aquâ rosar. solut. drachm. ſ.
Myrrh. Elect.
Resin. Jalap.
Scammon.
Vitrioli martis ad albedinem calcinat. ana. scrup. j.
Croci scrup. ſ.
Ol. succini gutt. viij.
M. F. Pilul. num. 40.

Deauranda pulvereve cinamomi, &c. inspergenda. Tertiò, sequentis pulveris dosin singulis vespertinis cum vino Hyspanico assumpsit.

♃. Corall. rubr. præpar. drachm. j.
Cret. alb. scrup. j.
Sacch. cand. drach. iij.
M. F. Pulvis in 6. doses dividendus.

Nota. Vesperi hoc pulvere assumpto, mane bis terve alvum deposuit. In dictorum medicamentorū usurpatione continuavimus per duas circiter septimanas; tuncque quartò præscripsi sequens vinum medicatum.

♃. Rad. enul. campan.

Valerian. sylvestr. ana. drachm. ij.
Visc. quercin. unc. j.
Fol. salv.
Hyssop. ana. M. j.
Flor. stœchad.
Hyperic. ana. p. ij.
Sem. pæon.
Fænic. dulc. ana. drachm. ij.
Cinam. acut. drach. iij.
Nuc. mosch. drachm. j.
Cort. arant. drachm. ij.

Concisa & Contusa crasso modo insuantur sacculo, cantharoque lapideo indantur, affundanturque vini Hispanici (non Gallici, nec Rhenani, quia acidum nimis augent) pint. IV. *post justam digestionem, ter de die unc.* iij. *pro dosi assumpsit (instillatis semper gutt.* xij. *spiritus salis armoniaci unicuique dosi) ac continuavimus ad finem curationis usque in usurpatione dicti vini medicati; repetitis subinde pilulis supra prascriptis, ut & circa plenilunium & novilunium mixturâ primò prascriptâ. Quintò, sequentis pulveris dosin pridie postridiéque novilunii & plenilunii; ipsoque plenilunio ac novilunio cum vino medicato vesperi assumpsit.*

♃. *Cinnabar. antimon. gr.* xij.
Ungul. alcis, scrup. j.
Magist. corall.
Perlar. ana. gr. xviij.
M. F. Pulvis tenuissimus pro tribus dosibus.

Hisce, annuente Deo Optimo Maximo, melancholia ferè tota sublata fuit; memoria integra reddita, cessavitque manuum tremor, nec ager à paroxysmo amplius infestatur.

Hac methodo (paucis mutatis, quibusdam tantum additis antihystericis) duas adhuc puellas, unam melancholicam admodum, 22. annum agentem singulis biduis triduisvè invadente paroxysmo summa cum vehementiâ manuumque clausurâ, motibúsque convulsivis, & suffocatione hypochondriacâ affectam. Alteram 19. etatis anno pituitosam, suppressione mensium simul laborantem singulis propemodum noctibus epilepticis motibus afflictam, Benedicente Jehova, curavimus; ut & Iuvenem 25. annos natum admodum vertiginosum (singulis septimanis paroxysmo epileptico convulsivo redeunte) in integrum restituimus. Infantes varios motibus convulsivis epilepticis (Belgis stuypkens) afflictos; sequenti mixturâ cochleatim usurpata sanavimus.

♃. *Aq. flor. tiliæ.*
Fænic. ana. unc. j.
Syr. stœchad.
Diacod. ana. unc. ſ.
Spir. sal. armon. scrup. ſ.
M

Posteà alvus solvatur solâ mannâ calabrinâ, nam alvo adstrictâ laborantes facilè epilepsia motibusvè epilepticis corripiuntur, ut testatur Hippocrates & apud Cl. Riverium in observationibus Pet. Pachequus, p. m. 305.

Puella quædam annos circiter quatuordecim nata paroxysmis epilepticis, sed per intervalla lõgiora recurrentibus à duobus tentabatur annis, vultus aderat aliquatenus tumidus & rubicundior, dolor pulsativus atque itidem gravativus, caput continuò propè affligebat. Venæsectionem in pede pro revulsione instituebam, corpus remediis idoneis exquisitè purgabam, tandem præscribebam sequentia. Primò rotulas usuales quarum hæc est compositio,

♃. *Anti-*

℞. *Antimonii diaphoretici albissimi,*
Magisterii martis solubilis,
Cornu Cervi Cnoëffeliano modo parati ana ℥ij.
Cuticulæ citri ℥ij.
Sacchari albissimi aqua cinnamomi soluti q. s. ut fiant e. a. rotulæ.

Sumebat sæpiùs de die unam aut alteram superbibendo cochlearia aliquot julapii subsequentis.

℞. *Aquar. betonicæ,*
Lilior. convallium.
Flor. tiliæ ana. ℥iij.
Imperialis ℥j.
Sp. sal. armoniaci aromatici facti ℥iij.
Syr. Pæoniæ.
De cortice citri ana ℥j.
Extracti opii præparationis Joëlis Langelotti gr. IV.
M. F. Julep.

Secundò Pediluvia ex cephalicis & anodynis quotidie præparabantur & plantis pedum exsiccatis apponebantur sacculi ex cephalicis aromaticis, & sale armoniaco depurato. Tertiò singulis septimanis bis leviter expurgabatur per pilulas ex aloë succot. magisterio martis solubili, cinnabari antimonii, trochiscis alhandal, &c. Vescebatur cibis boni succi & facilioris digestionis; utebatur pro potu decocto ligni juniperini, visci querni, rasuræ C. C. & cranii humani. Hisce intra paucas septimanas restituta, de cerebri obnubilatione atque dolore pulsativo, non ampliùs conquesta est, aut ulla in subsequentibus persensit symptomata etiam levissima. Hæc praxis paucissimis immutatis pro ratione temperamenti, & circumstantiarum in aliis etiam optimè cessit. Sed aliam in juvencula itidem quatuordecim circiter annos nata, Ebroduni Helvetiorum summo cum fructu institui. Sc. præmissis præmittendis, venæsectione & purgantibus, pulverem composui è cranio humano ppt. ungula alcis, corall. rubr. cinnabar. antimon. diaphoretico martiali, croco, camphora, & pauco opio, eumque ad plures dies continuos mane & vesperi exhibendum dedi; superbibebat aliquid emulsionis ad modum propè è Cnoëffelio suprà descriptum, paratæ; subindè potui adjūgebat guttulas aliquot. spir. volat. sanguinis humani; Tandem bis expurgata est remedio è scammonio, Mercurio vitæ, & Mercurio dulci apprimè loto, ac cū spiritu vini conflagrato, confecto. Potus erat decoctum chinæ, visci quercin. ungulæ alcis, & cranii humani post longam ingredientium in rore vitrioli macerationem paratum. De frictionibus aliisque multis in diæta quàm exquisitè observatis nihil addo. Illa autem jam ab octo mensibus paroxysmis epilepticis intentata vivit. Rursus hic adjungo epilepticorum aliquot historias, & quidem primo historiam Epilepsiæ Hypochondriacæ curatæ quam sic describit D. D. Albardus Hermannus Cummius in Miscell. Curios. A. j. Obs. 85.

Miles Iuvenis 24. circiter ann. ex iis qui Civitati Hannoveranæ pro præsidio sunt, Anno 1666. circa autumnum sentire incipit insignes in hypochondriis dolores pungentes cum eorundem intumescentia; qui tamen mox in diarrhœam serosam terminabantur. Hanc diarrhœam cùm metu tunc tēporis Hānoveræ Epidemicæ grassantis dysenteriæ sisteret hypochondria iterū inflantur, hincque halitus tetri adscendentes

dentes ad cerebrum illud adeò in consensum traxerunt, ut miles iste quotidie vel decies concideret in vehementissimos morbi comitialis insultus. Vorax erat valde, sed statim post pastum concidebat, referebatque se ex hypochondriis auram quandam sentire ascendentem à qua temulentus primùm & vertiginosus evaderet, post quasi vi ad terram dejiceretur, quod à spectro fieri existimabat. Iejunus nil nisi dolorem in hypochondriis & anxietatem sentiebat, statim autem ac quippiam assumpsisset prosternebatur. Erat cæteroquin boni habitus temperamenti, ut videbatur sanguinei cum phlegmate temperati. Huic militi ego hoc modo medicinam faciebam. Primùm purgato corpore operam dabam, ut acidum excedens ad statum reduceretur: cui fini singulis diebus horis matutinis utebatur pulvere digestivo ex Vitriolo Martis, Sale essentiali Zvvelferi & Saccharo cantho. Post pastum autem semper utebatur pulvere ex seminibus coriandri, anisi, anethi, granis paradysi cum aliqua portione cranii humani rasi. Aliquando circa novilunium vomitum movebam cum antimoniali aliquo vomitorio: aliquando etiam sudores movebam cum cinnabari antimonii, tinctura corallorum & similibus, quæ qualitatem cephalicam habent. Tandem cùm corpus satis existimarem præparatum, commendabam usum lactis vaccini, in cujus ℥iij. ʒß. Saponis Hispanici albissimi soluta erat. Hoc lac mane semper jejuno bibebat ventriculo, abstinens postmodum per totum diem ab acidis, idque tanto cum fructu ut brevi à molesto hospite liber evaserit, & hunc usque in diem sanus degat.

Singulare est ignem aliquando Epilepsiam curasse, ut scribit D.D. Segerus in Ephemerid. German. Ann. ij. Observ. 9. Et rursus admiranda ejusdem morbi in canem transplantatio, cujus historiam ex Illustrissimo D. Ioële Langelotto huc transcribere non ingratum fuerit Ancilla gynæcii Husuracensis ante annos aliquot subitò in Epilepsiam inciderat, tanta cum membrorum convulsione & exagitatione, ut adstantes quosque commiseratione afficeret, nihilque ipsa morte certiùs expectaretur, nam & probatissima quæque remedia frustra adhibebantur: Adsueverat in eodem grabato canicula dormire ex earum genere quæ planè depiles sunt, atque sic plumarum valde amantes: hæc itaque paroxysmis ingravescentibus nihil magis quàm sui & caloris secura lectum quærit, & se laborantis corpori applicat. Verùm illa, cùm aliquandiu esset in lecto commorata, ingenti ululatu noxam invasisse corpus queri videbatur, ad quem sonum conversi adstantes productum canem eosdem illos epilepsiæ motus, easdem contractiones repræsentare cum stupore vident, & quò magis animal hoc convulsionibus percellitur, hoc minùs affectam ancillam jamque ad se redeuntem gratulabundi notant. Continuarunt eæ, usque dum animam canis efflaret. Ancilla verò insperato hoc beneficio liberata nunquam ab isto malo imposterum tentata fuit, nec quoque puerpera, quando nimirum arcana fermentorum Semina erumpere solent, quid-

quam mali ſenſit, vel in liberos transfuſum.

De Epilepſiâ gravi, cauterio actuali curatâ, ſequentem habet hiſtoriam Iobus à Meekeren.

Quotquot mortalibus occurrunt morbi occaſionem ferè præbent ægrotantibus, querelis, ejulatu, ſuſpiriis, adſtantium aures replere; *Epilepſia*, horrendus affectus, non ſolùm Medicorum adſtantium, amicorum, conſanguineorum, ſed & ipſorum parentum Oculos, quod mirè corpora ſua agitent eâ laborantes, graviter adeò afficit, ut ægrotantes, etiam liberos, deſerere cogantur.

De origine miræ hujus miſeræque afflictionis variè inter ſe digladiantur Medicorum varii, rationes pro ſe quiſque adducit varias, aſt hactenus haud occurrit, qui nobis ſatisfacere potuit.

Rejicimus meritò vanas eorum opiniones, qui horrendi hujus affectus curationem aggredi recuſant, priuſquam de Origine ejus, ſede affectâ, periodo, & actionibus omnibus certò conſtiterit, cùm quæ de his omnibus adferuntur, incerta omninò ſint, conjecturiſque variis plena; rem acu ſe tetigiſſe ſibi perſuadent, viaque vera procedere, cùm tamen graviter errent, ab eâque longè recedant, eſt enim Medici ſapientis quæ in epileptico obſervant admirari potius, quam inveſtigare.

Egregiè adeoque *Cl. Tulpius* Epilepſiam ſexies quotidie accedentem deſcribens, variique recurſus cauſam inquirens: *Quod* inquit *in mari eſt æſtus ac receſſus, id in morbis vocatur reciprocus circuitus, quem quo comprehendis minus, eo admiraris magis, latet quippè plerumque ipſius cauſa, & abſconditi ordinis ratio defatigat etiam acutiſſima ingenia.*

Juvenis 16. aut 17. annorum, per intervalla miſerè Epilepticis affligebatur motibus, adeò ut etiam parentes cubiculo in quo detinebatur, ſæpiùs exire cogerentur, quod enormes, mirandas, imò horrendas corporis partium agitationes intueri diutius haud valerent. Præcipuum, quod adſpicere arduum, linguæ erat motus indecens, hanc enim, quoties inſultus Epileptici aderant, capitiſque, ac artuum, nec non oculorum variæ perficiebantur motiones, extra os exſerere obſervabatur, adeò etiam ut vel pectori eam imponeret, effluente inſuper inſigni ſpumæ quantitate. Res hæc occaſionem plurimis dedit ſpiritus mali operâ quæcunque ab ægro peragebantur perfici, judicandi.

Media hic varia fruſtra uſurpata, cujus conditionis ſanguis ex alterato homine extractus, pulvis cranii hominis violentâ morte extincti præparatus, aliaque arte chymica, parata, extracta, &c. etiamſi & pretio ſatis magno venirent, & virtutis excellentis in hoc caſu habita fuerint.

Vocatus ego, ut ſetaceum applicarem ægrotanti, aſt, non niſi in conſilium adducto *Clar. Dn. Franciſco van der Schagen.* Medico hujus loci eximio, ad operationem hanc devenire placuit. Conſultatione habitâ, ſetacei loco fonticulum ſuturæ coronalis commendavimus, ſic fore ſperantes ut quicquid halituoſi capite concludebatur, exitum inveniat. Modum

hunc evacuandi humores superfluos, excrementitios, variorum malorum variis in partibus corporis, causam valdè extollunt *Marcellus Donatus lib. 2. Hist, mirab. cap. 4. Marcus Aurel. Severinus pyrot. Chirurg. l.2. part. 1. c. 6. Lazarus Riverius cent. 2. observ. 93.* Videri etiam possunt quæ de singulari ejus usu habent *Aquapendens & Tulpius.*

Primò derasis capillis, filum sericeum duximus ab auris dextræ cavo ad cavum sinistræ per medium capitis, hinc aliud à radice nasi per medium ossis frontis & verticis ad nucham, ubi concursus erat filorum habebatur nobis (uti revera esse certi sumus) concursus suturæ sagittalis & coronatiæ. *Aquapendens* altiorem hîc eligit locum *Oper. Chirurg. p. 1. c. 1. Quod si enim,* inquit, *concursus suturæ coronalis & sagittalis loco dicto non daretur, sagittalis sutura certò adesset.*

Ad locum signatum cauterium benè ignitum forti manu applicavimus, sic ut os ipsum combureretur; parti cauterizatæ plumaceolum cum *Vng. Basilico* applicavimus cui superimposuimus ad refrigerationem *Emplastr. Diapalma* dissolut.

Proximo die, remotum plumaceolum invenimus ex humore quem receperat benè madidum, quod etiam sequentibus diebus notavimus usque ad sextum, quo & eschara separabatur, & morbus terminabatur, quem tamen, iam à primo tempore quo cauterisatio instituta, sublatum observaveramus.

Foramini quod reliquerat Eschara separata singulis diebus imponebatur pisum, & hac methodo, quo humoribus hîc congregatis exitus daretur, diu servabatur apertum, usque dum tandem carni succrescenti locum concedere coactum pisum, nec metus ullus recidivæ.

APPENDIX AD CAP. I.

De Epilepsia Infantium.

INfantium motus convulsivi ab Adultorum Epilepsia multùm differre non videntur. Eadem utrique morbo convenire potest definitio. Eadem pars primario affecta. Eædem propemodum differentiæ. Sunt tamen qui existiment in Epilepsia puerorum cerebrum Sympathicè duntaxat ut plurimum affici, fomitemque morbi, seu causam materialem, in ventriculo, intestinis, alibique extra cerebri cancellos, hærere. Ac sanè nullum est dubium quin lac corruptum, lumbrici, pituita intestinalis acidior, bilis acris & æruginosa, dum ventriculi aut intestinorum fibras teneriores vellicant, motus convulsivos producere apta nata sint. Eoque faciliùs in eam adduci patiemur sententiam, quòd venena ferè omnia, quæ acrimonia sua ventriculum lancinant & corrodunt, motus epilepticos una eademque opera ciere videamus, & idem à Viro Clar. Ioh. Iac. Wepfero sumpta occasione à Cicuta aquatica, super varias Toxicorum species, imò & ipsa cathartica fortiora, aut in majori dosi exhibita, ante aliquot annos pluribus experimentis observatum sit. Verùm difficultatem non

non levem pariunt aliæ Clariss. Willisij Observationes, qui causam Epilepsiæ intra coctionis viscera & primas vias, dum infantium hoc morbo donatorum cadavera aperiret, frustrà semper quæsivisse, asserit; quin contrà multorum capitibus laticem serosum, intra cavitatem cerebello subjectam conjectum & membranam qua medulla oblongata investitur, distendentem, nervorum origines inundasse; in quibusdam aliis nulla hujus morbi vestigia apparuisse vidit. Adeò, inquit ille, quod spiritibus accrescens eos ad explosiones irritat interdum imperceptibili prorsus constat mole, & originem tam occultam habet, ut vel perspicacissimum visus scrutinium omnino lateat. Hunc nodum solvere qui sataget respondere poterit tantam non requiri irritationem, aut corrosionem in tenellis infantium corporibus ad spasmos producendos, quæ visu dignoscendam in eorum ventriculo labem inurat; nec necessarium esse ut humores, arsenici, aut Mercurii sublimati naturam omnino induant, ut Epilepticos subsultus excitent. Nec contrarium evincit lympha in cerebri cavitatibus restagnans; Epilepsiæ siquidem (quod ipse Willisius de sanguine intra cerebrum in Apoplexia extravasato observat) lympha isthæc potius effectus quàm causa esse potest. Saltem quæ tempore dentitionis accidunt epileptica symptomata à nervulorum ad gingivas tendentium fodicatione oriri, nemo inficias iverit. Non negandum tamen cerebrum in hoc affectu primariò quandoque, seu idiopathice affici, ut cum v. g. terrore subitò perculsi pueruli in eum incidunt. Idem forsan dicendum de modò natis, aut saltem nondum bimestribus, quos Epilepsiæ maximè obnoxios esse existimat Clar. Willis, propter mala ab utero contracta, & sanguinem succumvè nervosum originaliter vitiosum. Quanquam id potiùs ita contingere putaremus, quòd tunc temporis spiritus animales novos sibi & insolitos nervorum calles aperire cogantur, prout nimirum à novis & nondum assuetis objectis feriuntur infantes à paucis diebus in lucem editi. Vix enim concipere possumus spiritus per tot tamque varios nervulorum anfractus ultrò citroque meare nondum institutos, & rudes adhuc, tam difficilibus muniis, sine tumultu aut confusione aliqua, semper defungi posse. Qui mollia Embryonum cerebra tractaverint, cæcos pultaceorum, ut ita dicamus, nervorum poros, spiritibus admittendis aptos evadere, serumque iners acumen acquirere, seu exaltari & volatilisari, (ut loqui amant Chymici) sine prævia quadam fermentatione ægrè concedent. Quidni ægro interdum contingat ut ejusmodi fermentatione spiritus transversùm agantur, aut efferentur, fibræque sensiles irritatæ, spasmos & contractiones musculorum violentas producant. Si quis dicat omnes Infantulos hoc morbo in vitæ ingressu non tentari, quod utique fieri deberet si vera esset nostra suppositio. Respondemus primò tumultuosum illum spirituum motum, seu fermentationem omnibus perinde funestam non esse, sed corpora excrementis scatentia hanc maximè subire, ut & alia quæ

ante solitum novem mensium terminum in lucem eduntur, & quorum nervi præ teneritate novum spirituum impetum sustinere non possunt. Et hæc de Epilepsiæ puerorum causis dicenda habebamus.

Diagnosim quod spectat, eadem ferè sunt signa quæ in adultis. Distinguunt medicastræ nostrates inter Epilepsiam albam & Epilepsiam violaceam, seu lividam, primamque speciem periculosiorem esse dicunt; forsan quia faciei lividitas, non tam veneni epileptici malignitatem quàm sanguinis, & præcipuè in cerebri exterioribus, impeditam circulationem, quæ remediis solvi faciliùs potest, arguit.

Indicationes è supra memoratis causis desumendæ.

Curatio in quibusdam familiis huic morbo obnoxiis anticipanda, neque expectandum, donec in eum incidant pueruli. Usurpantur propterea remedia prophylactica, interque ea primas tenet cauterium nuchæ inustum tribus aut quatuor diebus à nativitate; *estque tam frequens*, teste Fabricio Hildano, *hujusmodi chirurgia in quibusdam regionibus, ut Florentiæ, vel nulli, vel certè pauci sint pueri qui hanc chirurgiam evadant, qua, uti tutissima est, ita strenuè humores pituitosos supervacuos, in cerebro consistentes revellit & expurgat.*

Si infans temperamentum sanguineum & vultum floridum habeat, suadet Clariss. Willisius hyrudinum venis jugularibus applicationem, qua sanguinis ℥iß. vel ℥ii. educantur. Et quandoquidem ventris tormina subsultus epileptici non raro sequuntur, utrumque præcavere solent mulierculæ, dum statim à nativitate quò intestina lubricent, butyrum insulsum cum saccharo, oleum amygdal. rec. cum syr. capill. vener. ipsis exhibent. Oleo sæpiùs addo aliquid syrupi vel rosar. sol. simpl. vel florum persicor. non omissis, si materia viscosior minùs cedat, clysteriis eam diluentibus faciliusque educentibus; postea guttulas aliquot vel sal. volat. aromatici & amari liquidi, vel armoniac. simpl. vel sanguin. hum. &c. aquæ lilior. convall. saccharatæ immistas ex cochleari per intervalla propino.

Si Epilepsia actu corripiantur infantes, & cauterium nondum inustum sit, quamprimùm inuratur, & quidem candente ferro; hac siquidem ustione spiritus efferari compescuntur, & potentissimè revelluntur. Quod si causticum jampridem applicatum segniùs operetur, ipsi vesicatoria suppetias veniant. Clysteres in paroxysmo summopere conducunt, ut & vomitoria volatilibus & anodynis temperata. Conveniunt & ferè omnia medicamenta in Epilepsia adultorum præscripta minori dosi exhibita. Pulvis guttetæ seu Marchionis præ cæteris commendatur à quibusdam, ut & fel catelli lactantis ex aqua tiliæ propinatum. Empyricus quidam florem secalis pulverisatum ad ℈i. ex aquis appropriatis pro maximo secreto habebat, eoque etiam adultos curavisse asserebat.

Nutricibus vino interdicatur, eisque medicamenta appropriata propinentur. Lacticiniorum & pultis usus, forsan minùs bene, à quibusdam damnatur, & eorum loco panatellæ,

ova,

ova, juscula, & offulæ, substituuntur.

Hartmannus pro devitanda Epilepsia prægnanti exhibet aquam vitæ mulierum, seu balsamum embryonatum Pharmacop. Augustana descriptum, postque illum maioris securitatis ergo pulverem, è spina dorsi mustelæ vivæ & caudæ, probè mundatę & siccatę, cuius ℥ij. cum totidem magisterii corallor. atque perlarum unciis Miscer. Dos. quantum cultelli mucro capit in pomo assato.

Pueri, idem addit, ab Epilepsia præservantur, vel prorsus liberantur. Si ipsis modo natis sequentis pulveris semidrachma exhibeatur. ℞. Stercus vaccæ nigræ adhuc calidum. Inde ollæ novæ, & calcina.

Spiritus vitrioli antepileptici puerorum sequentem habet descriptionem idem Hartmannus in notis ad Basilicam chymicam Crollii. ℞. Vitrioli Hungar. depuratiss. ℔iv. adde urinæ sanorum puerorum recenter collectæ ℔viij. digere vase clauso aliquandiu in balneo marię, postea in eodem destilla ad siccitatem duplex phlegma, quorum primum insigne est paregoricum ad dolores podagricos, aliosque suaviter demulcendum, alterum est insigne ophthalmicum, ad quævis oculorum vitia utilissimum. Caput mortuum pulverisatum, ex retorta terrea valida, ignè nudo, sed tamen ab initio valde lento, in excipulum capax urge. Prodeuntibus confertim spiritibus liquor emanat pretiosissimus sulphurei odoris & austeriusculi saporis, qui per retortam semel atque iterum rectificatus, ac probè in vitro clauso reservatus, omnem puerorum epilepsiam radicitùs tollit. Ejus ℈j. cum aq. rad. pœon. & flor. tiliæ ãã ℥j. misceantur & serventur. De hac mistione exhibe in paroxysmo, priùs membris contractis & convulsis reductis, cochleare semis, & paulò post recollectis sensibus, ad se redibunt, quo animadverso, denuò aliquid exhibe, atque ita etiam tertiò. Quòd, si quidem paroxysmus rediturus sit, ut sæpè fit, eundem processum ter repete, nec diffide quin secunda vice hic morbus pueris & infantibus valde familiaris penitùs radicitusque aboleri possit, si præsertim postea cerebrum confortantia adhibita fuerint, seu sunt, magisterium perlarum, corallorum, cranii humani, &c.

Pulverem antepilepticum puerorum D. D. Pauli Podchoscinski sic describitur in fasciculo medicamentorum singular. Clar. Cnoëffelii. ℞. C. C. raspati, & cum decocto semin. cinæ & corallinæ sæpissimè insuccati, rhabarbari, sacchari mercurisati ãã partes æquales. f. omnium pulvis subtiliss. qui in expellendis vermibus & lumbricis insignis est, si ʒj. in lacte adhibeatur. Iam ℞. pulver. præscripti ℈j. ossis triquetri raspati & in subtilem pulverem redacti ℈j. M. F. pulvis in epilepsia infantium sympathica ex vermibus orta.

Una eademque septimana duos habui curandos infantulos epilepticos annum circiter unum natos, post aliquot horas uterque, ex pulsu, aliisque exterioribus signis mortuus ab assistentibus mulierculis credebatur. Naribus primò admovebam spiritus acriores sc. C. C. viperarum, sanguin. humani, (omnibus enim istis, ut & aliis nunquam careo) iisdem insufflabam aliquid pulveris cephalici

Cap. II.

De Apoplexia.

I. **A**Poplexia est mentis consternatio cum sensuum externorum & motus abolitione.

II. *Pars affecta* est Cerebrum cum suis nervis.

III. *Differentiæ*, Idiopatica est vel sympathetica, fortis vel levis; vera vel nota.

IV. *Causa* est Lympha crassior magna ex parte nervos obstruens (*a*)

V. *Signa*

meæ compositionis, è liliis convall. flor. tiliæ, fol. betonic. rorismar. salv. ocimi, majoran. rad. irid. florent. pauco ellebor. alb. & oleo rutæ & succin. confecti. Eodem tempore clysterem acriorem injici curabam, sicque aliquatenus excitato cerebro, redeunteque pulsu, prius omnino suppresso, sanguinem ad ℥ij. & circiter tres, per lanceolam è vena brachii satis commodè educebam, posteaque vomitorium pauco purganti infuso cum volatilibus spiritibus admistum propinabam; unde discussis particulis hæterogeneis cerebro & nervis impactis, munia repetebant sua cum aliqua obnubilatione, & subsultuum leviorum per intervalla redeuntium tumultu, quæ ulterius profligabantur continuato subindè per dies aliquot usu aquar. lilior. convall. flor. tiliæ & pœoniæ cum Syr. Stœchad. arabic. & pauxillo spir. sanguin. hum. ad cochleare unum, ut & clysteriorum, pro exigentia. Sicque ab orci faucibus contra omnium spem, quasi erepti, jam hilares & bene sani vivunt.

(*a*) *Non tantum lympha crassior, verum etiam pituita viscida, nec non sanguis, ut Platerus asserit p. m. 22. omnisque materia viscida in cerebro contenta; nec non à delapsu ex sublimi, vel concussione, vel colapho (ut observavit G. Fabr. Hildanus Observat. XI. Centur. VI. p. m. 507.) vel mærore & animi consternatione subita, ut idem probat p. 508. vel ex consueta hæmorrhagiæ narium suppressione, ut memoratus expertus refert observat. XI. Centur. III. p. 192. & 193. vel sanguine extravasato, ex vulnere imprimis ipsius cerebri; Plures qui vult causas adeat Doctissimum Platerum praxeos p. m. 22. 23. &c.*

Optimè hic asserit Clarissimus D.D. Deckers lympham crassiorem non esse unicam Apoplexiæ causam, interea tamen dum alias addit, rationem minime reddit, cur delapsus ex sublimi, vel concussio, &c. illam producere queant? Nos credimus sic vasa quædam, aut etiam tubulos nerveos, lacerari, vel comprimi, unde represso sanguinis affluentis regressu inundatur cerebrum, & spiritus animales, dum vias suas impeditas reperiunt variis modis ita reflectuntur, ut sensationi perficiendæ & motibus illi inservien-

V. *Signa Diagnostica.* (*b*) Homo ante scilicet sanus, plerumque subitò, interdum sensim concidit, cum sensus, motus & vocis ablatione nunc imminuta, nunc totali, (*c*) sola respiratione eaque difficili, remanente. Dormit profundè, imò stertit. Membra laxa elevata concidunt suo pondere instar mortuorum. Oculi suspensi sunt vel clausi; pulsus interim fortis est & plenus, quod multos in Prognostico, imò antehac me ipsum decepit. [a] Resolvitur ani & vesicæ Sphincter.

VI. *Pro-*

servientibus continuandis impares evadant. Propterea strangulati pereunt apoplectici, quia compressis jugularibus totus impeditur sanguinis per carotidas & vertebrales in cerebrum delati recursus, & sæpiùs canes ligatis jugularibus ita enecavimus, ut priùs apoplectici evaserint, sic etiam aliquando sanguis vino bene epoto excalfactus atque in cerebrum pleno impetu pergens, dum per illud eadem quantitate percolari nequiret, ut in venas procederet, in ejusdem substantiam ita effundebatur, ut siderationem procrearit. Præterea consternatio subita, & concussio, Spiritus animales cerebri incolas ita exagitant, ut animæ imperii obliti motus voluntarios non exequantur, & propter enarratas rationes insensibilitatem in toto procreent. Intenditur interim respiratio, partim quia spiritus tumultuariè tantùm functiones suas naturales exercent, partim etiam quia permanente morbo languet cordis motus, nec ea vi sanguinem è dextro suo ventriculo protrudere potest in pulmones, qua impeditas visceris hujus vias, variosque mæandros libere pertransire valeat: præterquàm quod itidem arteriarum motus peristalticus ulteriori sanguinis expulsioni inserviens debilis nimium evadat, sicque minus bene officio fungatur; Propterea sanguis in pulmonibus aggeritur & respirationis vias ita occludit, ut non mirum si ea & difficilior & violentior, ut in asthmaticis, fiat.

(*b*) *Signa* imminentis *sunt aliquando nulla; sed hisce in Regionibus sapè lethargus præcessit aut vertigo, quare apoplexiæ prodromi dicuntur; scotomia incubus, tremor totius corporis, stridor dentium in somno, gravedo capitis; & quod notandum semper ferè inter nicotianæ usum corripiuntur, quod bis terve cum Authore observavimus.*

(*c*) *Sic distinguitur* à caro, *nam caro affecti sentiunt, nec tam subitaneus quoque morbi insultus*: à lethargo, *quia est sine febre, & excitatione*: à suffocatione hypochondriacâ *vulgo uterinâ dicta &* syncope, *quia observatur cum membrorum laxitate, pulsus plenitudine, & facie colorem retinente, & absque sudore frigido, qui in syncope semper frigidus & viscidus observatur.*

In illis omnibus apoplecticis quos videre mihi contigit, pulsus ineunte morbo satis quidem plenus & fortis depre-

VI. *Prognostica*, Apoplexia malum curatu est difficile, sed faciliùs curatu alterantibus, quam purgantibus vel venæsectione. (*d*) Si à difficili respiratione sudor superveniat, præsertim frigidus, lethale. [b] Febris acuta melior lentâ vel mediocri. Solvitur sæpè, motu sc. Critico, in Paralysin: interdum per salivationem, Lymphâ nempe crassiore sic purgatâ excretâque vi naturæ. (*e*)

VII. *Indicationes*. Lympha qualitate peccans temperanda & crassitiem propter incidenda; quantitate noxia evacuanda; (*f*) sic majori copiâ spiritus animales generabuntur, faciliùsque in partes sensibus motuique dicatas fluent. [c]

VIII.

deprehendebatur; sed eodem aliquatenus perdurante impeditus fiebat, intermittens & omnino inæqualis.

(*d*) *Non instituitur curandi ipsam apoplexiam, sed sanguini immoto & stagnanti (ut sic loquar) motum conciliandi gratiâ.*

Scribit Celsus l. 3. c. ultimo Sanguinis detractio in Apoplexia vel occidit vel liberat, aliud verò curationis genus vix unquam sanitatem restituit, sæpè mortem tantùm differt, vitam interim infestat. *His addit* si post sanguinis missionem non redeat & motus & mens, nihil spei superesse; si redeat, sanitatem quoque respici.

[b] Pessima est Apoplexia in qua non tantum destruitur motus voluntarius, sed etiam pulsus, & respiratio aut deficiunt, aut laboriosè peraguntur, & tunc plerumque cum spuma oris & ronchis contingit.

Hic adnotat Excellentiss. VVillisius, Qui siderati mox pulsu & respiratione privantur, & animam exalasse videntur, non statim lecto eximantur, aut administrationibus medicis destituantur: Porrò quamvis vitæ spes nulla affulserit, non nisi post tres aut quatuor dies sepulturæ mandentur, quippè tales non nunquam reviviscunt: non certè propter calorem vitalem denuò in corde exsuscitatum, (namque hic non penitus disperiit) sed quatenus materie morbifica evaporata (*aut spiritibus in cerebro sedatis*) Cordis motus, tanquam horologii ponderibus appensis, redintegratur.

(*e*) *Per excitatam salivationem ipsam apoplexiam, ast levem curatam vidimus, nullâ remanente paralysi, ast pro tempore tantum partium quispiam stupor, ut ex observationibus statim dandis patebit. vid. Hippocratem aphor. 51. & 57. sect. VI. ut & C. Celsum p. m. 76.*

(*f*) *Imprimis respiciendum ad causas §. 4. datas, quibus consideratis & cognitis, faciliùs cura institui potest.*

[c] Adde spiritus etiam ad munia sua esse revocandos & sanguinis è cerebro regressum facilitandum: sicque complebuntur variæ indicationes quæ ex variis hujus morbi causis deducuntur.

(*g*) Cum

VIII. *Curatio.* (*g*) Membra, pedes puta atque manus, ob Lympham ad Cor fluentem fricentur moderatè. [d] Tempora oleis destillatis inungantur, ut & nucha, medulláque spinalis. (*h*) Cucurbitulas, non nisi rarissimè probo, ut nec venæsectionem. (*i*) Clysteres, Epicarpia, supplantalia, suppositoria (*k*) concedo, licet non nisi per accidens iuvare possint; Purgantia vero summè necessaria abundantibus turgentibúsque humoribus; ut & alterantia peccantibus iisdem qualitate. (*l*) Somnus arcendus, ideoque narcotica omnia noxia. (*m*)

(*g*) *Cum prognostico instituenda, exploratâ primum vitâ vel per candelam accensam fenestris clausis, (si ex pulsu dignosci nequeat) naribus admotam, vel per plumam speculumvè ori appositum, an scilicet moveatur vel maculetur, hisce probatis, licet nullum vitæ indicium appareat, ante triduum tamen non sepeliendi, quia ante illud tempus revixisse observati sunt.*

[d] Membra fricentur, non tantum ob lympham ad cor fluentem, sed etiam ut sanguinis motus languidus acceleretur, & spiritus animales ad partes sensui & motui destinatas aliquomodo retrahantur, sicque ut & aliis mediis renovetur relatio inter animam & corpus quæ mediantibus spiritibus perficitur, quæque durante perturbatione superius descripta quasi perierat.

(*h*) *Ut specificum sequens commendamus linimentum.*

℞ *Ol. succin.*
Spic.
Castor. ana, scrup. ij.
Flor. Hyperic.
Succ. rutæ express. ana. drachm. iij.
M.

Quo non tantum in apoplexiâ, verum etiam in epilepsiâ, lethargo, &c. cum successu fuimus usi.

[*i*] *Videantur, quæ diximus circa §. IV. de venæsectione.*

Venæsectionem cum Celso facimus dubiam, sed tamen necessariam credimus pro liberando & evacuando, si possibile cerebro, eum in finem iugulares aperientur venæ; sectione in pede priùs, vel eodem tempore instituta, ut, dum pars affecta evacuatur, derivetur circulatio sanguinis ad partes inferiores, sicque illius ad partem oppressam novus appulsus præpediatur.

(*k*) *De clysteribus & suppositoriis hæc nota, quod in apoplexiâ duplo ferè acriores esse debeant quam quidem in aliis non soporiferis morbis, juvare possunt, quia excitant & pituitosos eliciunt humores stagnantes, à quibus sæpè apoplexia ortum ducit, ut §. 4. probavimus.*

(*l*) *Hoc in casu observandum, purgantia in duplici dosi specificisque anti apoplecticis mixta esse exhibenda, ut ita unâ eademque fideliâ humores qualitate, quantitateque peccantes expelli queant.*

(*m*) *Quidam vomitoria maximè*

Medicamenta Ant' Apoplectica.

Rad. Angelicæ, Imperatoriæ, (*n*) Ireos nostrat. & Florent. Galangæ, Pyrethri. Lavendula, rosmarinus, hyssopus, Iva Arthetica, ruta, spica, salvia, origanum, majorana, diureticaque & cephalica dicta omnia. Flores liliorum, lavendulæ, arantiorum, spicæ, stœchados. Baccæ juniperi. Grana-Kermes. Cubebæ, cardamomum. Semina carui, sinapios. Nux moschata. Garyophyllum, Cinamomum, zinziber, piper Balsamum Peruvianum, zibethum; moschus, castoreum, Opobalsamum. Aqua lil. convall. juniperi, petroselini, salviæ, Apoplectica Anhaltina, Crollii, Mynsichtii, Riverii, Quercetani. Spir. cerasorum nigrorum, formicarum, cranii humani, sanguinis hum. lilior. convallium. (*o*) Essentia ambræ, castorei, succini. Elixir. Pœoniæ Mynsichtii. Syr. florum Anthos, Ol. succini, lavendulæ, salviæ, spicæ, garyophyllorum, ligni heracleotici. Conserva arantiorum, anthos, menthæ. Confectio Anacardina. Balsamus Apoplecticus, cephalicique omnes. Magisterium cranii humani, succini; sal Apoplecticum Mynsichtii ejusdemque Rotulæ smaragdinæ, &c. Elix. Vitæ nostr. descriptionis. [e]

Medi-

laudant, & inprimis ex antimonio, ut crocum metallorum & inde paratam aquam benedictam, vitrum antimonii, &c. item ex antimonii butyro Mercurium vitæ, de vomitoriis belle discurrit Riverius praxeos lib. 1. cap. 2. p. m. 23. & 24. Attamen rectè VV. Hoeferus in suo Hercule medico: cave à vomitoriis, nisi æger statim à cibo fuerit apoplecticus factus, & eodem tempore medicus accersitus sit.

(*n*) *Ex quibus radicibus apophlegmatismum paratum expertus commendo, ut videre est in observationibus secuturis.*

(*o*) *Imprimis spiritus salis armoniaci, salisvè tartari volatilis fœtidus diaphoreticumvè inperacutis seu mixtura simplex, ex spiritus theriacalis camphorati part. 5.*

Tartari rectificati part. 4.

Vitrioli rectificati part. 1.

Invicem mixtis & in digestione per aliquot septimanas relictis.

[e] Remedia Apoplectica composita eaque selectissima vide in fasciculo medicamentorum singularium, Nobilissimo atque Illustrissimo Cnoëffelio præcipuè adscribendo & A. 6. & 7. Miscell. Curios. adjecto. Vt & medicamenta varia selectiora in Hartmanni Praxi Chimiatrica descripta. Electuarium Timæi contra Apoplexiam, Epilepsiam & omnes soporosos affectus, item contra suffocationes uteri, hoc est. ♃. Sal. volat. succini ʒß. theriac.

Medicamentorum Præparantium Formulæ.

℞. *Aq. Antiparalyt. Prophylactic. an.* unc. j. ſ. *Betonic. unc.* ij. ſ. *Syr. de ſtœchad. drachm.* x. *M.* bibat. cochleatim.

Vel

℞. *Elix. vitæ noſtr. deſcription. drachm. i.*

Bibat in vino cereviſiave quater de die guttas 6. vel 8.

Vel

℞. *Sal. Cranii human. ſcrup.* j.

Detur in Vino, bis de die.

Spiritus ſalis dulcis ritè præparatus magnæ eſt efficaciæ, continuò in Vino potuvè aſſueto ad guttas 10. vel 15. aſſumptus. *(p)*

Medicamentorum Purgantium Formulæ.

℞. *Reſinæ Agarici. Extract. catholic. an.* gr. vij. *Sal. Tart. vitriolat.* g. iij. *Ol. roriſmarin.* (*q*) gutt. ij. *M. S. F. Pil. Num.* iiij. *deaurent.*

Vel

℞. *Rad. Ireos noſtrat.*

Fol. Senn. mund. an. drachm. ij. *Agaric. leviſſ. drachm.* ſ. *Sem. pæon. ſcrup.* j.

Coq. ex aq. betonic. in Colat. unc. ii. ſ. diſſolve.

El. diacartham. drachm. ij. *ſ. Ol. roriſmarin.* g. j. *(r) M. S. F.* Hauſtus.

℞. *Sal. Tart. vitriolat. gr. vj. Scordii ſcrup. j. Reſinæ agaric. gr. viij.* (*ſ*) *Sacchar. perlat. drachm.* ſ.

M. S.

riac. Androm. ℥jß. pulv. caſtor. ℈ij. olei deſt. rutæ, ſuccin. roriſm. ãã. gr. iii. M. F. Electuarium, diſſolve quantum cuſpis cultelli capit, in aqua quadam Apoplect. vel Epilept. & ægro infundatur, ut deglutiat, ſimulque palatum ac linguam eodem electuario fortiter frica.

(p) *Videlicet ad præſervationem, & quidem ad drachm.* ſ. *in potu, vinovè ſalviato, ſerpillato, cephalicovè medicato alio. Ego verò ſpiritum ſalis armoniaci cum aquâ ex ſerpilli & lavendulæ comatibus deſtillatâ aſſumptum præferrem.*

(q) *Omnibus purgantibus in affectibus ſoporiferis, ut apoplexiâ, lethargo, &c. addatur caſtorium in ſubſtantia ad ſcrup. j. imò ad ſcrup. ij. cum ſcrup. j. ſcammonii exhibet Trallianus, ut teſtatur Riverius loco citato p. 23.*

[r] *Potius adderem oleum ſuccini deſtillatum, vel ſal ejuſdem volatile, nam ab omnibus tanquam experta commendantur: quod quoque hæc efficere poſſint, in apoplexia, epilepſia, lethargo, &c. experti teſtantur Practici.*

(ſ) *Experientia certior redditus omni-*

M. S. F. Pulvis tenuis in Vino Gallico vel Rhenano assumendus.

IX. *Observationes.* 1. Iohannes Abeels Vir quadraginta plus annorum, plethoricus, obesus, sed robustus, hora decima nocturna, mediocriter cœnatus, inter nicotianæ usum subitò in Apoplexiam cadens, dormiebat altum. Consilio mei magis vicini Medici vena ipsi secta erat antequam ipsi potuerim adesse. Præscripsi externa medicamenta & interna, sed hora prima eiusdem noctis cessit satis.

2. Michaël Calvo Hispanus sexagenarius, phlegmaticus, magnæ notæ vir, instituta bis consilio Medici Hebræi, venæsectione, brevi post lumine cassus est.

3. Anus sexaginta quinque annos nata, fit post vertiginem apoplectica. Volebant adstantes ut ipsi statim ab experto Chirurgo Augusto Meyero secaretur vena, quam vocatus ego ut & ille improbavimus. Usa est mixtura & purgantibus suprascriptis, iisque paucos intra dies convaluit. (t)

Cap.

omnibus resinam colocynthidis ut & extractum ellebori nigri cum castoreo pulverisato mixtum in aqua salviæ, vel lavendulæ, vel rorismarini, aliavè cephalica dissolutum commendo, purgat enim quàm optimè, maximéque excitat, incidit, atque ex intimis absconditisque corporis penetralibus pituitam elicit, pro stimulo additur tartarus vitriolatus, maxima incidendi vi præditus.

(t) *Mulier quædam 52. annos circiter nata, ex animi mœrore gravi, manè surgens, maximo cum clamore subitò corruit, cum ani & vesicæ sphincteris resolutione, stertore, pulsu pleno, attamen aliquousque celeriori, oculis torvis immotis adstantes aspiciens, cum omnium partium motus ablatione, non autem sensus, nam puncta membra parum retrahebat; ore ligno aperto primò sequentis mixturæ ori infundi jussimus, cochleare unum vel alterum.*

℞ *Aq salv.*
Lavendul.
Ant' epileptic. ana unc. j.
Tinctur. castor. drachm. ſ.
Spir. sal. armoniac. scrup. j.
Ol. succin. gutt. viii.
Syr. stœchad. unc. i.
M.

Nucham & tempora & nares inungi curavimus linimento §. VIII. p. 22. commendato. 2. Hoc enema, ut quàm citissimè coquatur & iniiciatur præscriptum fuit.

℞. *Herb. rut.*
Centaur. min.
Origan.
Salv. ana. M. i.
Rad. aristoloch. rot.
Elleb. nigr. ana. drachm. iii.
Cyclam. drachm. ii.
Sem. cartham.

Aga-

Agaric. in petia ligat. an. drachm. ii.
Pulp. colocynth. drachm. ſ.
Coq. ſ. a. in ſ. q. aq. communis, Colatur.
℞. *Unc. vii. in quibus diſſolv.*
Elect. hier. picr. cum agar. unc. i.
Sal. rut. drachm. i.
Caſtor. ſcrup. i.
Mellis anthoſ. unc. i.
M. F. Ænema.

Quidam in petia croc. metallor. ſcrup. j. legari & una cum dictis cephalicis ac purgantibus coqui jubent, maximéque tales clyſteres commendantur ab Authoribus, quo iniecto poſt horam multum pituitæ viſcidæ unà cum excrementis excrevit; interim continuò ferè uſi fuimus mixtura ſupradicta; ſecundo die, ſequentibuſque, deindè diebus radicem Imperatoriæ contuſam linguæ & circa dentes molares imponi curavimus, quo multum tenacis viſcidæque pituitæ elicitum eſt.

Tertio die, præſcripſimus purgans ſequens, quod

℞. *Extract. elleb. nigr. gr. xvj.*
Reſin. colocynth. gr. iij.
Sp. ſalis armon. gutt. vj.
Caſtor. pulveriſ.
Tartar. vitriolat. an. ſcrup. ſ.
Aq. ſalv. q. ſ.
M. Pro hauſtu.

Quo optimè purgata; nobiſque reſpondit, aſt lingua tremula, quare præſcripſimus ſpiritum aniſi optimum cum ſpiritu ſerpilli mixtum, quo lingua & totum colluebat os, cujus beneficio multum viſcidæ materiæ iterum excrevit, ſenſimque linguæ tremor evanuit, remanente poſt affectum motus ſenſuſque partium imminutione, ſtupore videlicet ut & tremore, non verò paralyſi; pro corroboratione partium omnium, motuſque & ſenſus imminutionis curatione ſequens præſcripſimus vinū medicatum.

℞. *Rad. Angel.*
Irid. florent.
Ariſtol. rotund. ana. drachm. iij.
Fol. Salv.
Origan.
Majoran. nob.
Puleg. ana. M. j.
Senn. mund. unc. i.
Flor. Lavendul.
Hyperic. ana. p. j.
Agar. alb. drachm. iij.
Bacc. junip. unc. j.
Cubeb.
Cardamom.
Nuc. moſchat.
Cinam. ana. drachm. j. ſ.
Sal. tartar. drachm. j.

Conciſa, & craſſo modo contuſa inſuantur ſacculo, & vini Rhenani Gallicivè pint. iiij. affundantur, huius ter de die bibebat unc ij. infuſis ſingulis vicibus gut. x. ſpiritus ſalis armoniaci; quibus, Deo annuente, curata.

Duos adhuc vidi, inter nicotianæ uſum, factos apoplecticos, in quibus eadem ferè uſurpata remedia, ut & varia adhuc erthina, quia vix excitari poterant, in utroque etiam venæſectio fuit celebrata, quia illorum pulſus vix aut ne vix quidem obſervabatur, undè concluſum eſt ſanguinem non, aut, vix circulari aut moveri; poſt venæſectionem maior & maior reddebatur pulſus; uterque iam paraplegia laborat.

Faber quidam lignarius ſexaginta annos natus in capite baculo durius petebatur, domum reverſus dolorem partis percuſſæ declarabat, inde poſt

bihorium sideratus corruebat: accersitus venæsectionem primò in brachio, post in jugulari suasi, enema acrius è decocto purgante admista vinô emeticô turbido injici curavi, frictiones & applicationes vellicantes in plantis pedum, nec non cerebri lotiones è spiritu vini juniperino adhibui, vomitorium identidem è Gylla Paracelsi, & Syrupo emetico Angeli Salæ propinavi; hisce liberatum quidem aliquatenus est cerebrum, sed lingua adeò permansit impedita, ut vix ac ne vix verbulum aliquod balbutiens effutire potuerit, præterea, ad omnia interrogata subridebat, gestibusque suis animi ineptiam & quasi infantilitatem accusabat. Pro loquela restituenda & linguæ, paralysi tactæ, motu aliquatenus revocando, consulente Hartmanno, oleum anisi instillavi, atque pro cerebro recreando salem volatilem armoniacum variis aromaticis & aquis stillatitiis cephalicis & apoplecticis admistum cochleatim, sæpius & per intervalla brevia exhibui; lingua sic officium, atque ratio dominium repetebat; sed brevi hæc omnia terminabantur, siquidem post biduum recurrente paroxysmo apoplectico bonus ille vir, nullo è remediis rursus adhibitis, percepto emolumento, vitam cum morte commutavit.

In pluribus aliis sideratis eadem methodo, & iisdem remediis usus fui, sicque quidam ita curati sunt, ut postea mediantibus variis præsidiis præservationis gratia adhibitis, cerebrum corroboratum propria munia per plures annos perfectè exercuerit.

De iis qui casu facti sunt Apoplectici, quasdam rariores curationes describit Clar. Henricus ab Heers, in suis Observationibus, quas hic vide.

Anglus sexagenarius virginum Anglarum Leodii agentium, Symphoniæ organisque præfectus, media quadragesima ebrius, in penuarium hospitii pugilum, in quo potarat, delapsus; occipite contuso, osse tamen calvariæ integro, vera, & forti apoplexia correptus fuit. Convenimus ad illum quotquot Leodii erant Medici: omnibus qui aderant illum desperantibus, atque soli prognostico relinquentibus; rogavi Patres & Virgines Anglas quæ aderant, quibus tum ordinariam medicinam faciebam, paterentur ne me aliquid tentare, remediumque nullomodo anceps experiri? Illis annuentibus, validè concusso & agitato clysterem acerrimum injicio, quo duabus horis cessante, & glande acri evocato cum insigni evacuatione, toti capiti raso cataplasma ex fimo columbino, euphorbio, pyrethro, sinapi applico; hinc multæ magnæque vesicæ cùm surrigerent, omnibus forficibus sectis, aquæ flavissimæ plurimum effluxit, superpositis rubrorum caulium contusis foliis, multa jam nocte domum redeo.

Postridie specierum hieræ colocynthidos ℨii. castor. ℨß. rutæ ℈j. cum aqua antapoplectica propinavi: quæ potio cum ex voto successisset, cucurbitula humeris cum scarificatione applicui, unde minuto stertore, salivaque circa os omnino siccata, in spem erectus, vesicis

vesicis capitis non amplius fluentibus, novas in nucha & vicinia, sed solis cucurbitis excito; quod quando meum inventum est, neque quod sciam ante me cuiquam usitatum, libenter vobis communico. Capio lati oris cucurbitam vitream, aut vitrum humilius quo Mosellanica, aut Rhenana vina sorbemus, illa stuppa ardente, ut fit, munita, ubi libet applico; cùm per horæ quadrantem hæserunt detraho, novamque cum flamma quam possum maxima, stuppam adpono, paulò post in junioribus & eusarcis, (in senibus, aut densa cute præditis tardiùs) vesiculæ surgunt parvarum acicularum capitella vix æquantes; quibus omnibus horæ spatio coëuntibus, surgit vesica maxima, & orificio cucurbitæ, aut vitri, par vel major. Tum si vas vitreum, quorum multa huic usui paravi, non habet foramen cera obductum, quo acu perforato, flatu exeunte, sponte sua cadit, plerumque vitrum cultro percussum frango, alioquin vesicam, dum manu avellitur lacerans, dolorem sævum excitat. Hinc educta semper magna aquæ copia, esurialibus diebus caulis folia, extra quadragesimæ tempus macram cruris bovini carnem adligo, tamdiu, dum illa virore & fætore amovendam se indicet. Hoc modo innoxiè & intra horarium spatium, certo certius surgunt vesicæ, cùm omnia alia vesicantia post multas horas sæpè spem nostram eludant, morbumque vel procrastinent, vel contumacem, aut etiam invictum reddant.

Quarta demum nocte, cùm naturaliter dormisse visus, jamque liberiùs respiraret, neque tamen oculos aperire, aut ulla sensus vel motus signa edere posset, alimentis convenientibus, maximè decocto cicerum, & tenui mulso pro potu præscripto, totum occiput spinæque medullam aqua catarrhari cum oleo remixta perunxi; plerisque horum remediorum ad vigesimum diem continuatis, addendo etiam in cibo & potu, balsami Peruviani, aut olei succini aosmi guttis, aut olei rorismarini salviæque chymica arte educti; cùm interim aliquoties alvus bonis jusculis & melicrato rigata jam sponte officium faceret. Die vigesima prima, oculos aperit, caput leviter motat, & jam carpis temporibusque motus redierat, ita ut de salute ejus jam securus, rogarem num loqui posset. Eii respondit, quod Anglis (ita) significat. Cæterùm, cùm urgerem aliud quid pronunciaret; nec illo, nec altero die, syllabam extorquere potui, ipso quoties aliquid dicere jubebatur, amarissimè flente. (*Idem ego sæpiùs vidi in illis qui ex apoplexia redibant, & præcipuè anno proximè præterito in duobus, alio quidem viro circiter septuagenario, alio verò muliere sexaginta & quinque annos ad minimum nata, illi scilicet, vi medicamentorum & exhibitorum & applicatorum recollectis spiritibus, in lacrymas quasi diffluebant. Vterque tamen cum perfectè, post aliquam linguæ, alteriusque corporis partis paralysim, evasisset, flere desiit.*) Suspicatus de paralysi musculorum linguæ, aqua antapoplectica, cui infuderam Sinapi, staphidem agriam, baccas lauri, pyrethrum &c. os continuò collueret imperavi, cum liberiorem linguæ motum notarem,

dixi

dixi recitaret orationem dominicam, cum ille cancellatis manibus, oculis sursum versis, tantum, quantum ad hanc diem non vidi, lacrymarum imbrem profudit, itaut jam, etsi loquelæ usum habuisset, nimio illum fletu & suspiriis, amisisset. Multo post cum lacrymas abstersisset tempore: sequere, inquam, me dicentem, dic Pater noster. Ille hianti ore, & tanquam aëris aucupio intentus, sæpius ut pater diceret sollicitatus primam tandem protulit syllabam, deindè alteram, eodem prorsus modo quo pueri abecedarii. Sic paulatim redeunte quam penitus amiserat reminiscentia, & musicam, & fidium peritiam recuperavit, decimaque demum à casu septimana, consueta vitæ munia integrè obivit.

Simili ferè modo mulierem curavi, nisi quòd huic ex octo gradibus delapsæ in occiput, cùm nec concussione, nec pilorum vulsione, septem qui aderant Medici ullum ab illa vitæ signum extorquerent, aciculam prælongam inter pollicem pedis sub ungue adegi, (*crudele sane remedium excitatorium, & forsitan periculo non vacans; siquidem sic, ut plurimum punctis partibus nerveis & tendinosis, convulsionum non parvus occurrit metus.*) è cujus dolorifico sensu excitata, momento citius, magno clamore edito in lecto consedit, sed paulò pòst iterum concidit, at mox ad se rediit, antapoplecticisque remediis adjuta intra diem septimum omnino convaluit.

Neutri sanguinem detraxi, quia plethoræ suspicio nulla, & utrobique cacochymiæ signa manifestissima.

Tertium curavi apoplecticum Anglum, in cujus caput magna porta, cum trabe cui adhærebat, deciderat. Illius capiti raso, post universalia imposui emplastrum Alexandri Benedicti, quod etiam Franciscus Valeriola commendat observat. 9. lib. 5. quod quia fidum inveni, hic describam.

℞. Gummi hederæ, ceræ, terebinthinæ, ana ℥iij. resin. purgat. ℥ß. succi corymbor. heder. ℥iv. ammoniaci ℥ij. olei rosati ℥ijß. farinæ fabarum q. s. f. cerotum.

CAP. III.

De Paralysi, Caro, Comate Vigili & somnolento, Catalepsi, Incubo, Lethargo, &c. Opisthotono, Emprosthotono, Tetano.

I. Hisce de Affectibus non est quod multa dicam; tantam enim cum Apoplexia habent affinitatem, ut qui morbos istos ex hac nesciat curare, pauci judicii sit oportet: neque enim essentialiter, sed gradibus saltem differunt, eandemque agnoscunt partem affectam causamque. Hoc ut Lector, rerum non verborum, amans meliùs concipiat, has illi meas communico.

II. Obser-

II. *Observationes.* Mater D. Iohannis Vincent. Diaconi & Mercatoris Amstelodamensis, brachium dextrum impotens movere, periculosè decumbebat anno ætatis suæ quinquagesimo octavo; ergò erat *Paralytica*: interdum dormiebat profundè, ergo laborabat *Comate somnolento Carovè*; interdum vigilabat, ergò debuit tunc ejus morbus *Coma Vigil* nominari; interdum stertebat nullamque edebat vocem, quicquid vociferarentur adstantes; ergò erat *Apoplectica*; febricitabat continuò, supervenientibus Aphtis, ergò aderat *Lethargus.* Omnes hi morbi, quibus extincta, promiscuè illam affligebant 15. intrà dies. Quorsum ergò nunc *Entium Noxia Multiplicatio*; Quantum sapimus verba dando!

2. Uxor D. Ludovici Serrarii Vertiginosa, Paralytica, Comatosa, Nephritica, Hysterica, &c. ore tortuoso vix poterat vocato mihi loqui. Præscripsi illi pilulas hasce purgantes:

♃. *Resinæ* Jalapp. *Agaric. Aloës lucid. an. gr.* IV. *Sal. succin. gr.* vj. *Ol. menthæ g.* ij. *M. S. F. Pil. Num.* 5. *deaurent.*

Optimè inde purgata longè habuit meliùs. Altero die assumpsit mixturam sequentem cochleatim:

♃. *Aq. prophylact. nostr. unc.* j. ſ. *Antiparalyt.* unc. ſ. *Antinephritic. unc.* j. *Meliß. unc.* iij. *Syr. de stæchad. unc.* j. *M. S. in Phialâ.*

Hacce usa conquerebatur de nimia ejus acredine, dulciorem autem non admittebat passio hysterica; sed aquæ liliorum convallium unciâ unâ cum semissi temperatam suprascriptam mixturam optimè ægra tulit, & optimè novem imò septem intra dies est curata; nebat enim quarto die proba hæc & familiæ summam curam habens Martha. (*a*)

(a) Vir quadraginta annos natus, pituitosus, pluviosa tempestate iter faciens, noctu expergefactus, motus sensusque quâdã impotentiâ afficiebatur, imò domum reversus, intra tres septimanas fit paralyticus; quare jussu agyrtæ cujusdã omnibus partibus muriam imposuêre, quâ caro bubula anteà fuerat condita post; cujus applicationẽ maximus exortus dolor; præscripsi illi sequentia, quibus etiam convaluit, præterquàm quod tantùm robur partibus non insit.

♃. *Aq. Card. ben. unc.* ij.
Theriac. simp. drachm. vi.
Antipar. Amst. drachm. iij.
Spir. sal. armoniac. gutt. 16.
M. Pro haustu.

Quo vesperi assumpto, pro voto sudavit. Secundò bis de die calidè inungi sequenti linimento curavi, nucham,

CAP.

cervicem, spinamque dorsi.

℞. Unguent. Martiat. unc. ſ.
Ol. flor. chamom.
Hyperic. an. unc. j.
Bacc. junip.
Castor.
Laurin. ana. drachm. ij.
Succ. cochlear. expreſſ. drachm. iij.
Alum. plumoſ. drachm. j.
Spir. ſal. armon. drachm. ij.
Aq. vit. mathiol. unc. ſ.
M. F. Linim.

Tertiò, singulis diebus bis, ter, quaterve aſſumpſit, ſequentis decocti pro doſi unc. IV.

℞. Raſur. lign. guajac. unc. iij.
Cort. ejuſd. unc. j.
Lign. junip. unc. ij.
Aq. fontan. lib. 7.
Coq. ſ. a. per horas tres, tuncque add.
Bacc. iunip. unc. i.
Rad. angel. unc. ſ.
Fol. majoran. nobil.
Salv.
Roriſmar. ana. M. ſ.
Senn. mundat. unc. j.
Hermodactyl. drachm. vj.
Coq. ulterius, vaſis optimè clauſis, ad colaturæ lib. 4. quibus add.
Aq. antiparalyt.
Theriac. ſimpl. an. unc. j. ſ.
Spir. ſal. armon. drachm. j.
M. Deturque in canthoro lapideo optimè clauſo;

Singulis ferè ſeptimanis ſequentes aſſumpſit pilulas, ter quatérque exinde dejecit.

℞. Maſſ. Pilul. fœtid. maj. drachm. ſ.
Reſin. jalapp.
Trochiſc. alhand. ana. gr. IV.
Olei roriſmar. ſtill. gutt. iij.
M. F. Pilul. num. 7.

Hiſce omnibus per duos circiter menſes uſurpatis, linimento parum aliquandò mutato, additis nimirum ol. ſpic. drachm. ij.
Succ. urtic. urent. min. unc. ſ.

Sequens præſcripſi vinum medicatum.

℞. Herb. chamadr.
Chamæpith. ana. m. j.
Fol. primul. ver. m. ſ.
Roriſmar.
Salv.
Flor. anthos ana. p. ij.
Rad. imperator.
Angelic.
Irid. florent.
Elleb. nig.
Sem. cartham. ana. drachm. iij.
Hermodactyl. unc. j.
(Omnium nervoſarum partium anima vocatur, ut crocus pulmonum.)
Agar. albiſſ. drachm. iii.
Cardam.
Cubeb. an. drachm. ii.
Sal. tartar. drachm. i. ſ.

Conciſa & craſsè contuſa inſuantur ſacculo, cum vini Gallici pint. VI.

F. vinum medicatum, cuius poſt iuſtam infuſionem tepidam ter quotidie aſſumpſit unc. iii. *quibus ſemper inſtillavit ſpir. ſal. armon. gutt.* viii. *quibus omnibus quarto menſe curatus.*

Plures adderem de Paralyſi obſervationes, niſi metuerem, quod, mutatis ſaltem ægris, unum idemque propemodum, eſſem dicturus.

De Lethargo.

Vir quidam trigeſimum octavum agens

gens annum, cum aliquot diebus capitis gravitate, febrique continuâ laborasset, urinâ instar iumentorum turbidâ, in conclavi circa fornacem se continens, ubi linteamina exsiccanda deposuerat uxor, adauctâ continuò capitis gravitate fit somniculosus, ac in somnum ita propensus, ut semper non nisi dormire cuperet; febri adauctâ deliravit, lecto iam decumbens à somno vix excitari poterat, ac excitatus ad interrogata delirans respondit, relabiturque in somnum, vocatus anema in observatione nostrâ, descriptum nonnihil mutatum præscripsi, moxque naribus cum spongiâ sequens apposui,

℞. Acet. rutac. unc. ii.
Castor. pulv. drachm. i.
Spir. sal. armon. drachm. ſ.

M.

Quo subindè excitatus, iterum tamen in somnum relabitur, tertio vocationis die hasce præscripsi pilulas, quia ex relatione uxoris, semper non nisi pilulas assumi vellet,

℞. Extract. cathol. scrup. i.
Castor. scrup. i.
Ol. succin. gutt. ii.
M. F. Pilul. nu. 7.

Quas, excitatus, subitò devoravit, statimque uxor cochleare dedit sequentis mixturæ.

℞. Aq. puleg.
Beton. ana. unc. ii.
Prophylact. descripta C. 3. l. 3. unc. i.
Tinctur. castor. drachm. i.
Spir. sal. armon. drachm. ſ.
Syr. stœchad. drachm. vi.
M.

Sexies à pilulis deiecit, multumque emolumenti adtulit, febris quinto & sexto die maior, conquestus de capitis dolore gravativo, vix iterum excitari potest, quare sequens errhinum præscripsi.

℞. Turbith. mineral. scrup. ſ.
Glyzyrr. pulv. drachm. ſ.
M. F. Pulv. tenuiss.

Cujus tantillo naribus indito & inflato excitabatur cum levi sternutatione; septimo de summo capitis dolore gravativo, levique calore conquerebatur; iterum tantillum naribus est inflatum; tantaque puris pauco sanguine mixti copia secuta, non tantum ex naribus, verum etiam faucibus, ut nisi oculis meis vidissem, credere mihi fuisset impossibile, dolorque capitis gravativus imminutus, imò brevi evanuit, mixturaque dictâ ad finem usurpatâ; Divino annuente Numine, brevi convaluit.

De incubo.

Iuvenis vigesimo ætatis anno, melancholicus, pituitosus singulis propemodum noctibus horrendis insomniis vexatus, imò aliquandò quid corpori impositum cum respiratione difficili, anxius & quasi suffocationi proximus, imò quasi ipsius cor alicujus manu comprimeretur ac constringeretur, se suffocari putat. Qui, usurpatis pilulis cap. de Epilepsia descriptis, vinoque medicato cum spiritu salis armoniaci in observatione nostra de apoplexia descripto, ut & condito sequenti, convaluit.

℞. Conserv. flor. rorism.
Salv. an. unc. j.
Spec. diambr.
Diamosch. dulc. ana. drachm. j.
Mithrid. Democr. drachm. ij.

Ol. succin. gutt. vj.
Spir. sal. armon. drachm. ſ.
Syr. ſtœchad. q. ſ.
M. F. Conditum.

Cujus ſingulis veſpertinis incanatus ad caſtaneæ magnitudinem aſſumpſit.

APPENDIX
AD TRACTATUS
De Morbis Capitis.

QVandoquidem Autor noſter breviùs & conciſius tradit quoſdam Capitis morbos, quales ſunt Paralyſis, Carus, Coma Vigil & Somnolentum, Catalepſis, Incubus, Lethargus & Convulſiones; alios verò prorſus intactos relinquit. Sc. Vertiginem, Tremorem, Phrenitidem, Melancholiam, Maniam & Dolorem Capitis: E re fore credidimus ſi eos hic ordine paucis perſequeremur. Eſto itaque.

CAPUT I.

De Paralyſi.

I. PAralyſis eſt motûs, aut ſenſûs, vel utriuſque ſimul in una, vel pluribus corporis partibus privatio. Hic autem non eam intelligimus privationem, quæ à toto cerebro affecto progreditur, quæque Apoplexiæ ſuprà jam deſcriptæ, nomine venit.

II. Pars affecta non alia eſt quàm ipſi nervi, fibræque nerveæ, ad quas per obſtructionem, aut compreſſionem, aut continui ſolutionem, impeditur ſpirituum animalium influxus.

III. Variæ autem ſunt Paralyſeos differentiæ, ſi enim omnes corporis partes infra caput ſitæ afficiantur, Paraplegia; ſi verò reſolutio à dextris tantum aut ſiniſtris fiat, Hemiplegia; ſi in parte aliqua in ſpecie, v. g. brachio, lingua, tibia, crure, &c. ſedeat, Paralyſis particularis dicitur. Rurſus aliæ petuntur differentiæ à ratione cauſarum magis aut minùs gravium, alia nempè eſt perfecta, in qua motus & ſenſus, alia imperfecta in qua alteruter tantum perit, vel imminuitur.

IV. Cauſa remota, eſt victus inordinatus, rerumque frigidarum & humidiorum, ut & earum quæ vi narcotica, aut alia peculiari ratione ſpiritibus & nervis infenſæ ſunt, nimius uſus: proxima verò eſt illud omne per quod ſpirituum animalium motui & ſenſui perficiendis dicatorum, infuxus ad partes impeditur; ſive illud fuerit, materia pituitoſa, ſalino-tartarea & fixior obſtructioni pariendæ idonea; ſive alia ſtipticitate ſua nervorum porulos quaſi conſtringens & coarctans; ſive alia ſpiritus irretiens & fixans, quales ſunt plumbi, mercurii, narcoticorumque propè omnium particulæ, aut extus per nervulorum extrema ſe ſe inſinuantes, aut intus cum ſanguine circuitus ſuos peragente ad cerebrum delatæ: ſive quidquam comprimens, v. g. vel tumor, vel luxatio qualis in vertebris cujuſcunque regionis, vel ligatura; ſive exciſio illius nervi, unde ramuli ad partes, aut partem aliquam diſtribuuntur; ſive ejuſdem nervi præſertim tenerioris contorſio, contuſio, atque etiam concuſſio vehementior, unde

de continuitas canaliculorum spiritibus devehendis destinatorum interrumpitur, quod videmus aliquando in contorsione & concussione medullæ spinalis paralyses in partibus subjectis faciente.

V. Diagnosis hujus morbi per se satis superque patet, ex impotentia sc. ad motum & sensum, vel alterutrius tantum, vel in toto corporis trunco, vel in dimidia ejusdem parte, vel in quopiam ex artubus, aut musculis in specie. Circa locum affectum difficilior est cognitio, & ad eam requiritur perfectior anatomica scientia, de origine nervorum, eorundem plexibus variis, distributionibus & ramificationibus; revera si causa aliqua evidens præcesserit; luxatio sc. fractura, compressio aut fortior ligatura, ex hac locus affectus innotescit; sin minus illa ex anatomica, ut diximus, scientia petenda, per eam autem in hemiplegia mediam spinæ dorsalis partem, in paraplegia integram spinalem medullam, in resolutione crurum nervos ex osse sacro exeuntes, in illa brachiorum, nervos per ultimas colli vertebras primasque thoracis prodeuntes, infarctu, obstructione, aut aliis superiùs enarratis de causis laborare, intelligendum venit.

VI. Omnis paralysis, sive universalis, sive particularis, sive subitò, sive sensim facta morbus est longus, & curatu difficilis; si tamen ætas fuerit juvenilis, cum corporis robore, & sensus unà cum motu omnino non perierit, magna sanitatis recuperandæ spes elucescit. Quæ verò hominibus provectæ ætatis, cacochymis, aut intemperatis accidit, vix ac ne vix curatur. Tremor paralysi superveniens bonus, atrophia verò aut frigiditas pessimi est ominis. Paralysis à causa evidenti illata, si brevi tempore medicamentis non corrigatur aut cedat plerumque insanabilis perstat.

VII. Ad curationem studendum primò, ut si quæ adsint causæ evidentes illæ tollantur; sin minus, secundò materia nervos obstruens, constringens, aut spiritus irretiens, attenuetur, excutiatur, dissipetur, aut alia ratione corrigatur. Tertiò novorum humorum affluxus præpediatur. Quartò cerebrum totumque genus nervosum unà cum ipsa parte affecta corroboretur.

VIII. In ipsa curatione, si plethora multa adsit, proderit primò venæsectio, sed præcipuè purgatio per pilulas cochias, extractum panchymagogum cum admisto mercurio dulci & pauco mercurio vitæ, decoctum sudorificum, suffumigium ex aqua vitæ variis aromaticis & nervalibus imprægnata, proderunt, & varia remedia cephalica superiùs descripta, ut & frictiones, cucurbitulæ, thermæ. Interim quàm maximè advertendum unde illa ortum habeat, quisque sit locus propriè affectus, ut topica ibidem adhibita, aut impedimenta ablata spirituum influxum remediis intus exhibitis provocatum, ulteriùs accelerent, liberioremque faciant. Hisce ut tolletur causa evidens, materia præterea nervos obstruens, &c. si possibile, corrigetur & dissipabitur, novorum humorum affluxus præpedietur, cerebrumque cum toto nervoso genere corroborabitur, sicque variis indicationibus mox enarratis abun-

dè ſatisfiet. Paralyſis quæ à nervi præciſione eſt curam non admittit.

Medicamenta antiparalytica.

Folia meliſſæ, roriſmarini, ſalviæ. Flores tiliæ, liliorum convallium, ſpicæ ſtœchados. Radices chinæ, coſti, imperatoriæ, pyrethri. Baccæ juniperi, lauri. Gummi animæ, ſagapen. Balſam. tolutanum, judaicum. Caſtoris axungia, teſticuli & pellis. Oleum ſanguinis humani, viperarum lumbricorum. Formicarum acerv. Aqu. anhalti, imperial. correct. lavendulæ compoſ. Salviæ, compoſ. Balſam. varii apoplectici, nervini & antiparalytici in pharmacopœis deſcripti; item ſpiritus varii antepileptici, antiapoplectici, tartari, formicarum; ut & tincturæ. Antidotus Ζωήφιλος Quercet. Oleum tartari, gagatis, ebeni, elem.

Formulæ Medicamentorum Purgantium.

℞. Maſſæ pilularum cochiar. ʒß.
Extracti catholic. ℈ß.
Cum pauxillo Syr. de ſtœchade, vel aq. alicujus apoplecticæ & granis viij. ſal. volat. cranii humani, vel ſanguinis humani, cornu cervi, aut viperarum f. pilulæ N. vij.

Vel

℞. Extracti panchymagogi. ℈j.
Trochiſcor. alhand. gr. v.
Mercurii dulcis, per repetitas lotiones, atque ſpiritus vini deflagrationes ab omni acrimonia probè liberati. gr. xij.
Mercurii vitæ gr. iij. vel iv.
Cum elixyre proprietatis volatili formentur pilulæ N. ix.

Vel

℞. Rad. jalapp. pulver.
Myrrhæ rubræ.
Florum ſalis armon. è lapide hæmatite elevatorum ãã ℈j.
Diaphoretici martialis,
Scammonii puri ãã. gr. x.
Cinnabaris nativæ gr. vij.
Olei lavendulæ ſtillat. gutt. iv.
Cum rob. juniperi. & Syr. ſtœchad. Arabicæ ãã. ſ. q. fiant boli quos ſumat ex nebulis.

Vel

℞. Folior. ſenn. mundator. ʒiij.
Rhei electi ʒj.
Fibrar. ellebori nigr. ʒß.
Summitat. ſtœchados p. j.
Salis cardui benedicti gr. xv.
Infundantur & leviter bulliant in ſ. q. decocti tenuis rad. chinæ, ſalſæparillæ & ligni ſaſſafr. ad colat. ℥v. aut ℥vj.
Diſſolve Syr. pomorum Regis Sabor & magiſtralis Argenterii ãã. ℥j.
Ialapp. pulv. aut ſpecierum benedict. laxat. grana aliquot. M.

Formulæ medicamentorum nervos deobſtruentium, eoſdémque, unà cum cerebro, corroborantium.

℞. Rad. chinæ, acori, petaſitid. ſanicul. ãã. ʒvi.
Iridis Florent. ʒiij.
Fol. major. roriſmar. lavend. thymi ãã. M. j.
Flor. ſtœchad. ſalviæ ãã. M. ß.
Sem. aniſi, carvi ãã. ʒjß.
Cardamomi min. ʒj.
Coquantur ex a. in aq. & vini ãã. ſ. q. ad colat. ℔iij. Diſſolve ſyr. ſtœchados

Arabicæ & flor. betonic. ãã. ℥iij. M. pro octo dosibus, sumat manè & vesperi longè à pastu, cum particula conditi subsequentis.

℞. Diaphoretic. martial. albiss. ʒij.
Specierum diambræ ʒiij.
Butyri perlarum ʒjß.
Cinnabar. antimonii, vel potius nativæ ℈ij.
Conservæ anthos, liliot. convall. nucis moschatæ cond. ãã. ʒvj.
Cum syr. stœchados & cinnam. ãã. s. q. fiat conditum.

VVillisius sequens habet Electuarium.

℞. Conservæ folior. cochleariæ hortensis & erucæ cum æqua parte Sacch. fact. ãã. ℥iij.
Zinziberis in India cond. ℥ß.
Flavedin. aurant. & limon. cond. ãã. ʒvj.
Pulver. è chelis & oculis cancror. ãã. ℈iv.
Specier. diambræ ʒij.
Cortic. VVinterani ʒiß.
Rad. Zedoar. galang. min. cubebar.
Semin. nasturtii, erucæ ãã. ʒj.
Spir. cochlear. lavendul. ãã. ʒij.
Syr. condit. Zinziber. q. s. f. Electuarium.

Capiat quant. nucis juglandis, mane hora octava, & quinta pomerid. superbibendo tincturæ Coffée cum fol. salv. incoctis ℥vj. aut vini viperin. ℥iij.

Hartmannus sequentes commendat Rotulas.

℞. Aq. flor. lilii convall. & lavendul. ãã. ℥iij.
Sacch. albi ℥v.
Coque ad perfectionem, & remotis ab igne adde
Olei succin. rectif. ℈j.
Extracti salvię ʒij. vel olei ejusdem ʒß.
F. s. a. Rotulæ, de quibus assumat sæpius de die.

Idem pulverem sequentem, tanquam singularis in Paralysi virtutis, sudoribúsque provocandis aptissimum, commendat.

℞. Cinnabar. antimon.
Magister. corallor. & perlar. ãã.
M. Dosis à gr. viij. ad gr. xvj.

Et addit. Si ad hanc misturam æquale pondus magister. cranii hum. addatur fit egregium diaphoreticum in Epilepsia.

Formulæ suffumigiorum, fomentationum, atque topicorum variorum.

Et 1. Formula suffumigii vaporosi.

℞. Folior. lauri, lavendul. origani ãã. M. ij.
Flor. rorismar. Salv. Sambuci, stœchad. ãã. M. j.
Conos abietum succo prægnantes. N. xij.
Baccar. juniper. M. v.

Coque in vini & aceti vini ãã. s. q. ut ex hoc decocto super lateres ignitos affuso elevetur vapor quem excipiat æger per horam circiter integram, semel aut bis de die assumpta prius conditi superiùs præscripti dosi cum admistis guttis aliquot spir. tartari, aut alterius cujuspiam sc. viperarum, cranii hum. C. C. &c.

Topicum sequens laudat Cnoëffelius.

℞. Spir. vin. camph. ℥iij.
Formicar. compos.

Lum-

Lumbricor.
Aquæ apoplecticæ ãã. ℥ij.
Essentiæ trium piper. ℥j. ʒij.
Sem. erucæ ℥ß.
Alum. plumosi, euphorbii ãã ℈j.

Misceantur in vitro bene clauso, & post peractam sufficientem digestionem filtrentur per chartam.

Partes affectæ priùs pannis calentibus quotidie fricentur, sed leniter, postea illinatur præscripta tinctura. Vsus saltem ad extra est.

Spiritus formicarum compos. est compositio.

℞. Formicar. acidum redolent. in olla terrea melle intus inuncta captarum M. vj.
Spir. vin. antholati ℔ iv.
Lilior. convall. simpl. ℔j.

Mixta vase priùs bene perlutato, stent per dies octo in acervo magno formicarum postea destillentur per M. B. Hoc facto.

℞. Spir. hujus destillat. & à phlegmate separat. ℔iii.
Confection. anacardin. ℔ß.
Specier. cephalic. ℥iii.

Et post peractam & reiteratam digestionem 7. dierum, denuò destillentur in M. B. priùs leni igne, in fine verò fortiori. Aqua spirituosa abstracta adhuc aromatisetur, olei cinnam. coriandr. ãã. gutt. xv. & essentiæ ambræ q. v. M. Cerebrum & ejus functiones omnes mirè corroborat, & ab aliis frigidis morbis capitis præservat, insuper in venerem armat, & articulis ex Paralysi debilitatis subvenit. Dos. cochlear. i. ad ii.

Oleum tartari, ut & viperarum volatile, atque præterea gummi ammoniaci & tacamahacæ cum calce destillatum, membris resolutis inunctum summè vidi proficuum. Commendat Hartmannus essentiam foliorum tabaci viridium factam per solam infusionem in vino malvatico, præsertim si præmissis sudoribus membra paralytica hac essentia diutiùs fricentur.

Topicum ad membra resoluta & demortua ex communicatione Clariss. Kepleri pro uxore Clar. Cnoëffelii Paralysi tacta.

℞. Marcass. sulphur. pulver. ℔ß.

Indatur alembic. superaffundantur vini optim. ℔xii. stent in digestione per dies 30. Tandem vino colato adde.

Rad. cardopatiæ ℔iii.

De novo circulentur, post exprimantur fortiter, & destillentur per retortam, vel, quod melius, filtrentur per chartam solum. Hoc peracto destilla relictam marcassitam cum leontopodio per retortam. Destillatum misce cum superiori filtrata infusione, & denuò ad dimidium usque instituatur destillatio. Ex fæcibus priùs optimè calcinatis extrahe salem cum vino destillato, hoc conjunge etiam destillato, ubi adhuc tandem admiscebis.

Sevi cervini, seu medull. crurum boum ℥vi.
Axung. ursi ℥ii.
viperar. ℥ii.

Misceantur supra ignem. Cum hac mixtura inungantur membra resoluta ad dies 30. & quidem bis in die calidè. Confert omnibus membris demor-

mortuis, obstructis, & induratis, ut & nervis resolutis.

Interea non omittetur usus Decocti siccantis ex lignis & radicibus pro potu ordinario, ut & salium volatilium, & potui & medicamentis frequenter admiscendorum; ac præterea Salis armoniac. è colchotare loto pluries elevati, & ad grana aliquot bis aut ter de die alimento adjuncti, &c.

Cap. II.

De variis Affectibus somnolentis. Scilicet

De Lethargo, Caro, Comate somnolento & vigili.

I. Lethargus est affectus in quo adest summa ad somnum propensio cum delirio, febre, & oblivione. *Carus* est somnus sine febre maximè profundus, & in quo æger compunctus aliquantillum sæpè membrum contrahit, interim neque clamoribus, neque pilorum vellicationibus, aliisque mediis excitari potest. *Coma somnolentum*, seu *Cataphora* est somnus profundus à quo tamen æger excitatur & respondet, sed mox in somnum relabitur, idque sine febre. *Coma vigil* est gravis ad somnum propensio cum impotentia ad eundem.

II. Affectuum horumce omnium sedes est cerebrum quod variis humoribus pituitosis, vel etiam particulis narcoticis variè obsessum, variis morborum somnolentorum gradibus materiam præbet, dum interim per suas membranas à particulis salinis alias concomitantibus irritatum in comate vigili cum gravi ad somnum propensione, adest ad eundem impotentia. Cerebrum spirituum animalium officinam, hic in genere tanquam partem affectam producimus, nec ad corpora striata, medullam oblongatam, aliasque in specie huiusce visceris partes nos restringimus, quia quicquid super hac materia tradant Willisius & alii, de earum tamen functionibus particularibus atque læsionibus, cordatis adhuc dum satis non constat.

III. Differt primò Lethargus ab aliis nominatis affectionibus somnolentis quod ille febrem habeat comitem, hæ verò minimè. Secundò differt à Caro, quòd quamvis in illo magna adsit ad somnum propensio, æger tamen clamoribus aliisque mediis excitari possit, & ad interrogata, etiam si delirans, & minùs bene, respondere; in hoc verò somnus, tam sit profundus, ut nulli vi adhibitæ cedat. Tertiò differt à Comate vigili, ut & alii omnes affectus somnolenti, in eo quòd comate vigili tacti, quamvis somno capescendo quàm apprimè per propriam propensionem parati videantur, inquieti tamen continuò vigilent. Quartò Carum & Coma somnolentum quod spectat illi gradibus tantùm, & secundum magis & minus differunt: Carus verò in eo ab Apoplexia est diversus quòd sine stertore & quasi naturaliter eo affectus dormire videatur.

IV. Causa horumce omnium affectuum, est humor pituitosus, aut particulæ venenosæ & narcoticæ, atque etiam secundum Sylvium biliosæ ad opii naturam & genium per peculiarem fermentationem & corruptionem exaltatæ, nunc parciùs, nunc abundantiùs, nunc magis, nunc minùs se se explicantes, & diffundentes, atque spirituum actionem præpedientes. Humoribus autem aut particulis prædictis adjungi possunt aliæ acriores, quæ dum spiritus ex parte irretiuntur, vellicationibus suis somnum arcent. Febrem Lethargi comitem quod attinet ejus causam minimè necesse est hîc adducamus, quia ipsi communis est cum aliis multis febribus, fermentationes inter varios humores, variosque sales in ipsis in nidulantes, ortas, pro causa agnoscentibus. De quibus omnibus infra dicendi dabitur locus.

V. Diagnosis ex descriptione & differentiis horumce affectuum mox allatis satis patet, itaque non opus est hìc de ea aliquid repetamus.

VI. Prognosis varia est pro varietate affectuum. Ac primò *Lethargus* per febrem ut plurimùm malignam ipsi adjunctam magis quàm per se periculosus est, & præterea propter metum inflammationis in meningibus cerebri, à particulis salino acrioribus ipsis quasi impactis, & à febris foco continuò ascendentibus, unde phrenitis excitari potest. In senibus tamen, iisque quorum vires omnino collapsæ sunt periculosior est; ut & in iis in quibus à veneno vel intùs assumpto, vel extus per ictum ab animali venenato inflictum serpente, diutiusque retento procreatus fuit. Ex Hippocr. sect. 7. Aphor. 21. tremor Lethargo superveniens malum; ut & ex ejusdem sect. 2. Aphor. 1. somnus laborem multum faciens malum. Si affectus hic ex crapula, ictu, plaga aut narcoticis assumptis, iisque non admodum infestis, oriatur, spes omnino non excluditur; ut & si minùs fortis, atque medicamentorum ope statim aliquid causæ morbificæ dimoveri videatur.

Carus prognosis ut plurimùm est ominosæ, præsertim si febrem malignam aliamque non judicatam, aut puerperium consequatur; ut & si morbis aliis cephalicis aut capitis vulneribus succedat. Ille non rarò in apoplexiam citò lethalem abit, & etiamsi aliquando cerebrum ex parte videatur excussisse materiam morbificam, unde loquela restituitur, non sic tamen minus timendum, ne spasmi superveniant, aliaque quæ ægrum subitò tollant.

Coma somnolentum dubii omnino est eventus, & medicum prudentem inter spem & metum continet.

Coma vigil. melancholicis proprium in maniam sæpè abit, nec periculo vacat.

VII. Indicationes hìc eædem propè sunt, quas in Apoplexia & Paralysi diximus, observata tantùm graduum varietate. Lethargum quod spectat, quandoquidem ut plurimum alterius morbi soboles est, vel à causa aliqua evidenti nascitur, indicationes ab iisdem petuntur, quas hìc enumerare pro varietate causarum longum foret, minusque necessarium. In Comate vigili, retundenda venit acrimonia illa vitriolica, cerebro & præcipuè ejus membra-

branis impacta, unde spiritus efferari atque in motus deduci maniacos possunt; hæc autem ad classem morborum melancholicorum referenda veniunt.

VIII. De Curatione nihil est quod hìc addamus, ut ex Indicationibus allatis satis patet. Itaque huic capiti finem imponimus.

CAPUT III.

De Catalepsi.

I. Catalepsis, aliis Catoche, Prehensio, & Congelatio, est affectus in quo ægri rigidi, & quasi congelati corporis situm servant in quo erant cùm ipso corriperentur: immotis autem & apertis plerumque sunt oculis, motu & sensu destituti. Affectus hic ita rarus est, ut unicam ejus historiam proponat Galenus, duas verò Fernelius, alii sc. Skenkius, Forestus, Tulpius alias itidem habent. Nos aliquoties hunc affectum vidimus, sed non legitimum, & subitò prehendentem, qualis fuit ille quo corripiebatur Galeni condiscipulus, dum studiis attentiùs incumberet; sed febris vel continuæ vel intermittentis peioris notæ semper fuit fœtus & proles. Illius à mensibus retentis orti hanc habet historiam Clar. Diemerbroëkius. Domicella 20. annorum ob menses parciùs fluentes uterinis suffocationibus subindè obnoxia, his diebus subitò prehensa omnis sensus expers remansit, & in illo, quo prehensa fuit, corporis situ, obriguit, oculos apertos ac fixos detinens, nihil tamen videns. Si adstantes brachium illius sursum, deorsum, vel ad latus deflecterent, illud in tali situ remanebat. Si ægram in pedes deponerent, stabat; si corpus impellerent, pedem promovebat. Respiratio autem libera persistebat. Cùm hic paroxysmus per horam durasset, tandem ad se rediit ægra immemor omnium quæ ipsi contigerant. Post biduum simili paroxysmo de novo detenta fuit, qui etiam sponte cessavit. Sic unus ex illis quem vidit Fernelius è lectulo sublatus cum spiratione facili solus consistebat, quicquid in os inferebatur promptè vorabat, impulsus incedebat, & quocunque vel manus, vel brachium, vel crus inflecteretur, illic quasi fixum & stabile permanebat. Expressam quandam addit, dixisses larvam, aut arte progredientem statuam.

II. Partem affectam in hocce affectu cerebrum esse, spiritusque animales ab eo prodeuntes nemo inficias iverit, eò potissimùm quòd Galenus illum viderit à nimia attentione, spirituumque defatig tione in libris pervolvendis & perlegendis in suo condiscipulo natum. Forsitan aliquando; ut in casu è Diemerbroëkio allato, ut & in aliis à nobis ipsis observatis, fomes morbi alibi innidulans in cerebrum emittit materiam qua spiritus torpore corripiantur, & quasi congelentur; sed non minùs propterea cerebrum aut spiritus ejusdem incolas affici dicas, aut minùs exigere remedia quibus excitentur, & excutiatur copula illa heterogenea motibus per eosdem peragendis adeò infensa, & ipsi cerebro & nervis, ut quibusdam placet, quasi impacta.

III. E supra dictis satis explicatur

morbi istius diagnosis, ut & ejusdem ab aliis capitis affectibus differentia; unde non opus est illis enarrandis ulterius immoremur.

IV. Causam quod spectat, eam exquirendam cum Galeno non credimus in frigida cerebri intemperie, nervos constipante & congelante, talem enim intemperiem in subjecto vivente non opinamur possibilem. Sennerti spiritus congelans verba tantum & voces nihil amplius continet; quamvis exemplo fulminis aut spiritus ab eodem profecti, atque homines aliquando congelantis, illum illustrare conetur. Sylvii coagulatio, analoga illi quæ è spiritu vini & urinæ invicem mistis oritur, pluribus nominibus non arridet, primò quòd tales humores in cerebro vix, imò nunquam reperiantur, qui tamen pro morbo isto faciendo per totum hoc viscus & in omnes nervorum origines subitò effundi deberent. Secundò quia etiamsi daretur, similes humores in cerebro nasci, vel in illud aliundè elevari, non sic omnis spirituum animalium vis hebetaretur; nam è miscella spiritus vini & urinæ quod præcipitatur penetrantissimum est, & ad minimum calorem præ volatilitate sublimatur, quod verò liquidum perstat, quamvis corpus mistum non est minus mobile, aut viis sibi per nervorum canaliculos reserandis minus aptum. Superest igitur, ut missis aliis aliorum sententiis de Catalepseos causa, ad eam quam legitimam credimus continuò veniamus. Morbus autem hic cum melancholicis & iis qui assiduo disciplinarum studio se se fatigant, potius quàm aliis sit familiaris, non incongruè pronunciabimus illum de genere exstaticorum affectuum esse. Sic ipsius ideam imitabatur Socrates qui referente Gellio se se exercens in vestigiis patientiæ perdius atque pernox, ab altero solis ortu ad alterum orientem cogitabundus, & immobilis perstabat. Si itaque dispositio melancholica in qua spiritus pauci dantur, iique ad voluntatem minus mobiles, concomitetur attentionem & contemplationem illam fixam à studiis, vel aliunde ortam, in illa procul dubio parcior spirituum copia in cerebro ad motus voluntarios peragendos restans tota impendetur; revera animalium spirituum pars alia in tota nervorum longitudine, ut & fibris muscularibus existens motibus naturalibus ad tempus continuandis par est, ut & ipsis motibus etiam voluntariis ad externam impulsionem peragendis; sed si diuturnior foret affectus, atque anima unionis cum corpore quasi oblita spiritus in cerebro longiùs detineret, tandem partes auxilio tam benefico defraudatæ, conciderent, sanguinis circuitus & imminueretur, & periret, unde mors prompta expectanda foret. Quod autem objicietur ex Diemerbroëkio, sc. quòd anima in hocce affectu omnium oblita, contemplationis cujuspiam in qua attentionem tam fixam adhibuerit omnino sit immemor, à nostra nos sententia minimè dimovet, nam præterquam quòd illud ex unica tantum historia ab Autore prænominato allata colligi non potest, facillimè eveniet ut spiritus post longiorem defatigationem, indeque factam absumptionem attoniti permaneant, meatusque in cerebro

ad

ad tempus non aperiant per quos memoriam præteritorum refricent, aut præsentis meditationis, ideam imprimant.

V. Prognosis non æquè periculosa ac in Apoplexia, in quam, tamen hic affectus, si longius protrahatur facillimè degenerat. Si malum non sit idiopathicum, si ejus causa in cerebro non nascatur, sed eò aliunde feratur, si spontè & per spirituum vitium subitò non adveniat, si invasiones sunt breviores, aut earum recursus non sit nimium frequens, facilius dispellitur: Sin minus periculo eoque etiam gravissimo non vacat.

VI. Indicationes sunt cerebri corroboratio, spirituum excitatio, attentionisque & contemplationis nimium defatigantis, & longiùs protractæ, abstinentia. Duabus prioribus potissimum providetur volatilibus aliisque superiùs in jam descriptis capitis morbis enarratis remediis, tertiæ, eique sanè præcipuæ potissimum medetur ratio, quæ hocce in negotio Medicinæ utrique sc. Galenicæ & Chymicæ prævalet.

Cap. IV.

De Incubo.

I. INcubus & Ephialtes est gravis corporis oppressio, & nocturna suffocatio, vocem intercipiens, & absurdâ superinjectæ molis somniantem deludens. Itaque illius essentia in duobus potissimum consistit, nempè respirandi difficultate, & gravi inanique insomnio.

II. De loco affecto sic eleganter scribit Clar. Menjotius. Facultates animales in Incubo offenduntur, vel à succo aut halitu densiore, cerebri basim, à qua septem nervorum conjugationes, spinalisque medullæ truncus enascuntur, obstruente; unde illiberalis succedit τῶν ἐνομόντων ἐπιῤῥοὴ vel etiam à narcotica qualitate, absque ullis viarum obicibus, spiritus animales quodammodo vinciente, ac ex impigris & indesidibus, inertes segnesque reddente. Suspiriosa verò respiratio sequitur compressionem partium thoracicarum, ac præcipuè diaphragmatis, ab humoribus, aut vaporibus copiosis atque crassis, seu infernè evectis, seu per se intra vasa stabulantibus. Neutra porrò istarum noxarum videlicet cerebri atque pectoris, seorsim sufficit creando ephialti; sed ambas combinari opus est. Nam ductuum cerebri obturatio in incubo minùs completa est, aut spirituum animalium νάρκωσις minùs eximia, quam ut spiratui officere queat, cùm ipsimet carotici pro voto aërem ducant. At nec vicissim septi transversi, aliorumvè instrumentorum ἀναπνευστικῶν constrictio ephialtem potis est invehere, nisi cerebro coaffecto, vis animalis in nervos exilire prohibeatur, 1. quia unà cum respiratione & voce, universi corporis motus, & eapropter commune movendi principium oblæditur, 2. quoniam incubus perniciosorum cerebri affectuum, ut apoplexiæ & epilepsiæ est πρόδρομος. Tandem quod ephialtici sat ægrè expergiscantur, excitati verò, nec dum penitus discussa capitis plenitudine in errore τοῦ φάσματος aliquandiu perseverent. Concludamus ergo incubum esse velut

lut monstrum *νικεανον*, seu mixtum *πάθημα* è pectoris conjunctim & cerebri memorata invaletudine. Verùm de hac aut simili, ex parte opinione hæc habet Clar. Willisius. Hæc opinio (haud magis verisimilis quàm incubati conceptus) assensum non meretur; quippè nec ulla humoris istius circa præcordia aggesti, ante, aut post paroxysmum vestigia apparent; quin ubi hæc regio plurimum aggravatur, uti in phthisi, asthmate, aut hydrope pectoris, incubus non propterea, aut crebrius, aut gravius infestat: porrò non constat quomodo materies in præcordiis aggesta, in somno tantùm molesta fuerit. Quapropter affectus hujus ætiologiam longè aliam statuendam esse arbitror. Hic itaque arbitratur locum in hoc morbo affectum esse nervos è cerebello ortos, & ex parte ad cor tendentes; nam ipsius motu cessante, propter spirituum influxum pro tempore denegatum, sanguis in hujus sinubus, ac in vasis pneumonicis stagnans, ibidemque plurimum angustatus, magni quasi ponderis sensu pectoris regionem opprimit; quod item eò gravius videtur, quia unà cum corde, pulmones, diaphragma, & thoracis musculi, à motibus suis impedita, & quasi constricta, magno se se exerendi nixu laborant.

III. Differentiæ quæ incubum inter aliosque capitis affectus intercedunt per se abundè patent.

IV. Causam Clar. Willisius reponit in materia quadam incongrua quæ inter dormiendum unà cum succo nerveo cerebello instillatur, quæ spiritibus in prima scaturigine torporem, sive narcosin quandam inducens, eos mox à functionum suarum muniis paululum cessare cogit; proinde ut ab altero velut Lethargo, intra cerebellum excitato, actiones vitales eclipsin brevem patiantur; qua durante, partim à præcordiorum obstrictorum lucta, partimque à sanguine in iis plurimum aggesto, & stagnante, gravamen istud, ac velut molis incumbentis sensus infertur; deinde quoniam cæteræ omnes totius corporis facultates à cordis motu dependent, idcircò hoc impedito & suppresso, illæ statim deliquia, aut inordinationes subeunt; præsertim verò quia sanguinis in cerebrum, pro spirituum animalium fomite, affluxus interrumpitur, propterea mox horum effluxus in systema nervosum supprimitur, adeò ut laborantes dum molem pectoris imaginariam excutere satagunt, nec corpus, nec membrum aliquod movere possint; nimirum, quia spirituum (donec sanguinis affluxu destituuntur) irradiatio in partes motrices inhibetur: interim qui in cerebro resident, huc, illuc, lati, phantasmata confusa, & ex molestia à præcordiis impressa, horrenda spectrorum insomnia concipiunt. Paroxysmus autem citò finitur, quoniam materies cerebello raro, aut nunquam altiùs insidens, facilè excutitur, aut in sanguinem resorbetur. Quòd autem in corde & diaphragmate tremores & vibrationes celerrimæ succedant, ratio est, quoniam hæc corpora, quamdiù à motibus suis cohibentur, exerendi se nixu laborantia, quamprimum restituuntur, intra

tra justos limites se continere nequeunt, quin totas vires simul exerentia, & nimis actuosa, debitum officii munus excedunt. Hæc ex Viro Clar. fusiùs adduximus, quia ingeniosè & admodum doctè naturam hujus morbi, ejusque causam explicant: unde jam cum vulgo lemuribus atque larvis tristia ephialticorum visa, ipsis soporatis immitti stolidè non suspicandum, aut cum Plinio Faunorum in quiete ludibria vocitanda, aut ad alia superstitionis phantasmata recurrendum. Causa siquidem ab extra nullatenus accedit, sed intus in imi ventris visceribus, & ipso sanguine accumulata, per vices inter dormiendum in cerebrum irrumpit, ibique tragicos parit effectus, jam ex parte memoratos, & ulterius in morbi diagnosi mox describenda enarrandos.

V. Diagnosis ex historia à Clar. Diemerbroëckio allata, hucque jam adducenda, satis declaratur. Mulier quinquagenaria, *inquit*, boni habitus, carnosa, fortis & plethorica; capitis gravitate & catarrhis ad pectus delabentibus hyberno tempore interdum obnoxia, hac hyeme nullis catarrhis infestata, interdiu bene sana, mente sensibusque integris vixit, sed nocte ad quietem composita, frequenter in somno nocturnis ludibriis afficitur: interdum enim putat se dæmone obrui & detineri, interdum à magno cane, vel latrone corpori incumbente suffocari, adeò ut vix loqui, aut respirare possit; cumque se ab hoc onere expedire nititur, quasi fortiter detenta, non potest membra movere, tantaque anxietate premitur, ut se jam suffocatum iri putet: atque dum in illa lucta est, tandem difficulter & cum summa perturbatione interdum spontè evigilat, interdum à marito, obscuram, inarticulatam & anxiam eius vocem audiente, è somno excitatur, moxque se in lecto erigens, aliquandiu celeriter respirare cogitur. Sæpè etiam contingit, ut postea ad somnum se iterum componens, in idem malum rursus incidat. Menses illi ante decennium ętatis ratione defecerunt. Ex hac incubi historia, integram eius diagnosim continente, patet illum nihil propriè cum epilepsia habere commune, & malè à quibusdam minutæ & nocturnæ epilepsiæ titulo insigniri. Incubus enim expers est omnis convulsionis, præter momentaneam illam celerem respirationem quæ paroxysmum finit, cujusque rationem ex VVillisio attulimus: iam vero tota epilepsia in convulsione consistit. Rectiùs itaque incubus exiqua apoplexia dici posset, quandoquidem eius natura, symptomata atque causæ morbo siderato, quàm comitiali magis respondent, in illumque facilè abit, ut in sequentibus dicetur.

VI. Incubus, si sępiùs recurrit, & si diutiùs persistit, in carum, apoplexiam, melancholiam hypochondriacam, imò maniam facilè degenerat; obesos & pueros nonnunquam suffocat; adfertque Aurelianus ex Silimacho contagiosum & epidemicum incubum Romæ grassantem multos pestis instar iugulasse: Itaque periculosus est affectus. Si tamen rarenter occurrat, vel à crapula oriatur, discrimine prorsus vacat. Incubus qui vertiginem mentisque stuporem post

se relinquit, formidabilis est, quia cerebri aliquam idiopathiam, aut impressionem in nervis & spiritibus nimium permanentem denunciat.

VII. Indicationes sunt causæ antecedentis, si quæ adsit, ablatio; cerebri, & nervorum inde ortorum corroboratio, spirituumque per eosdem nervos ad cor & præcordia influentium exhilaratio, & excitatio. Quibus omnibus providebitur, tum iis quæ in sequentibus tradentur, ubi de melancholicis affectibus dicetur, tum iis quæ suprà in affectibus soporosis allata sunt; seligendo scilicet ab utraque parte quæ magis apta videbuntur.

CAP. V.

De Convulsionibus.

I. CONvulsio vel Spasmus est musculorum suam originem versus præter voluntatem contractio, per quam membra aut partes variè flectuntur, extenduntur, aut in unam alteramque partem contorquentur.

II. Partem affectam, seu musculum ipsum, seu fibras motrices, seu nervos spirituum vectores dixeris, eodem propemodum res redit. Interim minimè dubitandum quin in convulsionibus universalibus, aut saltem quæ plures corporis partes occupant, particulæ heterogeneæ & explosivæ è sanguine unà (ut vult Clar. VVillisius) cum succo nervoso instillentur, quæ postea in nervosum genus detrusæ, inibi spiritibus accrescant, iisque diathesin convulsivam inferant.

III. Convulsio autem est vel *universalis*, vel *particularis*. Universalis tres sunt species; *Tetanos*, ubi totum corpus rigidum, & in neutram partem flexile manet: *Emprostotonos*, quando antrorsum; *Opistotonos*, quando retrorsum cervix, spina dorsi, & reliquæ partes incurvantur. Particularis est cùm partes quædam, aut membra, ut oculus, os, brachium, pes, seorsim convelluntur. Oris spasmus peculiaria sortitur nomina, & si ab una tantùm parte contrahitur, *spasmus cynicus*; si ab utraque, *risus sardonicus*; si mandibulæ quoque convellantur, & dentes invitè concutiantur, *trismos* dicitur. Convulsio præterea alia est dolorifica, alia sine dolore.

Distinguere etiam solent Practici *Convulsionem* à *Motu Convulsivo*; ajuntque in vera convulsione retractionem musculorum esse perpetuam, seu continuam & indesinentem, in motu verò convulsivo esse interpolatam: præterea in vera convulsione membrum esse immobile, in motu convulsivo variè agitari: ut patet in Epilepsia quæ inter motus convulsivos principem locum obtinet. Deinde in vera convulsione sensus omnes plerumque integros esse, in motu convulsivo sæpè lædi. Alias itidem distinctiones è causis petitas afferunt, convulsionemque à *repletione* & *inanitione*, motum verò convulsivum ab *irritatione* fieri volunt. Verùm inanitio & repletio jamdudum explosæ sunt. Ad cæteras distinctiones quod attinet, non ita magni ad Praxim momenti esse videntur, quin uterque affectus à Celebrioribus Practicis sæpissimè confundatur.

IV. Cau-

IV. Causa proxima est irritatio partium nervosarum, quæ in convulsione propriè sic dicta, continua, in motu convulsivo alternans est Clariss. Willis particulis heterogeneis & valde explosivis, spiritibus animalibus quæ in hac aut illa corporis regione degunt accrescentibus, atque particularum mineralium iniquas combinationes, explosionesque violentas imitantibus, convulsiones acceptas refert. Quandoquidem, *inquit ille*, in motu regulari & ordinario, musculi impetum motivum & vim elasticam concipere nequimus, nisi spirituum animalium explosio quædam supponatur; certè multò magis, pro insultibus saltem epilepticis, aliisque convulsionibus admirandis quæ passim eveniunt, excitandis, eorundem spirituum cum aliis particulis valde efferis complicationes, eorundemque ab invicem elisiones vehementes requiri, asserere licebit. Pro hujusce sententiæ clariori intelligentia, consulenda dissertatio de Motu Musculari ab ipso conscripta, cui tanquam hypothesi innititur. Alii Archæi, seu systematis nervosi Præsidis excandescentiæ id tribuunt. Verùm θεὸν ἀπὸ μηχανῆς sinenecessitate accersere videntur; positis enim, sive materia irritante sola, salino sc. acri; sive VVillisii explosionibus, ab ejusdem materiæ combinationibus ortis; posita præterea spirituum animalium, tùm mobilitate, tum motu per nervos reciproco, nullas videmus insolubiles super hacre difficultates.

Causæ mediatæ Sylvio sunt humor, halitusvè acidus, aut acris ad spinalis medullæ exortum, in convulsione universali; ad nervum aut musculum quempiam peculiarem, in particulari delatus. De halitibus, vide quæ supra Cap. de Epilepsia annotavimus. Ad humores quod spectat, succos acidos, aut acres & salino-sulphureos, bilem adustam, pituitam acescentem, & melancholiam hujusmodi affectum producere posse, nemo negaverit. Huc etiam referenda venena omnia, & ipsa fortiora cathartica, morsus animalium venenatorum, aut iratorum, vulnera, ictus, puncturæ, & inflammationes musculorum, juxta suos aut tendines fibrarum nervosarum.

V. Affectus hic facilè dignoscitur, nam musculi præter voluntatem contractio signum ejus est pathognomonicum.

VI. A superpurgatione, aut immodico sanguinis profluvio convulsio malum Hippocr. Aphor. 3. & 4. sect. 5. A Phrenitide convulsio lethalis. Imo in omnibus febribus ardentibus perniciosissimæ sunt convulsiones; quapropter ex Hippocr. præstat febrem convulsioni, quam convulsionem febri supervenire. Quæ à veneno assumpto, aut venenati animalis morsu, aut punctura, pessimi semper sunt ominis. Datur tamen casus in quo boni ominis sunt convulsiones; Sic negabat Dominus Stephanus Le Clerc, dum viveret Medicinæ Doctor & Reip. Genevensis Senator, se ullum unquam è pueris qui ante variolarum eruptionem convulsionibus tentarentur, vidisse qui perierit. Idem semper & nos observavimus, & postmodum à Clariss. Sydenham diligentissimo & accuratissimo morborum historiæ scriptore, etiam observatum vidimus.

VII. In-

VII. Indicationes quod spectat præter illas quæ venenis assumptis, veneri immodicæ, aliisque sive morbis prægressis, sive causis evidentibus, unde sæpissime enascuntur convulsiones, debentur: in specie requiritur materiæ heterogeneæ evacuatio & eradicatio, & spirituum animalium in motus efferos & inordinatos actorum, ad tranquillitatem motibus naturaliter peragendis necessariam reductio.

VIII. Hisce duabus indicationibus satisfieri debet per remedia, tum universalia, tum particularia: Inter universalia sunt clysteres acriores venæsectio, si nihil contra indicet, qua spiritibus multa conciliatur quies, purgantia paulò fortiora. Particularia sunt volatilia omnia, castoreum, &c. narcoticis etiam cum cautionibus necessariis maritata, balneum frigidum ex Hippocrate; illaque tandem omnia de quibus in Epilepsiæ curatione suprà fusè egimus; illuc itaque Lectorem remittentes jam nihil ampliùs addimus.

CAPUT VI.

De Dolore Capitis.

I. DOlorem capitis ideò aliis in sequentibus describendis capitis morbis præmittimus, quòd ille in his propè omnibus agmen ducat, sitque symptoma maximè familiare. Variis autem insignitur nominibus sc. vel Cephalea, vel Cephalalgia, vel Hemicrania, dicitur. Cephalea est dolor inveteratus & habitualis caput totum, aut partem eius maximam quasi discerpens. Cephalalgia est idem revera dolor, sed recentior. Hemicrania verò est dolor medium caput afficiens, & periodicè ut plurimùm recurrens.

II. De parte affecta non est quòd verba faciamus.

III. Differentiæ, preter illas quas mox recensuimus sunt apud Practicos multę. Alius scilicet dolor interiora occupat, nempe meninges, alius exteriora tantùm, & rursus vel in ipso pericranio, vel in cute superposita sedet. Alius est idiopathicus & essentialis, ex cerebri vitio depēdens, alius Sympathicus & symptomaticus morborum aliorum sc. consectaneus; alius est pungitivus, acer, erodens, ac perforans, alius distendens, alius gravans, & alius pulsans.

IV. Causæ sunt tam multiplices, ut vix omnes enumerari queant. Aliquando sanguis, aliquando serum, aliquando succus nutritius, aliquando liquor nerveus, aliquando plures humores simul congressi & mutuo effervescentes, ut VVillisio placet, dolores hos excitant. Rursus causarum remotarum nomine veniunt, quæcumque materiam morbificam aliunde in partem transferre; aut illam in cerebro & capite priùs hospitantem commovere aptæ sunt; aut denique fibris ipsis cerebri membranaceis jam prædispositis, aliarum partium consensu, dolorem imprimunt. Itaque præter sanguinem &c. recrementa biliosa, acida, ac aliàs vitiosa vel ab externo aëre, vel à victu inordinato, aliisque in rebus non naturalibus commissis erroribus, commota, affectionem istam passim afferunt. Sic etiam, observante VVillisio cum aliis Practicis, spasmis in partibus ad aliis inceptis, ab iisque

ad

ad ἐγκέφαλον continuatis cephalalgiæ non rarò atroces ſuccedunt. In ſpecie autem pungitivus interior, effuſionem in cerebri meninges, gravativus in ſubſtantiam cerebri, tenſivus, humoris fermentationem & dilatationem cum ejuſdem effuſione pro cauſa habet.

V. De Diagnoſi pauca habemus dicenda; obſervandum tantùm quòd ubi exteriora & pericranium ipſum dolor occupat, tum capillorum radices inverti non ſinit, & capitis preſſu exacuitur: cùm verò in interioribus verſatur, iiſdem miteſcit. Falſum eſt & à veritate prorſus alienum, ut jam obſervavit Fernelius, interiores ſolos dolores ad oculorum uſque radices pertinere: nam & externi eodem ſæpe pertingunt, quòd & pericranium cui inſident, oculorum cavum ſuccingat. Diagnoſim verò cauſæ quod attinet ea paulò eſt obſcurior, nec ita facilè pronunciari poteſt in dolore perpetuo & indeſinenti, an cranii nimia denſitas, meningum exulceratio, vermes in parte, aut humores ſint accuſandi; interim ut plurimum qui ab humoribus procreatur, propenſionem ad ſomnum facit; qui ab exulceratione dolorem atrociſſimum parit, præcipuè dum pars corroditur; qui vermes pro cauſa agnoſcit pungitivus eſt & perforans, ſed hæc omnia per ſolam cranii aperturam perfectè innoteſcunt, quo tempore medicinæ non ampliùs datur locus. Quando verò à plethora, vel ſanguinis acrimonia billioſa, aut melancholica oritur morbus, ille per ſigna concomitantia ſe commodè patefacit.

VI. Ex Hippocrate, dolores capitis recenter oborti non admodum metuendi ſunt, niſi illis ſine febre accedat tenebricoſa vertigo, tarditas vocis, manuum ſtupor: & tum vel apoplexiam, vel epilepſiam, vel lethargum oportet expectare. Inveterati quoque capitis dolores minùs periculoſi, quàm aliarum partium ſunt: ſi tamen pluribus annis, non ſemper eodem loco fixi perdurêt, cœcitatem minantur. Quibus verò, vel pus, vel aqua, vel ſanguis per nares, os, aut aures effluit, iis morbus non rarò ſolvitur. Sic idem habet Aphor. 51. ſect. 6. Qui valentes capitis dolóribus repentè corripiuntur, & protinus muti fiunt & ſtertunt, intra ſeptem dies intereunt, niſi febris eos prehenderit. Qui à levioribus procatarcticis cauſis, inſolatione, ebrietate, aliiſque id genus excitatur dolor, minus eſt periculoſus, ut & qui exteriora afficit.

VII. Indicationes variæ in dolore capitis ſimptomatico, ſeu ſympathico ex variis unde oritur morbis, peti poſſunt, ſed eas hic perſequi eſſet per totam propè medicinam divagari, eas itaque hic tantùm adnotabimus quæ cerebrum ſpectant, ſive illud ſibi ipſi malum cudat, ſive extraneæ officinæ illud acceptum debeat. Sunt autem materiæ morbificæ evacuatio, cum in genere, tum in ſpecie, & in particulari è capite, doloris ſedatio, partis affectæ corroboratio, ut & viſcerum omnium pro impediendo novorum ſalium fixiorum particularumque terreſtriorum, & etiam pituitoſarum alias quaſi irretientium, & cerebro ejuſdemque membranis, ut & pericranio, &c. impingentium, novo proventu.

VIII. Hoſce in fines proderunt

præter universalia, venæ sc. sectiones, & purgationes, cucurbitulæ partibus, tum supernis, tum infernis cum scarificatione admotæ, vesicatoria variis partibus, & præcipuè capiti vicinioribus applicata, arteriotomia in temporibus instituta, jugularium venarum, & venæ frontis apertio, sanguinis è naso per hirudines eductio, cauterium occipiti inustum, & ipsum etiam trepanum in casu aliàs desperato adhibitum. Topica poterunt itidem concinnari varia, eaque temporibus, vertici, aliisque capitis regionibus, pro ratione doloris, ejusdemque sedis, adaptari, possunt autem forma litus, cataplasmatis, emplastri, fotuum, sacculorum & pulverum applicari, inter ea omnia expertus maximè laudo oleum gummi tacamahacæ stillat. & præcipuè volatilibus artificiosè maritatum ad guttas aliquot unguento alabastrino, vel butyro recenti & insulso, vel oleo nucistæ admistum & temporibus præcipuè inunctum. De balneo, pediluviis, ut & remediis plantis pedum adligandis non loquimur, ut & neque de potu coffée & herbæ thée variisque medicamentis interiùs assumendis, anodynis sc. & etiam necessitate urgente, nihilque contra indicante, narcoticis, forma emulsionum, julapiorum, syruporum, pilularum, & tabellarum exhibendis; verbum tantum dicemus de volatilibus, & in specie de sale volatili cranii humani, cujus efficaciam in malo, aliis omnibus cedere nescio, non semel admirati sumus, ejusce autem exhibendi modum in formulis jam afferendis trademus.

Medicamenta in doloribus capitis.

Præter ea quæ in cerebri affectibus è cephalicis jam adducta sunt, meritò laudanda veniunt, Fol. aristolochiæ longæ & rotundæ, betonicæ, majoran. serpill. verbenæ. Flor. caryophyll. hortens. rosar. Radic. caryophyllatæ, peucedani, valerianæ. Cortex cinnam. Semen major. nigellæ. Fructus cerasor. dulc. & nigr. persic. cardam. juniper. Lign. aloës, santal. Gumm. tacamahac. sagapen. Os tali suum, ut quibusdam creditur, ciconiæ stercus, columbæ vivæ, earundemque fimus, pennæ upupæ, cancri, haleces. Aquæ cephal. aromat. damascen. odor. imperial. picarum compos. salviæ compos. Balsam. apoplect. Vin. medic. cephal. Pilul. Marocostin. de succino. Unguent. narcot. Phlegma vitriol. aliaque id genus in Pharmacopœis passim obvia.

Formulæ medicamentorum purgantium.

℞, Folior. senn. mundat. ℥iij.
Rhei electi ℥j.
Folior. rorismar. & summitat. lavendul. āā p. ß.
Sal cardui bened. gr. xv.
Infundatur & leviter bulliant in s. q. decoct. tenuis radic. bardanæ ad colat. ℥v. dissolve Syr. magistral. Argenter. ℨx. extracti hellebori nigr. ℨß. atque si opus est, jalapp. pulver. gr. xv. M. F. potio quam sumat horis matutinis.

Vel

℞. Mass. pilular. de succino Craton. ℨiij.
Diaphoretic. mart. ℨj.
Tartar. vitriol. ℨß.
Trochiscor. alandhal. gr. xviij.

Olei

Olei stillat. salviæ gutt. iv.

Cum aq. imperial. gutt. aliquot formentur pilulæ minores pro sex dosibus sumat tertio quoque die, eundo cubitum, vel etiam si placet, matutinis horis.

Formulæ medicamentorum Caput in particulari expurgantium.

℞. Succi betæ, majoran. & betonicæ āā q. v. destilla lento igne organis vitreis in arena; aquæ elicitæ adde aquæ reginæ Hungar. æquas partes utatur pro errhino.

Vel

℞. Folior. majoranæ, salviæ, rorismar. āā p. j.

Flor. lilior. conval. M ß.

Radic. ireos Florent. hellebor. alb. āā ʒij.

Pyretri, angelicæ, imperator. āā ʒiß

Ladani, storac. āā ℈iv.

Oleor. stillat. lavendulæ, rutæ, succin. macis. garyophyll. āā gutt. iij.

M. F. Pulvis sternutatorius, sæpiùs in nares attrahendus.

Formulæ medicamentorum anodynorum & corroborantium.

℞. Aquar. lilior. convall. flor. tiliæ pæoniæ, imperial. āā ℥j.

Syrup. stœchados Arabic. ʒx.

Sal. volat. cornu cervi, vel cranii humani ʒß.

Extracti opii è succo cydoniorum per fermentationem ad modum à Langelotto præscriptum parati gr. ij.

Olei stillat. rorismar. gutt. iij. saccharo excepti.

M. F. Iulep. utatur ex cochleari per intervalla, urgentibus doloribus, sique aliquid contra indicet, abstineatur ab opio.

Vel

℞. Conserv. lilior. convall. florum salviæ, betonicæ, anthos āā ℥j.

Ungulæ alces, & cranii humani cum rore vitriol. ppt. āā ʒiij.

Pulver. anodyni ex æquis partibus succini alb. corallor. rubr. margar. & opii parati ℈j.

Olei still. lavendul. sacch. excepti gutt. v.

Cum suff. quant. Syr. conditturæ nucis moschatæ, & de corticibus citri F. opiata mediocris consistentiæ de qua sumat mane & vesperi ad quant. nucistæ; addendo unicuique dosi sal. volat. cranii human. gr. vj. & sumendo ex nebulis.

Hartmannus sequentes habet pilulas capitales confortantes.

℞. Olei camphor. (fact. ejus solutione in spicæ oleo āā) gutt. vj.

Gummi ladani cum spir. vini extracti ℈j.

Moschi optimi gr. iij.

M. F. Cum aq. major. & mucagine tragacanthæ pilulæ ponder. singul. gr. iv. Dos. pilul. ij. vel iij. ad summum, circa vesperam, iteratis vicibus, si opus est.

Formulas medicamentorum topicorum Clariss. Diemerbroëkius has habet.

℞. Olei nucis moschatæ expressi ʒj.

Thymi, rorismar. anethi still. āā ℈j.

M. F. Linimentum.

Post hanc inunctionem sequens cucupha capiti imponatur.

℞. Folior. rorismar. major. āā ʒß.

Flor. meliloti, rosar. rubr. lavendulæ

dulæ ãã ʒj.
Rad. ireos florent.
Nucis moſcat.
Caryophyli aromat.
Benzoini ãã ℈j.

F. Pulvis groſſus pro cucupha, quam per menſem unum aut alterum capiti impoſitam geſtet.

Hartmannus habet ſequent.

℞. Semin. milii part. iv.
Sal toſti part. j.
M. F. Sacculi capiti quotidie ter aut quater calidè applicandi.

Amuletum ex verbena.

Paratur ex verbena tota contuſa capiti impoſita.

Vel

Cum radice ſic è collo ſuſpenſa, ut radix ſurſum vergat. Verbena autem cum terra quæ radici adhæret, eruenda, & mox prehenſa radix ipſa per terram ordine inverſo ducenda (*hæc ſuperſtitionem omnino redolent.*)

Epithema ex Zedoaria.

℞. Zedoar. pulver. q. v.
Irrigetur aq. flor. Sambuc. roſar. beton. vel communi, & nuchæ applicetur debitè.

Miſtura pro applicatione.

℞. Aq. roſar. Sambuc. ãã ℥iv.
Camphor. ʒij.
Moſch. opt. gr. iij. ad vj.
Extract. carlin. ʒß.
Olei ſpic. ʒij.

Diſſolve camphor. in oleo ſpicæ, & miſce omnia, & in petiis applica dolenti capiti in magnis caloribus. In febrib. verò ab æſtu ſolis, applica ad tempora & carpum.

Specificum in doloribus frigidis.

℞. Piper. longi ℥iij.
Pulvera craſſiuſculè, & extrahe cum ſpiritu vini & ſerva. Vſus talis eſt.

Fiat ſacculus cum ſuccino alb. pulverato craſſiuſculè: qui interpaſſetur, & in hac eſſentia piperis madefactus calidè applicetur ſuturæ coronali. Prodeſt maximè, ſi præmittatur evacuatio univerſal. per alvum.

Nihil hic adjicimus de gumm. tacamahac. oleo ſtill. &c. de quibus quædam in ſuperioribus attulimus. Nec aliquid præterea de remediis plantis pedum adligandis addimus, quia eorum formulæ paſſim occurrunt, & mulierculis noſtratibus etiam ſunt obviæ.

CAP. VII.

De Phrenitide.

I. IMmanes capitis dolores, præcipuè à febribus ortos, aliquando conſequitur Phrenitis, quæ eſt deſipientia, ſeu potius delirium ferox & continuum, ab inflammatione meningum, *ut vulgo creditur*), cum febre ſynocha.

II. Pars affecta, ut ex definitione ſignificatur, vulgo creduntur cerebri meninges, in quas fit inflammatoria effuſio, per arterias ſanguinem bilioſum & acre, aliaſque vitioſum adducentes. Verùm nobis ipſis cum Williſio aliud aliquando conſtitit ex anatomica demonſtratione, ſc. inflammatio prædicta ſine phrenitide viſa, eſt ut & phrenitis ſine inflammatione. Præſtabit itaque cerebrum ejuſ-

que

que meninges in genere, atque spiritus efferos, ut Willisio placet, è sanguine intensiùs ardescente extillatos, cerebri poris se se insinuantes, spiritusque genuinos quasi accendentes, & in motus perniciosissimos, ac velut fulguratos cogentes, accusare.

III. Differt Phrenitis à simplici delirio 1. quòd delirium sit morbi gravioris, v. g. febris symptoma; phrenitis verò ipsius febris sæpè causa 2. quòd frequens admodum sit delirium, phrenitis verò rarissima. 3. quòd delirium sit quasi interpolata desipientia, eaque multo minus quàm phrenitis, ferox. Nam ut habet Willisius; in delirio spirituum cerebri incolarum perturbatio, velut aquarum in fluvio à lapide injecto undulatio, excitata: verùm in phrenesi illorum commotio, quasi fluctuum à turbine insanientium æstus videtur.

IV. Causa phreneseos remota est intemperans victus, aliaque, quibus biliosi sanguinis, particulis sc. multis sulphureis atque acrioribus onusti, fit aggestio. Proxima verò ipsa particularum præmemoratarum cum sanguine evectarum, in propriam cerebri substantiam, & aliquando in ejus meninges, effusio inflammatoria, qua spiritus non tantùm in motus aguntur efferos, sed etiam pars ipsa corrumpi potest.

V. Diagnosis morbi præsentis ex ejus definitione, seu potius descriptione jam allata, est manifesta. Adventantem autem significant vigiliæ, aut saltem somni turbulenti, sermo immodicus, capitis dolor intensus, oculorum rubor & lachrymatio, urinæ è crassa & turbida in tenuem & diaphanam immutatio.

VI. Periculi plenam esse phrenitidem autores omnes pronunciant. ipsi enim, & apoplexia, & cerebri vera inflãmatio, & syncope, & cõvulsiones, & lethargus, & mania &c. non raro superveniunt. Quæ crebro remittit minus est periculosa quàm quæ est indiscontinua. Ex Hippocr. quæ phrenitis peripneumoniæ supervenit omnino mala; ut & quę cum urinis albis, & magna ferocia.

VII. Indicationes sunt 1. biliosi sanguinis copiosiùs ad caput affluentis evacuatio, derivatio & revulsio. 2. humoris correctio. 3. spirituum sedatio.

VIII. Hosce in fines adhibebuntur venæsectiones variæ, eæque etiam copiosæ, cucurbitulæ scarificatæ, vesicatoria, purgationes validæ, julepi anodyni atque emulsiones quibus paregorica tanquam sacra adjungentur anchora, capitis tandem fotus ex lacte calido & aliis, itemque pediluvia è capitibus papaver. albi, foliis hyosciami, floribus nympheæ, & papaver. rhæados lacti incoctis, aliaque id genus quorum maxima pars cap. de dolore capitis fuit enarrata.

De medicamentis contra phrenitidem, eorundemque formulis nihil hic addimus; sufficiat curationem per sui varias partes, verbo tantùm attigisse.

CAPUT VIII.

De Melancholia & Mania.

I. Melancholia & Mania tam sunt affines morbi, ut vices sæpè commutent, alterque in alterum transeat, non ineptè itaque eos uno eodem

eodemque capite complectemur, adnotatis utriusque differentiis; quas primò ex definitionibus colligere est.

Melancholia est mentis alienatio qua laborantes cogitant, loquuntur, & efficiunt absurda, eaque sine febre, sed cum metu & tristitia, absque ulla causa apparente.

Mania verò est mentis diuturna remotio, ad melancholicorum quidem deliramenta accedens, sed cum feroci audacia atque furore.

II. Pars affecta est cerebrum, illudque liquet ex imaginatione simpliciter læsa in melancholicis cum timore & tristitia: atque ex furore, vigiliis perpetuis & audacia maniæ familiaribus. Non negamus interim alias etiam compati partes, vix enim spirituum animalium, imò & animæ ipsius sedes affligitur, quin partes eorundem regimini subjectæ malè habeant.

III. Causa melancholiæ nobis non erit spiritus animalis tenebricosus & niger, unde anima in spiritibus tanquam in aqua limpida, aut terso nitidoque speculo, haud ampliùs rerum imagines sinceriter ac liquido contueatur, sed ob caliginem terrore & metu perturbetur; hæc enim sunt inania omnino verba; ut & sicca atque calida cerebri intemperies ab humore atrabilario oriunda, cui Galenus maniam tanquam fœtum legitimum accenset. Præstat sanè ad spirituum animalium inordinationem, in mania majorem & vehementiorem, in melancholia verò mitiorem recurrere, inordinationi enim illi deliria omnia suos debent natales; jam verò inordinationem hanc faciunt, vel gravia infortunia, vel alia cerebrum perturbantia quæ recensere longum foret. Sanguinis autem constitutio cùm in melancholicis sit crassa & acida, spiritus inde orti naturæ sunt fixioris, aut saltem minùs volatilis, unde non mirum si illis quæ semel presserunt vestigiis diutiùs immorentur, minusque facilè se se extricare valentes animam in eadem cogitatione diu & obstinatè detineant. In maniacis verò partes sanguinis salino-acidæ ita sunt exaltatæ, ut ad spirituum nitrosorum naturam propè accedant, impetumque facere semper sint paratæ.

IV. Differt melancholia à mania quod hæc furorem comitem habeat, illa verò minimè. Variæ præterea dantur melancholicarum affectionum differentiæ, alia enim dicitur idiopathica, quæ indesinenter affligit, etsi incrementis atque laxamentis sit discriminata, fitque, ut credunt, ab humore intra cerebri limites propriè coërcito; alia sympathica, quæ fit à materia, unde etiam fit in cerebrum incursante; alia particularis quæ circa objectum quodpiam in specie versatur, alia universalis quæ est amentia ad omnia, aut pleraque proposita se se extendens; & rursus particularem quod spectat ea est quasi Protheus variis formis & figuris suos ægros ludens, hic enim metuens ne Athlas mundi onere gravatus ipsum excutiat, fugam extra mundi limites meditatur, ille è butyro se compaginatum credens, ignis viciniam aversatur, ut & ille qui se totum stramineum reputat, ille se è vitro constructum opinatus, corporum durorum viciniam

& alli-

& allisionem reformidat, ille se mortalitatem explevisse autumans, intra sepulchrorum claustra recondit. Sed quid omnia imaginationis & mentis læsæ in melancholicis ludibria persequimur, innumera hęc sunt, inter quæ sufficiat hæc attigisse.

V. Incipientem melancholiam significant demissio & hebetudo animi, sui suorumque negligentia, vitæ tanquam acerbæ & amaræ contemptus, metui tamen associatus. Maniam præcedunt vigiliæ, parva deliramenta, multiloquium, aliaque id genus; Cùm verò melancholica atque maniaca ægritudo totam jam acquisivere vim in eo conveniunt, quod in utraque adsit insania, sed dum revera maniaci cogitatione, verbo, aut opere melancholicorum deliramenta imitantur, iracundia, jurgiis, clamoribus & horrendo adspectu, multò denique majore corporis impetu & perturbatione mentis ab hisce dignoscuntur; nam ut habet Fernelius à morbo ita impelluntur, ut quasi feræ & immanes belluæ, in obvios dentibus, unguibus, & pugnis inusitata rabie petulanter invadant.

VI. Melancholia quamvis gravis & molestus morbus, non est tamen lethalis, secundum Hippocr. sanatur à varicibus & hæmorrhoidibus. Si verò in maniam abierit, tunc difficillimè curatur, tum per se, tum per ægri inobedientiam. Interim hic morbus ex Hippocr. effato solvitur ecstasi, dysenteria, hydrope, varicibus, hæmorrhoidibus.

VII. Indicationes sunt 1. ut humor melancholicus præparetur, evacuetur, atque fervor sanguinis & spirituum in maniacis extinguatur 2. ut nova humoris generatio impediatur. 3. ut viscera affecta corroborentur.

VIII. Hisce indicationibus implendis facient 1. ratione melancholiæ, potius alterantia atque particularia remedia, quàm purgantia validiora, atque universalia dicta medicamenta, itaque venæsectiones sint rariores, eæque instituantur vel in pede, vel in venis sedis per hirudines, vel in vena frontis, idque præcipuè si æstus febris & plethora adsit, nam tunc per plures vias sanguis etiam largiori copia venit educendus; Clysteres sint frequentis usus vino emetico etiam prægnantes, eos concomitentur variæ decoctiones rad. chinæ, ligni sassafras, cortic. rad. cappar. & tamarisci, fol. nasturtii, flor. genistæ, sambuci aliorumque; post ad purgationem deveniatur, tum per pilulas, tum per pulveres, tum per potiones &c. & tandem ad salia volatilia, & fixa, chalybem, aquas minerales & balnea eatur. 2. ratione maniæ primum locum tenet sanguinis missio, & sæpiùs & copiosiùs repetita, ita rusticum empiricum vidit Fælix Platerus qui maniacos curare solebat septuagesies una septimana venis diversis in locis apertis. Cucurbitulæ applicentur, clysteres injiciantur eique acres; purgantia sint ex resina jalappæ, elleboro nigro, scammonio, mercurio vitæ, cristallis lunæ aliisque id genus, interim non omittantur narcotica & anodyna, tum extus, tum intus; quidam tanquam secretum commendant pulverem è sanguine muli mense Majo educto & desiccato, ad ʒj. aliquoties exhibitum,

tum, alii balneum aquæ frigidæ atque etiam iteratam immersionem in fluvium, lacum, aut mare, imò etiam in casu desperato trepanum.

Medicamenta pro Melancholia & Mania.

Folia melissæ, verbenæ, epithymi. Rad. Scorsoneræ. Omentum hirci, pica, sanguis asini & muli, anas viva, spirit. viperarum, noctuæ caro. Lapis armenus, lazuli. Elixyr vitæ Quercet. pilulæ tartar. ejusdem, sulphur vitrioli anodynum, aut saltem primum ens veneris ipsi ex parte respondens, magister. vitrioli, oleum gagatis, pulvis stomachicus Quercet. tinctura corall. Basilii, antimonialiaque omnia.

Formulas quod attinet eas hic non alias adducemus quàm ex Hartmanno petitas pro specificis ipsi habitas, aliæ enim commodè satis colligi possunt, tum ex iis quæ mox in curatione, tum ex aliis quæ in variis capitis morbis adduximus; sic itaque ille.

In melancholia prę̧ter purgantia inter quæ specificum Paracelsi purgans meritò laudandum, valet 1. essentia croci cum aqua vitis destillata, sc. aqua hæc ex vitibus incisis colligitur, posteaque conservationis gratia destillatur 2. extractum alkermes cum extracto gummi ladani, adjecta particula ambræ & moschi in forma pilularum, extractum autem illud Kermes ex succo pomorum redolentium paratur, & diutius conservatur, si post confectam prę̧parationem spiritus vini admisceatur. 3. extractum lapid. lazuli quod sic paratur.

℞. Lapid. lazuli q. v.

Candefiat sexies, vel septies, & coties extinguatur in spir. vini, tandem in pulverem redigatur, & cum aqua melissæ ipsius recrementa terrea eluantur. Pulvis tenuissimus cum spir. vini digeratur per septimanas tres vel quatuor. Postremò per destillationem aufer spir. vini à toto, & remanentiam diligenter serva. Dos. à ℈ß. ad ℈j.

Melancholicos item pulvis fumarię̧ sę̧piùs exhibitus liberat, item aqua & conserva hellenii, ut & essentia chelidonii minoris in melancholia hypochondriaca mirè conferunt.

Aqua antihypochondriaca.

℞. Flor. borragin. bugloss. stœchad. arabic. āā ℥ß.
Fol. rorismar. major. meliss. āā ℥iiß.
Rad. bugloss. ʒij. } *forsan melius esset pro ʒ. ℥. habere*
Pœoniæ ʒj.
Aq. bugloss. borrag. āā ℥iij.
Syr. granat. ℥ijß.
Pulver. cinnam. crassiusculè contusi, galang. caryophyll. croci,
Sem. basilic. āā ʒj.
Affunde vini Rhenensis ℔iij. Stent in infusione per duos tresvè dies; deinde destillentur in B.

In mania post vomitorium, sumat per aliquot dies decoctum anagallidis flore purpureo, sine omni additamento.

Præparetur simul & hoc lixivium capitale.

℞. Herbar. cephalic. cum florib. q. v.
Coque in aq. fontana, deinde
℞. Baccar. lauri
Rad. hellebor. nigri āā q. s.

Con-

Contundantur simul crassiuscule & insuantur sacculo interpassato ac longiori; sacculum incoque aliquandiu in proposito lixivio. Tandem per novem dies continuos accipe singulis diebus lixivii istius ℔ij. calefac & cum linteis in eo madefactis leviterque expressis fove caput rasum per integram horam. Postea sacculum istum applica suturæ coronali (quandiu calet) cum bona ligatura. Patiens recumbat in lecto, & si fieri potest, quiescat. Tum mira expurgantur per omnia capitis emunctoria, & alvus simul aliquandiu fluit. Vnde colligitur à quibusdam usum ellebori apud veteres fuisse externum potiùs quàm internum.

CAPUT IX.

De Vertigine.

I. VErtigo est affectio cerebrum seu spiritus ita exagitans, ut objecta circumstantia propriumque corpus in gyrum agi, exaltari, vel subverti videantur, unde laborans sæpè corruit, nisi propinquis nitatur adminiculis.

II. Hanc affectionem in cerebro fieri manifestum est, cùm visionis illa læsio, quæ motum circularem in objectis quiescentibus observat, non procedat à vitio aut oculi, aut medii, aut objecti, sed à spiritibus cerebri incolis volutatim & circulariter, non verò directè nervos percurrentibus, sicque motus & sensationis munia ritè non perficientibus.

III. Causa proxima creditur Fernelio tenuis calidusque vapor per arterias in cerebri ventriculos irrepens, qui in plexu choroide spiritus & humores exagitans & variè impellens, turbulentos sensus motusque reddit, qui vapor non assiduò, sed circuitibus, & quoties causarum evidentium vi cietur, efflari consuevit, & interdum in cerebro sæpiùs in ventriculo & præcordiis aliisvè partibus subsidet. Verùm præterquàm quod vaporum doctrina jam explosa à multis est, demonstratione anatomica constat cerebri ventriculos potius hujusce visceris esse cloacas, quàm spirituum animalium officinas aut emporia, plexumque choroidem per multiplices sibi intertextas glandulas in ventriculorum cavum humorem excrementitium potiùs amandare, quàm spiritibus (si ita loqui fas est) pelicanandis inservire. Præstabit itaque obstructionem in cerebro, aut saltem iis quæ ab interioribus ad oculos tendunt viis, agnoscere, unde spiritus in obicem sibi positum quasi allidentes variè reflectantur, tumultusque agant. Causæ evidentes sunt austrinus mador, repentinus è domicilio concluso & angustiore in apertum locum transitus, lux splendidior, soni ingentes & acuti, acres odores, longior & rigidior inedia, vapida omnia dicta, qualia sunt legumina, lolium, cicuta, ac præsertim vinum, hypercatharsis, profusa hæmorrhagia, tussis vehemens, fixus oculorum obtutus, vectio, navigatio, balneum, ira vehementior, atque timor; quibus adde capitis collisionem, ejusdem continuatam inclinationem, corporis cyclophoriam celeriorem ac centro propiorem, & rerum impetuosius circumgiratarum,

aquarumve vorticosarum aspectum.

IV. E supra dictis facillimum est elicere in quibus & quomodo vertigo differat ab aliis capitis morbis; Ipsam verò affectionem quod spectat alia est simplex, alia tenebricosa, alia nihil præter girationem objecti realiter existentis, alia verò provolantes culices, salientes pulices, innumeraque sibi minimè objecta, quasi obversantia, videt, alia præterea est idiopatica in qua cerebrum est affectum per obstructionem in causa vertiginis proxima recensitam, alia sympathica à quibusdam ex causis evidentibus enarratis, aliisque id genus orta.

V. Idiopathicam vertiginem arguunt prævius capitis dolor, sensuum variorum injuria, & præcipuè aurium tinnitus, ægritudinis aut perennitas, aut contumacia, atque paroxysmorum levi de causa, & ex mentis v. g. tantùm cogitationibus invasio. Sympathicam verò significant & intermissio morbi, & accessionum raritas atque brevitas, & morbi atque causæ ipsius productivæ extra advenientium consideratio.

VI. Vertigo ex se satis est tutus morbus, sed timendum vel à casu vehementiori ipsi familiari, vel ab epilepsia in quam aliquando degenerat. Quæ à causa evidenti oritur, multò minus est periculosa, quàm quæ proprio cerebri vitio fit; illa enim citò evanescit, hæc verò in carum & apoplexiam quorum prænuncia est, aliquando desinit. Vertiginem cephalalgia solvit.

VII. Indicationes sunt 1. Causæ antecedentis procatarcticæ & continentis ablatio 2. Cerebri & spirituum corroboratio.

VIII. In curatione itaque dum attenditur ad omnes causas morbum producentes videndum, si deficiant spiritus, ut ipsi reparentur, si laboret ventriculus, vel præ debilitate, vel præ onere, vel præ acrimonia ei impacta, ut ab hisce liberetur, si tabaci fumus, insolatio, plethora, aliaque id genus accusanda veniant, eadem tollantur. Si verò ex ipsius cerebri vitio sc. ex obstructione, & aliquando meatuum & canaliculorum in nervis excavatorum angustia, enascatur, tum expurgandum venit caput, spiritibusque vires addendæ, expurgabitur autem per pilulas & pulveres multiplices, ut & alia medicamenta, item per vesicatoria, masticatoria, apophlegmatismos, errhina; spiritus recreabuntur & acuentur volatilibus sæpius assumptis quorum tantam in omnibus propè capitis morbis energiam vidi, ut hisce in casibus mihi ad instar panaceæ sint, sed illis diutius insistendum, nec cura ab una aut altera dosi expectanda; laudo præterea remedia chalybeata melioris notæ, & præcipuè crocum martis per volatilia confectum, ut & plura remedia, tum in epilepsia, tum in comate & caro, aliisque cerebri affectionibus allata.

Medicamenta pro vertigine.

Fol. auricul. ursi, meliss. menthæ, pulegii, rorismar. salv. serpill. Flor. lilior. convall. matricar. salv. stœchad. tiliæ. Rad. cyperi, doronic. galangæ, ellebor. nigr. Sem. aquileg. carvi, cumini. Fruct. granator. cerasor. nigr. Gumm. galban. succinum, tacamahac. Castor. testic. columbæ fimus, pavon. sterc. bõbyces. Aq. anhaltina, epileptic. cephal.

cephal. arom. elixyr antepilepticum, elixyr vitæ Quercet. emplastrum cephal. Schroderi, pulv. stomachic. Quercet. cinnabar. nat. & antimon. magisterium vitrioli &c. è pharmacopœis, chimicisque voluminibus depromenda.

Caput X.

De Tremore.

I. Tremor motus est depravatus membrum præter voluntatem concutiens.

II. Pars affecta sunt musculi & fibræ motrices, seu potius animales spiritus per illiberalem sui influentiam. Nam revera datur

III. Alius motus tremulus convulsivus, qui aliunde pendet, & de quo hic etiam non agimus, alius verò à debilitate prognatus & ad paralysim aliquatenus accedens, de quo hic nobis verba sunt.

IV. Causa remota est sanguis crassior & magis evanidus spiritibus animalibus, aut eorundem materiæ cerebro sufficiendis minus aptus: Causa verò proxima est spirituum imbecillitas, aut obstructio peculiaris ipsorum irradiationi ad partes satis liberali, pro motu ad voluntatis nutum perficiendo, obicem ponens. Si verò ulterius quæratur, unde hæc imbecillitas, unde hæc obstructio? Priori respondemus imbecillitatem spirituum, vel materiæ ipsos sufficienti deberi, vel majori eorundem dissipationi & consumptioni, in morbis diuturnis, & præcipuè cerebri, in exercitationibus vehementioribus nimiumque protractis aliisque id genus; posteriori verò, obstructionem hic ab iisdem pendere causis quæ obstructiones suprà in paralysi aliisque locis jam explicatas faciunt. Itaque hic nullo modo necessarium est ut demonstretur ratio tremoris, cum Nobiliss. Philosopho Renato Des Cartes valvulas in musculis antagonistis partis tremore affectæ imaginemur, quæ valvulæ dum per vices reserantur liberum faciant commeatum spirituum ab uno antagonista in alium, unde crebra pusillorum motuum vicissitudo in ipsis oriatur; gratis enim hæc afferuntur à Viro Clariss. & ex sola debilitate, & obstructione à nobis productis, res per se clara evadit; nam dum pauci spiritus iique pigri ad unum è musculis antagonistis devenientes, illius contractionem diutius continuare non valent, alii in antagonistam, quamvis parcè etiam influentes; vim suam elasticam & expansivam exerunt, atque partem retrahunt, illudque motibus alternatis & intercisis faciunt, dum sc. spiritibus jam ab explosione prægressa defatigatis, propertereaque adversariis suis cedere coactis, suppetias veniunt alii à cerebro emissi, ipsorum vim quasi oppressam suscitantes.

V. De Diagnosi, Prognosi, Indicationibus, Curatione & Medicamentis non est quòd hic verba faciamus; illa enim aut per se sunt manifesta, aut ex superioribus abundè colligi possunt. Præterea nemo nescit tremorem illum quem senectus inducit aliunde non esse sanabilem, quàm Medeæ artificio, aut etiam si diis placet, transfusione sanguinis nostris tem-

temporibus à quibusdam tantopere decantata, quamvis eventus promissi æquè fabulis annumerandi veniant, ac Ovidii poëtica commenta.

CAP IV.

De Catarrhis, eosque comitante vario Capitis & partium totius corporis Dolore.

I. C*Atarrhus* est defluxio humorum (*a*) in omnes corporis partes.

II. *Partes affectæ* sunt glandulæ totius corporis, ut & Cerebrum, quod VVarthonus non veretur glandulam sui generis vocare: addo membranas, tendines, nervos.

III. *Causa* est nunc Lympha acrior (*b*) cui sese sæpè intermiscet bilis, undè inflammationes & dolores intensiores omnes; Ophthalmiæ, Angina, Erysipelata, Herpetes, Arthritis, Tussis, &c. nunc Lympha crassior, undè dolores gravativi, Lassitudo spontanea, Melancholia, Scorbutus, &c.

IV. *Differentiæ* ex caussis patent. Legat, qui plura volet, prolixum & doctissimum Sneiderum.

V. *Signa Diagnostica* ægris ipsis & adstantibus tam manifesta sunt, ut doctis illa præscribere parum sit necesse.

VI. *Prognostica.* Catarrhi & dolores interdum facillimè, interdum difficulter curantur; evenit ut subitò ægri, imò cæterà sani illis pereant, hosque catarrhos suffocativos, nominare solent. Causa hæret in orificio ventriculi, vel in ipsis pulmonibus ob impeditam à Lymphâ crassâ Sanguinis circulationem.

VII. *Indicationes curativas, ut & Curationem ipsam* (*c*) petere potes ex Capite 1. & 2. de Epilepsiâ & Apoplexiâ; invenies illic ferè omnia huc pertinentia: pauca saltē longo mihi usu comprobata illis hiccè jungo.

In

(*a*) *Acrium videlicet, pituitosorum viscidorumvè præternaturalis.*

(*b*) *Propter stagnationem, particulasque frigidas, quæ, caput sudore anteà diffluens, intraverant, (semper ferè calor lympham omnesque humores fluidiores reddens, præcessit, superveniente tum frigore catarrhi, oriuntur, quantum ego saltem observare potui,) sicque acrior reddita, scilicet lympha, bili acriori juncta, partes nervosas membranaceasvè corrodendo, facilè dolores intensiores excitat.*

(*c*) *Optimè in catarrhis frigidis, pituitosis, viscidis, convenit decoctum ex ligno guajaco, sassafras, serpillo, & roremarino.*

(*d*) Lym-

In aurium ex acriori Lymphâ dolore.

♃. *Lactis Vaccin. q. s. Laud. opiat. gr. iij. MS.*

Inde auribus guttas tres quatuorvè & exterius applica micam panis ex furno novissimè illatam; id est calidam. In dolore ex Lymphâ crassiore prosunt (*d*) Olea destillata calida omnia.

In Ophthalmiâ ex Lymphâ crassiore.

♃. *Ovum Gallinaceum integrum; (e) Coq. ad mediocrem duritiem, demptaque testâ & vitello, cavitati ejus indantur.*

Sacchar. Saturni gr. vj. *Camphoræ gr.* ij. *Vitriol. alb gr.* viij. *Mell. rosar. unc. s.*

Fiat expressio fortis, & expressus liquor instilletur guttatim oculis bis vel ter de die.

Aliud omni laude majus.

♃. *Aq. Euphrasiæ. Fœnicul. an. lib. j. Salis communis drachm.* vj. *Tutiæ præparat. Vitriol. alb. an. unc. s. Ebulliant parum & Colatura detur guttatim usui.* MS.

In Ophtalmiâ ex Lymphâ acriore (*f*) hocce melius huc usque nondum sum expertus:

♃. *Florum Cinci scrup. j. s. Aq. rosar. q. s. MS. & guttatim inde oculis.*

Cincum est species puto stamni, licet alii sentiant aliter; optimum ex Angliâ huc defertur: præparatur Chymicè quarto ignis gradu; videtur aliquid Mercurii in se continere. (*g*)

In

(*d*) *Lympham crassiorem optimè eliciunt apophlegmatizantia, inter quæ excellunt laudata* C. *de apoplexia radices imperatoriæ: quibus tantum elicitur lympha crassioris s. pituita, ut materia catarrhosa tota auferatur, tumque pilulâ unâ alterâve ex Massâ pilulari de cynoglossâ sub ingressum lecti, assumpta, prægresso subindè purgante, multos & varios catarrhosos curatos vidimus, item hoc suffitu.*

♃. *Succin. drachm. j.*
Mastich. scrup. j.
M. F. Pulvis crassus.

Cujus parum prunis injectum, fumusque, pallio similivè tegumento capite prius tecto, naribus attrahatur, brevi coryzâ affecti, curantur.

(*e*) *Potius conscisso ovo reliqua superfundantur, postque horam unam atque alteram fiat fortis expressio; plusque liquoris, majorisque efficaciæ accipies; hunc liquorem expressum optimo cum successu usurpavimus in panniculo ex genarum inflãmatione neglectâ, orto.*

(*f*) *An ex lymphâ acriore videlicet falsâ, satis superque constare potest ex dolore, vel lachrymarum acredine, vel rubore, titillationevè ipsius oculi.*

(*g*) *Conveniunt quoque flores cinci*

in

In principio doloris Arthritici ex Lympha acriore:

℞. Minii. Cerussæ. Sapon. Venetæ an. unc. x. Ol. olivar lib. ij. Axungiæ porcinæ unc. j. Coq. ex arte in formam Emplastri. (*b*)

Magni quæso facias hoc Emplastrum, ingeniose Lector.

In declinatione, ut & in *Artuum* doloribus ex dislocatione, contusione, &c.

℞. Minii lib. ß. Ol. Tartar, fœtid. unc. j. ß. Olivarum lib. j. Castor. Lumbricor. an. unc. iij. Opii crud. drachm. j. ß. Ceræ albæ & Labdani q. s. M. S. F. s. a. Emplastrum

In dolore Arthritico ex Lympha crassiore magnæ semper sum expertus esse efficaciæ hoc Emplastrum:

℞. Emplastr. stictici Crollii unc. j. ß. Ol. philosophor. drach. ij. Opii crudi scrup. ß. MS. F. Emplastrum extendendum super aluta.

I. *Observationes.* Pia & charissima mihi uxor, sæpius, præcipuè graviditatis tempore, laboravit catarrhis, & vario, corporis partium dolore; non putem illam 20. intrà annos ter medicamento purgante usam esse; sed naribus attrahebat, consilio meo, simplex suffumigium pulveris mastiches electi, idque sexies de die; à quo semper & tam subitò melius habebat, ut postmodum facta quasi Vice-Medicus (liceat mihi sic loqui joci ergo) illa, me inscio, sibi ipsi illud posteà præscripserat sæpissimè.

II. Catarrhis ex Lympha crassiore oriundis laborantes tot curavi simplici suffitu vel vapore aceti, ferro ignito aspersi, ut neminem hic nominare cogar.

III. In Catarrhis biliosis itidem multa observavi; exempli loco sit honesta Matrona Lydia de Rovers; quæ optimè semper, purgata prius, habuit ab hujus mixturæ, quam cochleatim assumebat, usu.

℞. Aq. prophylactic. nostr. vel ejus in defectu aceti rectificat. unc. j. ß. Menthæ. Meliss. an. unc. ij. Syr. papaver. errat. unc. j. Oc. Cancr. crud. contus. scrup. j. ß. Laud. opiat. gr. j. MS.

LIB.

in inguinum infantium excoriatione ex urinâ acriore genita, ut & papillarum excoriatione fissurisque. Non admodum difficulter ascendunt flores; ipsorum præparationem videsis apud Glauberum furnorum philosophicorũ part. 1. p. m. 58.

(*b*) *Optimo cum successu usurpavimus addita nimirum opii aceto dissoluti unc. ß. videatur Ioh. Loselus de podagra qui elegantissima habet medicamenta.*

De Catarrhis nihil est quod addamus, quamvis inde materiam, seu potius

LIBER II.

DE AFFECTIBUS COLLI

CAPUT I.

De Angina.

I. ANGINA est faucium inflammatio. (*a*)

II. *Partes affectæ* sunt Tonsillæ, fauces; Uvula, musculi Laryngis & Oesophagæi, imo palatum.

III. *Causa* est Sanguis, abundantia quidem sæpè sua peccans, qua tamen non eousquè noceret, nisi Lymphâ acriori vitiaretur. (*b*)

IV. *Differentiæ*

potius originem plerorumque morborum, deduxerit Carolus Piso; atque Clar. Schneiderus hac in parte diffusus Scriptor, non inutiliter, pluribus verbis & voluminibus Cerebrum, ceu Augiæ aliud stabulum expurgasse, quibusdam credatur; nos enim paucioribus contenti Lectorem remittimus ad varias humorum cumulationes cerebro aliquando familiares, atque jam explicatas, ut & ad ea quæ in Anatomia Practica aliisque hujus voluminis partibus de variis fluxionibus declarantur.

(*a*) *Non tantum est faucium inflammatio, verum etiam tumor nunc internus, nunc verò externus.*

(*b*) *Clarissimus Auctor solummodo sanguinem abundantem lymphamque acriorem pro causis agnoscit; sed reverà sanguinem pituitosum viscidum primariam & frequentissimam esse anginæ causam ipsa testatur experientia, præcesso quidem calore, exercitatione, motuvè plus solitò majori; unde pituita viscida solvitur liquidiorvè redditur, quaque tum ab aëre frigido &c. ambiente, vel ore hausto coagulatur. Vide sis apud Hippocratem de victu acutorum tex. 39. p. m. 300. (Nota, me in hoc tractatu editione Lindanâ Lugduni Batavor. apud Gaasbeeckios anno 1665. impressâ fuisse usum) ubi expresse à fluxione glutinosâ [viscidâ] anginam fieri, ait.*

Ex his omnibus non mirum si hic morbus eo maximè tempore quod ver atque æstatem interjacet, juvenes præ cæteris, & temperamento sanguineo præditos aggrediatur. Addit præterea Illustrissimus Sydenham se non semel rufos, præ reliquis hoc morbo afflictos vidisse.

IV. *Differentiæ.* Dividitur ab omnibus melioris notæ auctoribus in tres species, (*c*) quos hic non sequi, temerarium foret, 1. Vocatur *Cynanche*; 2. *Synanche.* 3. *Parasynanche.* Dividitur porrò in Veram & Spuriam; sed hæc pauci sunt momenti.

V. *Signa Diagnostica.* Instantis Anginæ signa sunt, cum patiens collum more solito non movere, difficilius respirare, nec aptè potest deglutire, ardorémque & dolorem senserit in faucibus.

Præsentis Anginæ signa diagnostica sunt respiratio suffocationi proxima; sic impedita deglutitio, ut & potus liquidáque omnia rejiciantur per nares; summus adest dolor, rubedo, tumor, (*d*) febris; lingua arida, vocis languor, &c.

VI. *Prognostica.* Angina nulla tuta; quantum minus tumoris, tantum periculi magis. (*e*) Cynanche præcipuè ubi musculi Laryngis inflammati omni videntur carere tumore. Minus periculosa est Angina dicta Synanche; adhuc minus Parasynanche, ut & tonsillarum inflammatio. (*f*)

VI. *In-*

(*c*) *In quatuor à plurimis dividitur species,* 1. *Cynanche,* 2. *Paracynanche,* 3. *Synanche,* 4. *Parasynanche,* Cynanche *est, ut rectè Auctor* §. 6. *hujus capitis ait, ubi musculi laryngis nimirum interni inflammati, omni* videntur *carere tumore, & ægri canum more hiante ore respirant.* Paracynanche, *cum exteriores laryngis musculi cum parvo tumore sunt inflammati.* Synanche, *ubi internus adest tumor & inflammatio, interioresque pharyngi musculos, ut quidam volunt, solummodò affligens.* Parasynanche, *si exteriores faucium musculos cum rubore & tumore invadat.*

(*d*) *Tumor apparet in tribus aliquandò anginæ speciebus, nempè parasynanche, synanche, & paracynanche, non, verò in cynanche, ut Clarissimus Author quoquè probat paragrapho sequenti, adest quoquè faciei rubor.*

Ægri rigent horrentque mox à primo morbi insultu, sequuntur febris atque alia, quibus nisi maturè occurratur, æger statim nec deglutire valet ampliùs, nec spiritum per nares ducere, sed cum sensu quodam strangulationis præcluduntur Fauces ab inflammatione & tumore Vvulæ, Tonsillarum, Laryngis, nec non glandularum omnium minorum in faucibus sitarum, ita ut tantùm non suffocetur.

(*e*) *Iuxta Hippocratem Aphor.* 37. *sect.* 6. *anginâ, inquit, correpto si tumor oriatur in collo, bonum: ut & sect.* 7. *Aphor.* 49.

(*f*) *Varia & insignia* Senex *habet prognostica, ut sect.* 5. *Aphor.* 10. *quibus ex anginâ liberatis, ad pulmonem mali fit conversio, ij intra dies septem moriuntur: si verò hos effugerint purulenti evadunt, ut Coac. prænotion.* 363.

Tit.

VII. *Indicationes Curativæ.* Lympha atque bilis in sanguine ipso temperandæ, (*g*) hicque revellendus, derivandúsque citissime.

VIII. *Curatio.* Instituatur igitur quamprimum Venæsectio, (*h*) vel in corpore non Plethorico, in brachio dextro, reiteretúrque pro necessitate, posteà malo id postulante aperiantur venæ sublinguales raninæ. Prosunt Cucurbitulæ, Vesicatoria, Enemata, Gargarismata, Topica. (*i*)

Medi-

Tit. 16. *p. m.* 300. *Totoque illo Titulo præclara habet Hippocrates: Videatur quoque C. Celsus lib.* 2. *cap.* 7. *p. m.* 64. *editionis Lindanæ apud I. Elsev.* 1657.

(*g*) *Viscida pituitosâ incidentia maximè quoque necessaria, quibus totum malum aliquandò brevi superatur.*

(*h*) *De venæsectione meritò dubitatur, an in malignâ conveniat? rectè autem illos sentire puto, qui non nisi in principio, & primo statim invasionis die administrandam illam censent, sin vero malignitas absit, potest ubiquè concedi, modò sanguis non copiosè mittatur, nec post plures quam tres ab invasione dies, administretur.*

(*i*) *Secundo œnema injiciatur, vel si fieri potest, haustus purgans incidentibus mixtus exhibeatur, in principio gargarismata ex radicibus imperatoriæ, ireos &c prosunt; item ex spiritus vini cum spiritu salis armoniaci mixto gargarisma varias curavit anginas; topica deinde, exhibito prius, (si possibile) sudorifero incidente, addito lapide prunellæ, externè applicentur.*

Quidam vomitoria in omni angina, etsi maligna, epidemicave maximè laudant, & quidem aquam benedictam Rulandi: Ast notandum primo statim die usurpanda sunt, altero enim frustrà exhibentur, imo plus nocumenti quàm emolumenti efficerent. Quidam laryngotomiam in valdè urgente angina commendant, de qua inspiciatur M. A. Severinus de efficaci medicina, ut & Th. Fienus libr. Chirurg. XII. *p. m.* 35. *& seq.*

In Anginæ curatione quandoquidem *Illustrissimi D. Sydenham* methodus nos propè nunquam fefellit, sed ut plurimum optimè cessit, propria ejusdem verba huc transcribemus. Opem laturus, *inquit*, sanguinem cum primum è brachio copiosè detraho, mox ex ranula utraque; dein ut partes inflammatæ melle rosaceo, spiritu sulphuris ad summum acorem permixto, tangantur, author sum. Mox Gargarisma sequens præscribo, non vulgari modo usurpandum, sed ita ut in ore sine ulla agitatione contineatur, donec incalescat, dein expuatur & repetatur subinde.

℞. Aq. Plantaginis.
Rosar. rubr.
Spermat. ranarum, an. ℥iv.
Album. ovorum in aquam agitando redactorum Num. iij.
Sacchari cand. albi ℥iij.
M. F. Gargarisma.

Iubeo etiam ut de Emulsione subsequenti in dies sumat.

℞. Amygdal. dulc. Num. vij.

 Sem.

Medicamenta contra Anginam.

Radices altheæ, liquiritiæ, Ireos. Herbæ Consolida, Myrrus, Prunella, Taraxacum, Plantago, Scabiosa, Sempervivum majus, salvia, Hedera terrestris, Violaria, Flores, Balaustiorum, rosarum rubrarum, Crocus, semina 4. frigida majora, minora, papaveris. Cortex & succus granatorum, præcipue acidorum. Ficus. Album Græcum. Hirundines ustæ, illarumque nidus. Alumen ustum. Syrupus Berberorum, Capillorum Veneris, Violarum, Portulacæ, Iujubinus, Scabiosæ, Tussilaginis. Mel rosatum, Rob. Sambuci, Diamori. (*k*)

Repellens (*l*) Gargarisma morbi in principio.

℞. Flor.

Sem. Melonum, pepon. an. ℥ß.
Papaver. albi ʒij.
Contundantur simul in mortario marmoreo.
Sensim affundendo aq. Hord. ℔iß.
Aquæ rosar. ℥ij. Sacchari cand. ℥ß.
M. F. Emulsio, capiat sæpius ℥iv.

Sequenti mane, nisi febris & dolor inter deglutiendum perceptus aliquantulum remiserint, venam in brachio rursum ferio, Catharsi in diem posterum rejecta. At si utraque hæc minuantur, Catharticum Lenitivum statim exhibeo; quod quidem post sanguinis missionem præ omnibus aliis perutile, ac apprimè necessarium esse multiplici experientia comperii. Si fortean, quod quidem oppido rarum est, Febris, aliavè Symptomata, etiam post catharsin, bellum minentur, iterata, ut priùs, venæsectione perdomanda sunt. Per integrum hujusce morbi decursum, Enema refrigerans emolliensque omni mane, dempto illo quo Catharsi vacat, injiciendum, atque ægrum hoc pacto reficiendum quotidie præcipio. Carnes, cujuscunque demum generis, ut & juscula ex iis parata, Sacra sunto; jusculis verò hordeaceis, avenaceis, pomis coctis, ac id genus aliis vescitor, ptisana ex hordeo, vel cerevisia tenuissima utitor. Lectulo interim per horas aliquot quotidie absistat; cùm hujus tepor tum Febri, tum reliquis symptomatis quæ hac methodo expugnare satago, vires addat. Hæc fusiùs & prolixius ab Authore memorato huc transcripsisse Doctiss. Lectori tædio minimè futurum arbitrati sumus, quoniam apprimè faciunt ad medelam morbi hoc capite descripti.

(*k*) *Imprimis semen sinapi, levistici, bacca lauri, spiritus vini, salis armoniaci, nitri &c. in principio admiscenda levia adstringentia incidentibus.*

Nitrum anodynum, seu antimoniale, ex aqua scilicet lotionis cerussæ antimonii, seu diaphoretici mineralis, anginæ prodesse compertum est, propterea gargarismis, ut & enematibus admisceri commodè potest loco nitri fixi communis.

(*l*) *Repellentia cautè adhibeantur imprimis in malignâ anginâ; tunc etenim materia peccans repellendo facilè pote-*

℞. *Flor. rof. rubr. balaustior. an.* P. j. *ſ. Cortic. granator. unc. ſ. Fol. quercus* M. j. *Alumin. uſt. ſcrup.* j.

Coq. ex aq. ferrata & Colat. adde Rob. diamor. unc. ii. MS. Aliud efficacius.

℞. Fol. *Taraxaci* M. j. *ſ. Hederæ terreſtr. Violar. an.* M. *ſ.*

Coq. ex aq. hordei in Colatur. unc. xx. Diſſolve Mellis roſat. colat. unc. *j.* ſ. Addendo Spir. vitriol. gutt. xv. M. S. *(m)*

Diſcutiens in morbi declinatione Gargariſma.

℞. *Rad. liquiritiæ. Corticum granator. an. drachm.* ij. *Flor. balauſtior. P. j. Iujubar. Num. xij. Ficuum Num.* iij. *Paſſular. minor. drachm.* iij. Coq. ex aq. hordei in Colat. unc. xx. Diſſolve Syr. capillor. Ven. Mell. roſ. col. an. unc. j. M. S.

Aliud.

℞. *Rad. Ebuli unc. ſ. Ireos noſtrat. Liquiritiæ an. drachm.* ij. *Flor.* Chamomillæ P. j. *ſ. Roſar. rubrar. Hyſſop. an. drachm.* ij. *Dactylor. Num.* iij. *Ficuum Num. vi. Alb. græc. drachm. i. Sem. Fœnigræc. drachm. ii.*

Coq. ex decocto raparum in Colaturæ lib. ii. diſſolve. Syr. Capillor. Vener. unc. ſ. Iuiubin. Altheæ Fernel. an. drachm. vi. M. S.

Externa Medicamenta contra Anginam.

Ol. nucum, lil. albor. amygdalarum, chamomillæ, anethi, Axungia caponis, porci. Unguent. altheæ. Emplaſtrum de Mucilaginibus. Stercus *(n)* canis, columbarum. Nidus hirundinis.

℞ Rad.

poterit ad cor, vel pulmones, vel cerebrum ipſum propelli, ibique epilepsiam aut maniam cauſare.

(m) Sequentia gargariſmata in principio multum profuiſſe obſervavimus.

℞. *Flor. roſar. rub.*
Samb. ana M. j.
Coq. in cereviſia tenuis q. ſ. ſub finem addendo.
Alb. græc. drachm. j. *Colatur. lib.* j. *immiſc.*
Sacch. ſatur. ſcrupl. ſ.
Lapid. prunell. ſcrup. j.
M. pro gargariſmate.

℞. *Aq. flor. ſambuc. roſar. ana unc.* ij.
Rob. ſambuc. diamor. ana drachm. ij.
Succ. taraxac. expreß. unc. ſ.
Spir. vini rectif. drachm. vj.
Lap. prunell. ſcrup. ij.
M. F. Gargariſma.

[n] Galenus hiſtoriam narrat, de anginâ à ſe curatâ, quod nimirum, cum aliis remediis deſtitueretur, receperit pueri ſtercus & exſiccarit, idque cum melle commiſcuerit, & prædivitis cujuſdam faucibus anginâ laborantis illiniße, intráque horæ ſpatium tumorem

℞. *Rad. altheæ. Lilior. alb. an. unc.* j. *Nid. hirundinis Num.* j. *Ficuum. Dactylor. an. Num.* IV. *Alb. græc. unc.* ʃ. *Cæpar. drachm.* vj.

Coq. ex aq. hordei vel Cerevisia & Colatur. ſ. q. Adde

Farinæ *Tritici. Sem. lini an. unc.* j. *Fænugræc. Altheæ an. unc.* ij ʃ. *Vitell. Ovi Num* ij. *Croc.* Oriental. *drachm. ii. Ol. Chamomill. unc. ii.*

M. S. F. Cataplaſma.

Vel

℞. *Succ cæpar. unc. ii Ol. lilior. alb. Irin. an. unc.* i ʃ. *Coq. parum, Addendo Nid. hirundin. drachm. ii. Picis & Ceræ q ʃ M. S.* F. *ʃ a. Emplaſtrum.*

Cataplaſma Maturans.

℞. *Rad Altheæ unc i Lil albor. Rad Liquirit. Ireos noſtr. an drachm ii. Cæparum unc.* ʃ *Paſsular. enucleatar. unc i. Ficuum Num vi. Sem lini Fænugræci an. d achm. ii.* Fol Malvæ, *braſsicæ an.* M. ʃ.

Coq ex Vino albo Gallico in formam Cataplaſmatis. M. S.

IX. *Obſervationes* I. Æſculapii quidam filius, plethoricus, obeſus, laborabat ſynanche, ſibique ſtatim juſſit venam ſecare, ſtatimque poſt poterat deglutire, & ideo aſſumpſit purgans à quo benè habuit, & per multas horas quievit. Sequenti die recidivam paſſus, iterum inſtituit venæſectionem, iterumque habuit melius, & ambulando loquebatur liberè, dicens ſe varia in proprio morbo obſervaſſe; altero mane, dum ſe putaret ſanum, intra bihorium ſuffocatus periit.

2. Uxor Librarii Leſcaille plethorica intenſiſſimo faucium patiebatur dolores, tonſillæ ita erant tumefactæ, ut ne guttulam potuerit deglutire, aſſumptaque omnia rejiceret per nares. Inſtitui Venæſectionem, uſuſquè ſum Cataplaſmatibus & Gargariſmatibus ſupraſcriptis, quartoque morbi die malum bacillo exploraturus, abſceſſum vidi ſuppuratum; placuit mihi inhumanius cum illa agere, eodem bacillo, obſceſſum rupi unde, cum ſtatim melius haberet, riſit & laudavit probam fraudem. (*o*)

morem ruptum fuiſſe, hominémque ſanitati reſtituiſſe. Hunc in finem videatur Joannis Davidis Rulandi Pharmacopæa nova in qua repoſita ſunt ſtercora & urinæ; multa & rariſſima ibi collegit.

[o] Juvenis quidam viginti annos natus, pituitoſus, poſt celeriorem deambulationem, avidè hauſit frigidam cereviſiam, undè intra horam deglutitio admodum difficilis, fauciúmque dolor & tumor apparuêre, vocatus Venæ-

Venæsectionem levem institui jussi; sequentique gargarismate curatus.

℞. *Aq. flor. samb. unc.* iv.
Myrrh. pulv. drachm. ß.
Spir. vin. rectif. drachm. iij.
Sal. armon. scrup. j.
Succ. taraxac. expres. drachm. ij.
M. pro gargarismate.

Mulier vigesimo octavo ætatis anno, de nocte infantem lactans, in somnum incidit, manè vix collum movere valens, summo cum faucium dolore deglutiebat; manè clysterem inijci curavimus, & circa meridiem venæsectionem celebravimus ad uncias sex, usaque decocto descripto additis tantum

Sem. sinap. drachm. j.
Aq. ther. simpl. unc. ß.
M. pro gargarism.

Tertioque die curata fuit.

Puella viginti circiter annorum, subitò in maximam respirandi difficultatem incidit, talique cum tumore & dolore, ut ne guttulam quidem liquoris deglutire poterat; vocatus statim Venæsectio celebrata fuit ad uncias sex, moxque sequens apozema pro gargarismate præscripsi, undè quoque levamen quoddam observavit.

℞ *Flor. rof. rub. unc.* j.
Bacc. laur. excort.
Sem. levistic. ana drachm. j. ß.
Coq. cum aqua communis lib. j. *vasis optimè clausis, in colat. dissolv.*
Mellis rosar. unc. j. *aq. theriac. simpl. drachm.* v.
Spir. sal. armon. scrup. j.
M. pro gargarismate.

Sequenti die clysterem purgantem iniici curavi, per triduum enim alvus constipata fuerat; undè optimè dejecit, eodemque die collo sequens cataplasma bis de die renovandum applicari jussi.

℞. *Nid. hirund. num.* 1. *flor. sambuc. p.* 3.
Capar. sub cineribus coct. numer. 2.
Coq. ex cerevisia tenui contusis adde.
Alb. græc. drachm. iij.
Ol. olivar. q. s.
M. F. Cataplasma.

Quo quarto die abscessus fuit ruptus; ulteriúsque usa fuit solummodò melle rosarum pro linctu.

Plures tales observationes exhibere possem, ni, mutato solummodò ægrorum nomine, unum idemque dicturus, metuerem.

Multas hic addere possem observationes è propria praxi desumptas, sed quoniam omnes propè fundatæ sunt in methodo Excellent. Sydenham suprà descripta, additis tantùm quibusdam topicis exterioribus; ab illis abstineo, ne pluries repetita displiceant. Quæ autem in Angina desperata facienda veniunt sc. v. g. Bronchothomia, explicantur in operis hujus parte chirurgica.

CAP.

Cap. II.

De Scrophulis.

I. S*crophulæ* sunt tumores præternaturales (*a*) glandularum colli, propria tunica contenti.

II. *Partes affectæ* sunt glandulæ conglomeratæ colli, salivales hodie dictæ. (*b*).

III. *Causa* Glandularum totius corporis munus, (quod certissimum esse puto) est Lympham transcolare; necesse ergo est Lympham crassiorem (*c*) hujus affectus esse causam, unde illarum primò durities, posteà sensim accrescens pertináxque tumor.

IV. Dis-

[*a*] *Duriores renitentes.*

[*b*] *Ut & circa aures parotidis dictæ; ductus salivales ex conglomeratis colli glandulis oriundos, Warthonus detexit vulgòque dicuntur ductus Warthoniani; ex parotidibus, Stenoniani, quos Stenonem primum invenisse prohibent.*

Vulgò credunt primam scrophularum sedem esse in glandulis mesenterii, & ex hoc centro quasi fonte derivari materiam quæ in collo, pone aures, in axillis aliisque etiam locis aggeritur: Verùm hoc non esse perpetuum scrophulosorum dissectio sæpiùs demonstravi; revera si hic morbus multùm fuerit inveteratus ita vitiatur tota corporis lympha, ut glandulas propè omnes inferciat, unde non mirum si tunc temporis mesentericæ, mesocolicæ, & intestinales afficiantur. Aliquando etiam evenit ut in has glandulas, si ex se fuerint debiliores, prima fiat depositio, non tantùm ex lympha, sed etiam ex chylo, unde non parum perturbatur totius corporis nutricatio cjuus materiam glandulæ memoratæ continuo percolare debent, sicque variorum tumorum etiam scrophulosorum acphthisis quæ scrophulosa dicitur, præcipua fiunt origo, sed hoc est perpetuum, ut suprà innuimus.

(*c*) *Aliquid austeri simul peccare certò concludimus; nam in cancrum aliquãdo vergunt, ut Clar. Author testatur* §. vj. [*cancrum autem ex acido austero produci extrà dubium fere est,*] *ut satis superque patet ex doloribus lancinantibus, pungentibus; sempérque propemodum, cancro laborantes sunt melancholici, alvoque adstrictâ laborant: In tumoribus duris, schirrosis, &c. sequens omnibus commendo.*

℞. *Gum. galban. pur. unc.* 2.
Opij thebaic. drachm. 2.
Spir. vini aromatic. unc. 6.

(*Ex salviâ, rutâ, bacc. junip. sem. carui, anis. fœnic. &c. destillati & cohobati*] *mixta digerantur per octiduum, destillentúrque leni calore ex retortâ vitreâ, bisque ad minimum cohobentur.*

℞. *Hujus destillati, unc.* ij.

Spir.

IV. *Differentiæ.* Interdum mobiles sunt; interdum ossibus adhærent. Interdum glandula salivalis inferior, interdum & superior afficitur. Interdum hæreditariæ sunt; interdum Epidemicæ.

V. *Signa Diagnostica.* Tumor durus & rotundus vel oblongus est; dolorificus rarissime.

VI. *Prognostica.* Quò mobiliores eò curatu faciliores, curatu tamen semper difficillimæ. Ossibus adhærentes ferè incurabiles: in hisce non utor nisi cura palliativa, (*d*) ut & in illis quæ in cancrum vergunt atque dolent.

VII. *Indicationes Curativæ.* Lympha crassa incidenda, temperanda, (*e*) evacuanda. Glandulæ emolliendę; humor, si potest, discutiendus, vel maturandus, & tandem escharoticis, ubi aliter fieri nequit, absumendus. (*f*)

VIII. *Curatio.* Purgetur corpus Medicamentis Pituitæ huc usque dicatis. (*g*) Vitetur Venæsectio. Prodest sudor, & acida intus assumpta omnia, [*h*] ut & salia volatilia. Topica Chirurgiæ debentur.

Medi-

Spir. salis armon. unc. j.

Digerantur iterum, levissimóque calore destillentur per alembicum humilem, & seorsim servetur sal volatile in formâ siccâ.

♃. *Hujus salis volatil. unc. ſ.*

Butyr. nō saliti ſ. sæpius lavati ũc. j.

M. F. Unguentum.

Cancro, tumoribúsque duris illinendum. Nota. *Post sal volatile siccum, iterum spiritus provenit, (qui cum novo spiritu salis armoniaci potest destillari & cohobari.) Quare etiã Veteres à succo melancholico scrophulas deduxerunt, patetque ex curatione & observatione nostrâ mox secuturâ.*

(d) In hunc finem cum successu usurpavimus amalgama saturni, ex limatura saturni & mercurio paratum; quod in cancro quoque prodest, ut & sequens in cancro palliativum anodynum.

♃. *Empl. diapalm.*

Diapomphol. ana unc. ſ.

Sacch. Saturn. drachm. ſ.

Opii spir. vini dissol. drachm. j.

Fulig. splendent. scrup. IV.

Vel

Sal. volatil. armon. scrup. ij.

Malax. cum ol. solan. express. q. s.

M. F. Empl.

(e) Imprimis austerum alterandum.

[f] Notarunt quidam medicamenta ad curandas scrophulas in ultimâ lunæ quadra majori cum successu assumi, & in novilunium usque continuari debere.

(g) Post justam & sufficientem videlicet humorum peccantium alterationem

(h) Blanda nempè & temperata, aliàs plus nocuisse quàm profuisse, observarunt accuratiores Practici; (hoc in casu tritum illud tenendum: sat citò, sat benè.) Ex gr. spiritus salis, nitri, &c. per spiritum vini rectificatum dulces cohobatione redditi; inter omnia

Medicamente contra Scrophulas.

Rad. Aristolochiæ rotundæ, bryoniæ, cyclaminis, filipendulæ, morsus diaboli, iridis, pimpinellę, Pyrethri, scillæ, verbenæ, scrophulariæ, [a] Folia cupressi, apiastri, rutæ, satureiæ Flores genistæ, [b] Cancri combusti. Testæ ovorum ustæ. Sal. Gemmæ. Spongia quæ maximè laudatur à Practicis, (*i*)

♃ *Cineris spongiæ marin. Ossis sepiæ. Piperis longi. Cinamom. Salis Gemmæ, Pyrethri. Nucum cupressi. Gallarum Corticum Quercus. Flor. ros. rubr. an. unc. ʃ. M. S. Pulvis tenuis.*

Dosis scrup. ii. vel drachm. i.

Vel

♃ *Lapid. Spongiæ drachm. iij. Sal. Gemmæ drachm. ij. Tartar. vitriolat. drachm. i.*

M. S. F. Pulvis. Dosis scrup. *j.* ʃ. vel scrup. ii. Localia Chirurgis committo, inter quos novi qui magni faciunt Medicamentum hocce, quod in Epist. suis Medic. describit Langius, cuius reverà felicissimos vidi successus.

♃. *Olei philosophorum laterini lib. ʃ. Thuris, masticis, Gummi Arabici, Therebintinæ an. drachm. iij. Pistata simul per Alembicum destillentur; tandem destillationi addatur salis, ex cinere ceni, & iterum distilla, & quod distillaverit in vitro serva.*

Sale ceni quia caremus, supponi potest cinis spongiæ. [c]

Obser-

nia tamen excellit, Salis armoniaci toties meritò laudatus spiritus, internè ut & externè justo vehiculo mixtus.

[a] Radix Vincetoxici seu Asclepiadeos à quibusdam pro specifico in hoc morbo commendatur, illaque in decoctis & cataplasmatibus utuntur.

[b] De floribus ligustri in hoc morbo usurpandis hæc habet Clariss. D. Welschius in suis Mictomimematibus. An. 4. & 5. Ephemer. German. adjectis. Mulier flores ligustri in vitro Soli exponebat, addito pauco olivo, ne in pulverem siccarentur, colliquati in balsamum vertebantur, quo in Italia magna fama utebatur ad scrophulas & ulcera omnia putrida.

[*i*] *Item pumex, os sepiæ, galbanum; Empl. de ranis cum & sine mercurio, magneticum ex magnete arsenicali; balsamus sulphuris Rulandinus, imprimis quoque Emplastrum quod G. Fab. Hildanus describit Chirurg. observ. Centur. 3. observ. 38. p. m. 221.*

[c] Emplastrum subsequens miræ est effica-

Observationes. Virgo nobilis, biliosa, macra, scrophulis multiplicibus vexata fatis cessit, febre continua continuò illam emaciante, id est, hectica. Aperto cadavere reperimus mille ultrà glandulas minores, majores, à faucibus ad os pubis usque. Ejusdem erant coloris, flavi scilicet, quem aperta cute, oculis nostris objiciebant scrophulæ in collo. Medicamenta caute licet applicata, non addo infelicem ob successum. (*k*)

Cap.

efficaciæ in tumoribus Scrophulosis.

♃. Massæ Emplastri de cicuta modò mox enarrando parati ℥ij.
Gummi elemmi puriss. ℥ß.
Præcipitati rubri ʒv.
Florum antimonii, mumiæ an. ℥ß.
Salis armoniaci per sublimationem è materia apta depurati ʒiii.
M. & cum s. q. balsami sulphuris juniperini F. Emplastrum mollius; extendatur super alutam & applicetur parti affectæ.

Hoc Emplastrum debet renovari post biduum, asservatis illis omnibus, non tantùm Emplastri particulis post tempus memoratum amotis, sed etiam linteaminibus illis superimpositis, quoniam eadem incinerata rursus debent admisceri massæ cum ulteriori additione balsami sulphuris juniperini.

Emplastrum de Cicuta de quo hic, sic conficitur.

♃. Olei Sambuci ℔ij.
Succi cicutæ ℔iß.
Lythargirii auri ℔j.

Coquantur simul igne lento ad humoris consumptionem, & Emplastri spissitatem assiduè movendo spatulâ lignea, deinde addatur succi cicutæ ad mellaginem inspissati ℔ß. lentoque igne iterum coquantur ad humoris integram ferè consumptionem, illisque postea jungatur gummi ammoniaci aceto scillitico soluti, trajecti, & lento igne inspissati, q. s. & postquam igne lentissimo humoris superflui maxima pars consumpta fuerit, refrigeratũ Emplastrũ ad usus servetur.

(*k*) *Raras & notatu dignissimas hujus affectus historias, vide sis apud Riverium observ. 76. centur. j. p. m. 83. & 84. ut & centur. ij. p. 155. nec non observ. communicat. p. 346. & 377. observ. 9. ut & apud P. Poterium observ. 28. centur. ij. ubi unguentum non contemnendum quoque describitur.*

Puella quatuordecim circiter annorum à teneris unguiculis, variè & miserè ulceribus nempè digitorum, aurium, &c. labiis admodum tumidis, summis aliquando lancinantibus doloribus, utriusque oculi cataractâ, scorbuto, &c. glandulis colli & parotidis quibusdam exulceratis, reliquis schirrosis, tumefactis, ita ut collum vix movere queat vexata fuit; plurima fuere adhibita & tentata remedia; vocatus præscripsi decoctum ligni guajaci cum incidentibus, aperientibus paratum, cujus quater quotidie ad unc. 3. assumpsit, instillatis spiritus salis armoniaci gutt. viij. semelque in septimanâ pulverem sequentem usurpavit.

℞. *Rad. jalapp. drachm. ſ.*
Tartar. vitriolat. gr. v.
Ol. fœnic. gutt. ij.
M. F. Pulvis.

Cujus beneficio ter quatervè dejecit; externè applicari curavi Emplastrum de ranis cum mercurio, oleo rutæ & fuligine malaxatum; verum exulceratis glandulis primo unguentum basiliconis, deinde balsamum sulphuris Rulandinum adhibuimus, quibus tertio circiter menſe curata; geſtat adhuc Emplaſtrum ex galbano puro collo circumpoſitum, inter curandum inflammatione genarum correpta, ſudoriferiſque internè exhibitis curata, frigori externo ſe expoſuit, undè recidivam paſſa, noctuque panniculo carnoſo utriuſque oculi affligitur; manè vocatus præſcripſi liquorem ab Authore Cap. IV. *de catarrhis* §. VII. *laudatum, quo intra octiduum panniculus utriuſque oculi ferè totus fuit ablatus; & quod notatu dignum, cataracta admodum fuere diminutæ, & quidem adeo ut jam omnia accuratè videre valeat.*

Dominæ cuidam tumore dolorifico duro, in collo indies accreſcente à tribus præterpropter annis vexata, Emplaſtrum præſcripſimus ſequens.

♃. *Empl. de ranis cum mercurio unc. ſ.*
Gum. galban. pur. drachm. ij.
Saccar. ſaturn.
Sal. volatil. armon. ana drachm. ſ.
Malax. ol. rut. q. ſ.
Ad Conſiſt. Emplaſtri.

Quo dolor & accretio evanuere, continuoque adhuc collo applicatum geſtat.

Puella quædam decem & ſeptem annos nata, & nondum menſtruata à biennio circa totum propè collum, & ponè aures glandulas permultas variæ magnitudinis, & per intervalla dolorificas gerebat, cum ſe curæ meæ committeret, ſequentes præſcripſi pilulas quas ſemel in ſeptimana per bimeſtre circiter ſpatium uſurpabat.

♃. Maſſæ pilular. de Sagapeno Camilli ℈j.
Trochiſcorum alhandal.
Mercurii dulcis an. gr. VII.
Cinnabaris antimonii gr. vj.
Olei ſuccini rectificatiſſimi q. ſ. pro efformatione pilularum, pro una doſi.

Cùm ex prima doſi expurgatum eſſet corpus ſatis bene utebatur ſingulis diebus cubitum itura. Electuario è conſervis florum roriſmar. ſalviæ, antimonio diaphoretico, pulvere viperino, floribus ſulphuris, ut ſale armoniaco volatili urinoſo cum ſ. q. ſyrupi ſtœchados arabicæ.

Mane duabus horis ante paſtum ſingulis diebus per menſem integrum hauriebat cochleare unum Syr. ex aromaticis variis, aperientibus, martialibus & purgantibus ſecundum methodum Zvvelferianam propè confecti, aquis arthemiſiæ, aſclepiadeos & ſigilli Salomonis admiſtum.

Potus erat ptiſana è ligno juniperino, buxino, radicib. vincetoxici, angelicæ, raphani ruſticani ſeu armoraciæ, antimonio crudo in petia ligato; hæc ptiſana non pura, ſed vino miſta adſumebatur.

Veſcebatur parcè cibis non craſſis, crudis, aut acidis, &c. ſed levioribus & facilioris digeſtionis.

Partibus affectis imponebat Emplaſtrum ſupra deſcriptum quod ſingulo biduo renovabat.

Sex

Sex elapsis septimanis menstrua adveniebant, & post bimestre spatium ita convaluit, ut nullus recidivæ superstit metus.

Alios etiam sine Syrupo aut Electuario memorato substitutis pulveribus, ac mediantibus pilulis, ptisana & emplastro descriptis eò deduxi, ut dissipatis & dissolutis pluribus glandulis, reliquæ mobiles factæ facilè eradicarentur, adhibito oleo arsenicali anodyno peculiaris compositionis. Plura tamen de hoc morbo vide in sequentib. parte sc. chirurgica hujus operis.

Cap. III.

De Aneurismate.

I. A*Neurisma* est Tumor præternaturalis digitis illum comprimentibus facilè cedens, illisque ablatis, statim rediens, cum forti pulsu.

II. *Pars affecta* sæpissimè, imò ferè semper ob Arterias Carotides, Collum est; observavi tamen illud in genubus & brachiis.[a]

III. *Causa* est humor acris, serosus, biliosus, internam arteriarum tuni-

[a] Raram aneurismatis aortici descriptionem exhibet Clar. D. Elsnerus in Ephemer. Germanic. A. j. Observ. 18. Aneurisma, inquit, in ipsa quoque aorta excitari posse, licet mirum videatur, experientia tamen docuit, & tale aneurisma favore Nob. D. Guilelmi Rivæ Anatomici famosissimi videre mihi contigit Romæ in suo Museo in quo inter multa alia rara anatomica conservat Cor in certo quodam liquore cum Aneurismate aortico sarcoticis farciminatum involucris, ejusdem cum arteriæ dilatatione maxima, aliorúque cordis vasorum cruentoso sanguine infarctorum amplitudine, chylifero thoracico ad digiti æquamen turgido se deplere vetans. Quod in Lauræ Peronæ Cadavere 31. Martii 1664. in publica administrata sectione detexit.

Ut bene dignoscatur quid sit aneurisma, sciendum, arteriam ejus sedem triplici constare tunica, exteriori scil. tenui & molli aliquatenus, sed minùs ad sensum fibrosa cordis exteriori tunicæ continua; media crassiori, præcipuè in arteriis majoribus propè cor fibras conspicuas rectas & obliquas obtinente; interiori tenuissima, latis araneatum telis persimili tunicæ ventriculos cordis interiores investienti continua. Per tunicam mediam firmantur arteriæ, unde si eadem, vel ab humore acriori à sanguine advecto, vel ab externo agente erodatur, aut disrumpatur sanguis proprios limites excedit, & impetum faciens in tunicam exteriorem illam facilè dilatat; sicque tumorem pulsantem aneurismatis nomine venientem efficit. Sed objicies, si ab externo agente arteria fuerit erosa, aut secta, quî fiet ut à sanguine contento & impetum faciente extendatur & dilatetur tunica exte-

tunicam erodens, imo & externam crassiorem, imo & viciniora sibi ossa (*a*)

IV. *Differentiæ.* Nunc magnum est, nunc parvum; nunc collo adhæret, nunc artubus.

V. *Signa Diagnostica.* Petere potes ex suprà scripta Aneurismatis definitione.

VI. *Prognostica.* Parva curatu difficillima, magna incurabilia: nec curatum in collo vel unicum vidi. Palliativa cura diu vivere possunt. Chirurgi artis propriæ ignari abscessum judicant; eoque aperto scalpello, moriuntur ægri illico illorum in præsentia.

VII. VIII. *Indicationes Curativæ & Curatio.* (*b*) Tumor ab initio statim comprimendus, humorque acris repellendus: utrumque commodè fit per tenuem laminam plumbeam. Quidam volunt ut sanguis affluens intercipiatur arteriam suprà & infrà Aneurisma ligando; (*c*) illudque postmodum excidendo curare. Sed hoc remedii genus dolorificum nec tutum est; mallem ego vitæ conservandæ ergo brachium vel pedem amputare. [b]

IX. *Obser-*

exterior, nonne sic potius via ipsi paratur commoda quâ extra corpus continuò effluat? Respondeo illud sic eventurum, si sectio major esset, vel remediis aut fasciis adhibitis exterioris tunicæ conglutinatio per se facillima citò non promoveretur, dum media ita constringitur, ut sanguis per illud temporis intervallum in exteriorem pleno cursu procedere minimè valeat.

(*a*) *Causa externa est, ut observationes Practicorum testantur: nempè quod loco venæ arteria aliquandò secetur.*

(*b*) *In principio statim secetur vena in latere opposito, partique affectæ lamina plumbea superligetur; quidam Emplastrum ad rupturas Augustanor. vel Fernelij in principio applicatum commendant, ut & sequens.*

℞. *Colophon. unc.* ij. ſ.
Therebint. unc. j. ſ.
Flor. balaustior.
Sang. dracon. ana drachm. j. ſ.
Sacch. saturn. scrup. ij.
Succ. acac. drachm. j.
Ol. mastich. q. s.
M. F. Emplastrum.

Vide sis apud G. F. Hildanum Chirurg. observ. Centur. 3. *observ.* 42. 43. *&* 44. *& Epistolicam responsionem Clariss. Michaëlis Doringij p. m.* 224. *&* 225. *& seq. & apud L. Riverium observ.* 43. *Centur.* 3. *& communicat. observ.* 12. *p.* 378.

[*c*] *De sectione & excisione arteriæ vide controversias de chirurgiâ tractat.* VII. *Th. Fieni p. m.* 55. *& seq.*

[b] De ratione qua impediatur efformatio aneurismatis post exsectam arteriam nihil habet Author pauca

ejus-

IX. *Observationes.* 1 Pauperrimi cujusdam viri (cujus nomen mihi excidit) Aneurismate extincti, cadaver dissecuimus. Videbamus sanguinem copiosum, tam serosum quam grumosum; tunicas arteriarum utrasque erosas, & claviculam sinistram maxima ex parte carie exesam. Cl. Sylvius ejus erat Anatomicus.

2. Alium pauperem suprascripto modo per laminam plumbeam ita palliativè curavi, ut decimo quinto post anno mihi sanus fuerit loquutus. Tumor erat suprà genu dextrum, ovi gallinacei magnitudine,(*d*)

LIB.

ejusdem Commentator, ego igitur hac in re quædam referam. Bis mihi videre contigit punctionem & lacerationem arteriarum brachii propè cubitum & carpum, quæ adhibitis remediis stipticis, arctaque ligatura, ita persanatæ sunt, ut aneurismatis nequidem vestigium fuerit relictum; unde patet quomodo juxta mentem plurimorum medicorum Hippocrates arteriotomiam in pluribus corporis partibus, potiùs quam venæsectionem sine noxa, sed potius magno ægrorum emolumento instituere potuerit: Circa quod asserere possum Illustrissimam Dom. Comitissam à Dona, quæ aneurisma ex arteriæ punctione habuit, sæpiùs retulisse è sanguine arterioso per memoratam punctionem educto multo plus commodi quàm aliàs à venæsectione ordinaria fieret, percepisse. Adderem historiam ejusdem aneurismatis per ligaturam atque excisionem arteriæ dilatatæ curati, ni à Celeberrimo D. D. Puerario enarrata in Notis ad Burnetum priùs esset; unicum tamen doctissimæ & accuratissimæ descriptioni adjicio, sc. Excellentissimæ brachium post curam ita extenuatum fuisse, ut altero multò gracilius evaserit, sicque per plures annos substiterit.

(*d*) *Juvenis quispiam 22. annos nātus, melancholicus, tumorem, subindè dolorificum, circa genu dextrum mollem ovi magnitudinem æquantem passus; in quo notabilis, imò magnus pulsus observabatur; quidam imposuit Emplastr. ad rupturas Fernelii saccharo saturni malaxatum, deindè solam plumbi laminam, quâ dolor sublatus optimèque valuit tumore, aliquousque minore; solummodò remanente; post tempus aliquod, circumforaneus quidam curationem tumoris pollicetur, credulus nummorum numerandorum partem dimidiam dedit, aperto tumore, post biduum fatis cessit.*

(*a*) *Cum*

LIBER III.

DE AFFECTIBUS THORACIS

CAPUT I.

De Pleuritide.

I. PLeuritis *est inflammatio* interioris Thoracis duplicatæ Tunicæ, dicta pleura. (*a*)

II. P*ars affecta* est Membrana Pleura; plerumque etiam patitur Pulmo, Mediastinum, Pericardium, Diaphragma, (*b*)

III. *Causa* (*c*) est humor serosus, biliosus, acris, cum sanguine (*d*) arterioso sese præternaturaliter effundens in membranam pleuram, plerumque per anastomosin, interdum diæresin, raró diapedesin.

IV. *Dif-*

(*a*) *Cum tumore, non tantum membrana pleura, sed & musculorum quibus adhæret; alii verò ita definiunt, nempè per symptomata, & quidem juxta Hippocratem attendendo ad id quod maximè manifestum est: pleuritis est dolor lateris punctorius, cum tussi, febre continuâ acutâ, & respiratione difficili.*

(*b*) *Ad partem affectam plerique & optimæ notæ Authores referunt musculos mesopleuriticos: vix enim possibile est, ut inflammatio membranæ succingentis ipsos contiguos musculos non corripiat: Pulmonem in graviori pleuritide affici satis superque constat ex Riverio Cap. 7. lib.* VII. *p. m.* 300. *ut & Plater. de doloribus Cap.* X. *nec non ex ipso Hippocrate lib. de locis in homine text.* 24. *p. m.* 378. *ubi altera pulmonum pars inflammata vocatur ab ipso pleuritis.*

[*c*] *Proxima pleuritidis causa plerumque plethora est, quâ pleuræ vasa sanguinea præternaturaliter distenduntur vel rumpuntur; & comprimis quoque obstructio venæ ἀζύγȣ vel arteriarum per pleuram perreptantium, undè sanguinis circulatio impeditur, stagnant humores, stagnationéque acriores fiunt, ac magis effervescunt; acriores jam facti humores membranam internè costas succingentem (barbarè dictam pleuram) distendunt, respirationémque difficilem, doloremque pungentem ac lancinantem excitant.*

(*d*) *Et quidem acris acidus, ut Helmontius, & post illum Jac. van Hadden tractatu primo & secundo, Belgico idiomate conscripto, de pleuritide, pluresque alii; ex dolore punctorio*

IV. *Differentiæ.* Vera eſt vel Notha. Vera provenit ex ſanguine arterioſo acriori ; in Nothâ ſanguini ſeſe miſcet Lympha craſſior. Quidam Scriptores dolorem muſculorum Pleuritidem Notham vocant, quod illis non concedo, hoc malum Catarrhis debetur.

V. *Signa Diagnoſtica* ſunt, 1. Dolor lateris punctorius. 2. Tuſſis. 3. Difficilis reſpiratio. 4. Febris continua. 5. Pulſus durus. (*e*) Hæc ſigna, niſi omnia concurrant, non eſt Pleuritis. Interdum Pleura inflammatur in dorſo circà diaphragma, & ab incautis ſummo ægrorum damno, pro dolore nephritico habetur.

VI. *Prognoſtica.* Quò citiùs materia peccans ſuppuratur ; quò ſputa magis albicantia & leviora, eò citiùs curatur æger. A copioſo ſcreatu tuſſis & reſpirationis difficultas, vel aucta, vel non imminuta, malum. (*f*)

VII. *Indicationes Curativæ:* Fluxus humorum ab initio ſtatim, quantum fieri poteſt, cohibendus, humor ipſe revellendus, derivandus; poſteà ſuppurandus, pars tandem ejus reliqua diſcutienda, parteſque roborandæ.

VIII. *Curatio.* Venæſectio primo morbi die bis terve, cæteris partibus, reiterata maximo ægris eſt auxilio. Sunt qui illam in totum reiiciunt, ſed cum illis non ſentio. Inſtituenda eſt in brachio lateris affecti, quicquid Theoretici contradicant, eaque interdum largiter. Poſtmodum humoribus turgentibus corpus purgandum; ſudor

ctorio, coagulatione ſanguinis, ſedimentóque urinæ, nec non juvantibus & nocentibus quam accuratiſſimè concludendo probarunt.

[*e*] *Hæc collata & ſimul ſumpta, pleuritidis ſignum pathognomonicum conſtituunt, ut Galenus 5. de locis aff. cap. 8. docet.*

[*f*] *Senex noſter Hippocrates varia & inſignia prognoſtica ſuppeditat, Aphor. 8. ſect. v. hæc habet; qui pleuritide laborant, niſi intra quatuordecim dies supernè purgentur, iis in empyema fit mali translatio, ſi tuſſiendo nihil, aut lividum nigrumve excernatur ſputum, pernitioſum eſt indicium; lib. 2. Prognoſt. cap. 8. Aphor. 15. ſect. 5. ex pleuritide, inquit, empyici, niſi intra dies quadraginta à ruptione ſurſum purgentur, in tabem tranſeunt; videatur quoque C. Celſus p. m. 62. & 64. nec non Aphor. 16. ſect. 6. alvi profluvium pleuritidi ſuperveniens, malum, ut & Aphor. 12. ſect. 1. & ſect. 7. Aphor. 11. Si pleuriticus dolor cum ſputis bilioſis ſine ratione evanuerit in delirium ægri incidunt. 3. Prorret. Denſa & laborioſa corpora citius ex pleuritide intereunt:*

m in

dor movendus; expectorantia præscribenda. (g)

Medicamenta contra Pleuritidem.

Rad. Aristolochiæ, bardanæ, millefolii. Herbæ, Taraxacum, Anagallis, brassica, Card. bened. Cerefolium. Consolida regalis, Hippoglossum, pulmonaria, scabiosa. Flores buxi, papaver. erratici, stœchad. citri, violar. semina Card. ben. fraxini, Malvæ, urticæ, aquilegiæ. Thus. Cor Cervi. Dens apri. Lapis Carpionum, percarum, mandibulæ lucii piscis. Oc. Cancri. Ossa lupi. Priapus Cervi, Tauri. Sperma Ceti. Vnicornu. Sal. prunellæ, Corallorum. Succus Taraxaci, betulæ, stercoris equini. Aqua bardanæ, Card. bened. Scabiosæ, Theriacalis, Prophylactica nostra. Spiritus tartari. Liquor diaphoreticus Mynsichti. Syr. (h) Card. bened. papaver, rheados, diacodii. Ol. myrtillor. rosaceum, amygdalinum Vnguentum (i) pectorale, Altheæ. Emplastrum Ireos, de

in Coac's Tit. XVII. *de pleuritide & peripneumonia. Bis observavimus sequentem Magni Hippocratis prognosin veram, quam describit coacâ* 388. *p. m.* 334. *quibus in morbo lateris plurimus ex sputo strepitus in pectore sonat, & vultus demissus est, oculusque aurigine suffusus & caligine obductus, in his mors expectanda est.*

(g) *Venasectio celebranda in principio moderata, ut facilius minorique cum ægri damno, viriumque jactura reiterari possit; attenuantia, incidentia, diuretica exhibenda; clysteresque maxime prosunt. Sine venasectione, quocunque in tempore, quaque in pleuritide, vel maligna vel epidemica, curationem institui posse, affirmant Practici, inter quos Iacob. van Hadden, qui firmissimis rationibus, auctoritate ac experientia edoctus, facilius brevinsque absque venesectione, quam celebrata ipsa, etsi eadem usurpasset remedia, pleuritides à se curatas testatur; modo statim ab initio specifica acidum infringentia, diaphoreticis diureticisque mixta exhibita fuerint.*

Angelus Sala, I. Hartmannus, P. I. Faber, M. Rulandus, &c. vomitoria in principio, & adhuc tertio, imo quinto morbi die exhibent, & quidem cum successu quam benedictam cum aq. card. maria vel papav. errat. ut multis variisque observationibus probant.

(h) *Vix datur præstantius remedium syrupo decoctoque nicotianæ in fine videlicet morbi, sed rite sit præparatus syrupus, & per digestionem aliquot diebus depuratus, aliàs gravissima symptomata excitat; hac de re vide notatu dignissimam observationem apud Ferdinandum Epiphanum in suis consiliis histor.* 45. *Flores papaveris rheados à Valeriolâ plurimum commendantur, lib.* V. *observ.* 10.

[i] *Vnguentum pectorale Mynsichtii in suo*

de Cumino. Pulvis antipleuriticus Mynsichti. Haly. Tragea antipleuritica Hartmanni, Quercetani. Antim. Diaphoretic. bezoardi minerale; Flores Sulphuris. (*k*)

In principio morbi:

℞. Succi Taraxaci. depurat. unc. j. *Aq. plantagin. Rosac. an. unc.* ij. *Prophylactic. nostr. unc. ʃ. Oc. Cancr. crudor. contusor. drachm. ʃ. Syr. papaver. errat.* (*l*) *unc.* j. *ʃ.* M S. in Phiala.

Sumat æger hac de mixtura singulis horæ quadrantibus cochleare unum alterumvè, miraberis ejus effectum.

Vel

℞. Syr. althea Fernel. unc. j. *Diacodii. Papaver. errat. an. drachm.* vj. *Oc. Cancr. praparat. drachm.* j. *Bezoardic. mineral. scrup.* j.

MSF. Linctus continuo assumendus (*m*) Secundo, tertiovè die.

℞. Rad. Althea unc. j. *Liquiritia rasa drachm.* ij. *Fol. Malva M.* j. *Senn. unc. ʃ. Oc.* Cancr. *crudor. contusorum & in petiâ ligatorum drachm.* vi. Rhei *electi drachm.* iii. *Tamarindor. unc. ʃ. Iuiubar. Num.* 10. *Sem. urtic. Roman. unc. j. ʃ.*

Coq. ex aq. hordei in Colaturæ unc. XXIV. Dissolve.

Syr. Diacnici. unc. j. *ʃ. Salis prunellæ scrup.* ij.

M S.

in suo armamentario Chimico p.m. 488. *descriptum, maxime commendatur.*

(*k*) *Helmontius maxime commendat sanguinem hirci, ut & Zvvelferus, qui p.*733. *Pharmac. August. cruorem hirci colligendi veram tradit methodum, cujus drachm.* j. *omnem confestim sopit & curat pleuritidem: maxime quoque prosunt pimpinella, flores eryng. visc. querc. ad drachm.* j. *item sal. urtica, Card. bened. volatile Cornu Cervi, succini, urina, fuliginis, armoniaci. Spiritus nitri dulcis, spir. tartari & nitri compositus; item species pleuritica Mynsichtii p.* 128. *laud. opiat. Cujus gr.* i. *Riverius in morbi principio cum successu exhibuit.*

Sanguinem viperarum balsamicum sæpius maximo cum successu in Pleura furente usurpavimus. Fit autem hic sanguis balsamicus, si cum spiritus vini juniperini rectificatissimi æquis partibus per digestionem uniatur, postea lentè in aëre exsiccetur.

Oleum cucurbitarum longiorum summè deprædicat Petrus à Castro, quâ autem ratione illud paretur videri potest in Ephemer. German. A. 1. Obs. 10.

Qui alia multa medicaméta antipleuritica accuratissima voluerit, adeat Fasciculum medicamentorum singul. superius jam memoratum & A. vj. & vij. Ephemer. Germanic. adjectum, reperiet illa sub titulo Pectoralium.

(*l*) *Maiori cum successu usurpatur, si ex succo florum expreßo, quam ex sola infusione paretur.*

(*m*) *Omnibus commendamus sequentem*

M.S. Bibat Patiens huius Apozematis Vncia.5. bis terve de die, prout alvus laxa fuerit vel adstricta.

Medicamenta Topica. [*n*]

Efficaciora hisce, quantumvis communia, nulla sum expertus.

♃. *Vng. Althea Compos, Pectorales an. unc.* ſ *Ol. Sem. papaver. Lilior. albor. an. drachm.* iij. *Ol myrtillor. Rosac. an drachm.* vi.

MS. in fictili. Hoccè Linimento utor in morbi principio, & materia suppurata Emplastro de *Cumino*, vel Emplastro *Ireos* in affectibus pectoris summa laude digno, (*o*)

IX. *Observationes.* 1. Dominus N. de Bas Sponsus, conquerebatur mihi de punctorio lateris sinistri dolore, quem Pleuriticum vocabat. Statim refutavi ejus opinionem: hærebat enim malum in musculis intercostalibus, quod, ut suprà scripsi, quidam Auctores Pleuritidem notham vocant. Respirabat difficulter, & conquerebatur se non posse ob dolorem brachiis amplecti charissimam sibi sponsam Jussi imponatur affecto lateri Emplastrum Ireos, & indè unica nocte curatus, tertio post die nuptias celebravit sine ulla Sponsæ querela.

2. Lau-

tem tragæam antipleuriticam D. Ausfeld.

♃. *Sal. prunell. drachm.* ij.
Pulv. flor. papav. rhea.
Corall. rubr. ana drachm. j.
Sacchar. violat. unc. ſ.

Reducantur in pulverem pro tribus dosibus superbibendo aq. papav. vel card. Mariæ parum; summo cum successu usurpatur addita adhuc drachma una rad. bardanæ.

[*n*] *Inter topica sequens Linimentum excellit.*

♃. *Unguent. alth. comp. unc.* j.
Olei amygd. dulc.
Rosar. ana drachm. ij.
Lilior. alb.
Papav. express.
Hyosciam. express. ana drachm. j. ſ.
Still. chamom.
Cumin.
Philosoph. an. scrup. ſ.
Camphor. drachm. ſ.
M. F. Linimentum.

(*o*) *Hæc Emplastra, quia ubique non prostant, sequenti modo præscribi possunt; Ex. gr. Empl. ireos.*

♃. *Empl. de mucilag. Vel*
Diachyl. cum gum. unc. j.
Rad. ireos pulv. drachm. ij.
Ol. still. chamom. vel Amygd. dulc. q. s.
M. F. Empl.

De Cumino.

♃. *Empl. de mucilag. &c. unc.* j.
Sem. cumin. pulveris. drachm. ij.
Ol. still. carui q. s.
M. F. Empl.

(*p*) *Inve-*

2. Laurentius Hommers Mercator, qui paucis ante morbum diebus joci ergò mihi dixerat, sibi in toto mundo omnia perinde esse, modo uxor sua non fieret vidua. Pleuritide corripitur exquisita in latere sinistro. Detraxi ipsi sanguinem ter intrà biduum ex brachio & manu lateris affecti, ususque est medicamentis suprascriptis. Tam bene inde habuit, ut quarto die me inscio exiverit, comederitque halecem & superbiberit Pintas duas Cerevisiæ crassæ Roterodamensis. Altero die, imo illa ipsa nocte, incidit in Pleuritidem lateris oppositi, id est dextri. Summo mane vocatus dolebam Amicum, cum viderem vires tanto oneri non fore ferendo, cui etiam tertio post die succubuit.

3. Illo eodemque tempore Gertruda Evers sanguinea pituitosa Virgo, vigesimo secundo ætatis anno ex Pleuritide decumbit. Menstrua pro voto fluxerant decem antè diebus. Jussi illi sanguinem è brachio affecti lateris ad Vncias octo bis detrahere frustraneo eventu. Non permittebant prostratæ vires tertio morbi die, ut amplius de Venæsectione ausus fuerim cogitare, nihil enim nisi mortem expectabam. Præscripsi ipsi mixturam suprascriptam ex succo Taraxaci, &c. Et paucas intra horas cessavit dolor, paucisque post diebus totus morbus, (p)

De

(p) Iuvenis 25. annos natus post solitò majorem motum & exercitationem incalescens, frigori se exposuit, undè in dolorem lateris punctorium levem, tussiculam, febrim, difficilémque respirationem incidit, quem brevi sequenti mixturâ curavimus.

℞. *Aq. hyssop. unc.* ij.
Fænic. unc. j
Theriac. simpl.
Prophylact. ana unc. ſ.
Ocul. cancr. pulv.
Bezoard. mineral. ana scrup. j.
Spir. salis armon. gutt. xv.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. ex succo florum papaveris errat. expreß. unc. j.
M.

Hujus singulis horis cochleare unum alterumvè assumebat.

Vir 45. circiter annorum plethoricus, post laborem calorémque maximum, Baccho frigido subitò indulgens, in respirationem difficillimam dolorem lateris dextri punctorium intolerabilem, tussiendi impotentiam febremque acutam incidit; & ob doloremmagnum ad interrogata vix respondit, pomeridiano tempore vocatus, illicò vena secaretur jussi, juxtà Hipocratem lib. 1. de morbis text. 25. p. m. 31. inter sanguinis effluxum dolor aliquantulum diminutus, liberiúsque respirare potuit; statim mixturam dictam parùm hoc modo mutatam præscripsi.

De *Peripneumonia* (*q*) nihil scribo, quia nihil in cura differt à cura Pleuritidis. Consulet qui plura scire volet, hoc de affectu, ut & de *Paraphrenitide*, Auctores; nam & hanc eodem modo curari posse scio.

℞. Aq. card. bened.
Hyssop. an. unc. ij.
Ther. sim. unc. j.
Prophylact. drach. vj.
Bezoard. miner. drach. ſ.
Ocul. cancr. pulv. drachm. j.
Spermat. ceti scrup. j.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. viol. unc. ſ.
Papav. errat. ex succo. unc. j.
M.

Hujus singulis horæ quadrantibus cochleare assumpsit; simile quoque topicum. p. 59. laudatum usurpavit; manè reversus symptomata leviora inveniens, attamen venæsectio moderata celebraretur curavi: ac enema ex decocto carminativo & emolliente, &c. præscripsi; & circa meridiem sputa aliquoúsque cruenta excrevit, quare linctum ab Auctore p. 58. descriptum dedimus; frustraneo tamen eventu; nam quinto ab invasione morbi die periit; hocque in ægro observavi, quæ Hippocr. Coac. 388. Tit. 17. de pleuritide habet.

Senex nono à pleuritide curata die sputa nigricantia sapore instar carbonum fabrorum Ferrariorum prædita excrevit, quare Medicus ipsi balsamum sulphuris anisatum præscripsit; postque illius usum in hæmoptysin incidit, magnámque sanguinis copiam tussiendo excrevit, accersitus mixturam sequentem cochleatim usurpandam, nec non linctum à Riverio prax. lib. 7. cap. 6. p. 329. descriptum, præscripsi.

℞. Aq. plantag. unc. ij.
Cinam. drachm. vj.
Conf. hyacinth. drachm. i. ſ.
Acet. still. unc. ſ.
Corall. rub. præpar. drachm. ſ.
Flor. balaustior.
Sang. dracon. pulv. ana scrup. ſ.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. myrtin. unc. j.
M.

Hoc remedium, ut & pulverem quendam adstringentem vulnerarium loco citato p. 331. usurpavit, ast frustrà; singulis enim diebus bis terve ad lib. j. ſ. puri sanguinis aliquoúsque spumosi, tandemque animam cum sanguine excrevit fatisque cessit.

(q) Spiritum nitri dulcem specificis in pleuritide laudatis medicamentis mixtum in peripneumoniâ & paraphrenitide maximè convenire assero.

Vir 45. annos natus à pluribus annis tussi laboraverat, nec tamen vini potu largiori abstinuerat, inter potandum pungente lateris dolore affligitur, adjungitur continuò febris, tussisque crebra magnum adferens cruciatum, excreatio erat tenuis sanguine intermista. Accersitus post triduum; nam per totum illud intervallum neglectus fuerat morbus, symptomata omnia graviora reperio, venæsectionem largiorem statim impero in brachio lateris affecti, eandemque die subsequenti repeto in altero brachio, ut sc. sanguinis inflammationem reprimerem,

Cap.

merem, & materiam ab eodem in pleuram depoſitam, ſeu impetum facientem, revellerem. Poſt primam venæſectionem utebatur ſępius Emulſione in Angina ex Illuſtriſſ. Sydenham deſcripta; Enema iniiciebatur ex lacte cum ſaccharo. Ungebatur calidè latus affectum Linimento ſequenti.

℞. Unguenti Dialthæas.
Olei capparum an. ℥ß.
Laterini ʒiij.
Juniperini ſtillat. ʒj.
Camphoræ ʒß.
M. F. Linimentum.

Poſt ſecundam venæſectionem febris remittebat, repetebatur Enema, continuabatur Emulſio ut & unctio calida partis affectæ; ſed præterea cochlearia duo per intervalla hauriebat miſturæ ſecundùm methodum Sylvianam propè præſcriptæ, quæ hæc eſt,

℞. Aquar. fœniculi.
Papaveris rhæados; veronicæ an. ℥iß.
Syr. Papaveris rhæados ℥j. è Cortice Citri ʒiij.
Spiritus ſalis armoniaci gutt. I.
Extracti opii gr. ij. M. pro uſu.

Poſtquam bis aut ter de ultimo hoc medicamento aſſumpſiſſet, remittebant ſymptomata omnia, & irrepebat ſomnus. Cumque in iiſdem remediis etiam die ſubſequenti perrexiſſemus, omnia rurſus mitiora facta, & æger multùm exſcreavit materiæ purulentæ, pro qua ulteriùs ſollicitanda Eclegma præſcribebam, quod.

℞. Syr. Capillorum Veneris,
Violarum.
Olei Amygdalarum dulciũ an. ℥ß.
Radicis Ireos Florentinæ.
Antimonii diaphoretici an. ʒß.
Sacchari cand. q. ſ. ut F. e. a. Eclegma.

Sed quandoquidem, ne ſic quidem pulmones ſatis in tuto credebam, qui ſcilicet à tuſſi ab annis aliquot durante malè affecti videbantur, unde periculum erat ne eadem materia quæ exſcreabatur in illis denuò aggereretur, vel eos alia ratione vitiaret, propter debilitatem, ſub finem addebam Eclegmati guttas aliquot Balſami Sulphuris aniſati, qui vi deterſiva, conſolidante & conglutinante dotatur, ut optimè, & experientia in dies comprobante, aſſerit Nobiliſſ. Sylvius. Sic brevi ceſſarunt omnia, ita ut diebus ſex poſtquam primò accerſitus fuiſſem, purgatus æger ſanus omnino poſtea, nec ita ut priùs, tuſſi obnoxius vixerit.

Alias adderem obſervationes. Et præcipuè illorum in quibus uſus fui ſanguine viperino balſamico; ſed hoc minùs neceſſarium, ſiquidem eadem obſervata ſemper eſt methodus quæ mox deſcripta, immutatis tantùm quibuſdam pro ratione ſymptomatum, circumſtantiarum, & temperamenti. Sanguinem viperinum quando exhibui, ſemper admiſcui julapio pectorali & anodyno, ſuprà deſcripto. Hic tantùm adjicio hiſtoriam ſatis raram pleuritidis vagantis ab Excellentiſſ. Andrea Cnoëffelio curatæ de qua ſic in Miſcellan. Curioſ. A. IV. Obſerv. 63.

Chirurgus quidam, circa mammillam dextram cum difficultate reſpirandi, & calore præternaturali graves punctiones ſentiens, juſſit me ad ſe vocari. Acceſſi, vidi morbum hunc

CAP. II.

De Phthisi.

I. P*hthisis* est *Consumptio* humoris nutritii. (a)

II. *Pars affecta* interdum quidem Pulmo est, sed non eo quo vulgo

hunc esse Pleuriticum, sed quoniam erat debilitate summa confectus, non poteram sanguinis missionem accelerare. Sed diaphoretica erant præscribenda e. g.

℞. Sanguinis hircini ℈j.
Antimonii diaphoretici gr. xij.
Florum sulphuris gr. viij.

Misturam hanc cum aceto calfacto assumpsit, & ad sudorem se composuit. Quoniam verò punctiones nimis erant graves, cogebat externè etiam auxilium quærere. Præscripsi sequẽtia.

℞. Boli Armenæ pptæ ʒj.
Sandali rubri ℈ß.
Camphoræ ℈j.
M. F. Pulvis.

Quem cum aceto coctum jussi, quantum fieri poterat, calidè dolenti loco applicare. Non quadrans horæ præterierat, cùm patiens exclamaret, sentire se graves eas punctiones in suprema parte axillæ sinistræ, cum difficultate anhelandi, in parte autem antea dolente, nempè mammilla dextra, eas evanuisse. Iubeo statim linteamina loco dolenti applicata removeri, novo tepefacto aceto cum pulvere, intingi, & axillæ dolenti imponi, sed non diu applicata jacebant, cùm iterum patiens exclamaret, se circa mammillam easdem punctiones sentire. Prosequor hostem, & relictis in loco prioribus linteaminibus, nova, de novo imbuta, & calida mammillæ dolenti applico. Sed ecce, anhelitus fiebat gravior, videbatur suffocari patiens; & postquam sentiret, quod quasi aqua frigida per totum corpus aspergeretur, in sinistra planta pedis de atrocissimis conquestus est punctionibus, cum difficultate respirandi. Nec ego cessabam hostem profligare, & de loco in locum pellere, iteratis istis calfactis linteaminibus, continuatisque per duos dies sudoriferis. Tandem mitigatæ punctiones, post se relinquebant lividas & rubeas maculas, quæ se contrahebant, & post duas septimanas & tres dies, ægro nuncius sanitatis existebam.

De signis & differentiis inter pleuritidem & paraphrenitidem, ut & peripneumoniam, vide sis apud Riverium prax. lib. 7. cap. 3. p. 312. & Ioëlem l. 111. p. 16. ut & Platerum Prax. tom. 1. p. m. 90.

De Peripneumonia & Paraphrenitide non opus est hic Autori nostro aliquid adiiciamus; illa enim cum pleuritide, ut ipse innuit omnino in cura convenit; hæc verò cum phrenitide tantam habet communionem, ut forsitan malè ab ipsa distinguatur, atque præcipuè in praxi exercenda.

(a) *Ab omnibus ferè & optimæ no-*

vulgo putatur modo, ut ex causis patebit. Primariò plerumque patiuntur Ventriculus, Pancreas, Glandulæ lacteæ, &c. Pulmo (b) per Consensum.

III. *Causa* est 1. Ventriculus malè Chylum digerens. 2. Succus pancreaticus malè sese miscens bili: undè 3. Chylus crassior malè transcolatur per glandulas mesenterii lacteas: evenit indè 4. quod crassior chyli pars in glandulis lacteis hæreat, non transcoletur, illas induret, [a] sicut non nisi serosior illius pars per ductum Thoracicum

ta Authoribus definitur per ulcus pulmonum & febrim hecticam. Clar. Author hic atrophiam potius quam ipsam phthisin describere videtur, ut ex sequentibus patet: hoccè de affectu videatur P. Forestus observ. lib. 16. imprimis observ. 55. & seq. lectu quoque dignissimum est consilium Joannis Petri Merendæ apud Cratonem lib. 5. Consil. 11. p. m. 44. & seq. percommode enim & pulchrè discurrit de phthisi, ejusque caussis, ut & Horst. tom. 3. p. 17.

(b) Pulmonem esse partem affectam constat ex ulcere Pulmonum malumque in ipsis pulmonibus hæret, ideoque per idiopathiam, non verò per consensum afficitur pulmo; ast à ventriculo, pancreate, glandulis mesenterii lacteis malè affectis malum indies augeri graviúsque reddi concedimus.

[a] Glandularum mesenterii usus à veteribus non alius est, quàm distributiones venarum & arteriarum per mesenterium propagatas fulcire; qui sanè ignobilior videtur, ut unicè his glandulis adscribi possit: præstat igitur cum recentiorum aliquibus affirmare, glandulas has (ut & alias corporis omnes) aliquid subaciduli liquoris fermentacei gignere, quod chylo admistum illius perfectioni & fluiditati multum conducat; probationem præbent vasa lactea per has glandulas viam sibi ad receptaculum commune conficientia, ut & examen chyli quod ab iis egressum, ut in receptaculum pergat tenuior & fluidior reperitur. Præterea, ut clarissimus advertit Author, semper evenit, ut hisce glandulis obstructis via chylo præcludatur, indeque emaciatio & marasmus, nec non cæliacus fluxus aliquando oriantur. Tres observationes in hujus affirmationis probationem affert Experientissimus Diemerbroekius, quas videre licet in ipsius Anatomes lib. 1. cap. 8. De Mesenterio; Nos duas addere possumus. Primam quidem Puelli septenarii filii Consiliarii cujusdam in Curia Præsidiali Valentinensi in Delphinatu die 6. Februarii A. 1678. defuncti. Secundam Puellæ annum circiter decimum agentis à me ipso in Nosocomio Genevensi A. 1679. dissectæ; in utroque scvidimus corpus marasmo ita confectum, ut ossa cute sola eaque tenuissima obtegerentur, unde Scheleto; potius dixisses quàm corpus integrum præterea aperto abdomine mesenterii atque intestinorum glandulas omnes ita infarctas reperiebamus, ut non

raciɛum perveniat ad Cor. (*c*) Interim vesiculæ tam orbiculares quam sinuosæ pulmonis noviter à Clar. Malpighio inventæ, ex legibus circulationis sanguinis, replentur lymphâ, quæ in illis crassior fit, anhelationem causat atque tussim, (*d*) vapores adscendentes angustias intermittentes. Vlcus Pulmonis Tabem esse non admitto; nisi longo temporis tractu degeneraverit, vel in Vomicam, vel Empyema; (*e*) dissectione enim semper contrarium reperi in cadaveribus hoc malo extinctis.

IV. *Diffe-*

tantum crassiores, multò & duriores, sed etiam numerosiores quam in statu naturali apparerent. Non tamen inde cum Authore concludimus tabem omnem & marasmum ab hisce glandulis obstructis originem trahere, siquidem alios vidimus in quibus hæ glandulæ nullatenus erant vitiatæ, qui tamen mortui sunt tabidi, solius pulmonis vitio, quem sc. vomicæ, vel ulcera; vel lapides, vel materiæ sabulosæ occupabant. Quomodo autem Pulmones affecti succum nutritium dissipare & depravare, unde carnibus potius depascendis quàm augendis aptus evadat, constare poterit ex demonstratione anatomica & usibus hujus visceris de quibus in notis ad Anatomiam Practicam Celeberr. Authoris nostri.

(*c*) *Hac Clar. Auctoris dicta sæpè præcedere posse, antequam phthisis oriatur, assentimus; attamen tum nondum phthisis est, sed quidem ansam dant, acrioresque indies tum fiunt humores, quâ acredine postea vasa quoque eroduntur. Causa ut plurimum sunt catarrhi salso-acres, C. Celsus quoque lib. 3. cap. 22. p. 167. catarrhis in pulmones delabentibus adscribit: quare etiam Hippocrates in coacis prænotionibus in principio, inquit, suppurati salsuginosum spuunt p. m. 562. (sæpè post gravedinem, non, vel malè curatam) ut quam accuratissimè observarunt Practici quamplurimi inter quos D. Freitagius, qui frustrà curationem phthiseos aggredi, catarrhis primo non sublatis putat: ut constare quoque potest ex G. Fab. Hildano observ. 8. Centur. iij. p. m. 220. ut & ex Cratone lib. 3. p. 76. sic quoque à tuberculo in pulmonibus genito suppurato atque disrupto phthisin aliquandò generari probat Riverius praxeos lib. 7. c. 7. p. 336. tuberculumque tale pulmonis idem vocat tumorem exiguum in quadam illius particula collectum: in quem finem inspiciatur Hippocrat. aphor. 41. sect. 6. ut & lib. 1. de morbis. Non semel quoque in cadaveribus phthisi extinctis ulcus pulmonis observavimus.*

[*d*] *Tussim ab humorum acredine vellicando & corrodendo excitari putamus, nam acrimoniam temperantibus. ut Mass. Pilul. de cynoglossa laud. opiato, &c. exhibitis, unde humores magis adhuc incrassantur, sedatur; exinde satis superque liquet tussim non tam ab humorum crassitie quam quidem acredine oriri.*

[*e*] *Aliquando in* empyem te *paracenthesis instituenda, ut pus. &c.*

præ-

IV: *Differentiæ.* Practicus Tabem in tres species divido. Prima, eaque præcipua, est illa quæ provenit ex glandulis mesenterii lacteis; Lympha crassa, vel, ut alii loquuntur, pituitâ obsessis; quæ sic in causa sunt, ut minima assumptorum ciborum pars perveniat ad Cor, Corporisque partes reliquas, maxima verò illorum pars pereat per alvum. (*f*) Secunda est quæ propter sanguinem, & in illo Lympham serosiorem, (*g*) Tussim excitat continuam, dum per pulmones circulatur cum succo nutritio ad Cor. tertia species illa est, quam antiqui ulcus pulmonum vocavere. Procedit ex Lympha crassa (*h*) in Vesiculis pulmonum supradictis diutius hærente, & Circulationem sanguinis impediente. Sputa primum albicant & levia sunt, postmodùm crassiora fiunt, tandem aliquo modo fætent, & sic putrescunt. Hæc quoad qualitatem, quantitate si peccaverit hæc Lympha, Vomicam pulmonum observabis, vel Empyema.

V. *Signa*

præter naturam intra thoracem collectum, educatur.

Paracentheseos instituendæ modum, ac institutæ usum & finem, &c. videsis apud Doct. Thomam Fienum tract. 5. de Chirurgiæ controversiis cap. 1. 2. & seq. p. m. 39. & seq. & Riverium observ. 79. Centur. 1.

[*f*] *Hæc vocatur à Practicis atrophia inspiciatur eâ de causa Ioël prax. lib. 3. p. m. 39.*

[*g*] *Videtur Clar. Author per serosiorem intelligere serosiorem acrem, nam alias vix tussim excitat, ast quidem acria, quatenus sua acredine corrodunt, pungunt, vellicant.*

(*h*) *Hippocrates lib. de internis affectionibus text. 4. p. 201. ipsam vocat pituitam salsam, quæ coacta & compacta in pulmone suppuratur: propter lympham crassam, in capite stagnatio humorum fieri potest, cujus stagnationis maleficio acriores redduntur humores, sicque catarrhi & quidem imprimis salso acres generabuntur, qua catarrhorum in pulmones depluentium acredine, tussis primùm exoritur, dein ipsa vasa sanguinea capillaria corrodendo aperiuntur, extravasatus ita exstillansque subinde adhuc sanguis, jam stagnans acriorique defluxioni occurrens, acrior redditus putrescit, sicque pulmonum ulcus producit; ut probat Hippocrates lib. 1. de morbis Text. x. p. 12.*

Optimè Clar. Freitagius concludit, non curatis catharris, humorúmque acrimonia, & quidem salinâ, non temperata, phthisin curari esse impossibile.

Varias tabis species sine pulmonum exulceratione contingentes describit Magnus Senex, *ut lib. 6.* Epidem. *sect. 8. p. 822. ex gonorrhæâ, lib. 2. de morbis text. 49. p. 75. ex nimio veneris usui & lib. 5. Popular. text. 2. p. 764. nec non lib. de locis in homine text. 18. p. 373. ex*

V. *Signa Diagnostica* (*i*) incipientis phthisis sunt Inflatio Ventriculi tumorque totius abdominis; anxietas cordis, & interdum palpitatio, tussis sicca, appetitus prostratus, macredo, (*k*) febricula continua. Consummatæ Tabis signa sunt, appetitus major, sed vagus, (provenit ille puto, ex febre auctâ & majore; quam non solum continuam observavi, sed in plerisque indies suam exacerbationem habentem; hancque febrem voco duplicem Tertianam continuam; an illa ex pulmonibus trahere possit ortum, judicet judicio pollens Medicus) Tussis continua, respiratio difficillima, Marcor, cutis arida nigricansque, sputum (*l*) viride, crassum & aquæ puræ immersum, matulæ fundum petens.

VI. *Progno-*

fluxione in medullam, ut & lib. de glandulis text. 10. p. 420. &c. estque vel hæreditaria, vel proprio vitio ac diætâ acquisita.

(*i*) Imminentis *phthiseos signa proponuntur ab Hippocrate lib.* 1. *de morbis text. 9. his verbis: sit autem & suppuratus, si pituita [scilicet salsa, ut libro de internis affectionibus text. 4. p. 20. habetur) ex capite ad pulmonem destillet: & primùm quidem latenter defluit, tussi nque tenuem exhibet, & sputum paulo amarius solito, & aliquando tenuis adest calor. [febricula.] Plerique quoque Practici gravedinem præcessisse observarunt quibus Clar. Riverius addit pravam thoracis conformationem & ætatem juvenilem; quare inspiciatur Hippocr. Aphor. 9. sect. 5. & Romanus dictus Hippocrates C. Celsus: cujus scripta H. Fab. ab Aquapendente, rogatus à suis discipulis, ut secreta quædam in re medicâ ipsis revelaret, sic commendasse fertur:*

----- Vos exemplaria Celsi.

Nocturnâ versate manu, versate diurna.

Porrò Magnus ille Senex *de incipiente loco citato: Temporis autem progressu, exasperatur pulmo, & intus exulceratur à pituitâ [scil. salso-acri] inhærente ac putrescente, & gravitatem exhibet pectori, & dolorem acutum ante & retrò, caloresque acutiores (febres majores, acutiores) in corpus incidunt, & pulmo trahit ad se pituitam ex toto corpore, & maximè ex capite: caput verò calefactum ex corpore. Progrediendóque con*summatæ phthiseos *signa ibidem describit.*

Quanto verò magis tempus progreditur tantò magis pus sincerum spuit, & febres acutiores fiunt, tussisque frequens & fortis, & inedia vexat, & tandem alvus inferne turbatur, hic quum ad hoc pervenerit, perit: quibus adde capillorum defluvium, genarum livorem, inque rubedinem unâ duabusvè circiter à cibo sumpto horis cum pulsu majori & celeriori, mutatum: quod certum hecticæ febris signum Sennertus de febb. p. 339. putat.

k Quæ in carpis manum primò observatur.

(*l*) *Primò salsum, dein amarum, po-*

VI. *Prognostica.* Phthisin Infantum, imò adultorum in principio facilè curaveris, si abdominis (*m*) majorem habueris curam, quam pulmonis, hicce enim tunc non peccat, nisi per accidens. Consummata ferè semper incurabilis; [*n*] sed Vomicâ pulmonis laborantes curatos vidi varios, ut & alii mecum Practici.

VII. *Indicationes curativæ.* Lympha crassa incidenda, (*o*) abundans leniter & per epicrasin evacuanda. (*p*) Diæta sit exquisita; reficiatur tamen sæpè Stomachus.

VIII. *Curatio.* Intelligenti sufficient Indicationes Curativæ. Hoc saltem addo, me contrà omnium fortè Scriptorum Prācticorum sententiam acidis temperatis felicissimè usum. Ratio patet ex præscriptis. Dulcia acidis non temperata, cum multis aliis observavi, ægris semper, ad minimum plerumque obfuisse.

Medicamenta Anti-Phthisica.

Radices Chinæ; Salsæparillæ, Polipodii, Helenii, Symphyti majoris, Ireos. Fol. Capill. Ven. Consolid. Hedera terrest. Hyssopus, Iacea,

steà dulce excerni annotavit Hippocrates locis citatis; sed notandum: *aliquandò pituitam putridam puris æmulam tussiendo excerni; pus autem coloris est cineritij, & minus album quam pituita, & interdum varii coloris, & in aquam tepidam puram projectum fundum petit, in eâque dissolvitur, prunisque vivis impositum, fætet.*

[m] *Imprimis quoque catarrhorum salso acrium in pulmones depluentium malum indies augentium.*

(n) *Attamen spes quædam curationis affulget (modò non hæreditaria) si vires robustæ sint, sputum album, æquale, unius coloris, & facilè expectoretur, catarrhúsque aliò divertatur, febrisque indè minuatur, appetitus vigeat, sitis absit, alvum naturaliter deponat, pectus habeat amplum & hirsutum, &c. Quibus verò phthisicis sputum graviter oleat, aut capilli defluant, aut alvi fluxus superveniat, aut sputum supprimatur, aut facies Hippocratica appareat, mors in propinquo est; docente Hippocrate 1. Prognost. & Aphor. 11. & 12. sect. 5. & sect. 7. Aphor. 16. Videsis quoque apud Riverium lib. 7. cap. 7. p. 345. & 356.*

Contagiosam quoque esse phthisin Practici observarunt, quâ de causâ inspiciantur observationes, imprimis Riverii Centur. 1. observ. 35. & 99. &c.

[o] *Catarrhique sistendi, eorumque acrimonia blandè temperanda.*

[p] *Fortiora enim purgantia, ut & omnia aloëtica maximè phthisicis nocent; quia facilè hypercatharsis exoritur,*

Iacea, Millefolium, pilosella, Pimpinella, Taraxacum. Plantago, Prunella, Pulmonaria, Sanicula, Scabiosa, Veronica. Flores Hyperici, Rosarum, Violarum, Aurantiorum. Semina altheæ, malvæ, papaveris, 4. frigid. majora & minora, (Amygdalas non amo) Pistacia. Santalum citrinum. (*q*) Sulphur vivum præparatúmque Aq. Anti-phthisica Mynsichti, Quercetani, Rolfinckii. Spir. Sulphur. per Campanam, salis dulcis. Balsamus Sulphuris simplex, vel anisatus. (*r*) Elix. Proprietatis. Syr. (*s*) papaveris tam erratici quam albi, diacodii, Altheæ, de Symphyto Fernelii. Loch. de pulmone vulpis, Anti-phthisic. Mynsichti. Antidotus major Querc. Pulvis Haly, refectivus Mynſ. Spec. Diatragacant. Frig. Oc. Cancr. Tragea anti-phthisica O. Coffi, Succolata. Antimonium diaphoret. [b] Bez. minerale, flores Sulphuris ejusque lac. Pil. proprietatis Mynſ. (*t*)

♃. Oc.

retur, vasorúmque orificia aperirentur aloës maleficio: vitentur quàm maximè animi pathemata.

(*q*) *Item lignum guajacum ejusque decoctum, quod optimè corrigitur santalo rubro & passulis; aqua sanguinis suilli destillata: decoctum brassica capitata rubra, &c. item laudanum opiatum, quatenus catarrhos sistat humorúmque acrimoniam temperet, ast parcissimâ manu exhibitum.*

(*r*) *Quidam ex balsamo sulphuris tincturam extrahunt per vini spiritum summè alcoholisatum, iterumque ad mellis consistentiam leni calore destillant, aut evaporant, ac summopere in phthisi commendant.*

Notandum verò; sulphurea hic non semper convenire; quare rectè monet Clar. Sennertus in institutionibus, lac sulphuris imprimis per se, nec semper in magnâ quantitate exhibendum; potest tamen cum humectantibus (imprimis decocto chinæ cum passulis & glyzirrisâ admixtum.) quoque misceri; & quod observandum, ex nimio balsami sulphuris usu plurimos in phthisin incidisse, testantur Practici.

(*s*) *Item syrupus de nicotiana s. succo tabaci, quo solo phthisicos etiam & tabidos quosdam restituisse testatur Heurnius, de tabaco tractatus Ultrajecti anno 1644. editus, Conscriptus ab Ægidio Everardo, & Ioanne Neandro, lectu dignissimus, inspiciatur, convenit quoque hydromel antiphthisicum apud Cl. Riverium lib. 8. c. 7. p. 349.*

[b] Commendatur Antilehecticum Poterii quod conficitur ex Regulis Antimonii, Martis & Iovis unitis & cum nitro calcinatis; verùm illud medicamentum, quamvis optimum, non tamen respondet promissis Authoris sui; cujus tamen veram componendi methodum nos habemus.

(*t*) *Lac ab omnibus ferè commendatur, imprimis verò lac humanum*

calide

A
B
C
D
E
F
pag.
102
I·L·Durant. Sculps

℞. *Oc. Cancr. crudor. contusor. drachm. j. Spec. Diatragacant. frig. Pulv. Haly an. drachm ſ. Sal. prunell. ſcrup. j. Tartar. vitriolat. g. vj. Confect. Alchermes incompletæ. drachm. j. Sacchar. perlat. unc. ſ. Altheæ unc. ij.*

MS. F. ſ. a. Trochiſci omnibus diei horis aſſumendi.

℞. *Syr. Altheæ* Fernel. *unc. ij. Diacodii unc. j. Bezoardic. miner. Salis prunell. Oc. Cancr. præparat. an. ſcrup. j.*

M S. F. Linctus. (*u*) *Si* materia abundantiâ ſua peccans eſt evacuanda:

℞. *Rad. Altheæ unc. j. Ireos unc. ſ. Fol. Malvæ M. j Senn. mundat. unc ſ. Rhei elect. drachm. iij. Tamarindor. drachm. vj. Sebeſten. Num. viij. Oc. Cancr. crudor. contuſor. & in petia ligator. unc. ſ. Sem. aquileg. drachm. j. urtic. Rom. drachm ſ.*

Coq. ex aq. hordei in Colaturæ unc. xxv. Diſſolve *Syr. diacnic. unc. ij. Sal. nitri ſcrup. ij.* M. S. F. Apozema.

Bibat patiens ſemel vel bis de die, prout operabitur, vel ejus feret conſtitutio, Uncias quinque Spiritus ſalis dulcis, ut & ſimplex liquor Tartari, incomparabilis ſunt efficaciæ, guttatim in cerviſia, juſculo vel vino aſſumpti. (*x*)

IX. Ob-

calide ſumptum, item caprinum, equinum, aſininum, vaccinum, omnes curationis intentiones, adimplens, teſte Platero; magis tamen proderit, ſi animal ſpecificis fuerit nutritum; in lacte quoque aliquid ſacchari roſati diſſolvi convenit, ne in ventriculo coaguletur ab acido, &c. Commendatur quoque externè, & quidem unguentum, ut & balneum ex lacte dulci; attamen balneum nocere, ſi ex ſanguinis ſputo, teſtatur Telemannus in Aphor. Hippocratis p. 273.

A pleriſque Authoribus conſerva & ſaccharum roſarum omnibus præfertur remediis, & quibus multos curatos teſtatur Riverius ex Avicennâ Meſue, Montano, Platero, Zacuto, Luſitano, Foreſto, &c.

(*u*) *Ad catarrhi ſublationem, acrimoniamque temperandam, (ſine qua catarrhi ſublatione fruſtra curatio aggreditur) ſequens convenit maſſa pilularis.*

℞. Maſſ. Pilul. de cynogl. drachm. j.
Laud. opiat. gr. iij.
Croc. optim. ſcrup. ſ.
Succ. glyzirr. in aq. hyſſop. ſoluti & filtrati, blandoque igne ad conſiſtentiam mellis redact. drach. ij.
M. F. Pilul. num. IX.

Quotidie poſt cœnam ſumantur ij. iij. vel IV.

(*x*) *Imprimis in decocto ex radice chinæ & ligno ſantalo cum paſſulis & glycirrisâ parato. Incipientes phthiſes ſequenti decocto curatas vidimus, cujus ſubindè hauſtulum aſſumebant:*

℞. *Rad.*

IX. *Observationes.* 1. D. Hasenbroeck, Ovium Dei Pastor, Melancholicus, Macer, Tussiens, Febricitans, nec noctu, nec de die ferè poterat dormire; dolebat caput, appetitus, ut & totius corporis vires erant prostratæ. Juvenis est 30. circiter annorum. Præscripsi illi primò decoctum suprascriptum laxans: deindè hanc mixturam cochleatim assumendam:

♃ *Aq. Scabios. Card. benedict. an. unc.* ij. *Prophylact. unc.* ſ. *Oc. Cancr. præparat. scrup.* j. ſ. *Syr. papaveris errat. unc.* j, *Laud. opiat. gr.* j. M. S. F. Mixtura cochleatim singulis horis assumenda.

Optimè indè habuit. Tandem usus sum spiritu salis dulci. Nunc eousque benè habet ut hilaris sit Athleta, bisque interdum de die doctissimè summaque cum Auditorum laude concionari possit.

2. Anna Svvers sanguinea & novemdecim annorum virgo, tussiebat & febricitabat continuò. Macrior inde facta, usa est ope fœminæ cujusdam circumforaneæ, quæ ipsi per continuas purgationes novem intra dies pollicebatur optatissimam sanitatem. Sed successus eousque fuit infelix, ut vocatus ego nihil ipsi potuerim præter corroborantia præscribere; brevi autem post periit. Tam noxia sunt hoc in morbo fortiter purgantia. (*y*)

3. In

♃. *Rad. apii.*
Ireos florent.
Levist. an. unc. j.
Rasur. lign. guajac. unc. iij.
Fol. tussilag. M. j.
Flor. verbasc. p. ij.
Passul. mai. mund. unc. iv.
Coq. s. a. ex aq. purâ, in colatur. unc. xxxiv. *Dissolve.*
Syr. jujub. unc. ij.
Aq. theriac. simpl. drachm. vj.
M.

(*y*) *Iuvenis viginti quinque circiter annos natus, macer admodum, tussi, febri continuâ, vigiliisque nimiis afflictus multa purulenta & subindè sanguinea, excrevit phlegmata, tandem capillorum defluxione, pustulisque rubris per totum corpus dispersis, (ex quibus, digitis si comprimerentur, acris quidam exstillabat ichor) correptus est: qui curatus sequentibus, massa videlicet pilulari de cynoglossa, linctu pectorali, ac decocto brassicæ rubræ capitatæ, in quo parum sacchari rosati dissolutum erat.*

Iuvenis octodecim annorum post varias erraticas febres in phthisin incidit, qui sequenti ratione convaluit; singulis vespertinis duas tresvè assumpsit pilulas suprà descriptas, ut & sequentem pulverem, quem omnibus loco pulveris Haly commendamus:

♃. *Sem. papav. alb. unc.* ſ.
Portulac.
Melon. ana drachm. iij.

Cum

3. Infantes Tabe laborantes plerosque sic feliciter curavi. Iubeba n illis inungeretur bis de die venter hocce Linimento;

♃. Vnguent. Althea Comp. Arthanitæ an. unc. ſ. *Ol. Mucagin. unc.* j.

MS. (z) Interdum, id est, ter quatervè singulis hebdomadibus, illos purgo Syrupo Diacnicu. Interim utuntur Liquore Tartari in ordinario illis potu.

CAP.

Gum. amyl.
Arabic.
Tragacant. an. drach. ij.
Antimon. diaphor. drachm. j. ſ.
Pulv. ireos.
Croc. optin.
Magiſt. corall.
Flor. ſulphur. ana drachm. j.
Sacch. roſar. unc. j.
M. F. Pulvis.

Hujus ter de die à drachm. j. *ad* ij. *cum decocti ex radice china, ſantalo rubro, paſsulis, & glycirrisâ parati unciis tribus aſsumatur.*

Secundò quoque conſervam roſarum ſpiritu ſalis dulci alteratam; ac deindè ſolum lac bubulum tepidum cum ſaccharo roſato uſurpavit.

(z) Cum ſucceſsu ſapè uſurpavimus, addito nimirum oleo philoſophorum, ſeu de lateribus ad drachm. ſ. *& unguent. martiat. drachm.* ij.

Clar. Author. in ſuâ an anatomiâ practicâ ſequentes laudat Rotulas.

♃ Chalyb, præpar.
Oc. cancr. præp. ana ſcrup. j.
Tartar. vitriol. drachm. ſ.
Lapid. prunell. gr. xv.
Spec. aromat. roſat. ſcrup. j.
Sacch. alb. unc. ij.
M. F. ſ. a. Rotulæ indies uſurpandæ.

Addimus hic methodum Cnoëffelianam qua multi, ut asserunt à Phthisi sunt curati.

Primô in morbo nondum confirmato, & absque excretione sanguinolenta adhibuit. Pilulas suas balsamicas ex aloë, myrrha & croco, cum balsamo sulphuris anisato, seu elix. proprietatis helleborino efformatas; dosis erat ℈ß. ante somnum. Post per octiduum, & quidem ter in die. sc. mane, à meridie & vesperi has rotulas sulphureas: quæ

♃. Specierum diaireos
Diatrag. frig. ana. ℈ij.
Antimonii fixi diaphor. ℈vj.
Florum sulphuris ℥ß.
Sacch. albi in aq. tussilag. q. s, dissol. ℥vj.
Olei anisi gutt. xij.
F. Tabulæ ad Scatulam mundam.
Dos. Num. vj. vij. viij.

Vel

♃. Antimonii fixi diaphor. ℈iß.
Florum sulphuris ℈ß.
Specierum diatragac. frig.
Diaireos
Succini albi ppti ana. ℈j.
Extracti helenii ℈ß.
Balsami sulphur anisati ℈ß.
Sacch. in aq. fæniculis. anisi q. s. dissol. ℥iiij.
F. l. a. Rotulæ.

Sequenti septimana loco rotularum præscripsit pulverem qui talis est:

♃. Radic. Farfaræ.

Ireos an. ℥j.
Glycyrrhyzæ ʒj.
Enulæ camp. ʒij.
Folior. Hyssopi,
Capillor. veneris an. ʒj.
Sem. Anisi,
Fæniculi an. ʒij.
Florum Sulphuris ℥j.
Sacch. canarii albi ℔j.
M. F. Pulvis subtilissimus. Dos. ʒj. ad ʒij.

Usus hujus pulveris sit mane & vesperi, tribus vel quatuor horis ante cibum, superbibendo bonum haustum ptisanæ.

Pro nocte autem & ante somnum adhibuit Emulsionem seq.

♃. Semin. Melonum.
Cucumeris an. ʒij.
Papaver. albi ℥ß.
Nucleor. Persicor. excort. Num. vj.
Aq. Veronicæ, seu Tussilag. Fragor. an. ℥iij.
F. Emulsio. Adde Sacch. cant. albi ʒvj. & aliquando, magister. perlar. butyracei ℈ij. Essentiæ rosar. ver. seu spir. fragor. ℈j.

Dimidium hujus Emulsionis frigidissimè exhibuit, eundo cubitum, alterum dimidium sequenti nocte, tertia & quarta die interdixit.

Postea loco Emulsionis sequens ordinavit Decoctum anti-phthisic.

♃. Radic Farfaræ,
Polypodij.
Glycyrrhyzæ,
Levistici an. ℥ij.
Herbar. Pulmonariæ
Salviæ.
Verbenæ
Scabiosæ.
Florum Hepaticæ Nobilis an. M. j.
Sebesten
Jujubarum an. ʒij.
Semin. Anisi ℈vij.
Caricarum Num. x.
Aquæ fontanæ puræ ℔iv.

Incisa & contusa crassiusculè coquantur in præscripta mensura aq. simpl. usque ad tertiæ partis consumptionem.

Decoctum colatum & purificatum dulcoretur cum melle clarificato, q. s. Dos. ℥iv. ad ℥vj. & ℥viij. mane & circa noctem, per octiduum; finito tempore, omnia de novo, in modum præscriptum incipienda sunt, usque ad meliorationem.

Post absolutam curationem, patiens adhuc per unum atque alterum mensem cerevisiam bibit medicatam per species sequentes:

♃. Radic. Tussilaginis,
Polypodij
Iridis an. ℥iij.
Enulæ
Caryophyllatæ an. ℥iv.
Herbar. Pulmonariæ
Veronicæ,
Scabiosæ,
Hepaticæ Nobilis an. M. iij.
Hyssopi M. iv.
Florum Hepaticæ Nobilis M. iv.
Rasuræ ligni Iuniperi ℥xvj.

Incidantur & contundantur grosso modo, indanturque sacco oblongo.

Sign. Species pro dolio cerevisiæ.

CAP.

Cap. III.

De Febribus.

I. F*Ebris* est aucta Circulatio Sanguinis per Pulmones, Cor, Cerebrum, totiusque Corporis partes. (*a*)

II. *Partes affectæ* sunt Ventriculus, Intestinum duodenum, Hepar, Pancreas, Glandulæ mesenterii, & interdum Artus, &c.

III. *Causa* Interna vel Externa est. Internam eamque præcipuam puto, quod postquam Ventriculus non bene cibos concoxerit, Succus Pancreaticus (*b*) non benè sese misceat cum bile Chylóque; sic bilis præternaturaliter regurgitat per Venam Cavam ad Cor totumque corpus. Pancreas interim Lymphâ crassâ obsessum officium suum male agit, unde febres intermittentes omnes. (*c*)

Exter-

(*a*) *Videlicet præternaturalis, functiones quasdam lædens; si enim quispiam se solitò plus moveat, augetur circulatio, non tamen febris est; debet ergò esse præternaturalis functiones quasdam lædens.*

Alij per frequentiorem effervescentiam: Alij verò per affectum, in quo pulsus præter naturam frequentior observatur; definiunt.

[*b*] *Acrior videlicet factus stagnatione.*

[*c*] *De continuarum febrium causa sic discurrit Clariss. Dom.* Franc. de le Boe, Sylvius, *praxeos lib.* 1. *cap.* 27. *p.* 379. Febrium continuarum omnium causam *esse* bilem *aut* lympham [*sub quâ succum pancreaticum, ipsamque adeò salivam comprehendo, quatenus cum ipsâ deferuntur ad cor*] *aut* utramque vitiosam, *& in dextro cordis ventriculo* fermentationem *excitantem*, *unde* continuò pulsus producatur frequentior, *& p.* 181. *& p.* 382. Febrium intermittentium omnium, succum pancreaticum aliquâ sui parte in uno pluribusvè pancreatis ductibus lateralibus obstructis stagnantem, *ac morâ suâ ibi* acriorem *factum*, *atque* acrimoniâ istâ acidâ *per* pituitam *plus minusvè viscidam & notatæ obstructionis causam viâ vi paratâ* penetrantem, ac in tenue intestinum effusum, vitiosamque ibi cum bile atque pituitâ effervescentiam excitantem, causam esse *puto.*

Ioannes Fernelius febrium lentarum errantiúmque in pancreate sæpissimè causam latêre affirmat; lib. 6. de patholog. cap. 7. p. m. 303.

Circa Febrium Intermittentium causam hæc habet Excell. Willisius. Succus nutritius à quotidiano pabulo communicatus, crudus in sanguinem advenit; illi commixtus, & aliquandiu circulatus assimilatur, & in humorem

Externa causa est Contusio frigusvè (*d*) partium externarum, quæ Circulationem tàm sanguinis quàm lymphæ (*e*) (quam veri Anatomici mecum circulari, certò putant sciuntvè) impedit, sicque febrem causat. Si ad omnia, quæ hic brevi describuntur, attendere volueris, reperies fortè omnia tot voluminibus de tanto morbo descripta. De Febribus malignis & contagiosis nihil hic dico, cum in Præfatione promiserim me speciatim de morbis contagiosis verba facturum.

IV. *Differentiæ*

morem perfectum maturatur: postea veterascens, in partes abit, & seponitur. Dum æquabili hoc ritu sanguis continuò instauratur, & ejus dispendia reparantur, sine tumultu, aut immodica effervescentia placidè fermentescit, & intra vasa circulatur; sin verò succi nutritii supplementum non (uti priùs) maturatur, nec digestione perfecta in sanguinem facessit, ejus particulæ cruori confusæ, velut heterogeneum quoddam, & non exactè congener, in sanguinis massa persistunt; quibus cùm ad plenitudinem saturatur, illicò turgescit sanguis, & effervescentiam febrilem concipit, qua vel subigitur, vel foras detruditur depravati hujus succi recens supplementum. Dico igitur à primo instanti, quod succus nutritius cum sanguine non assimilatur, ejus particulæ, licet commixtæ, adhuc cum eo sine magno tumultu, aut perturbatione circulantur; atque ita deinceps, donec iis ad turgescentiam cruoris massa adimpletur; tunc verò protinus ebullit illa & fervorem concipit: ad eundem ferè modum ac cerevisia novella utribus infusa, quæ si strictim occluditur, ut nihil evaporet, primò sine fervore aut impetu in vasis illis continetur, postea cùm effluviis usque cohibitis liquoris massa turgescit, insigniter fermentescit, & propter fermentationis impetum sæpè vas dissilire facit. Etiam hoc stato tempore contingit, & totidem horarum spatio, velut in febre intermittente, liquor ad turgescentiæ ἀκμὴν assurgit. Qua autem de causa succus nutritius à sanguine non assimiletur; cur in paroxysmo frigus calori sit præcedaneum; quare intermissiones nunc breviores, nunc longiores paroxysmos subsequantur, videri potest apud Illustrissimum Authorem prænominatum: qui hæc omnia & fusè & ingeniosissimè describit.

(*d*) *Non tantùm contusio & frigus, verum etiam aëris calor, ut patet ex ephemerâ ab æstu solis, ignis, balnei &c. ortâ; ut & omnia quæ assumuntur ex rebus non naturalibus.*

(*e*) *Dari talem lymphæ circulationem, satis superque constat ex ligaturâ, valvulisque vasorum lymphaticorum: (quas accuratissimè descripsit & demonstravit D. Fred. Ruysch in suâ dilucidatione valvularum in vasis lymphaticis & lacteis.) Deus enim & natura nihil faciunt frustrà.*

(*f*) Quo

IV. *Differentiæ.* Febres hisce in regionibus rarò ob Lympham crassam sunt continuæ, sine nova exacerbatione. Plerumque sunt Tertianæ simplices vel duplices; vel Quartanæ simplices, duplices, triplicesve; Quotidianæ enim mihi in rerum natura non dantur, (*f*) omnes enim tales vel duplices Tertianæ, vel Triplices Quartanæ sunt.

V. *Signa Diagnostica.* Pulsus semper est celerior, (*g*) sæpissime oppressus. Dolor Capitis vel punctorius est vel gravativus. (*h*) Conqueruntur ægri de Cordis & præcordiorum anxietate; quam antiqui optime Cardialgiam vocavere; reverà enim non provenit ex Corde, sed Ventriculo ipsiusque præsertim orificio. (*i*) Interdum adest rigor horrorve, [*k*] interdum non. Vomunt multi in principio, postmodum sunt inquieti, tandem sudant, & sic terminatur pro illo tempore febris intermittens, tam simplex, quam duplex Tertiana, ut & Quartana.

VI. *Prognostica.* Continua vel acuta Febris nulla tuta; sæpissimè enim aliquid subest, (*l*) quod nescimus. Quartana Medicorum vocatur opprobrium: curantur tamen sæpè brevi, exactissimè diætam observantes ægri. Febres Tertianas duplices (*m*) semper continuas observavi, & ideò periculosas, multosque, nisi leniter tractenbiles, frigus, rigor, horrorvè primùm

(*f*) *Quo fundamento, quâve ratione Clar. Author quotidianas neget febres, autoritatique, rationi, ac quotidiana contradicat experientia, non video; dicere enim non est probare.*

(*g*) *Imò ubicunque pulsus* præternaturaliter *frequentior observatur, ibi febris est.*

(*h*) *Vel* pulsans, *ut in ephemerâ ab æstu, aëris, solis, vigiliis nimiis, potuvè generosiore ortâ, nec non* distendens, rodens *& quasi* perterebrans, *ut &* ardens; *in febribus, tum continuis, tum intermittentibus observatur.*

(*i*) *Nimirum superiori.*

(*k*) *I primis circa regionem lumbarem, ubi sæpissimè dolores intolerabiles, frigus, rigor, horrorvè primùm exoriuntur, maximéque de illis conqueruntur ægri: quod quoque annotavit Hippocrates Aphor. 69. sect. 5.*

(*l*) *Scilicet malignitatis; quare nonnulli Practici in continuis venæsectionem improbant, imò damnant de intermittentibus sic Hippocrates Aphor. 43. sect. 5. febres, inquit, quæ tertio quoque die vehementius affligentes, non intermittunt, periculosiores: quoquo modo autem intermiserint, periculum abesse significant: quod C. Celsus lib. 2. cap. 3 p. 50. & lib. 3. cap. 12. p. 141. confirmat.*

[*m*] *Vulgò quotidianas continuas.*

tractentur, è medio tollunt. Tertianæ simplices (*n*) facilè curantur ab expertis.

VII. *Indicationes Curativæ*: Ventriculi, Pancreatis, Hepatis, Glandularumque Mesenterii major habenda ratio quam Cordis vel Cerebri: artus autem nequaquam negligendi; caleant necesse est. Bilis acrior temperanda; bilis crassior (quod sæpè evenit] incidenda. Humores abundantes leniter evacuandi in tenellioribus; fortiora purgantia, non nisi rusticis conveniunt. Sudorifera vehementiora obsunt omnia semperque; natura enim ducenda, non cogenda. Omnia sponte fluant, absit violentia rebus. (*o*)

VIII. *Curatio*. Hippocratis ex lege humores primò præparandi, nisi materia turgeat, quod raro [hiscè præsertim in regionibus] evenire solet. Non tamen improbo primam vulgo dictam regionem leniter evacuantia, (*p*) In Febribus continuis Venæsectio caute

(*n*) *Exquisita dicta; facilè curari non mirum, qui septenis adsummum circuitibus judicantur; ut testatur Hippocrates Aphor.* 59. *sect.* 4. I. *Epidem. sect.* 3. *p.* 671. II. *Epidem sect.* 3. *p.* 700. *& Coac. prænot. sect.* 1. *p.* 533. *circa finem; tertiana, inquit, exquisita in quinque aut septem circuitibus, aut ad summum in novem judicatur. Multa egregia lectuque dignissima* Magnus Senex *habet prognostica, imprimis sect.* 4. *ab Aphor.* 29. *ad Aphor.* 72. *ut & Coac. prænot. sect.* 1. *ad secundam usque, &c.*

(*o*) *Nimium rarescens & effervescens sanguis condensandus & compescendus, omneque acre temperandum ac auferendum, habituoso flatulentum discutiendum, ortusque illius præcavendus, humoresque qualitate peccantes alterandi, corrigendi, quantitatéque jam alterati evacuandi per epicrasin, omnesque obstructiones tollendæ; universalibus omnibus specifica febrifuga admiscenda.*

(*p*) *Utrum die paroxysmi purgans exhibendum sit, disputant Medici; Petrus Monavius apud Cratonem lib.* 2. *Epistolar. p.* 417. *Si, inquit, in febribus intermittentibus quibuscunque, apparente aliquâ, etiam non perfecta in urinis coctione, ægro ipso paroxysmi die purgans dederis, ita, ut effectum suum antè paroxysmi invasionem compleat (horis scil. quatuor aut quinque antequam paroxysmum adventurum putas) videbis, febrim post illum paroxysmum non amplius reverti, sed prorsus tolli, quasi incantatione quâdam, probavi jam sæpiùs, in pluribus semper eventus respondit, in tertianis post tertium aut quartum paroxysmum hoc feci, in quotidianis tardius, in quartanis tardissimè, ac ne vix ante tricesimum diem.*

A plurimis quoque maximè commendantur vomitoria, *quibus M. Rulandus, L. Riverius, I. Hartmannus, pluresque alii gloriantur se omnes ferè febres curasse; ut illorum observationes abundè*

te instituta convenit: (*q*) ut & in febre Tertiana simplici, tertium post Paroxysmum. Quartanariis plerumque nocet; hisce prosunt frequentes Clysteres, & interdum purgationes; [*r*] semper verò sudorifera, præcipue salia, eaque febricitantibus omnibus.

Medicamenta Febrifuga.

Radic. Contrajervæ, Imperatoriæ, Plantaginis, Taraxaci. (*ſ*) Cortex (*t*) Chinæ Chinæ Indorum. Fol. (*u*) Absinthii. Card. bened. Centaurii, Fumariæ, Acetosæ, Verbena, ruta, serpillum, semina milii Solis, nigellæ. Nux Moschata, Garyophyllum. piper. Campho-

abundè testantur; imò quartanam absque vomitoriis incurabilem tradiderunt: Contrarium tamen multi nobiscum observarunt Practici.

(*q*) *Et quidem in principio dum vires adhuc constant, imprimis hic benè audiunt emulsiones ex hord. mund. sem. papav. alb. &c.*

Intermittentium vero curatio consistit in obstructionis à pituitâ viscida solutione, in succi pancreatici aliusvè humoris stagnatione acidioris facti alteratione, inque vitiosa bilis, pituita, humorisque acidi, effervescentia emendatione, necnon obstructionem à pituitá viscida & in ductibus pancreatis lateralibus (ut circa §. 3. *ex Clar.* D. Fr. De le Boe, Sylvio, *allegavimus.) Vel quocunque in loco, coagulata factam solvunt omnia attenuantia, incidentia; pituitam viscidam attenuant inciduntque, tum acida imprimis blanda & temperata, tum salia quavis fixa & volatilia hinc & aromatica omnia. Inter acida excellunt; aqua prophylactica Clariss. Authoris p. 84. descripta, spiritus salis, nitri, &c. imprimis tamen cohobatione cum spiritu vini rectificato dulces redditi; elixir proprietatis Paracelsi, &c. Notandum tamen acida hac medicamenta non nisi in febribus istis ubi leve tantum vel nullum frigus, majorem verò calorem, sitim, ardorem, &c. percipiunt agri, esse convenientia; & quidem aliis vehiculis, ut ita dicam, admixta.*

Inter salia maximè commendantur, sal. absinth. Card. bened. ruta, thymi, Tartar. vitriolat. volatile armoniaci, succini, volatile oleosum, &c.

(*r*) *Imprimis vero viscidam pituitam incidentia, nec non acido-austerum, (ut multi nobiscum observarunt) corrigentia.*

(*ſ*) *Angelica, dictamni albi, petasitid. Zedoar. aristoloch. rotund. gentian. chelidon. major. asari, filicis, quinque aperientes, ellebori nigri, &c.*

(*t*) *Item ligni guajaci, ligni fraxini.*

Cortice Tiliæ quidam utuntur in febribus intermittentibus.

(*u*) *Matricaria, hujus succi expressi unc. ſ. cum vino absinth. in quartana specificè, prodest, item asari marrub. scord. nicotian. &c.*

x Item

phora. Cornu Cervi. Sal Ammoniacum, (x) Prunellæ, [a] Card. bened. Scordii, Absinthii, Tart. vitriolati. Aq. febrifuga Mynsichti Quercetani, Hartmanni. Bezoardicum minerale. (y) Sal febrifugum Mynsichti, Riverii, (z) Crollii Spir. Salis dulcis, vitrioli. Extractum Catholicum. Pilulæ Cholagogæ. Aloes, Rheum, Ialappa. Emplastrum febrifugum Strobelbergeri. (a)

In Febribus continuis.

♃. *Sal. prunell. gr.* xv. *Tart. vitriolat. gr.* vj. *Oc. Cancr. præparat. scrup.* ſ. *Sacchar. perl. drach.* ij.

M. S. F. Pulvis.

Detur bis de die in Iusculo; interim in cerevisia, potuve assueto; (consueta enim longo tempore inconsuetis minus molesta esse solent) utatur guttis 14. vel 15. Spir. Salis dulcis pro temperamento & ætate. Potest & hac Corroborante, humoresque præparante uti mixtura, eaque cochleatim singulis diei horis.

♃. *Aq. prophylactic. unc.* j. ſ. *Borrag. Card. bened. an. unc.* ij. *Iulap. rosac. unc.* j. ſ. *Sacchar. perlar. drachm.* ij. M S.

Descriptio Aquæ Prophylacticæ quæ Celeberrimis Viris Dom. Fr. Sylvio, Fr. Verschagen, mihique debetur.

♃. *Rad. Angelicæ Zedoariæ an unc.* j. *Petasitidis unc.* ij. *Fol. Rutæ unc.* IV. *Melissæ. Scabiosæ. Flor. Calendulæ an. unc.* ij. *Nucum Iugland. immaturarum concisarum* ℔ ij. *Pom. citr. recent. concis. lib.* j.

Con-

(x) *Item eius spiritus & sal volatile.*

[a] E Sale prunellæ alumine usto, & Santalo rubro remedium febrifugum vidi confectum, quo etiam ipse aliquando cum successu usus fui.

(y) *Antimonium diaphoreticum. crocus metallorum & ex eo aqua benedicta Rulandi.*

(z) *Videsis apud Riverium obser.* 100. *Centur.* III. *ac appendicem, ejusdem hoc Riverii febrifugum perscribit Doct. Rolfinckius in tractatu suo de Chimia in artis formam redacta. lib.* 5. *sect.* 6. *cap.* 12. *p. m.* 373. *& ex eo Philippus Grulingius in suo florilegio Hipp. Galeno Chimico de novo tertium edito, pag.* 461.

Maximè quoque commendat Cornachinus suum pulverem cuius descriptionem quoque tradidit in peculiari tractatu de hoc pulvere edito: videatur quoque Schroderi pharmacop. lib. 2. *cap.* 7. *cap.* 57. *p. m.* 274.

(a) *Huius descriptionem videsis apud Schroderum pharmacop. lib.* 2. *cap.* 53. *p.* 195. *commendantur quoque oculi cancri, testæ cochlear. aqua formicarum, mixtura simplex, &c.*

(b) Ma-

Contundantur omnia simul, deinde affunde Aceti vini optimi ad tres quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per se destill. lib. 12.

Digerantur per noctem, deinde destillentur igne cinerum lento ad siccitatem, idque sine ustione; & hoc acetum usui serva. (b)

Vbi humores præparati evacuandi, præscribo medicamenta leniora, Auctoribus laxantia dicta. Proprie vocata purgantia vel Catharctica, rarò mihi usu venere, sæpius illa observavi noxia.

Tertiana duplex eodem modo curatur. In Quartanâ & Tertiana Intermittente.

♃. Sal. absinth. Card. bened. an. gr. xv. *Tart. vitriolat. gr.* vj. *Sacchar. perlar. drachm.* ſ.

M. S. F. Pulvis immediate ante paroxysmum assumendus.

Cortex Indicus China China dictus (c) multos curavit, sed nec tam tutò, nec tam citò, nec tam jucunde quam supra dicta salia; interim magno constat pretio. b

Vbi

(b) Maximè quoque convenit in peste, febribus malignis; expertus commendo extractum s.a. ex facibus relictis paratum, magnarum certè virium.

(c) Hujus loco sequentem commendamus pulverem.

♃. Cort. lign. guaiac.
Fraxin. an. drachm. j.
Extract. rad. gentian.
Angelic.
Antimon. diaphor.
Sal. volatil. armoniac. seu flor. salis armoniaci alb. ana scrup. j.
Myrrh. scrup. ij.
M. F. Pulvis in octo doses dividendus, vehiculoque convenienti exhibendus.

Multas quotidianas, quartanasque intermittentes, imprimis tertianas intermittentes tertia, secunda, imò prima exhibitione sequentis haustus, præcesso aliquando purgante, curavimus.

♃. Aq. Card. bened. unc. ij.
Theriac. simpl. drachm. ij.
Sal. absinth. drachm. ſ.
Spir. Sal. armon. scrup. ſ.
Syr. papav. errat. drachm. iij.
M. pro haustu.

Quo multum sudarunt, & ut plurimum prima vice febris recessit.

b De Cortice Peruviano hæc habet Illustriss. VVillisius: Vulgaris exhibendi modus est ut hujus corticis in pulverem triti, ℥ij. vino aut tenui aut generoso in vase cooperto per duas horas infundantur, ac dein, ingruente paroxysmo, ægroto intra lectum composito liquor cum pulvere propinetur. Hæc potio non rarò accessionem imminentem tollit, sæpè tamen isthac solito more habita, proximè succedentem præcavet, utcunque sive prima, sive secunda, aut tertia periodo paroxysmus inhibetur, atque morbus curari visus sit, intra viginti, aut triginta dies sepissimè redire solet;

 dein

dein pulvere hoc rursus exhibito, pro temporis circiter ejusdem spatio, morbi insultus denuò protelatur, atque hoc ritu novi plures quartana laborantes, toto autumno, & hieme accessiones febriles tantùm rariores pertulisse, hostemque ita in præcinctu detinuisse, donec Vere ineunte, tempestatis anni, & alius pharmaciæ ope sanguinis diathesis in melius alteraretur, adeoque affectus iste sensim evanesceret: qui hac ratione crebras inducias quartanæ procurabant, alacres, & vividi ad negotia quævis expediti degebant, cum secus, enerves, & pallidi, in languorem, & vitiosum corporis habitum redigerentur: Vix unus è centum, hoc remedium in cassum tentavit, imò si in dimidio, aut minori quantitate, sc. ad ℥j aut ß. pondus sumatur, accessiones sæpissimè tollit, ac breviori tantùm spatio easdem suspendit, nec interest utrum in vino tenui, aut generoso propinetur, nisi cum respectu ad crases ægrotantium: quippè in temperie calidiori poterit in aqua destillata, aut sero lactis utiliter sumi; etiam infusio ejus clara, substantia crassiori rejecta, similem effectum, sed brevius duraturum producit: quibusdam hunc pulverem cum mucilagine tragac. in pilulas redactum, cum pari ægrotantium emolumento exhibendum curavi; quocunque modo sumatur, nisi nauseabundis, & quamvis pharmaciam horrescentibus nullam evacuationem manifestam infert, & ferè in omnibus paroxysmos tollit; nec tantùm in febre quartana, verùm in aliis intermittentium speciebus quibuscunque, nimirum ἀπυρεξία quædam intercedit, cum fructu adhibetur: vulgo præcipitur ut hujus usui purgatio levis præmittatur; at in quibusdam valdè imbecillis & lecto affixis, sine prævia pharmacia hic pulvis solitarie sumptus, effectus laudabiles procuravit: interim ingenuè fatebor me nondum vidisse febrem intermittentem hoc cortice exhibito penitus curatam: quinimò non tantùm quartanæ, verùm tertianæ, & quotidianæ febris paroxysmi, aliis remediis in totum facilè superabiles, hoc pulvere profligari visi post breve tempus constanter redibant. Ob hanc rationem qui febres intermittentes, aliàs facilè curabiles, non urgente necessitate, hoc pharmaco tantùm brevi supprimunt, medicinam dolosam instituere videntur, nec in rem suam magis, quàm qui ulceri cavo, & mox denuò erupturo cicatricem inducunt. Plura de natura hujus corticis, ut & de operationis rationibus videri possunt apud Authorem memoratum, cujus verbis continuò hic adjungimus quæ in eadem materiâ scribit Excellentiss. Sydenham. Quartanarum curationem, *inquit*, quod attinet nemo est ut opinor, in hac arte vel mediocriter versatus, qui nesciat quàm parum votis respondeant methodi istæ omnes, quæ huic medicorum opprobrio eluendo hactenus destinantur, si Corticem Peruvianum excipiamus, qui tamen inducias sæpiùs impetrat morbo, quàm eundem debellat, cùm postquam ad septimanas duas vel tres delituerit, magno cum ægri emolumento, qui ab illo malè multatus paululum interim respirat, mox de novo recrudescens haud segniùs quàm priùs lacessit; atque ut plurimum, quotiescunque

cunque demum repetatur illud medicamentum, non nisi longo temporis tractu expugnatur. Referam tamen quicquid de methodo ejusdem exhibendi habeo compertum.

Curandum est ante omnia, ne præmaturè nimis hic Cortex ingeratur, ante sc. quàm morbus suo se marte aliquantisper protriverit (nisi collabescentes, & jam fractæ ægri vires eundem temporiùs sumendum esse dictaverint) neque enim illud solùm est metuendum, nè à præpropero hujus usu inefficax reddatur, & spem ægri fallat, sed etiam ne de ægri vita agatur, si sanguini omni fermentationis nisu se despumanti eam derepente iniiciamus remoram. Proximo loco, neque Catharsi, multò minùs Venæsectione, subducenda est materiæ febrilis pars aliqua, quò liberiùs Cortex suo fungatur munere: cùm enim ab utraque labefactetur quadantenus œconomia corporis, eò promptiùs certiusque recrudescent paroxysmi, evanescente semel pulveris vi. Mihi etiam magis è re fore videtur ut sanguinem dicto medicamine sensim, longioreque à paroxysmis intervallo, leviter inficiamus, quàm ut uno omnino ictu paroxysmum jam instantem tentemus confodere; hoc enim pacto, & plus temporis remedio conceditur, quo suum opus pleniùs absolvat, & evitatur quicquid id est periculi quod ægro poterit oriri ex subito isto atque intempestivo nimis sufflamine, quo paroxysmum jam invalescentem, atque omni se ope exerentē conamur opprimere. Postremò brevibus istis temporis intervallis repetendus est pulvis, ut non protinus evanescat prioris dosis virtus, antequam altera exhibeatur: crebra enim repetitione ista ἐνέργεια tandem recuperabitur, profligato in solidum morbo. His adductus rationibus hanc ego methodum cæteris antepono.

℞. Corticis Peruviani ℥j.
Conservæ Rosar. rubr. ℥ij.
M.

Æger verò quantitatem nucis moscatæ majoris mane & serò quotidie devoret diebus à genuino paroxysmo vacuis, donec confectionem omnem absumpserit. Repetatur porrò ad tres alias vices interjectis semper diebus quatuordecim. Hactenus ille.

Alias easque accuratissimas hujus corticis præparandi continet methodos Tractatulus Gallicus cujus titulus de Febrium per Corticem Peruvianum curandarum ratione, qui Celeberrimo D. Monginotio adscribitur; vult autem Præclariss. Auctor, ut hujus corticis in quacumque demum usurpetur præparatione ℥iss. absumatur, pro tuta febrium cura, præscribit præterea venæsectionem in pluribus febribus, & prope in omnibus purgationem, ante hujus remedii exhibitionem, ut & diætam accuratam in usurpatione; addit diebus aliquot post febrem profligatam necessariò esse corpus expurgandum. Quod præcipuas hujus Authoris præparationes attinet, sunt vel in forma solida, vel in forma liquida.

Præparationes Chinę Chinæ in forma solida. *Extractum Chinæ Chinæ.* Paratur illud ex spiritu vini simplici, aut composito, qui postea abstrahitur ad mellis consistentiam.

Electuarium Febrifugum è China Chinæ.

♃. Corticis Peruviani pulverati ℥iß
Rob. Juniperi, vel Syr. tunices ℥ij.
M. Sumat mane & vesperi diebus à paroxysmo liberis ad quant. nucistæ.

Præparationes Corticis Peruviani in Forma liquida. *Tinctura Corticis Peruviani.*

♃. Chinæ Chinæ ℥jß.
Spiritus vini rectificatiss. q. s. ut fiat virium totalis extractio.
Postea abstrahatur spiritus vini ad placitum, quò sc. operationem tincturæ in majori, vel minori dosi sitam voles.

Vinum Febrifugum.

♃. Vini albi aut rubri bene maturi & tenuis pintas iiij.
Chinæ Chinæ S. Corticis Peruviani pulverati ℥ß. v. ℥ij.
Florum Centaurii min M. ß.
Salis ejusdem ʒj. v. iij.
Tartari albissim. ʒiij.
Vel horum salium loco Salis Armoniaci depur. ʒiij.
Ligni Sassafr. vel baccar. juniperi ʒij.
Infundantur hæc omnia hor. xxiv. super ciner. calid. in vase optimè clauso. Coletur infusum. Sumat mane & vesperi diebus à paroxysmo liberis ℥iiij.

Vel

♃. Musti recenter expressi pintas v. g. xxiv.
Corticis peruviani pulver. ℥x.
Flor. Centaurii Min. M. vj.
Salis ammoniaci depurati, vel Sal. Centaurii min. ℥ij.
Ligni Sassafr. vel Baccar. Iuniperi ℥iv.
Infundantur omnia in Doliolo capaci, illud subindè per dies aliquot agitando, ut sic omnia exquisitissimè permisceantur, atque excitetur fermentatio, quæ non inutilis est futura pro totali virium extractione.

Cerevisia Febrifuga eadem etiam ratione parari poterit, si tantùm augeatur dos. Cortic. ut & salium atque ligni Sassafr. vel baccar. juniperi: ut sc. sic impediatur quò minùs acescat.

Aqua Febrifuga.

♃. Aquar. Petrosel. vel Fœniculi, vel Centaur. min. Pint. ii.
Spir. vini rectificatiss. Cochlear. ii.
Corticis Peruviani pulverati ℥iß.
Flor. Centaurii min. p. ii.
Salis Centaurii min. ʒiij.
M. Omnia atque reponantur in arenæ balneo tepido in vase circulatorio bene lutato, ad totalem tincturæ extractionem.

Potest etiam in ejusdem remedii extractionem adhiberi, vel Ptisana Comm. vel aqua fontana &c. dummodo major Corticis, ut & salium aperientium in iis infundatur quantitas; & infusio ad tempus necessarium protrahatur.

Ego sæpiùs Corticem hunc in febribus profligandis usurpavi, aliquando secundùm methodum Sydenhianam; aliquando modo subsequenti.

℞. Rob. juniperini vel Syrupi granor. Kermes ℥ii.
Cortic. peruviani ℥ß.

Salis Tartari armoniaco fixo adjuncti ℨij.
Pulveris viperini.
Antimonii diaphoretici an. ℈v.
Conservæ flor Anthos q. s.

M. F. Electuarium sumat post expurgatum Corpus mane & vesperi ad quantit. nucistæ.

Simili propè Electuario debitè exhibito profligavi quartanam in Excell. atque Illustrissimo Comite à Dona, anno 1680.

Usurpavi etiam in aliis Vinum Febrifugum sequens, quod credunt remedium experientiss. illius Talbot, famosiss. nuper febrium Lutetiæ Parisior. Flagelli.

℞. Corticis peruviani ℥j.
Spiritus vini rectificatiss. ℥iv.
Olei Sulphuris per campan. ℥j.

M. Digerantur in vase bene clauso super arenæ Balneo tepido per dies aliquot, post adde Vini bene maturi & tenuis pintas ij. Infunde rursus per dies aliquot in eodem Balnei calore, coletur liquor; Sumat febricitans mane & vesperi ℥iv. post expurgatum corpus.

Quoniam verò hæ, ut & aliæ omnes Corticis Peruviani præparationes, minùs erant tutæ, & dum in aliquibus cedebant, in plurimis intentum non explebant, nisi ad tempus, aliud remedii genus excogitavi, & per experimenta repetita ita confirmavi, ut de eo asserere possim,

Primò; Febrim intermittentem qualemcumque in totum omnino sine ullo recidivæ metu supprimere.

Secundò, Die prima qua exhibetur corpus satis bene expurgare, subsequentibus alvum liberam, utplurimùm facere, urinas in largissima quantitate pellere, transpirationem promovere, ciborum appetentiam & digestionem, etiam in ventriculis debilissimis, & cibos maximè aversantibus, restituere, vultui colorem, toti corpori vires reddere.

Tertiò; Symptomata plurima febribus aliquando adjuncta profligare; quod inter alia testari possum de Tussi sicca, hæmoptisi & totius tumefactione, in juveni 22. annos nato & febre duplici tertiana seu quotidiana afflicto. De Doloribus infimi ventris & delirio in Puerpera, tertiana laborante; De Doloribus gravativis & lancinantibus orificii ventriculi superioris; de vomitu perpetuo & totali inappetentia; de doloribus arthriticis; de morositate, taciturnitate, &c. in aliis quartana afflictis.

Vnde satis patet hoc medicamento œconomicas omnes functiones ad genium revocari, morborum fermenta è latibulis suis etiam profundissimis erui, pluresque vias ita aperiri, ut pro Archei moderamine variè in totum expellantur.

Forma adaptatur ad cujusque febricitantis placitum: si enim minùs arrideant boli, exhibetur vel in clareto, vel in pilulis.

Atque hæc dicta sunto per digressionem de variis Corticis Peruviani exhibendi modis, de ejusdem in Febrilibus paroxysmis aliquando profligandis, sæpiùs tantum differendis, viribus, ut & de Specifico nostro Febrifugo.

Ubi Purgandum.

♃. *El. Diacartham. Diaprun. solut. an. unc. ſ. Tart. vitriolat. ſcrup. i. jalapp. drachm. j.*

M.S. F. Conditum. Sumat hujus Conditi ægrotans Intermiſſionis die jejuno ſtomacho, nucis avellanæ magnitudinem.

Vel

♃. *Cremor. Tartar. Sal. Scordii an. gr. IX. Tartar. vitriolat. Diagrid. an. gr. vj.*

M.S. F. Pulvis ſumat intermiſſionis die. Notandum Quartanarios (*d*) fortiora ferre purgantia, quàm Tertianâ, vel Continuâ quacunque laborantibus.

IX. *Obſervationes.* Nobilis Virgo Margaretha van den Heuvel, decimo ſeptimo ætatis anno corripitur febre Quartanâ cum menſtruorum ſuppreſſione. Uſa eſt per tres integras ſeptimanas quotidiè hiſce Rotulis:

♃. *Sal. Arthemiſ. Prunell. an. ſcrup. j. Tart. vitriol. gr. xxv. Chalyb. præparat. gr. xv. Oc. Cancr. crudor. contuſorum drachm. j. Sacchar. perlar. unc. ij. ſ.*

M.S. F. ſ. a. Trochiſci. Melius hiſce habens, rediit illi, mihi minus citò, proſtratus anteà appetitus; ideoque illam hoc pulvere purgavi:

♃. *Sal. Succin. ſcrup. j. Tart. vitriol. Diagrid an. gr. vj.*

M. S.F. Pulvis. Hocce pro voto ſuo meoque purgata, rediit menſtruorum fluxus, & valedixit ipſi febris. Venæſectionem Plethoricæ non inſtitui.

Nobiliſſimus Vir Iuvenis P. S. viginti octo annos natus, & febre Quartana per menſes aliquot vexatus, meam imploravit opem. Præſcripſi illi hunc pulverem præcisè in Vino Rhenano aſſumendum antè paroxyſmum:

♃. *Sal. Card. benedict. Abſinth. Prunell. an. ſcrup. ſ. Bezoardic. min. gr. v. Sacchari perlarum ſcrup. ii.*

M. S.

[*d*] Notandum; *quartanam ſæpè comitem habêre ſcorbutum; quæ, niſi febrifuga antiſcorbuticis mixta ſint, non facilè, imò vix curatur. Singularem febris quartanæ tractandæ modum, videſis apud Cratonem lib. 5. Conſil. 26. p. 151. & 154. nec non M. F. D. Glanz. apud W. Hoeferum in ſuo Hercule*

M S. F. Pulvis. Ter eo usus convaluit sine recidivâ.

Plures tales observationes scribere hic possem, nisi metuerem quod mutato nomine unum idemque sim dicturus. (e)

LIB.

cule medico lib. 6. cap. 3. p. 290. & 291. ubi imprimis spiritus salis armoniaci tanquam specificus commendatur.

[e] *Mulier quædam quadraginta annos nata primò febri quotidianâ, posteà tertianâ intermittente à sesquianno circiter afflicta, paroxysmus cum horrore, pandiculatione & aliquandò totius corporis quasi concussione invadit, levique cum calore, & subinde sudore recessit, dolorem interim in scapulis & regione lumbari observavit, appetitu jam aucto, jam diminuto, imò nonnunquam depravato existente, unde admodum melancholica fuit reddita. Cui hæc præscripsimus:*

℞. *Aq. menth. unc. ij.*
Cort. citr.
Fænic.
Theriac. simpl. ana unc. j.
Sal. absinth. drachm. ſ.
Bezoard. mineral. scrup. j.
Spir. sal. armon. gutt. xxv.
Laud. opiat. gr. iij.
Ol. Menth. still. gutt. ij.
Syr. Card. bened. unc. j.
M. subinde hujus cochleare unum atque alterum assumpsit.

Cujus beneficio symptomata indies mitiora reddebantur, subinde sequens assumpsit purgans;

℞. *Sal. armon.*
Diagrid. ana gr. viij.
Ol. Menth. still. gutt. j.
M. F. Pulvis.

Subindè quoque vesperi assumpsit dosin pulveris suprà descripti.

Posteà tantum usurpavit spiritum salis armoniaci in potu ordinario à gutt. x. ad xv. quibus intrà tres septimanas curata.

Quartanâ quispiam laborans, sibique hydropem ex pedibus tumefactis metuens; sequentibus convaluit.

℞. *Rasur. lign. guajac. unc. iij.*
Cort. ejusd. unc. ſ.
Rad. apij.
Petrosel.
Levistic. ana drachm. vj.
Bacc. junip.
Laur. ana unc. j. ſ.
Coq. s. a. ex aqua pura, in Colat. unc. xxxvj.
Dissolve.
Syr. Card. bened. unc. ij.
Spir. sal. armon. drachm. j.
Aq. Theriac. simpl. unc. j.
M.

Ter de die hujus haustulum assumpsit; subinde vesperi pulvere statim citato, ut & sequenti exhibito.

℞. *Antimon. diaphor.*
Sal. armon.
Absinth. ana gr. xiij.
M. F. Pulvis.

Sequenti decocto purgatio ter fuit instituta.

℞. *Rad. polypod.*
Petrosel. ana drachm. j. ſ.
Summ. centaur. min. p. j.
Fol. senn. elect. drachm. ij.
Rhabarb. elect. drachm. j.
Rad. elleb. nigr.
Tartar. crud. ana drachm. ſ.

Sem

Sem. fœnic. scrup. ij.
Macis scrup. j.
M. & Coq. s. a. ex aqua pura Colat. unc. iv.
Adde.
Mann. unc. ſ.
M. F. Haustus.

Quo multa admodum viscida dejiciebat, sed non nisi secundo mense curatus.

Duos adhuc quartana intermittente laborantes curavimus, vomitorio ex mercurio vitæ cum conserva rosarum mixto, purgante cathelico, atque haustu sudorifero superiùs laudato sæpiusque experto.

Ego ipse tredecim annos natus febri tertiana & duplici tertiana ita pertinaci laborabam, ut per plures menses in cassum fuerint adhibita etiam exquisitissima remedia, quæ tandem terrore in paroxysmo ipso suscitato in totum pulsa est: Duplex eiusdem rei exemplum habet Clariss. Germannus Miscell. Curios. A. ij. Observ. 150. Nobilis quædam fœmina, *inquit*, Tertiana correpta, & in ipso paroxysmo constituta, à bombardæ improvisa explosione ita terrebatur, ut animi deliquio correpta pro mortua haberetur. Vocatus pulsum explorans fortem eundem adhuc invenio. Adhibitis igitur refectivis ad se rediit, calore febrili oppido evanescente, nec postmodum redeunte. Altera Virgo Nobilis per aliquot menses quartanaria, cum ab aliis invitata cymbam intraret morbi tædium excussura, cymba derepente mergebatur, ut omnes aqua & morte simul corripi viderentur. Periculo verò ereptæ, quartanaria nullo postmodum paroxysmo tentata convaluit.

Aliam Observationem in Miscell. Curios. A. iij. p. 192. exhibet Illustr. Commenus De Febre Stercore Suillo curata. Referam jam, *inquit*, quomodo Nobili cuidam Westphalo Tremoniæ febris curata sit. Hic per tres menses febre tertiana intermittente laborarat; remedia à medicis præscripta nihil proficiebant: consulit ergo Monachum quemdam Dominicanum, qui in curatione febrium multum præstabat. Hic veniens dari sibi petit lib. ß. spir. vini Rhenani, in eoque infundit stercus suillum, quod in pera attulerat, digerit per horam, inde colat per linteum cum expressione forti. Colatum hoc Nobili una vice assumendum propinat, qui inde in sudorem lapsus egregiè sudat. Hinc abit febris. Factum postmodum experimentum in aliis nunquam fefellit, aliqui tamen post mensem absumpto remedio recidivam passi. Hæc ille circa quæ adnoto stercus suillum, sale suo volatili abundantissimo in febribus expugnandis operationem exerere, sed prærerquam quod fædissimum est hoc remedium, minùs tutum etiam credimus.

LIB-

LIBER IV.

DE AFFECTIBUS INFIMI VENTRIS.

CAPUT I.

De Nimia Ciborum Appetentia.

I. N*imia Ciborum Appetentia* est Fermentatio aucta in Ventriculo: *(a)*

II. *Pars affecta* est Ventriculus & Pancreas. *(b)*

III. *Causa* vel Interna vel Externa est. Interna est succus Pancreaticus acidior. (*c*) Externa causa est assumptio ciborum (*d*) vel medicamentorum acidorum nimia, nec satis temperata. Motus nimius. Vinum Generosum, (*e*) Aromata acriora omnia. (*f*)

IV. *Dif-*

(a) Alii definiunt per continuam ac insatiabilem vorandi cupiditatem, aliquando cum vomitu, aliquando cum diarrhæâ affligentem.

[b] Quatenus succo suo acidiore, ejusvè halitibus solitò acidioribus, vellicando, pungendo, appetitum excitat.

(c) Ut & glandularum œsophagi; œsophagum glandulis scatêre autopsia quosdam docuit; nec non saliva acidior continuò deglutita; chylusque in ventriculo propter moram solitò majorem acidior factus, hujus affectus causa existere potest.

(d) Et potuum, imprimis venenatorum, sic quoque acidum in corpore augent, aër serenus frigidior, tristitia moderata, vigilia nimiæ, alvus adstricta, &c.

(e) Rationi & experientia repugnat; eâ de causâ videsis apud Hippocratem Aphor. 21. & sect. II. famem, inquit, vini potus solvit. Contrarium quoque testantur Practici: imò Ioël, ut specificum, micam panis vino generoso imbutam commendat.

(f) Aromata acriora omnia, nimiam ciborum appetentiam succumque pancreaticum acidiorem, [ut ex ructibus aut vomitu constat] excitare, vix concipere valeo; nam aromata acriora omnia bilem quidem, non verò acidum augent.

A lumbricis hunc affectum quandoque fieri refert Trallianus lib. 7. cap. 6. tumque hiera picra maximè laudatur à Zacuto Lusitano lib. 2. hist. 68. & 69. & aliis.

IV. *Differentia* ferè nulla est, quam quod gradibus suis distinguatur. (*g*)

V. *Signa Diagnostica.* In vomitum valdè proni sunt alii, & nihil interim ejiciunt præter humoris acidi & pituitosi paucissimam quantitatem. In aliis contrarium evenit, qui voracitate & aviditate nimiâ assumpta statim evomunt, & reliqua excernunt per alvum. (*h*) Ructibus vexantur & anxietate cordis.

VI. *Prognostica.* Obesi interdum fiunt, (*i*) non enim nisi subtilior pars chyli transit propter vomitum ad Cor, illicque in sanguinem convertitur; sed hoc malum valde est & servile & sumtuosum: Coguntur enim vel noctu etiam hyberno tempore bis terve surgere, & sic aëris intemperiei esse obnoxii. Aliorũ vitæ finis hydrops vel tabes.

VII. *Indicationes Curativæ.* Humor acidus temperandus (*k*) & quantitate peccans evacuandus, (*l*) per Medicamenta dicta laxantia.

VIII. *Cu-*

(*g*) *Si cum vomitu vel diarrhæa vocatur* κυνορεξία *seu appetitus caninus; si verò absque vomitu infestet, bulimos; quem animi deliquium; ni in tempore aliquid assumat, statim aliquando subsequitur; ut & nonnunquam extremarum partium refrigeratio.*

(*h*) *Nec tamen inde remittit fames, vel vorandi desiderium; sed ità alternatim vorando ac vomendo, semper occupati sunt, veluti canes aut lupi cadaveribus incumbentes.*

(*i*) *Tumque bulimo non verò* κυνορεξία *afficiuntur ac plethorici evadunt: Ast si vomitu reiiciant assumpta vix aliquid alimenti ad cor pervenire potest, quia jam jam assumpta cruda & nondum cocta evomunt, macilentique evadunt: tumque facilè in cachexiam, lienteriam, marcores, aliosque lethales affectus incidunt.*

(*k*) *Per vinum meracum cui vitellum ovi dissolutum: aquasque vitæ dictas, inter quas maximè commendatur spiritus stomachicus Mynsichtii in armam. med. Chimico p. 281. infringendus coralliis, margaritis, cancrorum oculis, cornu cervi, mastiche, succino, bolo, lapide hæmatite, &c. obtandendus, dulcibus, pinguibus, & oleosis, usu sque acidorum interdicendus.*

(*l*) *Rectè Clar. D. Fr. De le Boe, Sylvius prax. lib. 1. cap. 2. §. 26. p. 20. monet dicendo, nulla purgantia præscribo in fame auctâ, quoniam nulla sunt mihi hactenus notata, quæ humores acidos educant blandè; cumque præterea edoctus per experientiam multiplicem irritari quidem, non item nisi cum summis torminibus & noxâ majore quam fructu evacuari acidos [ut & austeros] in corpore humores, & imprimis à Medicis de suorum ægrotantium dolore ac molestiâ*

VIII. *Curatio.* Omnia pinguia & dulcia temperata illis prosunt, & ut leniter purgantia. Nec Vomitum probo, nec Venæsectionem. Præcipua Cura in Diætâ est quærenda, de qua consulantur Auctores. Interdum Narcotica, sed non nisi leniora prosunt. (*m*)

IX. *Observatio.* Celeberrimus quidam summusque mihi amicus Vir, valdè conquerebatur de affectus hujus molestia. Præscripsi illi diætam convenientem, jussique bibat Cerevisiam Roterodamensem, Vinique, cui aussuetus erat, tantillum. Nullo alio usus sum medicamento, quam Syr. de Cichoreo cum Rheo & Syr. Diacnicu quem quotidie assumebat; nunc pugilicè vivit atque sobriè. (*n*)

CAP.

stiâ parum sollicitis aut bardis, aut saltem hujus rei ignaris.

(*m*) *Convenit Theriaca antiqua diaschordium Fracastorij, cum aqua cinamomi; ambra grysea ad gr. v. aut vi. cum ovo sorbili assumpta maximè à Riverio lib. 9. cap. 2. p. 389. commendatur: & vinum generosum salviatum à Clar. D. Sennerto tanquam specificum quoddam commendatur; item essentia melissæ; tinctura cinamomi, oleum macis stillatitium, granorum junip. &c.*

Multùm profuere in sedanda nimia appetentia salia volatilia oleosa & aromatica opio unita; item remedia martialia inter quæ præcipuè laudo magisterium martis solubile vehiculo convenienti admistum. Præterea magnæ efficaciæ expertus sum oculos cancri pptos. C. C. Cnoeffeliano modo paratum, lapides plures, terras varias, inter quas commendo Terram Catechu, eu Terram Japonicam, cujus variæ extant præparationes & compositiones; mihi arrident in præsenti negotio Pilulæ Anodynæ Clariss. Hagendornij è Terra Catechu & Pulvere anodyno apud Excellentiss. Dan. Ludovici descripto. Ex Hippocr. autem Aphor. 21. sect. 2. Famem vini meracioris potio tollit.

(*n*) *Juvenis viginti quinque plus annorum quartanâ duplici intermittente laborans in maximam incidit ciborum appetentiam, non tamen in principio assumpta evomebat, ergo bulimo laborabat; posteà verò non nisi immatura, cruda, acida poma, pyra, &c. avidè devoravit, vomitúsque brevi secutus; quicquid etiam posteà exhiberetur, evomuit statim, unde quoque febris illa duplex indies gravior imprimis respectu frigoris & horroris membrorúmque concussionis: Longam fore febrem prædixi, (ut etiam contigit; nam sequenti anno nondum à febre fuit liber) quare sequentia fuere præscripta.*

♃. *Antimon. diaphoret.*
Corall. rub. præpar.
Ocul. cancr.
Cinam. acut. ana drachm. j.
Diascord. Fracastor. unc. ſ.
Ol. menth. still. gutt. viij.
Syr. absinth. q. s.
M. F. Conditum.

Cujus ter de die assumpsit ad nucis moschatæ quantitatem.

Interim continuò assumpsit cum vino

no generoſiori ſpiritum ſalis armoniaci ſpiritu aromatico mixtum & cohobatione blandâ unitum ad gutt. viij. *tandemque curatus cum febris imminutione, ſed non ſublatione.*

Duo infantes ex febri continuâ (acidis nimium uſurpatis) inciderunt in nimiam ciborum appetentiam, & ni in tempore quid alimenti illis daretur ſtatim animi deliquio corripiebantur; quibus ſequentem præſcripſimus pulverem.

℞. Corall. rub. præpar.
Antimon. diaphor.
Cinam. acut. ana ſcrup. j.
Sacchar. alb. drachm. ij.

M. F. Pulvis, in octo doſes dividendus, aſſumebant cum pomo dulci aſſato; poſteà non niſi vinum generoſius cum vitello ovi, cinamomo & ſaccharo uſurparunt; quibus quoque fuere curati.

Cap. II.

De Vomitu.

I. V*omitus* eſt motus Ventriculi præternaturalis. (*a*)

II. *Pars affecta* fere ſemper eſt Stomachus, interdum per conſenſum Inflammatum Hepar, interdum Diaphragma, interdum Pancreas, quod exactiſſime Anatomicus obſervavi. (*b*)

III. *Cauſæ* hic valde differentes ſunt, & exactiſſimi judicii Medicum requirunt. (*c*) Peccat ſæpiſſimè pituita tenax rugis ventriculi adhærens (*d*) interdum bilis, (*e*) interdum ſuccus pancreaticus. Ru-

(*a*) *Seu inverſus ejus periſtalticus motus à parte inferiore ſurſum.*

Alij definiunt per materiæ in ventriculo retentæ per ſuperiora ſenſibiliter cum impetu per os rejectionem, ut plurimum Auctores nauſeam *&* ἔμετον *vel* ἐμεσίαν *ſ. vomitum conjungunt: quia tantum ſecundum magis & minus differre putant; nauſeámque definiunt per inane vomendi deſiderium cum anxietate circa præcordia, & tenuis ac pellidi humoris per ſimplicem ſalivationem, excretione.*

(*b*) *Interdum quoque renes inflammati nauſeam & vomitum blioſorum, pituitoſorumque, &c. excitant, ut & vulnus vel ictu vel caſu capiti, &c. inflictum, pars primariò affecta exiſtit.*

(*c*) *Ventriculus aliquandò inflammatur, excoriatur, tumque à quovis aſſumpto facilè oritur vomitus; ſic quoque alimenta quantitate vel qualitate peccantia, ut & venena, acria,* ἔμετον *excitare valent. Vide ſis apud Clar. D. G. Fab. Hildanum obſerv.* 20. *Centur.* III. *p.* 20.

(*d*) *Et tum non vomunt, niſi ingeſto cibo, citrà cibum nauſea admodum infeſtat, ut putat I. Ionſtonus prax. lib.* 10. *Artic.* ix. *p. in.* 506.

(*e*) *Imprimis volatilis; pravaque pori choledochi conformatio, quando* ſci-

Rugæ sæpe nimis laxæ, orificium ventriculi non claudunt, interdum excoriantur. Pancreas aliquando patitur abscessum, imo & ipse Stomachus, licet rarissime; interdum inflammatur Hepar vel Diaphragma. (*f*)

IV. *Differentiæ.* Vomitus aut Idiopathicus est, aut Simpatheticus; ex morbo

scilicet non in duodenum intestinum, sed in ventriculum implantatur; undè pichrocoli ἄνω illi nominantur.

(*f*) *Vel renes vel intestina, &c. lumbrici, catarrhique, & quidem acres, quatenus rodant & mordicent, vomitum aliquando excitant; (quâ de causâ inspiciatur Cl. G. F. Hildanus Chirurg. observat. Centur. 4. observ. 32. ubi de vomitu, ex catarrho, admirando reverà ferèque quotidiano, qui ultrà annos triginta duraverat, agit: p. 312. & 313. Consiliúmque eum in finem præscriptum p. 314. 315. 316.) nec non graves fœdique odores & sapores, horrendáque spectacula, motus vehementes, agitatio corporis in orbem, & præcipuè navigatio in mari, quia corpus turbatur; ut Hippocrates Aphor. 14. sect. 4. probat, ut & compressio circa epigastrium; sic quoque observavit Clar. Author cartilaginem ensiformem nimis laxatam intusque reflexam ventriculoque ita incumbentem vomitus causam aliquandò existere; ut ipse testatur in suâ anatomia practicâ cap. 4. lib. 1. hujus signa & curationem statim ex Authore dabimus: ut & calculi in ipso ventriculo ἔμετον excitant; qualem observationem nobis tradit VV. Hœferus in suo Hercule med. p. 137. lib. 3. vomitum quoque excitatum ab obstructo Pyloro meminit G. Fab. Hildanus Chirurg. observ. Centur. 6. observ. 34. p. 541. & 542. curationémque ibidem tradit; videsis apud Johannem Schenkium observ. medicinal. lib. 3. observ. 53. & seq.*

De vomitu excitato ab obstructo Piloro insignem habet historiam Illustriss. atque Curiosiss. Kerkringius Spicileg. Anatom. Observat. 1. Puella quinque ferè annorum, inter ludendum 13. Decembr. Ann. 1667. nummum argenteum exiguum assem, sive stuferum, ut vocant, valentem, qui septem colligatas in fascem sagittas Provinciarum Belgii unitarum insigne præse fert, deglutierat; inde altero tertioque die nullum sentiebat incommodum, quarto de dolore ventris cœpit queri, locumque doloris manu designabat in sinistro latere circa inferiorem partem ventriculi: augescente in dies dolore, appetitus perit, & quicquid ciborum sumit, rursus ejicitur; vires intra paucos dies collabuntur. Ego vigesima die mensis advocatus, catharticum medicamentum exhibui, quod statim per vomitũ reddidit: itaque nec infernè, nec supernè se prodente nummulo, id, quod erat, suspicatus, cum in ventriculi hærere orificio, fatalem pronunciavi parentibus sententiam; & quo certiùs sententiæ meæ veritatem explorarent, author fui, ut vita defunctam puellam, mihi secandam permitterent; addicunt & 23. istius mensis circa vesperam misera extinguitur, satis præter opinionem meam

morbo oriundus, vel ex causis externis; (g) Criticus vel Symptomaticus. (h)

V. *Signa Diagnostica.* per se patent (i) Causarum signa ex Auctoribus sunt petenda, ipsisve suprà infraque descriptis, vel describendis morbis. Hæc saltem addo, excoriationem, ulcusvè semper comitem habere singultum; idem fit si Hepar inflammetur. Rugæ laxæ appetitum totum dejiciunt, ventriculusque inde frigidior calidiora

placido fato. Altero die eam disseco; & ecce nummus circulo isti, qui pylorum undique cingens coarctat, non secus ac cooperculum ollæ incumbens omnem alimento ad intestina transitum prohibebat: reperi ergo intestina omnino vacua, cæterùm sana, nummumque ex parte interiore ventriculi, jam accrescente illic pinguiore quadam materia firmatum, ex parte intestinorum obsessum quibusdam qui facilè diluebantur vaporibus. *Hae ille.*

Contenta in ventriculo præter naturam vomitum sæpius cient, sic memini me vidisse fœminam quandam quæ, postquam per novem propè menses diris & enormibus fuisset vexata per intervalla vomitibus, tandem per propinatum à marito Chirurgo vehemens medicamentum, per superiora vermem ejecit octo ad minimum pedes longum, & ita intortum ut vix extendi posset, quo in integrum sanata est illa. Rarior est historia bufonum in ventriculo contentorum, & per vomitum non una vice, sed sæpiùs rejectorum, ab ancilla Altemburgensi; quam scribit Nobiliss. atque Famosiss. Bartholinus quamque ulteriùs prosequitur Doctiss. Vollgnadus, cum ejusdem ancillæ post obitum dissectæ anatomica enarratione Miscell. Curios. A. I. Observ. 103. Singularis rursus, fœtus abortivi per vomitum expulsio quæ describitur Miscell. Curiosor. A. I. Observ. 108. Singularior etiam Cati ex ore mulieris per vomitum nativitas de qua Miscell. Curios. A. I. Observ. 109.

(g) Idiopathicum, *ut ex gr. ex abcessu ipsius stomachi*; sympatheticum, *ut ex inflammatione diaphragmatis, epatis, &c.* ex morbo oriundum, *ut è calculo renum ileo, &c. vel* ex causis externis, *ut ex ictu, casu, &c. dignoscere potes: sic quoque si ex ipsius ventriculi vitio oriatur vomitus, adest tum cibi fastidium, gravitas, tensio, & inflatio in regione stomachi, tarda & difficilis concoctio, ructus acidi, &c.*

(h) *Si post vomitum levamen sequatur criticus est, si verò major anxietas, &c. symptomaticus: estque vel* cruentus, *vel* malignus, *vel* scorbuticus, *&c. in vomitu scorbutico calida & acria maximè nocent, magisque malum exasperant; conveniunt contra mitigantia calorem & acrimoniam; imprimis in vomitu scorbutico commendatur lac caprillum cum succo nasturtii vel cochlearia.*

(i) *Causarum signa satis innotescunt ex annotationibus circa §. II. & III. ut & ex hoc §. 5. circaque eum adhuc dicendis.*

[k] Et

lidiora amat fere omnia. Bilis suâ se prodit amaritudine, succus Pancreaticus, aciditate. (k)

VI. *Prognostica.* Vomitus criticus bonus, (l) ut & ille qui fit à reple-

(k) Et sic de cæteris excretis: si ab aliis verò partibus confluxerit causa, tum aderunt signa aliqua partis mandantis.

Circa §. III. mentionem fecimus de nimiâ Cartilaginis ensiformis laxitate; cujus signa & curationem ità proponit Clar. Author loco citato; Cartilago, inquit, ensiformis maleficio quarundam humiditatum sæpiùs ità relaxatur, ut internè flectatur, ventriculóque incumbens cibi inappetentiam, aßumptorú que rejectionem (vomitum) excitet; quo ventriculus non tantum valdè dolorificus redditur, verùm etiam totum corpus labefactatur; quod Anatomici statim sentire, & paucas intrà horas curare sciunt, ubi aliàs miseri ægri per integros annos langueant, languoréque tabescant, si cucurbitula notha (sine flammâ) magno prædita orificio modò imponatur cuti, sub quâ cartilago latet, & postquam tamdiu traxerit, ut æger non satis liberè respirare poterit, subitò tum cucurbitulam abstrahe; quod si cartilago ensiformis in naturalem locum primâ vice non sit redacta; reiteranda bis tervè cucurbitulæ applicatio: locoque oleo rosarum & myrtillor. inuncto sequens per aliquot dies imponatur Emplastrum.

♃. Rad. bistort.
Nuc. cupreß. ana drachm. j.
Mastich.
Thuris ana. drachm. ſ.
Flor. balaustior.
Ol. nucist. expreß. drachm. j. ſ.
Picis navalis & Therebint. q. s.
M. F. s. a. Emplastrum.

De Cholera morbo in vomitus diagnosi nihil scribit Author; cùm tamen sui peculiarem velit cognitionem; in illo autem adsunt vomitus enormes, ac corruptorum humorum cum summa anxietate atque torminibus ejectio; Ventriculi atque intestinorum dolor intensus, inflatio, & distentio; Cardialgia, sitis, pulsus celer, ac frequens cum æstu & anxietate, non raro etiam parvus & inæqualis; insuper & nausea molestissima, sudor in extremis interdum & ipso trunco, sæpiùs frigidus, crurum & brachiorum contractura, animi deliquium, partium extremarum frigiditas & id genus alia quæ non semel ægrum 24. aut 30. horarum spatio jugulent. Est etiam ut advertit Excell. Sydenham Cholera alia sicca à spiritu flatuoso suprà & infrà erumpente, idque sine vomitu, vel secessu; cujus unicum duntaxat exemplum se vidisse credit tempore autumnali, quo prior species creberrimè & facto quasi agmine se se obtulerat.

(l) Ut patet ex Hippocrate Aphor. 15. sect. 6. longo, inquit, alvi profluvio (forti, ut lib. 1. de morbis Text. 6. ait) laboranti spontè vomitus superveniens, solvit alvi profluvium; quod confirmat C. Celsus lib. 2. cap. 8. p. 69. dicendo, longas dejectiones supprimit vomitus; humerorum dolores, qui ad scapulas

à repletione. Symptomaticus semper malus; (*m*) præsertim qui causatur à partium vicinarum inflammatione, venenis, excoriatione, ulcere. (*n*)

VII. *Indicationes curativæ.* Vomitus criticus non est compescendus; Symptomaticus quamprimum fieri potest. Pituita tenax incidenda, reliqui humores evacuandi, idque leniter. [*o*]

VIII. *Curatio.* (*p*) Vomitui nimio conveniunt purgantia, & revellentia, Clysteres, puta, suppositoria, artuum frictiones, ut & calefactiones. Ventriculo ipso Topica imponantur. Venæsectio in partium inflammatione necessario instituenda, cætera nocetn. [a]

Medi-scapulas vel manus tendunt, vomitu atræ bilis solvuntur.

(*m*) *Hippocr. Lib. Prænot. Text.* 12. *in fine p.* 48. *celerrimam autem mortem significat lividus vomitus, si graveolens fuerit: omnes verò supputridi ac fœtidi odores in omnibus vomitionibus mali sunt; vomitus commodissimus est ex pituitâ & bile, quàm maximè permixtus, & non crassus valdè neque multus, & Aphor.* 3. *sect.* 7. *à vomitu singultus & oculorum rubor, malum, sic quoque testatur C. Celsus lib.* 2. *c.* 4. *p.* 51.

[*n*] *Vomituum bonorum & malorum differentias videsis apud Hippocratem Coac. Prænot. Tit.* 4. *ad finem ferè usque p.* 578. *&* 579.

Hyeme Vomitus malus; unde Hippocr. Aphor. 4. sect. 4. Æstate quidem superiorem magis ventrem, hyeme autem inferiorem purgare convenit. Nocet tabidis, itaque Aphor. 8. ejusdem section. Tabe obnoxios suprà ne purgato. Ab Ileo malus est vomitus propterea Dictator Aphor. 10. sect. 7. Ab Ileo vomitus, vel singultus, vel desipientia, vel convulsio, malum. Atræ bilis lethalis; sic Aphor. 22. sect. 4. Morbis quibusvis incipientibus, si atra bilis suprà infravè exierit perniciosum.

(*o*) *Consideratis* [*quæ paragrapho quarto & annotationibus nostris circa ipsum dicta sunt*] *omnibus, facilè indicationes curativæ innotescent: humores videlicet acres temperandos, catarrhos sistendos, alteratosque jam humores evacuandos, &c. esse; quis non videt?*

(*p*) *Potius alterantia primò usurparem, nam purgantibus facilè ventriculus irritatur, sicque ad sui contractionem expulsionémque excitatur: post sufficientem humorum alterationem blanda purgantia, vulgò laxantia dicta, in usum reduci possunt.*

Nota, *in omnibus vomitionibus p. n. maximè procurandum est, ne alvus sit adstricta, sed alternis adminimum diebus vel arte vel natura dejectio alvi procuranda.*

[a] Sæpiùs magno cum successu exhibui in vomitione, eaque pertinaci, oxysaccharum vomitivum in infuso sennæ dissolutum, addito opio & Syr. aliquo confortante & cordiali: postea pulverem viperinum aromatizatum & am-

ambratum addito opio. Sic etiam aliquando hoc in casu cessere remedia martialia. Semel tamen videre contigit vomitum qui neque medicamentis memoratis, nec quibuslibet confortantibus aut anodynis, sed soli lacti vaccino cederet. Quod Choleræ curationem attinet, hanc habet Illustriss. Sydenham multiplici experientia à me ipso firmatam.

Si hinc, *inquit*, istos humores, fomitem morbi, Catharticis expellere conarer, idem agerem atque is qui ignem oleo extinguere satagit, cùm Cathartici, vel levissimi operatio omnia magis perturbaret & novos insuper excitaret tumultus: Et si ex adverso medicamentis narcoticis aliisque adstringentibus in ipso statim limine primum humoris impetum compescerem, dum naturali evacuationi obsisterem, & invitum humorem detinerem, æger inimico visceribus incluso bello intestino indubie conficeretur. Has, inquam, ob causas media mihi via insistendum esse duxi, ut partim sc. humorem evacuarem, partim etiam diluerem: morbum itaque hac arte, mihi à multis retrò annis comperta, & comprobata, toties quoties in ordinem coëgi.

Pullus tenerior in tribus circiter aquæ fontanæ congiis elixatur, adeò ut carnis saporem vix perceptibilem liquor referat, huius decocti [vel defectu eius liquoris posfetici] capaciores aliquot cyathos, æger tepidè exhaurire iubetur; eodemque tempore bona eius quantitas pluribus Enematis successivè injiciendis inservit, donec quà per superiora, quà per inferiora, tandem omne jusculum absumptum ac denuò rejectum fuerit. Hisce haustibus, pariter ac clysteribus, Syrupor. lactucæ, violarum, portulacæ, nympheæ, eorumvè alicuius unica subindè admiscetur uncia; quanquam & citra ejusmodi additamenta, jusculum ipsum per se rem satis commodè exequatur. Ita ventriculo insigni liquoris quantitate sæpius onerato, atque, ut sic dicam, subverso, ac reiterata Enematum iniectione, humores acres, vel foras eliminantur, vel retusa acrimonia ad debitam temperiem revocantur. Exantlato hoc eluvionis penso, quod tres vel quatuor horas sibi vendicat, medicamentum aliquod Paregoricum curationi coronidem imponit: mihi hoc crebro in usu est.

℞. Aquæ Paralyseos ℥j.
Mirab. ʒj.
Laudani liquidi gutt. xiv.
M.

Huius loco Narcoticum quodvis officinale succenturiari poterit. Atque hæc, quam proposui diluendi humores via, multò tutius, ac expeditius, quam quæ, vel per evacuantia, vel per astringentia vulgò instituitur, periculosissimo affectui occurrit, quippè cùm ab illis, tumultus concitatior & ferocior evadat, ac omnia susque deque vertantur; hæc è contra hostem in mediis visceribus detineant, ac ex advena reddant planè inquilinum, ut taceam protracto in longitudinem morbo præter periculum ex ejusmodi mora, qua in massam sanguinis tandem humores vitiosi irrepunt, atque mali moris febrem facilè accendunt, etiam ægris gravissimi mali tædium procreari

At verò diligenter est animadverten-

Medicamenta stomachica.

Rad. Cyperi, Calam. arom. Galangæ, Chinæ, Zedoariæ, Cichorii. Fol. absinth. Calamentæ, Lauri, Majoranæ, Melissæ, mentæ, (*q*) salviæ; Acetosæ, portulacæ, Taraxaci. Flor. rosar. balaustior. Sem. anethi, anisi, fœniculi, cumini, levistici, cardamomi, coriandri, citri, frigida 4. majora & minora. Garyophylli, cinnamomum, piper, zinziber, (*r*) Lignum Guajacum, sassafras, Aloë. Vina omnis generis & nominis, & ex illis præparati Spiritus & aceta. Aq. Anhaltina, Imperialis Quercetani, Sennerti. Elix. citr. (*s*) Aq. vitæ Mathioli, Anisi, &c. Syr. cinamomi; (*t*) Rob. Berberorum Ribiumque, Caro Cydoneorum. Ol. destillata menthæ, (*u*) majoranæ, rorismarini, succini. Conserva Menthæ. ros. rubrarum Antidotus Stomachica Querc. Diascordium. Sal. absinthii, Tart. vitriolat. Spec. aromatic. rosat. diatrion pipereon, diarrhodonis, Pil. Aloëphanginæ, Mastichinæ, Asaireth Avicennæ, cochiæ.

Formulæ Medicamentorum Purgantium in Pituita crassa: [*x*]

♃. *Resinæ*

tendum, quòd si non accesserit medicus, nisi postquam æger vomitu, ac dejectionibus ad horas aliquam multas continuatis, puta 10. vel 12. fuerit exhaustus, & jam frigescant extrema membrorum, hoc inquam, casu, omissis aliis quibuscunque auxiliis, recto cursu ad Sacram hujus morbi anchoram, Laudanum intelligo, confugiendum est, quod non tantum exhibendum est urgentibus symptomatis, sed etiam cessantibus vomitu ac diarrhæa, mane & serò quotidie repetendum donec pristinas vires æger, ac sanitatem tandem receperit.

(*q*) *Maximè laudantur ab Hippocrate contra vomitum lib.* II. *de diæta Text.* 26. *pag.* 226.

(*r*) *Item nux moschata, cortices arantiorum, citri, &c.*

(*s*) *Vt & elixir proprietatis Paracelsi & vitrioli Mynsichtii in armam. med. Chym. p.* 271.

(*t*) *Ejusdem aqua & oleum. Item syrupus corallorum, myrtinus, confectio hyacinthorum, theriaca antiqua, laudanum opiatum, mastix, ejusque spiritus & oleum; item myrrha, &c.*

(*u*) *Maximè laudatur à Putmanno in suo enchiridio cap.* 11. *p.* 24. *omnesque ferè ventriculi affectus hujus beneficio curasse asserit. Convenit quoque oleum macis stillat. nec non balsamus peruvianus ad* 4. *gutt. in ovo sorbili cum cinamomo pulverisato & sacchcaro in formam pilularem redactus.*

[*x*] *Clar. L. Riverius in vomitu vehementissimo exhibet maß. pilul. cochiar*

℞. *Resinæ Agaric. gr. iiij. Extract. catholi. gr. xij. Tart. vitriolat. gr. iij. Ol. rorismarin. gr. ij.*

M. S. F. Pilulæ Num. iiij. Deaurent. Vel

℞. *Sal. absinth. scrup. j. Tart. vitriolat. gr. vj. Troch. alhand. gr. j. Sacchar. alb. scrup. ij.*

M. S. F. Pulvis. In Inflammationibus & acredine humorum.

℞. *Succi taraxac. depurat. Syr. de Chicor. cum Rheo. Ros. sol. cum senn. an. unc. j. Crem. Tart. scrup. j. Aq. borrag. q. s.*

M. S. F. Haustus.

Vel

℞. *Mannæ Calabrinæ. unc. j. s. Crem. Tartar. drachm. s.*

M. S. & dissolvantur in lusculo vel Cerevisia calidè. Formulæ medicamentorum Purgantium in Pituita crassa.

℞. *Sal. Ammoniac. scrup. j. Card. bened. scrup. s. Tart. vitr. gr. v.*

M. S. F. Pulvis.

Vel

℞. *Spir. Salis dulcis unc. s.*

Detur in Phialâ. Vtatur quotiescunque bibit guttis 8. vel 10. in potu assueto.

In executione tunicæ interioris ventriculi vel inflammationibus partium singultúque. *(y)*

℞. Mucichiar. *scrup. ij. s. cum laud. opiat. gr. iij.*

Sedabitur, inquit, vomitus & quinque post horas purgatio fiet per inferiora; satis magna ponitur purgantium quantitas, quia infringatur à laudano. quod ideò miscendum est cum diagrydiatis & colocynthiatis lib. 9. cap. 7. p. 414. & 415. Præscribatur potius primò tonum ventriculi aliquousque restituens, pituitam viscidam incidens, flatusque discutiens, nec non humorum acrimoniam temperans, ut mixtura sequens est vel similis cochleatim usurpanda.

℞. *Aq. menth. unc. ii. s.*
Spir. mastich. drachm. j.
Tinctur. cinam. drachm. ij.
Confect. hyacinthor. drachm. j.
Laud. opiat. gr. ij.
Ol. menth. still. gutt. iij.
Syr. menth.
Myrtin. ana drachm. iij.
M.

Ad vomitum mox compescendum, quidam hunc bolum præscribunt.

℞. *Conserv. menth. crisp. drachm. j.*
Theriac. optim. scrup. ij.
Cinam. acut. pulv. scrup. s.
Balsam. peruvian. gutt. ij.
M. F. Bolus.

(y) *In vomitu cruento à sanguine ex ventriculi, intestinorumvè, &c. vasis ruptis*

℞. Mucilag. semin. psyllii. Cydoneor. Gumm. Tragac. aq. rof. extr. an. unc. ſ. *Syr. Violar. Rosar. sal. simpl. an. unc. j.*

M.S. F. Linctus. Urgente dolore.

℞. Specier. aromat. ros. gr. viij. *Laud. opiat. gr. j.*

M. S. F. Pulvis detur bis de die in Iusculo. Emulsiones vulgares hic benè quoque audiunt.

Medicamenta Topica. (z)

℞. Specier. aromat. rosat. Mastiches elect. Ol. nucist. expreß. an. drachm. j. *Macis stillatit. Citr. an. scrup.* ſ. *Gummi Carannæ q. s.*

M.S. F. s.a. Emplastrum stomacho imponendum.

Vel

℞. Ol. menthæ drachm. ſ. *Carui destillat. scrup. j. Nucistæ expreß. drachm. ij.*

M. S. Inungatur hisce oleis bis de die Ventriculus.

IX. *Observationes.* 1. David de Potter, Mercator & Antistes, quinquagenarius assumpserat loco balsami Sulphuris, Oleum vitrioli. Vnde Oesophagus & Ventriculus cum suo orificio excoriatus in causa fuit, ut dies noctesque vexaretur molestissimo singultu. Perfectissimè tamen idque brevi est curatus supra scriptis medicamentis, tam laxantibus, quam alterantibus. Optimè quoque habuit ab hac mixturâ:

℞. Succi semperviv. maj. depurat. unc. j. *Aq. rosac. plantag. an unc.* ij. *Vitell. Ovi. Num.* j. *Syr. de portulac. unc.* j. *Laud. opiat. gr.* ij.

M. S. bibat cochleatim.

2. Sartor quidam in plateâ dicta regia, nihil retinebat assumptorum ciborum potuumve, evomebat verò continuò pituitam vel Lympham quandam crassam. Vsus sum propter affectus violentiam urgen- tem-

ruptis erosisvè prodest mixtura lib. 3. c. 1. de Pleuritide p. 62. descripta cui camphora gr. 8. addantur, & miraberis effectum: si verò sanguinis coagulati metus sit loco florum balaustiorum, ocul. cancri, antimon. diaphor. ana drach. ſ. *addatur.*

[z] *Inter topica quoque maximè commendatur Emplastrum de crustâ panis; oleum mastich. myrtillor. menth. &c. item Emplastr. Cl. Authoris hoc ipso capite descriptum; item*

℞. Pulv. menth.
Rosar. rub. ana unc. j.
Mastich. drachm. j.
Nuc. moscat. Num. iij.
Caryophillor.
Macis.
Cinam. ana drachm. ij.
Ferment. acerrim. unc. vj.

Cum

temque necessitatem omnis generis medicamentis, tam internis quàm externis; sed evanido eventu, brevi enim periit. Aperto cadavere reperi Pancreas totum corruptum, imò Sphacelatum. (*a*)

Cum s. q. aceti rosat.
F. Emplastrum.

[a] *Vir annos circiter* 42. *natus pituitosus, per viginti quidem annos jam inappetentiâ, jam anxietate præcordiorum, jam nauseâ & quandoque omnium assumptorum vomitu, imprimis post cerevisiam frigidam haustam, vexatus; multa usurpavit remedia, ast non tantum frustraneo eventu, verum etiam majori cum detrimento; nam indies magis magisque ad vomendum, medicamentorum maleficio, reddebatur pronus; ita ut vix aliquid assumptorum retinêre amplius posset.*

Ad curam vocatus, sequentia [interdictis omnibus frigidis, crudis &c.] præscripsi.

℞. Aq. menth. unc. ij.
Fœnic. unc. j.
Vit. Mathiol. unc. ß.
Tinctur. cinam. drachm. ij.
Spir. mastich. drachm. j.
Diascord. fracastor. drachm. j. ß.
Ol. menth. still. gutt. vj.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. menth. unc. j. M.

Subindè hujus cochleare unum alterumvè assumatur.

Singulis vespertinis usurpavit unam ex sequentibus tabellis.

℞. Spec. diarrhod. abb.
Aromat. rosat. ana drachm. ij.
Cinam. acut.
Cort. arantior. ana drachm. j.
Laud. opiat. gr. v.
Sacch. alb. unc. IV.
Cum s. q. aq. cinam.
F. s. a. Tabellæ Num. XVI.

Post sufficientem humorum peccantium alterationem subindè purgatio fuit instituta sequentibus pilulis.

℞. Extract. cathol. scrup. j.
Ol. menth. still. gutt. iij.
M. F. Pilul. Num. v. pulvere cinamomi inspergendæ.

Quibus multum profecit, & propemodum curatus; usurpato posteà solummodò hoc vino medicato, planè convaluit.

℞. Rad. galang.
Angelic.
Zedoar. ana drachm. ij.
Fol. menth. crisp.
Majoran. nobil.
Calamint. mont. ana m. j.
Sem. anis.
Cinam. acut. ana drachm. ij.
Cort. arant.
Cardamom.
Nuc. moschat. ana drachm. j.

Concisa & crassè contusa, concludantur sacculo, cui in vase vitreo, lapideo aliovè solido affundantur.

Vin. gallic. pint. 4. *Post justam infusionem & extractionem ter de die assumpsit unc.* 3. *addendo elix. propriet. Paracels. gutt.* viij.

Soror dicti Ægri, puella 18. *circiter annorum pus aliquando vomitu excrevit cum summâ anxietate atque dolore circa præcordia, nauseâ ferè continuò laboravit, imò aliquando singultu, menstrua ipsi ante tres circiter men-*

ses fuerant suppressa, unde macilenta reddita, quia parum aut vix aliquid alimenti assumebat; & sæpissimè assumpta statim iterum vomitu rejiciebat; vocatus ulcus ipsius ventriculi judicavi; atque sequentem ipsi dedimus mixturam.

℞. *Aq. menth. unc.* ij.
Cinam. drachm. v.
Antimon. diaphor.
Ocul. cancr. ana scrup. j.
Acet. still. drachm. iij.
Tinctur. flor. hyperic. ad syrupi liquidioris consistentiam evaporat. drachm. ſ.
Sang. dracon. scrup. ſ.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. symphyt. Fernel. unc. j.
M. Subinde mixturæ tepidæ cochleare unum atque alterum usurpavit.

Vitentur animi & corporis motus.

Ter quoque de die usa fuit cum syrup. symphyt. Fernelij & confect. hyacinthor. drachm. j. sequentis balsami, gutt. v.

℞. *Balsam. sulphur. anis.*
Peruvian. an. scrup. j.
Tinctur. flor. hyperic. ad syrupi liquidioris consistentiam evaporat. drachm. ſ.
M.

Bis terve leve purgans usa est in fine morbi, & intra mensem plenissimè fuit curata.

Observationes non est quod addam, plures jam videre licuit, & præterea integram in superioribus exhibuimus materiam earum omnium quas annectere possemus curationum. De vomitu sanguinis, de quo nihil Autor, quædam dicenda superesse videbuntur, sed hic non alia remedia quàm in aliis hæmorrhagiis, exquiruntur; imò quæ intus adhibentur, hic locum affectum, ventriculum scil. proximiùs, viribusque suis minùs deperditis petunt.

Inter remedia sanguinem sistentia primum sanè locum meretur radix Hipuacuanha, quam propterea, sed cum maxima cautione, propter vim, quâ pollet, emeticam, in sanguineis vomitibus etiam profusissimis, fructuosissimè propinamus.

Cap. III.

De Scorbuto & Affectione Hypochondriaca, malè vulgò dicta Hysterica.

Scorbutum & affectionem Hypochondriacam unico capite complectitur Autor, quia iis in locis ubi Scorbutus est familiaris, sæpiùs affectioni Hypochondriacæ adjungitur; unde Clariss. Highmorus. Affectioni Hypochondriacæ sæpissimè supervenit Vterinus Affectus, & Scorbutus his sæpè jungitur. Nos autem in Notis ad Celeberr. Autorem inter utrumque Affectum distinctionem necessariam, ad majorem intelligentiam instituemus.

I. S*Corbutus* est prava totius corporis nutritio, (*a*) ejusque mater *affectio Hypochondriaca.*

II. *Pars*

(*a*) *Alij definiunt per cacochymiam seu sanguinem salsiorem & crudiorem: Alij verò per cachexiam ab humore melancholico peculiariter corrupto (ut probant*

II. *Pars affecta* non est Lien, imò nec propriè, in consensum licet tractum Hepar; sed Ventriculus,[a] & Glandulæ mesenterii tam conglobatæ lacteæ, quàm conglomerata Pancreatica.

III. Cau-

probant ex contagio) ortam, cum crurum debilitate, maculis, gingivarum laxitate, rubore & tumore; dentibus vacillantibus, & aliis symptomatibus affligentem.

[a] Clar. Highmorus in Ventriculo affectionis Hypochondriacæ sedem ponit. Dum in ventriculo, *inquit*, affectionis Hypochondriacæ sedem ponimus, volumus in eo fibrarum nimiam relaxationem & debilitatem præcipuè peccare: unde ingesti cibi, nec comprehendi, nec debito calore foveri, comminui & in intestina propelli possunt, sed partes tenuiores & spirituosæ, à debili fibrarum compressione in intestina protrusæ à visceribus avidissimè per vasa rapiuntur lactea: neglectis, aut saltem non separatis crassis, mitioribus & fibrosis particulis, nondum à ventriculo concoctis & dissolutis. Atque inde sanguis tenuior, flatulentus, ac nimium spirituosus fermentationi perpetuæ obnoxius, ob fibrarum, partiumque virium inopiam, assimilationi ineptus generatur. Sed in hæc Excellentiss. Willisius. Licet Egregio huic Authori eatenus consentiam, ut ventriculum in hoc affectu sæpe graviter laborare concedam, cujus siquidem tonus si laxus, & robur præfractum, propter alimenti indigestionem, pituitæ viscosæ saburra usque in sinu ejus progignitur; cui ob particulas salinas diutina in fluorem evectas sæpe acor insignis, aut austeritas accedunt; dein quia vitium in prima coctione, haud emendatur in secunda ἀπεψίαν istam sanguinis discrasiæ & inordinationes excipiunt: Veruntamen in illam opinionem haud adducar ventriculum semper esse primum in culpa, aut cætera morbi hypochondriaci symptomata, tantùm à vitiosa illius constitutione pendere: Novi enim plures ægritudine ista immaniter afflictos, qui stomacho satis valebant: etenim de pulsatione in sinistro hypochondrio, de pectoris angustia, & dolore vago in eo excitato, necnon de cordis tremore & expressione, cum metu continuo & imaginatione perturbata, plurimum questi sunt: Interim cibos copiosè appetere, ac ingesta quævis sine ventriculi molestia, aut gravamine etiam absque sputatione, aut ructu acido digerere solebant. Quinimo observavi alios bibaces & mala victus ratione utentes, stomachi flacciditatem cum dyspepsia, & crebra vomitione contraxisse, qui circa præcordia & facultates animales satis sani pro hypochondriacis haud omnino habebantur: præterea in hoc affectu sæpe ventriculus potius aliarum partium aut sanguinis vitio, quàm propria culpa laborat: quippe usitatum est, ejusmodi ægrotos, quandiu in lecto compositi multùm perspirant, circa stomachum rectè habere: cum verò excitantur, poris occlusis, & massæ sanguineæ fæculentia intus restagnante, statim cardialgia, flatuum aggestione, & crebro vomendi nixu affici. In sequentibus conclu-

di

III. *Causa* est Pituita vel Lympha crassa Ventriculum & modò dictas glandulas obsidens. Succus item Pancreaticus, (*b*) unde Chylus indies depravatur. b

IV. *Differentiæ* (*c*) Scorbuti quidem ab Auctoribus variæ dantur differen-

dit idem Lienem esse hujus morbi sedem; Qua de re multa videri possunt apud Excellentiss. Authorem de Morb. Convulsiv. cap. 11. Nos credimus minimè necessarium affectionis sedem in viscere aliquo anxie multum exquirere, siquidem sæpius multa atque prope omnia afficiuntur in suis functionibus à sanguine & humoribus vitiatis, acrimonia scil. & acida, & lixiviosa peccantibus; utraque autem prædicta acrimonia debetur spirituum sanguinem & humores, variaque in iis admista salia edulcorantium deperditioni; quam exercitia immoderata, vigiliæ, medicationes protractæ, venus nimia, hæmorrhagiæ abundantiores &c. id genus non parum promovent.

Scorbutum quod attinet ejus sedes, ut & itidem causa per totum corpus diffusa atque inhærens reperiri potest.

[*b*] *Et quidem stagnatione acidior austeriorque factus; adde bilem acriorem crassioremve, ut & salivam salsiorem continuò deglutitam; acredinem humorum peccare, constat ex gingivarum corrosione, sanguinis dilutione, hemorrhagia: macularum eruptione: doloribusque corrodentibus & contorquentibus: imò observarunt nonnulli serum adeò corrosivum ex naribus scorbuticorum effluxisse, ut linteamina intincta eroserit: sex quoque res* non naturales *dictæ, quid possint, judicet judicio pollens.*

b Causam Hypochondriacæ affectionis mox vidimus cùm ejusdem sedem paulò accuratiùs ex Highmoro, Willisio proprioque penu inquireremus.

Scorbuti causa ex VVillisio posita est in sanguinis dyscrasia sulphureo-salina, cumque eo convenimus, dum pronunciamus hunc morbum originem debere suam salium acidorum & lixiviosorum in Affectione Hypochondriaca peccantium, ulteriori exaltationi, unde partibus non tantùm vellicandis & variè affligendis; sed etiam erodendis pares evadant. Illi autem acrimoniæ in humores inducendæ multùm conferunt, non tantùm ea de quibus in Affectione hypochondriaca, sed etiam aër locorum maritimorum, & lacustrium, febres diuturnæ, contagium, tristitia & studia immodica, &c.

[*c*] *Desumuntur illæ vel* à modo generationis, *vel* à tempore invasionis, *vel* symptomatibus. A modo generationis; *quatenus est vel* connatus *vel* hæreditarius *scorbutus, vel* communicatus; *contagio, &c. vel proprio vitio ac diæta* acquisitus.

A tempore invasionis; *estque vel* recens, *tumque facilioris est curationis: vel* inveteratus; *tumque difficilioris curationis, quia altas jam egit radices.*

A symptomatibus: *undè scorbutus alius est cum gangræna, exulcerationibus,*

differentiæ, quarum præcipua, quod hunc calidum, illum vocent frigidum. Sed reverà omnis provenit ab unica causa, Lympha vel pituita nempè crassa; *(d)* propter quam chylus glandulas lacteas non nisi serosiore sua parte potest transire; hinc tot Symptomata, pro temperamentorum & locorum diversitate. Bilem tamen, sed itidem crassiorem, si quis addere voluerit, illi non contradicam [c]

V. *Signa Diagnostica* benè multa sunt, sed nunquam illa omnia vidi concurrere in uno eodemque corpore. Conqueruntur Scorbutici de dolore interdum punctorio, plerumque gravativo capitis; de cordis palpitatione, angustia; inflatione ventriculi, *(e)* tensione ventris, præcipuè in latere sinistro; Tussiunt, putant se interdum suffocari, difficulter respirant, vomunt, febricitant; Appetitum prostratum excitatum vellent. Singultu, Ructibus, Flatibus, convulsionibus vexantur. Tremunt, lassi sunt artus, maculisque

bus, hydrope, atrophia, diarrhæa, arthritide vaga, pleuritide notha, lypothymia, dolore capitis, colica, ventris dolore diverso, epilepsia, convulsione, membrorum contractione, stupore, paralysi, apoplexia, &c. alius non.

(d) Unde variæ obstructiones: humorum stagnationes, stagnationeque acriores fiunt omnes humores, spiritibus nempe animalibus avolantibus; aquæ enim stagnantes facilè putrescunt: Cl. D. Severinus Eugalenus quadraginta novem diversa describit symptomata, in tractatu suo de scorbuto, lectu dignissimo.

[c] Affectionis Hypochondriacę differentiæ [de quibus nihil Author] peti possunt à variis partibus quibus labem suam imprimit sanguinis & humorum intemperies, seu potius salium in illis stabulantium vitium; sic aliquos vidi in quibus Ventriculus, alios in quibus intestina, alios rursus in quibus hepar, alios in quibus pulmones, alios in quibus cerebrum, alios denique in quibus omnes hæ partes magis, aut minùs, pro varia prædictorum salium effusione, afficerentur.

[e] Imprimis post cibum; adest quoque subindè nausea, oris pruritus, gingivarum erosio cum sanguinis effusione, dentiumque vacillatione atque nigredine: halitus observatur gravis, imo cum teterrimo aliquando odore: & salivatio adest multa: urina cruda, tenuis, jam verò crassa & rubra, imò ferè nigra, [ut bis observavimus] pulsus semper inæqualis, ac debilis ut plurimum: [magnum observavi & robustum, sed tamen inæqualem.] Iam pleuritidem æmulatur, jam colicam biliosam scorbutus: jam veram paralysin, jamque arthritidem [quæ vocatur arthritis vaga scorbutica, quam

S optimè

lisque rubris vel purpureis (*f*) aspersi. Valdè sunt melancholici. d

VI. *Pro-*

optimè hanc descripsit Val. Andr. Mollenbroccius in peculiari tractatu, [lectu revera dignissimo.] Varii quoque observantur dolores valdè scorbuticis molesti; ut dentium, nuchæ, aliarumque partium externarum; imprimis verò crurum vespertino atque nocturno tempore ingravescentes; ut & manuum pedumque circa talos & plantas, hypochondriorum incircumscripti, plerumque gravativi: ulcera maligna, sicca, tubercula dura, erysipelata, tumores utplurimum œdematosi; sudores copiosi, atrophiæ prodromo, ipsa atrophia, viriumque defectus; nec non carus & sopor profundus, hydrops, &c.

(*f*) *Lividisque & malo ingravescente, sæpè hæ maculæ in totas tibias ità diffunduntur, quasi unica esset macula nigra, tetra & aspectu horrenda cum tumore ad elephantiasin accedente; ut observavit Cl. D. S. Eugalenus p. m. 7. Fœminis menses aut deficiunt, aut in fluorem album degenerant.*

Quidam existimant Hippocratem sub titulo volvuli hæmatitis & morbi lienis scorbutum descripsisse, Lib. de internis affectionibus Text. 49. p. 256. & Text. 34. p. 239. venter, inquit, inflatur, postea verò etiam splen intumescit, & durus est, & dolores acuti in splenem incidunt, color autem mutatur, & conspicitur niger, pallidus, malicorii speciem referens, & ex aure malè olet, & gingivæ malè olent & à dentibus discedunt; & ex tibiis, ulcera erumpunt, velut pustulæ nocturnæ: membra verò attenuantur, & stercus non secedit.

d Circa Scorbuti Diagnosim rursus hæc ex WVillisio observasse non inutile fuerit. Si accidens quoddam inusitatum, nec priùs auditum in corpore humano eveniat, cùm ad aliud certum morbi genus referri nequit, sine dubio statim illud Scorbuticum pronunciatur: adeò hic morbus, quasi mali nominis, & damnati instar pathemata aliena luit: interim huic à proprio lare plurima exstant symptomata, in singulis fere partibus humani corporis excitari solita: aliquando adsunt vigiliæ pertinaces, crebræ vertignes, ac scotomiæ, paralysis, sputatio copiosa, gingivarum ulcera, dentium vacillatio, oris fætor, crebra spirituum deliquia, frequens lipothymia, ejusque metus fere continuus, colica frequens & dolores molestissimi huc illuc discurrentes, diarrhæa fere constans, interdum dysenteria, aut tenesmus, atrophia, ac interdum ascitis: Urina sæpissime rubicunda & lixivialis, cum crusta innatante, aut vitri parietibus affixa: interdum verò per vices quasdam eadem pallida, & aquosa copiosè excernitur; In artubus dolores vagi, aliquando summè atroces & noctu potissimum ingravescentes, lassitudo spontanea, carnium intabescentia, lumbago, debilitas & enervatio; in cute maculæ varii coloris, tumores, tubercula, & non rarò ulcera cacoëthea erumpunt: Circa musculos stupor, formicatio, ac ve-

ac velut frigidæ auræ ascensus, item contracturæ ac tendinum subsultus; præterea sanguinis inordinationes, effervescentiæ incertæ, vagæ intemperies, ac febres erraticę, & hæmorrhagiæ passim contingunt. *Hæc ille.*

In hisce regionibus non reperitur Scorbutus verus & perfectus, sed tantùm occurrunt Affectiones quædam Scorbuticæ; propterea pauca tantùm è Symptomatibus descriptis videre contigit. Advertendum autem, illa non omnia simul unum eundemque ægrum affligere, sed nunc hæc, nunc illa, nunc plura, nunc pauciora.

Affectionis Hypochondriacæ signa sunt sequentia, non omnia, ut in Scorbuto dictum simul, sed rursus nunc hæc, nunc illa, nunc plura, nunc pauciora.

Ventriculus aliquando se malè habet, cibos ingestos malè coquit & in materiam aqueam, acidam, acerbam, ponticam, viscidam immutat, quæ sursum in os repentes, aut per idem rejectæ variè affligunt; humorum in hac parte sæpè excitatur æbullitio, quam consequitur flatuum copia qui miro quodam boatu eructantur, & partes sub hypochondriis contentas ita distendunt, ut diaphragma compressum motus suos pro respiratione absolvenda vix perficere queat, unde suffocatio; anxietates torquent, ut aliquando ægri in lipothymiam incidant: quæ omnia non primò demulcentur quàm materia morbifica sursum, vel deorsum reijciatur, & quod tenuius in venis reperitur per poros discutiatur; quod interdum cum horrore febrili accidit, quem calor cum sudore viscido evanescens sequitur. Dolores in abdomine interdum etiam à cœna molestant, aliquando cum nausea & vomendi desiderio. Alvus districta est & pigra, fæces plerunque nigræ, terrestres, limosæ, & quasi argillosæ, pituita viscosa & tenaci permixtæ: Æstus Hypochondrium sinistrum, minus sæpe dextrum, aliquando utrumque affligit, qui se magis exserit, cum ab ingestis agitantur humores, tunc etiam malæ accenduntur, & tota facies rubore suffunditur. Urina nunc tenuis est, paroxysmi instantis indicium, sine sedimento & inconcocta; aliquando turbida, crassa, rubra, acris, interdum fætida, cum arenulis rubris matulæ lateribus adhærescentibus. Pulsus nunc durus, nunc tardior, nunc concitatior, frequenter intermittens; Cor palpitans. Dolores capitis ita vexant, ut cerebrum è cranio avelli videatur. Vertigo & Mania aliquando succedunt, aliquando etiam Epilepsia, Convulsiones & ipsa Apoplexia. Memoria aboletur, caligo circa oculos obversatur; aliis aurium fit sonitus, loquela deficit, & lingua quasi rigere sentitur. In nonnullis metus, tristitia, falsa imaginatio excruciat, ut se fascinatos, aliisve morbis afflictos facilè credant. In membris lassitudines spontaneæ, dolores in extremis digitis ac formicationis sensus, & stupor excitantur. Vigiliæ molestæ, somnus perturbatus cum insomniis terrore plenis, præsertim post mediam noctem. Horum symptomatum præcipua in unico ægro curæ meæ com-

VI. *Prognostica.* (*g*) Curatur quidem difficulter; difficilis enim morbus est, curatur tamen indies. Hisce regionibus adeò familiaris est, ut nullus ferè reperiatur morbus cui non aliquid scorbutici subsit. (*h*) Pulsus debilis non æquè, ac in aliis quibusdam affectibus periculosus est, simplices enim vapores flatusve illum causant. Exactissima diæta Medicamentis præstat, sine qua sensim fiunt incurabiles. Dysenteriâ rarissimè laborant, plerumque Diarrhæa vel Lienteria, quæ difficulter curantur, & longo temporis tractu ægros necant, sequitur enim illas vel Hydrops vel Tabes. Respiratio difficilis non tam periculosum malum est quàm vulgò putatur, æque enim ac palpitatio cordis provenit non nisi à vaporibus. (*i*) Maculas non multi facio, nisi degeneraverint in ulcera, (*k*) vel elevatæ sint. Tumores partium externarum paralysin minantur; proveniuntque à circulatione Lymphæ impedita. (*l*)

VII. In-

misso, sed variis temporibus occurrêre.

[*g*] *Scorbutus Vere & Autumno maximè infestat, senibus gravior est ut & adultis & puerperis: in ratione victus negligentioribus frequentior; pueris στομακακή crebrius σκελετόρβη rarius accidit inveteratus & hæreditarius (totas aliquando familias inficiens & invadens) difficillimè curatur; non item recens, contagiove adeptus: quo graviora jam adsunt symptomata, eò difficilius superatur: solvitur aliquando, vel per alvum, vel per hæmorrhoides, vel per urinam: vel aliquando in alios degenerat morbos, scilicet hydropem, atrophiam, apoplexiam, epilepsiam, stuporem, convulsionem, paralysin, &c. subitò quoque subinde moriuntur.*

Scorbutum aliquando & antecedunt & consequuntur febres: quandoque antecedunt ardentes, malignæ, duplices tertianæ & quartanæ. Consequuntur febres quartanæ; sicut & febres quartanæ terminentur in scorbutum, & vicissim scorbuto superveniant aut complicentur febres: ut observavit Cl. D. B. Brunnerus.

(*h*) *Quare etiam nonnulli Practici existiment omnibus medicamentis, hisce videlicet in Regionibus, antiscorbutica esse admiscenda; & felicius faciliusque hac ratione curari ægros.*

(*i*) *Acribus atque flatibus.*

(*k*) *Quæ ad eam quandoque deveniunt malignitatem, ut partibus corruptis, sensum aboleant.*

(*l*) *Livor faucium in scorbuto signum lethale à D. B. Brunnero dicitur.*

Morientibus ex hoc malo maculæ conduntur & evanescunt, nonnullis verò à morte rursus erumpunt, ut idem observavit; quod optimè notandum tempore pestis.

In Scorbuto judicia non sint temeraria, plures enim pro desperatis habiti, & Symptomatibus gravissimis & urgentissimis affecti, convaluerunt.

Scor-

Scorbutus uti non statim jugulat aut in statum insanabilem deducit, ita nec citò, nec facilè curatur.

Febribus, aut morbis chronicis malè curatis, vel constitutioni valetudinariæ superveniens, difficilior habetur, ut & qui crapulæ & malæ victus rationi succedit.

Recens facilè in totum, inveteratus verò cum motibus convulsivis & exanthematis, gingivarum & dentium erosione, aliisque, vix unquam radicitus extirpatur.

Qui medicè vivere recusant, aut in remediis sumendis morosi sunt, non curantur.

Medicamentis quibusdam non proficientibus, ad alia est confugiendum. Etenim non eadem omnibus, neque semper eidem personæ conveniunt.

Scorbutus in deteriorem statum indies evectus hydropem, vel Phthisim inducit.

De Affectionis Hypochondriacæ Prognosi hæc habeo dicenda.

Affectus difficilis est in quo, si in quopiam alio, & urgentia & numerosa adsunt symptomata.

Alvi laxitas moderata, vomitus cum εὐφορία, narium hæmorrhagia, hæmorroidum apertio, varices mensium profluvium & urinæ nigræ sæpe illam solvunt.

In fæminis rarior, sed multò difficilior quàm in viris.

De hoc morbo Illustriss. Tachenius de Morbor. Principe. p. m. 121. quædam habet quæ omnino digna sunt quæ hic legantur.

Quibus acuti, acres & æruginosi humores instant, quinam furores, & viscerum & thoracis lancinationes, animique abjectio inde oriantur? neque priùs hæc quiescunt, quam evacuati, dejecti, & aliis permixti fuerint. Hoc autem productum medicinis purgantibus non auscultare, multoque minùs producti fabrum, sive fermentum quilibet medicinæ ingenuus practicus mecum sine dubio fatebitur; hinc natum est illud tritum inter medicos. Ab Hypochondriacis non solventibus, libera nos Domine: quotiescunque enim, etiam dato, quod productum æruginosum excrementum, evacuatione foras pellatur, illico novum fabro relicto regenerante succenturiatur, eò quòd latens hæc aciditas unius speciei non est, sed multiplicis: quot enim in hypochondriis membranæ musculique, totidem etiam digestionum officinas ibidem esse necesse est, cùm omnis musculus proprium ventriculum habeat. Hinc itaque multiplicis hujus acidi labefactati varietas, ac inter se se consusio causant sanando, & sananti difficultatem, maximè quia hæ aciditates spirituales sunt, ideoque, ait Senex: Oculorum conspectum effugiunt, ita ut solùm ab effectu & mentis oculo cognosci possint. Sic optimè insinuat *hic Author* qualis quantaque sit difficultas in Hypochondriaco Affectu curando, forsitan aliquo modo ipsi contradici posset, dùm in totidem membranis & musculis hypochondriorum, officinas ponit pro hoc morbo continuando; siquidem salibus, propter causas prædictas in qualitatibus excedentibus, potiùs debetur & ejus creatio, & continuatio: (de quibus vide quæ suprà) Sed ab omni contradictione hic abstineo; quoniam hæc in

VII. *Indicationes Curativæ.* Partium læsarum minor habenda ratio, quam peccantium humorum, hisce enim plus gravantur quam supprimuntur, Humores crassi incidendi & posteà irritatis vicibus evacuandi, (*m*)

VIII. *Curatio.* Venæsectio non prodest, hæmorrhoides interdum; quæ si assuetis supprimantur sunt aperiendæ. Purgantia fortiora hisce ægris semper noxia observavimus; sufficient suo tempore leniora. Præparandi verò humores incidentibus, inter quæ salia volatilia quæcunque primarium obtinent locum. Enemata conveniunt interdum. (*n*)

Medi-

Doctiss. Lectoris majus commodum minimè cederet, & præterea Illustriss. de quo agitur non solùm propter accuratissimā in Chymicis ἐγχείρησιν, sed etiam solidissimam, ingeniosissimam in principiis ponendis, ut & labore instituendo & edocendo methodum, dignus est qui ab omnibus Æsculapii filiis summo in honore habeatur.

(m) *Acidi, austeri, salsique humores alterandi specificis jam sæpius laudatis anti-scorbuticis sint mixta.*

(n) *Conveniunt quammaximè diaphoretica & diuretica.*

Nota; *nulla alimenta medicamentavè [etsi alterantia vel purgantia, specificavè vel generalia) esse porrigenda in scorbuto, nisi specificis anti-scorbuticis sint mixta.*

De Salibus Volatilibus in Scorbuto usurpandis Nobiliss. Franciscus De le Boe Sylvius ait. Quòd si Affectus in Medicina ullus reperiatur, qui Salium Volatilium efficaciam & necessitatem clamet, atque omnes ipsa temerè ac imperitè ridentes confundat, & ridiculos testetur, Scorbutus est nullis remediis æquè cedens, atque Salibus Volatilibus, adeoque plantis Sale Volatili manifestæ abundantibus; Cochleariæ, Erisimo, Nasturtio cuivis, Raphano utrique, Sinapi & similibus; ad quorum exemplum exhibui jam multis annis cum felici successu in curando Scorbuto Salia Volatilia, ex quibusvis animalium partibus facilè parabilia, ideoque à perito Artifice multifariè paranda. Præter quæ Salia Volatilia observantur quoque in Scorbuto curando Acida, sed Spirituosa, prodesse, tum à natura nobis subministrata, tum Arte Chymica ingeniosè parata; Succus Citri, Arantiorum, Granatorum, Acetosa, Acetosella, Trifolium Aquaticum, Spiritus Salis & Nitri dulcis &c.

Affectionis Hypochondriacæ curationem generalem quod spectat, credimus Venæsectionem minimè necessariam; (nisi Capite maximè affecto) quoniam causæ sic non occurritur de qua superiùs: Revera tamen si possibilis esset transfusio sanguinis unius animalis in alterius venas, seu potiùs si Authorum promissis responderet hæc operatio, quam aliquoties exercuimus, illam in hoc morbo, si in quopiam alio, consuleremus; Sed illa bo-

Medicamenta Anti-Scorbutica.

Radic. Raphani, Armoraciæ, 5. aperitivæ, Petasitidis, Scorzoneræ

no publico non est inventa, nec commoda promissa præbet, ut ratione, & experimentis constat; Unde inventorum tantùm sedulam in bono publico ab omni parte exquirendo, (quod ipsi credebant) operam, ut & etiam industriam, commendat. Alvus libera est tenenda quod per Elixyr proprietatis purgans, maximo ægrorum emolumento semper obtinui, sic enim præterquàm quod primæ viæ sensim & sine sensu expurgabātur, & corroborabātur sæpiùs etiam tumebāt hæmorrhoidales venæ, unde applicitis sanguisugis podici inverso sanguis fæculentus, & particulis morbificis vi medicamenti præcipitatis onustus, evacuabatur. Enemata commendo non è refrigerantibus & emollientibus, unde decoctum commune, sed potius è corroborantibus, carminantibus, & detersivis validioribus, hoc enim morbo sæpius debilitantur intestinorum fibræ per importunam à flatibus contentis distensionem, & seri à principio acido in dictis fibris & adjacentibus partibus, congelationem, unde spirituum animalium, vigorem & robur in partes omnes inducentium, liberior præpeditur commeatus. Sanguini præterea & humoribus, seu salibus contentis edulcorandis apprimè conducunt salia volatilia aromatica, pręcipuè præparationibus martialibus idoneis maritata, & in vehiculo convenienti exhibita. Obstructionibus inductis expediendis conducunt præter salia volatilia memorata, spiritus etiam acido-dulces, qualis spiritus nitri, spiritu vini adhibito edulcoratus. Chalybis varias præparationes hoc in casu admodum usuales, quod attinet, expertus pronuncio minùs accuratas stomachum gravare, dum pituitam contentam non incidunt, sed illi potius inviscantur, nec in praxi & toto labore occurrisse quæ votis magis responderet, quam magisterium martis quoddam ad instar Sacchari solubile, & omnino dulce, è quo tincturæ facillimè parantur. Acidulæ minerales magni etiam fiunt, attamen non omnes prosunt.

Quidam aliis non cedentibus ad Mercurii inunctionem confugiunt & sputum proliciunt, qua via, inquit Willisius, Cap. De Cephalalgia cruoris latex venenatus, cum alibi non facilè possit, exitum inveniet. Quamobrem sputo oris concitato, sanguis diu fermentescens, quicquid extranei & non congeneris, aut in sinu suo fovet, aut aliunde visceribus, aut partibus solidis, vel ab aliis humoribus absorbere, & excipere potest, instar vini, aut cerevisiæ despumantis, per ductus salivales, & meatus innumeros ubique in os dehiscentes, ejicit. Itaque salivatio per Mercurium inducta, si forsan rectè succedat, morbos nonnunquam difficiles, & planè herculeos, aliisque remediis omnino surdos tollit, quatenus nempè opera-

rę. (o) Fol. becabungę, Nasturtii aquatici, Trifolii, Cochlearię, Acetosæ, Virgæ aureæ, Scordii. Malum Aranticorum acidorum, Poma Citri. Bacca Iuniperi. Gummi Ammoniacum. (p) Cremor Tartari, Chalybs præparat. Aqua Anti-Scorbutica Mynsichti. (q) Spirit. Cochlearię per se præparat. (r) Salis rectificatus, dulcis, &c. Sulphuris, Tartari, Vitrioli, Vrinæ, Ammoniaci. Electuarium Anti-Scorb. Schrœderi. (ſ)

Formulæ Medicamentorum Purgantium. (t)

℞. Extr.

operatio hæc ſanguinem, & ſuccum nerveum, aliosque humores, longa ἐκκαθάρσει penitiùs expurgat, fermenta quævis exotica destruit, salium, ac sulphurum enormitates subigit, quin & materiam morbificam ubivis impactam, aut stagnantem exagitat, ac sæpè foras educit. Verùm præterquam quod, ut optimè exclamat Celeberr. Helmontius, horrendum est remedium salivatio; Videri etiam potest historia de ea in Illustrissimo quopiam Hypochondriaco adhibita, ut & de morte ejusdem misera cum omnibus suis circumstantiis fusè enarrata Miscell. Curios. A. 1. p. 185.

(o) *Item taraxaci, zedoariæ, angelicæ, filicis, polypodii, helenii; lignum guajacum; semen sinapi, erucæ, &c. ruta muraria, piperitis s. persicaria, sedum minimum, &c. specificè quoque commendantur.*

(p) *Item gummi lacca, cujus tinctura maximè commendatur in gingivarum pruritu, tumore & putrefactione; item tinctura flor. aquileg. nicotianæ: elixyr proprietatis Paracelsi (& juxta quorundam opinionem non amaricans nec præcipitans, destillatione videlicet paratum) imprimis si loco spiritus vini sumatur cochleariæ spiritus ter novis cochleariæ foliis reaffusus & abstractus: item essentia pini, tinctura tartari antimoniata; mixtura simplex; acidulæ artificiales, &c.*

(q) *Item anti-scorbutica D. Dorncrellii.*

(r) *Sine fermentatione; nam ex herbis anti-scorbuticis spiritum elicere per fermentationem non convenit, quia sal volatile avolat; imò observarunt nonnulli, quod succus cochleariæ, si per diem & noctem steterit, virtutem suam amiserit.*

(ſ) *In sua pharmacop. p. 185. & 186. descriptum.*

Quidam Lac omniaque lacticinia rejiciunt; quidam verò experientiâ & ratione freti laudant; lac enim, ajunt, acrimoniam temperat & humectat, optimèque assumitur duabus horis ante cibum, instillatis nimirum spiritus cujusdam specifici guttis aliquot ex. gr. cochleariæ, chelidoniæ, armoraciæ, salis armoniaci, &c.

Remedia anti-hypochondriaca hic non attingo, quoniam præterquam quòd plura, in ejus affectionis curatione à nobis superiùs enarrata fuere etiam illa in multis cum Anti-scorbuticis, de quibus hic, conveniunt.

(t) *Nonnulli maximè laudant pilulas*

℞. *Extract. rhei. Catholic an gr. v. Resinæ Ialapp. Agarac. an gr iij. Sal. Ammoniac gr. IV. Ol Succin. g. j*

M.S.F. Pil. Num. 5 deaurentur.

Vel.

♃. *Cremor. Tartar. Sal. prunell. Absinth. an scrup. ſ Tartar. vitriolat. Diagrid. an gr. vj.*

M.S F. Pulvis. Formulæ Medicamentorum Præparantium.

♃. *Oc. Cancr. præparat. drach. j. Tart. vitriol. scrup. ſ. Sal. prunellæ drachm. ſ Conf Alkermes incompletæ drachm. j. ſ Sacchar. alb (u) unc. ij.*

M. S. F. ſ. a Trochisci.

Vel

♃. *Rad Raphan drachm. iij Filicis unc. j Fol. Becabung. Nasturt. aq. Cochlear. an P. 1. Tamarindor unc. j. Sem. apij drach j ſ.*

Coq. (*x*) ex Aq. hordei vel Vino Rhenano in Colaturæ unc. XXIV.

Dissol-

lulas anti-scorbuticas Doctiss. D. Timai, qua tales sunt.

♃. *Maſs. Pilul. melanag. Querc. drachm. j. ſ.*
Extract. fol. senn. drachm. ſ.
Resin. jalapp. drachm. j. gr. vj.
Tartar. vitriolat. gr. xiij.
Sal. succin. volat. scrup. j.
Sem. nasturt.
Cochlear.
Sinap. ana scrup. ſ.

M. & cum aquâ anti-scorbuticâ vel elix. propriet. Paracelsi F. Massa dos. est à scrup. j. ad drachm. ſ.

Item vinum medicatum sequens.

♃. *Herb. cochlear.*
Nasturt. aquat.
Rut. murar. an. m. j.
Rad. armorac.
Polypod. an. drachm. ij.
Elleb. nigr.
Ialapp. an. drachm. v.
Fol. senn. elect. unc. j.
Flaved. cort. arant. drachm. ij.
Cinam. morsu elect. drachm. j. ſ.
Tartar. crud. drachm. iij.

Concisa & crasse contusa insuantur sacculo, vasique lapideo imponantur & affundantur vini gallici vel rhenani pint. IV. sumatur manè haustus.

(*u*) *Saccharum & saccharata omnia scorbuticis nocere abundè probat Dorncrellius in præfatione dispensatorij & Mollenbroccius in tractatu suo de arthritide vagâ scorbuticâ.*

[*x*] Nota: *Medicamenta anti-scorbutica coctionem non sustinent, siquidem virtus ipsorum in volatilitate consistit, quæ in coctione exhalat & perit.*

Inter preparantia laudatur pulvis sequens.

♃. *Aloës.*
Myrrh. ana drachm. j. ſ.
Croci drachm. j.
Sem. cochlear.
Nasturt. ana scrup. ij.
M. F. Pulvis.

Si verò quis non tantùm laxantem, sed

quoque aliquousque purgantem vellet, huic pulveri add.

Resin. jalapp.
Diagrid. ana scrup. j.

M. Dividatur in 14. doses, assumatur vesperi ante cœnam dosis, cum vehiculo convenienti, blandéque alvum movebit.

Inter externa topica, ut in arthritide vagâ, doloribus nuchæ, crurum, pedum circa plantas & talos, &c. sequens tinctura balsamica maximè commendatur.

℞. *Spir. lumbric. terrest. unc.* v.
Sal. armon. unc. ſ.
Cochlear. drachm. ij.
In quibus dissolve
Sapon. venet. unc. ij.
Camphor. drachm. vj.
Opij scrup. ij.
Croc. scrup. j.

M. digere per aliquot dies & noctes, posteà filtra & in vitro optimè clauso usui serva: potest cum linteo prius calefacto parti affectæ applicari.

Singulorum symptomatum curam peculiarem videsis apud C. Eugalenum in tractatu suo de scorbuto. Cujus hæc summa est, quod omnibus specificis parti affectæ dicatis admiscenda sint antiscorbutica. ex. gr.

In respiratione difficili *spiritus salis armoniaci (qui specificè in asthmate quoque convenit) cum tincturâ croci, & aquâ cochleariæ specificè prodest.*

In gingivarum tumore, pruritu & putrefactione: *imprimis prodest sequens:*

℞. *Tinctur. gum. lacc. unc.* ſ.
Flor. aquileg. drachm. j.
Spir. cochlear. drachm. ij.
M. os, gingivásque hocce colluito

In maculis; *internè.*

℞. *Tinctur. flor. aquileg.*
Persicar. an. unc. ſ.
Cinam. drachm. j.
Spir. salis armon. drachm. ſ.
M. dos. ad scrup. j. *cum cerevisiâ, vino, &c.*

In dolore crurum, manuum, pedum, &c.

℞. *Flor. chamom.*
Sambuc.
Fol. nasturt. aquat. vel becabung. ana m. j.
Bacc. junip. m. j. ſ.
Concisa & craſſe contusa.
Coq. vasis optimè clausis in s. q. seri lactis pro fotu, s. cataplasmate calidè apponendo.

In ventris doloribus: *dolores ventris scorbutici omnes superant dolores colicos; exempla duo rupturæ peritonæi ex hisce doloribus videsis apud Cl. Eugalenum Et.* 17. *p.* 86.

℞. *Fol. cochlear.*
Hyoscyam.
Flor. chamom. rom.
Sambuc. ana m. ſ.
Summit. absinth. m. ſ.
Rad. elen. unc. j. ſ.
Bacc. junip.
Laur. ana drachm. v.
Coq. s. a. in s. q. seri lactis vasis quàm optimè clausis. Colat.

℞. *Unc.* viij. *vel* x.
Add.
Ol. cochlear.
Elect. lenitiv.
De bacc. laur. ana drachm. v.
Vitell. ovor. Num. j.
M. F. Clyster.

Externè convenit cataplasma in dolore

lore crurum laudatum addito solũmodo.

Sem. cumin.

Carui an. drachm. iij.

Internè convenit spiritus salis armoniaci corticibus aurantiorum infusus, cumque spiritu baccarum junip. vel sem. anisi mixtus, atque exhibitus.

In doloribus hypochondriorum incircumscriptis; *eadem quæ in dolore ventris laudata conveniunt, ut & hoc linimẽtum calide hypochondriis inunctũ.*

℞. *Ol. lumbric. terrestr.*

Chamom. rom.

Cochlear. an. drachm. iij.

M. pro Linimento.

G. F. Hildanus maximè commendat oleum cochleariæ bis terve foliis cochleariæ infusum, sit modo recens.

In dolore capitis; *sequens linimentum temporibus applicatum maximè juvat;*

℞. *Ol. Hyoscyam.*

Papav. express. an. drachm. j.

Chamom. scrup. j.

Aneth. still. gutt. vj.

M.

Interna cephalica scorbuticis mixta simul exhibenda.

In arthritide; *Externè applicata tinctura balsamica suprà descripta plurimum iuvat; internè essentia pini & absinth. item spiritus lumbricorum compositus sequens, à Clar. D. Mollenbroccio in tractatu de arthritide vagâ scorbuticâ cap. 13. q. 140. descriptus.*

℞. *Rad. angel. unc.* ſ.

Ireos illyr. ũc. j. ſ.

Peucedan. unc. j.

Herb. puleg.

Chamæpith. an. m. iij.

Salv. m. ij.

Serpil. m. j.

Flor. primul. veris.

Chamom. ana. m. iij.

Hyperic. m. ij.

Anthos.

Lavendul. ana. m. ſ.

Rasur. lign. sassafr. unc. ij.

Castor. drachm. ij.

Bacc. laur. unc. ſ.

Hiscè Concisis atque contusis superfunde spiritum lumbricorum terrestrium simplicem & destilla, habebisque spiritum lumbricorum terrestrium compositum; dos. à gutt. 30. *ad* 40. *aut* 50. *in convenienti vehiculo.* Nota: *ex lumbricis per diuturnam fermentationem putrefactionemque in liquorem resolutis, sal quoddam volatile paratur magnarum in arthritide virium; hac eadem quoque.*

In paralysi-scorbuticâ *conveniunt ut & hoc linimentum.*

℞. *Ol. lumbric. terrestr. unc.* j.

Cochlear.

Flor. hyperic. an. unc. ſ.

Still. salv.

Rut.

Rorismar. an. gutt. v.

M. F. Linimentum.

In convulsione & contractione [*mirè invadit ægrotos, ita ut adstantes sæpiùs existiment à veneficiis per incantationem hunc morbum decumbentibus esse conciliatum*] internè *convenit spiritus salis armoniaci corticibus arantiorum salv. & rorismarino affusus,* externè *maximè commendatur unguentum fidum Valeriolæ descriptum in suis observationibus & apud Clar. D. Sennertum de febribus: oleo florum hypericonis & cochleariæ mixtum pro inunctione tendinum.*

In caro & sopore profundo; *vide*

 lib.

Dissolve. *Syr. 5. radic. unc. ii. Addendo Spir. Vitriol. gutt. viij.*

M. S. F. Apozema. Spiritus Salis dulcis, Ammoniaci, Cochleariæ, omnibus reliquis præstant Medicamentis.

IX. *Observationes.* 1. Ionathan Syndorp, Iuvenis triginta plus annorum, nec per cubiculum meare, nec pedibus incedere valens, simplici hoc utitur medicamento:

♃. *Rad. Armoraciæ unc. iij. Coq. ex sero lactis. Colaturæ lib. ij. dentur usui.*

M. S. Septimo post die, pro suavi cura, in ædibus meis gratas mihi egit gratias.

2. H. V. B. Mercator dives, urbanus, pius, maculas lividas copiosè videns in brachiis & pedibus, auxilium meum implorat, sibi metuens à nescio qua malignitate. Istæ maculæ valdè erant elatæ, imò pustulis proximæ. Spiritu Salis Ammoniaci paucas intra septi-

lib. 1. cap. 3. observationem nostram de lethargo, p. 29. & 30. sed Nota: semper specifica anti-scorbutica admiscenda esse; aliàs enim incassum laborares; eadem dicta sunto de medicamentis.

In cordis palpitatione & lypothymiâ; vomitu, sputatione nimiâ; alvi fluxu. (*in quibus duobus posterioribus symptomatibus exsiccantia, ut decoctum ligni guajaci cum anti-scorbuticis paratum ac essentiæ absinth. spirituique mastichis &c. admixtum maximè convenit*) febribus; (*sic spiritus & flores salis armoniaci dupliciter prosunt, ratione videlicet febris & scorbuti.*) Hydrope.

In Erysipelate; *præter externa exhibeantur quoque sudorifera, ut rob. sambuci, aqua, spiritus florum sambuci, bezoardicum minerale, spiritus salis armoniaci, cochlearia, &c.* (*valdè periculosum est in hoc affectu, ideoque cautè admodum tractari debet, ne degeneret in ulcus malignum.*)

In ulceribus; *Conveniunt internè scorbutica humorum acredinem temperantibus mixta; externè verò unguentum diapompholyg. cum succo becabungæ; sola becabungâ in cerevisiâ coctâ bisque de die applicata ulcus cruris ingens totam ferè tibiam occupans & ad os usque profundum, curatum fuisse, testatur Clariss. D. Sennertus lib. 3. part. 5. sect. 2. cap. 7. p. an. 285.* [*facillimo negotio hæc ulcera in gangrænam degenerant, inprimis si partes ulcerosæ vix sentiant, ac difficillimè curantur, quia humorum acredo partes corrodit.*] *Quidam maximè commendant decoctum calcis vivæ specificis anti-scorbuticis mixtum & applicatum; item phlegma vitrioli.*

In tuberculis duris;

♃. *Emplastr. diaphor. Mynsicht.* (*in suo armamentario med. Chymico p. 509. & 510. descript.*) *unc. j. ß.*
Rad. consolid. major.
Succ. inspiss. becabung.
Rad. symphyt. ana drachm. j.
Malax. ol. still. aneth. q. s.

M. F.

manas perfectissimè curatus est; observabat autem exactam diætam. (γ)

CAP.

M. F. Emplastrum.

In Atrophia: *hoc in casu non datur præstantius remedium lacte caprillo spiritu aliquo anti-scorbutico prius ipsi instillato.*

(γ) *Plures hisce adjungere observationes, nisi crambrem biscoctam apponere esset, quia in præcedentibus nostras observationes hinc indè curationibus symptomatum inservimus; addimus tamen sequentem.*

Juvenis quidam, pituitosus, melancholicus, maximè conquerebatur de corporis gravitate, crurumque imbecillitate, nec non appetitu prostrato: & post alimentorum assumptionem de præcordiorum anxietate & dolore; maculisque subindè rubescentibus in cruribus & facilè evanescentibus; ut & de gingivâ flaccidâ & oris fœtore; qui hisce paucis convaluit assumendo nimirum spiritus salis armoniaci gutt. XIV. *quater quinquiesque de die in vino radicibus armoraciæ prius infuso.*

Oris fœtor sublatus fuit sequenti pulvere, cujus vesperi & manè dosin cum prædicto vino assumpsit.

℞. *Cinamom.*
Rad. ireos florent.
Nuc. moschat. ana scrup. ij.
Cort. aurantior. scrup. j.
Lapid. prunell. scrup. ß.
Sacchar. rosar. unc. ß.
Ol. still. menth.
Caryophyl. an. gutt. IV.
M. F. Pulvis in octo doses dividendus.

Pro gingivæ laxitate sequens usurpavit.

℞. *Rad. ireos flor.*
Gumm. lacc. ana drachm. j.
Alumin. usti scrup. j.
F. Pulvis tenuiß. cui admisce
Mellis rosar. unc. j.
Spir. salis q. s. pro grato acore.
M.

Post oris collutionem gingivas hocce inunxit.

Practicus quidam felicissimus, omnibus suis medicamentis admiscet sequentem spiritum anti-scorbuticum.

℞. *Cort. fraxin.*
Rad. tamarisc.
Rad. fraxinell.
Capp. an. unc. j. ß.
Polypod. querc. unc. ij.
Raphan. sylvest. ß. *armorac. unc.* iij.
Herb. cochlear. m. IV.
Nasturt. hyemal.
Becabung.
Acetos.
Scolopendr. ana m. iij.
Bacc. laur.
Junip. an. drachm. vj.
Summit. centaur. min. p. IV.
Stercor. anser. unc. j.
Sem. citri.
Sinap.
Card. bened. ana unc. ß.
Caryophyll.
Zinziber.
Cinam.
Nuc. moschat. ana drachm. iij.
Concisa & contusa digerantur in a-

renâ tepidâ cum vini gallic. lib. viij. *& spir. vini vulgar. lib.* iij. *per triduum, deinde destillentur ex arenâ per alembicum.*

Diutius huic affectui incubui, quia adeo hisce in regionibus familiaris est, ut nullus ferè, inquit Cl. Autor. p.117. reperiatur morbus, cui aliquid scorbuti non subsit: aqui bonique ergo, ingeniose Lector, consule.

Scorbuticorum historias non addo, sed hic tantùm adjungo, & aliquatenus extra proprium ordinem descriptionem præcellentiæ vermicularis herbæ in hoc morbo debellando, qualis à D. Bernhardo Belovv præbetur Miscell. Curios. A. 6. Observat. 22.

Vermicularis herbæ, *inquit*, in Scorbuto virtutes tam insignes deprehendi, ut illam, si non omnibus, nonnullis saltem adeò decantatis anti-scorbuticis palmam præripere, certus sim, dummodò ab usu ejus vomitus, quem excitare in dispositis solet, sequatur. Magnum enim morbo isto laborantium, & diversorum gravissimorum symptomatum syndrome ferè pessundatorum militum numerum, per Dei gratiam, feliciter restitui, paucis admodum, quos, ante meum adventum, per totam hyemem miserè afflictos, & morti vicinos, ipsa salus, ut Comici verbis utar, quamvis maximè servare voluisset, non potuisset, amissis.

Curabam autem herbę ejus, mundatæ & lotæ M. viij. in Cerevisiæ veteris ℔. viij. vase tecto, ad medietatis consumptionem, ebullire, & singulis, vel, si vires id non ferrent, alternis diebus, jejuno ventriculo, decocti ejus tepidi haustum (trium quatuorve unciarum) exhiberi, ac optatum semper eventum deprehendebam, hoc saltem observato discrimine, quòd faciliùs & copiosiùs vomentes reliquis citiùs sanitatem recuperarent.

Quibus gingivæ corruptæ erant, aut dentes vacillabant, quod omnibus adeò erat commune, ut nonnullis septem, novem, imò undecim dentes, decidissent, decocto hoc calido, in quo alumen crudum, & mel rosatum, arbitraria quantitate, & pro affectus exigentia, soluta erant, sæpè in die os collui jubebam.

Quinquaginta, & plures, genuum contracturas fortissimas, & talorum ad poplitem retractiones, passi, decocto hoc simplici, aliquoties propinato, herbâ cocta, ac expressa, rigidis in poplite nervis calidè sæpius applicata, fasciisque, ne decidere posset, alligata, Deo benedicente, brevi convalescebant.

Vlcera tibiarum sicca, difficulter aliàs curabilia, post usum ejus internum, simplici decocto elota, iteratâ herbæ in cerevisia coctæ, applicatione, nullo negotio sanabantur.

Reliqua etiam accidentia præmissa ῥιζοτόμου hujus exhibitione convenientibus remediis facilè cedebant.

Hypochondriaca affectione laborantium Observationes plures facilè esset annectere, sed nihil prope circa symptomatum enarrationem, aut morbi curam occurreret quod jam dictum in superioribus non fuerit: unde ab illis abstineo.

CAP.

CAP. IV.

De Hydrope.

I. HYdrops est Collectio Præternaturalis Lymphæ serosioris. (a)

II. *Pars affecta* est Abdomen & sæpè totum Corpus, omnésque ejus partes [a]

III. *Causa proxima* est Lympha serosior, (b) quę tenellula sua vasa erodens, & sic extravasata gravissimum hunc morbum ægris infert. [b]

Re-

(a) *Alii definiunt per tumorem corporis vel partis ejus præter naturam, ob humoris aquosi, & serosi vel flatus collectionem, exortum: Hujus affectus descriptionem accuratissimam videsis apud Hippocratem lib. 4. de Morbis Text. 33. & 34. p. 158. ad finem hujus libri usque.*

[a] Pars affecta aut est corporis habitus, aut abdominis, aut pectoris, aut capitis, aut scroti cavitates; unde variæ hydropis differentiæ; qui enim totum corporis habitum afficit vocatur pro humoris tenuitate majore vel minore, Anasarca, vel Leucophlegmatia; qui caput, Hydrocephalus, qui Pectus simpliciter, Pectoris Hydrops, qui Abdomen, si fuerit humidus, Ascites, si siccus [*qui impropriè hydrops*] Tympanites, qui Scrotum, Hydrocele dicitur.

[b] *Et acrior; nam serosiora quà serosiora non tamen erodunt, ast quidem distendunt; distentioneque nimiâ vasa illa tenellula lymphatica rumpuntur: præcessâ prius (quantum ego observare potui) glandularum vasorum lymphaticorum obstructione, sicque nimis copiosè effluit lympha, hydropemque excitat.*

[b] Plures sunt Hydropis causæ, prout variant ejusdem species: Sic Anasarca producitur à sero tenuiori, ni massam sanguineam à primæ coctionis sede demandato, vel in eadem massa, sanguificationis defectu, continuò efformato, & ex arteriarum finibus in majori copia profuso, quàm ut per venas, & lymphæ ductus excipi, & reduci; vel per renes & poros cutis, aliaque serosi laticis emissaria, amandari queat. Leucoplegmatia procedit à sero viscosiori circulationi minus apto, & carnibus (quasi liquorum partes crassiores filtro) facilè adhærens.

Hydrocephalus, Pectoris Hydrops, Ascites & Hydrocele forsan aliquando à vaporibus certa de causa condensatis, ut habet Illustriss. Willisius; vel à sero superfluò, à sanguinis debilioris & aquosioris compage dimisso; vel à vasis lymphaticis, (ut & in Abdomine, Thorace, chyliferis) vel erosis, vel post obstructionem dilatatis & perruptis, undè lympha, vel chylus, in cavitates memoratas continuò effunditur, originem suam trahunt. Tympanites efformatur aliquando à flatibus è pituita viscida

dila-

dilatata, in intestinis, & ipsa abdominis cavitate, suscitatis; aliquando, & etiam frequentiùs (secundum Willisii sententiam quæ admodum probabilis) à spiritibus animalibus inordinatione sua partes abdominis membranaceas instantibus, quod ex observatione anatomica per vivisectionem facta apertissimè demõstratur; in quantum sc. truncus nervorum octavi paris, per cervicem utrinque descendens, si filo ligetur, totus illico ventriculus, tanquam à vento inflatus extumescit; quod certè à nulla præterea causa procedere potest, quàm quòd spiritus fibrarum istius visceris insui, aliique per ductus nerveos influxi (quatenus à fonte suo præscissi, in confusionem aguntur) partes illas tumultuariè subeunt inflantque. Insuper ad hypothesim hanc adhuc ampliùs illustrandam, libet hic historiam à Glar Smetio citatam referre, de Tympanite (uti appellat) universali in juvene quodam Leodiensi; qui cùm in conflictu, subter axilla dextra vulnus punctim factum, in pectoris cavitatem penetrans accepisset, postridie toto corpore, post unicam noctem, mane turgidus apparebat, non solùm pectore, sed & dorso, ventre, lumbis, imò scroto quoque, præterea & brachiis, humeris, collo vultuque, ut ne palpebras quidem diducere posset, quinetiam in vertice ipso, cute ubique distenta, & tumefacta, tumor ubique erat tensus, & cum dolore non pauco. Cujus stupendi affectus causa procul dubio hæc est; In pectore, propè axillas, magni extant nervorum plexus, per quos nervi totius corporis inter se communicant. Quapropter plexu istoc nerveo, per gladii puncturam fortè transfixo, primò spiritus ibidem hospitantes irritati, ἀταξίας ineunt, dein consensu per nervos tot eximios statim facto, & quaquaversus huc illuc transmisso, spiritus alii, & subindè alii, pares inordinationes concipiunt, atque membranas, fibrasque nerveas (quas ubique tumultuariè subeunt) inflantes, totius corporis Affectionem, quasi Tympaniticam inducunt; Propter similem furorem, sive œstrum virulentum spiritibus alicubi impressum, & inde mox longè lateque diffusum, toxica quædam epota, telorum aut ferarum ictus, vel morsus venenosus, sæpènumero partium unà plurium, aut totius corporis intumescentiam inducunt. Ὄγκος autem ille Tympaniticus, quanquam à spiritibus animalibus irrequietis & mobilibus efformatur, fixus tamen, & permanens est, propter succum nerveum qui spiritibus ubique pro vehiculo, simulque pro retinaculo est: Nam si quando latex iste, viscerum in abdomine contentorum fibras, ut & ventris illius partes membranaceas irrigans, vel ex se tenax & viscidus fuerit, vel iisdem fæculentia plures impingat, propterea quidem accidet, spiritus animales, si quando in has fibras quadantenus obstructas impetuosè adigantur, exindè non omnes facilè redire: cumque ita sæpiùs plenior eorum incursus, & parcior reditus fiat, tandem eveniet magnas spirituum copias in fibras istas magis indies magisque impactas manere, easque distentas usque & plurimùm inflatas tenere, demùmq; propter ituum & redituum in fibris istis vias occlusas, ibidem

Remotæ causæ variæ sunt, *(c)* ut apud Auctores est videre.

IV. *Differentiæ.* Optimè ab Auctoribus dividitur Hydrops in tres species; 1. *Ascitem* in qua totus venter, interdum & pedes tument: *(d)* 2. *Tympanitidem* flatuosam; *(e)* 3. *Anasarcam*, ubi totum corpus tumet.

V. *Signa Diagnostica.* Tumet vel venter, vel pedes, vel facies tunc pallida,

ibidem prorsus immobiles fieri, atque partes continentes semper extensas & rigidas servare: interea quoniam hi spiritus ibidē intra ductus nerveos impacti, ac densim stipati, cum aliis ad illorū antra influxis commercium habēt, idcircò pars affecta quamvis rigida, & ferè immobilis, usque tamen sensu potitur. *Hac de Tympanitidis causa* ingeniosissima fusiùs describere necessarium fore credidimus, ne si breviùs & compendiosiùs enarrassemus, non satis constitisset de Illustr. sententia quæ Tympanitidem ad Affectiones Spasmodicas refert.

(c) Inter quas sæpissimè occurrit nimius spiritus vini usus, imprimis matutino tempore assumptus: unde plerumque primò leucophlegmatici *fiunt, deinde* ascitici: *hocque fieri puto, quatenus vini spiritus famem [acidum, ventriculi fermentum, suâ volatilitate & oleositate s. pinguedine, ut patet ex flammâ quam concipit spiritus vini, obtundendo & infringendo] aufert: fermento acido ità obtuso alimenta in ventriculo fermentari atque ab invicem sufficienter segregari nequeunt, undè crudus atque corruptus chylus necessariò producitur: adde, quod illi* Lenæi *heroës matutino tempore hoc spiritu vitæ [potius tum mortis) ita ingravati, propter fermentum obtusum vel extinctum nihil ferè nec appetant nec comedant, sicque cum* Cerere *divortium faciant: sed ratione acrimoniæ salsæ quæ est in vino adusto [ut patet ex siti subsequente) vehementer sitiunt; unde jugiter ad tollendam illam acrimoniam bibere coguntur, sicque toto pomeridiano tempore non* Cerealia, *sed* Bacchanalia *celebrant, quo fermentum forsan in ventriculo, relictum, diluitur abluiturque continuo illo potu nimio, sicque flaccidior ineptiorque ad concoctionem redditur stomachus; deinde cruditates augentur, nullus laudabilis generatur chylus, non potest non inde generari sanguis crudus, serosus, pituitosus aliâve qualitate vitiosus; unde nutritio læditur, obstructiones oriūtur, &c. sicque illi Bacchi heroës* Charonti *aliquando traduntur, hydrops quoque sæpè febres, male nec ex rationis præscripto curatas, sequitur.*

[d] *Item scrotum;* Nota. *tumorem pedum vesperi & post corporis exercitationem augeri; reliquas verò corporis partes graciliores evadere ac contabescere.*

[e] *Ab Hippocrate Tympanites vocatur hydrops siccus, ut sect. 4. Aphor. 11. Quibus, inquit, tormina adsunt & circà umbilicum cruciatus & lumborum dolor, qui neque medicamento, neque aliter solvatur, in siccum hydropem firmatur.*

Notandum; *rarò flatus tympanitem*

pallida, vel totum corpus; (*f*) in fœminis Ventris Tumor accuratè distinguendus & examinandus.

VI. *Prognostica.* (*g*) Ab initio facilè curatur, & non observatâ diætâ facilè redit. Cachectici rarissime perfectam adipiscuntur sanitatem. Infantes Anasarca laborantes sæpè facili negotio curavi.

VII. *In-*

efficientes solummodò in abdomine contineri: sed plerumque aqua permixtos: quibus adde, quod observavit Cl. Platerus, flatus (abdomen instar tympani distendentes) non semper in abdominis civitate, verùm etiam aliquando in intestinis solummodò contineri.

[*f*] Signa Diagnostica Ascitis *sunt intumescentia ventris (gravioris jam aquâ) pedum, & ut plurimum quoque scroti; ægro circumvoluto de latere in latus, murmurantis & fluctuantis aquæ sonitus observatur; urinæ paucæ sunt & crassæ, interdum & rubræ: sitis adest magna, tussis sicca, tandemque respiratio difficilis, cæterarum partium extenuatio & contabescentia, atque febris.*

Tympanitis; *venter percussus instar tympani sonum edit: ægro supino jacente venter distentus ac durus manet, neque dum se convertit æger, ad latera devolvitur; fluctuantisque aquæ sonus non observatur; nec facies ita à naturali habitu, quàm quidem in duabus aliis hydropis speciebus, recedit.*

Major quoque est ventris inflatio, sed minor gravitas; tormina præcesserunt circa umbilicum & lumborum dolor; ut ex Hipp. sect. 4. Aphor. 11. constat: ructus & crepitus crebrò prorumpunt, borborygmi & rugitus obmurmurant. [distinguenda est à thoracis post vulnera distentione, *quæ pectus, dorsum, lumbos, scrotum, brachia, collum, imò totum corpus interdum occupat; quod semel observavimus in bruto post vulnus pectori inflictum.)*

Anasarcæ *verò; totum corpus quasi enervatum languet & intumescit; vestigium impressi digiti aliquandiu remanet; respiratio semper difficilis, potissimum tamen post assumpta alimenta; carnes emortuo corpori persimiles, molles enim laxæ, & pallidæ redduntur; urinæ tenues & albæ, febrisque continua [quantum ego observare potui] cum pulsu debili & inæquali adest.*

Pectoris Hydrops dignoscetur, si aquarum fluctuatio & sonitus in hac parte percipiatur, corpore variis modis reclinato: Tussis sicca, & dyspnæa, affligit præcipuè inter ascendendum; adest sitis & febricula, noctu post primum somnum magna inquietudo & jactatio; accedit quandoque cordis palpitatio, pulsus intermittens & perturbatus, & crebra animi deliquia, imò dolor brachii unius aut alterius.

(*g*) *Magnus* SENEX *sequentia habet prognostica; ut Lib. 7. Popular. Titul. 13. p. 838. & 839. nec non Coac. Prænotion. Titul. 452. hydrops, inquit, febri ardenti superveniens, malus, quod confirmat C. Celsus Lib. 2. cap. 8. p. 71. & Aphor. 55. sect. 7. Quibus jecur aquâ refertum eruperit in omentum, his venter aquâ repletur atque moriuntur, vide quoque Aphor. 11. sect. 4. & sect. 6.*

Aphor.

VII. *Indicationes Curativæ.* Venæsectionem hydropicis omnibus noxiam expertus dico. Lympha serosior temperanda; (*h*) quod fieri non potest, nisi pituita viscidior incidatur. Postmodum per Epicrasin evacuandus. Sudores movendi pro viribus. Posset Vomitus hic fortè convenire, sed metuo ejus violentiam; non etenim solum assumpto Medicamento ventriculum turbat, ægrumque reddit anxium; sed & illum, scilicet ventriculum, ita debilitat, ut nunquam posteà cibos pro voto ægri concoquat quod sæpius observavi. Vtatur quisque hic suo sensu, ego illum nec amo nec instituo.

VIII. *Curatio.* Quotquot Hydropicorum sunt curati, plerumque factum tribus hisce medicamentis, observatâ scilicet diæta, 1. Per Epicrasin purgantibus, (*i*) quibus necessariò misceri debent corroborantia

Aphor. 35. hydropicis tussis si superveniat, malum: tussim omnem curationis spem tollere constat ex C. Celso Lib. 2. cap. 8. p. 72. imò Aphor. 47. sect. 7. ait Hippocrates; hydropicum si tussis vexet desperatus est: hujus curationem proponit SENEX *Lib. 2. Popular. sect. 5. p. 707. alvus valdè fluida hydropi superveniens, citissimè moritur & sentiens & loquens, ut ex Lib. 4. de Morbis Text. 34. p. 161. constat, & Prænotion. Coac. 456. aquâ inter cutem laboranti cum febre, urina pauca & conturbata, perniciem denotat: & Coaca sequenti ait, aqua intercutem initio aquosum alvi profluvium* absque cruditate *(nota) exortum, morbum solvit, & Coaca 460. aqua inter cutem, quæ curationi cessit, ubi recurrit, spem tollit.* de ulceribus *ita Magnus ille Hippocrates, Aphor. 8. sect. 6. aqua inter cutem laborantibus, exorta in corpore ulcera non facilè sanantur, quod C. Celsus confirmat. Lib. 3. cap. 21. p. 161. Lectu dignissimum totum illud caput, de hydropicis, est.*

Hydrops Tympanites ita malè audit etiam apud Vulgus, ut eo affecti omnino insanabiles credantur. Revera tamen hic morbus non sæpè per se interficit, & nisi post longum tempus ubi Hydropem Ascitem sibi fecit comitem.

(*h*) *Et quidem salsa; humores namque peccantes præter quantitatem peccare quoque acrimoniâ salinâ constat ex urinâ rubrâ siti, &c. maximè hic prosunt* diuretica *corroborantibus mixta; ut ulterior affectus generatio præcaveatur; ut &* exsiccantia. *Quidam notarunt medicamenta meliori cum successu, luna decrescente, administrari quam quidem alio tempore.*

In Tympanitide non tantùm attendendum ad flatuum eorumque causæ materialis expulsionem, quæ praxis vulgaris; sed præterea ex Willisio Spiritus Animales ab Affectione πεπαγῶδει revocandi, & materia fibris & partibus membranaceis infimi ventris impacta ibidemque spiritus detinens, si possibile fundenda & educenda.

(*i*) *Post justam videlicet humorum pec-*

rantia. [c] 2. Sudoriferis. 3. Paracentesi, novo quod in Chirurgia mea descripsi instrumento (*k*) instituendâ.

Medica-

peccantium alterationem conveniunt quoque diuretica (*ast non in principio usurpata*) *&* exsiccantia, *partesque læsas corroborantia*, potusque abstinentia, *uti constat ex Cl. D. G. Fab. Hildano Centur.* IV. *observ.* 41 *p.* 319 *ubi Nobilis quidam ascite confirmatâ jam laborans & ab omni remediorum genere abhorrens, perque mensem nihil prorsus liquidi hauriens, sanus evasit.*

Conveniunt quoque clysteres, emplastra, linimenta, cataplasmata, sacculi, balneaque sicca, *&c.*

[c] In hunc finem maximè laudo Elixyr proprietatis purgans quod ex Aloë, Myrrha, Croco, Senna, Rhabarbaro & Extracto radic. Hellebori nigri cum spiritu sulphuris per quadruplum spiritus vini edulcorato, igne convenienti digestis, componitur. Præterea commendo Vinum Chalybeatum, Aromaticum & purgans, è variis tum radicibus, tum foliis, floribus, seminibus, baccis, corticibus, lignis, aromaticis, corroborantibus, ut & quibusdam purgantibus lenioribus, addito magisterio martis solubili salibus volatilibus unito per debitam infusionem paratum; sic enim non tantum funditur pituita intestinalis aliaque in variis corporis partibus stagnans, sed etiam corroborantur ventriculus & intestina, flatus discutiuntur, obstructiones solvuntur, viæ urinariæ reserantur, salia in lympha, humoribus in genere, glandulis & visceribus collecta, atque multiplici sua acrimonia vasa erodentia & spiritus animales in spasmos variasque agi-rationes concitantia, temperantur & blandè educuntur, ita ut vix reperire liceat remedium quod citiùs, tutiùs, & jucundiùs, omnibus propè Hydropis speciebus occurrat. Interim è re fuerit per intervalla sc. semel in septimana purgans generosius usurpare, quale sc. Electuarium Hydragogum Nobiliss. Med. Francisci De le Boe Sylvii ad ℥ß. in aquis fœniculi, petroselini, paucaque cinnamomi dissolutum. Potus ordinarius esto Vinum tenue & bene maturum, cui admisce aquam salibus ligni juniperini, sarmentorum vitis, & stipitum fabarum, extractis, imprægnatam.

(*k*) *Lib.* 1. *cap.* 13. *inspiciatúrque eâ de causâ Clariss. Authoris Anatomiæ practicæ Lib.* 4. *cap.* 2. *Vide sis apud Thom. Fienum tract.* 6. *Chirurgicarum controversiarum cap.* 1. 2. *& seq. p.* 46. *& seq.*

Nota; *Cave ne instituas in* debilibus, [*nam certò nihil aliàs quàm aperto marte vires jam anteà debilitatas prorsus destrueres ac infringeres.*] *vel* in iis quorum interna viscera nec sana nec illæsa existunt, *vel quorum* abdomen flatibus *est* distentum *antequam in usum trahas, instituatur primum optima victus ratio, purgatio levis subinde repetita, partiumque internarum corroboratio: intruso jam instrumento, aquam parcâ, ut extrahas manu necessum est, bisque solummodò in die, vulnusque post sufficientem aquæ detractionem claudendum est: interim corroborantia continuò usurpentur: fœminam*

per

Medicamenta contra Hydropem.

Rad. Ireos nostrat. 5. aperitivæ, Vincetoxici. Fol. Genistæ Imperatoriæ, Agrimoniæ. Gummi Gottæ. Asarum. Flores Cortexque medius Sambuci. Lixivium benedictum & diureticum Mynsichti, ejusdemque Aqua anti-hydropica. Spiritus aperitivus Penoti. Decoctum Chinæ, Salsæ, Guajaci. Essentia Martis aperitiva. Spiritus Salis, (*l*) Sulphuris. d Fœculæ Aronis.

per paracentesin curatam vidimus Lugduni Batavorum.

Cl. D.C. Fab. Hildanus Chirurg. observ. Centur. IV. observ. 42. p. 320. paracentesin in ascite per punctionem umbilici minori cum periculo institui posse, putat: imprimis si umbilicus intumuerit propenderitque; per ipsum enim sponte apertum hydropem curatum idem testatur Centur. 1. observ. 47. p. 42. variosque hydropicos ità arte curatos probat Cent. 2. observ. 58. p. 133. & seq.

Admirandum lectuque dignissimum est, quod idem Centur. 1. obser. 48. p. 43. refert de hydrope per scrotum evacuato; libet historiæ summa n hisce inserere; in ascitici cujusdam, frustrà internis externisque adhibitis, in scrotum adeo copiosè delapsus est humor serosus, ut gangrana secuta sit; convenientibus adhibitis remediis, decidit scrotum; ità ut testiculi nudi conspicerentur, tantaque humoris serosi copia effluxit, ut à morbo liberatus sit æger, sanusque supervixerit diu, nec non liberos aliquot postea procreârit: natura callos â quâdam substantiâ contrà injuriam externam testes obduxerat.

Quid non natura efficit?

(l) Imprimis coagulatus Mynsichti j. in suo armamentario Med. Chymic. p. 26.

d Spiritus nitri dulcis maximæ est efficaciæ in dissolvenda pituita viscosa, flatuum causa materiali, ut & iisdem flatibus efformatis discutiendis; adhibetur ille quotidie ad guttas aliquot in potu ordinario; advertendum tamen ne tunc temporis remedia usurpentur martialia, quibuscum vel fermentari vel concrescere posset; itaque ejus usurpatio remittatur ad finem exhibitionis chalybeatorum.

Aselli, seu Millepedes in hoc affectu etiam multùm prosunt; sale enim suo non tantùm obstructiones reserant & urinas cient, sed etiam humorum acrimoniam aliquatenus demulcent, in eum autem finem præstant Emulsiones ex iis confectæ quam Pulvis, siquidem inter exsiccandum pars volatilior cum humido suo vehiculo auras petit, & relinquuntur tantum salia crassiora, quæ etiamsi urinas satis bene moveant, acrimoniam humorum itidem non temperant. Emulsio hæc commodè elicitur, adhibito vino, vel potius aqua juniperina & succo nasturtii.

Urinæ etiam variæ commendantur; unde Petrus à Castro Practicus felicissimus, urinam puerorum in Clysterib. pro Hydropicis adhibebat; Exemplum

nis. (*m*) Sal. absinthii, (*n*) saliaque omnia volatilia. Cineres bufonum; concharum, Ostrearum, Pulvis mandibularum lucii piscis.

Purgans:

℞. *Rad. Ireos nostrat. unc.* j. ſ. *Petroselin. unc.* ſ. *Fol. Agrimon.* M. j. *Sennæ mund. unc.* j. *Rhei elect. unc.* ſ. *Agaric. leviß. drachm.* iij. *Cinamom. acut. drachm.* ji. *Garyophyllor. drachm.* j.

M. S. F. Nodulus infundendus in Vini Gallici vel Rhenani generosioris lib. 4. (*o*)

Bibat

emplum Enematis pro puero hydropico à prædicto Celeberr. viro. Hoc est.

℞. Juris pulli ℥iv.
Urinæ pueri ℥iij.
Fermenti ʒj.
Salis ℈j. M.

Idem in Tympanitide.

℞ Decocti Carmin. Lenitivi.
Urinæ pueri ana ℥iij.
Hieræ Picræ Galeni ℥j.
Electuarii Lenitivi ʒiij.
Mellis rosati,
Olei communis ana ℥j.
Salis ʒj.
M. F. Enema.

Quod imitatus Excell. Joh. Michael. valde ad Hydropem commendat Clysteres ex sola urina puerorum.

Verùm non tantùm commendatur urina in Clysteriis, sed etiam ore assumpta; De urina hirci, in specie, sic usurpata habet historiam Clar. Reiselius Miscellan. Curiosor. A. 2. Observ. 219. quæ hæc est. Novi, *inquit*, puellam sexennem Ascite, aut veriùs Anasarca, prætumido quidem ventre, sed & facie artubusque præ tumore translucidis, correptam; post biennium rediit affectus cū orthopnæa desperata: huic adhibui hydragoga, diuretica, & diaphoretica tandem ex alieno consilio, cùm per paucos dies urinam hirci bibisset, magno juvamine vidi hydropem declinasse A. 1655. Hinc patet excreta quoque naturæ benignitate fæcunda esse, & hircinam urinam sale suo copioso simul ac urinam humanam serosos & excrementitios humores educere, quæ simpliciora, interdum tutiora, quàm quæ vel Indus, vel Arabs corrupta & effæta mittit.

Clariss. Author Sal Absinthii reponit remedia anti-hydropica; Hæc autem qualitas sali hujus plantæ non tantùm est propria, sed etiam illius succo, quo per decem dies exhibito Ascitem aliquando sanavit Clariss. Roeslerus, ut ipse testatur Miscellan. Curios. A. 3. p. 538. Addit Axungiam Caninam pro Dyspnæa adjuncta usurpatam. Idem etiam habet ibidem p. 551. Viduam quandam tumorem hydropicum repressisse, mediante decocto cotulæ fætidæ, & raporum aridorum, quo in die usa est.

(*m*) *Item rad. ireos & esulæ.*

(*n*) *Nec non sal genistæ, stipitum fabarum, sambuci, fimi columbini; efficaciora redduntur illa salia cum spiritu nitri juncta & coagulata: maximè commendatur spiritus & sal volatile urinæ.*

(*o*) *Quia ægri aliquando bolum,*

pul-

Bibat ejus singulis manè frigidè uncias quinque vel sex. Gratum est Medicamentum, gratiusque reddi potest Saccharo.

Sudoriferum :

℞. Rad. Ireos Florentin. unc. j. Rad. Salsæ parillæ. Chinæ an. unc. iij. Lign. Guajac. j. ſ.

Infusa tepidè in ſ. q. aq. communis horis 24. coquantur parum, & Colatura evaporetur lento igne ad unc. iii. quæ rursus dissolvantur in

Aq. petroselin. unc. XVI. *Elix. citr. ex descript. Ang. Salæ lib.* j.

Filtrentur per Manicam Hippocratis. Addendo Colaturæ Iulapii rosacei q. ſ. ad mediocrem edulcorationem. M. S.

Dosis bis de die unc. ſ. frigidè. (*p*)

Para-

pulverem, pilulasvè assumere mallent, hasce tres sequentes adjunximus formulas.

℞. Extract. elater. gr. viij.
Magist. gummi gottæ.
Resin. jalapp. an. gr. v.
Facul. rad. ireos nost. gr. vj.
Ol. macis still. gutt. ij.
M. F. Pilul. Num. vij.

Deauranda pulverevè cinamomi, &c. inspergenda.

Conveniunt quoque pilulæ hydroticæ à Cl. D. Zuvelfero in pharmacop. Augustan. p. m. 213. descriptæ.

℞. Rob. baccar. sambuc. drachm. j.
Extract. elater. gr. viij.
Magist. gummi gottæ gr. vj.
Ol. still. cinamom. gutt. ij.
M. F. Bolus.

℞. Rad. mechoacann. drachm. ſ.
Ialapp. scrup. j.
Magist. tartar. vitriolat.
Sal. sambuc. ana gr. vij.
Ol. garyophyll.
Iunip. an. gutt. ij.
M. F. Pulvis.

(*p*) *In curatione mentionem fecimus de clysteribus, emplastris, cataplasmatibus, &c. dabimus ergò singulorum formulam :*

℞. Herb. gratiol.
Soldanell.
Flor. genist.
Sambuc. ana M. j.
Rad. ireos nostr.
Bryon. ana drachm. vj.
Cort. inter. Sambuc.
Frangul. an. p. ij.
Bacc. laur. drachm. iij.
Sem. Cumin.
Carui an. drachm. ii.
Coq. ſ. a. in ſ. q. seri lactis, vasis clausis ad Colatur. unc. viii.
In quibus dissolv.
Elect. hier. diacolocynth.
De bacc. laur. ana unc. ſ.
Vitell. ovor. num. i.
M. F. Clysma.

℞. Emplastr. de bacc. laur. q. ſ. ex gr. unc. iii.
Sterc. vaccin.
Columbin. exsicc. an. drachm. x.

Flor.

Paracentesis, prout illam institutam volo, typis Belgicis descripta est in mea Chirurgia.

IX. *Observationes.* 1. Pauperrimæ cujusdam fœminæ plusquam quinquagenariæ cadaver hydropicum dissecui, præsentibus magno Anatomico Fr. Sylvio, Fr. Verschagen felici Practico, variisque Chirurgis. Iucundum mihi erat in abdomine videre primò Lympham tenuem & fluidam, deinde gelatinam, tertiò concretam, tandem duram & Steatomaticam. Licebat enim mihi certius judicare de Hydropis vera causa. Plures tales tibi describere possum observationes; unica enim nec mihi nec tibi sufficit, sed illas alibi.

2. Oenopola Iohannes la Four Hydropicus, postquam multis usus fuisset medicamentis, & se moriturum prævideret, ultimum tentari voluit remedium, puta paracentesin. Instituimus illam nostro modo, & per multos dies inde levatus, se ferè putabat sanum, sed nihilominus obiit. Non licuit nobis abdomen aperire, quod dolebam: procul dubio enim crassior Lymphæ pars ibi relicta mortis ejus fuit causa. Multi curari possent, si citius Paracentesin admitterent. [q]

Hoc

Flor. rosar. rub. unc. j.
Sem. cumin.
Carui an. drachm. v.
Ol. rutac.
Therebint. an. q. s.
M. F. Emplastrum.

Vel solummodò imponatur Emplastrum ad hydropem Augustanorum à D. Zuvelfero p. 661. correctum.

Contaplasmata tria egregia habet F. O. Grembs in suâ arbore integrâ & ruinosâ hominis p. m. 120. ex stercore vaccino, columbino, sulphure vivo, radicibus asari, bryoniæ, ireos, baccis lauri & oleo scorpionum, &c.

(q) *Vir quadraginta quinque circiter annorum, biliosus, castra Bacchi sæpè diuque secutus, in appetitum prostratum omnisque cibi fastidium incidit; facto jam cum Cerere divortio, Baccho eò magis indulsit, quia intolerabili affligebatur siti: unde primò pedum tumefactio, hinc venter scrotúmque tandem intumescere, partesque reliqua contabescere incipiebant; urina pauca fuêre & intentè rubræ: respirandi aderat difficultas, imò circa vesperam tanta, ut continuò tum erectus manêre aut sedêre cogeretur:*

Multa licet variaque fuerint usurpata: ut purgantia, diaphoretica, diuretica, corroborantia, & linimenta, indies tamen adaugebatur malum, donec tussi diurnâ atque nocturna per tres circiter septimanas correptus, inciderit in alvi profluvium (quod nullis opiatis sisti potuit) cum summâ virium debilitate, octavo post alvi fluxum

Hoc modo omnes morbos Hepatis & Lienis curabiles ex causâ frigidâ oriundos poteris curare; de causa calida supra scripsi.

Ascites.

CAP.

xum die, fatis cessit; scroto solummodò cum successu applicatus fuit sacculus ex floribus rosar. rubr. cortic. lign. quercin. semine cumini & carui aquâ vitæ Mathioli irroratus.

Puella octodecim annos nata, ex febri tertianâ intermittente malè curata (nimirum per nimis acida,) incidit in pedum tumorem & ventris maximam cum gravitate distensionem, respirandique difficultatem, ut nullo modo decumbere, verùm semper erecta sedêre coacta fuerit: accersitus brevi diureticis nempè, corroborantibus & purgantibus ipsam curavimus.

♃. *Rad. ireos nostrat.*
Petrosel.
Enul. campan. ana drachm. iij.
Cort. median. samb.
Fol. eupator. cannabin. ana M. j.
Soldanell. M. ſ.
Bacc. junip. unc. j.
Se . fœnic. dulc.
Cinam. acut.
Cort. citri ana drachm. j. ſ.

Concisa & Contusa insuantur sacculo & cum pint. iv. *vini rhenani per quatriduum infundantur.*

Hujus ter de die ad unc. iij. *instillatis spirit. salis armoniaci gutt.* vj. *assumere jussi.*

Post octiduum circiter purgatio fuit instituta haustu purgante simulque diuretico, & subinde pulvere p. 141. *descripto parum diminuto.*

Item corroborans simulque diureticum conditum subinde ad nucis moschata quantitatem fuit usurpatum.

℞. *Conserv. absinth. menth. ana unc.* j.
Cort. citr. condit. unc. j. ſ.
Spec. diacalaminth. drachm. ij.
Sal. sambuc. drachm. j.
Spir. nitri scrup. ſ.
Ol. still. cinam. gutt. v.
Macis. gutt. x.
M. F. Conditum.

Anasarca.

Virgo septuagenaria ex mœrore [quantum ego intelligere potui] in hydropis speciem anasarcam dictam incidit; summa aderat respirandi difficultas, totumque corpus ita intumuit, ut albus oculorum protuberaret, pupilla verò in cavitate quasi essent conclusæ; nulloque modo decumbere; stare pedibúsque meare posset; quocunque etiam in loco corpus digitis premeretur, vestigia diu fuere relicta: paucam reddebat urinam eamque crudam, pulsum aliquousque celeriorem debilémque semper invenimus, sequentia parum mutata, ast nullo cum successu præscripsimus.

♃. *Rad. apij.*
Enul. campan.
Ireos nostrat. an. drachm. vj.
Flor. centaur. min. p. ij.
Rasur. lign. guajac. unc. iij.
Bacc. laur. unc. ſ.
Junip. unc. ij.
Sem. urtic. roman. drachm. iij.
Coq. ex aq. pura ad Colat. unc. xxx.

Add.

Syr. Card. bened. unc. iij.
Spir. sal. armon. scrup. ii.
Aq. theriac. simpl. unc. ij.
M.

Dosis erat haustulus quater de die assumendus.

Admodum erat debilis, imò semper conquerebatur de cordis aquæ innatatione, quare sequentes præscripsimus tabellas, simul aliquousque laxantes.

♃. *Spec. diacalaminth.*
Aromat. rosat. ana drachm. ii.
Rhabarb. optim. pulv. drachm. j.
Sacch. optim. unc. iv.
Aq. cinam. & petros. ana q. s.
F. s. a. Tabella ad pondus drachm. ij.

Subindè unam assumpsit. Porrò.

♃. *Fol. eupator. cannab.*
Menth. crisp.
Majoran.
Flor. centaur. min. an. M. s.
Bacc. junip. unc. s.
Rad. jalapp.
Mechoacann. an. unc. j.
Spic. nardi drachm. j.
Cinam. drachm. iij.
Macis drachm. ij.

Concisa & crasso modo contusa sacculóque inclusa affundantur vini pint. vj.

Sed omnia frustrà fuere adhibita, postque mensem è lachrymarum hoc labyrintho discessit.

Hydrocephali incipientis cura reperitur in Miscellan. Curios. A. 1. Observ. 46. à Cl. Hermanno Cummio descripta, sic autem ille. A. 1667. curæ meæ submittebatur puer sex annos natus, huic in tantum caput auctum erat, ut mole vel juvenis octodecim annorum caput æquaret: totam verò cum naso faciem occultaret, artus è contra & venter tabescebant.

Ego primò omnium suadeo, ut quantùm fieri posset, baculo in os immisso, illud apertum tenerent: hinc capite raso, singulis diebus, bis, aut ter, caput oleo camomelino in quo stæchas arabica, spica, lavendula, &c. per aliquot dies infusa erant inungo, inde aqua vitæ Anhaltina abluo. Nonnunquam quoque Aquam S^{tæ}. Elizabethæ Reginæ Hungariæ applico, linteisque madefactis frequenter foveo. Vtrique cruri cauterium applico, corpus quater singulis septimanis cum Syrupo Diacnici purgo, in potu semper aliquid de oleo tartari per deliquium facti exhibeo; in cibo sæpiùs aniso, cumino, anetho ut utatur, suadeo. Hoc modo sensim caput detumuit, venter & artus nutritionem suam recipiunt, adeò ut intra duos menses puer integræ sanitati fuerit restitutus. *Sic ille.*

Ego Anasarcas, Leucophlegmatias, Ascitem & Tympanitidem remediis suprà memoratis aliquando profligavi, additis tantùm quibusdam minoris momenti; ut & topicis pluribus, pro circumstantiis variatis.

CAP.

CAP. V.

De Dysenteria.

I. D*Ysenteria* est cruentus & interdum purulentus alvi fluxus, cum tunicæ vel tunicarum intestinalium erosione. (*a*)

II. *Partes affectæ* sunt intestina, tam tenuia quàm crassa. Ventriculus sæpe in consensum trahitur, imò fluxui ansam dat.

III. *Causæ* sunt bilis acrior, (*b*) & succus Pancreaticus acidior.

IV. *Differentiæ.* (*c*) Interdum unica saltem tunica est erosa, interdum omnes. Interdum sanguis purus effluit, interdum concretus vel purulentus; sed hìc dantur gradus.

V. *Signa Diagnostica* ex differentiis petenda. (*d*)

VI. *Pro-*

(*a*) *Alij definiunt; per frequentem alvi cruentam aut purulentam dejectionem, cum ventris torminibus, lancinationibus, & intestinorum exulceratione, tenesmo & febre à materiâ acri & erodente affligentem.*

(*b*) *Nempe acrimoniâ salinâ acrior, item sanguinis tenuitas, inter* externas causas *sunt ea quæ humores reddere acriores apta nata sunt, ut* sex res non naturales *dictæ, item certa venena, ut auripigmentum, arsenicum, mercurius sublimatus corrosivus, colocynthis incautè videlicet usurpata, &c. plura vide sis apud G. Fab. Hildanum de dysenteriâ p. 666. & seq. qui accuratissimè hunc morbum pertractavit.*

(*c*) *Aliquando* tenuia *afficiuntur* intestina, *aliquando* crassa, *aliquando etiam* utraque.

Aliquando dysenteria est continua, *aliquando* intermittens *& per periodos affligens, ut testatur Clar. D. Sennertus Practic. Lib. 3. part. 2. cap. 7. ex Diomede Coronario Consil. 2. alia est* epidemica, *alia* maligna, *aut è contra.*

Tres dysenteriæ gradus G. F. Hildanus loco citato statuit; primus *ubi excrementa sunt pinguia spumosa alba, limosa ac viscosa:* secundus, *ubi unà cum excrementis fibræ pelliculaque interioris tunicæ, sanguis, &c. excernuntur,* tertius, *ubi frustula substantiæ carnosæ de propriâ intestinorum tunicæ substantiâ decisa cum ramenti membranosis, cruore plurimo, pureque deponuntur; diciturque tum ab Hipp. Sect. 4. Aphor. 26. lethalis: si dysenteria laboranti veluti carunculæ dejiciantur, mortiferum.*

(*d*) *Quia ex differentiis non constat quænam intestina sint affecta; hæc damus signa, si intestina tenuia sint affecta, dolor erit acutissimus, nec statim post dolorem excrementa deponuntur, & deposita jam magis cum sanguine purevè sunt permixta, quàm quidem evenit ubi crassa solummodò sint affe-*

VI. *Prognostica.* (e) Vlcus profundum difficillime curatur, (f) cura-

cta intestina; nam tum dolor obtusior, statimque post dolorem excrementa excernuntur, nec ita cum sanguine pureque permixta erunt, si verò utraque intestina sint affecta primò dolor acutissimus, deinde obtusior erit; excrementa, cum sanguine purevè erunt permixta, & simul excrementis cruor & materia purulenta supernatabit, cætera ex prædictis colligenda.

Pro majori hujus morbi cognitione, ut & omnium symptomatum ipsi adjunctorum, non abs re fuerit hic addere. Illum nunc cum rigore horroreque aggredi, quos totius sequitur calor, atque hunc, ventris tormina, & dejectiones: sæpè sine febre adsunt tantùm, 1o. ventris tormina, quæ subsequuntur alvi dejectiones.

Frequentes sunt alvi dejectiones, non tamen ut plurimùm copiosæ, ingens in iis vexat intestinorum cruciatus, depressio, & quasi omnium viscerum descensus. Materia dejecta est aliquando tota mucosa; aliquando intermiscentur illi tantùm quædam sanguinis filamenta, aliquando verò est magis sanguinea, prout sc. ab humoris acrimonia vasa majora, vel minora, magis rursus, aut minùs fuerint erosa. Permanente & durante morbo, si æger ætate floreat febricitat, & linguam gerit subalbidam mucagine multa obsitam, &, si vehementer etiam fuerit excalfactus per remedia, nigram etiam atque siccam; Vires omnino dejiciuntur, dissipatis spiritibus, aliaque adsunt febrium malè moratarum signa. Exeunte morbo Aphthæ oris interna faucesque sæpènumero occupant, præsertim si corpus fuerit excalfactum, & materiæ peccantis evacuatio medicamentis adstringentibus impedita, non exacto priùs per cathartica morbi fomite. Si morbus in longum trahatur, tandem intestina ordine quæque suo deorsum versus affici videntur, donec in rectum intestinum malum omne detrudatur, & in Tenesmum desinat; quo facto, longè secus atque in Dysenteriis dejectiones stercorosæ vehementissimum intestinis dolorem inferunt, alvi sc. fæcibus teneriora adhuc intestina, inter descendendum, radentibus; cùm dejectiones mucosæ eo tempore inferiori tantùm intestino, Recto nempe, molestias creent, quo materia in eo solo conficitur, atque inde excernitur.

(e) *Sequentia habet Hippocrates Aphor. 24. & 26. sect. 4. dysenteria, inquit, si ab atra bile incipiat, lethalis est, quod à C. Celso affirmatur lib. 2. cap. 8. his verbis. Quinetiam tormina ab atra bile orta mortifera sunt: p. 74. item tabe affecto superveniens, Aphor. 14. sect. 5. & 6. Popular. sect. 8. p. 818. in longis dysenteriis cibi fastidium malum & cum febre pejus, quod ex Aphor. 3. sect. 6. quoque constat, Lienosis, ait Hippocrates sect. 6. Aphor. 48. difficultatem intestinorum supervenientem, bono esse; & Aphor. 43. ejusdem sectionis; qui, inquit, lienosi difficultate intestinorum corripiuntur, iis super-*

(*f*) curabile tamen est. Interioris tunicæ simplex erosio, cæteris paribus, ferè semper & facillimè admittit curam.

VII. *Indicationes Curativæ.* Dysenteria, quà Dysenteria, Venæsectio-

supervenientem longam dysenteriam aqua inter cutem, aut intestinorum lævitas excipit, & moriuntur: qua de re inspiciatur C. Celsus loco statim citato.

Aphor. 23. sect. 7. à sincerâ dejectione, dysenteria malum: item Aphor. 75. & 76. Omnibon. Ferrarius de morbis infant. p. 227. & 228. Qui habet, inquit, dysenteriam, & apparet post ejus aurem sinistram, veluti res nigra, similis corbo, cum vehementi siti, moritur in decimo, & non tardat, nec evadit. Vigiliæ immodicæ, dejectiones syncera, nigræ, fœtidæ, sanguinis copiosa excretio, singultus, vomitus, præcordiorum dolor sitisque, &c. lethalem plerumque dysenteriam prænuntiant, Teste L. Riverio prax. Lib. 10. cap. 6. p. m. 476. inspiciatur quoque Hipp. Lib. de victus ratione in morbis acutis & Coac. Tit. XXI.

(*f*) *Imprimis si in tenuibus hæreat intestinis, (ut patet ex Aëtio Tetr. 3. serm. 12. cap. 43. medicamenta tam facilè eò devenire nequeunt.) Curatum tamen vide sis apud F. Hildanum loco statim citato: & Joannem Schenkium observ. medicinal. Lib. 3. observ. 141. & seq. p. m. 632. & seq.*

Circa Dysenteriæ prognosim hæc supersunt dicenda.

Si sanguis sincerus, ne minimo quidem muco admistus, singulis ejiciatur conatibus, corrosionem majorum aliquot vasorum quæ intestina perrepant denotat, ægroque interitum minatur.

Manuum ac Pedum frigore superveniente, in maximo erit æger periculo.

Aphthæ exeunte morbo advenientes mortem imminentem ut plurimum denunciant.

Dysenteria Infantibus sæpius perbenigna reperitur; illa enim ad menses aliquot quandoque afficiuntur, sine quovis incommodo, modò res naturæ permittatur.

Si erosis portionibus, crustæ villosæ (Willisio Tunicæ glandulosæ dictæ) erosio penetret ad plures partes tunicæ nerveæ, in qua implantantur venarum lactearum orificia, illaque omnia mala superet æger, periculum est, ne callo in partibus memoratis efformato, sicque obliteratis pluribus orificiis, impediatur ex parte progressus chyli ex intestinis in vasa lactea, unde hoc succo nutritio plurimùm defraudatus sanguis, partesque propterea corporis omnes, non mirum si tabes paulatim subsequatur mortemque tandem accersat. Quod mihi ipsi videre contigit in Juveni quopiam 15. circiter annos nato, qui Dysenteria eaque longa & molestissima afflictus, morbo tandem superato, in alium deducebatur, chylosum sc. fluxum cum marasmo; Per biennium propè cùm durassent hæc omnia, mortem tandem obiit; aperto cadavere & intestinis lustratis, illa multis in locis quasi callosa, reperiebantur.

næsectionem nunquam indicat. Humor peccans temperandus & evacuandus; (g) sic optimè roborantur partes. [a]

VIII. *Curatio.* (h) In tanto hoc morbo vix pluribus, quam tribus utor medicamentis; purgantibus, alterantibus, Topicis, illisque in parvâ quantitate; copiam enim vel potus, vel ciborum, vel medicamentorum vix unquam tales ferunt ægri. [b]

Medi-

(g) *Vasorum apertio consolidanda, ulcusque mundandum, ipsiusque consolidatio promovenda, alvusque laxa blandè adstringenda; nec non usus medicamentorum convenientium aliquandiu continuandus; ne æger facilè recidivam patiatur.*

[a] In Dysenteria hasce sibi proponit Indicationes Illustr. Sidenham. Primùm acres humores in intestina depositos, secta vena revellendos; Secundò reliquam sanguinis massam contemperandam, tum etiam dictos humores per cathartica subducendos.

(h) Nota. *Dysenteriæ curationem aliquando secundum symptomata sua & differentias, gradusque descriptos, mutandam esse.*

[b] Curatio Dysenteriæ ex Illustriss. Sidenham quæ respondet Indicationibus mox ex ipso memoratis, hæc est. Quo primùm accersor die, *inquit*, venam cubiti tundendam suadeo, eadem nocte & paregoricum propino; sequenti Aurora Potionem hanc Catharticam Lenitivam mihi familiarem.

℞. Tamarindor. ℥ß.
Folior. Sennæ ʒij.
Rhei ʒiß.

Coquantur in s. q. aquæ in Coaturæ ℥iij, dissolve.

Mannæ Calabrinæ
Syr. Rosar. solut. ana ℥j.

M. F. Potio sumenda summo mane.

Quandoquidem verò satis est obvium Medicamenta Cathartica etiam lenissima & tantùm Εκκοπρωτικὰ, ventris tormina intendere, spirituum etiam dejectionem atque ἀταξίαν universalem ægro inferre, adventitio nempè illa tumultu quo sanguinem ac humores commovent inter operandum; eapropter solenne mihi est.

Paregoricum temporiùs aliquantò subjicere, quàm post Cathartica consuevimus, hora sc. pomeridiana quacunque, modò Catharticum suo defunctum munere videatur; quo sc. quem concitavi motum denuò sufflaminare valeam. Deinceps ad duas adhuc vices dictum Catharticum præscribo, alternis sc. diebus hauriendum; Paregoricum etiam post singulas purgationes, quo suprà monuimus tempore. Hoc insuper diebus à Purgatione vacuis, tam manè quàm serò exhibendum curo, quo sc. symptomatum ferociam debellem, atque inducias impetrem, dum cum humore peccante exterminando mihi res est. Anodyno autem utebar maximè Laudano liquido, guttis nempè 14. vel 15. in

Aqua

Aqua qualibet Cardiaca pro Dosi una: Post Venæsectionem & Catharsin semel celebratam, Aquam Cardiacam è temperatioribus subinde degustandam concedo: Aquam sc. Epidemicam, Aquam Scordii compositam, aut similem, (idque imprimis in Senioribus ac Phlegmaticis,) e quo nempè spiritus magna dejectionum vi, quod in hoc morbo usu venit, prostratos erigam quadantenus & resarciam: Potus esto Lac coctum cum aquæ triplo, aliquando etiam Lac Cerevisiatum, vel Cerevisia cum panis cortice & maci incoctis; Panatella item nonnunquam vescitor, nonnunquam jusculo è carnibus ovinis macilentioribus. Grandæviores lectulo magis addico; Aquam item Cardiacam illis familiarem liberaliùs indulgeo, quàm infantibus aut junioribus par est. Laudata methodus omnibus, quæ mihi hactenus innotuêre, in hoc morbo vincendo facilè palmam præripuit, qui perraro ultra tertiam purgationem duravit.

Quòd si morbus præfractior his non cederet, dictum Paregoricum ægro exhibeo singulis diebus mane & hora somni, donec omnino convalescat; nec vel minimum quidem incommodi à tam frequenti Medicamenti Narcotici repetitione mihi adhuc videre contigit, [quantamlibet noxam inde sequuturam comminiscantur inexperti,) licet plures noverim qui in morbo contumaciori idem ad septimanas aliquot continuas quotidie usurpaverint.

Infantes hoc morbo correpti, eodem planè modo sunt tractandi; sanguinis tamen extrahendi quantitate, tum etiam medicamentorum tam cathartici, quàm anodyni, viribus pro annorum ratione imminutis; ita ut v.g. Narcotici guttæ duæ infanti unius anni suffecerint.

Laudanum. Liquidum, quod in quotidiano, ut dictum, usu mihi erat, hanc ad normam simpliciorem præparo.

℞. Vini Hispanici ℔j.
Opii Thebaici ℥ij.
Croci ℥j.
Cinnamomi,
Garyophyllor. aromat. pulveratorum ana ʒj.

Infundantur simul in B. M. per duos vel tres dies, donec liquor debitam consistentiam acquirat. Colatura servetur pro usu.

Hanc præparationem Laudano Officinarum solido anteferendam virtutibus quidem non censeo, sed ob formam saltem commodiorem & majorem dosis certitudinem, eidem antepono; cum sc. Vino, Aquæ Distillatę, aut liquori alii cuicunque instillari possit. Si Dysenteria fuerit aliquatenus sicca, humorem post Venæsectionem diluo ea ratione quæ priùs descripta est, dum de Cholera morbo, substituto tantùm jusculo pullorum, Lactis sero; Per quatuor dies solo lacte crudo tepefacto, hoc in casu vescitor Æger. *Hactenus ille.*

Remediis descriptis addi possunt varia intestina corroborantia, & vasa ab humore acri erosa consolidantia, ut & præter remedia interiora varia topica de quibus in sequentibus. Inter remedia etiam interiora,

Enema-

Medicamenta Anti-Dysenterica.

Radices bistortæ, tormentillæ, plantaginis, verbasci, symphyti majoris. Folia bursæ pastoris, Equiseti, Myrti, Quercus, Saniculæ. Flor. balaustior. rosſ. rubrarum. Semina papaveris; sophiæ Chirurgorum; Baccæ myrti. Mespila. Nuces cupressi, moschata. Lignum santalum. Acacia, Hypocystis; Sanguis draconis, ejusque imprimis Lachrymæ; Mastyx, Tragacantha. Coagulum sanguinis leporini. Cornu Cervi. (*i*) Cochleæ ostrearum calcinatæ; Ossa bovina itidem calcinata. Bolus Armena, Corallia, Margaritæ. Lapis hæmatites, Terra sigillata. Succus agrestæ, granatorum, cydoniorum. Vinum rubrum stipticum, sed non dulce. Syrupus cinamomi, de mentha, myrtinus, granatorum. Miva Cydoniorum. Narcotica omnia. (*k*)

Enemata humorum acrimoniam demulcentia maximè prosunt, præsertim malo in intestina crassiora devoluto, quò sane tota & integra illorum virtus pervenit. Sed nihil prorsus ad energiam celebratissimi jam illius radicis Hipocacuanhæ, de aquâ suprà in vomitu sanguineo accedit.

(*i*) *Ut & ejus gelatina, maximè quoque commendantur lumbrici terrestres à F. Hildano p. 676. quod à Cl. Sennerto, Wiero, &c. confirmatur, sic quoque ab Hildano maximè extollitur lapis bezoar. Convenit quoque crocus martis adstringens, terra vitrioli dulcis; vitelli ovorum cum lacte & cinamomo: syrupus rosarum solutivus; item Panthalionum, cujus hac est descriptio.*

℞. *Myrobal. cheb. unc.* j. ſ.
Citrinor. drachm. vj.
Passul. cum arillis contrit. unc. ij.
Coq. in lib. iij. ſ. *Aq. chalybeatæ ad Consumpt. mediet. in colat. dissolv.*

℞. *La-*
Sacc. q. v. aromatizetur.
Pulv. cinam. gross. mod. contus. drachm. vj.
M. Purgat. & adstringit.

(*k*) *Ut theriaca, diascordium Fracastorij, &c. item sequentes tabellæ.*

℞. *Spec. diarrhod. abbat. drachm.* j.
Cornu cervi ust. & pulv.
Croc. martis adstrin. ana drachm. ii.
Cinam. elect. & pulv. scrup. ii.
Lapid. bezoar.
Confect. alkerm. an. scrup. i.
Sacch. in aq. plantag. & cinam. ana q. s. dissol.
M. F. s. a. Tabellæ.
Item sequens Electuarium.

℞. *Conserv. rosar. rubr. unc.* ii.
Diascord. Fracast. drachm. iii.
Confect. hyacinth. drachm. i.
Balsam. sulphur. therebint. Vel Peruvian. scrup. ſ.
Priap. ceti ras. drachm. ſ.
Cinam. acut. pulv. scrup. ii.
Syr. myrtin. q. s.

M. F.

♃. Lachrymarum Sanguinis draconis, gr. xxv. Aq. menthæ unc. j. Plantagin. unc. ij. ſ. Cinamom. unc. ſ. Syr. de Symphyt. Fern. unc. j. Laudan. opiat. gr. ij.

M. S. Bibat cochleatim.

Vel

♃. Conserv. roſar. rubrar. Menthæ an. unc. j.

Cortic. Arant. condit. drachm. vj. Oſſ. bovinor. calcinator. drachm. j. ſ. Corall. rubr. præparat. drachm. ſ. Diaſcord. Frac. drachm. ij. Succi Acaciæ ſcrup. ij. Syr. myrtin. par.

MS. F. Conditum molle. Sumat ejus æger ſæpè drachm. j.

Vel

♃. Laud. opiat. gr. iij *F. Pilulæ Num.* vj.

Deaurentur. Vnicâ ſingulis utatur horis, donec ceſſet fluxus. Topica. (*l*)

♃. Therebint. Argentinenſis cum Vitello ovi diſſolutæ drachm. ij. Pulv. roſar. rubr. ſcrup. j. Diaſcord. Fracaſt. drachm. j. ſ. Lactis Vaccini unc. viij.

M.S. F. Enema, ter interdum de die reiterandum.

♃. Ol. nuciſt. expreſſ. drachm. j. ſ. Macis ſtillatit. ſcrup. j. Sem. papaver. Hyoſcyam. Myrtillor. an. unc. ſ.

MS. F. Linimentum Epigaſtrio inungendum. Vbi purgandum:

♃. Pulv

M. F. Conditum, doſis hujus ad nucis moſchatæ quantitatem.

Item ſpecies, diaplant. diamartis Mynſichtij in ſuo armam. chym. med. p. 120. & 121.

Hepata Viperarum in Dyſenteria maximè commendat D. D. Michaelis in MSS. Pract. & ex eo Clar. D. Wedelius, qui ſic habet. Feci periculum aliquoties, & ob vim morbi quidem fruſtra hepar illud in aliquibus adhibui, ubi ſc. urgentia affectus & copioſiſſimæ ſedes aliud poſtularent; virgo tamen quædam dyſenterica, cùm nullis aliis juvaretur, adhibito hepate hoc, cum aliis permiſto, manifeſtum ſenſit levamen. Debet autem tunc eſſe à fellea veſicula ſeparatum, cùm fella ſtimulent.

(*l*) *Inter topica laudant unguentum Comitiſſæ; & D. Agricola in ſuis commentariis in Poppium Tom. 2. p. m. 886. ſequens Emplaſtrum ſupra alutam extenſum, & umbilico puerorum impoſitum maximè laudat.*

♃ Theriac. andromach. unc. j.
Terr. ſigillat. drachm. ij.
Croc. mart. drachm. j.
Extract. tormentill. drachm. ſ.
M. F. Emplaſtr.
Add. poteſt anſerin. ſ. argentin. pulv. drachm. j.

℞. *Pulv. rhei elect.* (*m*) *scrup.* ij. *vel drachm.* j.

Notum quidem, sed optimum tutumque hisce in oris est Medicamentum. Regionibus calidioribus minus favet.

Vel

℞. *Extract. Rhei gr.* xvj. *Laud. op. gr.* j. *Ol. menthæ. g.* j.

MS. F. Pilulæ Num. iiij. Deaurentur.

IX. *Observationes.* 1. Obstetrix charæ mihi uxoris quinquagenaria non usa est nisi semel pulvere rhabarbari; sæpè verò pilulis ex laudano opiato, ut & Enemate suprascripto. Intrà dies 14. perfectissimè curata est. Febricitabat interim continuò, & plus quam vigesies quotidiè dejiciebat, tampus, quam sanguinem. Sanguinea autem est & erat.

2. Ancilla Capitanei N. N. Plethorica, sexaginta quotidie habebat sedes cruentas. Usa est iisdem Medicamentis, & duodecimo post die sana rerum domesticarum habuit curam.

3. Filius viduæ van Asperen, assuetus bibere Spiritum vini, patiebatur dysenteriam summo cum dolore; reiiciebat sanguinem concretum pulcherrimi coloris, id est arteriosum, eumque sæpe ad librarum duarum pondus. Aperto cadavere reperi intestina tenuia hac illac sphacelata, (*n*) tunicas erosas & in 4. locis perforatas. (*o*)

CAP.

(*m*) *Et parum tost. addit. nuc. moschat. pulv. scr.* ſ. *ea de re inspiciatur Avicenn. lib.* 2. *tract.* 2. *p. m.* 91. & *Hildan. p.* 686.

(*n*) *Tale quoque exemplum videsis apud. Cl. G. Fab. Hildanum.*

(*o*) *Mulier quinquagenaria, melancholica, nephritica; incidit in dysenteriam; continuò propemodum alvum deponebat; excrementa pure sanguinéque quarto die jam mixta erant, summis afficiebatur ventris doloribus, vigiliis nimiis, febri, præscripsimus hunc in finem mixturam sequentem humorum acrimoniam temperantem, dolorem sedantem, leviterque adstringentem.*

℞. *Aq. plantag. unc.* ij. ſ.
Cinam. drachm. vj.
Confect. hyacinth. drachm. j.
Diascord. fracast. drachm. j. ſ.
Sang. dracon. scrup. ſ.
Laud. opiat. gr. iij.
Syr. myrtin. unc. j.
M.

Hujus singulis horis cochleare unum alterumve assumebat: sed pauco cum levamine; dein assumpsit purgans ex rhabarb. tost. scrup. ij. *nuc. moschat. scrup.* ſ. *hujus post usum toties non dejecit; dolores tamen nondum fuere sublati; sequentem inijci clysterem curavimus.*

℞. *Lact. bubuli chalybeati unc.* viij.
Therebint. venet. in ovi vitello dissol. unc. ſ.
Mell. rosar. unc. j.

Balsam.

Balsam. sulphur. therebint. scrup. j.
M. F. Clyster.

Hoc enemate diu in corpore retento multùm dolores fuere diminuti; singulis vespertinis aßumpsit laud. opiat. gr. j.

Usurpabat indies lac bubulum coctum cum cinamomo acuto; quibus omnibus intra octiduum fuit curata.

Alia quadraginta circiter annos nata, incidit in alvi profluvium, neglecto hoc, tertio, ni fallor, post alvi profluvij invasionem die, dysenteriâ corripitur, dies noctesq; ob dolores summos insomnes duxit; post purgantis dicti usurpationem assumpsit ad nucis moschatæ magnitudinem de sequenti condito.

♃. Diascord. fracast. drachm. iij.
Confect. hyacinth. drachm. j. ſ.
Corn. Cervi. ust. scrup. j.
Cinam. acut.
Nuc. moschat. ana scrup. ſ.
Syr. myrtin. q. s.
M. F. Conditum.

Usurpavit quoque lac bubulum cum cort. quercin. & cinam. acuto coctum & percolatum, in quo vitellum ovi unum atque alterum erat dißolutum, atque hisce intrà septimanam plenissimè fuit curata.

Si ulcus in intestinis tenuibus hæreat, sequens proderit apozema vulnerarium.

♃. Rad consolid. maj.
Tormentill. an. unc. ſ.
Fol. alchimill.
Argentin. ſ. anserin.
Pyrol.
Heder. terrestr. ana M. j. ſ.
Flor. rosar. rub.
Summit. hiperic. ana M. ſ.
Rasur. priap. ceti drachm. j.
Rasur. Cornu Cervi drachm. ij.
Coq. ex vino rubro ad Colat. unc. xxv. in quibus dissolv.
Syr. de symph. Fern.
Myrtin. ana unc. j. ſ.
Tinct. cinam. unc. ſ.
M. pro Apozemate.

Hujus ter quatervè assumat æger ad unc. iij. cum gut. iij. aut IV. sequentis balsami.

♃. Balsam. sulphur. anis.
Peruvian.
Tinctur. flor. ad consist. extr. evapor. ana scrup. j.
M.

Ast si in intestinis crassis ulcus delitescat, convenit clyster ex lacte bubulo, therebintinâ, &c. paratus p. 156. descriptus.

Illustrissima quædam A. 1680. Mense Julio, postquam per dies aliquo ventris torminibus, capitis dolore febricula, &c. afflicta fuisset, tanden Dejectiones alvi & frequentissimas & dolorosissimas cum totali virium deperditione, & appetentiæ absolut prostratione, patiebatur; Ego advocatus Dysenteriam incruentam esse judico de qua sic Excellentiss. Willisius, in altera Dysenteriæ specie sedes aquosæ, & quasi limpidæ cum subita virium prostratione existunt, dejectiones interim biliosæ & phlegmaticæ rarius eveniunt, & morbum non ita mali moris esse denotant: addit in sequentibus ulteriorem hujus morbi descriptionem, ut & curationem idem Author. Illustriss. Sidenham etiam de eo his verbis. Quandoque ne minimum quidem sanguinis per omnem morbi dysenterici decursum dejectionibus admiscetur; quo non obstante, (modò

do frequentes sint dejectiones, cum ventris torminibus & colluvie mucosa,) morbus haud minùs rectè dysenteria vocabitur, quàm si unà manaret sanguis; sic Clar. Author in Dysent. definitione dicit fluxum in illa esse vel cruentum vel purulentum tantùm; adde quòd tunc temporis ibidem loci alios viderim Dysenteria cruenta afflictos. Primò cùm advocarer, fluebant menstrua à diebus duabus, propterea à venæsectione pro revellenda materia acri in intestina deposita abstinebam, & julapiis quibusdam anodynis atque paululum cordiacis, ut & Enematibus appropriatis insistebam. Elapsa die una atque altera cessabant menstrua, fluxus interim alvi augebatur, & quoad frequentiam, & quoad tormina, afficiebantur præterea aures difficili auditu, oculi obnubilatione, fauces inflammatione & tumore, totum cerebrum effusione humoris acris vigilias perpetuas & delirium procreantis. Unde patebat materiam morbificam & abundantissimam, & pessimæ sortis in partes omnes impetū facere. Venæsectionem, quam primò non ausus fueram, propter rationem enarratam, tunc tandem celebravi, haustulumque anodinum & confortans propinavi; Die subsequenti remedium purgans ex rhabarbaro, paucissima senna, manna, & Syr. de cichorio cum rheo exhibeo, vesperi julapium anodynum continuò repeto; sic ex parte rejecta materia peccante, remittebat quidem aliquatenus malum, sed brevi recrudescebat, & quasi vires acquireret eundo, magis ac magis Illustrissimam vexabat. Enemata injici curo è decoctione flor. camæmeli, nympheæ, papaveris rhæados, herbæ paralyseos, tapsi barbati, rosar. rubr. &c. in jusculo tenui, & post alterum à prima purgatione diem, eandem repeto, ut & die subsequenti rhabarbarum pulveratum Syr. absinthii admistum exhibeo, continuatis itidem singulis diebus julapiis anodynis; varia præterea fronti, temporibus, plantis pedum sunt applicita, pro profligandis vigiliis; sed in cassum omnia, nam sic hoc symptoma, non minùs quàm alia semper infestabat; propterea ad Laudanum Opiatum confugio, illiusque valde compositi grana duo exhibeo, unde somnus ex parte accersebatur, & Dejectiones fiebant minùs frequentes, & minùs molestæ, sed interim major accendebatur febris cerebrumque magis afficiebatur, quæ rursus omnia per injectum clysterium, purgantibus admistis, minuebantur, revocato in integrum fluxu, sed minùs doloroso. Morbi pertinaciam, malumque morem miratus, alium Clariss. atque Doctiss. Medicum accersiri curo, unàque consilium inimus de tundenda salvatella, pro revulsione iteranda, sic sanè febris omniaque alia symptomata, momento quasi minuebantur; sed dum die subsequenti in colloquiis versaretur longioribus Illustriss. omnia rursus invadunt. Rhabarbarum, Julapia anodyna atque Enemata descripta addita tantùm vel Theriaca Andr. vel Diascordio, Fracastor. ut prius repeto, sed cùm parum inde emolumenti, morbusque his omnibus surdus foret; Lac Asininum propono sperans humorum acrimoniam acidam quæ prioribus remediis minimè auscultarat remedio, isti forsitan obtemperaturam

meoque

meoque in proposito confirmor, dum video Illustriss. Sidenham non reformidare lac etiam vaccinum aquæ admistum pro potu ordinario Dysentericis propinare, & in Dysenteria apud ipsum sicca dicta, non alio quàm lacte crudo tepefacto per quatuor dies ægros nutrire; Observaremque præterea celeberrimos practicos Lacte prædicto tanquam remedio in Dysenteria uti: Interim Celeberr. atque Clariss. alterius Medici consilium pro hujusmodi usu exquiro, cumque ille in meam sententiam descenderet, eo confidentius, illud hauriendum cum Saccharo perlato & succinato præbeo, ventris tormina sic prorsus evanescebant, humorumque acrimonia temperabatur; attamen vigiliæ aliaque multa semper vexabant, itaque post quartum à primo lactis asinini usu diem, consilio cum tribus Clariss. atque Celeberr. Medicis inito, Enema injici curo ex Decocto suprà memorato, addita Philonii Romani largiori dosi; Linimento è Cerato Santalino, unguento Comitissæ, Oleo cidoniorum, macis stillatitio & pulveribus quibusdam aromaticis confecto totum Abdomen calidè inungo. Quibus peractis, dormiebat Illustrissima per duodecim circiter horas nullo per totum id tempus urgente fluxu, expergefacta omnia bene procedebant quandoquidem præcipua ex parte evanuerant symptomata, Delirium sc. Alvi fluxus, Oculorum obnubilatio & difficilis Auditus; unde patebat acrimonia humorum, lacte adhibito, temperata, sicque ut & aliis mediis evacuata non impossibile jam esse, aut saltem ut priùs tam periculosum ejus ulteriorem cursum inhibere, itaque in Enematum exhibitione pergo, ut & postea Pilulas Cathecu Anodinas è Clar. Hagendhornio suprà descriptas singulis diebus vesperi devorandas trado. Superveniente etiam tussi sicca, à sola faucium irritatione per salia peccantia nondum in totum correcta illuc deposita, adjicio Tabellas terræ Catechu anodynas & corroborantes è Terra Catechu, Confectione Alkermes, Pulvere Anodyno Illustriss. Daniel. Ludovici in pauca quantitate, & Saccharo in aqua fœniculi dissoluto. Sic in totum brevi convalescebat Illustrissima à morbo desperatissimo, omnibusque remediis propè majori. Per totum morbi decursum potus fuit primùm aqua pullorum additis sem. frigidis major. postea tinctura rosarum rubr. & flor. papaveris rhæados, admistis syrupis idoneis. Cibus erat jusculum avenaceum vel simplex è carnibus, vel panatella tenuis, aliquando condita quæpiam, & gelatinæ. Hic non addo pulverem Pannonicum & alios, gelatinam cornu cervi compositam aliaque multa per usum medicamentorum memoratorum exhibita, sufficiat præcipua & indicationibus morbi maximè accommoda attigisse.

Cap. VI.

De Fluxu Hepatico.

I. F*Luxum Hepaticum* vix nomino, quia falsus est, deceptique, prout illum descripsere, Veteres. Nihil enim aliud est quàm apertio arteriarum splenicarum, id est mihi, hæmorrhoïdalium superiorum. (*a*)

II. In regionibus frigidis raro periculosus, in calidis semper.

III. *Curatur* medicamentis Anti-Dysentericis. (*b*)

IV. *Observatio.* D. Johannes Provoost, vir probus & honestus, nunc Mercator, antea Machaonis filius, patiebatur sanguinis copiosum fluxum; dolebat illi regio umbilicalis aliquo modo. Præscripsi ipsi mixturam narcoticam; deinde haustulum hunc laxantem:

℞. *Rhei elect. drachm. ij.ſ. Sem. anis. scrup. i.*

Coq. ex aq. borr. in Col. unc. ij. ſ. Dissolve.

Syr.

(*a*) *Liquor qui exit instar carnium lotura est; sine mordicatione, non tamen absque dolore gravante, cum palpebrarum inflatione, pedum tumefactione, excrementisque crudis excernitur: vigiliæ nimiæ sæpè ægris hoc fluxu laborantibus urgent: à sero copioso sanguini admisto vasaque relaxante deducunt plurimi.*

Si verò sanguis purior sine dolore & exulceratione excernatur, ut ex observatione Cl. Authoris constat; nothus seu spurius dicitur, vocaturque tum fluxus alvi sanguineus: oriturque sæpissimè, vel ob plethoram, vel ob vasa sanguinea rupta.

(*b*) *Quia à sero copioso sanguini admixto vasaque relaxante hunc affectum ut plurimum deducunt, satis superque patet serum esse minuendum, nempè per sudorifera & diuretica roborantibus austeris mixta; nimio aqueorum potu prius interdicto, ut copiosum serum minuatur ortusque illius novus præcaveatur, nec non partes jam affectæ corroborentur: tumque ad narcotica deveniendum; sed* nota; *levibus adstringentibus, corroborantibus mixta.*

Sennertus valdè commendat decoctum cydoniorum; imprimis verò convenit, si cum passulis agrimoniâ (vide Poterium spagyr. pharmacop. p. 328.) semine plantaginis & urticæ præparatum sit.

Maximè quoque commendatur Tinctura martis adstringens, corallorum sulphuris vitrioli, &c. item sal corallorum quod ab Hartmanno in praxi chimiatricâ, p. 118. cap. 150. omnibus

aliis

Syr. rof. sol. cum Senna unc. i.

M. S. F. Haustus. Tres intrà dies melius habuit, & multis abhinc annis alacriter vixit vivitque. [c]

CAP.

aliis præfertur remediis.

(c) *Practicus quidam felicissimus hoc in affectu post sudoriferum unum alterumvè (ex mente Varandæi) exhibitum, sequentes usurpat tabellas.*

♃. *Spec. diatrion. santal.*
Corall. rubr. præpar.
Sem. plantag. ana drachm. j.
Rhabar. optim. pulv. drachm. ij.
Sacc. rosat. unc. iv.
Aq. cinam.
Plantag. an. q. s.
F. s. a. Tabellæ num. xvi.

Harum tres de die exhibet; aliquando sequens electuarium.

♃. *Rob. passular.*
Miv. cydonior.
Conserv. rosar. rub. antiq. an. unc. j.
Diascord. Fracastor. drachm. v.
Spec. diatrion. santal. drachm. j. ß.
Cornu cervi præpar. drachm. j.
Croci martis adstrin. scrup. ij.
Syr. myrtin.
Cydon. an. q. s.
M. F. Electuarium.

De hoc electuario usurpent ægri ad castaneæ magnitudinem, ter quatervè de die.

Adolescentula quædam, dum hæc scribo, à duobus ad minimum annis *fluxum* patitur perpetuum, falso ut bene advertit Clar. Author *hepaticum* dictum, sine ulla tamen virium deperditione aut carnium diminutione sensibili. Sæpius ipsi exhibui medicamenta hæmorrhagias sistentia, opiatas corroborantes & adstringentes, purgantia è rhabarbaro, &c. cumque omnia in cassum adhiberentur pro sistendo hoc fluxu, semper post aliquot dies recurrente, minusque etiam malè ex eo haberet morbum sibi ipsi naturæque permisi.

CAP. VII.

De Ileo.

I. ILeos *(a)* est retentio Chyli & fęcum in intestinis, tam tenuibus quam crassis. *(b)*

II. *Partes affectas* dixi *(c)*

III. *Causa*

[a] *Latinis* volvulus, *vulgo* miserere mei; *quibusdam etiam* χορδαψός *quia chordam quasi tensam intestina repræsentant.*

(b) *Summis cum cruciatibus, & quandoque vomitu affligens.*

Meliùs Ileum definiret Clar. Author. Motum intestinorum inversum in quo postquam fæces in intestinis fuerint retentæ, tandem illæ per os unà cum chylo rejiciuntur.

(c) *Sic G. Fab. Hildanus Centur.* 1. *ob-*

III. *Causa* [*d*] fere semper bilis est, quæ nunc acrior dolorem causat [a] atque inflammationem motumque intestinorum inversum; nunc crassior alvum non movet, unde fæces induratę. [b]

observ. 61. p. 49. observavit principium & originem hujus affectus fuiſſe circa intestinum cæcum: sicque ibidem discurrit: Quamobrem existimo valvulam (quam in principio intestini coli Cl. D. Bauhinus invenit) primum ex intestini cæci inflammatione adeò contrahi & constringi, ut planè nihil excrementorum permeare possit: sicque accrescere inflammationem, ut tandem totum intestinum ileum, ut & circumjacentes partes, gangrænâ & sphacelo corripiantur: ut observavi in omnibus quos hactenus disſecui.

[d] *In omnibus ferè hoc affectu extinctis cadaveribus diſſectis Accuratiores invenerunt, vel intestini gangrænam (ut testatur quoque Riverius Centur. 3. observ. 26. p. m. 227.) vel intestini tenuis coarctati ingressum in partem proximam* flatu *prius turgidulam.*

Sic aliquando pituitam, [ut Hippocrates Lib. de glandulis Text Ix. p. 420. probat] exulcerationes grandes, humoresvè acriores, flatusvè, &c. miserabilis hujus affectus causas existere posse, quis non videt?

Inter causas externas *numerant imprimis aërem nimis calidum exsiccantem, quatenus bilem copiosiorem acrioremque reddere valeat. Item lethalia medicamenta & venena; nec non fabarum, pisorum, cydoniorum, mespilorumque, &c. immoderatum usum.*

[a] Causa doloris exquisitissimi huic morbo supervenientis aliquando procedit ab inflammatione partis alicu-

IV. *Dif*-jus intestinorum quæ inter causas morbi recensetur; aliquando & sæpius oritur ille ex præpostero & inverso intestinorum motu; quod ut pateat, advertendum sinus atque cellulas plures in intestinis efformari, mediantibus valvulis ab Illustr. Kerkringio demonstratis, ut & in intestino Colo ope fræni per totam ipsius longitudinem protracti: advertendum præterea valvulas, ut & rugositates sinus memoratos constituentes ejus esse sortis, ut ad descensum fæcum quàm aptissimè conducant, regressum impediant; itaque recurrentibus illis fęcibus, per inversionem motus peristaltici seu vermicularis intestinorum vis magna infertur illorum valvulis & rugositatibus, unde intolerandus dolor; Ille uni parti instar terebelli aliquando infigitur, cùm princeps, ut ita dicam, aliqua valvula præcipuè afficitur, qualis illa quæ ad initium Coli apposita excrementorum ad Ileon regressum impedit.

[b] Causa inversionis motus intestinorum peristaltici ut plurimùm hæc est; A Pancreate, Ductibus bilariis, Glandulis per totam intestinorum fistulam positis, in tenuibus quidem racematim, in aliis aliter, ex hisce, inquam omnibus partibus potest in intestinorum cavum deduci seu expui liquor varia acrimonia peccans, prout illius materia varia à sanguine illuc devecta fuerit, sic vellicantur

inte-

IV. *Differentiæ.* Hic provenit ab inflammatione; ille à fecibus induratis; (*e*) tertius à motu intestinorum inverso. (*f*)

V. *Signa Diagnostica. Inflammationis* signa sunt febris continua, (*g*) Vomitus, (*h*) Calor circà umbilicum, dejectio nulla: *Excrementorum induratorum*; [*i*] Ventris dolor gravativus; vomitus minus frequens, præsertim ab initio; anxietas præcordiorum; febris mitior,

intestina spiritusque in fibris contenti efferantur, & in motus prorsus inordinatos cientur. Præterea, ut habet Illustr. Sydenham, ex tumultuante sanguine in febre nuper concepta, in ventriculum aliquando & proxima intestina deponuntur humores acres & maligni, ex quibus ventriculus primò motum suum invertere ac violento impetu materiam molestam in eo contentam per os rejicere cogitur: Ventriculi tandem motui validiori, intestina tenuia ipsi continua jam debilitata cedunt, & cum his demum majora in consensum trahuntur, vomituriente ventriculo quasi choream ducente. Atque hæc dicta sunto de causis veri, atque exquisiti Ilei, non verò de Ileo Notho qui originem suam trahit, ut habet Clar. Author & ejus Commentator, vel à pituita intestina obstruente, vel à fæcibus induratis idem malum efformantibus, vel ab intrusione portionis alicujus intestini in cavum alterius flatibus dilatatum, vel ab hernia, &c.

(*e*) *Faces induratas, ut & inflammationem, gangranámque aliquando ab herniâ intestinali* (*enterocele*) *provenisse testantur Practici plurimi; cujus rei exemplum videsis apud G. Fab. Hildanum Centur. 6. observ. 27. p. m. 545.*

(*f*) *Alius à strangur'â*; [*ut testatur Hippocrates Aphor. 44. sect. 6.*] herniâ [*ut ex Clar. D. Hildano statim allegavimus*] *alius ab* ulcere *&* aliis tumoribus duris *intestinum quoddam comprimentibus, fæcumque transitum sanguinisque in illis partibus motum prohibentibus; alius à* flatibus, *ut constat ex Hippocrate Lib. de flatibus Text. 14. p. 407. & Cl. D. Th. Fieno tractat. de flatibus.*

Præcipua differentia & in praxi maximè necessaria, in eo constituitur, quod Ileus alius sit verus seu à totali motus intestinorum peristaltici per causas memoratas inversione, alius nothus à causis pluribus itidem descriptis productus.

[*g*] *Intensa, dolor vehementissimus.*

[*h*] *Et quidem biliosi pituitosique humoris præsertim in principio brevique tum fæcum per os rejectio ut plurimum consequitur.*

(*i*) *Alvi adstrictio præcessit per plures dies perseverans;* (*ut constare quoque potest ex observatione Cl. Auctoris* §. IX.) *dolor in principio nullus; in progressu gravativus, ut testatur Auctor, & obtusior quàm si ab inflammatione. Vide sis apud Hippocratem Lib. 3. de morbis Text. 15. p. 105. & Lib. de internis affectionibus Text. 47. p. 245.*

mitior, (*k*) excretio nulla. *Motus intestinorum inversi*; Vomitus continuus assumptorum ciborum, potuum, medicamentorum, imò Enematum, suppositoriorum, fecum. (*l*)

VI. *Prognostica.* Omnis ileos periculosus morbus est, sed à fæcibus causatus induratis, reliquis curatu facilior. (*m*)

VII. *Indicationes curativæ.* (*n*) Dolor mitigandus, sed narcoticis nequaquam; nisi fortè in inflam matione, quæ melius corrigitur refrigerantibus & sudoriferis. Intestina inversa pristino loco restituenda. (*o*) Fæces induratæ emolliendæ, &

(*k*) *Imò aliquando nulla.*

(*l*) *Ut & extremorum totiusque corporis frigiditas [ut constat* III. *Popular. ex ægroto nono] & urinæ suppressio, podicisque introrsum retractio, &c.*

Si gangræna *jam aderit, cognoscitur ex eo, quod dolor statim cesset.*

Si à flatibus, *signa doloris colici præcessêre; si ab* herniâ, ulcere, *aliisque* tumoribus duris: *propria tum uniuscujusque affectus signa prægressa fuere.*

In signis Diagnosticis præsertim videndum quænam denotent Ileum verum, quænam verò nothum, quoniam Ilei veri alia prorsus est cura quàm variarum nothi specierum; signum autem evidens & demonstrativum Ilei veri hoc est, quod enemata per superiora, statim propè ac injecta, rejiciantur aliaque adsint quæ optimè explicat Clar. Author. Signa variarum specierum Ilei Nothi fusè describuntur à Clariss. Authore & Doctiss. ejusdem Commentatore illis itaque nihil est quòd addam.

(*m*) *Ut & ille qui à flatibus ortus; ast si sit cum vomitu biliosi & pituitosi in principio, lethalis à Galeno lib. 6. de Locis affectis cap. 3. p. m. 770. dicitur, ab ulceribus & tumoribus vix curabilis, imò incurabilis ille ileos existit.*

Hippocrates Aphor. 44. sect. 6. ajt; Quibus à stranguriâ volvulus supervenerit, intrà septem dies moriuntur, nisi febre superveniente copiosa urina fluxerit: quod ipsemet adhuc confirmat Coac. Prænot. Tit. III. *314. p. m. 568. testaturque hoc idem C. Celsus Lib. 2. cap. 8. p. 70. & 74. & Aphor. 10. sect. 7. ab ileo, inquit, vomitus, vel singultus, vel convulsio, vel delirium, malum: quibus Coac. Prænot. L. C. 303. surditatem adjungit Hippocrates, inspiciatur quoque 1. Prædictor. Text. 22. p. 485. & Lib. 3. de morbis Text. 15. circa finem, quod si volvulo amoto, febris ipsum corripiat, desperatus est: fiunt ut plurimum autumno, teste Hippocrate, Aphor. 22. sect.* III.

[*n*] *Judicio pollentibus sufficient causa & differentia.*

[*o*] *Videatur quoque L. Riverius Prax. Lib. 10. cap. 2. p. 456. & Clar. D. Fr. De le Boe, Sylvius praxeos Lib. 1. cap. 15.* Quoties autem, *inquit*, pars intestini inferior subit superiorem, toties aut spontè per assumpta alimenta, aut arte per pilulas plumbeas,

& quamprimum fieri potest educendæ. [c]

VIII. *Curatio.* (*p*) In inflammatione prodest Venæsectio, cætera summè nocet. In fæcibus induratis vix novi morbum qui fortia fert purgantia. Prosunt inunctiones, (*q*) balnea. In motu intestinorum inverso hæc eadem conveniunt medicamenta. [d] Cucurbitulæ magnæ non scarificatæ umbilico impositæ quibusdam dicunas, aureasvè (*cum oleo olivarum vel amygdalar. dulcium*) deglutitas, curationis spes superest, non item, quando pars intestini superior ingreditur inferiorem, quoniam sensim ulterius pergit pars conclusa, unde augetur magis magisque angustia, omnisque præcluditur contentis descensus; *ultimo hoc in casu, ut & in fæcibus induratis, convenire posset follis fabrilis ano adaptatus, cujus beneficio superior intestini pars ingressa, flatus immittendo, intestináque distendendo, in naturalem locum restitui, extractóque folle clyster adhiberi posset; ut docet Hippocrates Lib. 3. de morbis Text. 15. circa medium p. 106. & Zacutus Lusitanus Lib. 2. Admirand. Prax. observat. 28. p. m. 199. 200. & 201. Qui ibidem quoque plurimorum Authorum judicia de hâc curationis methodo collegit: maximè hoc remedii genus Aurelianus improbat ob frigiditatem aëris: sed facilè hoc incommodum evitare est, si juxta ignem, ut Riverius suadet, follis aëre impleatur.*

[c] In Ileo verò hasce sibi proponit Indicationes Illustriss. Sydenham. Primò ut contrarius Ventriculi motus, qui similem motum in intestinis efficit, impediatur. Secundò ut intestina acri humore debilitata, corroborentur. Tertiò ut ventriculus ac intestina ab istis humoribus liberentur.

(*p*) *Item curationem vide sis apud Hippocratem Lib. 3. de morbis. Text. 15. L. C.*

(*q*) *Quæ sequenti vel simili modo præscribi possunt:*

℞. *Unguent. de arthanit. unc. j.*
Dialth.
Ol. chamomill. ana drachm. vj.
Angel. dulc.
Lilior. alb.
Diacolocynth. Querc. ana unc. ß.
Butyr. recent.
axung. human. ana drachm. vj.
M. F. Linimentum, ventri inungendum.

Quidam omentum & intestina calidissima ex vivo animali ante ægri cubiculum mactato extracta imponunt abdomini cum linteis calidis; & si dolor non remittat, reiterant post horam.

Ventris dolorem ex ileo curavit M. Rulandus. Centur. VII. observ. 74. p. m. 538. sacculo ex stercore suillo aceto decocto confecto ventrique imposito. Cui si stercus caprillum (vide I. Rulandi pharmacop. novam in quâ reposita sunt stercora & urinæ p. 8. 39. 64. 101. 128. &c. addatur, efficacius, imprimis si umbilicus primo inungatur Zibethâ, operabitur.

[d] Ileum verum sic curat Illustriss. Syden-

dicuntur profecisse. Non audeo hic de sectione, quæ multos forsitan salvaret, loqui. (r) Clysteres ubique prosunt. (s)

Inte-

Sydenham. Primò, *inquit*, salis absinthii ℈j. ex cochleari uno succi limonum mane, & sero sumendum præscribo, intermediis verò temporibus aquæ menthæ stillatitiæ sine Saccharo, aliovè quovis additamento cochlearia aliquot bis quaque hora propino, cujus vel solius repetito usu, & vomitus & dolor ex eo natus subito evanescent. Dum hæc fiunt catulum viventem nudo ventri indesinenter accumbere jubeo. Postquam verò dolor cum vomitu per spatium diei unius, vel alterius omnino cessaverit, tum pil. coch. maj. ʒj. in aqua menthæ dissolutam exhibeo, quam etiam aquam (quo certiùs vomitus recursum præcaveam) toto catharseos tempore sæpius sumendam injungo. Neque Catulus removendus, antequam usum pilularum æger aggrediatur.

Observavi frustra pilulas istas, vel quodvis aliud Catharticum, utcunque forte propinari, donec ventriculo corroborato, atque adeò ad motum naturalem reducto, intestina etiam ad proprium motum æquè reducta fuerint. Aliàs enim Cathartica omnia intus assumpta Emetica evadent, & plus damni quàm commodi inferent. Inde est quòd remediis purgantibus viam facere non aggredior, donec per spatium quoddam medicamentis istis ventriculum respicientibus usus fuerim.

Victum valde tenuem ægro præscribo, ita ut non nisi cochlearia aliquot jusculi ex pullo gallinaceo parati sorbenda bis vel ter in die permittam. Interim verò ut per totam ægrotationem in lecto decumbat jubeo, donec perfectæ sanationis signa appareant, ac etiam post sanationem per longum tempus in prædictæ aquæ usu persistere, & laneis duplicatis ventrem à frigore bene defendere impero, quò minùs recidiva fiat, cui hic affectus præ omnibus aliis est obnoxius.

Pauca hæc universam meam in curando hoc affectu methodum exhauriunt, quam à nemine consultô ob simplicitatem suam & splendidioris, sive verborum, sive pharmacorum apparatus defectum, aspernatum iri confido.

Hæc ille accuratissima sanè & in praxi maximè comprobata.

Circa curam variarum Iliacæ Affectionis Nothæ specierum, vide Clar. Authorem, ut & Doctiss. Commentatorem, qui multa præscribunt exquisitissima remedia.

(r) *Qua de re inspiciatur Clar. Authoris anatomia practica.*

(s) *Ex. gr.*

℞. *Rad. alth. &*
Malv. cum toto ana unc. j. ſ.
Flor. chamom.
Nymph.
Sambuc. ana p. ij.
Sem. cumin. unc, ſ.
Lini.
Fænugr.
Lumbricor. terrestr. contus. [*ex mente D. Wieri*

Inteſtinis inflammatis:

♃. *Fol. Semperviv. major. Taraxaci an. P. ij. Tartar. rhenan. drachm. v. Tamarindor. unc. j. Sem. melon. drachm. iij.*

Coq. ex aq. hord. in Colatur. lib j. ſ. Diſſolve.

Syr. roſ. ſol. ſimpl. unc. ij. ſ. M. S.

Vel

♃. *Aq. prophylactic. unc. j. ſ. roſac. unc. ſ. Card. bened. unc. iij. ſ. Succ. ſemperviv. major. depurat. unc. j. Bezoardic. miner ſcrup. j. Syr. de portulac. drachm. xij.*

M. S. Bibat cochleatim, ſudetque. Fæcibus induratis:

♃. *Trochiſcor. alhand. gr. iv. Diagrid. gr. xv. Tart. vitriolat. gr. vj. Sal prunell. Crem. Tart. an. ſcrup. j.*

M. S. F. Pulvis pro una doſi. (*t*)

Vel

♃. *Rad. Altheæ unc. j. Fol. Malvæ M. j. Sennæ drachm. x. Agaric. trochiſcat. Rhei elect. an. unc. ſ. Tamarindor. Tartar. crud. an. drachm. vj. Sem.*

D. Wieri, Hildani, & Tielemanni) ana unc. j. Decoquantur ex aquâ hordei Colaturâ podex foveri poteſt: vel ex ejuſdem unc. viij. add.

Ol. diacolocynth. Q. unc. ſ.
Lilior. alb. unc. j.
Salis nitri drachm. ſ.
M. F. Clyſter ſæpius reiterandus.

Addi adhuc poteſt trochiſc. alhand. ſcrup. ſ. vel pulp. colocynth. in petiâ ligat. ſcrup. ij. & unà cum ſuperioribus decoqui, ſi neceſſitas urgeat, admodum convenit.

Vel

♃. *Ol. lini.*
Rapar. ana unc. v.
F. Enema tepidè injiciendum.

In curatione hujus periculoſiſſimi affectus primas omninò tenet mercurius crudus benè depuratus: Apud L. Riverium Franciſcus Chomel in obſervat. communic. obſerv. 1. p. m. 316. eundem cum ſulphure extinctum, & in formam pulveris redactum, ad unciam unam in globulo ceræ incluſum cum ſucceſſu exhibuit: Ab Avicennâ, A. Paræo, Zacuto Luſitano, L. Riverio, &c. maximè commendatur mercurius crudus ad uncias duas. Conveniunt quoque globuli ex regulo antimonii. Fr. Joël Prax. Lib. 4. ſect. 2. cap. 6. p. m. 175. & Ioh. Jonſtonus Lib. 8. Prax. cap. 2. artic. 1. p. m. 517. aliique ſanguinem veſpertilionis commendant; qui mirificè conducere creditur, ad inflammationem doloremque ilei ſedandum.

Ab Hartmanno cap. 147. p. 185. maximè commendatur oleum ſaturni ad gutt. 5. aut 6. cum vino generoſo exhibitum; ut & ejuſdem balſamum, paratum ex olei illius partibus duabus & roſacei parte unâ ſimul mixtis in marmore, ventri inunctum.

(t) F. Joël L. C. & alii à violentis vehe-

Sem. lini drachm. ij.

Coq. ex aq. hordei, in Colaturæ unc. xxv. Dissolve.

Syr. Diacnic. unc. j. *ſ. El. è succo rosar. drachm. vj.*

M. S. F. Apozema. (*u*)

Bibat æger singulis bihoriis Vncias sex, donec alvus responderit. Interim assumat iura pinguia, inungatúrque venter Vnguentis vel oleis emollientibus; Altheæ scilicet, de mucilaginibus, &c.

Pilulæ Iliacæ Rhasis, quarum descriptio ex Valerio Cordo & Dedonæo legere est, magnæ hìc sunt efficaciæ.

Iisdem medicamentis curatur Volvulus, id est, motus intestinorum inversus; præterquam globuli plumbei, argentei, aurei, laborantibus ore deglutiendi exhibentur.

IX. *Observationes.* Honesta Matrona N. le Roux sanguinea, & plus quam quinquaginta annos nata, Groeningam inter & Amstelodanum procellis agitata, septem integris diebus nihil deiecerat. Domum reversa petiit à me purgans, quod præscripsi, præeunte Clystere; sed vomitu reiecit purgans, nihilque effecit enema. Altero, octavo nempe die subsequentibúsque, varia assumpsit medicamenta per Epicrasin purgantia, eaque fortiora; sed tristi eventu. Morbi vigesimo primo die, dicebat intestinum aliquod crepasse, mens nihilominus optimè constabat. Vigesimosecundo fatis cessit. Vigesimotertio dissecui cadaver, nec quicquam vel circà ventriculum vel in intestinis tenuibus poteram reperire, quod morbi causam indicaret, & mirabar. Cum obstetricis præsentis ergò uterum voluerim explorare, vidi intestinum colon non procul ab intestino recto sphacelatum tunicasque disruptas.

2. Pauperrimus quidam Walo morbo hoc Miserere mei dicto, summo cum dolore periit. Aperto cadavere septem diversis in locis intestinum ileon vidimus ita convolutum, ut cibis, potui,

vehementérque purgantibus in hoc malo omninò abstinendum esse judicant, quia flatus excitant malumque augent.

(*u*) *Sequens potio laxans, emolliens, doloremque sedans à nonnullis maximè laudatur.*

♃. *Ol. amygd. dulc. unc.* j. ſ.
Pulv. caß. recenter extract. unc. j.
Syr. papav. errat. unc. ſ.
Seri lactis caprin. unc. iij.
M.

(*a*) *Potius*

tui, fecibus, omnis ne cesse fuerit denegari transitus.

3 Vxor Mercatoris N. Muys à fæcibus induratis undecim continuis diebus alvum habebat adstrictam; purgavi illam suprà dicto Apozemate, & illo ipso die est curata. Idem evenit virgini cuidam, quæ frustula aliquot panni deglutiverat. Laborabat menstruorum suppressione.

CAP. VIII.

De Dolore Nephritico.

I. D*olor Nephriticus* est solutio continui renum membranarum (*a*)

II. *Partes affectæ* sunt membranæ in consensum trahentes totam substantiam renum, tubercula, pelvim, ureteres & vesicam, imo ventriculum & intestina. [a]

III. *Causa* est Lympha acrior & serosior, interdum crassior, exque illâ causatus sæpè calculus; (*b*) nihil enim in tota rerum natura facilius concrescit, quam materia serosa, id est salina. [b]

IV. *Dis-*

(*a*) *Potius dolor nephriticus oritur à solutione continui renum membranarum: nam dolor non est ipsa solutio, sed dolor à solutione oritur.*

Alij definiunt per lumborum dolorem cum vomitu nauseâve affligentem ex solutione continui, vel distractione contigui renum membranarum, earumvè corrosione à materiâ acriori salsâ, &c. ortum.

[a] Intestina & ventriculus in consensum trahuntur in doloribus nephriticis propter connexionem quæ intercedit inter Renes & intestina, Ren dexter sc. Intestino Colo, Sinister verò Cæco connectitur, ea de causa difficillimum est dignoscere dolores nephriticos à doloribus colicis, de quibus tamen vide in sequent. Clar. Deckers doctissimè disserentem.

(*b*) *De generatione calculi videatur Helmontius, Untzerus, Franc. Collutius, Beverovicius, &c.*

Hippocrates adscribit faci (tartaro) sanguinis ut materia, pituita viscida, ut glutini; calori ut causa efficienti: Lib. 4. *de morbis Text.* 28. *p.* 153. 154. *& seq. & Lib. de naturâ humanâ Text.* 24. *p.* 278. *circa medium.*

[b] Causa doloris nephritici aliquando est in renum inflammatione, quæ sanè rarò accenditur per se, potest tamen aliquando ex casu vel ictu fieri; textura sc. renum sic vel lacerata, vel alia ratione alterata, unde perturbata sanguinis per illud viscus distributione, ut & seri in illius glandulis separati per propriam substantiam tubulatam in pelvim, ureteres, & vesicam rejectione aggeruntur illa & fermentescunt.

(*c*) *Ipsi*

IV. *Differentiæ.* Nunc provenit à Lymphâ acriore, nunc à calculo.

V. *Signa Diagnostica.* Calculum à Lymphâ distinguere vel experientissimo Practico difficile est, (*c*) signa enim sibi valde sunt similia. Conqueruntur de lumborum dolore & ardore, vomunt crassa & biliosa, si ventriculus malè sit constitutus; si benè, nauseam patiuntur & inanes evomendi conatus, quod notandum. Plerumque illum comitatur Colica Passio, quam Galli *Colique Graveleuse* vocant. Sæpè mingunt urinam cruentam, æstate præsertim, vel post motum vehementiorem: quidam non nisi guttatim mingunt, quibusdam urina est suppressa. [c]

VI. *Prognostica.* Dolor nephriticus à calculo difficilior est curatu,

(*c*) *Ipsi Galeno contigit, ut ipsemet fatetur Lib. 2. de locis affectis cap. 5.*

Colicus dolor à nephritico distinguitur sequentibus: Primò, *dolor gravativus in lumbis constans & perpetuò affligens (si nempè ex calculo) acerbius tamē corpore inclinato, vel pede fortius in terram alliso: testiculique lateris affecti retractio: colicus verò dolor magis vagus est.* Secundò, *decubitus in partem affectam intolerabilis est in nephritico; non item in colico.*

Tertiò, *colicus dolor post pastum augetur, nephriticus verò minuitur.*

Quartò, *in dolore colico, majus levamen emergit ab excretionibus per alvum & vomitum, quam quidem in nephritico dolore.*

Quintò, *urina primum clara tenuis, & pauca, cruentavè, posteà verò aliquid fundum petit & tandem arenulæ aut lapilli excernuntur in dolore nephritico: in colicis verò urinæ ab initio crassiores excernuntur, fiuntque.*

Sextò *stupor cruris è directo renis laborantis: de quo stupore videatur Cl. Riverius Lib. 14. cap. 1. p. m. 106. videsis quoque apud Galenum Lib. 6. cap. 2. p. 769. & 770. & apud Hippocratem Lib. 4. de morbis Text. 29. p. 155. nec non 6. Epidem. sect. 1. p. 796. Aphor. 34. 35. & 36. sect. 7. item sect. 4. Aphor. 75. 76. & 78. ut & C. Celsum Lib. 2. cap. 7. p. 60. & 61.*

[c] Signa Renis inflammati hæc sunt; Primò ut plurimùm præcessit causa aliqua evidens, sc. casus, ictus &c. Secundò adest ardor ingens, dolor gravis ac pulsans in ea inanitate quæ est inter extremam costam & coxendicem. Hic & vicinas partes quæ circum præcordia sunt, circum lumbos, circum coxendicem & pubem, atque partes obscænas distentione convellit; extremorum frigus persentitur, mictio cum ardore atque labore frequens, principio tenuis & cruda, deinde crassa atque mucosa: alvus impedita & pigra. Hinc ventris distensio, febris assidua, nausea, ructatio crebraque vomitio.

(*d*) Et

tu, (*d*) quam qui provenit à Lympha acriori. Vrinam cruentam si mingant, timent quidem sibi & debilitantur, sed levantur. Vrina crassa melior est tenui. Hæreditarius vix curatur, in senibus difficulter, (*e*) in infantibus facilè curationem admittit ille, qui ulcere renum caret

VII. *Indicationes Curativæ* (*f*) Dolor mitigandus, Lympha serosior temperanda; crassior incidenda; calculus si sit friabilis comminuendus est & expellendus, (*g*) magnus non movendus. [d]

VIII. *Curatio.* Corpus cacochymicum purgetur. (*h*) Venæsectio in dolore à Lympha acriore oriundo mirè convenit, præsertim in Plethoricis. Alterantibus & narcoticis plus profeci quàm

(*d*) *Et ni tempestivè cruciatibus à calculo excitatis succurratur dolor ille continuus vires prosternit, vigilias infert, febres, urinæ suppressiones, vomitionesque biliosorum pituitosorúmque, &c. excitat, maximúmque in periculum ægros conjicit.*

Inspiciatur Hippocrates Coac. Prænot. art. 5. 71. & 72. p. 383. nec non 11. Epidem. sect. 2. p. 690. circa medium, nephriticis hæmorrhoides supervenientes, bono sunt: teste Coac. Aphor. 21. sect. 6.

(*e*) *Teste Hippocrate Aphor. 6. sect. 6. renum, & vesicæ vitia in senibus difficulter curantur, & 6. Popular. sect. 8. p. 118. renum, inquit, affectiones non vidi sanatas supra quinquagesimum annum.*

(*f*) *Alvus imprimis servetur laxa cassiâ recenter extractâ, &c. vel clistere emolliente, anodyno, carminativo, statim alvus subducenda.*

(*g*) *Post justam videlicet emollientium, laxantium, anodynorum, viasque dilatantium, tam internorum quam externorum, usurpationem.*

Maximè tum commendatur sequens pulvis cum aquâ petroselini, aliâve specificâ exhibitus.

♃. Sem. thlasp. minim.
Tartar. vitriol. ana drachm. j. ſ.
Ocul. cancr.
Sal. stipit. fabar.
Genist.
Ononid.
Stercor. columb. ana drachm. ſ.
M. F. Pulvis dos. ad scrup. j. imò aliquando ad drachm. ſ.

[d] Inflammatio si adsit, illaque ex signis supra descriptis denotetur, remediis idoneis erit curanda.

(*h*) *Potius laxantia Authoribus dicta, quam propriè dicta cathartica, ut putat Cl. D. G. Rolfinckius in epitome methodi cognoscendi & curandi corporis affectus: hæc enim cruciatus augêre calculúmque tantum commovêre, nihilque emolumenti ægris afferre, Lib. 2. cap. 19. de calculo renum & vesicæ affirmat.*

Nota; *aliquando calculus in ureteribus hæret comprimitque nervos musculi psoas, unde cruris stupor (ut suprà annotavimus) quo in casu ossi ilio circa istum locum magna imponitur cucurbi-*

quam ullis aliis medicamentis. Clysteres optimè hic audiunt. Diæta sit exacta. [e]

curbitula cum flammâ, unde calculus in vesicam truditur & stupor curatur.

[e] *De Signis calculi renalis, item de indicationibus, curationéque ipsis innixa hæc habet Clariss. Groënevelt.*

Signa calculi renalis pathognomonica, licet propriè nulla dentur, sed æquivoca sint, aliisque morbis communia, illa tamen quæ majori ex parte diagnosin ejus faciunt, ex praxi sequentia observantur.

1 Dolor circa regionem lumbarem fixus omnino & stabilis, obtusus quidem, & gravantis ponderis sensum inferens, cum in ipso renum parenchymate, obtusiore utpote sensu donato, calculus stabulatur, at ubi in caput ureteris sese insinuavit, acutus, lancinans, omniumque crudelissimus.

Quinque jam annis circumcirca elapsis ægrotus quidam Ischuria laborans, consilium nostrum imploravit (urinam nullam emittebat) nisi quod vomitu sursum excernebatur, [urinalem quoque odorem expiratio præ se ferebat] quo continuato maximè debilitatus fuit, consultis aliis non imæ notæ Medicis, multis remediis usi fuimus, sed frustra, vitam tandem cum morte mutavit; corpus ejus cum dissectum fuerit, pelvis renis dextri majori calculo fuit oppleta, cujus pars inferior, papillæ in modum protuberans, ureterem omninò obstruebat; capiti ureteris sinistri acutus calculus adeò exactè erat infixus, ut renes utrique suo officio fungi neutiquam potuerint, atque adeò expiravit.

2. Spinam inflectendi difficultas, compressis scilicet distentisque ejus nervis aut musculis.

3. Calor lumborum molestus prorsum.

4. Stupor femoris crurisque è directo, ob compressionem [à calculi grandioris pondere] musculi, ψόα dicti, vel nervi in omnes crurum musculos divaricati.

5. Testiculi retractio è regione affecti renis, ob vasorum [quæ à renibus ad testes vergunt] versus superiora adductionem.

6. Nausea & vomitus, propter consensum scilicet renum cum ventriculo, qui fit, non tam mediante, ut volunt, peritonæo, cujus membranam utrumque viscus participat, quàm quidem ob communem illum nervulum, à stomachico sexti paris ramo, in propriam & interiorem renum tunicam implantatum.

7. Urina plerumque cruenta, laceratis apertisque à calculi asperioris attritione, venulis, per renis substantiam dispersis, quin & quandoque, præsertim circa initia, tenuis, aquosa, & parvâ copiâ prodiens, propter renis à calculo obstructionem, quoties verò per ureteres in vesicam demittitur, urinæ crassæ, turbidæ & aquosæ ut plurimum excernuntur.

8. Calculos per urinas excretos, ut &

ut & arenas [non quæ vasorum lateribus adhærent, sed quæ statim matulæ fundum petunt] unde ægroti notabile levamen sentiunt, inter præcipua signa recenseri vellem.

Sed quia tanta est similitudo nephritidis cum dolore colico, ut non solum sæpissimè empiricum, sed & Medicum rationalem falli contingat, distinctionis ergò hæc signa notari vellem.

Si supra renes sit dolor, non ad renes, sed ad intestina pertinet.

Dolor Nephriticus extrorsum vergit, nec ab eo loco unquam discedit, nisi cùm tophus, è nido suo excussus, delabitur in ureterem:

Colicus verò sæpissimè peregrinatur, locum mutat, & per omnem intestinorum circuitum oberrat, inque pectinem declinat.

Nephritici à sumpto alimento melius, colici verò pejus habent.

Hisce nunc, ad calculi theoricam facientibus, propositis & præmissis, pergimus ad illa, quæ ex praxi, curationis nempe fonte, tam ad imminentem hostem avertendum, quam præsentem extirpandum afferri possunt.

In iis methodicè peragendis, triplex nobis occurrit sollicitudo.

Prima ut causæ, ad calculi generationem quovis modo efficaces, tollantur, atque ità ejus generatio & augmentum diruatur.

Altera, ut calculus jam genitus deturbetur.

Tertia denique ut symptomata, dolor ille immanis demulceatur, & mingendi difficultas, quæ socia hic adesse solet, propulsetur.

Hæc procurabuntur medicamentis selectissimis ex fonte diætetico, pharmaceutico & chirurgico desumptis.

In præcautione laborandum primò, ut materia remota, diætâ sc. artic. II. 12. inter causas dicta, sedulò vitetur, & è contra *victus ratio conveniens in usum trahatur.* Utendum igitur cibis qui sunt facilis digestionis, parumque excrementi suppeditant, & attenuandi & incidendi vim habent.

Huic scopo accommodata sunt juscula vervecum aut caponum cum cherefolio, acetosâ, hordeo & similibus, præsertim vere decocta. *

Et si in morbo aliquo summa sobrietas & moderatio, in hoc, adhibenda est,

Illud quod medium est, atque
inter utrumque probatur.

Quin & animi pathemata sic moderanda, ut nullum ex illis excessu suo corpori noceat.

Progredimur jam ad materiam proximam, crudorum scilicet crassorumque humorum saburram, ex inordinata diæta, aut aliâ quavis causâ imprudenter in corpore genitam, quæ, ne ad renes delabatur, revellenda & evacuanda, quem in usum cathartica exhibere utile erit, ut sunt Manna, cassia, diaprunum, *&c.*

* *Assumant prandium, sed non cœnam, haustum cerevisiæ alicujus tenuioris liberaliorem sibi indulgeant, concretio enim calculi à liquore ejusmodi hoc tempore hausto multùm impeditur, refrigeratis scilicet ab eo renibus prolutisque. Sunt verba* Sydenhamij.

Calculi enim Materia quò diutius sanguine tepefacto circulatur, eò magis ad cohasionem tendit. Lister de Fontibus Medicatis Angliæ.

Vomitus quoque sæpiùs iteratus conducit (maximè in iis qui comparati sunt ad vomendum, quinque magnas primæ coctionis cruditates persentiunt) qui si * sponte obvius, medicamentis ad hanc rem accommodatis utendum.

Eo enim mediante noxius in corpore collectus humor felicissimo sæpè cum successu educitur, & ne ad renes irruat, protinus revellitur.

Si tamen quid istiusmodi materiæ ad renes irrepserit, confestim diureticorum ope excutienda erit.

* *Vomitus in Nephritide ab arenulis vel calculo nihil tantum flagitat quàm prælargam revulsionem per phlebotomiam, item Enemata, Emollientia, Diuretica & Lithontriptica.* Sydenham.

Huic autem scopo prævalet Therebintina, & ex ea parata Medicamenta. Amatus Lusitanus refert de Monacho quodam, Nephritide & Arthritide maximè afflicto, qui ejus usu ab hisce morbis liber evasit. Egregium ejus præparandi modum ex Lev. Lemnio adfert Clarissimus Beverovicius in suo de Calculo Tractatu.

Vinum album gallicum generosum ignitis silicibus sæpiùs affusum, maximè materiam tartaream, antequam concrescat in lapidem, è renibus expellit.

Quin & aquæ minerales, hîc apud Anglos Tunbrigienses, apud Nostrates Spadanæ plurimùm conferunt, quia incidente, dissolvente, & abstergente virtute sunt præditæ.

Balneum aquæ fluvialis, corpore ad ultra lumbos usque ei immisso, arenularum evacuationem, antequam lithescant, promovet, maximè si pridie præmittatur catharticum aliquod appropriatum, & eâdem balnei die specificum aliquod diureticum susceptum fuerit.

Alter in curando scopus est, ut calculus jam genitus deturbetur.

Prospiciendum tamen hîc benè, quòd si calculus major in renibus hæreat, protrudendus omninò non sit, sin minor & in sinu potissimum, excludendus quantocyùs.

Protrusus enim grandior calculus in ureteres, atrocissimo illo, qui comes sequitur, dolore, motus sæpè convulsivos & animi deliquia parit, adeò ut nisi dolor tam per intrinseca remedia, quàm fomenta externa citò mitigetur, æger quandoque pereat.

Antequam verò minor calculus deturbetur, præmittenda enemata, quæ vias, per quas ipsi transeundum est, emolliunt & lubricas reddunt.

Quem in finem HENRICUS IV. Galliarum Rex sæpiùs bolum assumpsit ex butyro recenti non salito, & saccharo cando mixtis, superbibendo haustum vini oligophori.

Alii laudant ol. amygd. dulc. vel olivar. cass. ex fistula suctam, & juscula pinguia largiori haustu sumpta, *&c.*

Clysmata, malactica dicta (quæ vel ex herbis, vel radicibus emollientibus parantur,) additis quandoque diureticis (vel ex puris oleis fiunt, ut ol. chamomill. lilior. amygd. dulc. *&c.*)

Medicamenta Anti-Nephritica.

Rad. Ireos, Eringii, gravaminis, liquiritiæ, ononidis, petroselini, filipendulæ, Altheæ. Fol. Malvæ, Capillorum Ven. Cerefolii, petroselini, Chamædrios, Chamæpiteos, levistici, nasturtii, saxifra-

&c.) summo cum levamine præscribunt Medici: unde repetita injectione renalem dolorem mitigari voluit Avicenna.

Externè cataplasmata, etiam ex emollientibus confecta, applicant, ut & varia fomenta ex similibus parata, quibus refrigerantia connectunt, ne dolores intendantur.

Item ol. amygd. dulc. & scorp. cum ung. Alth. pro linimento adhibent.

Balneum quoque aq. dulc. cum herb. emol. additis iis, quæ calculum frangere dicuntur, efficacissimum ad vias relaxandas esse remedium, plurimis constat.

Hisce peractis ulteriùs medicamenta præscribuntur lapidis motum juvantia, qualia sunt omnia, quæ urinam movent, & propriè diuretica dicuntur, quorum ingentem catalogum cùm apud Authores reperire sit, ejus recensione supersedere libet.

Addere tamen & his, metu doloris, anodyna solemus, atque etiam, nequid incoctum in primis viis hærens ad renes deferatur, alviduca brevi antea porrigimus.

Quòd si hæc methodus calculum jam genitum non deturbet, utpotè in cæteris, sic quoque in hoc casu, extrema remedia erunt utenda, vomitorium nempe præscribendum.

Hac enim ratione inferiora omnia quam maximè premuntur, quæ nullis medicamentis antea sumptis, expelli poterant; notandum tamen specifica diuretica vomitoriis esse addenda.

In grandiori calculo, cùm protrudi eum non licere, supra dictum, quid faciendum sit, dictu restat.

An in rerum natura dentur remedia quæ lapidem durum perfectè dissolvant, multi disputant, totisque viribus strenuè inter se digladiantur.

Si calculus sit friabilis, laxioris & mollioris substantiæ, ex muco & arenulis coagulatus, multiplici constat experientiâ quod talis conteri atque diminui potest.

Matthiolus atque Dodonæus virgam auream hunc in finem maximè commendant, chymici sua salia, ut ononidis; milii solis, cortic. fabar. ut & sal ex ovorum corticibus, sal urinæ, calculi humani, lign. junip. fraxin. sal succin. volat. *&c.*

Palmam omnibus præripere videtur illud quod ex millepedibus conflatur medicamentum de quo vide Hartmannum.

Spiritum nitri calculos humanos extra humanum corpus existentes, facilè ad multorum admirationem comminuere, certissimum atque nobis experientiâ comprobatum est.

Si in ipso semine & sanguine menstruo calculosa dispositio latitârit, præter diætam, cura non est suscipienda pharmacis ullis. Totius enim

fragiæ, Sabinæ, Virgæ aureæ. [f] Schœnantum, spica. Flores Sambuci. Lupulus. Semina [i] 4. frigida majora, papaveris, mihi solis, anisi, fœniculi, dauci, carui, seseleos. Fructus Alkekengi. Fraga. Ficus. Hordeum. Lignum Heracleoticum, Nephriticum [k] Guajacum, Sassafras. Cassia lignea, Cinamomum. Therebinthina. Balsamus Sulphuris, simplex & anisatus vel juniperinus, Copayvæ. Serum lactis. Dens apri. Lumbrici terrestres. Tartarum, ex illoque composita omnia. Aquæ thermales. Oculi cancri. Aquæ ex her-

sanitatis fundamenta in prima conceptione quasi ponuntur, & futuræ sanitatis, vel bona vel mala principia in fœtum derivantur.

[f] De foliorum Veronicæ usu in Nephritide calculosa sic scribit Clar. Elsnerus Miscellan. Curios. A. 1. p. 245. Veluti gutta cavat lapidem non vi, sed sæpè cadendo, ita non rarò medicamenta simplicia & viliora subindè assumpta effectum relinquunt planè mirandum; Cujus schema oculis meis exhibuit ante aliquot septimanas, Ursula sutoris cujusdam vidua, quæ calculum per 16. annos in rene aluit sinistro, qui tot cruciatibus illam afflixit, ut viribus omnibus absumptis, nil nisi scheleton vivum repræsentaret, & ob summum cruris stuporem, & renis in isto latere dolorem, per totum illud tempus nunquam dormire potuerit. Tandem consulenti assentiens, quotidie decoctum veronicæ, & quidem in satis magna dosi per tractum aliquem temporis assumsit, quo effecit, ut calculus priorem relinquendo nidum, alium quærens ad ureteres protrusus fuerit, ubi nimias anxietates excitans, ipsam inter mortis & vitæ discrimen constituit, tandem tamen assumpto largiori decocto veronicæ, vesica receptaculo fuit, ubi miseram stillicidio & difficultate urinæ diu vexavit, donec ab assumpto superiori nominato decocto, & ejus fomentatione, Natura hactenus dormiens, expergefacta, maximis & iis conatibus, quibus aliàs à fœtu se liberare conatur, excitatis, hospitem peregrinum cuspide expulit, qui tandem vi ab ipsa ægra per collum vesicæ extractus fuit, & quidem non absque summa illius læsione & copiosa hæmorrhagia.

[i] *Semen violæ purpureæ mirè convenire perhibent, quia simul purgat simulque calculum expellit, ac imprimis sub formâ emulsionis si usurpetur; vocatúrque à Clar. Schrodero emulsio nephrocatharctica in suâ pharmacop. Lib. 2. cap. 54. p. m. 203. & Lib. 4. p. 174. maximè laudatur ab Hartmanno & Cratone: convenit quoque in urinæ suppressione.*

[k] *Dicitur à quibusdam santalum cæruleum, quod tali colore tingat aquam, si in infusione: in loco calido steterit, ad lucem verò apparet flavum, & hac est veri ligni probatio, ut testatur Renodaus.*

Inter genera fraxini refertur, teste Schrodero Lib. 4. p. 111. adulteratur alio

ex herbis supradictis destillatæ. Spiritus salis (l) dulcis, ut & rectificatus, Vitrioli, Sulphuris, Tartari, Ammoniaci. Tinctura Nephritica Mynsichti. Syr. altheæ Fernel. papaveris albi & erratici, diacodii, byzantinus; 5. radicum. Oxymel diureticum Querc. Oleum amygdalarum dulcium, anisi, succini, therebinthinæ. Antidota Nephritica Querc. Electuarium Montagnanæ. Mandibulæ Lucii piscis. Conchæ ostrearum calcinatæ. Sal Succini, fraxini, stipitum fabarum, testarum ovorum. (m)

In

alio ligno simili, quod aquam non cæruleo, sed croceo colore inficit, teste Monardo in suis epistolis.

[l] Item nitri, qui pulverisato calculo affusus, ignique moderato impositus ipsum consumit, primò quidem in viscidam mutat materiam, dein aquosam; ast, proh dolor! ab externis ad interna non valet consequentia; saltem expectationi non satisfacit verus nitri spiritus.

Nec non tinctura lapidis nephritici; ast nullibi descripta exstat; Moëbius tamen hanc dat præparationem, infunditur nempe spiritus salis rectificatus pulveri lapidis nephritici, reponitúrque in digestione, fitque tinctura viridis.

Lectori benevolo tria sequentia commendamus in calculo remedia, quæ Joanni Michaëli Practico summo, Professori Publico Lipsiæ. & Guernero Rolfinckio Professori Publico Jenæ adscribuntur.

Laudanum urinarium M.

℞. Succ. liquirit. in aquâ alkekeng. solut. unc. j.ſ.
Camphor. drachm. j.
Croc. scrup. iv.
Alkekeng. unc. ſ.
Gumm. tragacanth.
Mastich. an. drachm. j.ſ.
Laud. opiat. drachm. ij.
M.

Singulare in urinâ provocandâ, calculo expellendo, ac aperiendis renum obstructionibus, dolore sedando prædicatur.

Pulvis Lithrontipticus R.

℞. Ocul. cancr. præpar.
Sang. hirc. præpar. ana drachm. j.ſ.
ap. Judaic.
Nephrit. an. drachm. j.
Ocul. lucij piscis.
Sem. milij solis ana scrup. ij.
Cryst all. tartar. drachm. ſ.
Salis scrup. j.
M. F. Pulvis.

Liquor nephriticus M.

℞. Lap. lync.
Judaic.
Spong.
Nephrit.
Glaciei paradiſ.
Ocul. cancr. an. q. ſ.

Solvantur in spiritu salis rectificato, solutiones filtrentur & destillentur ad siccitatem; caput mortuum in cella in liquorem coagulatum nephriticum mutatur.

(m) Omnibus palmam præripere perhibent nonnulli decoctum Foresti sequens.

℞. Ci-

In causa temperamentísque calidis.

℞. *Rad. altheæ unc. j. Liquiritiæ drachm. ij. Fol. Malvæ M. j. Sem. melon. unc. ſ.*

Coq. ex aq. hordei in Colat. lib. ij. Dissolve.

Syr. papaver. errat. unc. ij. Oc. Cancr. crud. contuſ. drachm.

M. S. Bibat ter quatervè de die Uncias sex.

Vel

℞. *Aq. fragariæ. Portulacæ. Rosaceæ an. unc. j. Prophylact. Cinam. an. unc. ſ. Oc. Cancr. crud. contuſ. ſcrup. j. Laud. op. gr. ij. Syr. Altheæ Fernel. unc. j.*

M. S. Bibat cochleatim.

In causa temperamentísque frigidis.

Nihil præstantius est Spiritu nostro Anti-nephritico, cujus tibi hanc cedo descriptionem:

℞. *Radix Ononid. Saxifrag. alb. an. unc. j. Liquirit. unc. ſ. Sang. hirci drachm. vj. Oc. Cancr. contuſor. Nucis moschatæ. Cinamom. an. unc. j. Croc.*

℞ *Cicer. rubr. unc. iij.*
Sem hord. mundat. unc. ij.
Alth.
Malv. ana drachm. iij.
4. frigid. maj. non rancid. ana drachm. j.
Ficuum ping. num. 9.
Sebesten num. 7.
Glycyrriſ. raſ. drachm. vj.

Coq. in lib j. ſ. aqua communis ad medietatem, Colatura detur pro apozemate. Conveniūt quoque therebinthina laxativa, purgans, catarticum therebinthinatum Mynſichtij in ſuo armamentario Med. Chymico ſect. 14. p. 248. & 249. item ſyrupus nephriticus ejuſdem ſect. 16. p. 263.

P. Poterius in ſua pharmacop. ſpagyrica laudat argentinam & piloſellam in juſculo nempè ſi exhibeantur.

Convenit quoque radix & ſemen urticæ, rad. raphani, lepus combuſtus, lapis prunellæ, imprimis in renum inflammatione: maximè autem regulus avis à nonnullis commendatur.

Item ſpiritus acetoſæ mineralis, qui talis eſt.

℞. *Tartar. vitriolat. unc. j.*
Julep. roſar. libr. j.
Aq. cinamom. unc. iv.
M. doſ. ad uncias duas.

Vel

℞. *Tartar. vitriolat. unc. ſ.*
Aq. raphan. ruſtic. libr. ſ.
Succ. limon. unc. ij.
Ocul. cancr. drachm. ij.
Syr. papav. errat.
Alth. Fernel. an. unc. j.
M. doſis eadem.

Non infimum) in nephritide locum obtinet liquor nephriticus, ex nitro & ſale gemmæ, calcinantur nempe, ac poſtmodum in liquorem ſolvuntur, inſtarque olei tartari per deliquium liquor ille eſt, ut nec ſpiritus baccarum juniperi rob. juniperino & ſambucino infuſus,

Croc. Oriental. (n) drachm. iij. Garyophyllor. drachm. ij. Therebint. Argentinensis unc. xvj. Spiritus Vini Malvatici lib. v.

Concisa & Contusa stent in infusione per 14. dies; postea per B. M. destillentur.

Dosis cochleare unum vel alterum *jejuno* stomacho bis terve de die pro necessitate.

Delicatioribus temperatur Aq. petroselini vel gravaminis, additurque saccharum.

In omnimoda urinæ suppressione testæ ovorum calcinatæ ad scrup. ij. vel drachm. j. assumptæ omnia reliqua medicamenta præcedunt. Cochenilia Tinctorum, ex India Occidentali, in Vino Rhenano assumpta ad scrup. i. mite quidem & suave est medicamentum, sed magnæ efficaciæ. *(o)*

IX. Ob-

infusus, perque digestionem rubicundo colore tinctus magnâ efficaciâ, visuque admodum jucundo, saporéque vinum malvaticum æmulante, præditus.

Clysteres varios admodum convenientes videsis apud A. Mynsichtium in armam. med. Chymico sect. 32. p. 454. 455. & seq.

Nonnulli præservationis gratiâ cum successu usurparunt pilulas sequentes.

℞. Ocul. cancr. } Præp. an.
Lap. judaic. } drachm. j.
Milleped. }
Therebinth. aq. petrosel. lot. rachm. ij.

M. F. Pilul. magnitudine pisi, dosis singulis manè una.

Inter externa sequens convenit Linimentum.

℞. Unguent. dialth.
Populeon.
Ol. lilior. alb.
Chamom. an. drachm. iij.
Scorpion. simpl. drachm. ij.
M. Pro linimento.

Inungatur hocce renum & ureterum regio.

Inter remedia anti-nephritica rursus numerari possunt. Magisterium crystallorum, Tartarus vitriolatus crystallizatus, Spiritus vitrioli coagulatus, Pulvis acidus ex succo limonum. Primum ens & liquor, seu succus betulæ, Tinctura tartari, Oleum ludi Cnöffelianum & Helmontianum, Arcanum sanguinis hirci contra calculum, Lapis nephriticus factitius internus, Lapis nephriticus factitius externus; de quibus vide Fasciculum medicamentorum singularium Cnöffelianorum de quo jam suprà.

(n) *Nonnulli Chymici audacter affirmant croci vires in destillatione non ascendere; ast hallucinantur; expertus contrarium testor, imò non minoris efficacia spiritus croci est, quam ipse crocus in substantiâ exhibitus; retinetque croci saporem, odorem, & vires, spiritus ex eo destillatus.*

(o) *Sequens emulsio in urina suppressio-*

IX *Observationes.* Johannes Dailly, Mercator & Ecclesiæ Gallicanæ Amstelodamensis Antistes, vir probitate suâ omnibus notus charusque, minxerat per aliquot menses, noctu diuque, urinam cruentam, purulentam, fœtidissimam. Calculos varios quos ejecerat, servabat sibi. Non poterat tanto temporis spatio per quadrantem horæ dormire. Cùm vocarer, alvus ipsi biduo adstricta erat. Præscripsi illi hoc lene laxans:

℞. *Syr. de Cichor. cum Rheo. Ros. sol. cum Senna. Diacnic. an. unc.* j. *Oc. Cancr. præparat. scrup* j. *Aq. graminis* q. s.

M S. F. Haustus.

Quater inde dejecit cum euphoria. Alterâ die, pluribusque sequentibus usus est summo cum successu Decocto Malvæ suprascripto, ut & mixturâ anti-nephriticâ ex laudano opiato. Tandem bis quotidie assumebat Balsamum Sulphuris anisatum ad gutt. 8. & plenissime curatus est.

2. M. Gaillard moribundus iisdem medicamentis convaluit, postquam à circumforaneis quibusdam miserrimè vexatus, nihil nisi fœtidum pus per urinam ejecisset.

3 Pauperrimus quidam Vir triginta per annos, ut ex ipsius ore hausimus, laboraverat dolore nephritico & dysuria. Obiit. Dissecui cadaver, reperique renis sinistri substantiam totam consumptam, ita ut præter membranam nihil superfuerit, sed solitò longè fuit crassior. (*p*)

Dolor

pressione à Practico quodam summo laudatur.

℞. *Sem. 4. frigid. maj. an. drachm.* j. s.
Viol. purpur.
Saxifrag ana drachm. ij.
Nucleor. persic. drachm. iii.
Cum s. q. aq. ononid. & saxifrag. s. petros. F. Emulsio ad unc. 12. *edulcor.*
Syr. violar.
Quinque radic. ana drachm. vj.

(*p*) *Vir Sexagenarius, diu multumque doloribus nephriticis gravativis nonnunquam lancinantibus afflictus jam urinam crudam pauc[illegible]m summo cum dolore, jam verò cruentam paulò tum copiosiorem magno cum levamine, jam quoque purulentam reddebat; vigiliis nimiis, cibi fastidio, nauseâ, aliquando quoque biliosorum vomitu, alvo adstrictâ, continuò ferè vexabatur; arenulas variosque calculos exiguos excrevit; subinde clysterem emollientem, laxantem, & carminativum præscripsimus; quo semper multa viscida, unà cum fecibus induratis deposuit; unde dolor, ut plurimum aliquantulum tum diminutus, urinaque turbulenta multa, aliquando tamen cruenta fuit excreta;* nonnun-

Dolor Colicus tam ex præcedenti, quàm hoc ex capite curari potest, (*q*) ideoque illum nunc, aliàs hoc forsitan facturus, non describo; nam mihi nunc tempus frustrà terere videbor.

CAP.

nonnunquam laxans viasque lubricans ex cassiâ recenter extractâ, syrupo diacnicu, &c. usurpavit; postea usus fuit apozemate Foresti hoc modo aliquousque mutato.

℞. *Cicer. rub.*
Hord. mundat. ana unc. ij.
Sem. viol. purpur.
Papav. alb.
Urtic.
Malv. an. unc. ſ.
Ocul. cancr. contus. & in petiâ ligat. drachm. ij.
Bacc. junip. unc. j.
Ficuum ping. num. 9.
Sebesten num. 7.
Fruct. alkekeng. num. 4.
Glycyrris. ras. drach. 9.
Coq. in Lib. iij. *aq. communis in colatur. Lib.* ij. *dissolv.*
Syr. papav. errat.
Quinque radic.
Diacnicu ana unc. j. ſ.
Spir. sal. armon. scrup. ij.
M.

Hujus bis terve de die assumpsit haustulum, instillatis prius gutt. ij. *balsami sulphuris juniperini, cujus beneficio varios excrevit exiguos calculos;*

Cum verò maximo dolore affligeretur sequentem usurpavit emulsionem optimo cum successu.

℞. *Hord. mundat. ad crepatur. coct. unc.* ij.
Amygd. dulc. mund.
Sem. viol. purpur. an. unc. ſ.
Papav. alb. drachm. vj.
Cum s. q. aq. hordei F. Emulsio ad unc. 20. *addend.*
Syr. diacod.
Papav. errat. ana drachm. vj.
M.

Ultimò ipsi præscripsimus mixturam sequentem.

℞. *Aq. petrosel. unc.* ij.
Fænic.
Theriac. simpl. ana unc. j.
Acet. still. unc. ſ.
Ocul. cancr. drachm. j.
Ol. granor. junip. gutt. vj.
Spir. nitr. dulc. scrup. j.
Laud. opiat. gr. ij.
Syr. quinque radic. unc. j.
M.

Multum hisce profecit, subinde adhuc arenulas calculósque exiguos excrevit; ast non curatus: Etenim dolore iterum urgente, emulsione mixturave dictâ cum levamine utitur.

Nonnullas adhuc adderemus observationes, ni remedia in illis usurpata & adhibita in annotationibus nostris circa hoc caput jam essent dicta.

Omnibus commendamus spiritum salis armoniaci, tanquam specificum cum vino rhenano, spirituvè diuretico, &c. ad præservationem, ut & curationem ipsam, universalibus nempè præmissis, (si videlicet sit friabilis) usurpatum.

(*q*) *Differentias inter volvulum & dolorem colicum, nec non nephriticum vide sis cap. 7. & cap. 8. In dolore colico, post clysterem emollientem & carminativum optimo semper cum successu sequentem usurpavimus mixturam; sed nota; post unius alteriusvè cochlearis*

hujus mixturæ usum plerumque dolorem augeri, postmodum verò sisti.)

℞. *Aq. menth.*
Cort. citri ana unc. j. ſ.
Vit math. unc. j.
Laud. opiat. gr. iij.
Spermat. ceti ſcrup. ſ.
Ol. cort. aurant.
Macis ſtill. ana gutt. iij.
Sp. nitri dulc. gutt. 15.
Syr. ſœnic. unc. j.
M.

Vir quinquagenarius doloribus corripiebatur nephriticis cum urinæ ſuppreſſione; varia ſunt adhibita remedia etiam validiſſima, ſed in caſſum omnia, ſiquidem doloribus & ſuppreſſione urinæ ad octo dies protractis, frigere cœperunt extrema, arteriæque pulſus in carpo in totum ſupprimi, unde brevi de illo conclamatum fuiſſet, niſi quidam ex adſtantibus, in imprudentia ſua fœlix, pro guttis aliquot olei ſuccini vehiculo appropriato admiſcendis, dimidium ad minimum cochleare propinaſſet, ſic enim momento revocabatur calor in toto, aliquid ciebatur urinæ, & lapilli obſtruentes ita movebantur, ut mediante membri virilis ſuctione foras evocati, æger convaluerit.

Alius ad minimum ſeptuagenarius dolores cum ſuppreſſione urinæ diebus quinque paſſus, pluribus adhibitis medicamentis tandem reſtitutus eſt ope largioris doſis ſpiritus nitri edulcorati ſæpiùs repetitæ in miſtura aquarum diureticarum.

In alio Sexagenario, & admodum valetudinario lotium per quatuor dies in totum ſupprimebatur, ſtatim in principio injiciebantur clyſteres ex herbis emollientibus & aperientibus admiſta therebintina veneta, oleo Scorpionum & ſale prunellæ; exhibebatur præterea ſal tartari vitriolatum, ſuccus citri cum oleo amygdalarum, ſuccus ceparum, ſpiritus nitri dulcis, &c. applicabantur plura perinæo, lumbis & regioni pubis in forma vel cataplaſmatum vel lituum, è Naſturtio ſc. cancris, oleo Scorpionum, therebint. juniperi ſtillat. &c. quibus urina nullatenus movebatur, ut neque purgantibus appropriatis exhibitis, tandem emulſionem millepedum ex aqua juniperi & ſucco naſturtii propinavi, idque tanto cum ſucceſſu, ut eadem ipſa nocte æger urinæ libras propè decem emiſerit, ſicque convaluerit; nullo tamen tum excreto lapillo vel materia calculoſa.

Alias hiſtorias paſſim videre eſt apud Practicos, duas tantùm adjiciemus ſatis curioſas è Chirurgo Celeberr. Jobo à Meeckren; primam quidem de calculo renali lumbos perforante; alteram verò de calculo ureterem renis dextri obturante.

HISTORIA PRIMA.

De Calculo renali lumbos perforante.

QUod ſi auxiliares Chirurgorum Medicorumque manus operanti naturæ, quam *Ioan. Baptiſt. ab Helmont. Archeum* vocat *lib. de Aurora* §. 3. *&* 4. ſuccurrerent magis, quam, imprudenter, imò ſæpiùs ex inſcitia, fieri obſervamus, plures ſanitati reſti-

restituerentur ægrotantes, quam nunc sepulturæ exhibentur.

Franciscus de Haas, Juvenis temperamenti boni, ast, ob continuos dolores, quodammodo siccioris, ab anno ætatis decimo sexto ad trigesimum octavum gravi dolore nephritico, & urinæ excretione purulenta, laboravit, varia ad doloris mitigationem, arenularum exclusionem, ulceris renalis curationem, adhibita, magno cum successu, remedia, etiam fonticulus in femoris parte interna ad genu productus, quo hoc effectum, quod & dolor per aliquot annos remiserit, & urinæ excretio purulenta.

Anno uno cum dimidio ante obitum subitò recidivam passus est æger, quæ gravis adeò ipsi fuit, ut sceleto magis quam homini similis videretur. Vndè Medicis *Tabe dorsali* eum laborare probabilius visum, quam renum exulceratione, Antefebrilia hinc omnis conditionis exhibuerunt, lumbisque linimenta appropriata applicarunt.

At provida natura affectum hactenus occultum brevi manifestum reddidit, dolore afficiebatur intolerabili lumborum parte infimâ, proximè ad oram ossis Ilium, sine omni protuberantiâ, intumescentiâ, aut crassitie; quæcunque applicabantur *Emplastra*, aut *Cataplasmata*, *Anodyna*, *Attrahentia*, nihil effecerunt. Tandem *tuberculum*, fabæ magnitudinis, rubicundum, inferiore magis loco, ac ille qui doloris, se exhibebat. Hoc cultro acutiore aperto puris viscidi, cinerei, aliquomodo fœtidi, plus quam libra semis effluebat, & hæc puris dicti evacuatio, licet non semper eâdem quantitate, ad vitæ finem perdurabat.

Excretio hæc purulenta controversiis variis inter Medicos Chirurgosque occasionem dedit. *Fuerunt* qui purulentam hanc materiam *ab occipite* deorsum defluere ad foramen statuerunt, eamque, antequam perforatio à nobis instituta, collectioni ansam dedisse. Sententiam hanc confirmabant plurimum quæ à fratre ægrotantis *Theodoro de Haas*, *Consiliario*, proponebantur. Hic ante biennium dolore cervicis, capitis, lumborumque, longo tempore laboraverat, qui Empyemate terminabatur; similem affectum etiam in hoc ægrotante dari, & sibi & nobis persuadere conabatur, maximè cum etiam purulenta quædam, sanguini sæpius mixta, quandoque expectoraret, Asthmaticus satis; magis eapropter pectoris pulmonisque rationem haberemus, quam dorsi, lumborum, renumque, rogavit, curationem certam, qualis integra obvenerat sibi, etiam fratri promittens.

Medici *Alii* nobiscum nullam partem aliam internam accusari hîc debere crediderunt, quam *renem dextrum*, hujusque læsionem doloris in ægrotante causam esse; idque magis, quod accuratâ observatione notatum esset, puris copiam in urinâ urinali receptâ imminutam esse, quoties ejus per foramen factum evacuatio largior. Imò credibile omninò nobis habebatur, ulcus purulentiam exhibens, supra musculum glutæum majorem, ad ossis ilii dorsum occurrens, ex pure, à rene dextro ad

bb 3 mus-

musculum ferratum, & sacrolumbum destillante, ortum fuisse.

Concludebamus adeoque, ægrum nostrum *Calculo renali cum exulceratione laborare*, licet pulmonum malam constitutionem adesse haud negaremus, naturamque morborum sæpè medicatricem, perforatione aliqua puri exitum procurasse, qua de re legi possunt quæ habentur apud *Fontan. exempl.* 42. *fol.* 117. *Tulpium observ.* 4. *cap.* 27.

Antequam finem imponeret vitæ æger noster, præterquam quod dolores dorsi, lumborum, pectoris, & stomachi, gravissimi valdè debilitarent, febri correptus est continuâ ardente, cum vomitu purulento continuo; ad hęc tincturam benedictam propinavimus, at sine notabili successu. Agonizans, ut Deo omnipotenti animam, sic medicis Chirurgisvè corpus obtulit.

Aperto cadavere, præsentibus *Ampliss. Dn. de Haas Consiliario*, fratre defuncti, Viris celeberrimis *Dn. Guilielmo Pisone, Dn. Francisco vander Schagen, Medicis* & *D. Georgio van Loon, Chirurgo*, variisque aliis, *Pulmonem* invenimus sanum, sine ullâ inflammatione, aut purulentiâ, parvum & mollem.

Ventriculo puris cinerei, & aliquomodo fœtentis notabilis satis copia continebatur.

Hepar bene se habebat, nisi quòd convexa ejus pars inflammationis notas exhiberet.

Ren sinister satis benè constitutus, at *dexter* in totum consumptus, locum ejus occupante materiâ callosâ, cui hęrebant calculi hujus magnitudinis, [vide tabulæ proximè adjectæ fig. 1.] quorum maximus, dorsi exulceratione præmissa, viam sibi, loco ulcerato, fecit, penetrante parte acutiore, relictâ intra costas spurias parte ampliore.

Dissectio hæc docet nos, muneris nostri esse naturæ providæ succurrere. Quod si apertio quædam à nobis fuisset instituta loco altiore, eo scil. qui juxtà renes est, qualem instituisse *Hildanum* legimus *obs. parte sextâ, in Magdalena Bis*, sinistro licet successu, non dubito quin calculum majorem extrahere licuisset.

Blanda magis, & minus periculosa fuit curatio, quę in uxore *Jacobi Nieland* instituta; laboraverat hæc, per annum & ultra, *calculo renum cum exulceratione* gravi, ad hęc medicamenta interna, renis corruptionem tollentia, calculos educentia, dolores mitigantia, varia usurpata.

Vocatus ego, consideratis iis, quæ, & affectum ejusvè causam, eoque facientia symptomata spectabant, & medicamentorum hactenus usurpatorum varietatem, viresque, primò omnium ea quæ renum impuritates tollere dicuntur, *Cassiam* scil. *fistul. recenter extractam, Tamarindum*, similiaque, exhibui; Hinc, quod plethoricum valdè ægrotantis corpus; *Venæsectiones*, in pede æquè ac brachio institui curavi. Tandem conditi sequentis usum commendavi.

℞. *Therebinth. Venet. in aq.*
Plantag. lota ℥j ß.
Butyri recent. ß.
Ocul. cancri ʒiij.
Liquirit. subtil. pulv. ʒß.
Bals. Sulph. Gutt. xx.

M. F.

M. F. Massa.

Hujus singulo die, horis matutinis, sumatur quantitas quæ est nucis juglandis.

Reni affecto exterius applicabatur *Emplastrum* alutæ illitum, latitudinem duplicis longitudinem unius manus habens.

℞. *Radix. Aristoloch. rotund.*
Liquirit. an. ℥iij.
Irid. nostr. ℥j.
Sang. Dracon.
Hirci an. ℥ijß.
Sarcocoll. Mastich. an. ℥ß.
Flor. Hyperic. ℥j.
Sev. Hircin. ℥j.
Cera Flav. ℥ijß.
Ol. Scorpion. q. s.
F. S. A. Emplastrum.

Interno huic externovè medicamento *Mulsum* sequens additum, hujus singulis vicibus uncias tres, & quidem ter de die, assumat; brevi cum urina *calculum* hujus magnitudinis excrevit, [vide tabul. proximè adjectæ fig. 2.] simulque pituitæ ac arenularum quantitatem considerabilem, quibus exclusis & dolor omnis remisit, & purulenta urinatio.

℞. *Mellis opt. Marsilian.* ℔iv.
Aquæ Pluvial. pint. x.
Mixtis his adde
Herb. recentium, concisarum Agrimon. Sanicula.
Pyrolæ, Veronicæ.
Alchimill. an. M. j.
Rad. Liquirit. ℥j.
Lign. Nephrit. ℥ß.

Coquantur in ollâ terreâ aut aneâ ad aliquam crassitiem, non neglectâ despumatione debitâ. Peractâ decoctione fiat colatura per colum lineum, colatum excipiatur ollâ nova, amplâ, detineatúrque usque dum fermentatio debita, loco calido, peracta; Mulsum hoc vitris aptis excipe, serva, debitóque modo usurpa.

Experientia quotidiana probabit, in nephriticis iis qui arenulas, calculosque exiguos excernunt, mucosa itidem, aut purulenta, modò non sint biliosæ nimis constitutionis, plus commodi *Mulsum* hoc adferre, quam ullum aliud hactenus notum medicamentum.

Quod si verò calidioris temperamenti ægrotantes ab usu ejus abhorreant, *aqua spadana* aliquid misceri potest, quo vis ejus calefactoria infringatur.

HISTORIA SECUNDA.

De Calculo ureterem renis dextri obturante.

Dissectio cadaveris cognatæ nostræ *Magdalenæ van de Graaf* valdè contristavit, non solùm Medicos Chirurgosvè, sed & adstantes alios, consanguineos, amicos, quod, ejus ope, contemplari liceret, & interiorum viscerum constitutionem vitiosam, miseræ vitæ authorem, & curationis impossibilitatem.

Quod enim cadaveris hujus apertionem aggressus fuerim, non solùm desideria fecerunt medicorum variorum, qui ægrotanti manus auxiliares præbere omni ope allaborarunt, sed & nostra: sic enim fore nullus dubitabam, quin cujus conditionis hostis ille fuerit, qui miserè adeò hactenus vexaverat demortuam, quævè causa, quod, quæcunque magno nume-

numero, usurpata media, nihil omninò levaminis attulerint, constare queat.

Non unius sed duplicis hostis insultus sustinere, coacta fuit ægra nostra, quantum ex ventris imi apertione notare licuit.

Dissectis *Ventris integumentis communibus, musculisque abdominis dictis*, *peritonæum* occurrebat, durum valdè, imò *cartilaginosum* omninò, forsan, quo aquæ graviori sustinendæ commodius inserviret; per annos enim sex aut septem ex seri hîc collecti copiâ tumidum circumgestaverat ventrem. Imò intra peritonæi duplicaturam serum hoc in hac ægrotante collectum esse, sententia medicorum variorum fuerat, jam antequam venter aperiretur.

Peritonæo dissecto *seri* quantitas ea, quæ est *viginti quinque librarum*, effluit, haud sanè magna, siquidem comparetur quantitati illi, quæ in aliis observari solet, forsan quod, vel per vias occultas, vel per successum aut urinationem, imminutum fuerit.

Ablatâ hinc etiam aquâ eâ quæ in cavo ventris continebatur, *peritonæum* interiore superficie nigrum observavimus, quasi sphacelatum.

Omentum nigrum itidem, & ferè corruptum.

Intestina corrugata, commaculata.

Hepar tuberosum, grave, contractum, variis locis muco incrustatum.

Vesicam bilariam tubera hepatis primò occultabant, ast mox bilis exiguam quantitatem continens se exhibuit.

Ventriculus vacuus erat, laxus, muco obductus.

Lien exterius gravis, crassus, atque ingens, at interius & coloris erat boni, & consistentiæ debitæ.

Vesica urinaria urinæ nihil continebat, mucosâ crustâ, similiter ac partes reliquæ, obducta.

Hydrops hic imi ventris, ex tristitiâ, levi à causâ inductâ, ortum habens, subitò invaserat ægram, undè varia hominum judicia effugere haud potuit, uno hanc, altero aliam subitanei hujus incrementi ventris causam adferente; & cùm vidua esset, satis formosa, annon gravida esset occasio dubitandi multis data.

Potio Monachodamensis sutoris, valdè hîc loci decantata, calida, acrisvè aquosi humoris plurimum educebat, at febrem continuam ægrotanti inferebat.

Post varia adhibita medicamenta, meam implorare cœpit opem ægrotans, quam in alio quodam subjecto à me institutam viderat *abdominis paracenthesin*, in suo institueretur, summoperè flagitans, sic enim curari se posse sibi persuaserat. At ego, operationis hujus incommoda exponendo, ab intento desisteret, effeci; aquam enim, ventre contentam, successu temporis viscera omnia, hepar, lienem, ventriculum, intestina, omentum imprimis, eo quod tenerum pingue, facilisque corruptionis, corrumpere, adeò ut tonum naturalem amittant, imò tunicam eorum exteriorem variis locis vi suâ corrosivâ auferre, quale quid in brutis iis videmus qui in aquis diu detenta fuerunt, certum esse, dixi, hinc metum esse, siquidem paracentheseos ope educeretur ventre contenta

tenta aqua, mucosum visceribus inhærentem, adhærentemque magis acrem, fœtidumque humorem cumulari, eundem dehinc citius putrescere. Distinguenda, adeoque corpora esse eorum, docui, quibus ventris apertio instituenda; ut enim successus aliquis, incertus licet, expectandus, ubi paracenthesis hæc peragitur in hydrope recenter oborto, visceribus ab illuvie serosa minus alteratis, viribusque corporis minus destructis, ita nullus, ubi inveteratum malum, interiora corrupta, vires deperditæ.

Videns ægrotans nostra hoc auxilio se destitutam, annon aliud quid excogitari possit inquirere cœpit, ego, ne nihil egisse viderer, plaustra medicamentis onusta, licet jam oblata, ad seri aliquam evacuationem promovendam *Vesicatorium* pedi dextro applicavi, *Emplastrum* itidem exsiccativum, corroborans abdomini, loco tamen illi maximè cui subjacet hepar. Præter hæc *conditum* sequens, singulis diebus, aut alternis, magnitudine juglandis assumendum, confici curavimus.

℞. *Elect. Diaphœn.* ℥j. ß.
Rad. Jalapp. ʒj. ß.
Gutta gamb. ℈j.
Macis gr. vj.
M. F. Conditum.

Multum profuit, adeò ut Ecclesiam adire, tempore vario, concederetur, neutiquam tamen in totum ab illuvie serosâ ventre congregata, variè mobili, adeoque nec respirandi difficultate, liberari potuit. Miserè eapropter hostis hujus impetus sustinere coacta, usque dum secundus, quinephritis, accessit, ad cujus ablationem medicorum operam de novo implorare necessarium fuit.

Renes in cadavere, qui hosti secundo januam aperuerant, extraordinariæ erant figuræ, *dexter* imprimis, magnitudinis, crassitieique excedentis, interius calculis nonnullis exilibus refertus.

Sinistro infundibulum erat insigniter amplum, à quo ad ureterem via satis patens, cui digitum inserere indicem licebat, quale exemplum *Paræus* adfert *lib.* 17. *cap.* 31.

Ureteris hujus in medio *calculus* hærebat teres, tabulæ sequentis figurâ 4. designatus quem ex rene deorsum descendisse certo nobis persuademus, quarto maximè ante mortem die, quo urinam largiter usu medicamentorum excrevit, quæ jam per dies viginti tres (horrendum dictu) suppressa fuerat.

Consideratione dignum, ex seri sanguinis diuturnâ adeò retentione nullam cerebro inductam fuisse alterationem, quæ ferè in tali casu supervenire solet, adeoque ægrotantem, sana mente, sine ullâ extraordinariâ somnolentiâ, aut febre graviore, interiisse.

In anatome nostrâ procedentes *Renem* accessimus *dextrum*, de quo non est quod multa hic proponamus; similis enim se exhibebat *calculus* illi qui delineatus habetur Tabulæ additæ figurâ 3. cui æquiparandum proponit *Nobil. Tulp. observ. lib.* 2. *cap.* 45. differt tamen noster ab eo qui à *Tulpio* in *Margareta Nicolai* repertus, quod crassior, & instar epistomii fora-

CAP. IX.

De Uteri suffocatione.

UTeri suffocatio; (*a*) falso hoc nomine insignita, curatur anti-scorbuticis; legatur Caput suprà scriptum de Scorbuto, doctissimúsque Higmorus, ut & caput brevi sequens de Mensium suppressione.

CAP.

men vasis claudentis, renis pelvi impositus. Obstaculum hoc similiter ac illud quod *Tulpius* invenit, conspicuè omnibus ostensum, vindicavit artem ab ignominia, & inculcavit efficaciter.

Non esse in medico semper relevetur ut ager.

Superest hoc loco moneamus, insecta ea, *cantharides millepedes, locustas, cicadas*, similisque conditionis alia, diureticis annumerata, non statim ac urinæ excretio impedita est, usurpanda, cum plus sæpius damni quam commodi ægrotanti adferunt, eò quod ejusmodi animalculorum minutissimo satis insit virium etiam crassissima, attamen fluxilia, mucum scilicet, calculos, arenulas, & ejus generis alia, ureteres transire valentia, penetrandi, expellendique.

(*a*) *A quibusdam* suffocatio hypochondriaca *appellatur*, à loco primario affecto, *quem non uterum, sed hypochondrias esse putant.*

Hujus affectus causam proximam *statuunt flatus, halitus, & vapores aciditate, austeritate, præcipuè peccantes:* Remotas, *succum pancreaticum, (aliumvè) aciditate, & præcipuè austeritate; bilem acriorem, salivam verò viscidit ate & copiâ simul vel seorsim peccantes, tenuique in intestino vitiosè effervescentes, à quâ effervescentiâ flatus halitusvè, ratione pituitæ viscidiores elevantur, ratione verò succi pancreatici (aliusvè acidi) acidiores & austeriores excitantur: adde* sex res non naturales *remotas hasce dictas causas præternaturales irritantes.*

Hunc affectum ab utero tanquam à causâ remotiori sæpè dependere, est in confesso; dum scilicet sanguis menstruus in sinuosis uteri anfractibus stagnans corruptus, maßaque sanguinea communicatus cæteros humores inficiat.

Differentiæ. *Distinguitur à* syncope, *quod pulsus aliquis, ut plurimum adhuc sentiatur, sudor frigidus non erumpta, nec facies tam pallida, sed potius tumida, magisque rubicunda sit, neque odoratis juventur: ab* apoplexiâ, *quod sentiant, si pungantur; ab* epilepsiâ, *quod primò invasionis tempore motus convulsivi perpetuò non sint conjuncti, & post paroxysmum plerumque actorum recordentur, nulla circa os spuma reperitur, in epilepsiâ ferè semper (vide Lib. I. cap. I. §. 5.) à* Lethargo, *febre.*

Signa diagnostica; *in hypochondriis dolor lancinans, murmura, ventris disten-*

distensiones, nausea, vomitus, genarum rubor, interdum verò earundem observatur pallor, pulsus quandoque minor, jam inæqualis, ructus adsunt acidi, austeri, subindè quoque amari, faucium cum strangulationis suffocationisque metu constrictio, adest respiratio difficilior, in quibusdam ad sensum abolita observata fuit; alvo adstrictâ doloréque capitis lancinante, distendente, vertigine, oculorumque caligine, cardialgiâ, alimentorum appetitu diminuto, prostrato, depravatovè subindè laborant.

Prognostica; *raró hic affectus lethalis existit, sed ut plurimùm chronicus est, difficilisque aliquando curationis, attamen gravioribus supervenientibus symptomatibus ægrotantes subindè de medio tollit, in senioribus non facilè curatur; in juvenibus plerumque cessat, quando maritatæ sunt aut parere incipiunt: In prægnantibus & puerperis periculosum est malum. Hippocrates sect. 5. Aphor. 37. mulieri, inquit, hysterica, sternutamentum superveniens, bonum, odor extinctæ candelæ facilè in quibusdam hunc affectum excitat; item odor moschi, zibethæ, cinamomi, &c.*

Indicationes curativæ; *halitus flatusque discutiendi, humores acidi, austeri alterandi; bilis acrior temperanda, saliva viscida incidenda; copiâ solummodò peccans evacuanda, imprimis per apophlegmatizantia.*

Curatio. In paroxismo *prosunt frictiones, ligaturæ membrorum, punctiones dolorificæ, clamores, vellicationes sternutamenta, clysteres, suppositoria, cucurbitulæ, illinitiones temporum, narium, suffitus graveolentium sale volatili plerumque abundantium, omniaque remedia ægras excitantia: venæsectionem non amo, (de hâc inspiciatur Rodericus à Castro de morbis mulierum) quidam ipsam maximè commendant, inter quos Philippus Hoechsteterus in suis observationibus; qui varias curavit solâ venæsectione in pede.*

Extra paroxysmum, *conveniunt humores qualitate peccantes alterantia, corrigentia, alteratósque ac correctos humores, tum quantitate simul peccantes educentia; prosunt diaphoretica, diuretica, &c.*

Medicam. nta anti-hysterica dicta, à Clar. Authore cap. 11. de suppressione mensium descripta, omniaq.e sale volatili prædita, conducunt.

Sequentem mixturam optimo cum successu sæpius usurpavimus.

℞. Aq. anti histeric. nostr. unc. ij.
(Ex fol. puleg.
Menth.
Rut. an. m. ij.
Flor. lavendul. p. ij.
Sem. levistic.
Bacc. laur. an. unc. ß.
Myrrh. drachm. ij.
Nuc. moschat. drachm. j.
Vini gallic. pint. iij.
M. post brevem in calore infusionem destillentur per balneum Mariæ.)
Cortic. citri unc. j.
Ther. simpl. drachm. vj.
Spir. sal. armoniac. scrup. j.
Tinctur. castor. drachm. j.
Ol. succin. gutt. IV.
Syr. arthemis. drachm. vj.
M.

Hujus mixturæ subindè assumat cochleare unum alterumvè, vel cochleatim

tim in ægrotantis os sensim fundatur.

Tempora & nares inungi jubeo oleo succini, vel naribus spiritum salis armoniaci admoveri curo.

Subindè huic mixturæ laudani opiati (ex mente Hippocratis, qui succum papaveris hoc in casu præscribit Lib. 2. de morbis mulierum Text. 77. p. 610.) granum unum atque alterum addidi, nec infelici cum successu.

Pro diversitate symptomatum nonnunquam aliquantulum mutavimus; ex gr. si calorem universi corporis genarumque ruborem observaremus, loco spiritus salis armoniaci & olei succini, addi spirit. nitr. dulc. [qui spiritus non tantum flatus discutiendi, ast quoque bilem acriorem temperandi vi præditus est.] drachm. ſ.

Si verò corporis frigus & faciei pallor; superiori mixturæ adhuc olei macis stillat. gut. iij. admisceri curavimus.

Si ægra ante paroxysmum *valdè melancholica fuerit, alvoque adstricta, faucium constrictione, &c. antea laboraverit, spiritum salis armoniaci ad drachm. ſ. adaugeri jubeo.*

Extra paroxysmum, *ac post sufficientem humorum peccantium alterationem, diaphoretica, diuretica, purgantiavè præscribo, & quidem ut plurimum hydragoga specificis mixta; sequentem quoque pulverem felici cum successu præscripsimus.*

♃. *Resin. jalap.*
Diagrid. ana gr. IV.
Mercur. dulc. gr. iij.
Tartar. vitriolat.
Sal. armoniac. ana gr. vj.
Ol. macis stillat. gutt. ij.
M. F. Pulvis.

Observationes non addo, quia in curatione eas omnes Lector Benevolus *habet.*

Qui plura voluerit circa Affectionis Hystericæ, seu Suffocationis Uterinæ historiam, causas, sedem morbi, nocentia & juvantia, consulat Clar. Highmorum qui tractatulum integrum de illis conscripsit; ut & Excellentiss. Willisium qui pluribus hac de re duplici dissertatione agit.

Cap. X.

De Hernia Vterina.

HErniam Vterinam methodo mihi usitata describere non possum, quia falsissimè ab antiquis est descripta, quod non lubens scribo; interim bono publico est consulendum. Hoc errore illos notare cogor vel invitus, quod Herniam Vteri judicaverint, quæ hernia uteri nunquam fuit: hoc enim ferè nunquam, rarissimè certè accidit, quod antehac in Chirurgia mea monui. Hernia vulgò vocata uterina, nihil aliud est quam relaxatio anterioris Vulvæ tunicæ. Rugosa est hæc tunica, non solum ut penem amplectatur, & melius semen deferat ad uterum; sed etiam

ut partus tempore, onere suo citius liberet infantem, quod apprimè notandum.

Facilè ab initio curatur adstringentibus, & Gangræna si metuatur, exscindi potest sine vitæ periculo, metuve hæmorrhagiæ. En paucis totam ejus curam. (*a*)

Aliud hic notatu dignissimum est observandum, quod à Rusticis Belgicis, suibus trimestribus totus uterus exscindatur, facta apertione in latere sinistro, & ligatis venis arteriisque * eodem modo, ut solemus nos canibus eximere lienem. Iucundum est videre quod canes, exempto splene, statim currant, vulnus lambant, bibantque lac vel quam illis præponimus aquam. Sex illorum huc usque dissecuimus, sed non nisi primus mortuus est, idque nostrâ imperitiâ; reliqui æquè voraces sunt curruntque, ac si liene non carerent. (*b*) Quod de suibus suprà dixi, plus quam semel vidi. Faciunt id rustici, ne concipiant, & sic obesiores fiant. Sic felibus aliisque bestiis eximuntur testes.

[a] *Prolixiorem, ast accuratissimam curationem qui desiderat, legat observationes chirurgicas de affectibus mulierum* D. Henrici à Roonhuyse *apud Amstelodamenses Chirurgi expertissimi.*

* Plura circa hunc morbum, ut & difficultatem relaxationis uteri, videbuntur apud Clar. Author. in Chirurgia sua, ut & notis ibidem annectendis. Apud nos etiam à rusticis exscinditur suibus uterus, quod sæpè à me visum nullo prorsus mortis periculo incurrentibus istis animalibus; sed de hoc, ut & de lienis extirpatione in canibus, quædam fusiùs ad Anatomiam Authoris Practicam.

[b] *Dissecuimus quoque subindè canes lienem eximendi gratiâ; notatu dignum observavimus in cane fœmellâ liene jam destitutâ atque curatâ; nempè quod post annum circiter à dissectione catulire incipiens, cumque aliis canibus bis terve congressa, nunquam conceperit, nec catulos produxerit: quare nonnulli lieni vim, sanguinem prolem generandi aptum, adscripsere.*

Contrarium sentiunt multi experientiâ freti, & ego ipse testari possum, remittimus verò ad Anatomiam Practicam quæ in hac materia dicenda veniunt.

(*a*) *Nec*

CAP. XI.

De mensium suppressione.

I. MEnsium suppressio est fluxus menstruorum impeditus.

II. *Pars affecta* quidem uterus est, Ventriculus autem non

 solum

ſolum in conſenſum trahitur, ſed quantum ego obſervavi, primaria defectus illorum origo.

III. *Cauſa* eſt humor craſſus viſciduſque à ventriculo ad partes vaſaque teneriora delatus, & ſic naturalem fluxum ſupprimens. Poſſunt & menſtrua ſupprimi ab inanitione & defectu ſanguinis; (*a*) ſed & hic defectus provenit à viſcido illo tenacique humore, Chylificationem & ſanguificationem depravante, ſupprimuntur itidem ab uteri clauſura. (*b*)

IV. *Differentiæ.* Hæc provenit à vaſorum anguſtiis; illa ab humore craſſo; tertia à ſanguinis defectu; quarta ab uteri clauſura. (*c*)

V. *Signa Diagnoſtica.* Sanguis inordinato motu vagatur per arterias, ſeſeque ſæpe exonerat per oculos, aures, nares, os. (*d*) Nauſeam patiuntur atque vomitum, & picam. Pallent, febricitant. Multæ laborant diarrhœa, quædam fluxu albo. Sæpe videntur ſuffocari, baculumque in gula & œſophago ſe habere dicunt putantque. Signum lactis mammatum Hippocrati certum eſſe nego. Dolent renes; (*e*) convelluntur.

VI.

[*a*] *Nec non ab exceſſu, aut plethorâ.*

[*b*] Cauſæ procatarcticæ *hujus affectus ut plurimum ſunt frigus aëris, aqua, pavimenti, &c. pedes malè afficiens, ac ad abdomen penetrans; validi animi mœrores, repentina expaveſcentia, &c. fœminis ſupervenientes, ac præcipuè inſtantibus fluentibuſvè menſibus: item alimentorum, medicamentorum aliorumvè nimis adſtringentium menſeſque prohibentium uſurpationes, &c.*

(*c*) *Plures differentiæ à cauſis circa paragraphum tertium dictis petuntur*

Si ſuppreſſio ex graviditate proveniat, non adeſt dolor [teſte Hippocrate, Lib. de naturâ pueri Tit. 6. p. 137.] fœminæ parum in animi affectibus, exceptâ triſtitiâ, mutantur; nativum corporis colorem retinent, ſymptomata indies redduntur ut plurimum mitiora; motum ſitumque fœtus tertio menſe percipiunt; gravidis facies aut nativa eſt aut valdè collapſa; morbidis tumida plerumque & decolor.

(*d*) *Aliquando per veſicam, ſed facilè tum ſanguis in veſica grumeſcit, variaque, indè mala ſymptomata exoriuntur.*

(*e*) *Capitis dolores continui, & quidem acerbiſſimi (teſte C. Celſo Lib. 2. cap. 7. p. 59. quibus, inquit, fœminis menſtrua non proveniunt, neceſſe eſt capitis dolores acerbiſſimi ſint.) jam pulſantes, jam verò gravativi adſunt; lumborum pulſationes, gravitas totius corporis, tormina inflationéſque ventris, cibi faſtidium, crebra viciſſitudines caloris & frigoris, reſpiratio* anhe-

VI. *Prognostica.* Mensium suppressio ab uteri clausura periculo vacat, modo indicetur, quod vidi scioque. Quae ab humore viscido provenit, curatu difficillima est; ut & illa quae provenit à sanguinis defectu, eandem enim agnoscit causam. Vasorum angustias non magni facio; saepius enim aperiuntur per se, praecipue aestivo tempore. (*f*)

VII. *Indicationes Curativae.* Humor crassus incidendus, & posteà educendus per alvum; vomitum enim contrà sententiam multorum non probo. Sanguificatio promovenda: viarum angustiae aperiendae, ut & Uteri clausura. (*g*)

VIII. *Curatio.* Medicamenta menses moventia primarium hic obtinent locum. Sequuntur purgantia, (*h*) in pituitosis fortiora. Plethoricis Vena est secanda, sed non nisi in talis. Cingulo constringantur Hypochondria. Suffumigia foetida valdè prosunt, Enemata (*i*) interdum. Coïtus non multum ad curationem facere videtur, sunt enim qui inde pejus habent. Suaveolentia pudendis adhiben-

anhelosa, urina ut plurimum pallida, cruda; subindè quoque flammea observantur.

(*f*) *A plethora facilis est curationis, non item ab uteri cicatrice post ulcera, vulnera, &c. multa ex mensium suppressione in melancholicam insaniam [ut bis observavimus] prolabuntur; gravissimi aliquandò ex mensium suppressione oriuntur affectus, ut cachexia, hydrops, cardialgia, syncope, cordis palpitatio, mania, arthritis, (ut ex Hippocrate Aphor. 29. sect. 6. patet) vertigo, epilepsia, apoplexia. &c.*

Cous Aphor. 32. sect. 5. mulieri, inquit, deficientibus menstruis, sanguis è naribus profluens bono est; idem testatur C. Celsus Lib. 2. cap. 8. p. 69. inspiciatur quoque Hippocrates de morbis mulierum; ut & Rodericus à Castro, & L. Riverius Lib. 15. cap. 2. p. m. 181.

(*g*) *Austerum quoque ut & acidum alterandum, nec non sanguis ab acido quodammodò coagulatus dissolvendus: causa remota, si adsint, tollendae; animi pathemata vitanda, &c.*

(*h*) *Juxta Hippocratem sect. 5. Aphor. 36. mulieri, inquit, menses decolores, nec eodem semper modo & tempore prodeuntes, purgationem judicant esse necessariam, prosunt quoque suffitus aromatum, secundum Aphor. 28. sect. 5. suffitus aromatum muliebria educit:*

Conveniunt blanda diaphoretica, specificis mixta, ast non instantibus praesentibusque mensibus.

(*i*) *Imprimis calidiora injecta; diuque retenta, unde non tantum pituita solvitur, sed viae quoque laxantur; vasa aperiuntur, & menstrua brevi aliquando subsequuntur: Externè quoque topica quadam & fomenta calida applicata prosuns.*

hibenda, Cucurbitulæ & ligaturæ cruribus.[a]

Medicamenta Anti-Hysterica.

Radices Angelicæ, Bryoniæ, Gentianæ, Imperatoriæ, Meu, petasitidis, Zedoariȩ, Galangæ. (*k*) Folia Sabinæ, Melissæ, Arthemisiæ, Pulegii, menthæ, rutæ, Majoranæ, Salviæ. (*l*) Semina dauci, levistici. Baccȩ lauri, Iuniperi, Asa fœtida, Castoreum, Myrtha, Succinum, Bitumen, Pix. Ungula alcis. Pennæ perdicum. Aqua hirundinum, Anhaltina Mynsichti, Sennerti, Crollii. Tinctura castorei, baccarum Iuniperi, croci, lunæ, antimonii. Camphora. Ol. (*m*) menthæ, succini, rutæ, Tartari fœtidum.

[a] Aliquando Mensium suppressio oritur à desiccato aliquatenus utero, sicque obliteratis & quasi occallescentibus orificiis tunicæ interioris sanguinem in uteri cavum pro purgatione menstrua vomentibus, tuncque non tantùm prosunt memorata, sed primò & præcipuè humectantia, & emollientia, ut balnea, enemata, alimentum liquidius &c. quod ipse aliquando sum expertus in muliere apud quam frustra fuerant adhibita alia omnia. Sagax itaque & prudens debet esse Medicus in causa morborum eruenda, pro legitima & certiori curatione.

(*k*) *Item radices aristoloch. rotund. curcum. enul. campan. rubia tinctorum, eryngij, quinque aperientes: nec non flores cheiri, hyperici, stœchados, spica, calendulæ.*

(*l*) *Ut & folia matricaria, calaminth. montan. mercurialis, fraxinella, agrimonia, serpilli, origani, &c.*

Convenit quoque macis, nux moschata, caryophylli, cinamomum, item chalybs variaque inde parata medicamenta; chalybs enim non tantum efficaciter pituitam incidit, verum etiam acidum maximè concentrat.

[*m*] *Item oleum destillatum sabina, omnium enim fortissimè ciet menses, sed cavendum ne suspectis adhibeatur: nec non cinamomi, angelica, caryophillorum, &c.*

Spiritus salis armoniaci, sal volatile urina, fuliginis, succini, cornu cervi; item sal fixum arthemisia, ruta, tartari vitriolati, &c.

Maximè hic commendatur elixir ad menses D. I. Michaëlis Practici Lipsiensis felicissimi, ibidemque Professoris Publici.

Cujus hac est descriptio.

℞. Herb. arthemis. m. iij.
Mercurial.
Majoran.
Salv.
Puleg.
Rorismar. ana M. j.
Flor. Calendul.
Hyperic.
Salv.
Spic. ana p. iij.
Cheiri. m. j.
Rad. Levistic.
Aristoloch. rotund.
Rub. tinctor.

dum. Balsamus Sulphuris, Vterinus Schroderi. Tragæa hysterica Querc. Fæculæ bryoniæ, Aronis. Trochisci de myrrha pro suffitu. Emplastrum de Galbano, matricale, &c. (*n*)

℞. *Castorei unc.* ſ. *Sal. Ammoniac. Succini volat. an. drachm.* ij. *Spiritus Vini rectificat. unc.* iij. *Vini Rhenani Falerni unc.* vj.

Infundantur per noctem Colaturæ unc. ſ. detur pro una dosi.

Vel

℞. *Sal. Arthemisiæ. Succin. Tart. vitriolat. an. gr.* iij. *Aloës lucidæ gr.* xv. *Ol. menthæ g.* j.

MS. F. Pil. Num. v. deaurentur. Pro unica dosi sæpius reiteranda.

Vel

℞. *Gumm. Ammoniac. cum aceto præparat. drach.* ſ. *Castorei el. Myrrhæ rubr. an scrup.* j. *Sal. Arthemis. Succin. an scrup.* ſ. *Tartar. vitr. gr.* viij. *Extract. catholic. drach.* j. *Trochiscor. alhandal. gr.* xij. *Ol. menthæ gutt.* vj.

MS. F. Pil. Num. L. deaurentur. (*o*)

Sumat ægra quotidiè jejuno stomacho tres quatuorve. Si loco pilularum ægræ magis arrideat pulvis:

℞. *Sal. Angelic. ana unc.* j. ſ.
Bacc. Laur. unc. ij.
Caſſ. Lign. ver. unc. j. ſ.
Sem. Levistic.
Nasturt.
Eruc.
Meliſſ. an. drachm. ij.
Croc. Optim. unc. j. ſ.
Anthophyll. unc. j.

Incisa & Contusa irrorentur spiritu hermaphroditico ex minerâ martis & veneris, addantur.

Splen. boum num. 8.

Extrahatur spiritu melissa & pulegij.

(*n*) *Angelus Sala in anatomia essentiarum vegetabilium. Sect.* 4. *cap.* 3. *p.m.* 29. *miris modis commendat peſſos ex elleboro nigro: quos hac ratione praescribit*

℞. *Ellebor. nigr. scrup.* j.
Excipiatur nodulo serico.
F. Peſſus.
Subindè renovandus.

Nota: *non diu retineri debent, alias exulcerant.*

Quidam sequenti modo praescribunt.

℞. *Pulv. fol. persicar. maculoſ.*
Sabin.
Trochisc. de mirth.
Rad. elleb. nigr. ana scrup. j.
Cum. ſ. q. gum. tragacanth. in vino albo infuſ. mucilaginis F. Peſſaria duo.

(*o*) *Conveniunt quoque sequentes.*

℞. *Maſſ. Pilul. fœtid. maj. drachm.* j.
Gum. sagapen. acet. praepar.
Myrr. optim.
Sal. volatil. armoniac. an drachm. ſ.

℞. Sal. Arthemisiæ, fraxini. Succini an. gr. xij. *Tart. vitriolat. gr.* vj.
MS. pro una dosi. Summæ est efficaciæ.

Vel

℞. Rad. Calaminthæ unc. j. *Fol. Sabinæ drachm.* x. *Menthæ P.* j. *Sennæ drach.* vj. *Agaric. trochiscat. drach.* iij. *Turbith. elect. drach.* v. *Oc. Cancr. crudor. contusor. unc.* ſ. *Garyophyllor. drachm.* j. *Sem. dauci drachm.* ij. *Coq. ex aq. hordei in Colaturæ unc.* xxx. *Dissolve Syr. diacnic. unc.* ij. *Salis Ammoniac. drachm.* j.

MS. Bibat singulis manè uncias 6. Interim utatur suffumigiis ex Trochiscis de Myrrha, pennis perdicum, &c. [*p*]

℞. Castorei drachm. j. *Asæ fœtid. drachm.* ſ. *Camphoræ scrup.* j.

MS. F. Nodulus. Vina medicata ex ingredientibus suprà scriptis in temperamento pituitoso optimè hic audiunt.

IX. *Observationes.* Virgo viginti quinque annorum decem ultra menses suppressionem menstruorum passa, pallida, nauseabunda, valde conquerebatur de dolore hypochondrii, ut plerumque omnes solent, sinistri. Supervenêre illi, ut aliis multis, convulsiones, quæ longè differunt ab illis, quæ propriè sic vocantur. Lypothymiam postmodum passa est. Purgavi illam ter hisce pilulis:

℞. Massæ pilul. Aloëphangin. Major. scrup. j. *Sal. Succini. Ammoniac. an. gr.* iv. *Resinæ, Ialappæ gr* vj. *Ol. majoran. gr.* j.

MS. F. Pil. Num. vj. deaurentur. Hisce assumptis brevi tempore curata est.

2. Alia Virgo per multos annos laboraverat mensium suppressione & febre hectica, quæ illam extinxit. Aperto cadavere reperimus in Mesen-

Tartar. vitriol.
Croc. optim.
Castor. ana gr. 15.
Extract. rad. gentian.
Sabin. ana scrup. ſ.
Elleb. nigr. scrup. j.
Ol. still macis.
Menth. an gutt. iv.
M. F. Pilul. num. 9. *deaurentur. harum dosis eadem.*

(*p*) *Quidam in casibus desperatis pro certissimo remedio, universalibus nempè præmissis, sequens commendant, vide Hartmanni prax. chimiat. cap.* 219. §. 19.

℞. Scor. regul. antimon. unc. iv.
Coq. in lixivij. s. q. ex cineribus arthemisiæ cum aliis herbis specificis preparati ad extracti rubedinem, Colat. ℞. unc. 6. *adde*
Vini malvatici salviæ & sabinæ antea infus. unc ij.
M.
Silicibus ignitis cochlearia duo affundantur

Mesenterio steatomata varia, à Lhymphâ crassa oriunda, & in sinistro latere magnum velut saccum, repletum materia turbida, pituitosa, majori verò ex parte cruenta. (q)

CAP.

fundantur, fumusque ascendens dilatatis cruribus excipiatur.

(q) Puella viginti circiter annorum, pituitosa, melancolica, ex mœrore in menstruorum suppressionem cum suffocatione hypochondriacâ incidit nauseâ, appetitu jam prostrato, jam aucto, alvoque adstrictâ, anxietate circa præcordia, nec non febri erraticâ laborabat. Curata fuit sequentibus.

℞. Rad. imperator.
Dictamm. alb. ana unc. j.
Acori unc. ſ.
Fol. arthemiſ.
Puleg.
Canam. mont. ana m. ſ.
Sabin. m. j. ſ.
Sem. dauc.
Seseleos ana unc. ſ.
Bacc. junip. drachm. v.
Cinam. acut.
Cort. aurantior. ana drachm. ij.
Concisa & grosso modo contusa insuantur sacculo, & affundantur.
Vini gallic. pint. iij.

Bis de die assumpsit unc. iij. instillatis gutt. 6. spiritus salis armoniaci.

Post sufficientem alterationem semel purgationem sequentibus pilulis instituimus.

℞. Mass. Pilul. fœtid. maj. drachm. ſ.
Sal. volatil. armon. gr. vj.
Ol. macis still. gutt. ij.
M. F. Pilul. num. 7.

Virgo viginti quinque annos nata, admodum pituitosa, post appetitum depravatum omniumque crudorum assumptionem incidit primò in mensium fluxum imminutum, brevique post totalem suppressionem; cum gravitate totius corporis, ejusque lassitudine spontaneâ capitisque dolore gravativo, respirandi difficultate, pedumque intumescentia afficientem: admodum pallida, febricitabat indies; quæ sequentibus curata.

Primò fuit præscriptum vinum medicatum in præcedente observatione notatum, deindè sequens incidens, aperiens, purgans.

℞. Rad. aristoloch. rotund.
Galang.
Rub. tinctor.
Bryon. ana drachm. iij.
Ellebor. nigr. unc. j.
Jalapp. unc. ſ.
Fol. puleg.
Sabin.
Calam. mont. ana m. j.
Bacc. laur.
Junip. an unc. ſ.
Sem. levistic.
Fœnic.
Cinam. acut. ana drachm. ij.
Trochisc. alhand. drachm. j.
Garyophyll. drachm. ſ.
Tartar crud. drachm. j.
Concisa & Contusa insuantur sacculo, & affundantur.
Vini gallic. pint. IV.

Post infusionem in loco tepido alternis matutinis unc. iij. cum spiritu salis armoniaci gutt. vj. usurpavit.

Subindè quoque purgatio fuit instituta

tuta pilulis sequentibus.

℞. Aloës lucid. unc. ʃ.
Myrrh. rubr.
Gum. sagapen aceto squillit. dissol.
ana drachm. j. ʃ.
Sal. armoniac.
Extract. ellebor. nigr.
Rad. gentian.
Croci optim.
Tartar. vitriolat. an drachm. ʃ.
Ol. still. macis.
Cortic. citr. an. gutt. iij.
Cum elix. propriet. Paracelsi q. s.
F. Massa Pilularis.

Dos. à scrup. j. ad scrup. ij.

Blandè purgant, mensesque simul movent.

De Medicamentis in Mensium Suppressione, ut & in genere antihystericis nihil dicor satis habet Lector Doctiss. non tantùm si hoc capite comprehensa viderit, sed etiamsi Fasciculum Medicamentor. singular. Cnoffelianorum consulat; ibi enim repetiet compositiones exquisitissimi & curiosissimi laboris, tam ad hystericas passiones, quàm ad fluxum menstruum suppressum & eundem nimium.

Cap. XII.

De partu difficili.

I. P*Artus difficilis* est interclusus fœtui exitus. (*a*)

II. *Partes affectæ* sunt uterus laxior adstrictiorvè, membranæ fœtus crassiores, Vagina angustior, os pubis, Ischion exsiccum, & ideò minus cedens.

III. *Causæ* variæ sunt. Sæpe evenit quod mulieres delicatulæ (*b*) sibi metuant à dolore, & tunc magis dolent, pariuntque serius. Angustiæ viarum multum causant difficultatis. Fœtus debilior (*c*) non adjuvat matrem. Lympha nutritia (nutritur enim infans, ex mea opinione, tam per os, quam per arterias umbilicales) paucior, partes fœtui transeundas non satis reddit lubricas. Ex omnibus hisce causis

(*a*) *Alij definiunt per exclusionem fœtus maturi summa cum molestia, vitæque aut ipsius fœtus, aut matris, aut utriusque periculo conjunctam, videsis apud Rodericum à Castro Lib. 4. de morbis mulierum cap. 6. p. m. 457.*

(*b*) *Vel morbo, intempestivis conatibus, nimia sanguinis evacuatione, purgantibus præposterè usurpatis, potentioribusvè assumptis, debilitata; partumque accelerare, tum impotentes, difficilior oritur subinde fœtus exitus.*

(*c*) *Ut & mortuus, difficilis redditur partus ob deficientem, vel nonsufficientem uteri, diaphragmatis, & abdominis musculorum conatum motumque.*

causis deficiunt parturienti conatus. [a]

IV. *Differentiæ.* Vides ex præscriptis.

V. *Signa Diagnostica* ex obstetrice sunt quærenda. (*d*)

VI. *Prognostica.* Viarum angustiæ sunt periculosissimæ, præsertim ubi fœtus solito major est, & humeros habet latiores. Laxitas rugarum vaginæ hac ex parte multum nocet, rugæ enim valdè inserviunt educendo fœtui, ut & semini masculo attrahendo. Fœtus supra os pubis

[a] Causæ difficilis partus sunt vel in Matre, vel in fœtu. In Matre, vel mala partium conformatio, vel staturæ brevitas, imbecillitas, pusillanimitas, respiratio impedita, metus, uteri colli tum interioris, tum exterioris seu vaginæ coarctatio ex vicinarum partium tumore ac duritie, ex vesicæ calculo, ex recti intestini excremento duriore; mala conformatio in lumbis dum concavitatem vitiosa sua figura efformant, hæmorrhagia abundans, aliaque à Clar. Autore adnotata.

In Fœtu sunt causæ difficilis partus, non tantùm quæ ab Autore & ejus Commentatore proponuntur, sed etiam si ille fuerit grandior, geminus, aut monstrosus, si non rectà in caput fertur, sed vel ambos pedes, vel unum duntaxat, vel manus primùm exerit, vel duplicatus in nates exit, vel obliquus alterutrum latus, vel pronus ventrem primùm exhibet, vel caput à reliquo corpore inter pariendum separatur, vel fœtus ante se uteri collum ita protrudit, ut extra vulvam propendeat, vel vasa umbilicalia, vel placenta fœtum inter exeundum præcedunt, &c.

(*d*) *Accuratéque descripta invenies apud Roderum à Castro Lib.* 4. *de morbis mulierum cap.* 6. *p. m.* 458. *& Iasonem à Pratis de parturiente & partu, cap.* 2. *nec non Franciscum Ranchinum Tractat. de morbis ante, in, & post partum, p. m.* 126. *&* 127. *ut & Nicolaum Fontanum Lib.* 4. *de morbis mulierum cap.* 2. *p. m.* 151.

Signa difficilis futuri partus hæc sunt; si humor aquosus & nutritius in membranis chorio & amnio, ut & se undùm aliquos allantoide conclusus totus longè ante partum effluit, si copiosior hæmorrhagia multo tempore fœtum præcedit, si languidi dolores ex intervallis longioribus recurrunt. Signa fœtus mortui sunt suppressus in totum ipsius motus, cadaverosæ atque fætidissimæ humiditates ex utero, vel erumpentes, vel exudantes, fœtus contenti ad latus in quod decumbit mater cita convolutio, matris frequentia animi deliquia & convulsiones, placenta ut & vasa umbilicalia ex utero rejecta, vel inde propendentia, asservato interim fœtu, pulsatio in arteriis umbilicalibus deficiens lingua fœtus immobilis & suctionis incapax, caput mollius & sine pulsatione circa fontinellam, adde matris mammas flaccidas, vultum colore plumbeum, aspectum languidum, anhelitum fœtidum, ab ictu vel casu læsionem, &c. Signa male siti fœtus, manu obstetricis, vel chirurgi periti percipiuntur.

 (*e*) *Hip-*

pubis situatus exitum invenire nequit, nisi reprimatur; antequam hoc factum sit, omnes conatus parturientis sunt inutiles, & anti-hysterica omnia noxia. (e)

VII. *Indicationes Curativæ.* Insufficientes parturientis conatus promovendi. Mater & infans roborandi. Viarum angustia dilatanda. Situs infantis vitiosus corrigendus.

VIII. *Curatio.* Situs infantis vitiosus, sicubi obstetricis manu corrigi non potest, corrigatur manu Chirurgi, mortuusque fœtus hamis extrahatur, prout in Chirurgia mea scripsi. (f) Parturiendi conatus promoventur medicamentis infrà scribendis, Angustiæ viarum dilatantur oleis laxantibus. Erecta stans ægra, sæpè parit facilius; sed hoc remedii genus non facilè concedo. Reliqua obstetrici committenda.

Medicamenta generalia partum difficilem promoventia ferè omnia sunt anti-hysterica, quæ legi possunt in Capite præcedenti.

℞. *Aq. anti-hystericæ unc.* j. *ſ. Pulegii. Melissæ an. unc.* ij.

M. S. Bibat cochleatim.

Communi & notissimo omnibus hoc medicamento tot liberavi, conatuum in defectu, parturientes; idque tam citò, ut non facilè credideris. Rationem humanioribus dare paratissimus, nunc mihi servo.

Vel

℞. *Fol. Sabinæ. Majoranæ an. P.* j. *Schœnanthi. Spicæ nardi Indicæ an. drachm.* ij.

Coquan-

[e] *Hippocrates varia habet prognostica sect. 5. Aphor. 35. mulieri, inquit, difficulter parturienti sternutatio superveniens, bonum, idem C. Celsus testatur Lib. 2. cap. 8. p. 69. & Aphor. 55. ejusdem sectionis; Quæ gestantes uterum febribus corripiuntur, & vehementer sine evidenti causâ extenuantur, eæ difficulter & cum periculo pariunt, aut abortientes periclitantur.*

Collecta videsis apud Lazarum Riverium prax. medic. Lib. 15. cap. 18. p. m. 296. Autorésque modò citatos.

(f) *In partu nullo f. abolito quidam sectionem Cæsaream commendant, de quâ accuratissimè scripsere Cl. Th. Fienus controversiarum chirurgicarum Tractat. 8. p. 66. & seq. & Henricus à Roonhuyse observationum chirurgicarum de affectibus mulierum Lib. 1.*

De fœtu mortuo extrahendo, ut & de Partu Cæsareo quædam in Notis ad Chirurgiam Clariss. Autoris dicenda habemus, à quibus hic abstinemus.

De

Coquantur ex vino vel potu cui ægra magis est assueta: in Colaturæ unc. xx. Dissolve.

Boracis Venetæ drachm. j. Sacchar. albi parum.

M. S. dosis unc. v. Commendo tibi picem navalem & pulverem secundinæ. Dosis scrup. ij. [a]

Observationes. 1. Vxor (non libenter hisce in affectibus quandam nomino) vicini mei, divitisque mercatoris, per biduum patiebatur parturiendi conatus, unde delicatula eò usque debilitata est, ut adstantes illam judicaverint morti proximam. Vsa est mixturâ suprà scripta, & me præsente, illicò gemellos est enixa, optimeque postmodum habuit & habet.

2. De viarum angustiis nihil aliud possum scribere, quàm quòd multas viderim (fœtu nempè mortuo) Chirurgi manu ita liberatas, ut postmodum fœliciter conceperint. Interim tamen multæ pereunt, quæ nimis serò quærunt auxilium, quod plerumque obstetricum culpâ solet evenire.

[a] De Tigridis cute tanquam remedio in difficili Partu sic scribit Clar. Dolæus. Miscell. Curios. A. 6. p. 90. Principissa Hanoviensis Hadamarensis Domina mea clementissima, pro arcano in partu difficili sibi servat frustulum cutis Tigridis, femori sinistro alligandum, quod ipsemet aliquando tentans certum expertus sum.

CAP. XIII.

De mensium nimio fluxu

I. M*Ensium fluxus immodicus* est apertio vasorum, tam sanguineorum, quàm Lymphaticorum præternaturalis.

II. *Pars affecta* primaria est Ventriculus; secundaria, Renes, ultima, Vterus, (*a*) quam antehac, & fortè nuncdum, multi, non ego, primam dicunt.

III. *Causa* (*b*) est sanguis vel serosior, vel Lympha acrior, sed imprimis

(*a*) *Ipsiusque vasa sanguinea aut lymphatica.*

(*b*) Causæ immediatæ *sunt vasorum apertiones præternaturales, fiuntque tales apertiones, vel per* anastomosin, *vel per* diæresin, *vel etiam* diapedesin.

Oritur anastomosis (*ut rectè Cl. Author hoc paragrapho testatur*) (*vel à sanguine serosiore, tenuiore & quodammo-*

primis crassa. (*c*)

IV. *Differentiæ*. Hic albus est, ille ruber; cætera non differunt nisi gradibus.

V. *Signa Diagnostica* tibi indicabit ægra. (*d*)

VI. *Prognostica*. Fluxus albus & cruentus ubi fuerit frequens vel continuus, multas necat, defectu enim nutrimenti incidunt in hecticam. Uterque valde est molestus & graviditatem impedit. (*e*)

VII. *Indicationes curativæ*. (*f*) Ventriculi præcipua habenda ratio. Humor crassus educendus, serosus acriorque temperandus. (*g*)

VIII. *Curatio*. Ventriculum nisi purgaveris & liberaveris ab humore suo crasso, non curabis ægram. Venæsectio Symptomatibus occurrit, & ideò sæpe prodest, sed nihil facit ad causam. Cucurbitulas mammis appositas (*h*) noxias esse puto: magis mihi placent ligaturæ brachiorum, ubi symptomatibus urgentibus, est revellendum. Enematibus non utor, nisi in alvo adstrictiore. Adstrin-

dammodo acriore, salsiori) Diæresis, *à lympha acriore, vel sanguine nimio impetu erumpente, acriorevè vel vi externâ*. Diapedesis, *à nimiâ vasorum laxitate eorumque exinde tunicâ nimis rarefactâ, & sanguine tenuiore sensim per eam transudante ac penetrante.*

Remotiores causæ *sex res non naturales dictæ existunt.*

Hisce adde nimius veneris usus, sanguinem nimis rarefaciens, flatus [*vide Hippocrat. Lib. de flatibus Tit.* 15. *p.* 407.) *abortus, secundinæ vi ac subitò extractæ, ut & earum aliquando particula relicta, teste Hippocrate Lib.* 2. *de morbis mulierum.*

(*c*) *Stagnationi & consequenter acrimoniæ ansam dans.*

(*d*) *De copiâ sanguinis judicaturus, respice. (nisibie primus sit) fluxus antecedentes, utrum copiosius diutiusque quàm anteà prodierint; imprimis autem vires ac tolerantiam considera.*

(*e*) *Qui fit per* diapedesin, *minus periculosus existit; per* anastomosin *verò majus infert periculum; ast qui per* diæresin *omnium est difficillimus.*

In senescente muliere menstruorum nimius fluxus plerumque incurabilis, imò lethalis est; ut sæpius observavimus diuturnam copiosiorémque menstruorum fluxionem sequitur aliquando hydrops, cachexia, fluor albus, &c.

[*f*] *Satis superque constant ex causis circa paragraphum tertium à nobis datis.*

(*g*) *Sanguis incrassandus, motus nimius cohibendus, &c.*

[*h*] *Ut suadet Hippocrates Aphor.* 50. *sect.* 5. *&* II. *Populat. sect.* 6. *p.* 710.

(*i*) *In*

ſtringentia ubique fere præſcribuntur, ſed non potui obſervare illa prodeſſe, niſi corpore bene purgato, tuncque ſumme neceſſaria. *(i)*

Medicamenta fluxum muliebrem, tam album quàm ſanguineum ſiſtentia.

Radices plantaginis, nympheæ, Ireos noſtratis, Fol. menthæ, quercus, millefolii, cynogloſſæ. Vermicularis. Flor. balauſtiorum, roſarum rubrarum, Verbaſci. Sem. agni caſti majoris, coriandri, cannabis, papaveris albi, rutæ, Thus, Maſtyx, Therebinthina, Succinum, Camphora, Guajacum; Cortices granatorum, quercus. Corn. Cervi vel raſum vel philoſophicè preparatum. Oſſa ſepiæ, Spodium, Acacia, Corallia, Margaritæ, Lapis hęmathites, Lachrymæ ſanguinis Draconis, Unicornu foſſile. Ol. camphorę, Therebinthinæ. Tinctura martis, Corallorum. Pilulæ maſtichinæ. Rheum in ſubſtantia. Stercus aſininum. *(k)*

♃. *Reſinæ Ialapp. Agarici. Extract. Rhei an. gr. v. Ol. menthæ g. ij.*

M. S. F. Pil. Num. IV. deaurentur. Pro unâ doſi.

Vel

♃. *Sal. Succini. Sang. draconis an. ſcrup. ſ. Diagrid. gr. vj.*

M. S. F. Pulvis pro una doſi. Pulvis rhei ad drachm. j. exhibitus benè agit.

♃. *Cretæ albæ vulgaris ſcrup. j. Maſtiches elect. drachm. j. Succi acaciæ. Lachrym. ſang. dracon. Mumiæ, Rhei elect. Corall. rubr. præparat. Oc. Cancr. crudor. an. drachm. ſ. Therebinthinæ Venet. lotæ, ſed nullatenus coctæ, q. ſ.*

M. S.

[i] In nimio fluxu à relictâ ſecundinarum particulâ, conveniunt ſecundinas expellentia adſtringentibus mixta; auctis minutiſque pro re natâ aut urgente, jam expellentibus, jam hæmorrhagiam cohibentibus.

(k) Foreſtus maximè commendat pulverem Præceptoris ſui Hellidæi ex turture, &c.

Omnibus palmam præripit uſnea cranij humani internè & externè uſurpata.

Commendantur quoque ſpecies diamartis Mynſichtij diaplantaginis, ut & pilulæ ſtypticæ ejuſdem; item ſperniola Crollij, tinctura lapidis hæmatitis, eſſentia ſulphuris vitrioli mumia; laudanum opiatum omnibus ferè indica-

M. S. F. s. a. Pil. magnitudine pisi minoris, & aspergantur pulvere cinamomi;

Sumat ægra singulis manè quinque. (*l*)

Vel

℞. Lachrym. sang. drac. Oc. cancr. præparat. Cretæ alb. vulg. an. gr. viij. Chalyb. præparat. Lapid. prunell. an. g. vj.

M. S. F. Pulvis (*m*) pro una dosi quotidiè assumenda.

IX. *Observationes.* I. Vxor Guilhelmi ab Ottinga ægerrima per aliquot dies decubuerat nimio mensium fluxu, ita ut maera, debilis, pallida, jam jam videretur velle. mori Dulcia paucissimæ fuerunt hystericæ, optimè tamen habuit ab hoc medicamento, à quo fluxus statim cessans, pristinæ sanitati ægram se restituere sivit:

℞. Mannæ Calabrin. unc. ij. Crem. Tart. scrup. ij.

M. S. Sumat in jusculo.

2. Vxor amicissimi cujusdam mihi mercatoris fluxum patiebatur album. Vsus fueram medicamentis suprascriptis, & sat benè se habebat. Sed tota erat Venerea, & comedebat omnia gustui ipsius gra-

indicationibus satisfaciens.

(l) Convenit mixtura à nobis Lib. 3. cap. 1. de pleuritide præscripta, imprimis camphoræ granis cocto additis.

(m) Item sequens.

℞. Rad. tormentill.
Bistort.
Sem. plantag. ana drachm. j.
Corall. rub. præpar.
Terr. sigillat. an. scrup. ij.
Sacchar. saturn.
Camphor.
Flor. Balaustior. ana gr. 7.
M. F. Pulvis in octo doses dividendus vinoque rubro styptico exhibendus.

In fluxu nimio ex particulâ secundinæ relictâ, convenit sequens decoctum à Clar. D. Fr. De le Boe. Sylvio maximè commendatum, & fœlici cum successu usurpatum.

℞. Rad. bistort. drachm. ij.
Herb. majoran.
Puleg. an. m. j.
Coq. s. a. ex aq. & vini q. s. in colat. unc. 20. dissolv.
Syr. arthemis. unc. j.
Aq. cinam. unc. s.
M.
Bibat ægra bis de die ad unc. iij.

Inter externa commendamus sequens linimentum.

℞. Unguent. Comitiss.
Ol. mastichin.
Myrtillor. ana unc. j.
Sacc. saturn. drachm. s.
Camphor. scrup. j.
M. F. Linimentum.

[n] Lug-

grata, Ostrea scilicet, acetaria, &c. inde pejus habens, auxilium cujusdam circumforanei imploravit, qui illi, nescio quo medicamento, tantam excitavit salivationem, ut post multos dolores sit extincta. (*n*)

De affectibus externis in Chirurgia & Anatomia mea Practica, satis largè me scripsisse puto.

TRACT.

(*n*) *Lugduni Batavorum observavimus, duas infantes, unam septem annos natam, alteram duorum circiter annorum menstrua habuiße; sed* nota; *quòd natu minor post tertiam menstruorum fluxionem perierit, major verò natu, sexies jam habuerit menstrua, singulis mensibus accuratè redeuntia; & quod miratu dignum, sana est & manet, simile quoque exemplum, videsis apud G. Fabritium Hildanum Centur.* II. *observ.* 60. *p. m.* 135.

Tribus in fœminis nimio mensium fluxu laborantibus, universalibus præmissis, usurpavimus mixturam modò laudatam Lib. 3. *cap.* I. *descriptam, ut & sequens electuarium.*

℞. *Conserv. rosar. antiq. unc.* ij.
Cydonior. condit. drachm. vj.
Diascord. fracastor. drachm. iij.
Spec. aromatic. rosar.
Diarrhod. abbat. ana drachm. ſ.
Croc. martis adstringent.
Confect. hyacinth. ana drachm. j. ſ.
Corall. rub. præpar. scrup. ij.
Syr. myrtin. q. s.
M. F. Electuarium.

Dosis est quantitas castaneæ ter de die.

Si usnea cranii humani addatur potentiùs operabitur.

Subindè lac dulce cum cinamomo, & cortice quercin. coctum, ovique vitellum in eo dißolutum usurparunt; Externè quoque præscripsimus linimentum mox laudatum.

Satis multa circa fluxum mensium nimium hoc capite complexa videri possunt, qui plura remedia voluerit consulat Fasciculum medic. singul. sæpius jam memoratum. Observationes non addimus, quia illæ non sunt satis magni momenti, aut satis curiosæ, ut iis vel multùm illustretur materia descripta, vel Lector aliquid admodum novi in iis reperiat: unicum commendo de quo nihil habet Clar. Autor: sc. Extractum opii, vel Laudanum quodlibet Opiatum medicamentis mox enarratis vel aliis admiscendum, quod omnibus ferè mali indicationibus satisfacere asserit Clariss. Deckers.

TRACTATUS

DE PESTE.

PEstis *Morbus est incomprehensibilis*, (ut videtur) *ex vapore spirituoso contagiosoque originem trahens, qui quàm subito sanguinis consistentiam, ut ita viribus & vitâ Cor privetur, dissolvere potest.* [a]

Eam

[a] Clariss. *De Diemerbroeck* Pestem sic definit. Pestis est morbus communissimus peracutissimus, perniciosissimus & maximè contagiosus, ex maligno & occulto spiritibus calorique nativo tota substantia infestissimo inquinamento ortus, à quo omnium viscerum, & imprimis cordis functiones læduntur. Rever. *Athanasius Kircherus*. Pestis est morbus communis complures simul etiam diversarum regionum infestans, dirorum malorum causa & origo, lethalis & maximè contagiosus. Excellentiss. *Willisius*. Pestis est morbus epidemicus, contagiosus, humano generi summè infestus, ex miasmate venenato ab aëre primùm suscepto, dein per contagium propagato, ortum ducens; qui occultè & latenter homines aggressus, spirituum extinctiones, cruoris coagulationes, ipsius & partium solidarum syderationes & νεκρώσεις infert, cumque apparentia exanthematum, bubonum, anthracum, nec non aliorum Symptomatum horrendo apparatu, ægros in vitæ periculum adducit. Clar. *Franciscus Plempius*. Pestis est morbus contagiosus ac malignus, natura sua epidemicè in animalia grassans, & plurima morti dans: comitatus plerumque febre pessima, bubone, vel carbunculo, papulisvè & aliis perniciosis Symptomatibus. Alii eam definiunt morbum communem, contagiosum, lethalem, spiritus primò, deinde humores, ac tandem solidas corporis partes inficientem; à maligna quadam qualitate & putredine non vulgari, internis, vel externis causis, aëre nempe, aut de cœlo immissum. Alii tandem eam describunt per effectus varios, morbum summè malignum, contagiosum, epidemicum, humano generi infensissimum & perniciosissimum, qui in plurimos, modò in regione simul integra, modò in urbe aliqua, aut oppido simul grassatur, quo plures intereunt, & paucissimi liberantur, functiones omnes vitales, in primis subitò, aut citissimè, & plerumque etiam animales labefactantem, sæviora inducentem symptomata, lassitudinem spontaneam, vomitus

Eam incomprehensibilem dico, primo quia Dei pœna sit, cujus incomprehensibile judicium & essentia (quæ tamen describitur) ab homine nequaquam ad examen revocari potest: Deinde, quia, licet omnium sæculorum pestilentias diligenter percurras, tam mutabilis semper fuerit, ut nullam omnino invenias, quæ adamussim cum alia conveniet. Et hæc causa est, quare in curanda Peste præstiterit judicium tuum bene exercitatum sequi, quam aliorum Medicorum vestigiis insistere: Et quamvis se ipsam gravioribus Symptomatibus satis manifestet, attamen, licet summa ope nitaris, ejus naturam haud facilè comprehendes. [b]

Dif-

tus sæpè immanes, cardialgiam, subitam virium prostrationem, cordis palpitationes, syncopes, aut lypothimias frequentes, præcordiorum æstum, sitim, dolorem capitis, vigilias, phrenitidem, & sæpè tandem convulsiones, febrem ut plurimùm conjunctam habentem, & tumoribus præterea varii generis, bubonibus nempe, carbunculis, exanthematis, pustulis malignis, aut maculis in cute erumpentibus vulgò comitatum. Ex hisce apparet Excellentiss. Willisium in affectibus pestis seu ejusdem veneni impressionibus in sanguinem, describendis, omnino à Clariss. Autore nostro idemque etiam docente Nobiliss. Francisco De le Boë Sylvio esse diversum; hi enim statuunt hoc veneno tanquam sale volatili acerrimo sanguinis totam compagem dissolvi; ille verò tanquam spiritu acido & stiptico eundem sanguinem coagulari. Verùm de his alibi.

[b] Pestem morbum esse incomprehensibilem cum Autore nostro asserit Clariss. *Franciscus Plempius* dum scribit. Qualis porrò sit naturæ & essentiæ venenum pestilens, hominem mortalem scire non posse puto. Volunt aliqui habere naturam arsenici, napelli, & aconiti: quòd horum venenorum effectus in peste laborantibus plurimùm se prodant. Sanè homines malefici pestem aliquando excitasse creduntur, succos napelli & aconiti coquendo, injectis arsenici aliisque venenatis pulveribus in unguenti formam; quo portarum cornices, vel vestimenta, vel aliam supellectilem illinebant; quæ dum aliquis attingeret vel tractaret, per corporis poros veneni vim in cor admittebat. Quòd autem hoc fieri possit scribit *Matthiolus* celebris herbarius in *Dioscoridis* lib. 4. cap. 37. aiens, napelli radicem exterioribus solùm digitis leviter attritam velociter interimere. (*illud nos non uno experimento, sed pluribus omnino falsum deprehendimus, ut & alia multa quæ celebris ille Herbarius confidenter nimis profert.*) Id quod non magis mirum videri debet, quàm quòd quis aliquandiu peste infecti sudantem tenens manum peste corripiatur & pereat. Verùm aliorum etiam venenorum naturam æmulatur pestis. Varia enim valde est, & varia inducit Symptomata;

DIFFERENTIA. Quædam omnino sine febre est. [c] Hoc qui ignorat majori indiget experientia, & se non satis in bonorum auctorum scriptis versatum prodit. Non paucis adfui, quibus aliàs sanis, bene & comedentibus & dormientibus, Bubones erant in inguine, in collo, sub axillis, & post aures, malignitatem suam in curatione magis manifestantes quam bubones illi, qui febrem intensissimam comitem habebant. Imo quidam jam satis admoniti, sed homines præfractæ mentis summeque increduli, magno cum suo damno experti sunt, hosce bubones ad interiora propulsos & imminutos, illico graviora symptomata excitasse, & multò periculosiora iis, quam quæ media convenientia adhibentibus eveniebant, & hac de causa etiam facilius curabantur.

Quædam

varias partes affligit, & modo faciliùs, modò difficiliùs curatur, aliquãdo nullo modo. Item quę pestis uno tempore certo aliquo remedio fœliciter curatur alio tempore potius exasperatur. Ex quibus varietas veneni pestilentis colligi posse videtur. Unde quoque ratio elici potest, cur & quomodo pestes aliquæ grassentur in homines, & non in alia animalia: cur item in certam tantùm quandam animalium speciem. Nam non omnia venena sunt omnibus venena, sed certis solùm quædam, uti notum est. Sic etiam Illustriss. *Sydenham.* Quæ qualisque sit illa aëris dispositio à qua morbificus pestis apparatus promanat, nos pariter ac complura alia, circa quæ vecors ac arrogans philosophantium turba nugatur, planè ignoramus. Quicquid sit hoc saltem nomine Dei Opt. Max. clementiam ac bonitatem meritissimo jure veneramur, quòd aëris constitutiones λοιμώδεις idest, pestem malorum omnium immanissimum, ac humano generi maximè internecimum inferentes, rariùs evenire voluerit, quàm quæ cæteris affectibus minùs exitialibus suscitandis inserviant. Hisce in totum non assentit Rever. *Athanasius Kircherus* dum explicaturus pestis propriam essentiam, inquit, illam esse innumerabiles vermiculos insensibiles instar atomorum per aërem vagantes: eosque habere glutinosam visciditatem, quâ facilè rebus adhærescant. Christianus Langius hanc opinionem sequutus pestem esse animatam, in præfatione ad librum Kircheri de Scrutinio pestis defendit, aliique itidem asserunt. Sed de his in sequentibus, dum causas pestis ex accuratioribus, agitabimus.

[c] Nobiliss. Franciscus De le Boë Sylvius cum Clariss. Autore nostro affirmat febrem non esse de essentia pestis, & pestem sine febre reperiri; quod facillimè colligi potest ex hisce illius verbis. De pestis essentia non est calor universum corpus afficiens, at interiora præsertim. Nam tunc tantùm exteriora simul afficit calor, quando pesti comes adest febris; aliàs partes externæ parum vel nihil calent ultra solitum; quamvis ardor exerceat partes

Quædam Pestis *cum Febre est*, & rursus, *Febris quædam pestilens sine Peste est.*

Febrem hanc à Peste ipsa hoc modo distinguere solebam. Febricitantes de dolore conqueruntur Capitis & Stomachi, nonnunquam totius Corporis, quandoque Axillas, Collum, locum post Aures, aut Inguina occupante. Exterius ne minimam quidem protuberantiam aut præternaturalem tumorem, etiamsi diligentissime investigaveris, invenies. Sudorem si mediis idoneis provocaveris, omnis dolor recedit, & æger aliquando primo, aliquando secundo, & aliquando tertio die integræ sanitati restituitur; & in externis partibus nihil conspicitur. Febris talis quo colore Pesti adnumerari queat, non video. At vero Bubone, Carbunculo, aut Petechiis, exterius se exhibentibus, *Pestem* perfectam esse nemo dubitabit.

CAUSA aut *interna* est, aut *externa*, sed ambæ hac virtute sunt præditæ, ut quam subitò naturalem sanguini consistentiam & vires auferre possint.

Sed de *Interna* ut aliquid addamus, sciendum est procul omni dubio verum esse, cibum & potum tam magnam & subitaneam mutationem corpori humano inferre non posse: Ast denuò pro certo constat, sanguinem, prava diæta diutius instituta, paulatim adeo dissolvi, debilitari atque impurum reddi, ut parte jam aliqua malignam naturam assumente, homo absque ulla alia causa externa in morbum subitaneum incidat, imò & ipsam mortem obeat. Quod nobis non semel in variis ægris temporibus minimè contagiosis observare licuit; qui bubonibus perfectis aliisque symptomatibus multò graviùs laborabant, quàm quidem ullus hoc tempore contagioso laborare potuit.

Externas causas nemo prorsus in dubium revocavit, sed quis earum

tes internas; isque non tantum sitim vehementem, at insuper inquietudinem valde molestam excitet. Sed hic à quibusdam respondebitur; quòd cum calor non sit de essentia propria febris, (siquidem plurimæ ex febribus, iisque maximè malignis, sitis ac caloris expertes, tragædiam suam peragunt] at potius irritatio cordis, ea pestem non

destitui, licet ob citissimum temporum suorum decursum, nonnunquam minus sentiatur. Verùm non est quòd hic multum simus sollicitì, quandoquidem in variarum harumcè opinionum, atque præcipuè de propria febris essentia, quam alii in peste manifestam credunt, alii minimè, pestiferorum salutem versari non arbitramur.

d Nobis

rum naturam perspectam habet? Chymici, simplicium medicamentorum partes ignis ope accurate satis resolvere valentes, in sale volatili, sanguinis sal fixum subito dissolvente, contagium quærunt, quod veritatis aliquam speciem habet: [d] sed Sapientiæ sal omnes haud degustarunt, nec insulsis hominibus mundus unquam destituetur, quare impossibile est hæc uniuscujusque palato satisfacere posse.

Si ex aliis quæras qua in re contagium illud consistat, multa quidem respondebunt, sed ne gry quidem digna sunt.

Certissime tamen scimus cœlitus eam nobis immitti, Astra non duntaxat gratissimo lumine, sed etiam variis qualitatibus atque peculiari influentia in sublunaria agunt, verùm quid ille, hoc statuendo, aliud quam incertas suspiciones tradidit? Astrologiæ ut & prædictionum

[d] Nobiliss. Franciscus De le Boë Sylvius omnino hanc defendit opinionem, sc. sanguinem compagem à veneno pestilenti prorsus dissolvi, contra quam tamen sentit Excellentiss. Willisius qui eundem sanguinem à veneno memorato coagulari asserit, nos in re non experta nihil pronunciamus, sed ad alios remittimus, inter quos Illustriss. Sydenham, Prope est, *inquit*, ut credam Pestem peculiarem ac sui generis febrim esse, quæ à particularum sanguinis spirituosiorum, inflammatione originem ducit, utpote cujus naturæ subtilissimæ, præ tenuitate sua maximè proportionatæ ac adæquatæ videntur. Quòd si subtilitate qua potest maxima pollet (ut in principio & statu constitutionis epidemicæ videre est) subito ac quasi ex improviso, calorem nativum dissipat, & ægrum è medio tollit: Cadaveribus interim hujus morbi ferocia tam subito extinctorum, maculis purpureis undiquaque conspersis, atque fœdatis; nempe fibris cruoris præ intestini conflictus violentia dissilientibus & compage ipsius prorsus dissoluta. Atque hæc tragœdia præ hujus quasi flammæ subtilitate eximia etiam sine aliqua sanguinis febrili ebullitione, vel alterius ægritudinis præsensione, cietur. Secùs quam ut plurimùm accidit ubi causa morbifica minùs subtilis existit, & quasi obtusiori telo vitam impetit. Idem confirmat Clariss. atque Experientiss. de Diemerbroëck in historia cujusdam Angli peste affecti, ex cujus vena aperta sanguis floridus magna vi erupit, cumque aliquot jam effluxissent unciæ, Chirurgus nullis compressis, nullis ligaturis, fluxum sanguinis cohibere & venæ incisionem obturare potuit. Causam autem primariam illius dissolutionis sanguinis ponit Nobiliss. Sylvius in Sale volatili acerrimo in partibus mundi calidissimis sublimato, & inde à ventis australibus ad nos devecto, Symptomata pestis omnia inde ingeniosè admodum deducit, sicque à posteriori satis superque, ut ipse credit, mentem

ctionum incertitudo ex astrorum cursu, concursu atque oppositione derivata, nobis non sunt incognita: sed astra contemplandi alias opportunior erit locus.

Neque ignoramus *Aerem* quoque variis modis infici posse: huc *Vapores terræ*, ignis cadentis instar in nos iterum demissi: *Aquæ* fœtentes; *Cadavera*, terræ aut non, aut male mandata; *Auster* putredinem promovens; *Homines* infecti, contagium aliis successivè communicantes, sicque & homines plures, & aërem ipsum corrumpentes.[c]

Ad admi-

tem suam probat. Si de sola sanguinis dissolutione subitaque, inde orta morte hoc in morbo ageretur, experientiam propriam adjungeremus; nam sæpè injectis volatilibus acerrimis, quales flores farinacei arsenici, in aqua dissoluti, vel alii multa acrimonia noxii; injectis inquam volatilibus acerrimis in brutorum viventium venas, effecimus ut statim quasi syncope tacta morerentur, totumque sanguinem in eorum vasis ita dissolutum reperiebamus, ut vix contineri, sed per membranas quasi transsudare, & eorum minimis dissectis vel abruptis pleno impetu & abundantissime, exilire cerneretur. Alias propè omnes causas à variis Autoribus assignatas persequitur Experientiss. de Diemerbroëck, illis itaque non immoramur; sed unicam attingimus quam ut suprà innuimus defendit Rever. Athanas. Kircherus eumque sequuti plures, dum asserunt bestiolas per aëra volitantes, & in vitæ thesaurum per respirationem susceptas pestem secum deferre; verùm quis non videt hallucinatos esse gravissimos Autores, dum bestiolas descriptas in carbunculis pestiferis & bubonibus, easque aliis sibi adaptatis inde avolare, videntes, continuò concludunt ibi causam pestis latere; animalcula omni corruptioni sunt familiaria, sic putris caseus vermiculis scatet, acetum quod est vinum corruptum iis abundat, febrientium sanguis vermibus plenus est, infinita rursus alia recensere possemus; quid igitur mirum si in pestilentiali corruptione ejusmodi fiant generationes; & quis non videt si in hac formatione poneretur genuina pestis causa, omnes alios morbos pestilentiales eodem jure dici debere, siquidem in corruptione eos concomitante fiunt ejusmodi productiones; quod non tantùm de sanguine febrientium in genere, sed de eo & humoribus variis in omnibus propè aliis morbis peccantibus asserere, & demonstrare possemus.

[c] Celeberr. Helmontius non à Cœlo, non à terra, aqua, aëre, non ab aliis pestem generari asserit, nisi occasionaliter & merè per accidens, sed auram vitalem, seu spirituum opificem potentiam, quam Archæum vocat, totius vitalis auræ moderatorem, ex idæa conceptæ pestis, *gas* fracidum jam (ita enim appellat Paracelsum secutus) & dispositum, quem cruorem

Ad admirationem usque experimur, contagiosum hoc venenum in stramine, vestimentis, epistolis & multis aliis rebus aliquamdiu occultari posse, & ea tandem tractantem inficere.

Sed hæc omnia non nisi quænam illa sint, quæ venenum pestilens inferunt, declarant, verùm quid illud sit, & in quo natura ejus consistat, nullus hactenus manifestè declaravit.

SIGNA. Horrore ægri corripiuntur, mox æstu interno. Ingens hic sæpius æstus siti existente levi; aliquando verò sitis magna febri leviori juncta. Sed plerumque, sive febris magna, sive parva adfuerit, linguæ siccitas, & urinæ constitutio ea quæ est sanorum conspicitur. Aliquando ægri somno valde sunt dediti; aliquando delirant, aut gravi capitis dolore vexantur, & tum oculi album ignei coloris est, & vigiliæ admodum infestant. Anxietas cordis magna, Pulsus parvus, si non primo leviorique attactu (sic enim sæpius magnus) vehementiori saltem digitorum compressione persentitur. Vires mox in principio, & longe vehementiùs, quam in ardentissima febri non maligna, destruuntur. Nonnulli Diarrhœa affliguntur nullis medicamentorum viribus curabili. Quidam vexantur hæmorrhagia narium, oris, oculorum, aurium, penis, uteri. Alios vomitus molestat continuus, alios nausea. Sunt quibus Maculæ rubicundæ aut purpureæ erumpunt: Multi Bubones post aures, in collo, sub mento, in inguine, sub axillis habent. In aliquibus Exanthemata rubicunda, in quibusdam Vesiculæ albicantes, in nonnullis Carbunculi, in aliis Petechiæ se produnt. Et tales Vesiculæ, Bubones, Carbunculi, &c. ubi adsunt, Pestis certissimum signum evadunt, etiamsi nullius fuerint magnitudinis, præsertim si febri conjungantur, aut eam insequantur. [f]

PRO-

tartari vocat [& est spiritus non coagulabilis] pestifero veneno infectum, pestem generare; siquidem ipse Archæus perterritus statim pestiferam concipit imaginem, eamque desertis corporis regendi habenis suis asseclis communicat; unde turbata vitalium negotiationum œconomia, venenum occasionaliter adveniens, expulso, profligatoque Archæo totum microcosmum sibi vendicat, ejusque statum ad internecionem usque conficit. *Sed hæc sanè sunt mera verba, & quibus nihil aut saltem parum admodum explicatur; quicquid admirentur hujus Hæresiarchæ Sectatores.*

[f] Signa pestem brevi adventuram significantia sunt plurima, modò obscuriora, modò clariora: nimirum si annus temperamentum non servet, verum

PROGNOSIS. Pestis naturam habet fallacissimam, & dum maximè adblanditur maximè nocet. Bubo minoris periculi est Carbunculo, hic verò Petechiis, quæ rarissimè solent esse salutares.

Bubo post aures, in collo, aut sub axillis, periculi plus habet eo, qui in inguine exoritur.

Carbunculi in digitis manuum pedumvè à Corde remotissimi videntur, verùm quod tendines plurimi nervique ibi existant, periculosiores multò iis, qui in partibus carnosis occurrunt.

Buboni accedens Carbunculus lethale signum est.

Bubo aut Carbunculus si Febrem antecesserint, minus periculum est, quam si sequantur, tardèque se ostendant.

Bubonis inflammatio gravior Chirurgo alterationem inferre minimè debet, sed circulus ejus lividus secundo die mortem instare plerumque indicat.

Bubo

rum immodicos & valde intempestivos habeat caloris aut frigoris, siccitatis aut squaloris, excessus; Si morbilli aut variolæ magna copia passim grassantur, si phlegmones aut bubones febres regnantes concomitantur. Addunt Astrologi syderum certum aspectum & cometarum apparentias: verum contra illos acerrimè & gravissimè disputat Clariss. Carolus De la Font in Tractatulo quem de veneno pestilenti conscripsit. Ex fame præcedente certissimum pestis sequuturæ præsagium desumitur. Etenim similis anni constitutio quæ plerumque segetes syderatas & annonæ caritatem advocat, apta est & pestem producere: etiam mala victus ratio, qua utuntur famelici, quævis insalubria sine delectu comedentes ad labem facilius suscipiendam eorum corpora disponit. Quin etiam terræ motus, cryptæque & cavernæ dehiscente solo recens apertæ propter malignæ & venenatæ auræ eruptiones, pestilentiis non rarò initia dedere. Hæc præcipuè ex Willisio; quibus adjungit Diemerbroëckius. Stellarum ardentium in cœlo oberrantium magnum concursum, & in terram prolapsionem; plurima & ferè continua nocturna fulgura, cælo non nubiloso existente, sine pluviis & tonitrubus; ventos austrinos diuturniores, sæpè etiam nullos manifestos; hyemes tepidas; avium multò rariorem numerum quam aliis temporibus; maximam & incredibilem insectorum copiam, ut culicum, papilionum, scarabeorum, crabronum, cicadarum, omniumque maximè muscarum; carnium aliarumque rerum putredines, præter consuetudinem longè citiores & graviores; mulierum gravidarum frequentes abortus; morbos epidemicos mali moris, dysenterias valdè malignas & contagiosas, imprimis febres putridas malignissimas,

Bubo si ad interiora recedat, extremo in periculo versatur æger, nisi malignum humorem ad loca alia natura ablegaverit. Sic non semel observavi, ad interiora subitò recurrente materia, bubonem in inguine causante, gangrænam pedis in latere affecto subortam fuisse, plurimosque sic evasisse.

Si vesicatorium præter solitum suum morem vesicam non excitet, ægrotantis amicis indicato ipsum vix mortem evasurum.

Vesicatorio, vel Cauterio actuali si 12. aut 24. horarum spatio Carbunculi augmentum non impediatur, mortem instare certissimum est, imò tum etiam si nihil humiditatis inde effluat. Verum si vesicula aut separatio (quæ magna præstat) & pus debito modo se ostendant, æger salvabitur.

Carbunculus cauda quadam præditus valde periculosus: ast idem albescens sine magna febris imminutione curationis spem adimit.

Bubones in collo, vel post aures si faucium dolorem moveant, & deglutitionem absque magna inflammatione impediant, æger post duodecim aut quindecim horas superstes non manebit, quod magna cum tristitia verum esse observavimus.

Somnus profundior, Delirium, Vigiliæ nocturnæ, Oculorum inflammatio, anxietas Cordis, tremor Membrorum & convulsiones, periculum indicant, sed omnem curationis spem non adimunt.

Febris magna sine anxietate Cordis periculosa adeo non est, quàm febris minor cui constrictio cordis adest.

Lingua quò sicca magis, eò majus periculum.

Sudorifera satis idonea si sudorem haud moverint, ægri plerumque intereunt.

Sanguinis fluxus aliis contagiosis temporibus Medicis valdè fuit suspectus: sed qui hoc tempore hæmorrhagia narium vel mensium fluxu laborant, fermè omnes salvantur. Mictionem cruentam hoc tempore non observavi: sed qui Dysenteria laborant, subita morte intereunt.

Admodum rarum est, attamen verum, Oculum, Nasum, Ventriculum, imò & intestina ipsa Carbunculis, absque ulla curationis spe, affici posse.

Vesicam urinariam occupans summo cum dolore interimit ægrum. Vnicum habui, qui, postquam ad horas 30. & plures Ischuria

churia laboraverat, præcedente dolore maximo, delirioque, sanguinem primo, mox purulentam materiam per penem excrevit, atque ita sanitati est restitutus. Carbunculum hic adfuisse conjiciebam, non quidem in parte vesicæ membranea, sed vero in ejus cervice. g

Cura-

& purpuratas, plurimisque lethales. Individua peste corripienda quod attinet, nulla aut paucissima ejuscè luis in ipsos deventuræ præsagia aut signa dantur, nam ferè omnes ex improviso feriuntur. Unicum observavit Diemerbroëckius in peste Noviomagensi, quòd sc. ubi aviculæ [quas nonnulli caveis inclusas delectationis gratia alebant) moriebantur, in illis ædibus etiam non diu post, imò frequentissimè intra duos tresvè dies, inter inhabitatores homines pestem dominatam fuisse, idque multis in locis seu ædibus contigisse vidit.

Signa verò & Symptomata pestem concomitantia, præterquam quod multa à Clar. Autore describuntur, etiam sunt sequentia. Jactationes corporis: terrores: convulsivi subsultus, & quasi leves membrorum contractiones: visus turbidus: aurium tinnitus, & in nonnullis sybilus: linguæ siccitas, rariùs tamen nigredo: oris & sudoris graveolentia: hæmopthysis: tussicula sicca: inappetentia: oris ventriculi dolor: singultus: alvi dejectiones crudæ, admodum fætentes, ut plurimùm turbidæ, ac interdum cum vermibus: urinæ multis optimi coloris & sedimenti, sanorum urinis similes, multis igneæ, aliis tenues & crudæ, interdum quoque turbidæ, nonnullis etiam unica die variæ, nempe modò bonæ & laudabiles, modò turbidæ, vel igneæ, aliquibus quoque sanguineæ. In aliis impotentia ad motum ab ipso morbi principio, in aliis vires robustæ usque ad mortem. Calor corporis in aliis acer & vehemens, in aliis tantùm naturalis. Color vultus aliis pallidus, aliis erysipelaceus, plurimis verò sanorum colori non multùm absimilis. Hæc signa ab Experientiss. Diemerbroëckio petita, ut & alia à Clar. Autore adnotata non pleraque simul in eodem videntur individuo, sed modò hæc in uno, illa in altero.

g Alia rursus signa prognostica, & quædam etiam ab Autore propositis ex parte contraria, habet Diemerbroëckius, quorum experientiam fecit in peste Noviomagensi, quæque ex ipso hic describemus.

Criticæ mutationes qualescunque, diebus decretoriis incidentes nihil certi in hac peste promittebant. At sextę diei crises semper certò lethales erant.

Quicunque circa novilunium aut plenilunium peste corripiebantur, ij de vita maximè periclitabantur.

Pestis quæ invadebat post ingentem iram, vel terrorem, vel venerem fortiorem, multò gravius periculum minabatur, quàm quæ absque his precursoribus corripiebat.

Magna virium prostratio in morbi principio, ut & crebra animi deliquia, ac cordis palpitationes, periculosa, imò plerumque mortalia signa erant.

Pulsus sanorum pulsui ferè similis, fallax & periculosus, intermittens verò semper lethalis erat.

Sopores à principio morbi grave periculum indicabant.

Sternutationes crebræ mortis præcones erant.

Delirium levibus membrorum contractionibus & subsultibus conjunctum, certam mortem prædicebat.

Dolor in gutture sine ullo tumore, sine aphthis, orisvè siccitate, ut & raucedo, imminens exitium certò pronunciabant.

Narium hæmorrhagia die decretorio incidens, valde periculosa, non decretorio lethalis erat.

Anhelitus valde fœtens, quasi carnium putrescentium fœtorem olens, plurimis infœlix signum erat.

Pleuritides quę durante hac pestilenti constitutione invadebant, semper lethales erant, sive præcederent, sive statim sequerentur pestis invasionem.

Tussicula, spirandi difficultas, sputum cruentum, dolor punctorius in pectore, hepate, liene, renibus, utero, aut vesica, hæc omnia calamitosa erant.

Singultum semper mors citò sequebatur.

Vomitus erat molestissimus, multosque ad mortem usque comitabatur, multis etiam tempestivo alexipharmacorum subsidio feliciter sistebatur.

Suppressio alvi in morbi principio & augmento, imò usque ad vigoris declinationem, laudabilis erat, & spem salutis dabat.

Alvi fluxus summum minabatur periculum, & cum hoc vix centesimus evadebat æger.

Cum urinis sanorum urinis similibus multi subitò moriebantur, idque non rarò sine gravibus, ut videbatur symptomatibus.

Urinæ turbidæ malę quidem erant, sed cum his tamen nonnulli evadebant.

Urinæ pingues, oleaginosæ, nigricantes, livescentes, vel hypostasin lividam nigramvè deponentes, ferè semper exitiosæ erant.

Qui per urinarias vias sanguinem excernebant, sive solum, sive urinæ permistum illi omnes brevi moriebantur.

Menstruorum fluxus pesti superveniens, etiam die critico erumpens valde periculosus, & plurimis exitiosus erat, die verò non critico certissimè occidebat.

Mulieri gravidæ, puerperæ, vel abortienti, si peste corriperetur, quod plerisque contingebat, magnum periculum imminebat, & tales plerumque moriebantur.

Si fonticuli quos ad præservationem multi habebant, in morbi principio exarescerent, certæ mortis indicium erant.

Tumores in emunctoriis, & imprimis qui in faucibus & ponè aures protuberabant, si spatio duodecim, vel viginti horarum valde increscerent, & molles essent instar tumoris flatulenti, sive cum, sive absque

Curatio. Venæsectio peste laborantibus admodum noxia est, iis itidem qui à peste præservari volunt periculosa. h

inflammatione, semper lethales erant, & quamvis ægri cum talibus tumoribus se aliquandiu non admodum malè habere viderentur, omnes tamen moriebantur.

Contrà si illi tumores in principio duri essent, instar tendinis duri, rigidi, & oblongi, atque paulatim increscerent, cum tolerabili dolore bonum erat, præcipuè si inter crescendum duritiem illam aliquandiu servarent.

At si duri illi bubones circulum diversi coloris instar iridis haberent, malum erat indicium, ac perniciem prænunciabat, ut & si rubicundi, lividi, aut nigri fierent.

Si tumores in emunctoriis citò ad suppurationem pervenirent imminutum periculum significabant. Si verò cessante febre paulatim sine ulla suppuratione evanescerent, nihil quoque metuendum erat.

Si in emunctoriis loco tumorum emergerent carbunculi, gravissimum periculum indicabatur.

Si carbunculi tardiùs prodirent, malum: si valde multi erumperent, pessimum erat.

Carbunculi si intra duos tresve dies circulo rubeo comprehenderentur, citius & facilius sanabantur. Si verò instar sphaceli quotidie latiùs proserperent, magnamque latitudinem acquirerent, difficilis curationis erant, imò sæpè pessimi ominis, præcipuè si supra dorsi spinam, vel in parte aliqua nervosa subsisterent.

Carbunculus in principio subsidens, recurrens, ac ferè dispa rens, vel postea manente febre exare scens, calamitatem prædicebat.

Cum maculis rubris nonnulli evadebant; nulli cum purpureis, violaceis, virescentibus, aut nigris.

Hæc fusiùs ex Illustriss. Diemerbroëckio huc transcribere placuit, quoniam maximè faciunt ad accuratissimam morbi pestilentialis prognosin, cujus sanè absoluta cognitio magis quàm in ullo alio morbo perquam necessaria existit.

h Idem defendit Experientiss. Diemerbroëckius, dum ait. Venæsectiones in iis qui à peste præservari volunt, quamvis à multis veteribus & neotericis medicis summè laudatæ, tanquam valdè periculosas & damnosissimas rejicimus: Ratio est quia exhausto sanguine, & viribus imminutis, cor malignam auram minùs potenter à se expellit, minusque eam evincit & extinguit, atque hinc ab inspirato maligno aëre pestilens qualitas faciliùs & graviùs ei imprimitur. Et alibi, ubi de ipsa pestis curatione. Nos in peste Noviomagensi venæsectionem damnosissimam fuisse animadvertimus, ac proindè venam nullis secuimus, nec sanis, nec ægris imò vix quidem in aliis morbis qui venæ sectionem exigere videbantur. Illud enim observavimus, si peste correptis vena secaretur, illos ad unum omnes certò & citò obiisse: si aliis morbis laborantibus,

tibus his statim post venæsectionem se adjunxisse pestem: si sanis, plurimos eorum, qui illud tentaverant, brevi post peste correptos fuisse. Scarificationibus, cucurbitulis, & hirudinibus loco venæsectionis, etiam usi non sumus. Contra quod Illustr. Sydenham. Cum minimè securum sit in exterminando pestilentiali morbo naturæ vestigiis insistere, dispiciendum venit quâ demum arte id fieri possit, nempè aliam, atque à naturali diversam, hujusce morbi solutionem aggrediendo. Hoc autem dupliciter omnino fieri posse existimo; sc. vel per sanguinis missionem, vel per sudores. Priorem quod attinet, non sum nescius sacram apud plerosque audire in hoc morbo venæsectionem. Verùm vulgi præjudicia parum moratus, rationum in hac quæstione momenta, qua par est æquitate, atque candore, paulisper expendam. Ac primùm quidem medicorum, qui grassante nupera lue in Urbe Londinensi perstiterunt, fidem appello, numquis eorum, phlebotomiam larga manu ac repetitis vicibus, nec non tumore nullo adhuc protuberante celebratam, peste laborantibus funestam esse animadverterit? Parcam quidem vel tumore jam conspicuo sanguinis detractionem semper damnosam esse, neutiquam mirandum est; siquidem cùm mediocris tantùm quantitas cruoris adimitur, hinc naturæ, quæ tumori protrudendo totas intendit vires, rei administratio è manibus eripitur, nec interea alia satis efficax materiam morbificam evacuandi, ratio substituitur. Apparente autem jam tumore celebrata venæsectio, cùm à peripheria ad centrum trahat, motui naturæ, qui fit à centro ad circumferentiam, inducit motum planè adversantem. Nihilominus vix quicquam frequentius factitatum videas, quam phlebothomiæ, perverso hoc ritu administratæ, noxam, à contrariæ sententiæ patronis universim ac in genere adversus sanguinis in hoc morbo detractionem validissimi argumenti loco torqueri; uti in Diemerbroëckio aliisque observationum scriptoribus passim videre est. Quod ad me attinet equidem eorum ratiocinationi assentiri non possum. Hæc omnia in totum consona sunt iis quæ scribit Leonardus Botallus in suo de curatione per Sanguinis missionem Tractatulo. Ego, inquit, ut uno verbo dicam, nullam pestem esse puto, cui venæsectio non possit esse salutaris supra omnia remedia, modò opportunè, & quantitate convenienti usurpata sit, ratus eam aliquando inutilem inventam fuisse, propterea quòd aut tardiùs, aut parciùs quàm opus esset, aut quòd utroque modo circa eam usurpandam peccatum sit. Exempla adducit in sequentibus eorum qui cùm peste corriperentur, per largissimam venæsectionem curati sunt; quæ nimis longum esset hic tradere; & postea addit sibi multa alia superesse ad suam probationem facientia experimenta, de quibus seorsim latiùs alibi dicere constituerit; tandemque concludit febrem nullam pestilentem esse, cui non conveniat æquè vel potius magis missio sanguinis, quàm Synochæ putridæ. Mediam in hac difficultate fovet sententiam Excel-

Venenum sæpiùs ad dies aliquot, septimanas, aut menses, in corpore extra vasa delitescit, antequam per usum sanguinem commoventium medicamentorum sese manifestet. Quod si Venæsectione id ad Cor trahas, tuum est inquirere, annon sanguinis, spirituum, viriumque imminutio, te autore, causa sit, cur suffocetur Cor, hostemque fugare haud valeat. Medici quidam fide digni, & in arte exercitatissimi, in locis calidis, Venæsectionem caute, & in initio institutam, mediorum anti-pestilentialium præcipuum semper fuisse referunt: Sed qui in hisce frigidis regionibus eam imitabantur, facilè ab eadem abstinebant; imo Medici nostrates de venæsectione prorsus nunc silent.

Purgationes alterum Argum requirunt: nam quemadmodum in maligno hoc morbo nequaquam locum habent; ita in benignis aliquando summopere necessariæ sunt: Verùm hos recte distinguere cujusvis non est. Præterea etiam experimur peste grassante, non esse licitum tam fortia aut acria medicamenta purgantia exhibere, quàm peste non grassante: nam præterquam quod ipium corpus tam vehementia

lentiss. Willisius, dum in præservatione pestis, inquit, commendari potest venæsectio ubi adest plethora cum magna sanguinis turgescentia, aut quibus longa consuetudine sanguis solenniter mitti solebat, iis venam secari convenit: quò enim sanguis minùs effervescit, & sine tumultu in vasis circulatur, eò tardiùs lue pestifera contaminatur. Et in sequentibus. Auxilia in curatione pestis adhibenda, quæ ad chirurgiam spectant, sunt venæsectio, quæ raiò, & admodum cautè in hoc morbo celebrari debet, quia sanguine nimis exhausto, & vasis concidentibus, diaphoresis non adeò facile procuratur; hujus vicem meliùs supplent cucurbitulæ cum scarificatione, &c. Nos sane in hac lite nihil pronunciare audemus, quamvis si in re inexperta aliquid dicere liceret, assentiremur potius Clariss. nostro Autori & Experientiss. Diemerbroëkio, quàm aliis; nam posito venæsectionem largissimam in aliqua peste medicamentum esse certum, non tamen concludendum eam in omni peste & omnibus individuis ea laborantibus usurpandam esse: præterquàm quòd, ut etiam bene adnotat Illustriss. Sydenham, hæc praxis difficultatibus plena est, dum sc. ægri vix auscultant medico hoc remedii genus proponenri; & dum ex parte tantùm sanguinem mitti permittentes, necessariò mortem incurrunt. Præstabit, itaque medicamentum universalius & tutius adhibere, quod in sudoriferis adinvenitur, ut optimè asserit Diemerbroëckius, & alii; Interim judicium esto penes expertos.

mentia medicamenta non ferat, facillime etiam Dysenteriam excitant. Potione sequenti, aut simili, sæpius summo cum successu usus sum, quoties nihil malignitatis adesse mihi persuadebam.

℞. Rhei elect. drachm. j. ſ. Fol. Senn. mund. drachm. ij. Crem. Tartar. drach. j. Rad. Scorzoner. unc. ſ. Sem. Anis. drachm. ſ. Coq. ex aq. Card. bened. Colaturæ unc. iij. Adde Syr. de cichor. cum Rheo, drachm. vj. Spir. Salis parum Conf. alkerm. scrup. j.

M. F. *Haustulus.* Peste jam laborantibus, purgans ante diem 14. febri reliquisque symptomatibus remittentibus, exhibere nunquam ausus sum. Sunt, qui, Carbunculi suppuratione durante, aut bubone necdum curato, eo utuntur, sed eorum exemplum, quæcunque etiam commisceantur Anti-pestilentialia, ne imiteris,[1]

Enimverò: quid si æger ad aliquot dies alvi constipatione molestetur cum anxietate cordis, & ex purgatione solamen exspectat? Anxietatis causa alvi obstructio non est, sed venenum ipsum; itaque Sudorifera exhibere perge, Corroborato, & de alvi suppressione non magnopere sis sollicitus. Quod si tamen molliorem eum reddere placeat, suppositorium usurpetur, nam Clysteris usus non adeo tutus est, multis hoc tempore nocuit, aliis parum profuit, malignitati interim nullo modo occurrens. Si vero neglecta hac admonitione, experientia rationibusque confirmata, Clysterem injicere placeat, à Scammoniatis abstineas quæso, præsertim in mulieribus aut virginibus menstruis laborantibus.

Julapia

[1] Nobilissimus Sylvius in aliquibus casibus 14 à primo morbis pestilentialis insultu diem pro purgando corpore non expectat, arbitratur enim etiam in morbi principio licitum esse vomitorium exhibere; sic enim ille, Venenum pestilens inspiratione allectum aliqua sui parte cum saliva deglutiri potest, atque mox nauseam & vomitum aliquando parere, suique è corpore per vomitum exturbationem indicare. Indicati autem illius materia cùm ex variis peti queat, ego cæteris vomitoriis omnibus præfero antimonialia, quocunque demum modo parata: attendendum autem, ut ritè preparentur, ac prudenter usurpentur. Idem etiam docet Excellent. VVillisius, dum inquit. Cum pestilentia regnante, quispiam hujus morbi contagio afficitur, Dei omnipotentis auxilio precibus impetrato, illico ad remedia confugiendum est: si in corpus minimè perpurgatum, ac in vomitum proclive pestis inciderit, statim vomitorium sumatur, cujus operatione finita

Julapia valde necessaria sunt, non tamen iis ubique & semper uti conceditur. Nunquam ea, nisi sudoriferis additis, præscripsi, quod sequentia declarabunt. Et hæc tutissima via est. Quod si enim simpliciter potione refrigerante utatur æger, sudore copiose profluente, & sudor sæpius ad interiora regreditur, & venenum Cordi communicatur, unde tandem mors ipsa sequitur.

Diaphoretica & Cardiaca, præsertim acida hoc in casu summopere necessaria, certissima ac proinde optima sunt, [k] nam sanguini

nita, diaphoreticis confestim adhibitis sudor provocetur. Verùm Experientiss. Diemerbroëckius. Purgantia & vomitoria, inquit, maximè fugienda esse, præter rationem in peste Noviomagensi etiam docuit usus. Quapprotet nos ante diem septimum nullis, ne quidem cachochymis aut cathartica, aut lenientia, aut clysteres, aut aliud quidpiam quod alvum citare posset dedimus; & quamvis totis septem diebus non deponerent ægri, nihil tamen movere ausi fuimus: paucissimis enim qui id tentaverant, feliciter cessit: at ferè in omnibus [veneno à peripheria ad centrum revocato] diarrhœa insequuta fuit incurabilis & brevi occidens. Quò autem magis cacochyma erant corpora, eò citior fluxus, & majus erat periculum. Ac proindè nos illud opus ad septimum usque diem naturæ totaliter commisimus. Post diem autem septimum, tantummodo unam alteramvè pilulam, ex nostris anti pestilentialibus, aut Ruffi exhibuimus. Aliis autem purgantibus vix ante diem vigesimum usi sumus, cùm etiam in morbi declinatione illa non sine periculo dari animadverteremus, imò non paucis jam à morbo convalescentibus, illa valdè noxia fuisse, viriumque recuperationem plurimum impedivisse Neque etiam alvi constipationem magnopere metuimus, ut pote quam nullis nocuisse animadverterimus. Vomitoria qualiacunque, etiam stibiata à nonnullis insigniter decantata, minimè probavimus, ut pote quorum violentia semper corpora nimis vehementer conturbata & exagitata fuisse, atque ægros post illa se multò pejùs habuisse, citiusque extinctos esse, observavimus. Consequentibus hæc in genere docuisse minimè contentus exempla eorum affert qui postquam vomitoriis & catharticis usi fuissent in ea sunt deducti symptomata quæ nullis remediis cessere, sed necessariò mortem intulere. In eadem circa stibiata est sententia Fœlix Platerus, dum etiam adducit historiam Chymici cujusdam, qui cum antimonio se omnes curaturum gloriaretur, peste tamen cum uxore perierit. Itaque Diemerbroëck. ut & Clariss. Autori potius assentimur quàm aliis, quandoquidem super experientia multoties confirmata pronunciant.

[k] Illustrissimus Sydenham postquam de Venæsectione in peste adhibenda plura docuit, quorum partem in superioribus videre licuit, tandem de diaphoreticis subjungit. Pestilentis fermenti

ni consistentiam adferunt, & malignitatem expellunt: pituitam in ventriculo atque intestinis dissolvunt, bilem, multorum malorum causam, attemperant. Nihilominus tamen varietas morbi, atque symptomatum variè ea mutari desiderant, cùm aliàs haud præstent, quæ in morbo acuto præstare debebant.

Medi-

menti per diaphoresim dissipatio, præ ejusdem per venæsectionem evacuatione mihi multis nominibus arridet; ut pote quæ nec ægrorum vires æquè prosternat, nec medicum infamiæ periculo obiiciat. Atqui & hæc difficultatibus suis non vacat; primò enim multis, ac præsertim calidioris temperamenti juvenibus, sudores ægriùs proliciuntur; cujusmodi ægrotos, quò hydroticis fortioribus, ac cumulatiori tegumentorum pondere diaphoresim conciere satagas, eò in manifestius Phrenitidis periculum adduces; aut quod tristioris adhuc ominis est, vana spe aliquantisper lactatus, tandem pro sudoribus Exanthemata Pestilentia elicies. Cùm enim præcipua hujuscè mali labes in spirituosiori massę sanguineæ parte resideat, unde crassiorum particularum exagitatio nonnihil languidior quàm in aliis inflammationibus plerumque existat, tenuior illa portio caloris accessione in majorem rabiem acta, impetu demum facto omnes cruoris fibras ultrà texturæ modum distensas prorsus frangit ac comminuit. A qua fibrarum sanguinearum dissolutione macularum pestilentialium causam petendam esse censeo; quippè non secus ac vibices à plaga fortiore in partem aliquam corporis musculosam inflicta, primò intensiùs rubicundæ efflorescunt in cute, ac brevi post tempore livorem quemdam aut nigredinem induunt.

Deinde verò in corporibus quæ satis promptè in sudorem solvuntur, si diaphoresis justo præmaturiùs (nempè tota materia morbosa nondum penitus dissipata) abrumpatur, bubonum, qui laudabiliter quidem sub finem sudoris prodire inceperant, postea deterior evadit conditio. Nam subducta quæ eos in molem attollere deberet materiæ parte, aut de facili intrò remeant, aut saltem ad legitimos abscessus, nunquam perducuntur (quemadmodum etiam in Variolis accidere solet, quoties per primos dies æger impensiùs sudavit) recepto autem denuò intra muros hoste ferali in sanguine commotio excitatur, cujus opera eo quo superiùs innuimus modo, sæpè ecthymata imminentis lethi indicia foras propelluntur. Experientiss. autem Diemerbroëckius de sudoriferis hæc habet. Cùm pestilens venenum primariò vitæ hujus asylum, cor, impugnare soleat, in pestis curatione ante omnia regii visceris rationem habere, eique citissimè suppetias ferre oportet, ut hostis truculentissimi injuriis fortiùs resistere queat. Huic primariæ intentioni, seu indicationi, ut satisfiat, statim ab ipso principio ad antidota & sudorifera confugiendum est: nam præsentissimum subsidium, quod cordi in his

angustiis

Medicamenta contra Pestem.

Radices; Zedoariæ, Petasitidis, Angelicæ, Dictamni, Galangæ, Scorzoneræ, Gentianæ, Imperatoriæ, Levistici, Pimpinellæ, Iridis flor. & Nostratis; Chinæ, Salsæparillæ. [l]

Folia, Rutæ, Scordii, Salviæ, Cardui Benedicti, Vincetoxici, Absinthii, Abrotani, Centaurei minoris, Valerianæ, Acetosæ, Veronicæ, Melissæ, Majoranæ, Rorismarini, Thymi, Menthæ. [m]

Flores; Borraginis, Buglossæ, Violarum, Rosarum, Calendulæ, Hyperici, Anthos, Spicæ nardi Indici, Jasmini. [n]

Semina; Citri, Arantii, Rutæ, Hyperici, Anisi, Coriandri, Levistici. [o]

Fructus: Poma Citria, Arantia. Nuces juglandes; Ficus, Cerasa acida, Poma acida redolentia, Ribes, Granata acida, Berberis.

Aromata; Moschus, Ambra. Zibetum, Benzoinum, Storax calamita, Cinamomum, Macer, Nux Moschata, Cardamomum, Camphora.

Animalia eorumvè partes; Caro Viperarum, Mumia, Serpentes, Coturnices, Turdi, Cornu cervi, Vnicornu, Bezoar, Lapis Porci Indici, Ebur, Castoreum. [p]

Lapides

angustiis constituto adferri potest; inest medicamentis alexicacis, præcipuè talibus quæ sudores movent: hæc enim specifica vicor à venenis tuentur, ac simul etiam pestilentis labis vires infringunt, obtundunt, atque foras expellunt. Hisce omnibus, patet quòd etiamsi pestis non detur remedium infallibile & in omnibus certum, nullum tamen adhiberi possit quòd & tutiùs & commodiùs ei occurrat quàm sudorifera.

[l] Item radices Carlinæ, Aristolochiæ, Helenii, Valerianæ; Bistortæ, Vincetoxici, Calami aromatici, Tormentillæ, Bulbi Cæparum.

[m] Folia præterea Tanaceti, Scabiosæ, Morsus Diaboli, Verbenæ, Marrubii albi, Arthemisiæ, Hederæ terrestris, Plantaginis.

[n] Flores etiam Stæchados, Balaustiorum, Croci, Nympheæ, Sambuci.

[o] Semina Cardui benedicti, Acetosæ, quatuor frigida majora.

[p] Bufones commendant multi, interque eos præcipuè Celeberrimus Helmontius, qui preparationis modum à Butlero acceperat. Hæc autem ille. Iulio mense, decrescente Luna, veteres bufones cepi, quorum oculi albis scatebant vermibus, nigris-

Lapides & terræ pretiosæ, Hyacinthus, Granatus, Smaragdus, Rubinus, Carbunculus, Margaritæ, Corallia, Bolus Armena, Terra Lemnia, Sigillata, Aurum, Argentum.

Sal commune, ex Nilo fluvio nuperrimè huc allatum & potenter sudorem movens, Scordii, Absinthii, Rutæ, Prunellæ, Cardui Benedicti, Tartari Vitriolati. Bezoardicum minerale.

Theriaca Andromachi, Diathesseron, Mithridatium Damocratis, Diascordium Fracastorii, Confectio alkermes, Hiacynthorum.

Species liberantis.

Elect. de ovo, *rob.* ribium, Berberorum,

Conserva Melissæ, Menthæ, Florum Anthos, Borraginis, Buglossæ, Florum Calendulæ,

Trochisci ex succo Berberorum, Citri. ᑫ

Ex

nigrisque capitibus prominentes, adeò ut uterque oculus in vermes transformatus esset, fortassis 50. numero. In utroque oculorum foramine vermes erant densè compacti, quorum capita foras prominebant, & quoties aliquis egredi vel prominere conaretur, statim bufo apposita manu egressum vetabat; hos autem bufones ad vomendum coactos, per suspensionem reperi dare excellentissimum Zenexton sive amuletum; vermes autem in patinam ceream deciduos, simulque quod per vomitum rejicit, in parvulos trochiscos relegi, addito bufonis cadavere è cerea patina, gestati autem trochisci ad mammam sinistram, arcebant contagium; & loco infecto alligati, statim virus extrahebant, erantque trochisci promptiores & validiores, si in usum aliquoties venissent, quàm recentiores; reperi autem hoc amuletum pro peste longè validissimum. Rationes addit, quòd sc. in bufone quoddam agens ex proprio conceptu productum reperiatur, quod in gradum deductum, propter symbolizantem imaginem terroris, in archeum nostrum similiter terrefactum agere possit, & memorem reddere peccati, seu terroris concepti, ubi archeus ex alieno errore sui conscius animum recuperans refocillatur, atque resurgendo roboratur. Quæ obscuriùs & per ænigma ab Helmontio, ut moris est, descripta; de remedio tamen validissimo pronunciant, cujus fides penes Autorem esto.

ᑫ Qui compositiones alias plures tam alexipharmacas quàm antipestilentiales, easque elaboratissimas voluerit, satis multas reperiet in Fasciculo Medicam. singular. Cnoffelianorum sub titulo bezoardicorum & alexipharmacorum comprehensas. Hic unicum rursus adnoto sc. Celeberrimum Helmontium dicere salem, sulphur & picem

Ex hisce seligere poteris, quæ pro rei necessitate optima judicaveris. Compositorum medicamentorum aliorum scripta plena sunt; ex iis etiam talia, quæ tibi maximè placent, eligito.

Non alia hic tradam, quam quæ summo cum successu usurpavi, quibusvè tamdiu uti animus est, donec ipsa Praxis meliora docuerit. Horum usus, ut tantò meliùs constet; nunc medicamenta quædam, à me & Medicis doctissimis D. Francisco Sylvio, & D. Francisco van der Schagen ante aliquot menses composita, ut hosti exitiosissimo obviam itemus., communicare necessarium existimo.

Aqua

cem esse genuina & vera Pestis alexipharmaca, quibus etiam Hippocratem Pestem omnem fugasse asserit, idque in hunc modum. Homo quidam, *inquit*, custodi angelo eudæmoni familiaris oravit, ut à Deo impetraret remedium per quod Hippocrates Græcorum pestem popularem curavit: sperans miseris Christianis non denegatum iri, quod gentilibus olim concessit Omnipotens. Dixit eudæmon; Hippocrates usus est sulphure, sale & pice. Verùm illa apud Hippocratem Medicorum Dictatorem nuspiam leguntur, nullusque veterum eorum meminit; itaque meras fabulas & somnia credimus, quæ sub ficto cum angelis colloquio obtrudere conatur Philosophus ille per ignem. Interim Reverendus Athanasius Kircherus ab Helmontio procul dubio deceptus affirmat Hippocratem pice, sale & sulphure in peste profliganda fuisse usum, sed singulari methodo præparatis. Sulphur, *inquit*, priùs cote levigatum cum aqua exsiccari curabat, donec depositis terrestrium fæcium quisquiliis ad debitam reduceretur, tum subtilitatem, tum puritatem; deindè salem pariter in igne decrepitatum ignique liquefactum seponebat ad partem; per hanc enim decrepitationem ab omni heterogeneæ sobolis mistione depurgabatur. Porrò vinum hujusmodi præparato sale condiebat, cui grana sulphuris 24. ad sudores proliciendos addebat; vinum verò hoc in pice oblito vase conservabat. Cùm enim ex symptomatis peste correptorum intueretur appetitum prostratum, stomachoque subnasci mox fracidas & nidorosas impuritates, unde dolor intensus capitis, vomitus, nausea, delirium, sopor, quæ desideratæ curæ summo forent impedimento, ut his incommodis mederetur carnes communes balsamo salis conditas, prębebat ægris, quibus exitiale virus putredinesque per vim quandam abstersivā everrerentur, vinumque supradictum sale, pice, sulphure conditum præbebat calidum & fervidum, minimè tepidum, tum ad nauseas cohibendas, tum ad sudores potentiùs eliciendos; salem enim abstergere & à putredine conservare, sulphure verò virus pestiferum cohiberi optimè norat; sudores verò ad minimum

triduò

Aqua Prophylactica nostra.

♃. *Rad. Angelicæ. Zedoariæ an. unc. j. Rad. petasitidis unc. ij. Fol. rutæ. unc. IV. Melissæ, Scabiosæ, Flor. calendulæ an. unc. ij. Nuc. jugland immaturar. concisar. lib. ij. Pom. citr. recent. concis. libr. j. Contundantur omnia simul, deinde affunde Aceti vini optimi ad tres quartas partes ex arena in cucurbita vitrea per se destillat. lib. 12. Digerantur per noctem, deinde destillentur igne cinerum lento ad siccitatem, idque sine ustione, & Acetum hoc usui serva.*

Si extractum & sal tibi placet, affunde destillatum capiti mortuo, sive remanentiæ, ac per triduum digere, ad extractionem Tincturæ, quam filtra, filtratam destilla in B. M. ad *Extracti* consistentiam. Caput mortuum post extractionem calcina, & Salem extrahe. *

Conditum Prophylacticum nostrum.

♃. *Pomor. citr. recent. libr. ij. Succo fortiter expresso cortices exteriores à pulpa interiore crassiuscule separentur, & minute contundantur, additis Conserv. rosar. pallidar. libr. ſ. rubrar. Flor. borragin. an. lib. ſ. Cortic. Arantior. cond. unc. IV.*

M. F. Con-

triduò præscribebat, bis de die, & singulis vicibus per sextantem diei, si virium imbecillitas permittebat, primis diebus plùs, reliquis minùs, potu omni sudantibus negato. Peracto sudoris termino, vinum græcum piceatum suprà descriptum porrigebat. Hactenus Kircherus, qui totus in eo est, ut sententiam ab Helmontio priùs descriptam illustret & corroboret, verùm de illa jam judicium tulimus, & negavimus Hippocratē hoccè remedio usum fuisse, aut si usus fuerit, Helmontium illud nosse potuisse, siquidem de eo apud omnes Veteres altum est silentium, interim sic nolumus hoc remedii genus, si non in totum, ex parte saltem legitimè non posse usurpari, salis & sulphuris probè præparatorum novimus efficaciam in sanguine dissolutiori ad tonum reducendo, quod etiam docet Nobiliss. Silvius, dum in Nitro & Sulphure arte fixatis, virtutem summam anti-pestilentialem residere pronunciat.

* Aquam Theriacalem in Peste Noviomagensi ad suos usus paravit Experient. Diemerbroëckius quam semper felicissimô cum successu, ut ipse ait, usurpavit. Compositionis autem forma hæc est.

♃. Radic. Ostrutij,
Petasitidis,
Angelicæ,
Carlinæ,
Valerianæ ana ℥ijß.
Enulæ campanæ,
Corticum Aurantiorum siccat. ana ℥iij.
Herbarum Scordij,
Absinthij, ana ℥ij.
Cardui benedicti ℥iij.

Florum

M. F. Conditum. Pulvis Alexiterius noster.

℞. *Rad. contrayervæ unc. ſ. Petaſitidis, Tormentillæ, Enulæ campan. an. drachm. ij. Terræ ſigillatæ, Boli armen. an. drachm. iij. raſur. corn. cerv. Eboris an. drach. j. Coral rubr. præpar. ſcrup. IV. Cinamom. acut. drachm. ii. Antimonii diaphoretici unc. ſ.*

M. F. Pulvis. Tribus hiſce medicamentis magno cum ſucceſſu mecum in plurimis peſte laborantibus uſi ſunt Medici nominati celeberrimi. In præſervatione à peſte medicamentis aliis rariùs ea miſcere ſoliti fuimus. Sed in curatione ipſa, non niſi aliis mixta præſcripſimus, uti hinc videre licet.

℞ *Diaſcord. Fracaſtor. ſcrup. IV. Sal. prunell. ſcrup. j. Abſinthii ſcrup. ſ. Aq prophylactic. noſtr. Cardui Bened. Syr. berberor. an. unc. j.*

M. F. Hauſtulus.

Vel

℞. *Pulv. Alexiterii noſtri ſcrup. j. Tartar. vitriolat. gr. 8. Sal. Corallor. gr. 15. Conf. alkermes drachm. ſ. Aq. prophylactic. noſtr. unc. j. ſ. Rutaceæ q. ſ. Syr. de ſucco Card. bened. unc. j.*

M. F. Hauſtus.

Vel

℞. *Antimon. diaphoretic. ſcrup j Sal. Scordii, Rutæ an ſcrup. ſ. Aq. prophylactic. noſtr. unc. j. Fumariæ q. ſ. Iulap. roſar. unc. j.*

M. F. Hauſtus.

℞. *Conf.*

Florum Roſarum rubr. ℥ß.
Stœchados ʒiij.
Baccarum Juniperi ℥ijß.
Granorũ Cardamomi minor. ʒv.
Cinnamomi electi ℥j.

Hæc omnia ſumantur ſicca, conſcindantur ſimul, & groſſo modo contundantur, iiſque affundantur in cantharo lapideo.

Vini albi rhenani, vel gallici tenuis ℔xxij.

Aquæ Roſarum ℔ j.

Vaſe bene obturato, ſtent in infuſione decem diebus: tunc addantur hæ herbæ virides & recentes, conſciſſæ & aliquantum conquaſſatæ:

Foliorum Ruthæ M. vj.
Tanaceti M. IV.
Roriſmarini,
Pimpinellæ ana M. j. ß.

Maneant ſimul in infuſione adhuc per octo vel decem dies, quotidie baculo commovendo, poſtea affunde

Succi Citri ℔ij.

Stent adhuc per tres quatuorvè dies, poſtea ſuper ignem leviter ebulliant, & colentur, ac in torculari fortiſſimè exprimantur. Colatura expreſſa diſtilletur in B. M. aut arenæ, per alembicum vitreum.

℞. *Conf. Hyacinthor. Diascordii, Theriac. an. scrup. ij. Extr. prophylact. nostr. gr. 15. Spir. salis scrup. ß.*

M. F. *Bolus.*

℞. *Condit. prophylact. nostr. drachm. j. ß. Oc. cancr. praep. scrup. j. Aq. prophylactic. nostr. unc. ß. Syr. de limonib. unc. j. Acet. sambucin. unc. ß.*

M. F. Haustus. [f]

℞. Be-

Illud quod post distillationem in fundo cucurbitæ remanet, adjecta aqua Cardui benedicti attenuandum, & per chartam emporeticam raram colandum est, quæ colatura lento igne exsiccanda est ad extracti consistentiam, quod usui servandum. Extractum autem illud, Extractum Magistrale audit apud prænominatum Diemerbroëckium.

[f] Formulæ remediorum in forma liquida præscriptorum multæ reperiuntur apud Experientiss. Diemerbroëckium, quarum præcipuæ hæ sunt.

℞. Extracti Magistralis.
Salis Absinthij ana ℈j.
Diascordii Fracastorii ʒj.
Aquæ nostræ Theriacalis ℥ij.
M. F. Haustus.

℞. Extracti Cardui benedicti.
Ruthæ.
Salis Cardui ana ℈ß.
Scordii ℈j.
Theriacæ Androm.
Diascordii Fracastorii ana ℈iß.
Aquæ Theriacalis.
Aceti. Bezoartici ana ℥j.
M. F. Haustus.

℞. Terræ sigillatæ ℈ij.
Trochiscorum de viperis ℈jß.
Aceti bezoartici.
Aquæ Theriacalis ana ℥j.
M. F. Haustus.

℞. Salis Cardui benedicti ℈jß.
Aquæ Theriacalis ℥ij.
Succi citri ℥ß.
M. F. Haustus.

℞. Folior. Ruthæ viridis recentium M. j.
Contundantur in mortario, affundendo
Aceti Bezoartici, vel Calendulati ℥ij.
Fiat fortis expressio, colaturæ addantur
Salis Absinthii ℈j. vel ℈jß.
Theriacæ, aut Diascordii ʒj. vel ℈iv.
M. F. Haustus.

℞. Radicum Petasitidis,
Angelicæ,
Helenii ana ʒj.
Herbarum Ruthæ
Cardui benedicti
Scordii ana M. ß.
Vini albi q. s. coquantur secundum artem.

℞. Istius colaturæ ℥ij. vel iij.
Salis Scordii vel Cardui ℈j.
Theriacæ ℈ij.
M. F. Haustus.

℞. Salis communis ʒj.
Aceti vini fortis ℥ij. vel iij.
F. Haustus pro pauperibus.

℞. Cæpam aliquantum excavatam cui impone Theriacæ Andromachi ℈iv.

♃. *Bezoartic. mineral. gr. ij. Sal. prunell. scrup. j. Sacchar. perlar. drachm. ß.* M. F. *Pulvis.* [t]

Æger horum Medicamentorum aliquod sumat, quo sudor egregiè provocetur: ad hoc præstandum, jusculum carnis ovillæ aut gallinaceæ, hora una aut altera post sumptum medicamentum, exhibeatur. Sudor deinde linteo calido abstergatur, pectorique linteum simile imponatur. Nam hactenus observavi indusia aliaque lintеamina non nisi cum damno mutari: sed nimia humiditas nos aliquando cogit.

Sudorifera hęc, similiaque, bis ad minimum, quovis die sumantur: imò 24. horarum spatio ter usurpare, magnopere conducet. Reperiuntur qui tempore sex horarum effluxo novum sudoriferum, magno cum fructu, exhibent; Nec est quod ab usu horum mediorum facilè desistas, etiamsi sibi bene esse clamitet ęger, brevi enim morbum utrumque vestrum decepisse constabit.

Infantes plerumq; ab usu medicamentorum abhorrent, illos tamen

℈iv. & cooperculo suo tectam, ac charta bibula aceto madida involutam, sub cineribus calidis assato. Postea succus in prælo fortiter exprimatur, cui adde aceti simplicis, vel bezoardici ℥j.

Detur pro Haustu.

♃. Theriacæ ʒj.
Aceti vini fortis, vel bezoartici ℥ij.
Olei juniperini ℈ß. vel ℈j.

[t] Pulveres, Boli, & Electuaria ab Experient. Diemerbroëckio præscripti pro sudoribus in Peste eliciendis sunt pręcipuè sequentes.

♃. Pulveris liberantis ℈j. vel ℈iß.
Lapidis bezoardici orient. ℈ß.
Camphoræ gr. ij. vel iij.
M. F. Pulvis.

♃. Florum Sulphuris
Terræ sigillatæ
Coralli rubri præparati
Pulveris liberantis
Lapidis Bezoardici orient. ana ℈ß.
Croci gr. iij.
F. Pulvis.

♃. Pulveris liberantis ʒiß.
Margaritarum præpar.
Oculor. cancri
Lapidis Bezoar. orient. ana ℈j.
Confectionis de hyacintho ℈iiß.
Conservæ rosar. rubr.
Boraginis
Calendulæ ana ℥ß.
Olei corticis citri gutt. vij.
Syrupi Limonum q. s.
M. F. Electuarium.

♃. Theriacæ Andromachi ʒij.
Diascordii Fracastorii.
Cortic. Aurantiorum condit. ana ʒiij.

men cum suo bono non melius quam sequenti pulvere decipere potui, qui iis intra 24. horarum spatium ter quaterve in ordinario potu exhibetur. Si dulcia iis non sapiant, Sacch. perlarum omitti potest.

℞. *Antim. diaphoretic. gr* 15. *Sacchar. perlar. scrup. j. ſ.*
M. F. *Pulvis.*

Vel

℞. *Oc. cancr. præpar. Rasur. ebor. Bezoartic. miner. an. gr. vj.*
M. F. *Pulvis.*

De Julapiis infrà, ubi de Febris curatione, acturi sumus. u

Sym-

Olei Juniperini ʒß.
Syr. acetositatis citri q. ſ.
M. F. Conditum.
℞. Mithridatii Damocratis
Diascordii Fracastorii ana ʒij.
Electuarii de nucibus
Juniperini ana ʒiij.
Pulveris Bezoartici ʒj.
Syr. Helenii q. ſ.
M. F. Electuarium.

Plures aliæ Formulæ remediorum è variis iisque celebrioribus Autoribus excerptæ addi hic rursus possent, sed hoc nimis longum foret, & præterea satis credimus à Clar. Autore nostro experientia comprobatis medicamentis adjunxisse quædam ex iis quorum multam etiam fecit experientiam Diemerbroëckius.

* Non satis est hactenus selectissima plura remedia eorumque varias formulas, tum è Clariss. Autore nostro, tum ex Experientiss. Diemerbroëckio vidisse, ad curationis ipsius methodum de qua quædam in proximè præcedentibus, Autor tradit, paulò altiùs attendendum venit, quod sanè commodiùs atque meliùs fieri non potest quàm si de ea re doctissimè & accuratissimè scribentem Diemerbroëckium videamus, cujus proindè propria verba hic legenda jam exhibemus.

Curationem peste laborantium, inquit, sequenti modo instituebamus: Cubicula in quibus decumbebant ægroti, nitida servari, & primis tribus quatuorvè diebus diligenter clausa teneri [ne ab aëris frigidioris introitu obstiparentur corporis pori] jussimus; nisi fortè enormis vomitus, vel diarrhœa morbo conjungeretur; tunc enim ægro bene contecto, ad maximi fætoris dissipationem, fenestram aliquam, Septentrionem vel Orientem versus spectantem, per horæ quadrantem, semel aut bis de die aperire necesse erat. Præterea tempore hyberno & frigidiore ignem continuum luculentum in cubiculis illis accendi curavimus: tempore minùs frigido non tam magnum; æstate verò & aëre fervido existente, nullum; tuncque potius rosas, folia nympheæ, pimpinellæ, salicis, pampinos, aliasque

herbas

herbas refrigerantes, aceto vel oxycrato calido immersas, per cubicula sparsimus. Ad hæc ter quatervè de die aërem suffumigiis variis è thure, baccis juniperi, myrrha, succino, sulphure, pice navali, additis quandoque pro odoris gratia, benzoino, stirace, garyophyllis &c. alteravimus. Interea dum hæc fiebant, statim ægris [quocunque tempore advocati essemus, sive in ipso morbi principio, sive secunda tertiavè die] potiunculam sudoriferam exhibuimus, iisque bene stragulis contectis, sudores copiosos per duas, tres, pluresvè hora habita semper virium ratione promovimus; qui si difficiliùs prodirent, arenam calefactam siccam, lineis saccis infusam pedibus, axillis, & inguinibus apposuimus. Si primum medicamentum vomitu rejicerent ægri, idem statim secundo, & urgente necessitate etiam tertio repetitum fuit. Peracto sudore, sub ipso quidem tegmine cum mappa calefacta ipsis ægris sudores aliquantum detergere, sed indusia reliquaque linteamina vix ante diem septimum renovari permisimus. Si verò fætorem sudoris [quem nulli ægro nocuisse vidimus] molestè ferrent, indusia sordida, quæ ab aliis quibusdam, à sanis, vel ab ipsis ægris ante morbum gestata fuerant, induebantur; idemque etiam fiebat de reliquis linteaminibus: unicè cavendo ne recenter lota, aut quæ diu in arcis, vel cistis conclusa fuerant, darentur. Si à primo sudore non levarentur ægri, sed febris reliquaque symptomata increscerent, post paucas horas exhibito rursus alexipharmaco hydrotico, sudor de novo repetebatur. Interea gratæ aliquæ antidotales misturæ, ad virium corroborationem, & julepi resistentes malignitati, pro sedanda siti, porrigebantur. Si post secundum sudorem febris cum aliis symptomatibus adhuc incresceret, nec quidquam levarentur ægri, pessimum erat indicium; sicut è contra post primum vel secundum sudorem alleviari ægros, & imminui symptomata, magnam salutis spem dabat. Post decem vel duodecim horas, & sequentibus diebus adhuc quater vel quinquies [prout necessitas exigere videbatur] sudorifera reiteravimus. Intermediis autem horis varia antidota ad veneni violentiam extinguendam, ut & condita corroborantia ac putredini resistentia, vel apozemata convenientia, aliaque quæ malignitatem à centro ad peripheriam quoque pellebant, nec non cibos quosdam liquidos facilis digestionis, & antidotali condimentorum qualitate alteratos, exhibuimus. Symptomatum quoque morbo conjunctorum diligentem rationem habuimus. Illustrissimus etiam Sydenham postquam venæsectionem pro remedio pestis curativo, ut suprà vidimus, proposuit, in sequentibus diaphoresim in hunc finem tanquam commodiorem, & minùs infamiæ in medicum accersentem, commendat. In curationis autem methodo asserit sudorem nunquam faciliùs elici quàm si eo ipso momento quo sudoriferum propinatur, è vena tusa sanguis in quantitate ægri viribus respondente effluat, si idem tegumentis obruatur,

Pestis symptomata multa sunt & varia, sed plurima eorum alia secum

lacinia interim lanea sincipiti alligata. Pro vomitione arcenda quæ medicamentorum diaphoreticorum operationem impedit, dum ventriculus sic affectus ipsa continuò rejicit, ante eorum exhibitionem sudorem tegumentorum pondere aliquatenus sollicitat; sic enim cùm materiæ morbificæ radii, versus ambitum corporis sese exporrigant, illico alvi profluvium & vomitiones, ab eisdem introrsum reflexis, & in ventriculum & intestina decumbentibus provenientes, ultrò sedantur: adeò ut quantacunque stomachi subversio præcesserit, assumpta deinceps medicamenta probè retineantur, ac ad sudores ex voto proliciendos conducant. Addit autem medicamentis idoneis inceptam diaphoresim, haustibus Zythogalæ salvia alteratæ, vel cerevisiæ cui macis aliquantulum incoxerit, subindè repetitis, ad naturalis diei spatium continuari debere, abstersione interim omni religiosè interdicta; imò nec infrà quatuor ac viginti horas à sudoribus finitis indusium utcunque madidum mutandum. Quid si sudatio, inquit, angustiori temporis limite circumscribatur, recrudescit illico symptomatum sævitia, atque ægroti salus, quam prolixior diaphoresis extra aleam constituisset, in acie novaculæ relinquitur. Unde profectò, subjungit, Diemerbroëckium aliosque non possum satis mirari, quoties adverto eos tam levi prætextu ad diaphoresim interpolandam adduci, ut sc. ægrotantium viribus consulatur; Etenim ægrum sudore diffluentem viribus meliùs quam antea constare, nemini in hujus morbi medicatione vel tantillum versato non potest esse animadversum. Docet idem in summo sudoris vigore jusculis ac sorbilibus confortativis ægrum refici posse, quæ cum cardiacis & haustibus ad sudorem continuandum destinatis virium labefactationi abunde succurrunt. Iubet præterea per horas à finito sudore 24. frigus cautè vitetur, indusium sponte sua in corpore arescere permittatur, potulenta omnia calidiusculè hauriantur & Zythogalæ salvia alteratæ usus etiamnum continuetur. Sequenti luce Catharticum exhibet. Advertit interim si tumor in aliqua corporis parte enatus fuerit se venæsectionem minimè instituere, etiam in corpore ad sudandum maximè inhabili. Sic satis superque apparet methodum sydhenianam, & quoad venæsectionem, & quoad purgationem citiorem, omnino ab ea quam ex Diemerbroëckio mox descripsimus esse diversam. Verùm cùm Illustrissimus Sydenham asserat tantùm sic se anno à peste proximo, complurimis febre pestilentiali correptis sanitatem restituisse, adeò ut ne unus quidem desideratus fuerit, inde contra Experientiss. Diemerbroëckium aliquid vix concludi potest, qui veræ pestis omnibus suis symptomatibus stipatæ curationem præscribit Lector Doctissimus, quid in hac lite judicandum sit jam videat.

ſecum adferunt, quę, illis curatis, facilè etiam curantur. Omnia adeoque hic deſcribere ſuperfluum judicamus, præcipua adduxiſſe ſufficiet. Inter hæc primo occurrit.

FEBRIS.

Purgationem & Venæſectionem neutiquam admittens, uti triſtiſſima experientia in multis docuit.

Sudorifera ſupra deſcripta non minùs hic quam in peſte ipſa proſunt. Verum Refrigerantia inſuper & febris & linguæ ſiccitas requirunt, quæ non niſi ſudoriferis admixta uſurpari debere, in antecedentibus docuimus.

♃. *Aq. borrag. Acetoſæ an. unc.* ij. *Prophylactic. noſtr. unc. j. ſ. Succ. aurantior. acidor. Citr. recent. an. drachm. ii. Ialap. roſac. q. ſ. ad mediocrem edulcorationem. Lap. bezoardic. oriental. gr.* xv.

Miſce.

Æger ſumat ejus ſæpius cochlearis quantitatem, ſic ſitis meliùs tolletur quàm ſi decuplo plus cerevifiæ ſumpſiſſet, nec tamen ſudoris provocatio impedietur,

Vel

♃. *Aq. card. bened. libr.* j. *Prophylactic. noſtr. unc.* ij *Syr. granator. acidor. unc.* ij. ſ.

Miſce.

♃. *Rad. Scorzoner. Petaſitid. an. unc.* j. *Fol. acetoſæ M.* ij. *Coq. ex aq. hordei. Colatur. libr.* j. *Adde Syr. violar. ſimpl. unc.* ij. *Sal. prunell. ſcrup.* ij. *vel Sp. ſalis q. ſ.*

Miſce.

Divitibus quæ exhibentur Julapia, & grata, & cardiaca ſeq. modo fieri poſſunt.

♃. *Aq. borragin. unc.* iij. *Card. bened. libr.* j. *Roſac. unc.* j. *Sacchar. perlat. unc.* j. *Ambr. griſ. gr.* ij. *Moſch. gr.* j. *Succ. citr. recent. q. ſ.*

Miſce.

Conducit hic Cereviſia Weſopiana aut alia bene cocta, præſertim ſi raſura Nucis moſchatæ, in nodulo, aut cornu Cervi calcinati fruſtum in ea detineatur. Nec tamen exceſſus hic locum habet, ſive quantitatem ſpectemus, ſive frequentiam: imò frigidè

frigidè si æger hauserit Ventris dolorem, Alvi fluxum, anxietatem Cordis, aliaque symptomata excitabit [x]

Ventriculi debilitate, Cordisque anxietate laboranti, Vinum Mosellanum aut Rhenanum, saccharo succovè limonum recenti mixtum concedo, sed in febris declinatione, & moderate usurpetur. Qui in magna febri Vinum Gallicum per se, aut sudoriferis admixtum permittunt, illi meo quidem judicio toto cœlo errant. [y]

Valde in hoc casu prodest lapillus ille qui ex Orientali India advehitur *Pedro Porco* dictus. Qui cum in ordinario potu parum temporis detinent, multum præstabunt: Nam valde sudorem expellit, & cor reficit.

Lapis

[x] Idem docet Experientiss. Diemerbroëckius. Febrem, inquit, nos durante pestilenti constitutione, eodem ferè modo sicut ipsam pestem, tractavimus, & sudorifera atque antidota ad illius curationem maximè profuisse observavimus, dummodò abstineremus à calidioribus, vel, si iisdem uti placeret, alia frigida, ut acetum, succum citri, &c. admisceremus. Purgationes autem & Venæsectiones ad hujus febris curationem maximè noxias fuisse animadvertimus; imò paucissimos, qui vel alterutram, vel utramq; administrassent, evasisse, sed ferè omnes, superveniente magno alvi profluvio, & cordis summa anxietate, viriumque extrema dejectione, extinctos fuisse notavimus.

[y] Nobilissimus Sylvius de curatione cordis anxietatis Pesti familiaris sic scribit. Cordis anxietates, Nauseam vomitumque, aut præcedentes, aut comitantes, aut consequentes curabuntur, medicamentis anti-pestilentialibus jam descriptis, sed additis simul spirituosis, Aqua Vitæ multifariè parari solita & Aromatica: quò veneni pestilentis acrimonia simul queat demulceri. Ulteriùs de hoc symptomate ejusque remediis Diemerbroëckius. Cordis anxietati, inquit, debilitati, vomitui, &c. præcipuè duobus tribusvè remediis obviam ivimus, quæ miraculosè profuerunt. Primum erat hæc mixtura, de qua sæpiùs de die cochleare unum exhibuimus.

℞. Conserv. rosar. rubr. ℥iß. Diascordii Fracast. ʒiij. vel IV. Aquæ nostr. Theriac. ℥IV. succi limonum recentis, aquæ cinamomi ana ℥iß. misceantur simul & stent per horam unam aut alteram: deinde per linteum colentur. Adde colaturæ Confectionis de hyacintho sine moscho ʒj. M.

Secundum erat hoc Linimentum.

℞. Olei nucis moschatæ expressi, olei scorpionum vel laurini, Theriacæ Andr. ana ʒj. olei juniper. ℈ß. succini ℈j. garyoph. vel cinamomi gutt. iij. M.F. Linimentum.

Hujus Linimenti parum in cochleari tepefactum scrobiculo cordis seu stoma-

Lapis hic, ni fallor, in Vesica fellea porcina generatur, insigni enim amarore præditus est; durus equidem, sed quavis vice aliquid substantiæ amittit, quod etiam color indicare videtur. Et ejusmodi lapides sæpiùs in vesica fellis quorundam hominum reperiuntur, qui jam nominato substantiâ, sapore, duritie atque colore similes sunt: Imò si quis tales ad usum revocaret, fortassis easdem, si non meliores operationes sua virtute efficere posset. [z]

Febri huic sæpius conjunctus est.

Sopor.

Hic Sudoriferorum præcipua, v. g. Theriacam, Mithridatium, Diascordium, &c. rejicit, propterea quod bona Opii portio eorum compositionem ingrediatur, & hinc est quod somnum tollere minimè valeant. Præstant seq. vapores Capitis, Cordisque æstum & anxietatem, repellere apta.

℞. Sal. Rutæ, Scordij, Prunell. an. scrup. ʃ. Tartar. vitriolat. gr. 8.

Aq-

machi regioni, locisque circumvicinis ad latitudinem palmæ manus inungebatur, idque bis terve de die, superponendo hanc pastam ad ignem calefactam.

℞. Rad. calami arom. nucis moschatæ ana ʒj. garyophyll. benzoini ana ʒß. folior. menthæ ʒij. Subtiliter pulverisatis adde, micæ panis secalini ℥iij. vel iv. aceti rosacei q. s. F. pasta molliuscula, quæ in linteo extendatur, atque ita ad ignem calefiat, & ventriculi regioni imponatur.

Interdum etiam talem nodulum naribus odorandum objecimus.

℞. Cortic. citri ʒiij. cinamomi, garyophillor. granor. cardam. min. ana ʒj. macis ℈ii. Contundantur aliquantum, & fiat nodulus sequenti liquori immergendus.

℞. Aquæ rosar. vini Rhenani generosi, aceti sambucini, vel aquæ cinam. ana ℥j. M.

Talis nodulus deficientes spiritus insigniter recreabat. Hæc ille.

[z] Lapis Porcinus de quo Clariss. Autor non tantùm reperitur in vesiculis fellis Porcorum Malacens. &c. sed etiam in ventriculis eorum qui pinnas oblongas & acutissimas habent, qui altissima scandunt, & herbis singularibus vescuntur. Hic apud Lusitanos non *Pedro Porco* ut est apud Author. Sed *Piedra de Puerco*, vocatur. Eapropter Pesti convenit, quòd sit medicamentum diaphoreticum insigne; injicitur sc. aquæ, vino, cerevisiæ, &c. per horulæ spatium, & sic infusus liquor bibitur, qui quò amarior eò etiam potentior existit. Prægnantibus non bene datur, nam abortum provocare certum est, adeò ut fœminæ Malicæ, si quando menstrua purgatio non bene procedat, dicant, si saltem hunc lapidem manu gestent, juvamentum

Aq prophylactic nostr. unc. j. Melissæ q. s. Syr. de betonic. unc. j.
M. F. *Haustus.*

Provocetur eo sudor, adstantiumque cura sit, ut primo secundoque die somnus arceatur, modo vires permiserint, [a]

Quandoque Febri conjunguntur.

Vigiliæ Continuæ, & capitis dolor gravis.

Vigiliæ me nequaquam sollicitum reddunt, etiamsi primis tribus diebus continuæ adfuerint. Dolor sæpius primo die imminuitur, altero tolerabilis est, tertio solo sudoriferorum usu prorsus sublatus est.

Opio vis est sudorifica, Theriacam, Diascord. Mithridatium, &c. magna ex parte (uti jam diximus) constituit, quæ etiam, me judice, virtute ea sudorem movendi haud pollerent, si eo destituerentur, qua jam gaudent. Imò Alexipharmacis ipsis ab autoribus annumeratur, cujus usus singularis in omni maligna febri; Et certè haud crediderim Medicamentum ullum reperiri, quod tam subito tantum levamen ægrotanti adferre possit, quam Opium, & de cujus etiam operatione certiora prædicere queant, quicunque frequenter & circumspectè eo utuntur, quam de Opii. [b] Parce nihilominus eo hoc tempore, præter consuementum se inde sentire. Valde autem pretiosus est, singuli veniunt centum, mò ducentorum interdum imperialium, & etiam ultrà, ratione magnitudinis.

[a] Experientiss. Diemerbroëckij praxis in totum convenit cum iis quæ docet Clariss. Autor noster. *Si in ipso morbi principio, inquit, ad somnum nimis proclives essent ægri, (quod admodum familiare erat) illos prima die à somno studiosissimè prohibuimus, usquedum alexipharmaco assumpto priùs bene sudassent. Quapropter ut adstantes ipsos perpetuò alloquerentur, contrectarent, & commoverent, sicque vigiles distinerent, jussimus. Sequentibus autem tribus quatuorvè diebus parciorem tantùm somnum trium quatuorvè horarum permisimus, eumque non nisi præassumpto antidoto capesci voluimus.* Nobiliss. Silvius in sopore Pestilentiali non tantùm sensus externos potenter moventia, qualia sunt multa naribus admota, ut & colloquia perpetua, adhibet; sed insuper acida acria internè usurpat, quorum quippe vis secundùm ipsum in oppugnando veneno pestilentiali, & reparando acido deficiente, mira præstat. Præterea addit si à parte bilis oleosa ad qualitatem opii evecta producatur sopor ille, hoc nomine etiam conductorum acidum acre, cui sc. inest facultas & oleosum penetrans, & idem corrigens.

[b] Illustr. Sydenham opii efficaciam, & multiplicis operationis certitudinem

consuetudinem, usus sum, quia somnus primis duobus aut tribus diebus valde suspectus est. At vero ubi ad dies sex aut septem vigiliæ tentaverint, cum virium consumptione, valde profuit sequens singulo quadrante cochlearis quantitate adsumptum, usque dum in somnum inciderit æger: somnus eo producitur placidus, & sudor largus.

℞. Aq. prophylactic. nostr. unc. j. ß. Borragin. unc. j. Cinamom. drachm. iij. Conf. hyacinthor. drachm. j. Sacchar. perlat. drachm. iij. Laud. opiat. gr. ij. Misce.

Dicto itaque modo Opio uti poteris; Nec est quod hic vel audax nimis in corporibus Cacochymicis, debilitatis, & ventriculo impuro præditis, idem usurpes, vel meticulosior justo, nullo in casu id exhibere contendas; vires etenim ejus tibi ignotas esse, evidentissime hoc modo declaras.

Ad Laudanum Opiatum antequam deveniam, Capitis dolorem seq. mediis tollere studeo. Apponatur Cervici Hedera terrestris contusa; plantis itidem pedum & volis manuum hoc aut simile.

℞. Fol.

tudinem miratus, sic exclamat. Et profectò non hic mihi tempero, quin gratulabundus animadvertam, Deum Omnipotentem πάντων δώτηρα ἐάων, non aliud remedium, quod vel pluribus malis debellandis par sit, vel eadem efficaciùs extirpet, humano generi, in miseriarum solamen, concessisse, quàm sunt Opiata, medicamenta sc. ab aliqua papaverum specie desumpta. Et quamlibet sint nonnulli qui credulis persuadere velint, omnem ferè Narcoticorum, Opii præsertim ipsius, virtutem ab artificiosa ac debita, quam soli adhibent, præparatione pendere; qui tamen experientia judice certaverit, & tam simplicem succum à natura oblatum, quàm ejus preparata cum diligenti observatione in usum frequenter revocaverit, nullum ferè discrimen intercedere comperiet, & mirandos illos effectus quos edit, nativæ ipsius plantæ bonitati, atque excellentiæ, non verò artificis Polydædali industriæ deberi, certò sciet. Quinimò ita necessarium est in hominis periti manu organum jam laudatum medicamentum, ut sine illo manca sit ac claudicet Medicina; qui verò eodem instructus fuerit, majora præstabit, quàm quis ab uno remedio facilè speraverit; rudis enim sit oportet; & parum compertam habeat hujus medicamenti vim, qui idem sopori conciliando, demulcendis doloribus, & diarrhœæ sistendæ applicare tantùm novit, cùm ad alia

Ii 2 pluri-

℞. Fol. rutæ M. j. ſ Ferment. acr. unc. ij. Fim. columbin. unc. j. Salis commun. unc. ſ. Acet. Sambucin. q. ſ.

M. F. Cataplaſma, plantis pedum & volis manuum applicandum.

Vel

℞. Boli armen. Terræ ſigillat. Cret. vulgar. alb. an. unc. ſ. Acet. Calendul. q. ſ.

M. applicetur ut præcedens.

Fronti quoque applicavi quandoque Cariophyllorum pulverem ſpiritu Vini madefactum. [c] Acetum enim nocere cenſeo, ſimiliter & Emulſiones. [d]

Symptoma Peſtis aliud eſt.

Vomitus & Singultus.

Carbunculis Ventriculum atque Inteſtina affici poſſe; Naturæ ſcrutatores varii, fide digni, in Cadaveribus apertis obſervarunt, nec vel experientia vel ratio contrariatur: [e] Hi quòd ſi Vomitus hujus

plurima, gladii inſtar Delphici, accommodari poſſit, & præſtantiſſimum ſit remedium Cardiacum, unicum pene dixerim, quod in rerum natura hactenus eſt repertum.

[c] Sequentem in Vigiliis, doloribus capitis & delirio habet applicationem Diemerbroëckius.

℞. Conſervæ roſar. rubr. unguenti alabaſtrini, populei ana ℥iij. olei nucis moſchatæ expr. ℈iß. croci ℈ß. vel ℈j. M. & excipiantur ſtupa.

[d] Emulſiones etiam in peſte condemnat Diemerbroëckius, dum ait. Amygdalata [quæ à Medicis laudari ſolent] in Peſte non exhibuimus, quia experientia nos edocuit, ea Peſtiferis exhibita (ſive in deliriis, ſive in doloribus capitis, vigiliis, diarrhoea, aliavè quacunque occaſione) non tantùm non profuiſſe, ſed ſemper plurimum nocuiſſe; nam in ventriculo ægrorum ſtatim corrumpebantur, atque ita febris alimentum fiebant, ſubſequentibus etiam moleſtiſſimis vomitionibus, anxietatibus, aliiſque gravibus ſymptomatibus.

[e] Diemerbroëckius, viſo milite Peſte affecto, & quatuor habente carbunculos, qui ſumma anxietate & inquietu line, cum magna virium dejectione, crebris deliquiis & vomitu violento, laborabat, quique nihil proficientibus antidotis animam efflavit. Cum chirurgo adjuncto de cauſa vomitus peſtilentialis verba ſerens, affirmabat ille, hunc vomitum plerumque induci à carbunculis in ventriculi tunicis enatis, idque ſe ab experientia ſcire, & aliquando cadaver peſte cum vomitu emortuum ac jam refrigeratum diſſecuiſſe, & in ventriculo à latere orificii ſuperioris inveniſſe locum quemdam longiuſculum, circiter magnitudinis articuli pollicis, qui nigricabat, inſtar carbunculi, quæ nigredo tunica

hujus singultusvè causa non fuerint, mixturæ seq. cochlear. 1. cujusvis horæ medio frigide adsumptum, facile tolluntur.

℞. Aq menthæ Prophylactic nostr. an. unc. j. Cinamom. unc ʃ. Confect hyacinthor. drachm. j. Sal. corallor. scrup. j. Syr. myrtin. unc. ʃ. Iulap. ros. unc. ʃ.

Misce.

Hujus usu Vomitus plerumque cessat, imprimis si Oleum seq. Ventriculo aliquoties de die extra applicetur.

℞. Ol. Nucistæ expres. drachm. j. ʃ. Macis stillatit. drachm ʃ. Absinthii drachm. j.

Misce.

Abstineat interim à potu copioso; & quamprimum vomitus est sedatus, sudoriferum præscribere soleo. [f]

Alvi fluxus.

Instantis plerumque mortis nuncius est: Non rarò tamen, ubi nec solus sanguis excernebatur, nec materia sanguinea, sequentia profuisse expertus sum.

Abstineat æger, & Medicus ab omnibus acidis, salsisque, magni aliàs in peste usus, similiter & à potu liberaliore. Sitim valde vexantem, quod si tolerare nequeat ægrotus, sumat mixturæ hujus Cochl. 1 2. 3.

℞. Rad. Tormentill. unc. j. Flor. rosar. rub. P. j. Rasur. corn. Cerv. drachm ʃ. Sem. acetos. Myrtillor. an. drachm. j. Coq ex aq. ferrata. Colatur. unc. 9. Adde. Conf hyacinthor. drachm. j. Syr. myrtin. unc. j.

Misce.

Sola theriaca quoque multis profuit, si singulis quatuor horis particula

nica ventriculi transiens, æquè foris, quàm intus conspiciebatur, & promittebat se in milite prædicto illud demõstraturum. Verùm Diemerbroëckio non placuit irritare crabrones, & aperta abdominis cavitate contagij periculo sese exponere.

[f] De remediis & cautelis pro vomitu in Peste vidimus quædam supra in iis quæ circa Pestis curationem illiusque methodum affert Illustr. Sydenham; quædam præterea cum de anxietatibus &c. tum è Nobiliss. Sylvio, tum ex Experientiss. Diemerbroëckio verba faceremus, nihil est igitur quod hìc addamus. Singultum verò quod attinet, multa huic remedia adhibere necesse non est, nam tales ægri omnes citò moriuntur; neque ullum singultientem, medicamentis etiam plurimis diligentissime adhibitis servari potuisse, vidit Diemerbroëckius.

g De

ticula ejus assumatur, usque dum drachma una absumpta sit sequens etiam, cochleatim exhibitum.

℞. *Diascor. Frac. drachm.* ij *Carabe scrup.* ß. *Corall. rubr. præp. Sang dracon. an. scrup.* 1. *Margarit. præp. sc.* ß. *Aq. fænicul. unc.* j. *Plantag. Rosar. an. un.* j. ß. *Syr. de symphyto Fernel. unc.* j.

Misce.

Enemata adstringentia, exsiccantia atque emollientia valde hic necessaria sunt, imò quovis sæpius die bis tervè iniicienda.

℞. *Rad. Consolid. major. unc.* j. *Bistortæ. Tormentillæ an. drachm.* iij. *Fol. quercus M.* ß. *Flor. balaust. Rosar. rubr. an. P.* j. *Semin. anis drachm.* iij. *Coq. ex lacte vaccino ustulato, in Colaturæ unc.* 8. *Dissolve Therebinthin. Venet. drachm.* ij. *Vitell. ovi num.* j. *Trochisc. albi Rhasis drachm.* j. *Mell. mercurial unc.* ß. *Rosat. colat. unc.* ß.

M. F. *Enema*. Fæx Vini albi, at magis rubri Abdomini calide illita insigniter profuit, linteo quadruplicato super imposito. Aliàs linimentum & Emplastrum sequens usurpari potest.

℞. *Ol. Mastichin. Nucistæ expreß. drachm.* j. *Anethi. Absinthij, Myrtillor. an. drachm.* ij. *Theriac. Veter. drachm.* iij.

Misce.

℞. *Boli armen. Thuris Mastich. Sang dracon an. drachm* ij. *Mumiæ drachm.* iij *Pulver Gallar. drachm.* i ß *Semin. dauci, Levistic. Anis. Myrtillor. an scrup.* ij. *Ol. nucist expreß. drachm.* iij *Therebinth. Ven. q. s.*

M F. s. a. Emplastr um. ε

Atque

ε De ratione tollendi alvi fluxus pestis principiis adjuncto jam supra aliquid ex Illustriss. Sydenham in Pestis curatione vidimus; hic quæpiam ex Isbrando Diemerbroëckio addemus, quæ in totum consona sunt cum iis quæ habet Autor Alvi fluxus, *inquit*, ægris peste correptis superveniens, semper ingens periculum minabatur. Ac proindè non expectandum, (quod tamen multi opinantur) neque solis amygdalatis (quæ in hoc casu semper maximè noxia fuisse observavimus) dolores sedandos, sed statim, si ægri, ullo modo quidquam assumere possent fluxum medicamentis sedandum esse, præter rationem, etiam docuit usus. Quem in finem usi sumus sudoriferis adstringẽtibus aliquoties repetitis, nec non pulveribus antidotalibus, & conditis quoque astringentibus ac malignitati resistentibus. Atque talibus medicamentis interdum in Principio sistebatur ille fluxus, cùm alioqui transgresso principio nullis remediis sisti posset, sed ægros secundo flumine ad æterni-

Atque hæc de Symptomatibus Pestis internis pro ratione temporis & scopi dicta sufficiant: externa tria occurrunt, *Petechiæ*, *Bubo*, & *Carbunculus*.

Petechiæ.

Haud commodius quàm internis medicamentis tolli possunt, sed plerumque malum denunciant, [h]

Buboo

Sequenti modo à me tractari solet. Primo statim tempore Vesicatorium applico, etiamsi tumor adhuc non sit insignis magnitudinis, cucurbitulis neglectis, quas ideo quod dolorem febremque causent, bonos æquè ac malos humores alliciant, totumque sanguinem magis adhuc alterent, omnino rejicio. [i] Vesicæ, post horas 7. 8. aut plures dissectæ, Emplastrum magneticum Arsenicale imponi curo: Hujus

æternitatis habitacula deferret. Fluxui enim alvi simplici aliquando succedebat fluxus sanguineus per alvum & urinam, quem mors brevi sequebatur, neque ullus in tota peste Noviomagēsi evasit, cui sanguis per has vias effluxit. De alvi Lumbricis nihil habet Autor; interim morbo pestilentiali sæpè sunt familiares; illorum itaque curationi particulatim incumberemus, ni à maxima putredine pesti adjuncta originem suam traherent, cui sane optimè occurrunt alexipharmaca, antidota & diaphoretica suprà descripta.

[h] Idem omnino sentit Experientiss. Diemerbroëckius, dum inquit. Quantùm ad curationem exanthematum, illam instituere necessùm non erat, quia hæc mortis instantis præsagia erant, neque curationi tempus dabant, quam si admisissent, per sudorifera & alexipharmaca curari debuissent.

[i] Sic etiam Diemerbroëckius. Quamprimùm ægri, sive in ipso morbi principio, sive in progressu, duritiem aliquam sentirent ponè aures, in collo, sub axillis, vel in inguinibus, huic plerumque ad citiorem tumoris provocationem & maligni ichoris extractionem, vesicatorium in inferiore ejusdem parte applicavimus, ita ut vesicatorium ipsam duritiem attingeret: eoque per octo vel decem horas inhærente vesicam mediocrem excitavimus, quâ, unica vice, totâ ablatâ, folium brassicæ rubræ, vel betæ, butyro veteri, vel oleo raparum inunctum, imposuimus, ut hoc modo locus apertus teneri, & damnosi ichores meliùs effluere possent. Circa Cucurbitulas quomodo cum Autore nostro conveniat, in superioribus vidimus. Verùm Nobilissimus Sylvius vesicatoriis hoc in casu rejectis, scarificationes & cucurbitulas commendat, dum inquit. Nisi dolor vehemens urgeat, nolim præcipitari bubonum scarificationem; multò minùs ipsis adhiberi vesicatoria, vel cucurbitulas. Ubi autem grandes sunt bubones, ardentesque

Hujus sanè virtus tanta est in hoc casu, ut nobilius eo nullum mihi innotuerit, quod cuivis adhibenti patebit. Descriptio ejus ex Hartmanno & Agricola hæc est.

Emplastrum Magneticum Arsenicale.

♃. Antimon. crudi, Sulphur. flav. Arsenici albi an. unc. ij.

Subtilissime pulverisata sepeliantur in Phiala, in arena, subministretur ignis, donec colliquescant, & colorem rubeum subobscurum induant. Vase refrigerato exime materiam, quæ *Magnes Arsenicalis* vocatur, & venenata ampliùs non est, ut in canibus cuilibet id experiri licet. Postea.

♃. Gummi serapini. Ammoniaci, Galbani, magnetis Arsenicalis an. drachm. iij. Therebinth. Laricea. Ceræ an. unc. ſ. Ol. succin. drachm. ij. Terræ vitrioli dulcificatæ drachm. j.

Gummata dissolvantur in aceto vini fortis, & per pannum linteum expressa, bulliendo iterum inspissentur ad priorem consistentiam. Deinde seorsim illiqua Ceram & Therebinthinam, & extrà ignem agita, donec in spissitudinem unguenti redigantur. Adde porrò supradicta Gummata & Magnetem Arsenicalem cum Terra vitrioli, & Oleo succini, & habebis Emplastrum ad extrahenda omnis generis Venena efficacissimum.

Emplastrum illud hisce viribus præditum reperi, ut cuti duriori impositum, ne minimam quidem escharam producat, interim malignos humores tam egregiè extrahens, ut bubo juglandi similis intra quatuor aut sex dierum spatium prorsus tollatur. Verùm hoc non semper tam citò succedit, & hæc causa est quare necessitas ad humores subitò evacuandos sæpenumero vesicam prius excitari desideret. Imò in corporibus robustioribus nequaquam escharam producit, nisi Vesicatorii ope Cuticula non solum, sed etiam Cutis quædam particula corrosa prius fuerit. At verò in pueris, corporibúsque tenerioribus, crustam, nullo vesicatorio præmisso, per se excitare potest.

Crusta hæc vera veneni extracti sedes est, quare mediocriter crasque viribus adhuc constantibus, ferre possem, tunc cucurbitulas, tum scarificationes adhiberi, nunquam verò vesicatoria, à quibus quid boni expectari possit aut unquam sequatur, hactenus animadvertere non potui.

crassa reperitur, cute superficialiter tantùm corrosa, quod profectò consideratione est dignissimum: nam hæc, uti existimo, ratio est, cur multo citiùs separetur, quàm aliæ crustæ arte excitatæ. Horis enim 24. aut 36. effluxis, solius spatulæ auxilio, nulla præcedente scarificatione, absque ullo aut saltem non insigni dolore, auferri potest, si Emplastro tuo Anti-pestilentiali, quocunque etiam utaris, Unguenti Basilici, aut Theriacæ aliquid addideris, Separationem alias Escharæ egregiè promovet hoc Unguentum.

℞. Mellis virginei, Axungiæ anatis an. unc. j Fuligin camini drachm vj. Therebinthin Argentinensis unc j Vitell ovor. N ij. Theriac. drachm. iij. Ol. scorpion q. s.

M F. Unguentum.

Quod si tumor, crusta prima ablatâ, non sufficienter sit imminutus, Emplastro Arsenicali magnetico secundam & tertiam excitabis, & deinde uti antea procedes.

Ulcus tandem consolidato Emplastro de minio, albo cocto, Diapompholygos, vel alio medicamento siccante atque cicatrisante. Sed non nimium ad consolidationem festinato, ne humor venenosus & in corpore adhuc hærens novum morbum, & tandem mortem producat.

Emplastro Magnetico deficiente, sequens, vesicatorio præmisso, adhiberi potest, cuius etiam virtus singularis scrophulas dolentes tollendi non uno in corpore innotuit. Vires, quibus eximiis præditum est, effecerunt, quod vocatum fuerit.

Emplastrum Divinum.

℞. Gumm. Galban. unc. j. Ammoniac. drachm. ij. Opoponac. drachm. iij. Ceræ-flavæ unc. xx. Ol. olivar. unc. XXIV. *Lythargyr. uur. anc.* XVIJ. *Oliban. unc.* ij. *myrrhæ, Thuris an. drachm.* X. *Virid. æris. Aristolochiæ long. mastiches an. unc. j. Bdelij, Lapid. magnet. an. unc. ij.*

M. F. s. a. Emplastrum.

Bubone, vel nimium protuberante, vel tendini adhærente, Vesicatorium debile nimis est, & Cauterium actuale non magnopere necessarium existimo; potentiale itaque applicetur, & inter quamplurima minori dolore profundiùs corrodens sequenti nullum, hactenus mihi innotuit.

℞. Calcis vivæ drachm. j. Saponis nigr. q. s.

M. F. Ruptorium.

Vesicatoria ubique satis sunt cognita, si aliquis egregiam descriptionem desideret, hanc accipiat.

℞. Ferment acr. unc. s. Euphorbij, Sem. Staphyd. agriæ Sinapi, Rad. pyrethri, an. scrup. j. s. Canthari d. drachm. j. s. Acet. vin. Fortis q. s.

M. F. Pasta Vesicatoria.

Si dolor vehementer urgeat, & tibi aliqua spes dolorem absq; cauterio sedandi affulgeat, sequenti cataplasmate utere.

℞. Fol. scordij, Rutæ, Cicutariæ, an m. j. Flor. chamomill. Anethi an. P. j. Summitat. absinthii. P. ij. micæ panis similagin. unc. ij Coq. ex lacte vaccino, Addendo Croc. oriental. drachm. s. Vitell. ovi. N. ij. Theriac. drachm. iij.

M. F. Cataplasma.

Admodum rara est Bubonis suppuratio: verum hanc ubi natura intenderit, illi qui artem de limine salutarunt, media ad hanc promovendam necessaria passim invenient. Imò Abscessum in tempore non ruptorio, sed lanceola aperient, & ulcus lentè curabunt.[k] Emplastro de Ranis cum Mercurio qui utuntur, Asini in hac arte sunt impudentissimi audacissimíque: nam venenum ad interiora propellunt, & ægrotantem in summum periculum conjiciunt, uti nos scriptores & experientia manifestè docent.

[k] Experient. Diemerbroëckius etiam docet, ne tetri vapores è bubone maturefacto elati cor affligant, citiorem puri exitum parandum, illo sc. in parte declivi scalpello pertuso: & addit; Cauterio Potentiali, (quamvis venenatam materiam consumere credatur) propter longiorem escharæ moram, nunquam esse usum. Illa autem apertio, *inquit*, non molienda, nisi cùm tumores jam ferè ad perfectam devenerunt maturationem. Eandem per lanceolam apertionem commendat etiam Nobiliss. Sylvius; habet enim: Quamprimùm suppurati sunt bubones, apertio acceleranda, vel scalpello, vel ruptorio; quamvis scalpellum præferam.

Postquam Autor monuit suppuratum bubonem pestilentialem esse aperiendum, illum lentè curandum addit, sed de curationis methodo nihil ulterius docet. Experientiss. autem Diemerbroëckius hac de re sic scribit. Tumoribus apertis & pure expurgato, ad ulceris emundationem hoc digestivum [quod insigniter hic proderat] primis diebus imponebatur.

℞. Scordij subtiliss. pulverisati ℥ij. vitel.

Carbun-

Carbunculus.

Græcis Anthrax (hic enim distinguere nolo) diversa admodum specie, sed aliquando valde fallibili se prodit.

Facillimè cognoscitur quoties pustula prominente, atro-purpurea, & in ambitu inflammata, invadit. Sed sæpenumero non vides nisi pustulam albam atque planam, quæ pus bonæ notæ continere videtur. Eam si comprimas valde sicca & dura est, imò profundissimè subiectam carnem consumit.

Vesicula quandoque sola, limpido humore repleta adest, hæc si ante horam 24 non aperiatur nigredinem acquirit, dissectaque guttas ij. aut iij. sanguinis atri exhibet.

Nonnunquam Hydatides variæ, exiguæ & albæ se offerunt: His quòd si subjecta sit durities cum inflammatione & febre, malignitatem adesse nullus dubito, nec causam video, cur non, cum Medicis Chirurgísque hodiernis, Carbunculis eas annumerem, cùm haud longiore tempore ad hominem jugulandum indigeant, quàm purpureæ: imò eodem modo ac illæ tractari debent, si exoptatum finem desideres.

Curatio ejus exigit, ut quamprimùm suppuratio promoveatur, exitiosaque mali propagatio inhibeatur. Ad hoc præstantius medium nullum inveni Cauterio actuali, quod etiam Chirurgis plurimis valde arridet: Sed quibusdam hæc operatio nimium crudelis videtur, & ex perversa misericordia ejus vim magis sentientes quam ipsi ægri, Cauterium potentiale aut vesicatorium eligunt: [1] quo utroque etiam utor, quoties aut fortia satis videntur, aut medio alio uti non licet: sæpius enim multisciorum adstantium volun-

vitellum unius ovi, Therebinthinæ Venetæ, mellis, unguenti apostolor. ana ℥ß. M.

Postea ulcera aliorum ulcerum modo percurabantur, cavendo ne nimis citò occluderentur, Nobiliss. Sylvius de ea cura rursus sic habet. In apertum bubonem cum felici successu imposui Balsamum sulphuris therebinthinatum, & anisatum, unà cum unguento basiliconis & theriaca: hujus enim ope brevi absolvi ulceris mundationem. Quinimò ejusdem balsami ope consolidatio feliciùs ac citiùs evenit, superimposito ad cicatricem accelerandam Emplastro diapompholygos, aliovè simili.

[1] Si adhibeatur cauterium potentiale,

voluntati obtemperare cogitur Medicus, etiam cum damno ægrotantis.

Cui nullum horum trium mediorum placet, is emplastro Magnetico Arsenicali utatur, quod hoc in casu summopere conducit.

Separationem Escharæ promovent medicamenta jam supra, ubi de Bubone agebamus, præscripta

Alii sequens Cataplasma mirum in modum extollunt.

℞. Rad. consolid. maj sicc. drachm. ij. Altheæ sicc. unc. ß. Herb. scord. sicc. drachm. ij. Farinæ sem. lini cribratæ, Pollinis farinæ tritici ana unc. ß. Fiat Pulvis subtilis; cui affunde Aq. communis q. s. Coquantur aliquantum, ut mucilagines solvantur, & compositio ad pulticulæ crassioris formam deveniat, cui adde mellis, Therebinthin. Vng. Apostolorum an. drachm. iij Basilici, Picis liquidæ an. drachm ij. Vitellum unius Ovi. Croci oriental. scrup. j. Misce.

Adde si velis Theriacę drachm. ij. [m]

[m] Hoc Cataplasma in usu habuit Diemerbroëckius, & ex multis, ut inquit, tentatis nihil invenit cum quo carbunculorum separatio & curatio citiùs ac meliùs perageretur. Illius autem aliquantum in linteo pinguiùs extensum anthraci imponebat, idque bis terve de die renovabat. Carbone separato & extracto, primò ulcus mundabat digestivo in cura bubonis descripto, ac postea instar aliorum ulcerum percurabat. Plura de ulceris post anthracem separatum remanentis curatione vide in superioribus ubi de bubone; nam illa quæ ibi ex Sylvio sunt allata optimè hic rursus conveniunt. Digestivum autem de quo hic tale est.

℞. Scord. subtiliss. pulver. ʒij.
Vitell. ov. N. j.
Therebinth. Venet.
Mellis
Unguent. Apostolor. āā. ℥ß.
M. pro Digestivo.

*Media*tiale, debet adhiberi validum, quale Butyrum Antimonii, cujus efficaciam multiplicem hoc in casu, pluribus deprædicat Nobiliss. Sylvius. Nihil hactenus novi, inquit, quod potentiùs, ac certiùs serpentem carbunculorum mortificationem sistat, quàm butyrum antimonii, si circumcirca illinatur parti affectæ; ad miraculum enim tunc sistitur partium omnium corruptio serpens ac omnia depascens. Huic proximum censeo magnetem arsenicalem emplastris convenientibus immistum, cujus ope ad sui separationem disponitur pars corrupta: quod idem præstat quoque butyrum antimonii, cùm non tantùm sistat veneni pestilentis progressum, at insuper partes ab ipso corruptas separet à sanis.

[n] De

Media Prophylactica.

OMnium mediorum contemptio, Theologia Diabolica est: Præcipita te deorsum, inquit, Deus te manibus suis gestabit, & scalis minimè indiges. Verùm cujus beneficio vivimus & valemus, eiusdem & mediis vitam & valetudinem conservandi fruimur, quæ mecum, ut adhibeatis, admonere necesse habeo.

Preces ardentes ad eum, qui nobis pestem immittit, inter alia primum locum sibi vindicant.

Fuga non est medium illicitum, præsertim si vitæ status & conditio illam permittant: sed fugæ non ultrà quàm par est confidito: illa igitur in timore Dei fiat; nam eius præsentiam nemo effugiet.

Si quis fugâ salutem quærat, citò fugiat, procul discedat, & tardè redeat.

Aërem die nocteque inspiramus, quare puritatis eius diligens habeatur ratio.

Ignem privatim & publicè exstruere antiquum, celebre, & utilissimum est medium: nam aër non meliùs quàm flamma purificari potest.

Necessarium est quotidie ædes purgare aqua, Aceto aquæ loco qui utuntur, meliùs agunt.

Res odoratæ, ut Ambra, Zibethum, Moschus, Benzoin, &c. non solum malignitatem non corrigunt, sed venenum magis attrahunt, experientia igitur, & ratione id confirmantibus valde nocent.

Theriacam aut Mithridatium naribus illinere ridiculum, nullique usus

Vera aërem purificantia media sunt Succinum, Pix, Myrrha, Thus, lignum & baccæ Iuniperi, Sulphur, Assa fœtida, Cornu, imprimis Pulvis pyrius, accensus aut carbonibus ignitis impositus.

Tabacum ab ejus cultoribus valde commendatur: & licèt illorum consortia fugiam: ejus fumum tamen prodesse existimo.

Diæta inordinata omni tempore nocet, sed præsertim pestilentiali: quam verò unusquisque debeat sequi, præscribi vix potest: consuetudini multum dandum, & pro tempore alimenta concoctu difficilia, ne ventriculus gravetur, studiosè vitanda sunt.

Præstant in hoc casu, modo haberi possint, caro Vitulina, Ovilla, Bovina, Gallinæ, Capones, Gallopavones, Ficedulæ, Alaudæ, Fringillæ, Lepores, Cuniculi, &c. Perca, Lucius, Porcellus, Solea, Salmo, &c. Ova, Butyrum, Caseus viridis, Parmensis, Lac ebutiratum, Cichorium, Endivia, Acetosa, Lactuca, Cherefolium, Petroselinum, Rosmarinus, Poma acida, Cydonia, Limonia, Aurantia, Cappares, &c.

Nocent contra Carnes Piscesque fumati, & saliti, Lardum, Caro porcina, Asellus minor, Anguilla, Cancer, Squilla gibba, fructus immaturi, omniaque coctu difficiliora.

Juglandes mirum in modum commendantur, & re vera ex iis aliquid boni elici potest: immaturæ conditæ iis valde conducunt, qui bile non admodum abundant. Sed qui maturas & exsiccatas edere desiderant, postero die earum virtutes non deprædicabunt.

Cerevisia generosior & vinum mediocris naturæ sunt media jam à plurimis sæculis decantata. Vina verò dulcia fortiaque, ut & spiritus vini, & quicquid ex eo conficitur pro quotidiano potu nemini nisi senioribus permittimus.

Jeiunus nemo in publicum prodeat: non inutile erit aliquid de aqua nostra sive condito nostro Prophylactico sumpsisse.

℞. *Aquæ prophylact. nostr. unc.* vj. *Iulap. ros. unc.* iij.

M. Sumatur Cochlearis i. aut ii. quantitas mane.

Vel

℞ *Condit. prophylact. nostr. unc.* iij.

Sumatur Nucis castaneæ quantitate, mane, aut quoties locum infectum accedere aliquis tenetur.

Acetum & omnia acida iam à multis retrò annis Practici omnes valde commendarunt: sed tussi, ventriculi debilitate, doloréque colico divexatis, per se copiosiùs sumpta, non conducunt. [n]

[n] De Aceto tanquam pestis præservativo sic scribit Nobisiss. Silvius. Ego sanè, inquit, cùm quotidie plures visitarem ægros peste infectos, præcautionis loco aliud non sumpsi medicamentum, quàm vulgaris aceti vini cochleare unum, mica panis exceptum, & quidem mane antequam inviserem ægros. Id remedii genus usurpavi per octo menses continuos, nec unquam minimam percepi toto illo tempore ab infectione noxam. Postquam verò sublato sensim hoc malo desiissem ab illo aceto diutius assumendo,

Mediis externis prophylacticis magnas vires nunquam attribui: ex collo gestare poterit cui placet hoc Amuletum.

℞. *Magnet. Arsenic. drachm.* j. *Benzoës q. s.*

M. F. *Rotula maiuscula*, syndone rubro obducenda.

Magnetis arsenicalis descriptionem supra, ubi de Bubone pestilenti agebamus, exhibuimus.

Somnus & Vigiliæ, Motus Corporis, & Venus, si modum excesserint malum est. o

Alvi suppressio noxia est, sed purgatio fortior valde nocet. P Tristitia nemini prodest.

Metus

mendo, sensi postmodum ac ferè semper, aliquem capitis dolorem mihi contingere, quoties infectam ingrediebar domum, licet id ignorarem, nec tamen mihi metuerem, hoc mihi contigit. Novi equidem paucos potuisse meo exemplo acetum per aliquot hebdomadas usurpare; dum aliqui ob peculiarem sui constitutionem melancholicam dictam, ne quidem per plures dies potuerint perseverare in ejus usu. Hæc ille: Unde confirmatur Clar. Autor. optimè advertere non æquè omnibus utile esse hoccè remedii prophylactici genus.

De potu, balneis, & vestimentis rursus quædam supersunt dicenda quæ peti possunt ab Experientiss. Diemerbroëckio. Sic autem ille. In potu temperantiam colere, & ebrietatem tanquam infensissimum hostem fugere, præcepi: tristioribus usque ad hilaritatem (præcipuè hyberno tempore) nemini usque ad ebrietatem vinum concessi. Suasi ut natationibus assueti ab illis penitus abstinerent, sive in fluminibus, sive in aquis stagnantibus fierent: sicut aliis in locis ubi publica balnea tepida in frequenti sunt usu, ab iis abstinere, bene jubent medici. Iis, quorum fortuna lautior paulò majores impensas permittebat, suasi ut gestarent vestes ex serico tenuiore, vel undulato, vel satino, aliovè simili; in aliis verò minoris conditionis, ex lana tenuiore, vel camelina, vel lana bombacina, vel ex corio tenui, aut similibus, confectas. Illas autem vestes semper nitidas servari, alias verò ex pannis laneis crassioribus confectas in aliud non pestilens tempus seponere ac servare, jussi.

• Inprimis consulebat Experientiss. Diemerbroëchius somni meridiani abstinentiam, iis exceptis qui plus solito vigilaverant, vel à longo tempore tali somno assueti erant. Præterea ne quis sub dio, vel radiis solaribus expositus, vel supra fœnum cubans somnum capesceret, hortabatur.

P Sequentia habet purgantia mitissima & alexiteria virtute prædita Experientiss. Diemerbroëckius, in præservatione pestis usurpanda. Primo quidem pilulas quarum hæc est compositio.

℞. Radic. petasitid. carlinæ, dictamni

Metus multis morbum immisit & certæ morti obiecit.

Ita variis modis corpus alterare potest. Præstabit proximorum errata condonare, & Deum orare, ut nostra nobis non imputet. ꝗ.

OBSER-

ctamni, angelicæ helenii, ana ℥ß. gentianæ ʒiß. rhabarbari optimi ℥iß. agarici albiss. ℥ß. herbar. scordii, centaurii min. rutæ ana ℥ß. cardui benedicti ʒvj. flor. stæchados ʒiß. sem. citri, aurantior. Zeduariæ ana ʒj.

Ex his omnibus fiat pulvis grossus qui maceretur per biduum vel triduum in vini albi ℔iiß. vel iij. deinde coquatur per horæ quadrantem, fiatque colatura cum forti expressione in torculari, quæ colatura coletur rursus per chartam emporeticam. In hac colatura tunc dissolve

Aloës optimæ ℥iiiß. myrrhæ claræ in guttis ʒiiß.

Ac in scutella porcelana fiat evaporatio humiditatis, usque dum massa pilularis fieri possit, è qua formentur pilulæ magnitudinis pisi, quarum semel vel bis in septimana duæ, tres quatuorvè sumantur.

Secundum Diemerbroëckii remedium purgans & præservativum est vinum aloëticum hoc modo confectum.

♃. Radic. angelicæ, helenii, petasitidis, dictamni, corticum aurantiorum ana ʒj. aloës lucidæ ℈viiß. herb. cardui benedicti M. ß. centaurii min. p. ij. absinthii p. j.

Conscindantur minutim, & ex his concinnetur puppa, suspendenda in vini albi tenuis Rhenani, vel Gallici ℔vj. in quo vino puppa illa remaneat usque dum totum epotum fuerit.

Hujus vini quatuor aut quinque unciæ assumptæ, alvum semel, bis, vel ter clementer subducunt. Ab illo tamen & ab aliis amaris abstinendum in iis quos hæmorrhoides affligunt, nec non in mulieribus gravidis, quibus potius rhabarbari & agarici usus commendandus.

ꝗ Experientiss. Diemerbroëckius non tantùm de prophylaxi ea quibus hactenus Clariss. Autorem nostrum illustravimus, ut & alia proponit, sed etiam proprium vivendi modum describit, ut scil. pateat omnibus, quibus ille cautionibus, quibusvè observatis à contagii violentia non læderetur. Omnes, inquit, animi vehementes motus quantùm poteram, inhibebam ac fugiebam, intrepidus planè vivebam, nec pericula, nec mortem, nec alius quippiam timens: mihi eodem redibat ædesne infectas, an non infectas adirem, pestiferosne, an alios ægrotos inviserem; æquè libenter pauperibus gratis, quàm divitibus mercede inserviebam. Nec terrori, nec iræ, nec mœrori locum concedebam. Si fortè me ipsum aliquomodo contristatum perciperem (quod tristi illo tempore, quo in toto Noviomago nulla, quod scio, domus à peste immunis remansit, interdum fieri non erat alienum) tunc tribus quatuorvè vini haustibus assumptis, cor exhilarabam, atque ita citissimè omnem melancholicum luctum fugabam.

Quamvis

Quamvis somnum diurnum aliis plerisque dissuaderem, cùm tamen mihi ob ægrotorum invisendorum multitudinem, ne nocte quidem ad lubitum & necessitatem requiescere permitteretur, & continuis deambulationibus vehementer delassarer, de die, nempè post prandium (quo tempore id optimè licebat propter pauciora negotia) per horam unam necessariò dormire cogebar. In victu utebar cibis euchymis & facilis digestionis, studiosissimè abstinendo ab iis quos aliis noxios fuisse animadverteram, quales erant carnes porcinæ, haleces, &c. Potus mihi erat cerevisia Noviomagensis ordinaria, ut & vinum album tenue vel mediocre, quo interdum usque ad hilaritatem, nunquam ad ebrietatem utebar. Alvum non fluidam, sed ita liberam servabam, ut eandem semel aut bis de die exonerarem. Cubitum iturus semel aut bis in septimana deglutiebam unam vel alteram pilulam ex anti-pestilentialibus nostris, *quæ descripta sunt suprà.* Manè inter horam quartam & quintam ægros invisurus, nihil omnino assumere poteram [quod tamen ipsemet valde improbabam] nec cibi, nec potus, nec medicamenti, sed ad omnia nauseabam, ac proindè præmissis piis precibus, me meamque sanitatem Deo Opt. Max. commendabam, & solummodo aliquot grana cardamomi min. masticando jejunus primos ægros invisebam usque ad horam sextam, præter propter. Tunc vel theriacæ, vel diascordii pauxillum, vel corticem aurantiorum conditum, vel ut plurimum radicum helenii conditarum tria quatuorvè frustula comedebam. Post horam septimam, vel circa octavam frustum panis cum butyro & caseo ovillo viridi jentabam, superbibendo haustum cerevisiæ. Inter octavam & nonam sæpè quidem, sed tamen non quotidie, data occasione, haustum vini absinthitis bibebam. Circa decimam, si per otium liceret, fistulam unam tabaci exsugebam: statim post prandium duas tresvè fistulas, nec pauciores post cœnam: sæpè etiam intermediis horis post meridiem, hic illic ubi occasio dabatur, adhuc duas tresvè fistulas sumebam. Si verò ab ægrorum vel ædium infectarum fætore me vel tantillum alteratum sentirem, statim postpositis omnibus negotiis, quantumvis necessariis, qualicumque diei hora foret, duarum triumvè tabaci fistularum fumum suctione trahebam: nam, ut verum fatear, tabacum pro primario præservativo in peste semper habui, & revera tale esse, non sola ratione ductus, sed experientia edoctus, comperi; neque aliud melius pro ordinario usu hactenus inventum fuisse existimo, dummodo illud sit melioris notæ, ex maturioribus foliis in funes coactum. Quapropter ego solo tabaco contentus, nullis aliis suffumigiis, morsellis odoratis, similibusvè utebar: eaque causa fuit, quòd durante hac maligna constitutione, istius nobilissimæ herbæ bonam quantitatem consumpserim, cujus tamen usum postea dereliqui, nolens naturam meam illi nimis assuescere, ne tandem ejus laudabilem usum in detestandum abusum converterem, quemadmodum illud hodie in plerisque fieri animadvertimus.

OBSERVATIONES PRACTICÆ.

I.

AD tam insignem paupertatem Brasilia nondum erat redacta, quin adhuc iuvenem vigesimum secundum annum agentem, opibus onustum in patriam remiserit: sed earum usus brevi post aliis adsignabatur, quia 21. Julii anno 1655. in lethalem morbum incidebat. Animum eo die propria navicula recreaverat: sed circa vesperam à piscatione frigidus madidusque domum revertens, illico parvo horrore, sed ingenti capitis dolore, corripiebatur, qui in tam magnum sequenti die delirium degenerabat, ut à quatuor viris detineri non potuerit.

Eo tempore pestis in vicina populosaque civitate valde grassabatur, & in nostra duntaxat è longinquo minitabamur. Media malignitatis externa non occurrebant: interna non erant tanta, ut venæsectionem impedirent, quam mihi delirium magnopere commendabat. Medicamentum itaque cardiacum & sudoriferum præscripsi, quovis horæ quadrante, illa quantitate quæ cochleari duplici contineri posset, ab adstantibus exhibendum, non neglecta, post horam instituenda, venæsectione in dextro brachio, ut septem sanguinis unciæ extraherentur. Instituta venæsectione, volui ut pergerent hanc mixturam exhibere, cuius vires non semel in Pleuritide, cui Petechiæ jungebantur, expertus eram. Ejus descriptio hæc erat:

♃. Aq. borragin. Card. benedict. Meliss. unc. j. Alexipharmac. unc. i. ß. Cinamom. unc. ß. Conf. alkerm. sine ambr. & mosc. drachm. i. ß. Syr. acetositat. citr. unc. i.

Misce.

Omnia hæc perficiebantur: etiam fronti, cervici, & plantis pedum idonea medicamenta applicabantur, sed nullo cum successu: Vesperi

Vesperi sudoriferum præscripsi; sed in cassum laborabam: nam nauta delirans eadem nocte in alium mundum trajiciebat.

II.

PRæcedentibus aliquot diebus, nempe quinto Julij, homini cuidam sarcinas componere solito sarcina imponebatur, quam etiam gestare uxor necesse habebat. Uterque bubone pestilentiali in inguine corripiebatur. Hæc somnolenta erat, febricitans & corde anxia, verùm sudoriferorum emplastrorúmque extrahentium usu quotidie reconvalescebat, & decimo die integræ sanitati restituebatur. Ille dolore capitis & ad diem quintum leni delirio divexabatur, quo larga admodum Hæmorrhagia laborabat, quæ per biduum cum aliqua intermissione durabat. Hæc mihi, sic docentibus Practicis, erat suspecta: verùm cùm apud animum revolvebam non vires, sed cephalalgiam, febrem & delirium imminui, nec ad interiora bubonem recedere, metus omnis auferebatur, optimè sciens humana judicia nunquam esse tam certa, ut tempore & diligentia mutari aut emendari non possent. Itaque non necessarium existimabam hunc ægrum tractare, uti alios consueveram, & sudoriferorum usum continuare. Hisce omissis, cor refeci, sanguinis incrassationem procuravi, & ejus largiorem fluxum sequentibus medicamentis inhibui.

♃. *Aq. rosac. Plantagin. an. unc.* IV. *Cinamom. drachm.* vj. *Sang. dracon. Corall. rubr. præparat. an. scrup.* j. *Confect. hiacynthor. drachm.* j. *Spir. salis gutt.* 8. *Syr. berberor. unc.* j. ſ.

Misce.

Hujus usu Hæmorrhagia cessabat, mens & sanitas redibant: bubo verò ante septimam decimam non curabatur.

III.

QUinque liberorum pater intra sex septimanarum spatium quatuor cum secunda uxore amisit. Sed præsentissimum solamen, & Christiana fortitudo in tam gravi calamitate satis poterant animum infirmissimum consolari. Unicum exemplum magis corda penetrat, quam exquisitissima verborum lautitia. Filia post gravem morbum superstes mansit, & Dei beneficio etiamnum hodie valet. Quarto Septembris, postquam unus & alter obierant, fe-

 bri,

bri, anxietate cordis, cephalalgia & bubone corripiebatur, qui interius circa brachii sinistri articulum, musculi bicipitis tendini inhærebat. Hic non duntaxat insignem dolorem, in loco quo detinebatur, excitabat, sed ob consensum etiam circa axillas, licèt ibi protuberantia nulla notaretur. Illico hoc sudoriferum exhibui.

℞. Diascord. Frac. scrup. 4. Sal. prunell. scrup. j. Aq. alexipharmac. unc. j. ſ. Card. bened. q. ſ. Syr. de limonib. unc. ſ.

M. F. *Haustus*

Buboni apponebatur Emplastrum divinum.

Sudor largiter satis prodibat; sed ingens dolor brachii, & ex eo delirium, cum vigiliis, post diversorum usum, Laudanum Opiatum hac forma usurpare cogebant.

℞. Aq. meliß. unc. j. Card. bened. unc. j. ſ. Alexipharmac. unc. j. Conf. hyacinthor. drachm. j. Iulap. rosac. drachm. 10. Laud. opiat. gr. ij.

Misce.

Sumebat ejus quovis horæ medio, cochl. j. aut ij. sudor equidem movebatur, somnus verò minimè inducebatur. Chirurgus, mutationis gratia Emplastrum suum pestilentiale applicabat, sed nec huius ope dolor remittebat, itaque ad Ruptorium hoc tandem devenire cogebamur.

℞. Calcis viv. Sapon. nigr. an. q. s.

Misce.

Huius medicamenti opera, dolore tamen in eodem statu permanente, febris valde remisit, unde sanitatis spes affulgebat: Verùm ante diem duodecimum aut decimum ægram febris in totum non deseruit, & ante sextam septimanam bubo non curabatur; nam tota glandula ulcere consumebatur, & tendinis particula corrupta separari debebat. Interea temporis non exiguus aderat metus putrefactionem profundius serpsisse, quia ulcus profundum, labia callosa conspiciebantur, serosusque humor inde promanabat. Sed Dei omnipotentia alia incommoda anticipavit, & priorem sanitatem reddidit.

IV.

MEnse Majo Bibliopola quidam furunculis duobus, dolorem moventibus, valde divexabatur; alter scroto, alter verò natibus insidebat. Ad causæ ablationem tumorumque ejusmodi imminutionem

tionem hoc Apozema laxans, per aliquot dies usurpandum præscripsi.

♃. Tamarind. unc. j. Crem. Tartar. drachm. ij. Fol. senn. mund. drachm. vj. Rhei opt. drachm. ij. ʃ. Sem. anis. drachm. j. ʃ. Coq. ex sero lactis, colat. lib. j. Adde Syr. de cichor. cum Rheo unc. ij.

M. F. *Apozema.*

Tuberculis ipsis imponebatur Emplastr. diach. cum gummi cujus etiam usu in tempore tollebantur.

Idem 26. Augusti, quo tempore pestis in hac urbe grassabatur, Bubone inguinis corripiebatur. Quem ubi, inquisitione legitima instituta, interrogationi ægrotantis æquè ac uxoris satisfacere coactus, pestilentialem declaravi: mirum dictu, quàm consternata utraque persona! alterationem tamen hanc facilè sustuli, periculum vitæ hic nullum adesse, affirmando. Optimè enim æger se aliàs habebat, comedebat, bibebat, à febri & anxietate cordis totus liber erat. Sudoriferum nihilominus non unum exhibui, Chirurgus quoque Vesicatorium imposuit, deinde Emplastra & Cataplasmata attrahentia, atque ita quatuor septimanarum spatio bubo integrè absque ulla suppuratione dissipatus est.

V.

JUvenis Embdanus 26. annor. incidit in febrem continuam, somnolentiam, labiorum tremorem, linguæque nigredinem & siccitatem, quare de morbi malignitate non multùm dubitabam. Duodecimo Augusti in morbum incidit, & trigesimo restituebatur. More solito mane & vesperi sudoriferum præscripsi, & pro potu ordinario utebatur hoc Iulapio.

♃. Aq. card. benedict. lib. j. Alexipharm. unc. ij. Iulap. rosac. unc. ij. ʃ. Spir. salis gutt. viij.

Misce.

Die tertio Petechiæ se ostendebant toto corpore; nec somnus, nec labii tremor, ullo modo imminuebantur, vomitus tamen nullus accedebat: Sudoriferum hoc exhibebam.

♃. Sal. Scordii, Card. benedict. an. scrup. j. Ant. diaphoretic. scrup. ʃ. Oc. cancr. contus. gr. xij. Aq. prophylact. nostr. Menthæ, Syr. è succ. card. bened. an. unc. j.

 M. F. *Hau-*

M. F. *Haustus.*

Hujus usu Febris multum remisit: die octavo Aphthæ apparebant, ad quarum separationem hanc Mixturam, cochleatim sumendam, præscribebam.

℞. Succ. semperviv. major. unc. ſ. Aq. prunell. Portulac. an. unc. j. ſ. Vitel. ovi N. j. Syr. violar. compoſ. drachm. vj.

Misce.

Bis tervè iterata est hæc Mixtura, non neglecto interim eclegmate ex Syr. Portulacæ & Violarum. Horum usu Aphthæ sublatæ, & Febris curata est, nullo purgante exhibito, nullaque Venæsectione instituta.

VI.

DEcimo octavo Augusti NN. & ejus uxor in morbum inciderunt. Eos cùm prima vice visitabam, liberorum aliquis agonizabat. Mater erat somnolenta: oculi se bene habebant: febris parva aderat, lingua humida, & cor robustum: sed in inguine bubo conspiciebatur, & septimum agebat graviditatis mensem. Eadem nocte peperit, quod instantis mortis signum pronunciabam, & verum expertus sum; nam altero die hora decima matutina obiit.

Patris mens illico non constabat: oculi scintillabant, & lingua erat sicca, quæ signa semper pessima habui: febris aderat levior, cordis anxietas magna, & urina naturali similis; Post usum secundi sudoriferi ad se rediit æger, & lingua humida notabatur; sed in inguine bubo, & in dorso carbunculus se ostendebant, cui postero die tres quatuorvè alii se jungebant, & tunc spes sanitatis affulgebat. Quid deinde fit; Ex adspectu uxoris emortuæ tantopere alteratur, ut bubone ad interiora recedente, & sudoriferis nihil operantibus, tertio die mortuus fit.

Ejusdem familiæ cognata quædam, vetula, Carbunculo laborabat sine febre, hæc consueto nostro more novem dierum spatio curabatur.

VII.

COnjux mea jam fermè ad gestationis metam pervenerat, cùm ejus obstetrix opem meam implorabat. Vestibus induta lectum petierat, de quo cùm surrexisset, gressus tremulus indicabat, vel

vel vires periisse, vel cerebrum non benè constitutum esse. Neutrum me fefellit; nam pulsus erat debilis, & mens vaga. In externa symptomata inquirens, aliqua adesse negabat: nihilominus linguæ ariditas, respirationis difficultas, & mira faciei forma me de occulto quodam malo certiorem reddebant. Tandem interrogare pergenti confitebatur aliquam femori dextro pustulam inhærere; sed pustula illa carbunculus erat, solidi magnitudinem habens. Sine dubio etiam bubone inguinis laborabat, sed Chirurgo examen permittere recusavit. Chirurgus externa curabat, ego sudoriferum propinabam: secundo die vires & mens ipsa magis constabant: tertio optimè se habebat: sed incidente vespera omnia mutabantur. Valde erat inquieta, & non procul à mania: imò eadem nocte mundo valedixit.

Erat muliercula ingeniosa, gracilis & nimis sciola: sed vana illa scientia, si humano more loquamur, ei vitam ademit. Iam sex dies laboraverat, & ipsa medicinam exercuerat, antequam à me opem petiit: sumpserat Mannam cum cremore tartari, deinde Tamarindum, sed hisce nihil effecit: itaque malignitatis quid subesse suspicans aquæ Alexipharm. unc. j. sumpsit: hæc multò erat debilior quàm ut morbum tolleret. Denique consilio meo uti cœpit, sed duntaxat per biduum: nam tertio die (quicquid etiam monuerám) linteamina & capitis & lecti mutari fecit, lactisque sero in quo Tamarindus erat decoctus, usa fuit, unde alvus multò laxior, quàm par esset. Ego cùm indignatione bonum eventum exspectabam, sed pejora mala, & tandem mors appropinquarunt.

VIII.

EOdem tempore suspicabar Helenam van Wyngaerden ancillam nostram non bene valere, sed nihil confitebatur. Illa nocte in eodem cum filiola, tunc temporis tertium annum agente, lecto dormiebat. Sequenti die aderat vehemens vomitus, Cephalalgia, cordisque anxietas, præsertim cum è lecto surgeret. Oculi rubicundi apparebant, lingua se bene habebat, & febris levior aderat. Illico sudoriferum exhibui, nam ante tres dies ædes infectas, me inscio, visitaverat. Die tertio bubo accedebat in sinistro inguine. Sudoriferorum usus quotidie reiterabatur, & Chi-

rurgus

rurgus secundum artem bubonem curabat, & sic ante diem 14. sana ad munia domestica rediit, uxori meæ, postquam divina favente gratia 25. Septembris 1655. filium satis sanum in lucem protulisset, subministravit.

IX.

Filia N. Domer. 11. Septembris conquerebatur de dolore Capitis gravi: linguæ nigredo, siccitas, Cordisque anxietas aderant. Primo, secundovè die sudor provocabatur, tertio se sanam profitebatur. Lingua humida, dolor, febris, & anxietas abierant, Sudorifero nihilominus uti suadebam, sed illa surgebat, comedebat, bibebat, publico se exponebat, nocte tota bene dormiebat: verùm matutinis horis symptomata antè dicta recurrebant, quibus vespera Petechiæ accedebant, & sequenti die vicini, qui defunctam in stramine reponebant.

X.

N N. jam per sex dies graviter ægrotaverat, cùm advocarer, die 20. Aug. Mens erat vaga, lingua nigra & arida, cor angebatur, oculi fixi, manus tremula, genæ inhærebat Carbunculus ingens, cujus cauda usque ad mentum se extendebat, quod durum etiam & valdè intumefactum erat. Minabatur is continuum incrementum; siccus enim admodum, inflammatúsque, & certis terminis necdum circumscriptus apparebat. Faucium dolor accedebat, (lethale mihi signum) febrisque intensa. Forti ejusmodi nodo durus quærendus erat cuneus; quapropter (rationi, experientiæ, authoritatique celebrium Medicorum, recentiorum æquè ac veterum, insistens) Cauterium actuale virili animo commendabam, quod etiam à Chirurgo illico applicabatur sine ullo ægrotantis dolore. Peracta hac operatione mane hora decima; à meridie intra IV. & V. pus apparebat, separarique eschara incipiebat, nec Carbo ulterius proserpebat, quæ omnia, non scio, à quo medio alio exspectari potuerint. Sudor interim largiter prodierat, omniaque reconvalescentiæ spem amicis adferebant, nobis haud ita, ut pote quibus morbi hujus infidi natura nota erat. Vespera hac sudoriferum rursus adsumebat, & placidè satis de nocte dormiebat. Die 21. mane gena affecta humiditatis parum exhibebat, & febris in eodem mansit statu, uti & nostra spes. Loco intra digitum Indicem & Longum medio Carbunculus dolori-

dolorificus se offerebat, totum brachium in consensum trahens. Malum hoc animum nostrum rursum turbabat, & antea adhibitum medium urgebam. Itaque cauterium actuale denuò producebatur, quod æger sine magna vociferatione tulit. Deinde Julapium sudoriferum præscripsimus præter alimenta nutrientia, sed nullus prodibat sudor. Hora quarta post meridiem loca affecta valdè sicca apparebant, & nos de infelici eventu certiores reddebant. Circa horam nonam vespertinam, alius advocabatur Chirurgus, qui à tam potenti remedio alia exspectaverat; interim omnia à nobis in hoc casu peracta peragendáque approbans. Media nocte summè delirabat sic ut in lecto ab adstantibus detineri haud posset, circa auroram seq. diei quieti se dabat, & post horam unam atque alteram sempiterna quiete fruebatur. Adstantes me exiguo interjecto tempore negligentiæ accusabant; sed illorum ingratitudinem reprehendebam, & opinionem sine fundamento, misericordia imbutus, ridebam, agens Deo gratias me nihil omisisse quæ ars & conscientia exigere videbantur.

XI.

UXor Cornelii Jansonii 50. annorum jam biduum decubuerat, cum bubone in inguine affligeretur: corde valde erat anxia: febris levis aderat: oculi (quorum in omni ægro rationem habere soleo) se bene habebant. Quamprimùm sudor prodibat, meliùs se habere incipiebat, anxietas illico tollebatur, febris autem post paucos dies. Bubo, præmisso vesicatorii usu, Emplastro Magnetico Arsenicali à Chirurgo curabatur. Illa 18. Septemb. ægrotare incipiebat; & 23. Filius unicus Cephalæa corripiebatur, medicamenta omnia respuebat, die tertio moriebatur. Illa verò bene sana vivit.

XII.

EVerardus Tesselaer Oenopola, vigesimo octavo Septembris universi corporis frigore, & deinde summo æstu corripiebatur: aderant præterea anxietas cordis & pectoris, Nausea, Cephalalgia, oculorum ardor, manuum tremor, inguinis dextri dolor intensissimus, ubi tamen præternaturalem intumescentiam non præsentiebam. Morbum quo laborabat Febris pestilentialis nomine insignivi, quo audito, opem flagitare cœpit. Ex primo sudorifero dolor ca-

pitis & inguinis remisit vomitusque cessavit: ex secundo dolor tolerabilis erat; ex quarto in totum sublatus, febrisque curata. Itaque brevi temporis spatio ad meliorem hunc statum redactus, maligna febri laborasse negabat, ac proindè surgebat & in publicum prodibat. Magnam Dei gratiam, & contrà ejus ingratitudinem describebam, gravioresque pœnas prædicebam: imò multis demonstrabam ipsum tam firma nondum frui sanitate, quin facillime recidivam pati posset, nisi medicamentis corroborantibus & sudoriferis mediocrem sanitatem ulteriùs fulcire pergeret. Hoc non credit, sive ignorantia, sive perverso aliorum consilio inductus, nisi postero die, cùm hostes supra nominati ipsum denuo invadebant, ut & uxorem ipsius, quæ primò inguinis dolore corripiebatur, ubi se deinde bubo prodebat. Tum admonitionum mearum veritas se manifestabat, quæ veram pœnitentiam ipsis extorquebat. Verùm mortis metu commoti, continuò opem huic malo implorabant. Monebam, ut eam à Deo, quem ad iram provocaverant, obnixe peterent, promittens me etiam præstiturum, quod ars exigere videretur. Sudorifera illis præscripsi, & dicto magis audientes quàm antea, intra novem dierum spatium curabantur: Sed in muliere bubonis vestigia quarta adhuc septimana apparebant.

XIII.

ALbertus N. postquam contra consilium quod ipsi suggesseram cadavera aliqua ex variis peste infectis ædibus ad tumulum juxta alios portaverat, & secundo die Octobris cum idem obsequium vicino cuidam præstitisset, totum corpus ex illo tempore turbatum valde habuit, quod per totum diem dissimulabat, sed vesperi lectum petiit. Tam multa malignitatis signa occurrebant, ut illa nequaquam in dubium vocare possem. Mens optime constabat, oculi non erant inflammati, lingua humida, febris parva, sitis non magna, & totum corpus ab externis accidentibus liberum: sed summa cordis anxietate premebatur, & pulsus, moderate eum digitis attingens, plane evanescebat: ad vomitum & somnum valde erat proclivis, & facies agonisanti similis. Vomitus illico tollebatur eorum mediorum usu, quem supra indicavi, sed sudor tarde prodibat. Postero die sudoriferum fortius præscribebam, quod moderate sudores

res

res provocabat. Verùm sitis augebatur, & me invito, magnam cerevisiæ copiam hauriebat: hinc rursus vomitum excitabat, & ego Diarrhœam metuebam, quandoquidem de ventris dolore querebatur. Qua de causa loco cerevisiæ hanc mixturam ipsi cochleatim permisi.

℞. *Aq. rosac. unc.* ij. *Card. benedict. unc.* IV. *Menthæ, unc.* j. *Aq. cinamom. drachm.* iii. *Prophylact. nostr. unc.* j. ſ. *Syr. myrtin. unc.* ii.

Misce.

Vesperi verò hoc sumebat Sudoriferum.

℞. *Conf. hiacynthor. scrup.* j. *Theriac. Diascord. an. scrup.* ii. *Sal. corallor. gr.* xv. *Aq. prophylactic. nostr. drachm.* x.

M. F. *Haustus.*

Hisce adhibitis multò videbatur meliùs habere, & mediocri somno isthac nocte corripiebatur, imò & vomitus cessabat. Tertio die de Nasi dolore conquerebatur: hunc cum lustrarem, sinistram alam duram & rubicundam magis inveniebam, & nasi partem interiorem anthrax occupabat, cui Emplastrum divinum applicabam, interim sudorifera & refrigerantia non negligens. Quarto die Nasus frigidus notabatur colorisque cœrulei, quare omnis mea spes evanuit: nam carbunculus se ad processum mammiforem extendebat, & pulsus parvus, æqualis observabatur. Reiterabam sudoriferum, sed sine successu: nam circa meridiem varia se mortis signa offerebant, licet mens optime constaret. Animam ipsi sanam exoptabam, & ita viro probissimo valedicebam, & ipse post duas horas fallaci mundo suisque amicis.

XIV.

UXor Magistri Johannis, Chirurgi hujus Civitatis ordinarii die Mercurii mense Septembri circa vesperam à concione redibat, sed non bene se habebat, post duas horas febri corripiebatur cum somnolentia cordisque anxietate. Hoc sudoriferum præscribebam.

℞. *Diascord. Frac. drachm.* j. *Conf. hiacynthor. Lap. prunell. Sal. scord. an. scrup.* j. *Aq. prophylactic. nostr. unc.* j. *Betonic. q. s. Syr. è succ. card. bened. unc.* ſ.

M. F. *Haustus.*

 Sudorife-

Sudoriferum hoc nihil præstabat, & malum omen existimabam: postero die validius præscripsi, quod mane sumebat.

℞. Theriac. Diascord. an. drachm. j. ß. Aq. prophylact. nostr. unc. j. ß. Sal. card. bened. scrup. j. Syr. de limonib. drachm. vj.

M. F. *Potio.*

Hac potione nihil effeci, quare metus augebatur. Vesperi mutationis gratia hunc haustum exhibui.

℞. Sal absinth. Scord. Prunell. Ant. diaphor. an. scrup. j. Syr. è succ. card. bened. unc. j. Aq. prophylactic. unc. ij.

M. F. *Haustus.*

Hic haustus sudorem provocare cœpit: anxietas cordis erat minor, ut & febris: tertio die petechiæ, & paulò post liberorum lachrymæ, matris sollicitæ mortem deplorantes, prodierunt.

Post octiduum Viduus hora matutina septima peste infectos ægros visitabat: circa horam octavam cubiculum quoddam ægrum visendi gratia ascendebat: Vix è sacco instrumenta prędaxerat (inquiens, an jam non in tempore accedo?) quin subito se ad sedile contulerit, in quo ad meridiem usque sine ullo motu permansit: accedentibus filio servoque, surgebat, qui ipsum domum ducebant. In platea mediocriter se gerebat, sed oculi erant clausi, & vix verbum proferre poterat. Illico ad lectum conducebatur, & circa horam primam gravi somnolentia corripiebatur, quam Coma soporosum appellabam; nam post crebram vociferationem, duas voculas tantùm emittebat. Enema statim iniici curabam, verticemque hoc linimento illiniri:

℞. Ol. ma oran. scrup. j. Rutac. drachm. j. Succin. rectificat. scrup. j. Rorismarin. scrup. ß.

Misce.

Interim & filiæ natu maximæ, ut nares foliis Tabaci ad sternutationem provocaret, demum dabam. Internè sæpenumero aliquid hujus mixturæ usurparet.

℞. Aq. Antiepileptic. Prophylact. nostr. Betonic. Syr. de Stœchade an. unc. j.

Misce.

Clyster optime injiciebatur, sed sine fructu effluebat. Folia Tabaci

baci nihil efficiebant; & mixturæ parum sumpsit. Circa vesperam aliud Enema præparabatur, pulvisque sequens sternutatorius ad pisi magnitudinem flatu in nares immittebatur.

℞. *Flor. lilior. Convall. Fol. majoran. an. scrup. ſ. Hellebor. alb. gr. iij.*
M. F. *Pulvis tenuis.*

Vix hic pulvis adhibebatur, quin eo ter quatervè sternutatio excitabatur, & æger non exiguam materiæ purulentæ copiam (quæ tamen bonæ notæ erat) non per nares, sed per os emittebat, cujus & aliquam partem deglutiebat, quia jam mens deficere incipiebat. Quod reliquum erat in ore remanebat, & compressis genis tantùm prodibat, quod nucis avellanæ magnitudinem exæquabat. Hinc certo conjiciebam in cerebro abscessum latere; quare neque ejus liberos ulla sanitatem recuperandi spe fovebam, præsertim cum tanta evacuatione nec mens rediret, nec aliud levamen notaretur; imò contrà vox in totum periret: hinc pectoris stridor, & brevi post finis vitæ sequebatur.

Paucis interjectis diebus, liberi duo & ancilla subita morte rapiebantur. Servus bubone sub axilla affligebatur, sine ulla febri: ipse vesicatorium applicabat, & bubonem porrò medicamentis attrahentibus curabant. Deinde filia natu minima, & post tres dies filius natu maximus optimè educatus & ingenio præditus, in morbum inciderunt, sed pari passu omnia medicamenta respuentes jam mortuos amicos sequebantur. Denique & filia natu maxima & filius natu minimus hoc malo afficiebantur. Hic febricitabat, sed graviter non ægrotabat: de filia malè sperabam: uterque bubone inguinis laborabat: sed in illa octavo die Aphthæ conspiciebantur, quæ febrem & totum morbum tollebant. Hæc familia ex decem constabat personis, qui omnes peste laborarunt, septem interierunt, tres sanitati restituti. Qui in hoc morbo nulla malignitatis signa conspicit (uti mirabiles & ratiocinationes & ratiocinatores in mundo reperiuntur) huc adsit & aliud discat. Malignitas inoffenso pede procedit, & nimium curiosorum garritum parum curat.

EPILOGVS.

F*Irmiter apud animum constitueram, Amice Lector, ad minimum quadraginta ejusdem naturæ observationes describere: sed amor erga artem nostram non satis perfectam, occasione commoda se offerente, nos ad alia impulit, quæ tibi alio tempore communicabo. Hisce paucis utere in proximi commodum, & hoc effice, ut reliquarum observationum non sim immemor.*

QUi plures pestiferorum historias, easque omnibus Pestis symptomatibus & signis prognosticis respondentes voluerit, legat Experientissimi Diemerbroëckii *libr.* IV. de Peste, ubi amplam earum illustratarum segetem reperiet. Unde Excellentiss. Willisius ejus elogium hac in re suscipiens: De Peste, inquit, non adeò in promptu est exempla, & ęgrotantium historias cum exactis symptomatum diariis conscribere: quippè ejusmodi ægritudines haud quotannis eveniunt, nec quando increbrescunt, cuivis licebit Medico propriam salutem curanti, ægros crebrò invisere, aut iis diutius commorari, quo singula accidentia diligenter annotet, eorumque rationes sedulò perpendat; quod tamen pensum Clar. Diemerbroëckius adeò accuratè præstitit, ut post illum licitò aliis ab hoc opere supersedendum fuerit.

APPEN-

APPENDIX AD TRACTATUM DE PESTE.

De Variolis & Morbillis.

VARIOLARUM, & Morbillorum historiam atque curationem, cur in pestis Tractatus appendicem addamus, non est quod multis explicemus, contagio enim suo non tantùm in febrium malignarum censum apud omnes veniunt, sed etiam exquisito quo sæpissimè stipantur veneno, quoque plurimos jugulant, alia quasi pestis ita dici merentur, ut Arabes plurimique magni nominis Medici, hujus historiæ, illorum descriptionem continuò subjungant. Disputatur autem an eos cognoverint Veteres; negativam tuentur Mercurialis, Liddelius, aliique multi, asserentes Arabum ævo primò innotuisse. Verùm præterquàm quòd Salmasius, & alii primæ eruditionis Viri contrarium defendunt, Arabes hosce morbos tanquam novos non describunt, quod procul dubio fecissent, si Græcis incognitos scivissent. Sed prætermissis hisce minoris momenti disputatiunculis, videamus jam quid sint Variolæ, quid Morbilli.

I. Variolæ sunt tubercula ut plurimùm alba, sed in ambitu rubra, humore plena, dolentia & pruriginosa, cutem, musculos, nervos, interiora viscera, partesque propè omnes solidas obsidentia, cum febri continua ac suppuratione conjuncta, atque peculiari & malignæ humorum fermentationi originem suam debentia.

Morbilli sunt maculæ, aut tubercula minima, rubra, purpurea vel nigra, easdem quas variolæ partes occupantia, à causa itidem maligna orta, sed ad suppurationem minime tendentia; cum febre continua, tussi sicca, & raucedine.

II. Quænam in hisce morbis sint partes affectæ ex definitione, seu potius descriptione satis patet; Nam pustularum respectu non tantùm diximus cutem, musculos, sed etiam viscerum membranas, aliasque partes, iis affici; respectu verò febris concomitantis cum Clarissim. Francisco Piens non concludimus, cor illius unicam sedem esse; huic enim multò majora non tribuimus in effervescentia & motu sanguinis accelerando, aut aliis febri necessario adjunctis in totum corpus circumvehendis, quàm cæteris propè omnibus musculis, & præcipuè fibris arteriarum, venarumque muscularibus; & in specie respectu caloris & frigoris, eos referendos credimus fermentationibus variis, succorum admistionibus, atque salium concursibus, hic, illic, ubi eorum reperitur materia,

subinde præter naturam factis.

III. Differentiæ quæ variolas inter & morbillos intercedunt ex utriusque affectus diagnosi mox enarranda manifestæ fient. Quod verò variolas in particulari spectat aliæ sunt discretæ, pustulis à se invicem discriminatis,& per exteriora corporis dispersis,sensibiles; aliæ confluentes quæ postquam nunc erysipelatis ritu, nunc morbillorum modo eruperunt, non in molem spectabilem attolluntur, at sibi invicem implicitæ se habent instar vesiculę continuæ totum vultum contegentis. Aliæ præterea sunt regulares atque mitiores, quæ ut adnotat Clariss. Sydenham, circa æquinoctium vernum ingrediuntur; aliæ anomalæ & irregulares, quæ mense Januario sæpè invadunt, & contagii sunt multò universalioris & diffusioris; aliæ adulterinæ, quæ variis indiscriminatim temporibus, sed præcipuè calidis adveniunt, & febri ephemeræ, atque sæpè nulli, aut parvæ admodum adjunctæ, efflorescentias raras in cute faciunt, pustulasque aliquando grandiores, sed quæ ut plurimum sine prævia suppuratione citò evanescunt. Differentias plures rursus addunt Clariss. Diemerbroëckius & Francisc. Piens, sed quæ aut ad rem parum faciunt, aut ad eas quas mox adduximus redeunt, aliæ sc. sunt ipsis profundæ, aliæ superficiales, aliæ rubicundæ, aliæ lividæ, aliæ violaceæ, aliæ alterius etiam coloris, aliæ molles, aliæ duræ, aliæ elevatæ, aliæ depressę, aliæ tardè, aliæ citò erumpentes, aliæ externæ, aliæ internæ, aliæ albicantes, aliæ splendentes, aliæ latæ, aliæ contractę. Morbillos quod attinet alii sporadicè, alii epidemicè grassantur, alii sunt regulares qui ut plurimum quarto post primam morbi accessionem die erumpunt morsibus pulicum persimiles, quorum protuberantia digito leviter admoto tactu deprehenditur; alii irregulares qui citiùs aut tardiùs prodeunt, humerosque, ut observavit Clar. Sydenham, non faciem, primò occupant, nec desquammationes ad instar aliorum faciunt. Differentiæ itidem aliæ peti possunt à colore, à multitudine macularum, à latitudine & elevatione protuberantiarum, aliisque id genus ad praxim tamen minùs forsan facientibus.

IV. Causæ variolarum & morbillorum sunt vel internæ, vel externæ; Distinctionem hanc non agnoscit Ferneliùs, dum ad aërem quicquid est hujus morbi causæ referens, sic scribit. Utriusque hujusce morbi sua propriaque causa in aëre: qualitas quippè maligna, diversi mitiorisque generis quàm quæ carbunculum bubonemque pestilentem ingenerat: proindè in infantes ac pueros, non autem in seniores, nisi ferocior immaniorque sit, invadit. Neque austrina, neque pluviosa constitutio, neque æstus, sed cæca pernicies, hyeme pariter ac æstate, annis quibusdam irrumpens horum est effectrix: cum hac enim inquinamenta illa incipiunt, pariterque desinunt. Verùm Vir. Illustriss. abditis rerum causis, Astrologorumque placitis nimiùm attentus, eas in scenam frequentiùs producit, atque sibi amplam ratiociniorum & causarum evidentiorum mes-

messem, magno forsitan filiorum medicorum malo, præscindit; & hoc in specie capite omnem luis de qua agitur causam ad extra tanquam sufficientem, quamvis sibi occultam repetit. Sed hisce diutiùs non immorati, videamus an cum aliis meliora de causa interna, nobis eruere liceat.

Avicennas & Arabes prope omnes causam variolarum atque morbillorum internam & materialem à sanguine materno in imprægnatis per menstrui fluxus suppressionem restagnanti, deducentes, in corpore infantili inde inquinato volunt delitescere, taciteque conquiescere, donec specifica aliqua causa efficiente excitetur, & in actum promoveatur. Illis post alios multos viros doctos suffragari videtur Clariss. Willisius, dum loquitur de fermento quodam in utero genito, temporeque conceptus, quo omnino menstrua desistunt, in fœtum cum particulis nutritivis derivato, unde sanguini communicatur prædispositio, symptomatibus variolarum & morbillorum suo tempore efformandis apta. Clariss. Grembs in sua arbore integra & ruinosa, menstruo sanguini, cum aliis, adjungit semen corruptum, unde vestigia remaneant à quibus variolarum & morbillorum putredo cum fervore incipiat. Verùm missa eorum oppositione qui non è sanguine materno fœtum in utero ali, at potiùs è succo lacteo per varias intestinuli seu funiculi infantium papillares glandulas, è sanguine appellente secreto, aut aliàs in membranarum fœtum involventium cavum advecto, suctioneque inde ab embryone collecto; Non verisimile est, dato etiam infantulum unicè sanguine per umbilicum suscepto vesci, illum fore fermentaceis & corrosivis particulis ita onustum, seu imprægnatum, ut earum reliquiæ tot, tamque tragicis effectis pariendis post longam moram, post tot circuitus una cum sanguine peractos, pelicanationesque, succis etiam acerrimis, salibusque maximè efferis mitigandis & obtundendis quàm apprimè convenientes. Quomodo enim delicatula embryonum corporis textura, isti acrimoniæ ferendæ fuerit accommodata, aut quare eo quo in lucem erumpunt tempore tam vehementes quos sustinent motus, tamque violenta ab auris liberioribus, omnibusque ambientibus & occursantibus mutatio fermentum non suscitabit. Sed præterea sanguis menstruus non ejus est malignitatis, quam declamatoria voce quidam protrudunt, revera postquam in uteri cavum extillavit, si ibidem moras trahat putredinem concipit, eamque promptam in quibusdam mulieribus; sed eo quo stillat momento non alterius est naturæ quàm ille qui per totum corpus circuitus suos perficit; atque etiamsi mala multa à suppressis menstruis oriantur, quæ ex hac parte acrimoniam multam refluere denunciare videntur; qui attentus fuerit ad alias hæmorrhagias, & ad sanguinis impetum per eas periodicè refractum, adverterit, non corruptioni sanguinis, sed vasorum distentionibus aut effusionibus in viscerum interiora, pulmonum videlicet, cerebri, aliorumque factis, præ vasorum plenitudine

ſymptomata varia earum ſuppreſſiones concomitantia non negabit deberi. Etiam illi qui ſtato tempore ſanguinem arte mittere aſſueti ſunt, ni pro more illud fecerint variè patiuntur à plethora ad vaſa quam ſic incurrunt. Rurſus conceſſa ſanguinis menſtrui malignitate, ejuſque in fœtum cum nutrimento admiſſione, anne illa ita immota perſtabit, ut neque per febres, neque per ſudores, neque per ſcabies, ad ſenium uſque in aliquibus perdurantes, diſturbetur; imò neque obediat horrendæ ſalivationi, ſeu potius mercurii inunctioni, eam per ſanguinis, humorum, & fermentorum quàm maximè etiam rebellium exagitationem, & è nidulis atque receſſibus, quamvis profundioribus, obſcuris, minuſque aliàs reſerabilibus, eductionem facienti. Tandem qui neſcit menſtruum fluxum omnibus in univerſum mulieribus non ita eſſe proprium, & plures inter eas etiam fæcundas dari quæ illo deſtituantur, conſulat hiſtorias à Nicolao Florentino, Rondeletio, Marcello Donato, Guainero, Bertino, Trincavello, Braſavolo, Platero, aliiſque multis poſteritati traditas, quibus quaſdam etiam è propria experientia petitas addere poſſemus. Non eſt itaque quòd in variolarum & morbillorum à ſanguine menſtruo in fœtum tempore graviditatis derivato, atque in fermentum modò citius, modò tardiùs, exaltato, cauſa interna repetenda allaboremus; Sed potius videndum nobis reſtat an ſolidior aliqua ſententia hac in parte occurrat; eam autem cùm invenire poſſe deſperet Clar. Diemerbroëckius, præſtabilius cenſet ſcientiæ confiteri infirmitatem, quàm per multas ambages, & vanas conjecturas nullo fundamento innitentes, tandem craſſam ignorantiam prodere. Quis enim, addit, tantæ ſe rei veram & perceptibilem rationem daturum promittet? Hæc quippè ſunt ex illis arcanis quorum cauſas nos exactè ſcire noluit altiſſimus Conditor. Hoc viri celeberrimi pronunciato perterriti, nihil ulteriùs adjicimus, altumque hac in materia jam ſilemus; Revera vidimus aliquando elephantiaſim hæreditariam quæ per totos triginta & quatuor circiter à nativitate annos in ſanguine ita ſoporata ſubſtitit, ut ne minimum quidem ejus ſignum, ſed valetudo integra ante trigeſimum quintum annum obſervata ſit, quæ demum illo tempore à nulla prorſus cauſa externa, ſed à fermento tacitè prius in humoribus partibuſque ſolidis conquieſcente, exaltato, victa, lepræ, eique immaniter per omnes partes brevi ſpatio graſſanti, paruit; ſed quid hoc ad explicationem, nam præterquam quod caſus hic eſt de genere eorum qui rariſſimè adveniunt; etiamſi pluribus, & Elephantiacorum, & lue venerea tactorum hiſtoriis manifeſtum faceremus, contra priorem noſtram poſitionem & aſſertionem, morborum fermenta in corpore deliteſcentia ad multos annos ſilere poſſe, non ſic tamen magis pateret quænam ſit horum fermentorum ratio, quæ in ſanguinem & totum corpus actio, quæ natura, & quomodo vires ſopitas determinato tempore exerant; quod hic tamen pro demonſtratione aliqua facienda nobis indiceretur,

Cauſæ

Causæ variolarum & morbillorum externæ sunt 1. aëris dispositio & maligna qualitas, quo pertinent anni mutationes insigniores. 2. sanguinis atque humorum perturbatio à victu inordinato, balneis, ira, terrore &c. orta. 3. contagium ab iis qui priùs morbo fuere affecti diffusum. Verùm, ut vidimus quosdam qui etiamsi loca lue gallica infecta familiariùs frequentarent, nullam inde tamen labem referebant; sic vidimus plures qui cum iis qui variolis morbillisq; afficiebantur ad multos annos versati sunt, & non tantùm eandem cum illis aëris dispositionem malignam, sed etiam contagium diffusum hauserunt, qui tamen ab hisce morbis semper intacti permansere, familiasque integras super hoc casu nominare possemus. Vnde patet præter causam externam requiri necessariò dispositionem internam, quæ in quibusdam major atque gravior, in aliis minor atque mitior, in paucissimis verò nulla existit. Proindè ex hoc causarum concursu concludimus variolas & morbillos dari feros, mites, aut in aliquibus subjectis per totam vitam nullos.

V. Diagnosis variolarum & morbillorum tam fusè traditur à Clar. Sydenham historiæ morborum, & præcipuè acutorum, scriptore accuratissimo, ut satis fuerit, si quædam ex eo in rem nostram jam seligamus.

Variolæ interstinctæ vel discretæ cum rigore atque horrore invadunt, quos mox excipiunt calor intensus admodum, capitis & dorsi vehemens dolor, vomituritio, ingens in sudores propensio, (quod de adultis dictum sit, nam in infantibus tale quid vel ante, vel post pustularum eruptionem non observatur;) doloris sensus in partibus quæ scrobiculo cordis subjacent; si manu premantur, stupor etiam & somnolentia, in infantibus præsertim nonnunquam & paroxysmi epileptici. Sæpè in iis qui sanguine sunt mitiori, & ut loquitur Clar. Sydenham, laxiori, separationis periodus sensim atque gradatim sine insigni aliqua ægritudine transigitur, priusquam expulsio materiæ, pustularum eruptione se prodat. Quarto autem ut plurimùm die à prima invasione erumpunt, nonnunquam seriùs aliquantò, ante illum verò rarissimè, quo quidem tempore vel minuuntur admodum symptomata, quod plerumque fit, vel etiam penitus evanescunt, nisi quòd adulti in sudores propensi vix ab illis possint cohiberi, ut ut leviter tegantur, quæ dispositio ægrum non deserit nisi sub pustularum maturationem. Eruptionem quod spectat; Pustulæ subrubræ tenuissimarum acicularum puncta æquantes magnitudine, sparsim se produnt, faciem imprimis occupantes, vel etiam collum & pectus, dein corpus universum. Per id temporis & fauces dolor infestat, qui unà cum pustulis surgentibus augetur, quæ in dies grandescentes, & in majus fastigium elevatæ cutem carnesque vicinas rubore afficiunt atque inflammatione; circiter enim octavum à primo insultu diem intervalla quæ priùs subalbescebant, rubere jam incipiunt, atque in molem attolli, non sine partium harum dolore tensivo, qui in horas auctus inflammationi viam sternit, itaut progrediente morbo,

bo, præ palpebrarum tumefactione, eaque splendente adinstar vesicæ inflatæ, æger luce ferme privetur; imò aliquando citiùs hoc evenit, sc. ubi major pustularum vis se maturius in oculos effundit. Proximæ à facie intumescunt manus digitique; eoque tempore pustulæ quæ in facie hactenus fuerant læves atque rubræ, asperiores & subalbidæ evadunt; paulatim insuper succum quendam luteum, colore à favo non abludentem, evomunt. Cum inflammatio ad summum est evecta apicem, tum color in pustularum interstitiis exhibetur satis floridus, rosarum Damascenarum æmulus. Die undecimo faciei tumor & inflammatio satis apertè recedunt, aliarum verò partium, maturitatem, & justam magnitudinem adipiscuntur, & in variolis regularibus, die decimo quarto, vel decimo quinto ut plurimùm funditus ubique pereunt, exceptis manibus quæ die uno aut altero ipsas post alias conservant. Faciei & reliqui corporis pustulæ desquamatione, at verò manuum quæ sunt, diruptione abitum sibi parant. Rarò admodum, nisi brevi pro tempore, ulla sui relinquunt præter ruborem vestigia. Decurrente omni morbo, æger vel constipatam prorsus habet alvum, vel saltem rarissimè dejicit.

Variolæ confluentes cum symptomatibus iisdem ac discretæ, sed atrocioribus invadunt; nihilominus hic non ita promptè in sudores dissolvitur æger ac in alio genere, diarrhœa insuper nonnunquam eruptionem præcedit, & ad diem unum alterumvè post illam protrahitur. Tertio ut plurimum die erumpit hæc species, & rarò, atque ob immanius aliquod symptoma, ad quartum vel quintum diem differtur eruptio. Hæc symptomata sunt, tum lumborum dolor acutissimus, tum lateris, tum ventriculi cum vomitu cruciatus. In hisce variolis tum febris, tum alia symptomata, ad multos à pustularum eruptione dies ægrum excruciant, secùs in discretis, ut dictum evenit. Nunc autem erysipelatis, nunc morbillorum ritu erumpunt, & ab his nonnisi à medico experientissimo distinguuntur. Crescente morbo, non in moleculas spectabiles, ut discretæ, attolluntur; at sibi invicem quasi confusæ, instar vesiculæ rubræ vultum omnem contegentis se habent, eumque etiam maturiùs quàm discretæ in tumorem solitam cutis superficiem non multum superantem elevant. Præterlapso die octavo pellicula alba quotidie paulatim magis exasperatur, & ad colorem fuscum non verò flavum, accedit, tandem post asperitatis & coloris intensiones per gradus progressas, pellicula latioribus desquamatur laminis, quod in quibusdam faciei partibus, si morbus truculentior fuerit, non nisi post vicesimum contingit diem. Pellicula hæc ubi primùm deciderit nulla scabritie vultum afficit, at vero mox illam excipiunt squamulæ furfuraceæ indolis perquam corrosivę, quæ non modò patentiores excavant foveas, sed etiam faciem cicatricibus fæde deturpant. Si admodum sævierit morbus humerorum & dorsi cuticula nonnunquam deperditur. In hoc autem variolarum genere pustulæ manuum atque pedum majores sunt quàm reliqui

cor-

corporis, & quò propius ad truncum acceditur eò minores & contractiores existunt. Alia praeterea duo symptomata variolas saepè comitantur confluentes, salivatio nempè in adultis, atque in infantibns diarrhœa horum priùs ità perpetuum est,ut nulli propè adulto iis laboranti non superveniat, quæ autem per illam fit evacuatio, experientiâ non minùs videtur necessaria, quàm pustularum faciei & manuum in genere discreto intumescentia. Hæc salivatio nonnunquam primo se prodit eruptionis tempore, nonnunquam non nisi biduo præterlapso: materia primò tenuis excernitur, neque sanè multum cedit illi quam mercurius adhibitus educit, nisi quòd non ita malè oleat. Die undecimo saliva viscidior difficillimè excreatur, siticulosus est æger, tussit subinde inter bibendum, & potus per nares revertitur, atque ab hoc die ut plurimùm cessat ptyalismus, nisi [quod rarum admodum] postliminio recrudescat. Diarrhœa infantes confluentibus variolis laborantes non ita maturè solet invadere atque adultos ptyalismus; quocunque verò tempore ingruerit, nisi arte sistatur, singula morbi stadia decurrit. Febris in utroque variolarum genere à primo statim insultu ad eruptionem usque præcipuè dominatur; qua peracta inducias ferè dat usque ad pustularum maturationem, & tempus in quo pus conficitur, quo demum elapso prorsus desinit. Vespertinis semper horis æger paroxysmo quasi laborat, & funestiora symptomata se ostendunt atque exacerbantur.

Variolæ anomalæ, sive fuerint discretæ, sive confluentes, motus in regularibus mox descriptos non sequuntur, sc. eruptio, vel est citior, vel tardior quàm in præcedentibus, symptomataque non eo progrediuntur passu quo in regularibus dictum est.

Morbilli infantes plerumque aggrediuntur, à rigore atque horrore, calorisque & frigoris, quæ se mutuò primo die expellunt, inæqualitate incipiunt. Secundo die in febrem consummatam desinunt, cum siti, inappetentia, lingua alba [non verò sicca] tussicula, capitis atque oculorum gravedine & somnolentia perpetua. Plerumque è naribus & oculis stillat humor, sternutat æger, intumescunt palpebræ paulò ante eruptionem, vomit, sæpiùs tamen laborat diarrhœa cum dejectionibus coloris subviridis, quod infantulis dentientibus præcipuè est familiare. Ad quartum usque diem, ut plurimùm, ingravescunt symptomata, quo tempore, aut ad summum die quinto, in facie erumpunt maculæ parvæ rubræ, pulicum morsibus persimiles, quæ auctæ racematim coalescunt, & partem maculis variæ figuræ interstinguunt, quæ maculæ supra cutis superficiem paululum elevantur, ut tactu digito admoto patet. A vultu ad pectus, dein ad alias partes se diffundunt hæ maculæ, sed non elevantur, ut in facie. Symptomata, ut in variolis, post eruptionem non leniuntur, si vomitum excipias quid ut plurimùm aut semper tum recedit; sed tussicula, febris, oculorum debilitas cum defluxione, somnolentia, inappetentia aliaque non tantùm perseve-

rant, sed etiam intenduntur. Die sexto emoriuntur pustulæ cutisque faciei exasperatur, macularum verò in reliquo corpore rubor intenditur. Octavo die maculæ faciei & reliqui corporis propè omnes evanescunt, & nono nullæ ampliùs supersunt, sed artus, facies, & quandoque totum corpus quasi farina conspersa visuntur; Tum febris, spirandi difficultas, tussicula importuniùs urgent, si præcipuè regimen & medicamenta calidiora currente morbo sint adhibita, quæ etiam aliquando in peripneumoniam conjiciunt ægros. His etiam non rarò adjungitur diarrhœa ab ipso morbi initio, quæ aliquando ad plures septimanas post ipsius morbi totalem fugam perseverat. Aliquando etiam post medicamenta justo calidiora exanthemata livescunt primò, mox nigrescunt, quod adultorum tantùm est, atque promptam, & certissimam perniciem denotat, ni phlebotomia & refrigerio iis subveniatur. Et hæc de morbillis regularibus. Irregulares quod attinet facilè videre est ex differentiis morbi suprà enarratis, in quibus conveniant, & in quibus disconveniant.

VI. Prognosim quod spectat. Si pustulæ variolicæ maturescentes ad colorem subfuscum vergant & lentiùs abscedant atrociores pronunciari possunt. Variolarum malignitas, à quantitate & qualitate earum quæ faciem, non verò quæ totum corpus reliquum occupant æstimari debet. Si in iis qui variolis discretis laborant, die octavo facies nec tumeat, nec inflammetur, sed flaccida videatur, interstitiaque pustularum albescant, pustulis etiam suum ruborem atque elevationem servantibus phrenitis, anxietas, jactatio, urina parca atque mors ipsa sunt in procinctu, tuncque temporis supprimuntur sudores qui prius emanaverant sponte aut arte, & jam nullatenus remediis etiam calidissimis, revocari possunt. In iis qui confluentium genere affliguntur, si die undecimo salivatio sponte sua desinat, & manuum atque faciei intumescentia itidem deprimatur, necessariò perit æger. Si materia ptyalismi viscidior fiat ægro suffocationem sæpè intentat. Maculæ purpureæ pustulis interspersæ cùm visuntur, mortis ut plurimùm sunt prænunciæ. Maculæ nigræ in pustularum medio cum subsidentia apparentes sunt infausti ominis. Mictus sanguineus in variolis lethalis est. Urinæ suppressio in statu vel declinatione discreti generis juvenibus adveniens funesta est. Si adultis superveniente diarrhœa pustulæ considant ingens est discrimen. Si convulsiones ante variolarum eruptionem infantulis supervenerint, signum est eas de minus malignarum, & discretarum genere futuras. Variolæ primò rubræ, hinc albicantes, molles, eminentes, rotundæ, distinctæ, & copia mediocres, bonæ; præcipuè si vox fuerit libera, & respiratio facilis. Si variolæ interiora viscera obsederunt, peripneumoniam, tabem, jecoris & renum ruinosas exulcerationes, aliaque mala inducent. Si oculos occupent, aliquando ophthalmias pertinaces, aliquando maculas indelebiles, aliquando fistulam lachrymalem, lippitudinem, aliaque post se relinquunt incommoda. Si interioribus

ribus auribus aut naribus cum exulceratione insederint, utrumque hebetabunt organum, aut etiam illud in suo officio perdent. Si integram nec interruptam in facie efficiant crustam, indicium est sequuturas fœdi coloris maculas, turpesque cicatrices. Qui in provecta ætate variolis corripiuntur frequenter moriuntur, præcipuè si fuerint temperamenti melancholici, & cacochymi.

Morbilli plura habent signa prognostica cum variolis communia. Si affectus circumstantias habuerit benignas atque respondentes typo in morbillis regularibus à nobis exarato, faustus erit eventus; sin verò vel in peripneumoniam deducatur æger, vel in alia graviora incidat symptomata, malum. Non apud nos perpetuum est, aut ut plurimùm evenit quod habet Clar. Willis. sc. eos qui variolis etiam copiosis tentati sunt à morbillis immunes fore, plures enim vidimus, eosque ætatis jam provectæ, immanioribus variolis prius afflictos, non minus morbillis, atque etiam mali moris fuisse excruciatos. Morbilli in maligna aëris constitutione grassantes, sæpè exitiosi.

VII. Indicationes in utroque morbo, variolis sc. & morbillis omnino propè quadrant; Prima & præcipua erit, ut æquabilis fermentatio in sanguine sustineatur, quę sc. nec vi sua & proritatione illum nimis dissolvat & fundat, nec etiam torpore expulsionem lentiorem, aut imperfectiorem faciat. Secunda, ut post eruptionem, pustulæ ad maturitatem deducantur, oculi, aures, pulmones aliæve partes præserventur. Tertia cosmetica est & variolas in specie spectat; sc. ut fœdæ cicatrices à malignioribus variolis impressæ, aut imprimendæ, impediantur, aut ex parte obliterentur.

VIII. In Variolarum & morbillorum itaque curatione, attendendum ne sanguinis ebullitio ferocior fiat, & propterea si vel stragulis, vel igne, vel medicamentis æger multum excalfactus sit, si in ætatis flore versetur, priusque generosiori potu usus fuerit, si verna tempestas adsit, aut æstatis saltem initium, venæsectio continuò celebrabitur, omissaque cardiacorum apud mulierculas, medicosque forsitan quosdam heu nimis familiarium, turba, Natura sibi aliquatenus permittetur, ni sæviora adveniant symptomata; sc. vel suffocatio aliaque propter eruptionem difficiliorem; vel nimius materiæ morbificæ impetus & orgasmus, unde in cerebrum cæteraque viscera fit quam sæpè irruptio.

Medicamenta pro Variolis & Morbillis.

Folia galegæ. Sem. aquilegiæ, (unde paratur emulsio in expellendis variolis aptissima) napi, nasturtii hortens. rapar. Rad. contrayerv. polygonat. Fruct. chermes, ficus. Gum. laccæ. Anim. cornu cervi, hominis, sed præcipuè viperarum pinguedo. Lap. Sapphirus, lapis bezoardicus. Præparata, oleum terræ strigoniensis, bufonum oleum, spirit. vitrioli cum aqua cardui benedicti, balsamus vitæ Basilii, tinctura ex floribus diaphoreticis antimonii, antidotu

dotus ζωήφιλος Quercetani, antidotus πανχόης@ tinctura ex mercur. antimon. cum sole, &c.

Formulas medicamentorum pro variolis & morbillis non est quod addamus, pauca enim è vera & genuina praxi depromi possunt, quæ è superiùs allatis electa, in formulas commodè redigentur. Qui interim plura voluerit, consulat Cratonis consilia, Amati Lusitani curat. Lazari Riverii observat. Thomæ Willis tractat. de febrib. &c. Maculas à variolis relictas quod spectat, commendatur emulsio lactea ex semine cannabino separatis corticibus, cum aqua ros. parata & cum gossipio admota. Cicatrices verò præprimis delet oleum myrræ per deliquium ex albuminibus ovorum paratum, ut & etiam oleum vitellorum ovorum, &c.

FINIS.

INDEX

INDEX
RERUM ET VERBORUM.
In PRAXI MEDICA contentarum.

diffe-

Cata-

horum

lini-

E.

in-

G.

I.

L.

quo-

M.

indi-

Paralysis.

R.

ulcera

partes

salinus

Z.

FINIS.

PAULI
BARBETTE
OPERA
CHIRURGICO-ANATOMICA,
ILLUSTRATA ET AUCTA,
AD

Circularem Sanguinis Motum, aliaque Recentiorum, Inventa, Accommodata.

AUCTORIS
AD
LECTOREM STUDIOSUM
PRÆFATIO.

Quandoquidem ipsa ratio me impellit ut credam, tibi nuper in lucem editam Chirurgiam multo magis placuisse quam illis, qui de ipsa nunquam visa, vel ex invidia risu dignissima, vel admodum deploranda ignorantiæ caligine sententiam ferebant: attamen in medio exercitationum medicarum cursu in dies mihi animus accrescebat, ut eam multo accuratiorem perfectiorémque tibi communicarem, quod, ut spero, diligens Lectoris studium in hac ipsa editione experietur.

Quis mei operis non satis elimati, & post varia excellentissima & irrefutabilia Medicorum scripta editi esset scopus, titulus tibi antea indicare potuit: scilicet, erat mihi animus ex antiquis & recentioribus medullam eligere, & optimum tibi demonstrare modum, quo nunc morborum Chirurgiæ subjectorum curatio tentari possit. Quare neque hujus neque illius conceptus pro moderna praxi obtrudere constitui: nam quem unquam hæc cepit dementia, ut placita alicujus regionis, urbis, aut unius viri amplecteretur? Quis unquam, licet ingenio & judicio præstantissimus in cunctis suæ functionis partibus æquali modo excellere potuit, cum omnium artium Datori mortalibus hanc perfectionem concedere non placuerit. Sed talem tibi Praxim ob oculos ponere decreveram, quam me ratio & experientia, post sedulam celeberrimorum Medicorum scriptorum lectionem, & accuratissimam variarum operationum observationem, maximè tutam, commodam & facilem docuerant. Omnem porrò prolixitatem studiosissimè evitavi: nullis penè verbis usus fui, quam quæ mihi summopere ad rem ipsam facere videbantur. Paucis nihilominus capitibus artis fundamenta comprehendere studui. A capite ad calcem licet, omnia

nia evolvas, nunquam tamen te illa, quæ studio prætermisi, turbabunt, aut sollicitum reddent. Ingentia volumina lectorem facile absterrent, & mole magna quandoque multum nocent; mediocritatem, quæ ægre invenitur, sedulo inquisivi: & hæc causa est, quare meas observationes ipsis morborum descriptionibus inserere paucis malui, quam prolixa enarratione tua tempora morari. Hunc in finem in specialibus morbis repetere nolui, quæ in generalioribus jam semel docueram.

Tumores, Vulnera, Vlcera, quæ neque causa, neque curatione differunt, ad unum idemque caput reduxi, contra quamplurimi scriptores facere consueverunt, qui sola diversitate loci & membri in quo pars affecta conspicitur, morbos distinguunt, quos deinde, novo nomine insignientes, sine aliquo fructu multiplicant, & sic artem per se satis difficilem, multo difficiliorem reddunt, Hos studiosorum diligentissimi vix distinguere valent, nam studiis navantes operam multum laboris & temporis in antiquorum de nomine controversiis inutiliter terunt, quorum opiniones se ad verbum debere sequi existimant, si tandem aliquando ad Doctoratus gradum pervenire velint. Naturæ ministri sumus, & nequaquam hominum mancipia, naturam describentium. Illos neque Prophetas, neque illorum Scripta sacra habemus; iis aliquid aut addere aut detrahere absque hæreseos nota non est illicitum.

Medicamenta & pauca & plurima exhibui: pauca illa quæ in medium produco optima sunt, quæ multo labore nec minori sumptu ad nostram cognitionem pervenere, & quæ quotidiana Praxis mihi tanquam omnium tutissima commendavit. Alia medicamenta apud alios investigato.

Vale Lector benevole, & dum in aliis, & melioribus, si possim, consignandis occupatus sim, paucula hæc grato animo accipe, & quemadmodum ego tibi, sic ut etiam aliis hisce semper prodesse studeto.

CHIRURGIÆ BARBETTIANÆ ILLUSTRATÆ ET AUCTÆ,

PARS PRIMA.

CAP. I.

De Operibus Chirurgicis in genere.

LICET Chirurgiæ nomen in genere ejuſmodi operibus, quæ manu perficiuntur, conveniat, tamen per excellentiam nunc huic ſoli arti tribuitur, *qua morbos humani corporis ope maunum auferre nitimur.*

Diffiteri interim non licet externa accidentia non duntaxat manuum opem, ſed etiam interna remedia efflagitare: mirum itaque non eſt, partem totum expoſcere: nam ipſa *Chirurgia* membrum eſt, quod corpori Medicinæ firmiter adhæret. Verùm remedia hæc interna, tanquam Doctores, & non tanquam Chirurgi impertimur.

Hujus artis operationes generales, ad quas ſpeciales referri poſſunt, [a] quadruplices habentur. Prima dicitur *Syntheſis*, fitque conjunctione ſeparati: ſecunda *Diæreſis*, fitque ſeparatione continui: tertia

[a] Clar. Van Horne Operationum Chirurgicarum duas facit claſſes: aliæ ſc. ſunt ipſi generales, aliæ ſpeciales; generales, ita dictæ quod in omni propè ſpecialium genere exerceantur, tres ſunt, exploratio, faſcia-

tertia *Exæresis*, quæ fit ablatione superflui: quarta est *Anaplerosi*, qua id, quod natura negavit, restituitur. [b]

Cap. II.

De Synthesi.

SYnthesis duplex est: altera quæ ad *duras & osseas*, altera vero quæ ad *molles & carnosas* corporis partes pertinet.

fasciatum circumductio, spleniorum applicatio; non enim dubium est quin Chirurgus ad ægrotantem vocatus, velit & debeat ante omnia explorare, vel solis oculis, vel manu, vel instrumentis, quale & quantum vitium sit quo patiens laborat. Fasciationis præterea usus latissimè patet, vel ad retinenda medicamenta parti affectæ admota, vel ad adducenda vulneris labia, vel ad expellendum humorem in declivi delitescentem &c. Fasciis subjunguntur laquei, quorum usus est, vel in deligando peritonæo, post testiculi ablationem in herniis, vel in sanguine versus fontem suum inhibendo in vena secanda, vel in eo aliàs fluxuro in venis & arteriis intercipiendo &c. Splenia seu pulvilli, barbarè compressæ, sunt panni linei complicati, oblongi, & crassi instar splenis qui partibus pro commodiori, & aliquando minus molesta fasciatione, vel siccæ, vel oxycrato humectatæ, adaptantur. De Chirurgicis operationibus specialibus mox dicturi sumus.

[b] Operationes speciales eidem Clar. Van Horne non tantum sunt ut Autori nostro quatuor, sinthesis sc. diæresis, exæresis, & anaplerosis, seu prosthesis, sed præterea aphæresis & diorthosis. Aphæresis non in extractione rerum noxiarum corpori nostro inhærentium, vel quòd ibidem sint genitæ, vel quòd forinsecus advenerint: sed in ablatione supervacui posita est; quæ ablatio peragitur vel occultè, dum sc. v. g. corporis sarcinæ pars per frictionem, olim & nunc in balneis familiarem, excutitur; idem perficitur per cucurbitulas non scarificatas, materiam ab una corporis parte in aliam transferentes, & inde educentes. Vel apertè, per cucurbitulas v. g. scarificatas, per cultellum, vel rectum, vel falcatum quo utimur in nattis grandioribus resecandis &c. per forfices, per forcipem excisorium, in polypo v. g. è narium spongiosis ossibus separando, per laqueos, in sexto v. g. digito, aut verrucis pensilibus nutrimento privandis, sicque separandis &c. per ligaturam expulsivam, & tandem per serram.

Diorthosis est operatio per quam membra, quæ sive ab ortu, sive postea, malam acceperunt conformationem, ad naturalem figuram functionibus obeundis aptam reducuntur. De hisce omnibus operationibus specialibus, ut & generalibus mox enarratis plura vide apud laudatum Van Horne in suo tractatu Chirurgico Μικροτέχνη dicto.

Synthesis ossium rursum duplex habetur: altera qua *ossa fracta* sanantur: altera autem qua *luxata* in suum locum reducuntur. Primo de Synthesi fractorum ossium agemus.

Cap. III.

De natura, differentia, signis, prognosi, & curatione fractorum ossium in genere.

FRactura ossis est separatio continui in duris corporis partibus, quæ externè duro quodam instrumento, vi partem affligente, efficitur.

Differentiæ sumuntur I. *à forma*: nam quædam in transversum frangunt os, & propriæ ossium fracturæ appellantur: quædam tendunt per longitudinem ossis, & *fissuræ* dicuntur, sed *comminutio* est, si os in plura frustula comminuatur. II. *à parte*; aliquando enim fiunt fracturæ in capite, aliquando in humeris, in costis, in brachiis, in pedibus, &c. III. *ab accidentibus*, aliquando fractura conjuncta est cum vulnere: cum luxatione, inflammatione, gangræna, &c.

Causa est: omne id quod frangendi, contundendi vel scindendi facultate præditum est. Aliquando etiam os lue Venerea, arthritide vel carie corruptum, sine ulla vi externa fractum est.

Signa. Si os in transversum vel in obliquum fractum sit, nullam omnino percipies inæqualitatem: æger partem affectam vix movebit: aliquando altero membro brevius erit: fracto femore vel pede nequaquam stabis neque incedes; sed quodammodo & cum dolore, si luxatum sit: certissimum hoc est discrimen inter ossis fracturam & luxationem. Fissura dignoscitur crassitudine, dolore & inæqualitate partis, sed hæc accuratum & artificiosum postulat judicium. Comminutio facillimo negotio percipitur.

Prognosis. Æqualis & transversa fractura curatu facilior est quàm obliqua, & quæ externas eminentias habet: ubi unum, quàm ubi duo ossa, vel multa ossicula soluta sunt: item illa quæ mediam partem occupat, quàm quæ circa ossium capita contingit. Et fractura simplex etiam facilius sanatur, quàm composita. Si partis affectæ resolutio post septimum diem procrastinetur, periculum est ne corrumpatur os, præsertim si fasciæ nimium constrictæ fuerint.

Cura-

Curatio. Quatuor ſunt operationes quæ in fracturarum curatione exercentur, Extenſio, Coaptatio, Deligatio, & Depoſitio. Deinde etiam medicamenta quædam interna & externa adhibenda ſunt.

Extenſio abſque dolore vix peragi poteſt: attamen multò tolerabilior erit, ſi membrum ea figura extendatur, in qua muſculi non agunt, ſed otioſi ſunt & ab omni opere quieſcentes: Hoc eſt, membrum collocari debet tali figura, in qua cùm ſanum ſit, diutiſſime ſine defatigatione continere conſuevimus. Aliquando major, aliquando verò minor extenſio requiritur, quæ tum proba eſt habenda, ſi fracturæ tempus, patientis ætatem, & oſſis magnitudinem obſerves. Nam fractura recens, tenerrimus æger, & os parvum minorem extenſionem exigunt: contra verò fractura jam inveterata patiens robuſtus, & os magnum majorem extenſionem tolerant. De modo extendendi, qui multiplex eſt, nihil ſcribo, utpote qui melius intuitu, quam lectione diſcitur.

Poſt congruam extenſionem oſſa ſibi invicem coaptari debent; ſed muſculi ne ſint diſtorti, & locum naturalem & figuram teneant.

Hiſce peractis membrum duabus faſciis deligetur: prima ſupra fracturam ter circumvolvenda eſt, & deindè ſurſum verſus. Secunda duplo ferme longior ſemel tantum circa fracturam circumvolvenda, & deindè deorſum verſus, ac denique rurſum ad partes ſuperiores, & finienda paulo ſupra, ubi prioris faſciæ terminus eſt. Sed ut fractura tanto magis confirmetur, molles quædam plagulæ, vel ex ligno, vel potius ex craſſiori charta confectæ, circum os diſponendæ ſunt.

Deligatio ſi ſit ſtrictior, dolorem movet, & membro alimentum detrahit: ſi vero ſit laxior, oſſa ſuo loco non manebunt. Si aut dolor ingens, aut alia accidentia non exigant, deligatio ante tertium diem non debet relaxari. Secunda vice faſciæ arctius ſtringi, & tandem poſt diem quartum, quintum aut ſextum reſolvi debent.

Denique membrum probe collocandum ſive deponendum eſt. Depoſitio igitur ſit mollis, æqualis & paululum ſurſum verſa: Si pars fracta nimium ſit ſurſum verſa, os prominebit: ſi nimium deorſum

orsum versa, sese inflectet: quare medium observato.

An autem hæ quatuor operationes Chirurgicæ probe sint peractæ, ex subsequentibus signis cognoscendum.

Extensio jam est absoluta, cum membrum sit rectum, & tam longum quàm alterum: si pars fracta exterius undique æqualis appareat, & vacuitas quædam circa eandem persentiatur.

Os benè coaptatum est, cum utcunque firmatum, & circa fracturam omnia æqualia comperias.

Proba item est deligatio, cum patiens statim post deligationem dolorem tolerabilem persentiat: cum post primam & secundam noctem crescat: cum denique tertio die elapso extra deligationem parvum, & digitis cedentem tumorem reperias.

Os optime est collocatum, cum in secunda deligatione omnia æqualia invenias.

Priusquam vero partem affectam fasciis obvolas, eam spiritu vini, vel vino rubro foveto; vel potius oleo cum vino & aceto permixto: vel recipe albumen ovi cum bolo, thure, sanguine Draconis &c. vel eam oleo rosaceo, myrtino, violarum &c. oblinito: vel emplastra imponito: hyeme conducit Oxycroceum, & omni tempore quod infra præscripsimus.

R. Mastiches, Thuris an. drach. ij. Aloes, Sang. Dracon. Boli armen. Gummi Tragacanthi an. drach. j. Lapid. hæmatit. Gypsi ust. an. drach. j. Albumin. ovi & ol. rosac. q. s.

M. F. Emplastrum.

Si *vulnus* fracturę adsit, primum extensio (sed lenius quàm in fractura simplici) & secundo ossium coaptatio perficienda est: deindè vulneris curam habeto, ejusque labia potius emplastro, quam acu ad mutuum contactum adducito, & defensivo quodam munito. Denique partem affectam probe deligato & deponito.

Si *vulneri multiplex fractura* adsit, officula soluta volsellâ auferre studeto, & quę aliquo modo adhuc fixa sunt, naturæ mandato: ipsa enim, licet tardius, à natura foras trudentur; imò ea aliquando cum toto copulabit. Sed ut mora dimoveatur, naturæ sequentibus medicamentis opem ferto.

R. Cineris lumbricorum terrest. drach. iij. Mellis virginei. unc. j. s.

A M.F.Un-

M. F. Unguentum.

Vel

R. Aloes, Myrræ an. drach. ſ. Rad. conſolid. major. Ariſtolochiæ rotund an. drach. iij. Euphorbii drach. ij. Terebinth. & Ceræ q. ſ. ol. lil. alb. parum

M. F. Unguentum.

Si os ſit denudatum, illud propria cute & muſculis obtegito, & ab injuriis aëris, quantum poſſibile ſit, defendito.

Si os denudatum ſit & ſimul etiam promineat, illud in ſuum locum reducere & coaptare ſtudeto. Si nimium extra promineat, ejus eminentiæ aut lima abradantur, aut forcipe præcidantur.

Hiſce operationibus ex voto peractis, patiens bonam victus rationem obſervet; data occaſione phlebotomia utatur, & ſubindè ſanguinem purget. In fracturis verſus inferiora tendentibus purgatio non admodum conducit, verùm ſi patiens durioris ſit alvi ſuppoſitorio utatur.

In fracturis, quæ ſuperioribus corporis partibus eveniunt, ſæpius purgationes & clyſteres ſunt neceſſarii, quod ſubſequentibus medicamentis, ſive ſimplicibus, ſive compoſitis peragi commodiſſime poteſt: interim tamen etiam aliis accidentibus, quæ paſſim per totum hunc librum deſcribimus, inſervire queunt.

CHOLAGOGA.

Rharbarbarum. Caſſia fiſtula. Myrobalani citrini. Tamarindi. Mcanna. Scammonium. Syr. de cichoreo cum Rheo. El. catholicum, lenitivum, hieræ picræ Gal. Diaprunum ſolutivum, è ſucco roſarum. Extractum Rhabarbari, Catholicum. Pilulæ de aloe roſata, aureæ, aloephanginæ, Ruffi.

R. El. lenitivi. drach. ij. è ſucco roſarum drach. i. Pulpæ Caſſiæ recenter extract. drach. ij. Crem. Tart. ſcrup. ij. Aq. Cichor. q. ſ. Spir. vitriol. parum. M. F. Hauſtus.

Vel

R. Rhabarb. el. Fol. ſenn. el. ana drach. ij. Cremor. Tart. drach. j. Sem. aniſi drach. ſ. Infuſ. hor. 2. in ſ. q. aq. acetoſæ: ebulliant parum, & colatur. unc iij. adde Elect. diaprun. ſolut. drach. j. vel drach. j. ſ.

M. F. Hauſtus.

Vel

Vel

R. Mass. pilul. aurear. Extract. catholic. Rhabarbar. an. scrup. s.

M. F. pil. n. vij. deaurentur.

Vel

R. Crem. tartar. Lap. prunell. an. gr. xij. Tartar. vitriolat. Diagrid. ana gr. vj.

M. F. Puovis.

PHLEGMAGOGA.

Rad. Asari, Mechoacannæ albæ & nigræ, hellebori. Colocynthis. Myrobalani Bellirici, emblici, chebuli. Agaricus. Turbith. Syrupus Diacarthami. Electuar. hieræ cum agarico, Diaphœniconis, Diacarthami. Confectio hamech. Pulv. Diaturbith. Pilul. Cochiæ, fœtidæ majores, aggregativæ maj. lucis maj. assajeret Avincennæ. Trochisci de agarico, Alhandal.

℞. Rad. graminis drach. ij. Ireos Agarici Trochiscat. Turbith. an. drach. j. Sem. anisi Fœnicul. an. scrup. j. Infus. hor. 3. in s. qu. aqu. petrosel. coq. & colatur. unc. iij. adde Electuar. Diaphœnicon. drach. j. s.

M. F. Haustus.

Vel

R. El. diacartham. Confect. hamech. an. drach. ij. Pulv. jalapp. gr. viij. Crem. tartar scrup. ij. Aq. fœnicul. q. s.

M. F. Haustus.

Vel

R. Mass. pilul. aurear. gr. vj. Cochiar. Fœtidar. mai. an. gr. xv.

M. F. pilul. n. vj. deaurentur.

Vel

R. Extract. Cathol gr. xiij. Trochisc. alhand. gr. j.

M. F. pilul. n. iij. deaurentur.

MELANAGOGA.

Rad. Hellebori nigri. Polypodii, fol. sennæ. Lapis Lazul. syr. rosar. solutiv. cum sen. Electuar. diacatholicum, lenitivum. Confectio hamech. Pulv. diasenę. Pil. lucis minores. Trochisci Alhand. Myrobolani Ind.

R. Cortic. Tamarisci drach. iij. Rad. polypodii drach. ij. Flor. stœchad. pug. s. Fol. sennæ. elect. drach. j. s. Sem. anisi drach. s. Myrobolan. Ind. drach. j. Infus. horis 2. in s. q. aq. borrag. coq. & colatur. unc. iiij. adde Syr. ro-

sar. solut. cum senn. unc. j. *Spir. salis q. s. ad tantillum aciditatis.*

M. F. Haustus.

Vel

R. Elect. diacathol. drach. j. *Diaphœnicon. Confect. hamech. an. drach.* j. *s. Cremor. Tartar. scrup.* ij. *Pul. Ialapp. gr.* vj. *Seri lactis. q. s.*

M. F. Haustus.

Vel

R. Maß. pilul. Indar. Aggregat. maj. ana gr. xv. Pulv. diagrid. gr. iij. *Troch. alhand. gr.* j.

M. F. pil. n. vij. deaurentur.

Nota: *Hæc omnia adultis præscripsi, & illorum quantitas secundum patientis ætatem diminuenda est.*

Cap. IV.

De fracturis Ossium in specie.

CRanii fracturæ sunt sextuplices. Prima dicitur Fissura: secunda, Contusio: tertia, Fractura: quarta, Incisio: quinta, Punctura: sexta, Contrafissura.

Fissura fit instrumento duro & obtuso; & aliquando utrasque per tabulas, & aliquando per unicam tantum penetrat.

Contusio appellatur, cum cranium instrumento quodam duro & obtuso ita læditur, ut externe integrum videatur, cum tamen versus interiora à toto separatum sit. Sed in primæ ætatis infantibus hoc absque fractura fieri potest.

Fractura contingit, cum particula quædam cranii totaliter inde separata sit.

Incisio fit instrumento quod incidendi facultate præditum est. Aliquando quædam pars ossis attollitur, & quasi circumvertitur, sed ossi tamen adhæret: aliquando quædam particula aufertur: aliquando ex instrumenti figura in osse notula aliqua remanet.

Punctura fit instrumento pungendi facultate prædito, & rarius per utrasque tabulas penetrat.

Contrafissura fit, cum pars afflicta salva & integra maneat, & illa quæ ei opposita est diffindatur.

SIAGNA

SIGNA sunt vertigo, obcœcatio, vomitus, sanguinis per os, nares & aures effluxio. Patiens obmutescit, & subitò prolabitur. Deinde sequuntur phantasiæ, febris, convulsio, paralysis. Si quidpiam duri, puta bacillum vel cochlear, in os ingeratur, vix dentibus apprehendet. Diligentissime etiam inquirendum est, quo modo, quove instrumento læsus sit; an juvenis, an senex, debilis an robustus, an corpus habuerit sanum, an vero malè dispositum. Statim post casum vel inflictionem, antequam pars affecta tumescat, aliquando fissura digitis persentitur, & si vulnus adsit, cernitur, vel specillo immisso deprehenditur.

PROGNOSIS. Licet fracturæ cranii se optime habere videantur, semper tamen periculosæ sunt: sed periculosiores, si utraque tabula fissa aut disrupta sit: multò periculosiores, cùm dura mater, & periculosissimæ, cùm etiam pia mater affecta sit. Quantò frequentiora occurrant accidentia, tantò minor boni eventus spes affulgeat. Si os in principio nigrescat, lethale signum est.

CURATIO. Cum cutis adhuc sit integra & vulnus nondum satis apertum, incidenda est ad angulos rectos crucis modo, & pericranium à subjecto cranio deducendum; sub quo si fissuram reperias, eam atramento scriptorio respergito, & vulnus obligato. Secundo die, vel potius quàm primùm sanguinis profluxio fuerit cohibita, unica vel diversis vicibus cranium abradito, usque dum atramentum & fissura non magis, & os quasi sanguine rubicundum appareant. Deinde hunc pulverem inspergito.

R. Sang. dracon. Corn. cerv. ust. an. drach. j. ʃ. Thuris, rad. Iridis ana drach. j. Myrrhæ drach. ʃ.

Misce fiat pul. subtilissimus.

Si Fissura utramque tabulam permeat, Trepanum sive modiolus adhibeatur: quod etiam in Contrafissura, Fissura, & cranii contusione fiat, ne patiens subita morte evadat.

Incisio non aliter curatur quam Fissura: sed in Punctura modiolus in medio non vero ad latus vulneris est collocandus.

Si fracturam reperias multiplicem, omnia ossicula soluta exime: quæ quodammodo adhuc pericranio adhærent, neque auferri possent, nisi vi facta, naturæ mandato. Si autem vulnus tantopere

pate-

pateat: ut à concreto putrescenti sanguine cerebrum purgari & pungentibus ossiculorum eminentiis possit liberari, tum trepanum non est necessarium; sed in contrario casu maximè desideratur, nisi patiens fuerit robustus, & materia paucissima. Modus perforandi infra docebitur. *

2. In

* De fracturis Cranii earumque speciebus additis observationibus ita accuratè scribit peritissimus atque D. Doctissimus Chirurgus Amstælodamensis Jobus à Meekren, ut propria ejusdem verba integramque super hac re dissertatiunculam huc adducere è re omnino fore crediderimus, sic itaque ille.

Cap. I.

De fracturis Cranii, earumque Symptomatibus.

F*Racturarum* quæcunque corpori obvenire possunt, periculosiores, difficilioris que curationis nullas reperire licet iis quæ Cranii sunt.

Numerus earum insignis admodum, ast symptomatum subsequentium infinitus.

Paulus lib. 6. cap. 7. Quinque recenset species, quibus in infantibus addit sextam.

Hippocrates lib. de vulner. capitis à Paulo adductis aliam addit.

Placet nobis, quo curatio certa, quantum possibile exerceri queat, ex fundamentis certioribus, diversas species, earumque appellationes adducere, nullâ habitâ ratione controversiarum quæ circa varium vocabulorum usum etiam hîc proponi possunt, & solent, cùm inutiles omninò sint, convenientiusque sit ad res ipsas veramque medendi methodum respicere, quam vocum varietatem variam.

Inter species omnes Cranio obvenientium fracturarum *primo* nobis loco occurrit FISSIO, quæ *continui solutio est Tabellarum Cranium constituentium vel primam seu exteriorem solam, vel insuper alteram seu intimam, totum, vel ex parte, dividens*, observabilis sæpè, non raro obscura adeò, ut vix notari queat.

Fracturæ huic Vasorum sanguiferorum ruptura accedit, venarum imprimis, modò earum quæ Cerebri corticem perreptant, quandoque quæ medullam, non raro & illarum, quæ duram matrem S. crassam cerebri meningem. Prior rupturæ vasorum dictorum species, lethalis licet habeatur, ultima tamen *Cornelium Celsum* valdè reddit sollicitum, adeò vel etiam Cranium trepano hîc perforari velit primo tempore, ne materia purulenta, ex sanguine extravasato genita, meningem tenuem accedat, eandemque premat, *Sanguis enim hîc* (verba ejus sunt *lib.* 8. *cap.* 4.) *corruptus atque inflammatus partes vicinas lædit, unde deliria, febres, convulsiones, tandem mors ipsa.*

Dicta considerantes haud videbimur

mur inutilia proponere, siquidem exemplo quodam singulari quam verè beneque sollicitus *Celsus*, minus sæpè debito sollicitos Chirurgiæ cultores doceamus.

Tempore eo, quo *Maria Medicea*, Regis Galliæ *Ludovici* XIII. mater, urbem nostram Amstelodamensem intrabat, puer v. vel vj. annorum, cujus nomen *Rlikardi Karseboom*, reginam, quæque in honorem ejus exstructa, videndi animo, fenestræ alicujus domus insidens, procidit in terram, eoque casu, præter vulnus cutaneum satis insigne, Fissuram contraxit parte supremâ ossis parietalis dextri.

Signis fracturæ notis benè perspectis, quo enarrata tollerentur mala, non obstante quod somnus jam adesset inquietior, febris continua, vomitus continuus, sanguinisque per nares & aures fluxus gravis, vulnus cutis, horis matutinis diei secundi, cruciali sectione duplex quasi effecimus, adeoque sic constitutionem Cranii obvii magis, certiùs cognoscere liquit; digitis enim non solum fissuram ejus, sed & ossis fracti ex unâ parte elevationem, explorare concedebatur. Plumaceolis hinc vulnus replere hoc tempore, circa vesperam verò Cranium trepano perforare, necessarium duximus,

Trepanum ubi ad Diploen pervenit, medium scil. tabularum duarum cranium constituentium, impetu sanguinis notabilem quantitatem prodire observatum, notabilior hæc, ubi, absoluta trepanisatione foramen patens.

Foramini huic, adeoque, ejus ope, ipsi meningi crassæ, lintei tenuioris quadruplicati in spiritu vini, cujus parti uni duæ partes mellis rosarum mixtæ, madefacti, quantum loci conditio permittebat, imposuimus. Sequenti die mentem vulnerato constare, linguæque usum concessum, observavimus, febrem etiam, somnum, vomitum, hæmorrhagiamque vale dixisse; curationi quapropter nos accinximus, labia vulneris secundum monitum *Jac. Carpi*, cranio ipsi imponentes brevi hæc absoluta, satisque feliciter fragmentis quibusdam squamiformibus, iisque valdè exiguis, separatis.

Secunda Fracturarum cranii species EXCISIO est, *continui solutio in cranio ab externo instrumento secante producta*; fissuræ hîc nonnunquam signa adsunt certa quandoque nulla; quod si excisioni fissura jungatur, utriusque ubi illa tabulæ est periculosæ valdè conditionis, ad ipsam usque duram meningem penetrare potest.

Squammæ nonnunquam etiam in Tabulâ separantur primâ, nec tamen lethalis semper hæc separatio, quod verùm observavimus in quodam *Joachimo Ulrico* Magistratus nostri jussu à nobis curato. Percussus hic à milite quodam ebrio, ense lato, in sinistrâ ossium parietalium parte, proximâ suturæ sagittali, graviter adeò, ut ex exciso cranii osse dicto, & quidem tabulâ ejus exteriore, particulam ossis separatam, solutamque, forcipis ope extrahere licuerit, magnitudinis figuræque ejus cujus (*Vide tabula proximè adjecta, fig.* 1.) figura addita, qua ablatâ, adhibitis medicamentis convenientibus integrè sanitati æger restitutus.

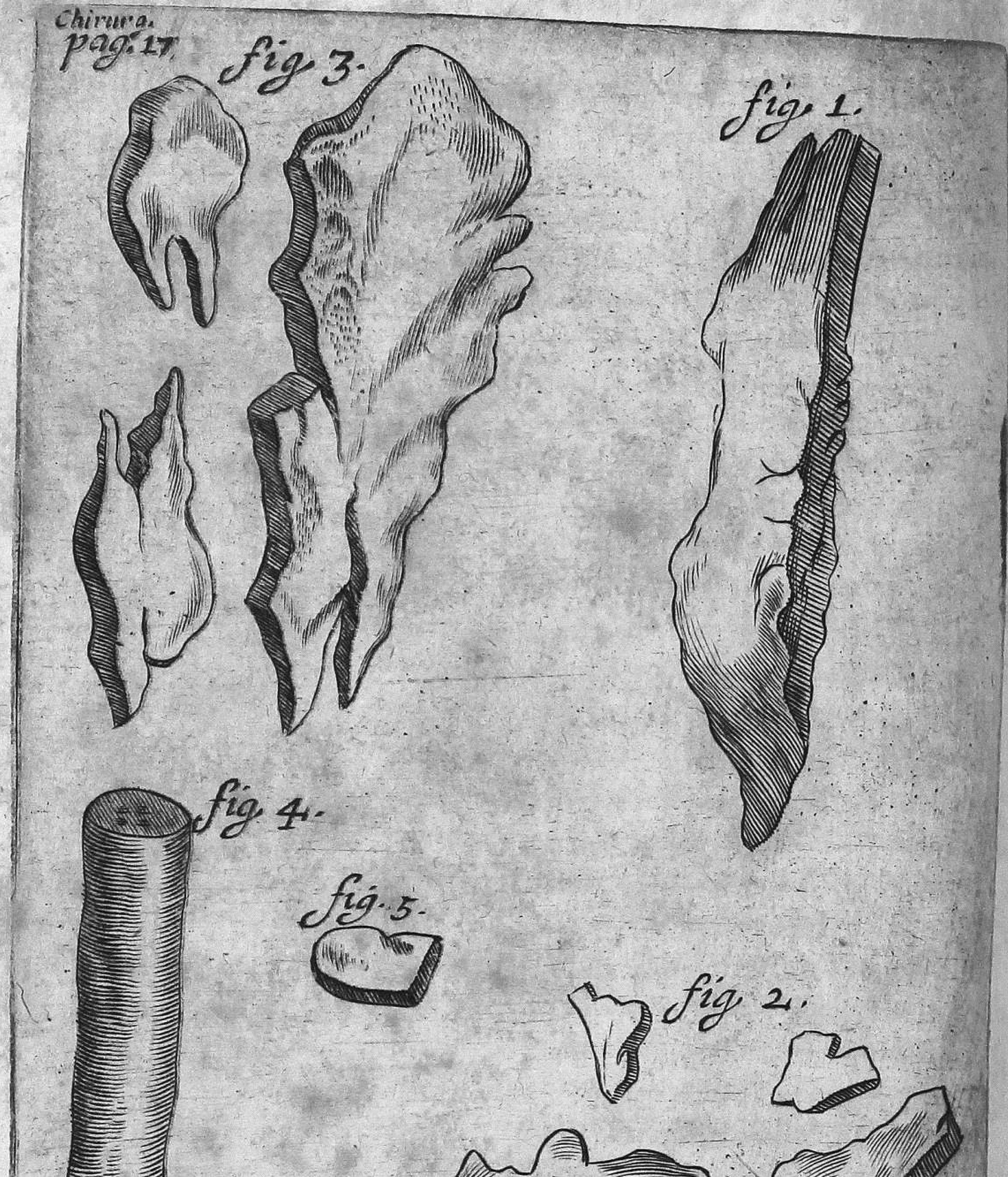
Hujus

Hujus conditionis fragmenta varia, (quæ Cranii tabula prima, s. extima exhibuit, ubi Excisio aderat) ast obliquè magis separata, forcipe commoda auferre mihi concessum in Cranio fracto filiolæ natu minimæ *Ioannis van Os*, contusam cutem ubi cultro aperuimus. Occurrebant hæc parte inferiore ossis parietalis sinistri, casu gravi in objectum acutum dicto modo læsi. Auferre particulas has licuit nobis die à casu x. & xj. præmissâ, ut dictum, apertione cutis, integumentorumvè reliquorum commoda, ast non sine insigni purulentæ materiæ effluxione. Et hac institutâ curâ integrè restituta puellula, brevissimo temporis spatio, hoc quo hæc scribimus optimè valens: (*Vide fig.* 2.) Fragmentorum delineationes communicare Lectori placuit.

Fragmenta hæc Cranii ossium antequam deseramus, observationem aliquam Artis Chirurgicæ studiosis exhibere, utile ducimus, quam vir Theologus, *Dn. Engebertus Sloot*, verbi divini in Slooterdiik præco, à *Dn. Ioanne Kraanvvinkel*, apud eos qui Christo nomen dederunt in Moscoviâ Evangelistâ, accepit, declaratur eâ, quomodo in nobili quodam Cranii particula ense ablata alia verò ex canino capite desumpta ejus in locum reposita, quæ etiam reliquis cranii ossibus firmiter unita. Accipite ergò quædam eorum, quæ Epistola dicta fabulis annumeranda proponit. *Occurrit hoc tempore, Tibi, communicanda excommunicatio admiranda, imò risu digna, quam Theologi Russi exercuerunt in nobilem quendam, cujus nomen* Butterliin. *Tartarus quidam caput hujus graviter adeò ense vulneraverat, ut, præter integumenta tecum nempè pilosam, aliaque, ossis cranii etiam particula quædam ablata, adeò ut caput inspicienti denudatum non solum, sed & vulneratum, occurreret cranium. Chirurgus locum apertum quo repleret, occisi canis ex cranio particulam desumpsit, figurâ & magnitudine ei quæ ense ex capite nobilis ablata respondentem, eamque loco læso adaptavit; & hâc methodo integrè sanitati redditus nobilis. Hic miraculose restitutus; rem gestam, gaudio exultans, amicorum notorumvè variis, enarravit, qui eandem Theologis, & per hos Metropolitano communicarunt, sicque effecerunt, quod excommunicatione institutâ, ad loca ea quibus conveniebant Christiani, per totam Russiam, accessus Nobili dicto denegatus fuerit, usque dum ossis capitis canini particula indicata unita maneret ossibus capitis christiani hominis. Nobilis Ecclesiæ membris annumerari mallens, quam, ad veram curationem, quævis non perferre, Chirurgum ossis canini fragmentum auferre jussit, sicque, curatione aliâ adhibitâ, excommunicationis vim effugit.*

Tertia Fracturarum Cranii species *Paulo* habetur EXPRESSIO, *quæ contingit quoties cranium per casum, ictum, percussionemvè in partes varias dividitur, sic ut etiam fragmenta quædam eo usque se ad inferiora dimittant, ut non solùm membranam Cerebri deprimant, dividantque, sed & Cerebro ipsi continui solutionem inferant, quorum quædam ad ventriculos ipsos quandoque descenderunt*, quod artis Chirurgicæ cultorum in gratiam, doctrinæ

gratia

Chirurg.
pag. 17
fig. 3.
fig. 1.
fig. 4.
fig. 5.
fig. 2.

gratia observatione sequente illustrare confirmareque possumus.

Bernardus Diderici Weghuysen, Sartor, gravi læditur ictu dextro osse parietali, sic ut fragmenta varia cranii vulnerati non solùm meningem duram, tenuemque læderent, sed & ad ipsas usque ventriculorum cerebri cavitates se dimitterent, & quidem vehementia summâ, uti in aperto post mortem cadavere spectatoribus notare licuit.

Vulneratus domum petit, nullius auxilium implorans, jussu amplissimi magistratus civitatis nostræ, rogatuvè hospitis, eum accessi, cujus ex cerebri interioribus incredibilis magnitudinis particulam à cranio læso separatam, præter fragmenta alia minora: instrumenti commodi beneficio extraximus. (*Vide fig.* 3.) Artis nostræ studiosis veram *fragmenti* dicti quoad figuram & magnitudinem delineationem exhibere valdè conveniens ducimus, est ea quam hîc damus.

Die 23. Februarii curæ nostræ commissus æger prædictus qui 9. Martii obiit. Consideratione nostrâ dignum quam maxime in hoc ægrotante, quod singulis diebus, à tempore eo quo ipsum accessimus, usque ad diem mortem penultimo præcedentem substantiæ Cerebri quantum cochleari contineri poterat per Vulneratum locum effluxerit, loquelâ, ingenio, judicio, integrè se habentibus. Ast instante, ut diximus morte, febris, delirium, hemeplegia, inter alia symptomata, superveniebant.

Materiæ huic, quæ Expressionis historiam, variaque symptomata, exhibet, antequam finem imponamus, consultum omninò censemus exemplum priori simile, ast cujus terminus longè felicior, hîc proponere. Chirurgus hujus loci eximius *Bernardus Heems*, cujus curę commissus æger, quique mediorum convenientium opera pristinæ valetudini eum restituit, ejus nobis copiam fecit, literis ea de re scriptis, inscriptisque nobis.

AMICISSIME,

Cum constet, rerum variarum, rarius occurrentium, perscrutatorem Te esse, arctáque jam à multis annis nos junxerit necessitudo, intermittere haud potui, quin singulare singularis fracturæ cranij in puero x. *aut* xi. *annorum, ex casu gravi, inductæ, tibi communicem. Frontis hîc os, aliis coronale dictum, læsum adeo, ut particula quædam separata, quæ & Meninges vulnerabat, & Cerebrum ipsum, præterquam quod externa capitis integumenta vulnus exhiberent insignitèr amplum. Locus læsus substantiæ Cerebri notabilem quotidie exhibebat quantitatem, quam vel ipse, præter Chirurgos alios, non semel inspexisti. Nec vomitus, nec delirium, nec sanguinis per nares, aures, aliavè loca fluxus in ægrotante hoc unquam observabantur, insignis licet amplitudinis apertura, restitutus brevi æger. Considerabilem hunc casum tibi publicoque haud invidere placuit. Vale.*

BERNARDUS HEEMS.

Quarta Fracturarum cranii species. Desessio est, *ubi os læsum versus inferiora procidit, sicque meninges Cerebri deprimuntur.*

Lethalis sæpè affectus hic, quo sic

C humo-

humores ad meninges ipsas defluunt, nullâ datâ evaporatione, quod inhibere valdè arduum est. Observavimus hoc in Capite textoris alicujus, cujus nomen *Simon Joannis*, qui à textore alio graviter cantharo stanneo percussus, sic tamen ut exterius vix aliqua solutio occurreret; in osse frontis circa suturam coronalem, os reperire nobis licuit, teneris omnino figuræ, magnitudinis ejus cujus delineatio addita. (*Vide Fig.* 4.) Vulneratus, nullius considerationis vulnus inflictum æstimans, per tres septimanas oleum raparum loco læso inunxerat, & tamen erysipelas faciem universam occupans, febris, convulsio gravis, fracturæ supervenientia è medio eum sustulerunt.

Viâ longè aliâ processimus cum *Francisco Henrici à West Reenem*, qui ex loco satis alto procidit in saxum, sicque præter vulnus cutaneum, ad ossis frontis suturam coronalem, à parte sinistrâ, Desessionem ossis dicti contraxit. Ægrum hunc accedentes vulneri ad sanguinis fluxum inhibendum, labiorumque separationem justam promovendam, plumaceoli quantum necessitas exigebat imposuimus, non neglecto Emplastro Defensivo. Nec inconsultum visum fuit eodem hoc die, quo prima instituta visitatio, venæ sectionis ope sanguinis aliquam auferre quantitatem, fuit hæc ferè integræ libræ; aperta autem vena in brachio corporis sinistro. Quin & suppositorium ex sale, hierâ picrâ & melle eidem applicari, antequam discederemus, curavimus, undè semel largiter dejecit.

Altero die stupiditatis se exhibebant indicia, febrisque, nullus aderat vomitus, licet sitis gravis, cordisque anxietas considerabilis, nocte prægressa valde fuerint molestæ. Vulnus ipsum fragmentum ossis dicti exhibebat, & quidem utriusque Tabulæ, quod ad ipsam matrem duram descenderat, elevatoriique operâ à nobis extrahebatur.

Fragmento hoc ablato, sanguinis extravasati, præter naturam hîc collecti, insignis quantitas, pulsu quasi continuo, per vulnus effluebat. Procedebatur hinc methodo curandi ea, quæ adhiberi solet in trepano perforatis craniis, quâ etiam paucorum dierum spatio sanitati pristinæ redditus æger.

Quinta fracturarum Calvariæ species CAMERATIO est, quæ *divisio dicti ossis est, in quâ pars affecta camera modo exaltata relinquitur*, ut Galenus tradit, *ac intro à sanis fractura partibus oßa magis recedunt, membranisque Cerebri innituntur, quas contactu suo premunt.*

Hujus conditionis fracturam nobis non nisi semel toto praxeos tempore notare licuit, in *puero* XIV. annorum, qui, ex casu gravi, & Cranii fracturam contraxit, & utriusque brachii circa ligamentum annulare, sic ut cubiti utrumque os notabilitèr loco fracto promineret. Ossa hæc brachii reponere impossibile nobis, quamcunque etiam adhibebamus diligentiam, forsan quod masculi versus suum principium violentius traherentur. Ne ergò in casu dolorifico, desperato, frustra laboraremus, maximè cum vomitus continuus, febris,

narium

narium auriumque hæmorrhagia, valdè molestarent, sine sensu itidem, loquelaque decumberet æger, Naturæ negotium in totum commisimus, quæ, arte nullâ adjuta, symptomata enarrata tollere haud valuit, undè factum, quod nos sequens lethalis ipsi fuerit.

Materiam hanc antequam deseramus, è re Chirurgorum fore censemus, siquidem quæ de fracturarum Cranii specie hâc, Cameratio quæ appellatur, à veteribus proponuntur, minus arridere dicamus; quod enim inferiora versus cranium hic deprimi tradatur, sicque foveas, quas fornices repræsentare volunt, constituere, undè meningum ab incumbente osse pressio, parum certitudinis habet. Notasse nos in defuncti nostri osse parietali arcum unum alterumvè, sursum tendentem, negare nolumus, imò plures se exhibuisse inferiora petentes, certum quoque, ast quo jure fornicum s. testudinum nomen tribui hisce queat non video, cùm omnes ex loco inferiore versus superiorem se extendant, neutiquam à superiori ad inferiorem descendant. Antiquitati hic multum debemus, cui nomen dictum fracturæ huic imponere placuit, modo inversam camerationem à nobis vocari, concedant.

Ultima fracturarum Cranii *Paulo* COLLISIO est, hanc in infantibus solis locum habere tradit, quod tamen falsum, cùm etiam in adultis, senibusque eam notare licuerit, describitur ab ipso, *quod Calvariæ divisio non sit, eoque nec fractura rectè dici queat* ejusmodi affectio. Quibusdam, imprimis in infantibus CONTUSIO appellatur, sic tradente Hippocrate *lib. de vuln. cap.* Mulieribus atque infantibus propria magis affectio habetur, quod ossa calvariæ molliora, tenuiora, adeoque flexilia magis possideant.

Hic ossis calva in interiorem partem impulsio est aut inflexio, concavitatem integra existente calvæ continuitate tantum efficiens, ut licet in cantharis aliisque vasculis ex plumbo, stanno, aut cupro confectis, si foris percutiantur, conspici. Continui solutio vera licet nulla hic, undè fracturis annumerari nequit, symptomata tamen varia, eaque haud levia, non rarò ipsi juncta.

Anno 1656. 16. Augusti, ex mandato Ampl. hujus loci Magistratûs accessi mulierem, *Alidam, Wilhelmi filiam*, in qua præter vulnus satis magnum, proximè ad oram musculi temporalis sinistri, Contusionem reperi insignem in osse parietali.

Per octiduum & vigiliæ, & vomitus graves valdè, sine tamen febre notabili; ast die nono somnus invasit cum stupiditate quadam, laterisque sinistri paralysi; depressum os, quod tabulæ utriusque credebamus esse, beneficio instrumenti quod jam ante accuratè à *Scheelhanssio*, Chirurgo celebri, nuperrimè à *Joanne Schulteto* accuratissimè depictum, & Triploides vocatur, levi manu elevare allaboravimus, quo facto illicò & Paralysis & somnolentia remittere cœperunt, ægraque sic sanitati reddita.

Contingit nonnunquam Cranii *impressiones* exiguas, casu, ictu, percussione, similivè violentiâ externâ, obvenire, imprimis junioribus, nullo præsente Capitis integumentorum vulnere; fracturæ, fissuræve quod si his nullæ accedant, saltem quæ à Chirurgo notari instrumentis digitisvè queant,

ſymptomatum verò graviorum authores ſunt, imò, impreſſione permanente, ſi quæ ſuperveniant, ferè tolli ſolent.

Veritatem dictorum in infantibus puerisvè variis notavimus, inter omnes in filio *Abelis ter Laan*, cujus oſſi frontis plumbeo inſtrumento Impreſſionem inflixerat puer alius; toto vitæ tempore in filio dicto obſervabilis ea fuit, neutiquam tamen moleſta ipſi vel ulla fuerunt ſymptomata.

Prægreſſis fracturis Cranii *Paulus Ægineta* loco citato aliam addit, quam CAPILLATIONEM dicit, ſenſum hæc plerumque fallit, ferè latens, quia non facilè ſe oſtendit, mortis cauſam ſępè adfert.

Capillationem hanc notari nobis datum in defuncti alicujus viri, ab alio variâ commotione in pavimentum lapideum adacto. Dolor hic in principio obtuſus admodum, parte capitis interiore, latere dextro, hinc intolerabilis, cum hæmorrhagia dextri naſi continua. Duodecimo die ſopor ægrotantem invaſit, ſine febre, ſicque brevi obiit.

Præſente in arte medicâ celeberrimo Viro *Dn. Samuele Coſtero, Noſocomii publici Medico ordinario*, ſeparatis integumentis Capitis mollioribus Calvariæ partem ſuperiorem qua fieri potuit curioſitate abſtulimus, hujus in baſi, circa meatum auditorio nervo deſtinatum, latere dextro, Capillatio occurrebat, ſubtilis valdè, ſub oſſe petroſo ad baſilare ſe extendens, cui cruoris, fœtidique humoris exigua jungebatur quantitas.

Meningibus ſanguis nullus incumbebat, imò ne quidem ipſo in Cerebro aliquis reperiebatur; niſi loco modò indicato, qui inter cranium & meningem duram per fiſſuram dictam hûc erat delatus, ubi ſpiritus Animales incalefacti, ſuffocatique, ſicque mors inducta.

Miſſis Fracturarum Cranii ſpeciebus quæ *Paulus Ægineta de fracturis Cranii* proponit, accedemus examen illius quam *Celſus*, *Hippocrates*, aliique varii deſcribunt, ſingulariſque conſiderationis habent, imò omnium ferè fracturarum periculoſiſſimam, eò quod etiamſi externo adſpectu, & quantum Chirurgica manus præſtare valet, poſt fracturas omnes, quæ oculis notari queunt, & tamen curabiles reperiuntur, curabiles ſint, nihilominus Chirurgum ſæpius ab incepto deſiſtere faciant opere.

Fractura hæc *Hippocrati* ἘΣΦΛΑΣΙΣ CONTRUSIO *Galeno* dicitur, *Os hic medium deſidit, intraque recedit, quoties violentia quædam externa, ictus, caſus, ſimileque infortunium præceſſit*, ſimili omninò ratione, ac glaciem vi externâ frangi, ejuſque particulam reliquo quod integrum eſt ſupponi facimus; quod enim medium deſidit (verba ſunt Hippocratis lib. de vulner. capitis) ab alio oſſe naturaliter ſe habente abruptum fractumque introcedit, adeoque neceſſariò rima adeſt.

Sollicitos valdè veteres Fractura hæc fecit, quod ex *Hippocrate* loco citato colligere licet, quem conſulere non ſine fructu Artis Chirurgicæ cultores poterunt; & ſanè, non ſemel nobis occurrit, fractam Cranii particulam profunde adeò, ſub oſſe cranii integro, fuiſſe protruſam, ut etiamſi terebrationes variæ, variæque oſſis ſani ſeparationes

tiones, accesserint, neutiquam tamen vel ulla arte, ex loco eo quem occupabat alienum, auferri potuerit, quin ferè Chirurgi industria, laboresque summi, frustra adhibiti, sicque interierit æger.

Rei difficultatem, quodque ipsi supervenire potest periculum non video quomodo, meo judicio, accuratius describi possit, quam quidem factum legimus ab Ampliss. Republic. hujus Consule *D. Nicolao Tulpio*, dum *lib.* 1. *observ. cap.* 1. hæc proponit verba: ***Cranium uti supereminet omnibus corporis nostri partibus, ita omnes fracturas ejus longè superat ea quæ Hippocrati ἔσφλασις dicitur, difficillimæ curationis.*** Exemplum ejus rei Magnif. Consul loco citato proponit, addemus nos aliud.

Jacobus Cornelii graviter ligno duriore vulneratur parte Capitis dextra, ad os bregmatis, proximè ad marginem musculi temporalis; ita sæpius inter milites, nautasvè à verbis ad verbera itur Per octiduum *Daniel à Suvieten* Chirurgus vulneris curationi præfuit, accessimus nos cum *Georg. à Loon* Chirurgo alio, pulsus hîc moderatus, sic ut febris indicia nulla, mens constans, quantum ex verbis colligere licuit, in vulnere ipso fragmentum cranii sat notabile desiderabatur, quod ab osse reliquo integro, cui subjacebat, tegebatur; imò & fissura, ad os petrosum se extendens, hîc occurrebat.

Vir erat vulneratus vitæ dissolutæ, ad ea quæ de periculoso ipsius statu proponebantur, neutiquam attendens, quin potiùs maledictis atque blasphemiis Deo ipsi se opponens. Nostrum fuit in re gravi nulla negligere tempora; decimo adeoque die à tempore inflictionis Trepanisationem Cranii aggressi sumus, ad modum mox declarandum, quò sic particulam ossis fracti, firmiter admodum sub eo quod integrum adhuc hærentem, auferre, imò & sanguini extravasato sicque loco alieno detento exclusionis locum commodum concedere, liceret, secuti hâc in re Magni *Hippocratis* inter alios doctrinam, qua primâ occasione Cranium perforari debere tradit, antequam vel febris, vel alia symptomata, sese manifestant, quo sic facilius, in commodum æquè Chirurgi ac ægrotantis, os absconditum in conspectum veniat, imò extrahi queat.

Trepanisatio antequam instituerctur, necessarium duximus sectione triangulari locum eum ubi trepanum applicandum præparare, latus infimum hujus trianguli musculi temporalis in margine, quod tamen displicet *Vesalio*, *Fallopio*, aliisque Anatomicis, qui musculi hujus circumferentiam ferro ullo lædi, admittere nullo modo volunt. Arridebat quam maximè Chirurgica hæc operatio, in ipsâ musculi dicti circumferentiâ instituta, utpotè quam fructuosam sæpius, nunquam exitialem, reprehendimus.

Die Trepanisationem sequente fragmentum profundè submersum, cranioque arctissime adhærens, qua fieri potuit dexteritate, Triploides ope eximere allaboravimus, ast inexspectatus, isque valdè notabilis, sanguinis fluxus, ab opere incepto desisteremus, fecit. Fluxu nihilominus

nus hoc usu Fungi [neutiquam pulveris styptici] sedato, ossis fracti labia inæqualia, asperitatem maximam adferentia, quo fragmento ipsi exitus commodior concederetur, auferre die altero studuimus.

Die decimo tertio repetere placuit fragmenti dicti ablationem, instrumenti modò indicati beneficio perficiendam, ast irritum omne conamen, qua enim & dexteritate, & circumspectione procederemus, impedire minimè potuimus, quin sanguis impetu summo, rivulosè admodum, prodiret, undè subitanea exspectanda mors. Ab opere adeoque ipso desistere coacti, nulla præsente febre, vulneris habendam quam maximè rationem consultum duximus, quo puris boni proventus promoveretur, & sic Deo atque naturæ negotium totum commissum.

Successit curatio ad diem usque vigesimum octavum, quo tempore nil nisi mel rosarum cum spiritu vini vulnerato ossi applicatum, Emplastro de Betonica super imposito, ast post dictum diem omnia in pejus rudere videbantur; vomitus etenim graves, alvi fluxiones largæ, febres continuæ, convulsiones considerabiles, valdè affligebant ægrum, imò quæ circa vulneris labia, purisque constitutionem alias exitum salutarem morbi prædixerant, mortem instare jam, præter naturam constituta, indicabant, quæ etiam brevi secuta.

Consideratis fracturarum speciebus iis, quæ manifestæ magis sunt, aut saltem hactenus notæ, eam etiam proponamus necessarium omninò, quæ occulta magis, eò quod conjecturâ potius quam sensibus adesse constet: statum eâ laborantium his verbis deplorat magnus *Hippocrates Certè infelices omnes, ad quorum occultos morbos, nec oculis, nec judicium pertingere potest.*

Morbus hic occultus Chirurgis CONTRAFISSURA dicitur; *Est enim Fissura infortunio, casu scil. ictu, percussione in parte cranii eâ quæ læsa aut vulnerata opposita, producta*, ad eum modum, quo ollam ea parte quam duriore quodam corpore percussimus minimè lædi notamus, at verò eâ quæ opposita est frangi.

Haud crediderim existere Chirurgorum ullum, quem lateat Contrafissura hæc, si modò Cranii fracturas omnes ritè cognoverit, frequentius occurrere quotidiana experientia tradit, quam varii sibi persuadent; legi hac de re possunt quę *obs. Med. 2. l. 1.* proponit *Cl. Nic. Tulpius.*

Experientiæ dictæ, omniumque ferè Chirurgorum placitis loc. cit. sese opponit *Paulus Ægineta*, seipsos se decipere omnes eos docens qui Cranium unâ parte lædi, oppositâ verò frangi, vasis adinstar vitrei, sibi persuadent. Ratio ipsius à suturarum multitudine desumpta est.

Quid opponere hîc licebit? non nisi experientiam, sæpius etenim Contrafissuræ nobis occurrerunt. Tot auxilia medica suppeditari vellem, quibus ad curationem Contrafissurarum cum fructu uti liceret, quot se rationes exhibent quibus errores eorum, qui *Paulum* hîc sequuntur refutare concessum.

Cum ergò mediorum medicorum in

in hoc casu penuria adsit, imò partem læsam certò cognoscere haud liceat, certi etiam aliquid quoad curationem hactenus constitui non potuit; placet tamen Cõtrafissuræ hujus, cujus exempla varia occurrerunt, unicum hic loci exemplum proponere, ne revera eam dari, dubitare, negarevè pergant varii.

Fredericus Hermannides sutor, ebrius, mediâ nocte obviam venit virorum eorum quibus excubiæ nocturnę hîc loci demandatæ aliquibus, indicetur hora noctis exigit, displicet responsio, subortæ altercationes, has excipiunt verbera, unus enim excubitorum hastâ, quâ erat armatus, capitis sutoris partem dextram, ad aurem, ubi os se exhibet bregmatis, graviter adeò percussit, ut coactus fuerit, aphoniâ vertigineque correptus, in terram procidere. Sopor illicò supervenit, & hemeplegia, ast haud diu vulnerato molesta fuerunt symptomata hæc, non minimum terroris & reo & consanguineis vulnerati adferentia, priusquam enim duodecim transirent horæ vivis annumerari desiit.

Caput jussu Amplissimi Magistratus aperuimus, præsentibus Scabinis variis, loco dextro, qui hastæ impetum sustinuerat, contusio cutis levis occurrebat, pericranium aliquomodo sanguinolentum, in Cranio verò ipso nec rima, nec fissura, nec fractura ulla; imò sanguinis nihil omninò vel in substantia Cerebri, vel inter Cranium & Meningem duram, at verò in latere opposito sinistro, circa inferiora ossis bregmatis, proximè ad ossa auditus non solùm sanguinis observabatur notabilis quantitas. Meningem molestans, sed & in ipso cranio fissura duplex.

Cap. II.

De abscessu hæpatis fracturam Cranii secuto.

INnumerabiles affectus quibus obnoxium caput, exterius sivè spectetur, sivè interius, varii & illi quos communicat partibus aliis. Capiti obvenientia vulnera, levia licet quandoque habeantur, periculosa tamen utplurimum, symptomatibus variis stipata, quorum pręcipua cœcitas, surditas, aphonia, delirium, fatuitas, paralysis, epilepsia, convulsio, suppuratio partium internarum, & centum alia.

Abscessum secutum partium internarum Cranii fracturam non uno confirmatur exemplo; Nosocomium hujus loci publicum exhibuit & nobis & aliis considerabile. Rarius talia cum obveniant, utile omnino duximus, qua de causâ certi aliquid constet, Medicis nonnullis quæstionem hanc proponere.

Cùm non raro vulnus Cranii & Cerebri sequatur suppuratio hepatis, quæritur per quas vias purulenta materia ex Cerebro deferatur ad hepar?

Quæstionem hanc proponere placuit hujus loci Medico celeberrimo *Paulo Barbette*, his verbis:

Vir Celeberrime,

QVo penitius Chirurgiæ penetralia vestigamus, eo magis quæ in eâ occurrunt difficultates nos confundunt. Hîc hæremus; Chirurgi Regii Ambrosius Pareus lib. 10. cap. 12. & Petrus Pigraus lib. 4. cap. 8. mentionem faciunt abscessuum, qui in hepate, ventriculo

triculo, mesenterio, aliisque ventris imi visceribus superveniunt Cranii fracturis. Exemplum nobis exhibuit in Nosocomio nostro decumbens Otto Reynerson Oldeburgensis; *vulnera hujus capiti inflixerat triplicia socius, quorum præcipuum occipite ocurrebat ad suturam lambdoideam, fractura Cranii quæ* ἐσφλασις Hippocrati *vocatur, ubi nempè fragmentum se dimittit ad inferiera, sic ut sub osse integro abscondatur, stipatum. Ad remotionem fragmenti dicti Trepanisationem instituere consultum duximus, quod etiam successit. Ad diem usque 20. liber omnino æger ab omni febre, convulsione, paralysi, sopore, vigiliis, vomitu, imo symptomatibus omnibus, quæ fracturis Cranii supervenire solent. At paucis diebus antequam moreretur, de dolore gravi circa hepatis, ventriculique regionem conquestus est.*

Querelas inter purulentia in vulnere existens, quæ copiosa valdè imminuebatur admodum, labiorumque vulneris, similiter ac fundi ejus, insignis notabatur siccitas; accedebat febris gravis, cum delirio, & sic vigesimo octavo die obiit.

Eodem *die ex mandato Ampliss. Magistratûs, præsentibus* Samuele Costero *&* Henrico Lons Medicis, *Caput defuncti aperuimus, in quo fractura occurrit, cujus conditionem suo tempore ex diario meo Tibi prælegam, ast ad ventrem imum, cujus dolor valdè fuerat molestus, ubi pervenimus, Hepar invenimus valdè tumidum, abscessu notabili correptum, ex eo enim aperto puris ea effluxit quantitas, quam pinta dimidia vix continere poterat.*

Ex capite hanc materiam eo defluxisse probabile valdè, ast per quam viam hoc factum, ignotum nobis. Tu quæso, Vir Doctissime, eruditâ tuâ pennâ eam indica, quo non solùm eruditiores evadamus, sed & quantum possibile & proficium, in commodum ægrotantium, vias tales tollere, corrigereve queamus; cedet hoc in nominis tui gloriam, proximique salutem. Vale, Vir Optime, responsorias primo tempore exspectamus. Fuerunt hæ sequentes.

Chirurge celeberrime,

M*Onarcha perfectus similis neutiquam imperfecto Alexandro Magno; metuit hic ni novus crearetur orbis, aliquid restare, cujus se victorem dicat, ille in antiquo novam indies suggerit materiam, quo diligentiæ atque curiositati nostræ semper aliquid occurrat, quod melioris notæ iis, quæ antehac inventa cognitaque fuerunt, nulla artis nostræ pars, in qua non jam ab aliquo tempore vera hæc esse experti sumus, nec licet nobis, nisi ingratis, excellentiorem eam profiteri eâ quæ ante annos centum exculta. Constabit hoc, inter alia, ut spero, ex iis, quæ ad quæstionem à te propositam ex veterum fundamentis respondere licebit. Est hæc cùm vulnus cerebri sæpius sequatur suppuratio Hepatis quæritur per quas vias purulenta materia à cerebro ad Hepar deferatur?*

Consensus qui totius est partiumque omnium in specie spectatarum, magnus valdè atque diversus, ob spirituum, vasorum sanguiferorum, nervorum &c. multitudinem atque diversitatem, quorum totum corpus pererrantium beneficio quoties vel abjectissima pars corporis mole constituta, illico status præternaturalis communicatur cerebro, imo

imo toti micro cosmo; Constat tamen, nec inficiari licet, notabiliorem esse consensum, qui est partium triplici corporis ventre contentarum, eo qui est partium his inclusarum ipsorumque artuum. Ratio hæc quæ proponimus confirmat, confirmat & experientia; imò autoritas virorum Doctorum suum huc contribuit. Perpende quæ magnus noster præceptor Cous hac de materia habet, Vir sanè, quem majoris æstimamus in arte nostrâ, quam olim Poëta Bartasius 2. jour de la 2. semaine, *in arte sua popularem, hæc proponendo.*

Marot que je revere ainsi qu'un Colisée
Noircy, brisé, moussu; une medaille usée,
Un écorné tombeau, non tant pour leur beauté,
Que pour le Saint respect de leur antiquité.

Artifex noster post tot secula idem sapientibus nostri ævi, felices omnes quibus volupe fuit tempora sua scriptorum ejus lectione consumpsisse; Accipe artis nostræ cultor variis locis ab eo proposita consensum viscerum internorum clarè declarantia.

Coac. Prænot. cap. 4. §. 1.

Capitis dolor vehemens cum febre acuta & alio signo maligno lethalis est, cæterum sine signo malo, viginti diebus transactis, sanguinis fluxum aut pus è naribus, aut abscessus ad infernas partes significat, &c.

Ibid. §. 28.

Affectiones soporem, fatuitatem & catochen inducentes, variantia hypochondria, & ventrem tumidum habentes, cibum fastidientes, alvo suppressâ exsudantes, num his turbidus spiritus, & genituræ simile quid prodiens singultum significat? nam & alvus biliosa insuper egerit? spumosus in his mictus prodest; ventres quoque his insuper turbantur.

Libro de aëre, aquis & locis.

Sectio venarum pone aures (nobis nunc tam inusitata quàm incognita) infœcundos facit.

Aphorism. lib. 6. aph. 50.

Quibus præciditur cerebrum, his febrem, & biliosum vomitum supervenire est necessum.

Galenus, Erasistratus, Macrobius, *aliique, ob diligentiam summam, judiciumque singulare à multis minus justo, ob errores plus debito, laudati, non solùm confirmant ea quæ Antecessor allegatis locis docuerat, sed & rationes addunt varias, à distributione varia Nervorum, sextæ imprimis conjugationis, quorum ingens in ventre medio & infimo datur copia, maximè in Ventriculi orificio superiore s. sinistro, desumptas.*

Haud displicuisset, si Meninges cerebri progressis addere placuisset, eo quod pectoris, imique ventris interiora tegant, mutuique consensus eorum vel maxima causa sint, uti in sternutatione, tussi, vomitu, &c. evidentissimè patet.

Hic via ferè detecta, quæ manifestior foret, siquidem cum Glissonio *nutrimentum, partium nervosarum per nervos adduci, statuere liberet, nervorum par sextum, vagum antiquis dictum, facillimo negotio purulentam*

materiam ex cerebro ad hepar deferret; ast cùm minus hoc placere curiosis sciamus, alia nobis quærenda via, eaque commodior.

Primò, cerebri vulneri supervenire hepatis abscessum, certum judicamus, observationem tuam, accuratè satis notatam, testimonia variorum in arte nostrâ exercitatorum, Medicorum æquè ac Chirurgorum, imprimis Ballonii, Paræi, Pigræi, *&c. confirmant adeo, ut de certitudine ejus dubitare nec queamus, nec debeamus.*

Secundò pus idem, numero & specie, à cerebro ad hepar deferri, (contra ac Te judicare scimus) minimè admittimus, at hîc collectum pus aliam omnino agnoscere causam, mox declarandam, quam quæ est puris in cerebro.

Tertiò sollicitum me neutiquam declaro, qui inquiram in rationem, cur veteres solliciti adeo fuerint, ut, quæ affectus hujus duplicis causa, constaret, certam etenim eam exhibere neutiquam iis datum, doctrina circulari de sanguinis fluxu (quam magno Hippocrati *notam fuisse vanè admodum plurimi contendunt) eaque sola lucis plurimum huic negotio conferet, nec crediderim, rationem quæ satis facere veritatis cultori queat dari posse quæ eidem haud insistat.*

Sit ergo hæc ad quæstionem tuam responsio. Cerebro vulnerato vasa sanguifera arteriosa similiter læsa, cerebri ipsius sive sint, sive membranarum ejus, sanguini contento, uberius, parciusvè exitum concedunt, hic calore spirituque privatus sensim putrescere incipit, veramque in materiam purulentam converti; Accedit, quod sanguis nutritiitius circa vulnus ex debito mutari nequeat, undè facilè in pus convertitur; & hac ratione suppurationis datur incrementum, nisi natura vel ars inhibeat. Circularem suum motum interim absolvit sanguis, mutationis plurimum non solùm in corde, sed & partibus principibus aliis, assumens. Corporis sic partes omnes pererrans sanguis, ipsumque adeo cerebrum malè constitutum, non potest non pravam contrahere dispositionem; pravè hîc dispositus per arteriarum carotidum ramulos cerebri substantiam percurrentes, Meningis duræ exhibetur sinibus, qui receptum deferunt in Venas jugulares, & per has in ipsam venam cavam, sicque in ventriculum cordis dextrum, ex quo, postquam in sinistrum deductus, facilis ad hepar descensus; in hepate, nobili satis parte, sanguinis ulterior coctio, à bile itidem aliisque excrementis separatio perficitur. Difficultatis, adeoque quid subest, quo minus sanguis, impurus adeo, hepar accedens, suppurationi ejus ansam materiamque præbere queat.

Via hæc patens adeo, ut nullus dubitare queam, quin mecum eam inire haud recuses. At instabis; cùm sanguis corporis partes omnes pererret, cor, pulmones, lienem, renes &c. quid causa subest, quod solùm hîc afficiatur hepar? Ad quæstionem hanc respondeo, Cor substantiâ constare solidâ, compactâ, caloreque insito vegeto, hinc paucis subjectum esse morbis, hostem suum vi singulari expellens; Idem quoque Lienem præstare, reticulari nervorum ex plexu compositum, hâcque sua structurâ non solùm ab aliis partibus plurimum differre, sed &, quod rarissimè in cadaveribus malè constitutus reperiatur, efficere; Pulmonem ob substan-

substantiæ raritatem, vasorumque amplitudinem haud adeo facilè affici posse; Renes impuritates suas sero communicare, sicque per urinam evacuari permittere, at longè aliter cum Hepate constitutum esse; eo quod per venam portæ sãguis illi offeratur multò crassior, fæculentiorque eo qui per venam Cavam quod & color diversus, & consistentia varia clarè, satis indicant; ductuum lympham ad chyli glandulas receptaculaque vehentium numerus adsit insignis, in quibus ob summam subtilitatem, parvitatemque facillimum humorem subsistere; sanguinis purificationi coctionique continuo inserviat, præter vasorum bilariorum, sanguiferorumque, maximam copiam, miramque complicationem, vix aliud, ut substantiam componentem, agnoscens quam sanguinem concretum, unde & parenchyma jam à longo tempore dictum, quæ quidem soliditatis aliquid habet, ast fibras possidet firmas minus iis quæ sunt cordis, renumque; quibus accedit, quod arteriis gaudeat paucis, iisque exiguis admodum, respectu nempe aliarum partium, hinc spirituum vitalium quantitate minore, unde est quod hostium impetui resistere minus queat, sicque morborum plurimorum nutricula. Scriptis his quæ desunt, ad pleniorem explicationem data occasione, verbis addemus.

BARBETTE.

Litteræ hæ quod si Chirurgiæ cultoribus haud satisfecerint, non scio quid adferri queat, ad id ut, quo modo, quave via materia purulenta ex Cerebro vulnerato ad hepar deferri possit, declaretur; in gratiam juniorum ea quæ Medicus eximius *Nicolaus Zassius* ad Epistolam nostram ea de materia ipsi missam respondit, progressis addemus.

Celeberrime, Doctissimeque Vir,

Quæstionem Medicis aliis propositam ne, quæso, ægrè feras, quod & polito tuo judicio, experientiæque singulari offerre ausus fuerim, est ea: cum vulnus cerebri sæpius sequatur Hepatis suppuratio.

Per quas vias materia purulenta à cerebro ad hepar defertur?

Ad hanc certius ut respondere queas necessarium omninò ducimus casum eum proponere qui nobis occasionem suggessit eam instituendi.

XII *Mensis Junii in Nosocomio publico Amstelodamensi cura nostræ subjectus juvenis viginti præter propter annorum, melancholicæ temperiei, staturæ mediæ, tribus locis in capite vulneratus; vulnus gravissimum in occipitis occurrebat decliviore parte, proximè ad suturam lambdoidæam, cui jungebatur fissura, similiter ac fractura ad meningem penetrans duram; fracturæ inhærebat fragmentum ossis hujus figuræ & magnitudinis [Vide Fig. 5. tab. proximè adjecta.] deorsum dimissum ad spatium quod est inter duram matrem & cranium ipsum, sicque fracturæ eam constituens speciem, quæ* Hippocrati ἔσφλασις *appellatur.*

Fragmentum hoc, molestum valde vulnerato, doloris gravioris causam, impedimentum singulare evacuationis materiæ purulentæ fragmento dicto succumbentis, quo tolleretur, instrumenta varia adhibita, elevatoria imprimis, ast frustraneus omnis labor, Trepano, cranium perforare necessarium fuit.

Primo à tempore ad diem 20. *immunis æger fuit á febre, siti, vigiliis, sopore, vomitu (nisi quod lumbricum evomuerit) delirio, convulsionibus, ast à die dicto puris per vulnus effluere soliti, sub cranio collecti, copia imminui cœpit accedente febre, doloréque hypochondrii dextri summo; Tertio ante mortem die febris, ast ultimo delirium, valdè augebatur, dolor contra hypochondriacus imminuebatur,* 28. *mensis dicti obiit.*

Defuncti & Caput, & ventrem imum aperiri placuit Amplissimo Magistratui, tum quod ventris dolore gravi circa hypochondrium dextrum laborasset defunctus ante obitum, tum quod ad vulnus Cerebri non rarò abscessum hepatis sequi, ex nobis percepisset Magistratus dictus; pro me adducebam authoritatem Ballonii lib. de morb. Epid. Paræi lib. 10. cap. 12. *&* Pigræi l. 4. cap. 8.

Calvariâ ablatâ puris exigua valde quantitas sub loco vulnerato reperiebatur, eaque dura incumbebat matri; circa os occipitis, ubi fissura aderat cujus supra mentionem fecimus, Trepano facta perforatio, fragmentumque elevatorio remotum, puris nihil omninò invenire licuit, ast omnia hîc, mater imprimis dura, laxa admodum, madoreque perfusa.

Ad foramen ossis occipitis, per quod spinalis medulla ad vertebras spinæ descendit, ubi devenimus, omnia, membranas imprimis medullam investientes, musculosque cervicis caput retrorsum moventes, serò scatere reprehendimus, quæ tamen humiditatis collectio gravis nunquam ægrotanti fuerat.

Relicto capite anatomen aggressi sumus Abdominis, ubi primo nobis occurrit Hepar, & in eo abscessus, pilæ magnitudine respondens, puris libram semis exhibens.

Finem hic imponimus observationi nostræ, quam nudam adeò proponere placuit, quo quæ illustrationis loco exhibere, Tibi Viro literato, animus pleniori stylo nobis offerantur; sententiarum nostros inter Medicos Chirurgosvè mira varietas; sunt qui volunt puris collectionem hepatis constitutioni morbosæ adscribi debere, adeoque ex cerebro minimè defluxiße; Placet aliis, quorum numerus insignis, purulentam materiam à cerebro per vias occultas ad hepar defluxiße, & hujus dicti rationem inde imprimis deducunt quod notatum fuerit, quoties in cerebri vulnere puris imminutio, toties in hypochondrio dolorem augmentum sumpsiße. Lympha tua lucis plurimum commodiori huic deductioni puris ex capite ad hepar adferet; Galenus lib. 6. de locis affect. cap. 4. *Pus sincerum ex Pulmone deferri poße scribit per arteriam venosam in ventriculum cordis sinistrum, ex hoc in arteriam aortam hinc in emulgentia vasa, sicque ex renibus per ureteres ad vesicam, quo cum urinâ evacuetur.*

Ambros. Paræus lib. 17. cap. 51. *in Secretario* Satset, *quoties brachium vulneratum parum exhiberet puris toties urinæ, alvique fœcibus multum ejus permixtum fuiße, testatur.*

Ampliss. D. Consul Nicolaus Tulpius observ. Med. lib. 2. cap. 6. *&* cap. 27. *Historiam nobis proponit, ubi purulentia pectoris in sponsâ quadam per umbilicum viam sibi elegit, imò hepate collectum pus per os & alvum evacuari poße notatum.*

Clar.

Clar. Medicus Guilielmus Piso, *Brasilia praxin exercens in servo cujus Cranium fractum, casum similem observavit, & hac observatio occasionem ipsi dedit, ex me, aliisque, etiam me parario, ex Te, quibus viis materia dicta translatio perfici queat, inquirendi.*

Vale, Vir summe, brevique qua habes hûc facientia communica, nihil unquam, considerationis alicujus, hic occurret, cujus te non primo tempore participem faciam, interim

Officia mea & hic & ubique
Tibi offero
JOB à MEEKREN.

Responsoriæ hæ sunt.

Vir curiosissime, Chirurge expertissime,

AD solutionem quæstionis propositæ respondeo, abscessum eum quem in casu proposito hepati innatum scribis, ad instar pilæ lusoriæ, materiæ purulentæ non exiguam copiam exhibentem, visceris illius contusioni, aut læsioni cuicunque adscribendum esse, unde putrefactio secuta.

Sententiam meam confirmant abscessus circumscriptio, extensio, quæque eo faciunt, pilæ etenim figuram formamque habebat in hepatis parte convexa notabilis.

Querelas quas dolores hypochondriaci causant Hippocrates *defendit in aphorismis, dum dicit: dum pus fit dolores & febres augentur; at eo facto imminuuntur, imò desinunt.*

Sequi nihilominus quandoque abscessus hepatis, & mesenterii capitis vulnera libens concedo, sola authoritate Petri Pigræi *motus, cujus* cap. 12. lib. 4. *videri potest. Placet ipsi abscessum Hepatis & Mesenterii originem ducere ex consensu partium, qui nervorum recurrentium distributioni variæ debetur. At hoc in hepate locum non invenit, cum Nervi dicti à sexto pari provenientes hîc non inveniantur. Placent nihilominus quæ proponit Vir citatus, cum certum mihi sit (concedantur pro libertate animi sensum proponere) similiter ac nervi nihil aliud sunt quàm cerebrum expansum, membranas etiam nil nisi nervos extensos & ampliatos esse, adeoque consensum partium æqui membranarum quam nervorum ope perfici.*

Vias ubique exactas eligere mathematici est, in cerebro nostro tales fingere licet, ast reipsa invenire impossibile.

Ipsa per ossa purulentam materiam natura traijcere novit, Hippocrate *teste, quid obstabit, quo minus, faciliori etiam negotio, per arterias, vel etiam ligamenta ipsa, quorum beneficio hepar toti cohæret, eadem efficiat, corpus; ut enim totum perspirabile est, sic & fluxile.*

Imò ex sententia Galeni lib. de loc. affect. 6. cap. 4. *[si benè memini] pus omne, per arterias, venasque totius corporis variè agitato sanguini jungitur, sicque minimè eidem mixtum, ad renes deductum, cum urinâ excernitur, quæ omnia epistolio tuo proponere nobis placuit. Hæc similiaque naturæ alicui proprietati, quæ chymicis archeus, faber, artifex, & Medicus naturæ, vocatur, adscribuntur; opus hæc suum perficit non ratione vel judicio, sed vi sola atque virtute facultatis secretricis atque expultricis, uti in scholis loqui solent, vias sibi eligens occultas.*

Serosus liquor, aquè in vasis ac extra ea detentus, vias, fæculentarum impuritatum accessu sæpius impervias an disponat, adeò ut puri ad hepar facilis concedatur aditus, considerari meretur.

Serosam quod spectat humiditatem, quam copiosam repertam fuisse scribis circa integumenta spinalis medullæ, de quarum tamen partium læsione nunquam conquestus fuerat æger, lympham eam credimus fuisse innoxiam corpori, eo à naturâ ablegatam, quo à periculis præservarentur partes.

Hæc ad propositum tuum. Vale, salutem meo nomine indices Clar. Guilielmo Pisoni, *cujus labores in describendis Brasiliæ fructibus, Herbisque valdè probamus.*

NIC. ZAS.

CAP. III.

De Fracturis iisdem.

AD quæstionem propositam quæ responderunt Medici adducti, Artis nostræ cultoribus satisfacere posse credimus; nihilominus, cùm plurimi reperiantur, quibus ea displiceant, imò observata nostra æquè ac sententiæ diversorum Authorum fabulis annumeranda habeantur, ex eo, quod, si quando abscessus in viscerum internis reperiantur, haud adeò fracturis Cranii adscribi debeant, quam quidem morbis eorum variis, placet observationem aliam prægressis jungere.

Die 7. mensis Junii curæ nostræ subjectus *Henricus Henrici Osnabrugensis*, in quo ex ictu os frontis fractum, depressumque notabatur; duodecimo ab hoc tempore die obiit æger.

In hoc, æquè ac in aliis decumbentibus, de dolore lateris dextri, puris in vulnere imminutione, denique febre, atque delirio, querelæ fierent.

Calvariâ ablata, pituitosa occurrebat, eaque corrupta materia, non solum in latere capitis dextro circa piam matrem, sed & in sinistro (eò quod ex concussione Cerebri arteriæ laceratæ) circa sinus.

Relicto capite, quod de dolore hypochondrii dextri, dum in vivis æger, valdè conquestus, purisque in loco affecto imminutio considerabilis, Ventris inferioris viscera accipimus; ad hepar ubi devenimus palmæ ferè magnitudini accedentem inflammationem in eo reperimus, quæ sine dubio purulentæ collectioni ansam dedisset, siquidem diutius in vivis fuisset jam defunctus.

Observata hæc nostra ultima quibus satisfacere nequeunt legant, quæ simili de materia habet *Petrus Marchette obs. Medic. sylog. obs.* 14. Quintò inquit observavi sæpissimè, quod quando in his vulneribus collum incipit dolere, parte potissimum postica, & laterali, tunc materia purulenta delabitur ad Thoracis, & abdominis cavitatem, quæ longiori mora cùm pulmones, tum pleuram, aliquas nempè ipsorum partes, erodit, ex quibus multa sanies emanat, quæ postmodum ad abdomen defluit, cum Jecoris, & Lienis labe, in quibus varias pustulas excitat, quibus disruptis perindè ac ex pulmonibus, & pleura, ita & ex his materia puru-

2. In fractura nasi, quod eminet, deprimendum est: quod autem est depressum, attolli debet spatula vel alio aliquo instrumento. Postea calamus vel canula naribus inserenda, & externè emplastrum ad fracturam imponendum est. Si os à carie conservetur, curatio intra decem vel duodecim dierum spatium perficitur.

3. Maxilla fracta restituitur digitis intra & extra os adhibitis: qui si nimium sint debiles, aliquis caput retro, & Chirurgus antrorsum trahit, atque ita reponit. Curatur xx. diebus.

4. Os humeri si fractum sit, alter brachium retro, & alter cervicem vel humerum ad se trahat: interea Chirurgus sursum trahit quod depressum est, & deorsum, quod se nimium attollit. Pilam si in axillarum cavitatibus collocaveris, & cubitum ad costas adduxeris, multo facilius hæc operatio procedet, & viginti quatuor dierum spatio sanabitur.

5. Si *Omoplota* frangatur, ubi se conjungit cum brachio vel osse humeri, malum illud plerumque insanabile habetur. Si frangatur, ubi se attollit, quod facili negotio persentitur, humerus vel brachium manibus sive fasciolis fortiter deorsum trahatur, & interim suo loco reponatur. Si in varia frustula frangatur, incisionem facito, qua auferri possint, nisi adhuc periostio adhærerent: nam isthoc casu hæc naturæ permittito, quæ ipsa facit accrescere, vel tandem sua sponte emittit & projicit. Sanatur hæc fractura xl. diebus.

6. *Sternum* aut *frangitur*, & tum inæqualitatem invenies, quę attacta digitis cedet, & aliquem fragorem excitabit; aut deprimitur, & tum inflexionem senties, quæ dolorem, anhelationem, tussim & sanguinis sputum movet. Patientem, ut probe curetur, magno lapidi superimponas, utrosque humeros deorsum premens. Hoc

purulenta effluit; quanquam hujus observationis ignari existiment, abscessus obortos in his partibus, quorum ratione patientes moriuntur, non ex capitis vulnere, quòd ex capite copiosum pus, posse ad inferna viscera delabi, non sibi persuadeant: prout in plerisque observavi, mediam thoracis, & abdominis cavitatem pure fuisse refertam. Quam observationem multis tum in Theatro Anatomico, tum in Valetudinario S. Francisci demonstravi.

a De

Hoc peracto, costas horsum & retrorsum moveas, usque dum omnia suo loco inveniantur.

7. Simplex *costarum* fractura absque magna contusione & inflammatione vicinarum partium viginti dierum spatio, emplastro ad fracturam duntaxat adhibito, curari potest. Si extra promineat costa, manu in pristinum locum imprimenda est: si ad interiora vergat, spiritum comprimendo, foras est urgenda, interim tamen ei manibus opem ferens. Hoc si non succedat, emplastrum glutinatorium imponito, quod toties vi abstrahes, donec costa in locum sit reducta. Scarificationes in hoc casu nihil prosunt.

8. Simplex *vertebrarum* fractura facillime digitis reducitur, & xx. diebus curatur. Verum si spinalis medulla tantopere lædatur & imprimatur, ut patientis brachia & pedes languidi insensibilesque fiant, neque urinam emittere, neque alvum pro arbitrio morari possit, rarissime æger mortem evadit. Summa tamen ope nitere, & si ossiculum unum & item alterum sit solutum à periostio, incisionem facito, & ea eximito.

9. Eadem hæc intelligas de fracturis ossis coccygis & ossis sacri: hoc ipsis duntaxat peculiare est, ut digitis in anum insertis, in pristinum locum reduci queant.

10. Os coxendicis fractum, sine ulla mora reponi debet, & tum viginti quatuor diebus ejus curatio perficitur, alias enim varia supervenient accidentia. Si autem fractura sit multiplex, statim in prima deligatura incisio est tentanda, frustula jam soluta auferenda, & quodammodo adhuc fixa reducenda sunt. Verum propter tendinum, musculorum, venarum & nervorum copiam, quæ totum os tegunt, ejusmodi incisio non sine magno periculo institui potest.

11. Os brachii adjutorium si fractum sit, cubitum primo versus pectus flectito, deinde inferiorem ossis adjutorii partem præhendito, eamque deorsum trahito, & ita in locum reducito. Sed hoc observandum est, brachium toto curationis tempore ea figura, qua extenditur, collocari debere; nam alioquin fractura rursum dissolvetur, si vel minima reponendi mutatio ei contingat. Hoc tamen volo, ut Chirurgus, quoties deligaverit post secundam

aut

aut tertiam deligaturam, patientis brachium in directum extendat, ne tendines, ab osse brachii adjutorio ad cubitum vergentes, & sese diuturna quiete contrahentes, ibi immobiles redderentur. Attamen hæc tendinum contractio (quæ ad risum usque ab hodiernis quibusdam Chirurgis nervi appellantur) facillimè intra duorum vel trium mensium spatium sanatur, si ægro demandes, ut quotidie ponderosum quid gestet, & ipse tendines emollire, humectare & decocto quodam (quod Belgice dicitur *Penssop*) fomentis & aliis medicamentis laxiores reddere studeas: interim tibi cave à spiritu vini & medicamentis attenuantibus. Cum fructu infrascripto linimento usus fui.

R. Axung. human. anatis an. unc. j. Ung. altheæ compos. unc. ſ. Ol. lumbricor. lilior. albor. Chamomill. an. drach. ij.

M. F. s. a. Linimentum.

12. Os humeri adjutorium quadraginta diebus sanatur. Restitutio ossis coxendicis parum ab illa differt.

Cubitus constat duobus ossibus, majus dicitur *Radius*, & minus *Vlna*, & utrumque focilla appellatur. Focilla minor fracta facillimè restituitur, sed curatu est difficilior, quàm major focilla, & multò difficiliùs utrumque os fractum sanatur; quippè tum vehementior extensio institui oporteat. Cùm probe sint reducta & deligata manus pectori est imponenda, sed aliquanto sublimius cubito: deindè post secundum aut tertium diem, sed sine vi & dolore, brachium debet extendi, ne adfluentes humores in juncturis diutius quam par est commorantes, ibi ossium concretionem efficiant, qua neque amplius extendi neque inflecti possent. Curatio hæc triginta diebus absolvitur.

13. Etiam *pes* duobus constat ossibus, majus *Tibia*, minus *Fibulæ* appellatur. Curatio à præcedenti nihil peculiare habet.

14. Si patella genu in transversum frangatur, patiens plerumque claudicat: si verò per longitudinem frangatur, fermè à musculis sursum trahentibus, absque manuum auxilio in locum reducitur, & viginti diebus sanatur.

CAP. V.

De natura, differentia, signis, causis, prognosi, & curatione Luxationum in genere.

LUxatio est recessus ossis è proprio sinu & loco in alienam sedem, motum arbitrarium impediens.

DIFFERENTIÆ sumuntur I. à forma: aliquando os totum è sinu prolapsum est, & propriè *Luxatio* sive *Dislocatio* appellatur. Aliquando os paululum tantùm promovetur à sinu, & tunc *subluxatio*, sive *Elongatio* dicitur. II. à causis, quarum aliæ sunt externæ, ut ictus, luctatio, casus, saltus, cursus &c. aliæ autem internæ, nempè humores ad articulos fluentes.

CAUSÆ igitur sunt duplices, 1. externa, uti casus, ictus, cursus, luctatio & vehemens extensio; quæ subinde obstetricibus non admodum cautis evenit. Imò ictu aut lapsu gravi embryonum ossicula in utero subinde luxantur.

2. Interna, scilicet cùm humores ad articulos fluunt, quibus ligamenta remolliuntur & laxantur, & ossa de sede sua deturbantur.

SIGNA, præsertim in corpore macilento, sunt satis manifesta. Os illo in loco ad quem prolabitur tumorem & eminentiam; & in loco ex quo recessit, cavitatem efficit. Si luxatio sit perfecta membrum sursum trahitur, & brevius evadit. Verùm si luxatio fiat ligamentorum laxitate, tum membrum evadit longius, dolore afficitur, & patiens pro arbitrio suo movere nequit. In Subluxatione pauciora habes accidentia, & rarissimè omnia in uno eodemque subjecto conspiciuntur.

PROGNOSIS. In infantibus & corporibus exilioribus ossa faciliùs reponuntur, sed difficiliùs suo loco retinentur: contrarium fit in robustis & senibus. Capitis luxatio lethalis, vertebrarum periculosa, vetusta curatu difficilis est. Quæ à causis internis proveniunt, tardius curantur, & faciliùs reponuntur.

CURATIO. Os è sinu prolapsum aut manibus, aut fasciis, aut instrumentis in pristinum locum est reducendum. Ex tribus hisce mediis pro parte affecta moveberis commodissimum eligere: attamen

hic

hic æque ac in fractura ossis quadruplex hæc Chirurgia, nempè extensio, coaptatio, deligatio, & depositio, exerceri oportet. Tamdiu membrum extendatur, usque dum inter os, quod suo loco manserit, & inter os prolapsum, cavitas quædam reperiatur, ne ossis caput superciliis sinus in coaptatione nimium allidat, unde postea gravissima, imò incurabilia accidentia exoriri possent. In coaptatione sive depositione, neque os, neque musculos contorqueas, sed naturalem figuram servent. Antequam te ad deligationem accingas, inflammationem à membro arceto, & ejusmodi utere medicamentis quæ humorum influxum prohibent, denique sequentibus remediis partem affectam corroborato.

Emplastrum corroborans.

R. Thuris, Mastiches. Boli Armeni. Sang. Draconis an. unc. ʃ. Far. Molendini volatilis unc. j. Rad. consolid. maj. drachm. ij. Sævi arietin. unc. iij. Ceræ albæ q. ʃ.

M. F. Emplastrum.

ALIUD.

R. Lithargyr. Ceræ, Resinæ an. unc. iij. Liquefactis super igne adde Symphyt. maj. Far. fabar. Boli Armeni an. in aceto maceratorum & Siccatorum unc. iij. Tragacanth. unc. ij.

M F. Emplastrum.

Si neque dolor neque alia accidentia necessariò exigant, ante quintum, sextum sive septimum diem fasciæ non sunt solvendæ, & quantum sit possibile, membrum immotum servandum. Denique partem æqualiter, & in tali figura deponito, ut non facile defatigetur.

Si Luxationi inflammatio adsit, cave membrum extendas, antequam ipsam removeris quod primò emollientibus, & deindè medicamentis attenuantibus præstabis.

Linimentum emolliens.

R. Ung. altheæ composit. drachm. ij. Axung. porcinæ unc. ʃ. Ol. lilior. albor. Rosac. myrtin. ana q. ʃ.

M. F. Linimentum.

Emplastrum attenuans.

R. Colophoniæ, picis, thuris, Mastiches ana unc. j. Sem. cumin. fœnicul.

ana drachm. vj. Ceræ & ol. anethini. q. s.
M. F. Emplastrum.

Cap. VI.

De Luxationibus particularibus.

I. MAxilla, nisi in infantibus, vix in aliam quam in anteriorem partem prolabitur & luxatur. Aliquando ex uno latere elabitur, & facili negotio reducitur: aliquando ex utroq; latere: sed tunc difficillimè reponitur, imò valde periculosum, & subindè etiam lethale fuit.

Rarissimè Maxilla luxatur ex musculorum debilitate, aliquando ex ligamentorum laxitate, ut plurimum tamen ex nimia oris apertione. Si in uno latere elapsa sit, sese obliquè ad partem affectam inclinat: processus acutus protuberat: dentes inferiores non consistunt sub superioribus, præterea etiam committi non possunt. Maxillam propellito ad partem oppositam, & ita in pristinum locum reducito, quod non admodum est difficile; imò aliquando unico, sed rigido colapho in locum reposita est.

Si ex utraque parte maxilla luxetur, tota maxilla in anteriorem partem prominet: os manet apertum: processus acutus ex utraque parte apparet prominentior: musculi temporales sunt extensi. Minister aliquis caput teneat, vel ad murum illud applicetur: maxillam trahito, cùm ambos digitos pollices in os immiseris, primò deorsum, deinde retrò, & denique sursum, atque sic citissimè & facillimè reponitur.

2. Os humeri raro luxatur, & etiam rarò ita reducitur, quin aliquantulum protuberet; quam ob causam patiens sæpenumero manum ad os aut caput porrigere nequeat. Ut optimè reducatur, ægrum resupinato, & lapidem sive cacabum sub humeris collocato; deinde brachium antrorsum & retrorsum extendito, in illo scilicet latere, ubi luxatio conspicitur, & denique prominentem scapulam in propriam sedem repellito.

3. Os humeri adjutorium magnum sive supremum nunquam retrorsum luxatur, rarissimè sursum & antrorsum, sed plerumque deorsum. Certissimum hujus rei signum est, cum sub axillis rotundam quandam duritiem, & supra humeros cavitatem quandam per-

perſentias: brachium altero longius eſt, & patiens manum ad os porrigere minimè valet. Variis modis reducitur, ſed hi commodisſimi tutisſimique cenſentur. 1. Imponatur patiens articulis humerorum hominis robuſti, & ita teneatur: alius autem brachium deorſum premat, & deinde Chirurgus ſupremam partem in acetabulum elevet, & hoc modo brevisſimo temporis ſpatio in ſedem reducitur. 2. Scalam ſatis firmam ſumito, & infra juxta eam ſedem apponito, cui patiens inſiſtatur: ſupremus Scalæ gradus corpus quoddam habeat rotundum, quod cum alarum forma ad amusſim convenit: brachium affectum ei imponito, & deorſum trahito, os humeri horſum & retrorſum movens: miniſter interim etiam brachium ſanum deorſum trahat, & ſedem pedibus patientis ſubducat, ut os humeri, ipſo ita pendente, in priſtinum locum reduci posſit. 3. Alas patientis ponito ſupra humeros viri robuſti, quique altiori eſt ſtatura quam ægrotans: brachium luxatum deorſum trahat, proprium humerum elevans, quaſi æger penderet: prematur humerus deorſum, brachiumque horſum ac retrorſum moveatur, donec omnia in locum redierint. 4. *Gloſſocomium* ſive *Ambe* quam Hippocrates deſcripſit, Paræus emendavit & *fulcimentum ſubalare* appellavit: inſtrumentum eſt commodiſſimum cujus forma apud illos conſpici poteſt.

4. Cùm *vertebræ cervicis* luxantur, patiens humili ſede ſedeat, & humeri deorſum premantur: deinde caput utraque manu ſublevetur, horſum & retrorſum moveatur, ſed abſque ulla vi, & ita reponantur vertebræ: hiſce peractis, æger quodammodo liberabitur, & caput pro arbitrio ſuo movere poterit.

5. Si *vertebræ dorſi* extra excedant, patiens ſeſe in ventrem projiciat: duo miniſtri vehementer ipſum duabus faſciis extendant quarum altera ſub alis, altera vero ſupra femora alliganda eſt, & hoc modo vertebræ rurſum intrudantur. Si vertebræ ad interiora luxentur, malum lethale cenſetur.

6. Os ſacrum ſi luxatum ſit, digitos in anum inſerito, & extra in locum ſuum reducito.

7. *Coſta* luxata, ne diu extra locum maneat, nam alioquin graviora accidentia mox ſequentur. Si ſurſum verſus è vertebris ſit

prolapsa, patiens cum brachiis in januam propendeat, costamque ita in locum reponito. Si deorsum versus luxata sit, patiens sese inclinet, & manus in genubus collocet, & tamdiu Chirurgus costam prominentem premat, donec in locum redierit. Si ad interiora luxata & prolapsa sit, emplastrum glutinatorium imponito, quod sæpissime vi detrahes, quo peracto, aliquando reponitur: si hoc non succedat, malum lethale est, nam manuum auxilio nunquam in locum reducitur.

8. Cubitus luxatur ad partem anteriorem, vel posteriorem; ad exteriorem vel interiorem, aliquando radius vel subsequitur vel subsistit, quod tactu dignoscendum est. Si luxetur cubitus ad partem anteriorem, brachium brevius redditur, cubitumque inflectere non possumus: Os ad partem anteriorem protuberat, & cavitas insueta in posteriori cernitur. Os luxatum æque in hac, ac in aliis cubiti luxationibus celerrimè est reponendum, aliàs enim vehemens dolor, inflammatio, febris, vomitus biliosus, imò aliquando mors subsequetur. Brachium oblique, & tam diu extendatur, ut ossa in reponendo sese non lædant: si manus sint infirmæ, fascias sume, & brachium luxatum circum columnam, vel lecti castrensis pilam ducito, ipsum extendito, & os retrorsum premito, donec in locum redierit. Si ad partem posteriorem luxetur, brachium etiam brevius evadit, & præterea inflecti non potest. Os ad partem posteriorem protuberat, & in anteriori parte insueta cavitas conspicitur. Si ad interiorem aut exteriorem partem luxetur, eadem reperies signa, sed protuberantia in illo apparet loco, in quem os prolapsum sit, & cavitas in illo, in quo recesserit. Hæ tres luxationum species, post congruam extensionem facillimè curantur, præsertim si non sint vetustæ. Eadem hæc etiam de Radio intellige.

9. *Femur* quatuor modis luxatur, plerumque ad interiorem, exteriorem & anteriorem, sed rarissimè ad posteriorem partem. Cùm ad partem interiorem luxetur, crus longius altero apparet, & vix inflecti potest, genu in exteriorem partem prominet, & caput ossis femoris in inguina prolapsum est, & manifeste ibi cerni potest. Quàm difficulter reponitur, tam facile rursum excedit: hinc patiens in phtisin incidit, & subclaudus evadit.

Ut femur in priorem reducatur ſedem, æger in medio ſcamni aut menſæ collocandus, & intra ejus pedes firmiſſimus teres, linteis obvolutus, inſerendus, ut cum illo crus ſuum vehementer extendat, & interim manibus Chirurgi reponatur.

Si ad partem exteriorem luxetur, crus brevius evadit, & pes ad interiores partes diſtorquetur. Patiens crus quidem movebit, ſed vix uſque ad terram porriget. Licet non reponatur, tandem dolor omnis peribit, & patiens ſine fulcimento incedet. Ægrum menſæ aut ſcamno, ut ſupra præſcripſi, imponas, & crus aut manibus aut faſciis fortiter extendas, & interim in locum priſtinum impellas.

Si femur prorumpat ad partem anteriorem, inguina intumeſcunt, & nates rugoſæ & excarnes apparent: crus affectum nec brevius, nec longius redditur, ſed inflecti vix poteſt, & urina ſupprimitur. Licet non reponatur patiens, tamen poſt aliquod tempus rectè incedet, ſed aliquando crus trahere neceſſe habebit. Si illud reponere ſtudeas, æger ſeſe in latus integrum & ſanum deponat, & hoc modo crus fortiter extendatur, & in priſtinum locum repellatur. Si manus huic negotio non ſint ſatis validæ, genu in ſedem intrudatur.

Si in partem poſteriorem promoveatur femur, patiens neque crus extendere, neque illud complicare, neque calce terram quatere poteſt, & hoc ſi cum labore tentaverit, in dorſum delabitur: crus altero brevius eſt: in inguinibus cavitas, & nates ſi comprimas, inſueta ibi protuberantia conſpicitur. Licet non reducatur, tamen interjecto aliquo temporis ſpatio, dolor evaneſcit, & crus ſe flecti permittit, ſed brevius & rectum manet: imò neque pes ad interiorem, neque ad exteriorem partem diſtortus eſt. Patiens in ventrem procumbat, crus fortiter extendatur, interim os femoris ſupra genu præhendens; quod trahendum ab integro crure ad partem exteriorem, & ejus os in acetabulum propellendum, in quo tamen non manebit, niſi patiens ab omni prorſus motu abſtineat.

10. Luxatio pedum eodem modo, quemadmodum luxatio cubiti ſanatur.

11. Patella genu ſi è ſua ſede prolabatur, patiens ſe recte erigat, eamque ſic rurſum impellito: in illo latere ex quo receſſit, concavam tabulam, quæ patellæ formam habet, & in ſinu illo pone genu

genu compressas quasdam collocato, & totum pedem tam firmè deligato, ut genu minime inflecti possit. [a]

Cap. VII.

De Herniis.

Postquam osseas durasque corporis partes duriter pertractaverim, sequitur nunc ut molles carnosasque partes lenius pertractem, & earum *Synthesim* describam Itaque à Peritonæo disrupto initium faciam, quod nunc intestinis, nunc omento è naturali sede in inguina sive in scrotum descendendi ansam præbet, efficiens ibi *Enterocelen* sive *Herniam Intestinalem* cum intestina, & *Epiplocelen*, sive *Herniam omentalem*, cum omentum prolapsum sit.

Peri-

[a] De Luxatione ossis caudæ nihil habet Autor, è re itaque fuerit observationem à Curiosiss. Chirurgo Jobo à Meekren in hac materia scriptam adjicere.

Articulationis ope quæ juncta, luxatione facilè sejungi possunt, una tamen aliâ majoris periculi.

Mulier quædam Anabaptistarum sectæ addicta alvi excrementa deponere studens, operculo locum secretum indebitè tectum ignorans, ex improviso os coccygis lædebat, adeò ut nec stare nec sedere valeret, sed ab aliis in lectum deportari debuerit.

Altero die dolor summus, qui jam à primo tempore adfuerat, similiter ac febris gravis, convulsionesque me advocari fecerunt, nec non Medicum ordinarium.

Considerandis consideratis omnium symptomatum originem ossis caudæ luxationem infortunio quodam contractam, pronunciavimus, nullo verò modo ea tolli vel imminui posse, nisi digito in anum immisso os idem suo loco restitueretur. At illa operationem hanc admitteret, nullis verbis, pudore suffusa, induci potuit, quæ exigebat Topica nullius fructus declarabamus, quamdiu repositio debita haud peracta.

Quod nihil omninò hic efficere nos posse observaremus, relicta ægrotante miserè decumbente, discessimus.

Nox molesta valdè, ob symptomatum, convulsionis imprimis, incrementum, quod commodum, imò unicum in hoc casu medium heri declaraveramus, manualem nempè ossis luxati repositionem, mane summo admitteret, urgebat.

Secutus adeoque modum à *Paræo lib. 16. cap. 14.* aliisque præscriptum, digitum sinistræ manus Oleo Rosarum inunctum in intestinum rectum immisi, mox manu dextrâ variis modis locum affectum tractavi, usque dum cum strepitu in locum suum ossicula recederent, quod brevi effectum,

symp-

Peritonæum constat duabus firmissimis, sed mollibus membranis quæ omnia, quæ in ventre aut in infima cavitate sunt, adeò conclusa tenent, ut inde naturaliter nihil procidere queat. In fœminis *Os pubis* [a] ultimus ejus terminus est: in viris extrema ejus membrana ulterius procedit, & primam propriamque testiculorum membranam efficit. In inguinibus vasa genitalia tanquam in vagina circomplectitur, quæ *Processus* sive *Productio Peritonæi* dicitur. Hæc si dilatetur, sive disrumpatur, causa proxima supra dictarum herniarum censetur.

Inguina igitur sunt locus herniis consuetus: verùm noli tibi persuadere, peritonæum in aliis locis etiam non posse dilatari aut disrumpi, & ibi herniam efficere: supra umbilicum contingit, sed rarissimè: infra umbilicum & ad ejus latera, & longè supra inguina non duntaxat ego juxta alios hernias vidi, [b] sed cum illis tanquam cum abscessu agebatur, & Chirurgus non aliam sui erroris rationem in medium producebat, quàm quòd ibi herniis consuetus locus non esset. Hoc profectò ipsos, qui artem & proprium honorem diligunt, observare oportet.

Plerumque intestinum Ileum descendit: aliquando etiam alia subsequuntur & in scrotum prolabuntur: quod profectò simplici dilatatione supradicti processus sive vaginæ [c] fieri nequit, sed in omnibus & similibus magnis herniis, necessariò vagina illa disrupta est.

CAUSÆ

symptomatibus omnibus in totum sublatis. Exterius Ceratum vigonis imponebatur ad curationis absolutionem,

[a] Non in osse pubis terminatur, sed alia ex ipsius membranis ligamenta uteri rotunda vulgò dicta, concomitatur, ita ut etiam in mulieribus aliqua peritonæi detur productio, sed tamen minor quàm quæ in viris existit.

[b] Mihi etiam videre contigit in Iuvene, herniam supra penem collocatam quæ à Chirurgo advocato pro abscessu habebatur, & quàm difficillimum fuit per emplastra & subligaculum curare, quandoquidem subligaculi fabricæ peculiaris admotio, in loco tam incommodo vix perfici poterat: Hodie tamen equitationes etiam violentiores sine molestia, & nullo ampliùs adhibito subligaculo, peragit.

[c] Membranaceæ corporis partes sine disruptione possunt ad prodigium dilatari, si sensim illud fiat, & vis per gradus adhibeatur; sic vesicæ urinariæ animalium, per varias aëris insufflationes & interjectas conquassationes, mirum in modum expanduntur.

[d] Quia

CAUSÆ, ob quas peritonæum disrumpitur sive dilatatur, sunt casus, saltus, percussio, magni ponderis portatio, vehemens vomitus aut tussis, durior alvus, conclusi undique flatus, & omnis corporis vehemens motus.

SIGNA. Tumor nunc major, nunc verò minor apparet; imò aliquando prorsus evanescit, sed minima corporis motione revertitur: quantopere omentum sive intestina protuberent, attamen digitis absque dolore in priorem sedem reduci potest, nisi flatus, & fæces impedimento sint, quę herniæ dolorem vehementer augent

Si intestina flatibus sint repleta, totus venter est intensus: murmur aliquando auditu percipitur: patiens sursum & deorsum flatus emittit. Si excrementa sint indurata, etiam patiens strictioris est alvi: tumor ponderosior & durior paulatim evadit.

Si peritonæum tantum sit relaxatum & dilatatum, tumor parvus paulatim increscit: si sit disruptum subito descendit.

PROGNOSIS. In primæ ætatis infantibus [d] herniæ facillimè sanantur, sed nequaquam, vel saltem difficillimè in senibus: præsertim si peritonæum sit disruptum.

Si intestina flatibus sive fæcibus sint repleta, sequitur dolor, & si non celerrime removeatur, etiam inflammatio, gangræna, & tandem etiam mors inevitabilis.

CURATIO. Resupinetur æger, pedibus in altum elevatis & parum dilatatis, quo contingit sæpius, intestina vel omentum ad pristinam sedem sua sponte redire: hoc si non succedat, leniter digitis in locum urgeto: si autem flatus sive induratæ fæces in causa sint, quo minus hoc perficere queas, subscripta medicamenta adhibere necesse est.

Si excrementa sint indurata.

R. Rad. Althææ unc. ij. lilior. albor. unc. j. Herb. Malvæ. Violar. Parietar. an.

[d] Quia sc. dum intestinum per ætatem majus evadit, peritonæi annulus non ita continuò dilatatur, (præcipuè si subligaculum adhibeatur,) ut intestinum grandius factum, per illum elabi possit.

e Pro

an. M. ſ. Flor. chamomill. Melilot an. p. ij. Furfur. M. ſ. Coq. ex aq. commun. & expreſſioni

Adde

Far. Hordei Fabar. an. unc. iij Lini, Fœnugræc. an. drach. ij. Ol. Roſac. lilior. albor. Axung. anatis vel gallinæ an. unc. j.

M. F. Cataplasma.

Si hoc Cataplaſma tibi non ſatisfaciat, vel non videatur ſatisfacturum, ægrum per horam unam atque alteram medicamentis emollientibus, lacte bovino, oleo, vel aqua concoctis, foveto, neque tamen clyſterum & purgationum eſto immemor.

Ad flatus diſcutiendos.

R. Ol. Chamomill. Rutac. an. unc. j. Nardin. Anethin. an. drachm iij. Spirit. vin. drachm. ij. Ceræ parum.

M. F. Unguentum.

Aliud:

R. Ol. Abſinth. unc. j. Nardini. Nucis moſchat. expreſſ. an. unc. ſ. Macis ſtillatit. Carui deſtillat. an. drachm. j. Vini Malvatic. unc. j. ſ. Coq. parum, addendo ceræ q. ſ.

M. F. Vnguentum.

Interne adhibe ſemen aniſi, fœniculi, carui, & alia inſuper flatus diſcutientia medicamenta, quæ etiam clyſteribus, hic admodum neceſſariis, admiſceri debent.

Emplaſtrum de cumino, quo nonnulli utuntur, hoc in caſu etiam conducere poteſt.

Vel

R. Emplaſt. Stictic. Croll. Gummi Carann. Tacamahac. an. drachm. ſ. Ol. Philoſophor. Carui deſtillat. an. unc. j.

M. F. Emplaſtrum.

Hiſce impedimentis ita ablatis, & omento inteſtiniſvè in priſtinam ſedem reductis, tam diu ſubligaculis ſive faſciis eadem intra contineto, uſque dum crepidines diſrupti peritonæi ita ſibi invicem ſint unitæ, vel muſculis ventris ita accretæ, ut nihil omnino inde decidere aut prolabi queat. Tanto citius eo pervenies, ſi infraſcriptum Emplaſtrum externe adhibeas, & interne medicamentis utilibus naturę opem feras. Sed non eſto immemor, crepidines diſrupti

F 2 peri-

peritonæi in senibus & vetustis herniis callo subinde adeo esse induratas, ut sibi invicem concrescere nequeant, licet accuratissime ad mutuum contactum sint adductæ, sed in hoc casu subligaculis res peragenda est: sed in primę ætatis infantibus facillimo negotio concrescunt, & fasciæ hic aptiores videntur, quàm commodissima subligacula: qui hujus rei habitum non habet, operam det, ut eum consequatur.

Emplastrum ad Herniam.

R. Rad. consolid maj. Bistort. an. unc. j. ſ. Aristoloch. rotund. drachm. ij. Gallarum, Nucis cupress. Cortic. granator. an. drachm. j. ſ. Flor. balaustior. Rosar. rubrar. Fol. quercus an. drachm. ſ. Aloës, Sang. Draconis. Acaciæ, Lumbricor. terrest. exsiccat. Thuris, Mastiches, Myrrhæ, Sarcocollæ, Mumiæ an. drachm. j. Picis navalis, Colophoniæ, Gypsi usti an. drachm. ij. Lithargyr. Bol. Armeni, Lapid. hæmatit. Chalyb. præp. an. scrup. j. Therebinth. Venet. q. ſ.

M. F. Emplastrum.

Haustus de quo æger bis vel ter de die quinque uncias sumat.

R. Osmundæ regal. Herniariæ an. M. j. Rad. consolid. maj. Bistort. an. unc. i. ſ. Flor. hyperic. M. j. Sem. anisi drachm. ij. Coq. ex vino rubro: colatur. libr. j. ſ.

Adde

Syr. de symphyto Fernelii unc. ij.

M. F. Apozema.

De hisce pilulis patiens mane & vesperi quinque aut sex sumat.

R. Mumiæ drachm. j. Galban. in aceto dissolut. drachm. ij. Myrrhæ, Limatura chalybis, Stercor. Leporis siccat. an. drachm. ſ. Pulv. lambricor. terrest. scrup. ij.

M. F. pilulæ magnitudine pisi majoris. [e]

Si

[e] Pro Intestini reducti novo descensu prohibendo Ambros. Paræus fotum habet ex corticib. granat. nucib. cupress. gall. alum. caud. equin. sumach. berber. aq. fabr. incoctis, imò amici fide magnetem in pollinem redactum commendat, & limacum rubror. pulverem.

Crato in Bubonocele, derasis pilis, tumorem terebinthinâ inungit, tum pulverem inspergit, qui habet: Sang. dracon. mastich. thur. myrrh. āā. ℥j. sumach. balaustior. āā. ℈ij. aloës, tormentill. mumiæ, coloph. bol. arm. āā ℥jß. xyloal. spic. āā ℥ß.

Hye-

Hyeronimus ab Aquapend. propositis Avicenn. Pauli, Celsi etiam medicamentis, & Emplastro quod ingrediuntur, malicor. bol. arm. Sang. drac. āā ℥j. tegular. pulver. ℥ij. pulver. bis ling. ʒijß. cum ovi albumine, modico aceto & coloph. Ægrotantem quadraginta dies in lecto continet, risu, venere, balneo prohibitis, ac bis de die sequent. Electuar. ʒß. præscribit ♃. Rhabarb. assi, consol. maj. nuc. mosc. nuc. cupr. cymin. tragacanth. gum. arabici, mastich. bol. arm. Sang. drac. mum. picis græcæ āā p. æq. in alcohol contundantur, & cum melle despumato fiat Electuar. Nonnulli pulverem leporis combusti addunt. Propinetur vinum austerum, vel aqua chalybeata, aut fluvialis cui folia cupressi, myrtique incoxerint.

Schroderus in Pharmacop. ad quamvis herniam, excepta hydrocele, Emplastrum posuit, cujus sunt, Gluten ex anguillar. exuviis parat. lap. hæmat. sacch. saturn. stann. ustum, gum. ammoniac. in aceto pluti radic. sol. & cum myrrhæ ol. ℥iij. mistum, repeiturvè in Gedanensium Dispensatorio.

Michael Johannes Paschalius: mihi crede, inquit, quòd si Iuvenis triginta resupinus dies quiescat, & de die ʒj. pulver. consol. maj. vel minor. cum jure pedum arietis, vel vino adstringente mane accipiat, recens curabitur hernia. (*Ego pronunciare possum non sine maximo fructu eadem methodo exhiberi pulverem lunariæ brotritidis ad* ʒj.) Nec virtute, si Medico fides, inferior valerianæ radix, succus scabiosæ, pentaphyllonis radic. pulvis. Decoctum contra herniam, unguentum herniosum, emplastrum contra herniam, Mynsichtus descripsit in Armamentario.

Christophorus Koëslerus, Principis Lignicensis Medicus, Filio cui intestinum dimidii digiti longitudine à Scroto prominebat, postquam digitis intrò adegisset, sequentem pulverem præscribit: ♃. folior. consol. saracen. sem. & fol. persol. āā. ℥ijß. fol. pilos. rad. cons. maj. āā ʒß. sacch. pen. ʒv. f. pulv. quo in dies usus in jusculo & horas aliquot quievit. Insuper inguina inunxit oleo momordicæ, & emplastrum contra rupturam cum subligaculo adhibuit, quibus feliciter restitutus, mortem evasit.

Ioh. Bapt. Sironius ad qualemcunque herniam emplastrum habet quod accipit: rad. cons. utriusque āā ℥iij. Laventur optimè, siccentur, pistentur, & in pulverem redigantur, deinde per horas duas in vase ferreo bulliant igne lento & addendo terebinth. ℥vj. optimè misceantur postea mastiches ℥ij. thur. ℥iij. pulver. & per setaceum trajiciantur semper agitando, donec bene misceantur, jam adjic. gum. elem. in pollin. red. & tacamah. āā ℥ij. remov. ab igne & usui serva, ut distendi, urgente necessitate, super corium possit.

Nicol. de Blegny in suis Ephemeridibus Medicis gallicè conscriptis emplastrum communicat quod, ut ipse habet, ad herniarum curationem miranda præstare asseritur. ♃. Olib. vel thur. masc. gum. ammon. & opopon. āā ℥ij. cuncta hæc dissolvi curat in acet. still. s. q. demum accipe

cipe piper. alb. sem. sinap. fol. buxi ãã ℥j. ebull. omnia in aq. fabr. corylis tribus usque ad duar. tertiar. consumption. cola decoct. & fervens adhuc affunde gummat. dissolut. cuncta hæc simul commixta lentiss. igni impone, digerique sinantur per duas horas, demum igne per gradus adaucto, ut ferè ebulliat, adde ℥ij. olei lumbricor. ebull. quousque omnis humiditas exhausta sit, addita postmodum iterum semilibra picis nigr. puriss. ad ignem tamdiu relinquas, quamdiu omnia rectè concorporentur, & in emplastri consistent. abeant, quod alutæ inducendum, magnitud. & figura inguinibus convenientibus, quibus adhærescere permittes, quoad spontè excidant.

Quid de Hollerii herba proferamus aut polygono minor. novem diebus rupturas consolidante, si Hollerio credimus, Fallopio, Matthiolo, Pisoni? Quid de aqua ejusdem stillat. cujus haustu puer sanatus, & emplastro quod accipit: Emplastri cont. ruptur. & de gratia Dei ãã ℥j. Sang. drac. osmund. regal. olib. ãã ʒij. cum ol. myrtill. f. Massa apud Vallesium?

Timæus puero Enteroceles exrupto in dextera parte peritonæo, laboranti seq. electuarium & emplastr. præscribit post decoctum herniariæ ex vino rubello cum Syr. de Symphito dulcoratum. ♃ rad. consol. maj. ℥ß. folior. herniar. persol. sanic. millefol. ãã ʒij. in pol in. redacta cum Syr. de Symph. q. s. f. Electuarium. ♃. pic. naval. ℥ß. a oës ʒij. lytharg. colophon. galb. ammon. ãã ʒjß. visci quern. liquidi ʒvj. arist. ror. myrrhæ, thuris, mastich. bol. arm. ãã. ʒiij. cons. maj. ʒvj. lumbricor. terrest. gallar. ãã ʒiij. sarcocoll. ʒvj. terebinth. & ceræ q. s. f. Emplastrum.

Joh. Uldaricus Rumlerus, Medicus Augustanus, in observation. unguentum habet Medici cujusdam Viennensis, quod in magno ipsi secreto fuit, eoque infantes plurimos, nullum autem adultiorem, restitutos affirmavit. ♃. cons. maj. ℥iß. cons. Sarrac. agrimon. garyophyll. fænic. ped. leon. millef. prim. veris, plantag. ãã. Mjß. mastich. thur. cupul. gland. nuc. cupress. gallar. ãã ʒvj. rad. torment. serpent. ãã ℥j. butyri majal. q. s. f. s. a. unguentum, cui admisce vin. sublim. ut fiat fluxile instar linimenti.

Hyeronim. Keusnerus Medicus Nordlingensis hanc curam proponit. ♃. beton. auric. mur. veron. alchim. pyrolæ, cons. Sarrac. agrim. Sanic. ãã M. ß. rad. garyophyll. ℥ß. incis. & contus. coque in mens. ij. aq. ad consumption. med. bibat mane & vesperi haustum. Postea ♃. lap. magnet. mastich. ãã ʒij. lap. calamin. Sang. drac. ãã j. ♀ ferri, bol. arm. ãã. ℥ß. vin. sublim. mensuræ quart. in hoc pannus duplicatus intinctus herniæ fortiter adligabatur, bis quotidie, manè & vesperi cum subligaculo, ac brevi convaluit.

Monachum Deggingensem in utroque latere ex casu hernia intestinali laborantem, præter alia Syr. quoque vulnerar. fæliciter sanatum in iisdem habet Observat. Ad Syr. autem conficiend. ♃. rad. garyophyll. ℥j. dictamn. alb. cons. maj. ãã. ℥ß. herb. Leontopodii, Sanic. pyrol. auric. mur. solidag. sarrac. cons. med. vinc. perv. persol. numular. agrim. ãã M. ß. rhapont. opt. acor. comm. ãã ʒiij. rosar.

rosar. rubr. p. iiij. Sant. rub. ℥iij ß. calam. arom. ℥j. mac. nuc. mosc. ãã ℈ij. aq. font. ℔iiij. stent 24. hor. in loco calido, vase bene obturato, & primùm lento igne, post vehementiore ferveant ad consumpt. med. ubi refrixerint col. & cum Sacch. albiss. ℥vij. coque ad consist. Syr.

Scultetus hoc sibi habet inter assumenda expertissimum. ℞. Cons. Symphiti ℥ij. rosar. antiq. ℥j. cort. citri cond. arant. cond. ãã ℥ß. pulv. herb. persol. herniar. ling. serpent. rad. cons. maj. ãã ℥jß. sem. plantag. ℈iiij. cichorii, fænic. corall. rub. præpar. ℥jß. margar. præp. ℥ß. lap. chrysol. præp. ℈j. Syr. myrtin. vel corallor. q. s. M. F. Electuarium, quatuor ante prandium, & tribus ante cœnam horis nucis juglandis quantitate deglutiendum, cui vini rub. austeri, suspenso nodulo, haustum superbibat. ♃. herbar. fragar. cons. med. vinc. perv. equis. ling. serpent. persol. ãã M. j. rad. sigill. Salomon. ℥jß. cons. maj. ℥j. sem. plantag. ℥ß. cichor. ℥iij. fænic. ℥ij. cumini ℥j. incis. & contus. misc. ad Sacc. in trib. vini rub. vel albi mens. suspend.

Marcellus Cumanus medulla citri herniæ intestinalis curationem molitur ♃. medull. citri subtiliter incisam, bulliat in axung. porci recenti, post coletur perpetiam, & iterum ponatur ad ignem, in fine misceatur mastix, oliban. cera alba, eritque optimum unguentum citrinum.

Pro *Hydrocele* Lotichius, loco cum spongia fomentato emplastrum præcipit. ♃. herb. orig. rut. absint. chamom. ãã M. j. baccar. laur. ℥j. sem. anisi, fænic. cumin. ãã ℥ . coq. in s. q. aq. comm. & aceti pro fotu. ♃. Emplastr. de baccis lauri, Stercor. capr. ãã ℥jß. cochlear. contus. cum testis ℥ß. sem. cumin. sulphur. ãã ℥ij. malaxentur cum olei rutæ, chamom. ãã q. s. f. Emplastr.

Hyeronim. Reusnerus nobilem quendam hernia aquosa laborantem his remediis liberatum introducit. ♃. vini sublim. quart. ß. olei chamom, cochlear. j. croci parum M. optimè in vitro, eoque calfacto ungatur quotidie hernia mane & vesperi; postea fac sacculos ex geronio cocto in vino rubro, & inter duos orbes ligneos expressos calidissimè applica, semper applicatos relinque noctu & interdiu, donec humor omnis omnino absumatur.

In *Pneumatocele* pulverem magnifacit Geierus qui; ♃. sem. anis. fænic. carui, dauci, cumin. bac. laur. contus. ãã ℥j. liquir. ras. gingiber. alb. galang. ãã ℥ß. caryophyll. cubebar. piper. long. sem. rut. ãã ℥ij. anisi Saccharo obducti ℥iij. Sacch. ℥vj. M. f. s. a. Tragea. ♃ specier. aromat. rosat. dianis. ãã ℥iß. olei fænic. ℈ß. Sacch. in aq. aurant. soluti ℥iiij. f. Tabellæ.

Rondeletius Ramicem fovet vino adstringente & lixivio in quo ebullierint cumin. baccar. laur. sesel. rut. ãã ℥j.

In *Sarcocele* aquam virg. aureæ destillat. præclarè agere creditur.

Rolfincius ad herniam carnosam suum quod Rolfincianum vocat, emplastrum commendat. ♃. succi ferulæ galbanifer. resinos. ammon. resinos. ãã ℥j. infund. per noctem in aceto scillit. solve super igne & cola, ut à sordibus liberetur. Facta leni aceti exhalat. adde rad. aristol. rot. ireos flor. ãã p. v. marcasitæ Saturn. ℥j. lapid. calamin.

lamin. myrrh. ãã ℨiij. olei laur. & ceræ q. s. f. Emplastrum.

Scultetus pulvere radic. ononidis tumorem resolvit, & emplastro quod habet gumm. ammon. galban. bdellii, ãã ℥ß. dissolut. in aceto add. adip. anat. liq. & col. ℥jß. ceræ citr. ℥ij. olei lilior. albor. medull. crur. bovis ãã ℨx. M. F. Emplastrum.

Iohann. Uldar. Rumlerus herniam carnosam curatam vidit, fotu testiculorum ex vino sublimato, & imposito cataplasm. ex absint. malv. chamom. alth. & sem. lin. ãã conscis. & in lacte caprillo coct.

Georgius Hyeron. Vellehius ex Guilelm. Quarræi ad Joh. Prævotium Professor. Patavinum literis adfert, visam à se curatam Sarcocelen, tam contumacem, ut omnia frustra tentata fuerint, solo emplastro illo Paracelsi, quod in Tract. de curat. vulner. Chirurg. minori adnexo copiosè describitur, & fodicationis alterum appellatur, quo scirrhos etiam durissimos & diuturnos sanatos Prævotius quoque in secretis adnotavit.

Josephus Donzellus in sua Pharmacop. italico idiomate conscripta, non sine veritate commendat emplastrum nullos dolores creans quod sic conficitur. ℞. Olei philosophor. ℥vj. opopanac. galban. bdell. ãã ℨiij. liquefiant omnia super igne lento, dein adde farin. fabar. ℨiij. pulp. ficuum sicc. N°. iiij. camphor, rutæ ãã ℨj. F. s. a. Emplastrum.

In *Exomphalo* post intestin. aut epiploi reductionem ante subligaculi seu cinguli circumductionem hoc ceratum applicandum proponit Aquapendens. ℞. bol. arm. Sang. drac. mastich. Sarcocoll. ãã ℨj. bisling. tegul. pulver. ãã ℨß. res. pin. ℥jß. ovi album. & ceræ ãã q. s. M. & f. ceratum.

Hyeronim. Reusnerus puerum exomphalo laborantem facillimo remedio sanatum vidit, herba nempè & rad. sanic. in ac. coct. & calid. applic. Eodem cum inflammatione & humiditate adflicta filiola seq. pulver. inspersa convaluit. ℞. bol. arm. ver. ℨj. myrrhæ ℈ij. pompholyg. ℨjß. f. pulvis.

Atque hactenus de medicamentis in omnigenis herniis applicandis abundè satis ex Autoribus edisseruimus, superest tantùm ut de subligaculis, eorumque præparandorum & conficiendorum methodo aliquid addamus, quod ita accuratè à Nicolao Lequin Chirurgo Herniario Parisiensi absolvitur, ut tractatulum quod hacce in materia gallicè conscripsit, latine redditum integrum hic adnectere è re, & Lectoris maxima utilitate omnino crediderimus.

TRACTATUS DE HERNIIS.

Quo continentur earum causa, signa, symptomata, remedia, addito ad Herniosos consilio, ut & methodo conficiendorum, atque adhibendorum subligaculorum, tum è chalybe, tum è filo ferreo.

Autore Nicolao Le Quin Chirurgo Herniario Parisiensi.

INter omnes morbos quibus excruciatur corpus humanum, herniæ sunt sanè molestissimi, admodum turpes, & aliquando ita periculosi, ut

ut intra paucas horas hominem de medio tollant, idque revera sæpissimè culpa ignarorum quorumdam, quibus sui curam committunt ægri.

Quòd prædictæ Herniæ sint molestæ, satis superque testantur illi omnes qui iis vexantur, qui omnia movent ut iis se expediant.

Quòd sint turpes, satis probatur ex eo quòd æquè occultò ferantur ac ipse morbus gallicus, quia quamplurimi inepte arbitrantur sic partes genitales enervari, unde etiam familiæ quędam ea de caussa matrimonia summè honorifica & fructuosa rejecere.

Periculum quod spectat res est per se notissima, quandoquidem inde sæpe enatum est quod Medici *Miserere* vocant, in quo intestinum ad instar soricis per illud foramen transiit per quod regredi ipsi minimè est possibile, idque sæpius propterea evenit quòd subligaculum aptum non haberent.

Ut illi occurratur morbo, oportet apprimè nosse omnes Herniarum species; quandoquidem inter eas aliæ sunt veræ, quibus subligacula è chalybe sunt omnino necessaria, aliæ falsæ & impropriè ita dictæ, tumores nempe semper Scroto adhærescentes quorum curam Doctioribus Chirurgis relinquo: interim utramque speciem explicabo, superque iis sententiam feram, dum tamen veris præcipuè insistens quid annorum triginta sex praxis edocuerit, demonstrabo.

De Herniis Veris.

Herniæ veræ sunt triplices, ut ipse testatur Galenus lib. de Tumor. cont. natur. Enterocele, Epiplocele & Enteroepiplocele, quæ & complicatio intestini, & epiploi quæ simul delabuntur.

Hæ Herniarum species rursus multifariam subdividuntur; nam etiamsi Autores eas tantum in completas & incompletas, majores, aut minores, distribuerint, interim plurium annorum praxis multas me edocuit alias differentias admodum necessarias illi, qui hernias curare, iisque subligacula apta applicare, studet. Differentiæ istæ petuntur & à motu Herniarum, & à partibus quas occupant.

Motum quod spectat, aliæ momento egrediuntur, aliæ sensim, aliquando ad instar fusi apicis acuminatæ, aliquando ad instar bubonum. Herniæ reperiuntur quarum foramen proximè ad os pubis situm est; aliæ in quibus ad inguina, non tantùm magis ad corporis latera, sed etiam in loco elatiori, positum est; aliæ in ipso coxæ Flexu collocantur, quæ magis sunt mulieribus, quàm viris familiares, & subligaculum cum summa difficultate admittunt: in aliis foramen est angustissimum; in aliis grandius; aliquando in tumorem assurgunt caput humanum exæquantem, & facillimè reducuntur per operationem *Taxim* dictam; aliquando olivæ, aut ovi columbini magnitudinem non superant, & prædicta operatione minimè reduci queunt, sed ad incisionem propter intestini strangulatum deveniendum. Ille strangulatus semper propè reperitur in minoribus herniis ad instar fusi apicis acuminati, in hominibus macilentis & tempera-

menti ſiccioris, quando foramen, parvum eſt & arctum, quandoquidem ſi tantùm parum admodum de novo anguſtetur neceſſariò dolorem, & inflammationem in inteſtinis parit, quibus humores ad partem affectam attracti illam tumefaciunt. In hiſce herniis ſumma opus eſt cautela ne cum iis erretur qui parum in earum cura verſati credunt eò minùs eſſe periculoſas quò minoris ſunt molis, contrarium ſiquidem teſtatur experientia, quâ comprobatur hernias minoris molis eſſe multò magis formidabiles, præcipuè in mulieribus mox deſcripti temperamenti in quibus operatio difficilior, quòd os pubis convexius quàm in viris reperiatur, unde evenit ut ſtrangulatus fiat in loco profundiori & coxæ proximiori, ſicque in parte magis concava, atque in quam difficile admodum ſit per inſtrumenta operationi apta devenire. Hic per tranſennam monitos velim Lectores, attendant ad ægri ſui ſitum, ſi enim operationem ſint tentaturi, eorum ſcilicet nates pulvinari ſatis craſſo ſuperimponant, ut in lectum non deprimantur, quod in hocce peragendo negotio maximè officit.

Herniæ dantur ita fugientes ut manus, inſtrumentorum verum inſtrumentum, eas continere minimè valeat, interim artis perfectio exquirit ut omnes etiam fugaciſſimæ, ſubligaculo apto adhibito in loco ſuo naturali detineantur; alias periculum admodum præſens imminet. Jam verò adnotandum venit cauſam frequentiorem propter quam herniẹ difficilius continentur, in eo eſſe quòd ipſarum principiis non ſatis citò obviam itum fuerit; ſic enim inteſtino & epiploo è propria ſede ſua ad inferiora devolutis, natura quæ vacuum omnino reſpuit, continuò eorumdem locum naturalem partibus adjacentibus replevit, & etiam ſi partes hæ omnes ſint molles, atque eapropter reduci non reſpuant, & aliquando etiam ita reductæ videantur, ut nihil ulteriùs agendum ſuperſit, evenit tamen quibuſdam poſt ſubligaculum applicatum, quô apprimè retinetur pars reducta, evenit, inquam, ut prædictum ſubligaculum minimè ferre queant, quia compreſſis inteſtino & epiploo inter partes quæ locum ab ipſis prius deſertum occupârant, & ipſum ſubligaculum, procreatur dolor internus ad inſtar colicæ qui neceſſario ſubligaculum abiicere cogit. Hocce in caſu oportet ut Medicus aut Chirurgus attendat anne adſit cauſa aliqua conjuncta cui difficultatis pars tribuenda veniat, magna ſc. repletio & inteſtinorum ſaburra; vidi enim ego aliquos qui poſtquam probe expurgati fuiſſent ſubligaculum prius ſibi intolerabile cum maximo fructu geſtavere, propterea neceſſarium erit ægro cum Medico ſuo communicare.

Partes quas prædictæ occupant Herniæ, ſunt ut plurimum Ilia, aut Scrotum, aliquando Umbilicus ubi enaſcitur Exomphalos.

Herniæ quæ Ilia occupant Bubonoceles dicuntur, Herniæ ſimplices aut incompletæ.

Si in Scrotum devolvantur, tunc adeſt peritonæi ruptio, aut ſaltem maxima dilatatio & Hernias faciunt completas, Enteroceles dictas, ſi earum materia fuerint inteſtina. Ex eo autem noſces ruptionem peritonæi adeſſe ſi ſubito & quaſi uno ictu fiat pro-

procidentia, contrà quòd in relaxatione, aut peritonæi dilatatione evenit, tunc sc. intestina & lentiùs & per gradus delabuntur, præterea idem deprehendes ipsa manu in reductione, in qua ægro pedibus stante, & posito pollice super annulis paulum supra os pubis, hernia non derepentè, sed sensim reprimitur, observando quòd si fuerit à dextris pollicem sinistrum adhibeas, si verò à sinistris dextrum: Itaque hæc operatio ad earum classem debet referri quæ ambidextrum volunt operatorem, quales sunt v. g. venæ sectio & chataractæ depressio.

Peritonei ruptio semper aut frequentissimè causas habet externas, exercitia sc. vehementiora, ut cornu canere, digladiari, pilâ ludere, concionari, tussire, sternutare, luctari & cætera quæ ad vehementiora referuntur exercitia.

Minor tamen sollicitudo quæ in relaxatione curanda adhibetur, efficit ut tandem in ruptionem veram abeat, sicque hujus ruptionis causa est interna & præmemoratum symptoma sæpè procreat, quòd sc. subligaculum intolerabile sit ante depurata intestina per purgantia melioris notæ & validiora.

Relaxatio causam agnoscit internam, humiditatem nempe quæ peritonæum dilatat, quod vis postea dividit.

Circa hasce Herniarum species observandum quod, quantumvis magna fuerit relaxatio, illa semper minuitur solô adhibitô subligaculô, quod sc. partem exsiccat, dum intestinum in loco suo naturali retinendo, impedit, quò minus, ut priùs, per sui descensum humiditatem in peritonæi processum deducat, sicque maximam causæ morbi partem tollit, unde sæpe evenit ut subligacula apta, nullis aliis adhibitis auxiliis, relaxationes in omni ætate sanent, ut illud pluries à me visum est.

Intestinum per peritonæi ruptionem devolutum, si in locum naturalem reductum fuerit & ibidem diu contentum mediante subligaculo chalibeo, angustatur foramen, corroboratur intestinum, atque crassitiem priùs per sui exitus & regressus ex parte amissam recuperat, unde hernia major & completa, minor saltem & incompleta fit, sæpiusque etiam curatur in viris obesioribus; tunc enim evenit quod refert Ambrosius Paræus in suo de herniis tractatu, de Sacerdote S. Andr. Artium, cui subligaculum applicitum & aliquandiu gestatum herniam completam perfectè sanavit.

Quandoquidem autem omnes Herniæ dividunt aut extendunt partes, opus habent illæ & reunione & arctatione, quæ sanè totam in curandis Herniis difficultatem faciunt, in illa verò cura tam pauci excelluêre, ut Veteres, Hernias inter morbos incurabiles posuerint, præcipuè verò vetustas, completas, & quæ essent in senioribus; testis sit Guido qui propterea miratur quòd Lanfrancus duos viros seniores, alterum sc. sexaginta, alterum quadraginta annorum, herniis completis & veris rupturis affectos remediis curasset; Sæpius miratus fuisset, si per sola subligacula ab ejus temporibus inventa tam multos vidisset sanatos; credibile etiam est, prædictum Lanfrancum subligacula tanquam

præcipua instrumenta in præmemoratorum duorum virorum cura adhibuisse, etiamsi nostrorum notitiam non haberet, nec illorum mentionem faciat Guido.

Novi quidem quamplurima esse remedia topica, quæ sublicaculum minimè excludit, in iis qui hæc simul adjungere expetunt, interim qui iis minùs confident non errabunt, sed potius instructi erunt contra fraudes circumforaneorum.

Duabus de causis Veteres, Hernias pronunciarunt incurabiles, primò quòd Herniæ completæ & grandiores sint curatu difficillimæ, secundò quòd meis tantùm temporibus reperti sint qui in earum cura se præcipuè imò unicè exercuerint; illam ego Chirurgiæ partem aliis omnibus preferendam censui, quòd sit utilissima & maximè necessaria, nec minus corpus humanum pro subjecto suo habeat quam omnes aliæ operationes, super eo enim debet hocce in negotio fieri methodica manuum exercitatarum applicatio, pro *Taxi* seu reductione perficienda, & omnis generis subligaculis aptis admovendis.

Sed jam redeamus ad unionem & coarctationem, in quibus consistit maxima pars, imò fere totum verarum Herniarum curandarum mysterium, peragitur autem per applicationem subligaculorum chalybeorum, aut è filo ferreo concinnè confectorum, hoc verò jam aperiam in gratiam eorum omnium qui Chirurgiæ operam daturi sunt, ut & in publici magnum emolumentum: Sed priùs ingenuè mihi fatendum venit, jam à pluribus annis propria sollicitatum fuisse conscientia, ut hæc nota facerem propter magnos errores ignarorum quorumdam, qui subligaculis operam dantes, nulla priùs corporis humani & Herniarum cognitione habita, præjudiciis suis occæcati, falsò arbitrantur illud unicè faciendum quod ægri sui ab ipsis expetunt, quod semper propè contrarium futurum est.

Vt autem illi errori pro viribus occurram scribere decrevi simplicem & nudam methodum eorum quæ in Herniarum & Subligaculorum praxi habui ab anno 1628. ad hæc usque tépora; gratũ Deo O. sic testaturus animum quòd hæc mihi aperire non recusârit.

Jam verò ut hanc rem aggrediamur; pro conficiendis concinnè subligaculis quorum varietas tam multa est, ut priùs admonui, necessarium est omnino videre & cognoscere partes super quas applicari debent, inde enim solidæ deducuntur indicationes. Quòd autem in omnibus hominibus hę partes varient ex eo patet quòd v.g. alii sint obęsi, alii macilenti, alii os pubis habeant convexius, alii depressius, in aliis vasa seminaria quæ super prædicto osse viam sibi faciunt crassiora sint, in aliis contrarium reperiatur. Peritonæi processus quantumvis relaxatus aliquando corrugatur & tumorem facit, qui si fuerit ruptioni propior difficilem admodum facit subligaculi applicationem, quæ propterea maximam exigit prudentiam, aliàs dolor excitaretur fluxionem ad partem movens. Hæc Herniæ species nascitur aliquando ex retento à nativitate supra os pubis testiculo, qui ibidem cum vasis seminalibus auctus postea calore nativo & proprio pondere ad inferiora pellitur, quò secum trahit peritonæi processum

priùs corrugatum, & jam ex parte dilatatum, & tandem eum subsequitur intestinum, undè aliquando necessarium est omnia simul reducere, aliàs minimè contineri posset intestinum, aut subligaculum cum fructu admoveri.

Secundò probe advertendum est ad id quod procidit, & quomodo procidat, aliquid super hoc argumento proposui, dum de Enterocele verba facerem, sed restant quædam signa magis specifica; nam si intestinum fuerit, velocius reducitur quàm epiploum, & cum aliquo sonitu & fremitu. Si verò difficilior fuerit hæc reductio, [quæ semper ante subligaculi admotionem necessaria est] probè attendendum ad causam illius difficultatis. Si enim pars tumida fuerit & imprudenter ab ignaro pertractetur periculum est ne mortificatio inducatur, ut illud sæpius vidi advocatus, postquam vomitus & alia urgebant symptomata, quibus in casibus incisionem consului, quam oportet rejicere ad ultimam necessitatem, non nimium tamen expectando, ne tandem inutilis prorsus sit.

Guido in suo de Herniis tractatu ait, sæpè intestinum Cæcum excidere, sed sæpius ipse operationem institutam vidi propter intestini strangulatum, nec aliud unquam quàm Ileum repertum est, nec ad quamcunque intestini quantitatem in Scroti latus dextrum devolutam appendiculam notavi adjectam qualis in Cæco reperitur; itaque concludendum venit intestinum hoc raro admodum excidere, & ut idem Guido alio in loco adnotat, non est quod de nominibus anxii simus, dummodo res ipsæ probè intelligantur, & siquidem utrumque horum intestinorum eandem exquirit curam, si quis ex illorum prolapsu periclitetur de reductione agetur.

Quando excidit Epiploum major persentiscitur crassities quàm si intestinum causa morbi foret, præterea faciliùs quidem egreditur & difficiliùs reducitur, cujus hæc est ratio quòd scilicet Epiploum sit pars adiposa atque eapropter magis lubrica, undè postquam proprium situm amisit, ad instar pinguedinis frigido expositæ aëri, induratur & crassescit, sicque difficiliùs regreditur quàm egressũ fuerit.

Sæpissimè non parum difficultatis in hac continenda hernia, eique subligaculo aptando in hominibus obæsioribus illi præcipuè obnoxiis, reperitur, methodum suo loco docebo, si priùs admonuerim, in hac ut in intestinali reductionem absolutam necessariò præcedere debere; nam si adhæsio aliqua adsit, ut aliquando evenit, & interim subligaculum admoveatur, inde dolor enascitur, malum augetur, & pars ipsa tumet: Itaque nunquam violentiùs reducenda venit hæc hernia, sic enim malum tantùm irritatur, & magis ac magis epiploum adhærescit, quod postea crassescit magnumque parit incommodum; undè etiamsi ea affecti non in eodem versentur periculo ac illi qui intestinali laborant hernia, attamen propter crassitiem & pondus suum summè est molesta, nec aliter illi occurri potest, quàm suspensoriis adhibitis.

Enteroepiplocele ex eo cognoscitur,

tur quòd adsint signa in utraque Hernia intestinali sc. & epiploicâ mox descripta, illius namque pars altera faciliùs, alia difficiliùs reducitur. Hæc herniæ species itidem admodum est lubrica, propterea quòd epiploum unctuositate sua intestinum obliniat; strangulatio hîc rara est, siquidem epiploum pulvinaris cui molliter intestinum incumbat vices gerit. Integra istius herniæ reductio fieri debet, ut in aliis, ante subligaculi admotionem.

Etiamsi herniosi sæpè ipsi reductionem faciant, interim hoc non perpetuum est, itaque opportunum fuerit quid praxis mihi demonstrârit edocere.

Ægro in commodo collocato situ ejusque natibus elevatis & humeris parum depressis, si adfuerit inflammatio linteola oxycrato tepido imbuentur, & per aliquod tempus super parte affecta continebuntur, ea quater in hora immutando, post manu butyro recenti aut oleo amygdalarum dulcium illita leniter pertrectetur hernia, tentando ut id quod ultimò egressum est primùm retrudatur; cùm enim intestinum duplicatum delabatur in eo extremitas nulla reperitur, atque semper observavi, quòd illa intestini delapsi pars quæ ossi pubis fuerit proxima ultima exciderit & prima reducatur, si verò pars primò egressa urgeatur, præterquam quòd reductio non perficitur, dolor excitatur admodum periculosus, quique operationi magno est obstaculo.

Si verò manus non sufficiat necessarioque priùs emolliendum & resolvendum veniat, cataplasma subsequens cujus vires non semel expertus sum adhibeatur.

Recipe foliorum malvæ, altheæ cum radicibus, meliloti, chamomillæ āā M. j. seminis lini contusi ℥iij. coquantur in aquæ ℔. xxiv. igne forti ad putrilaginem, post trajiciantur per setaceum. Tum ejus putrilaginis trajectæ, recipe quantùm sufficiat toti herniæ comprehendendæ, adde oleorum liliorum alborum & chamomillæ, vel iis deficientibus, butyri recentis, aut axungiæ porcinæ quantum satis, ut cataplasma non facilè exsiccetur; si verò quod per setaceum trajectum est nimis liquidum fuerit, admisce farinæ fænugræci aut alterius similis parum.

Ut hoc utaris cataplasmate, abundantiùs extendendum venit super linteo totius herniæ capaci, ut sic emolliatur & dilatetur quod nimis arctatum est. Antequam autem cataplasma confectum sit, decoctione ipsa imbuentur linteola, iisque pars calidè fovebitur.

Hoc ipsum cataplasma utile etiam fuerit in Epiplocele recèns tumefacta, necessarium autem tunc erit illud sæpius iterare, advertendo tamen quod priusquam immutetur per duodecim horas parti adhærere debeat; Vidi aliquot quæ post hanc applicationem per plures dies continuatam commodè reductæ sunt. Remedia interim generalia à Medico præscripta non omittentur.

Tanti interest in herniarum cura, iisque aptis subligaculis applicandis, viros peritos seligere, ut nullus sine Medici aut Chirurgi consilio illud facere

cere debeat; Nam errores hocce in negotio patrati difficillimè sæpiùs reparantur, prout demonstrabo dum, de methodo applicandorum subligaculorum verba faciam: Priùs tamen aliquid dicam de herniis falsis, ut promisso meo me expediam, & lux major pro veris cognoscendis concilietur.

De Scroti Tumoribus Herniis impropriè dictis.

Omnes herniæ veræ è partibus & corporibus naturalibus conficiuntur, falsæ è contrà omnes è spiritibus, aut humoribus non naturalibus constituuntur. Earum autem tres præcipuè dantur species, Varicosa sc. Aquosa & Carnosa, Guido addit Ventosam & Humoralem, sed quandoquidem humoralis carnosæ semper est principium, si humor fuerit frigidus: (nam si calidus foret, abscessum faceret, de quo hìc non agitur) Ventosam quod spectat vix sine aquosa reperitur, sunt enim illæ comites perpetuæ, cumque aqua morbum semper præcipuè faciat ab illa denominatio petitur.

Varicosa in duas subdividitur species, quarum alia causam suam habet in humore crassiori venas scroti replente & dilatante, unde quasi pampiniformes redduntur; hæc quamvis ut plurimum latus sinistrum occupet, aliquando tamen in latere etiam dextro reperitur.

Alia verò quæ posita est in relaxatione vasorum seminariorum miliarium, in latere dextro nunquam visitur. Nullum perlegi Autorem qui hoc adnotet, quod ipse per plurium annorum praxim potiùs addidici, quàm per anatomiam, cujus rationes hoc in casu explicandas relinquo Doctoribus Medicis; sufficiat instituto meo impræsentiarum observasse, in hac hernia vasa aliquando ita elongari, ut testiculus ad longitudinem dimidii pedis infra situm proprium propendeat, tuncque semper prædicta vasa videri infarcta sanguine aut humore crassiori ea ad intestinulorum molem elevante; deplentur autem hęc vasa & recurrit humor in lecto, atquè etiam extra lectum, si comprimatur hernia; Unde, quod probe observandum, imperiti subligaculorum confectores, ea tum imprudentius applicantes hallucinantur, & malum tantùm irritant, siquidem hic humor, ut & ejusdem vasa, quæ naturaliter in scroto esse debent, contineri per subligaculum nequeunt, quod itaque dolorem tantum parit, & inflammationem auget, quæ semper major minorvè adest pro herniæ magnitudine; Tunc sufficiat suspensorium adhibuisse quo commodè suspendantur, & testiculus, & partes aliæ; testiculus enim hocce in casu semper mollior est, & flaccidior, atque itidem scrotum & elongatum & pendulum.

Attendendum autem ne aliquid extra suspensorium excidat dum corpus exercetur, sic enim augerentur varices & dolor procrearetur; tum si inflammatio major fuerit, utile erit Ceratum Galeni, sed præcipuè butyrum saturni, non neglectis remediis generalibus.

Inter omnes hernias hæc sanè curam aliquam minùs agnoscit, & quantumvis recens fuerit, per vitam suspensorio addicit, quod si omittatur, augetur

getur hernia, & inter progrediendum summa cum molestia in crus impingit.

Hernia aquosa seu Hydrocele est humor pellucidus, [si profundius in scroto sita non fuerit) cujus materia est aqua serosa, pertrectata cognoscitur, & admota ad illam candela, manuque, eadem ratione imposita qua explorantur ova, ut cognoscatur an recentia fuerint. Dum incipit, per totam productionis peritonæi longitudinem tumorem facit, fusi figuræ non absimilem, eamque præterea productionem sæpiùs dilatat. Quando sedem non fixit hæc hernia, ejusque materia minùs abundans in sacculo arctiori cõtinetur, evacuatur facilè & supra os pubis per compressionem rejicitur, sed præcipuè, si flatus adsint, quod propè perpetuum est. In hac hernia minùs versati hallucinantur, si tantùm subligaculum chalybeum illi applicent, sicque se eam continere posse credant; resolvi potest si minor fuerit, si verò major incisione humori exitus parandus est. Familiaris est infantibus, & à nativo calore debili semper enascitur.

Hernia carnosa, seu Sarcocele nihil aliud est quàm caro crassior sensim aucta, scrotum gravans, figuræ aliquando rotundę, aliquãdo cornutæ & inæqualis. Nunquã propè ultra ovi anatini magnitudinem accrescit illudque non prõpto incremẽto, sed longiori temporis lapsu; aliquando testiculo adhærescit, atque illum scirrhosum facit. Tumor hic non aliter curatur quàm per testiculi amputationem, quæ ad extremam remitti debet necessitatem, nec etiam peragi debet, si putredo non adveniat: Ei suspensorium convenit, summa arte [præterea cavendo ne percutiatur, aut aliqua alia ratione contundatur.

Consilium ad Herniosos.

Omnes illi qui Hernias gerunt, sive veras, sive falsas, si prudentes fuerint sobrietatem colent, venere immoderatè non utentur, ea omnia quæ harum invaletudinum causa esse possunt, vitabunt, & quandoquidem partes quas occupant debiliores evadunt, earum indulgendum imbecillitati, & ad diætã attendendum. Vitanda itaque veniunt omnia ipsis contraria, qualia sunt legumina, fructus recentes, omne artocreatis genus vel panis arte confectus, & non satis excoctus, carnes muriâ conditæ, pisces, & caseus, inter equitandum lorum Scandularium brevius faciendum eo latere quod hernia afficitur, in sede humiliori non sedendum, nec brachia nimiùm elevanda, in extremos præterea assurgendo pedes pro aliqua re in altiori collocata loco arripienda, caligarum zona non nimiùm constringetur, alvus servabitur libera, & si aliquando difficiliùs solvatur, in ipso nisu manus subligaculi pulvillo imponentur, violentiora devitabunt exercitia, præcipuè si herniis laborantes veris aptis & valdioribus subligaculis chalibeis aut aliis è filo ferreo confectis, non fuerint instructi. De hisce subligaculis jam mihi verba veniunt facienda.

De Subligaculis chalybeis aut è filo ferreo confectis.

Subligaculum apud Gallos variis donatur nominibus, siquidem apud pluri-

apud plurimos, *bandage*, apud aliquos tamen vetustiori nomine, *brayer*, apud Normannos, *ceint*, apud alios, *retreintif*, *ceinture*, aliisque sinonimis insignitur quorum primum, est & decentius & convenientius.

Pro conficiendo subligaculo apto vel è chalibe, vel è filo ferreo, attendendum ad ea omnia quæ in superioribus de herniis curandis diximus, indeque indicationes veniunt deducendæ pro subligaculi forma, ut & è partibus quibus imponi debet; nam si corpus fuerit macilentum, alia debet subligaculum ratione confici, quàm si obæsum foret.

Viri macilenti & obæsi duas constituunt generales differentias formarum subligaculorum, ut & eorumdem applicationis, sed aliæ eæque innumeræ particulares dantur, corpora siquidem omnia in sua variant forma, undè necessarium est etiam innumeris modis subligacula variare, ut superiùs adnotavi. Hoc non parum facit difficultatis ignaris, qui uniùs tantùm generis subligacula conficere nôrunt, arbitrati satis esse, si pro varia corporis crassitie validè constringant.

Non sic se gerit ille qui ad perfectionem tendit, quam magna revera hic demonstrandum suscipio, inter meam theoriam & praxim intercedit differentia, & quamvis Guido dixerit peritum practicum, operari pro modulo theoriæ suæ, dantur tamen quædam facienda quæ scriptis explicari nequeunt, & quæ in demonstratione oculari posita sunt. Exempli gratia pro aptè flectendo subligaculo, illoque iis proportionibus donando quæ herniis maximè conveniant, necessariò subjectum inspiciendum venit, aliàs in aliquibus semper deficit: Itaque multò commodius foret me operantem cernere, quàm docentem audire; sed quandoquidem in omnibus Ditionis Gallicæ regionibus præsens adesse non possum, ut inspiciar ab iis quos cupio doctos facere in cura Provincialium, qui tam sæpè ineptis afflicti subligaculis Lutetiam adveniunt. Hoc unicum mihi liberum est, sc. pro ea qua polleo accuratione scriptis edoceam methodum in subligaculis mihi familiarem, cui si adjungas perspicaciam iis necessariam qui Chirurgiæ se dicant, non dubito quin facillimè acquiras quod summo plurium annorum labore conquisivi.

Primum quod faciendum venit examinatis indicationibus necessariis, positum est in mensura crassitiei, sive viri, sive mulieris, sive puelli; hæc autem mensura instituenda est cum iis materiis quæ nec elongari, nec abbreviari facilè valeant, v. g. cum charta pergamena, vel tenia limbo donata validiori, incipiendo ab eo loco, in quo hernia apparet, & toto circumducto corpore ad eandem redeundo partem: Illa autem circumductio variè institui debet, unde non parva tironibus creabitur difficultas; alii quippè subligacula altiùs collocata, alii inferiùs, pro corporis forma, gerere debent. Quibus altiùs sunt applicanda subligacula, sunt illi qui crassiores habent nates, nam secundum earum majorem aut minorem crassitiem subligaculum variè flecti & ad superiora reflecti debet.

Iis verò quibus subsident nates minùs necessarium est subligacula ad superiora reflexa dare, imò aliquando omninò hac ad superiora flexione abstinendum est.

Subligaculum, pro subjecti sui crassitie, debet ut plurimum ad duas suæ longitudinis tertias partes, aut paulò plus, è chalibe aut filo ferreo componi, reliquum verò debet ex chorio robustiori confici, si subligaculum duplicem pulvillum lamina armatum ferrea habuerit, pro secundi pulvilli longitudine minuenda erit chorii prædicti longitudo.

Chalybs autem debet esse melioris notæ & ejus generis quô effinguntur loricæ, ita ut illud subligaculum non possit abrumpi, etiamsi frigidum cudatur, & interim ea flexibilitate & vi elastica polleat, quæ aptæ corporis circumductioni necessaria sit. Hæc Fabrum spectant Ferrarium, cui probè & accurate significandum quod ab ipso exquiritur, ut qui in Chirurgia instrumentum aliquod aliud adinvenit, illud operationibus suis instituendis aptum, cultrario cudendum exhibet.

Secundum quod in subligaculi fabrica attendi debet, est validitas necessaria.

Duabus de causis necessarium est subligacula satis robusta effingere, primò in herniis majoribus, atque fluxibilioribus, secundò in obæsioribus subjectis, quod tamen committo prudentiæ chirurgi qui malum attentiùs examinavit, unum admonendo, attendat sc. exercitio illius cui applicabitur subligaculum, nam si fuerit homo magni laboris, aut exercitiorum violentiorum, subligaculum debet esse validius, ne herniam patiatur elabi, aut inter utendum abrumpatur.

Tertium quod adnotari debet in eo positum est, quòd chalybs aut filum ferreum è quibus effinguntur subligacula, à scuto sive pulvilli lamina, ad suæ longitudinis dimidium, unâ quarta parte validiora & crassiora fabricari velint, sensim minuendo ad finem usque, ut sic vis major adsit elastica. Si verò necessarium fuerit pro duabus herniis subligaculum conficere, oportet ut illud scutum quod zonæ seu cingulo continuum est ponatur super molestiori hernia, sive illa à latere dextro, sive à sinistro fuerit. Observandum autem quòd omnium subligaculorum laminæ sint suis pulvillis minores, nam hi illarum oras ad dimidii saltem digiti quantitatem excedere debent, & præterea quò magis elevare velis eosdem pulvillos, eò minores debeant esse laminæ, inguina enim quibus applicantur, nequeunt grandiores laminas pulvillis instructas elatioribus ferre, præterquam quòd parum adferant commodi.

Quarta, eaque notatu dignior subligaculorum pars, pulvillus est, qui compressæ vices gerere, atque partibus è quibus herniæ elabuntur imponi debet, ut sic impediatur quò minùs vel intestinum, vel epiploum, vel utrumque simul excidat.

Generalior regula exigit, ut quantùm fieri poterit pulvilli effingantur minores, nam sic & utiliores & minùs importuni evadunt, & præterea ad peritonæi annulos commodiùs perve-

perveniunt, nec ita facilè de loco moventur ac grandiores. Interim necessarium est eos tam variè effingere, ut illud describere sit impossibile, in hoc judicium exercendum, advertendo ad herniarum exitum, unde tam multiplices enascuntur effectus. Præcipuè verò observandum ut prædicti pulvilli proportionentur parti cui imponuntur; nam aliquando requiruntur depressi & molliores, ut in subjectis macilentis, in quibus hernia non fuerit grandior, nec in inguine cavitas; ubi verò cavitas adfuerit major minorvè, pulvillus exigitur plus minusvè elatus ac turgens, itaut cavitas repleatur, nec tamen pars ad atrophiam deducatur, quod evenit quibusdam novis Sectatoribus qui instrumentis utuntur acuminatis, quibus præter dolorem, substantiæ deperditionem faciunt per impeditam spirituum irradiationem, & nutrimenti appulsum; sic etiam annulos apertos servant, & unioni ad curam quàm maximè necessariæ, obstant.

Omnes herniæ contineri debent in eo è quo egrediuntur loco, non verò in illo ad quem devolvuntur, itaque semper supra os pubis debêt reprimi adque coxam propiùs, ubi annulorum sedes est, & ubi vasa vitantur spermatica; nam si subligaculi scutum propiùs ad penem adducatur, dolor in prædictis paritur vasis, quæ inter pulvillum & os pubis sic arctiùs incarcerantur, prætereа cùm os pubis sit hic elatius quam propè coxam, impedimento est ne pulvillus cavitatem repleat, sicque hernia elabitur, præsertim inter sedendum, aut corpus curvandum, jam verò hoc attentiùs observandum ut devitentur mala quibus vix mederi valeas pro voto, cùm subligaculum elabi sinit intestinum, unde periculosissima enascitur strangulatio.

Regulam generalem flexionis subligaculorum quod spectat, attendendum, ut circum totum corpus circumducta illi undique quam accuratissimè & immediatè applicentur, ne sc. facilè de loco moveantur, quod ipsorum operationi non parum officeret. Particulares flexionis differentias quod attinet, in variis subjectis, illæ nullatenus possunt edoceri, & etiam, subligaculum quantum ante applicationem possibile, ad perfectionem suam deductum, necessarium est ipso applicationis momento variè flectere, ut corpori aptiùs accommodetur, propterea è melioris notæ metallo constitui omnino debet.

Qui subligacula è filo ferreo conficere norunt hoc fruuntur privilegio, quòd sc. filum ferreum minùs facile in variis sui flexionibus abrumpatur, si fuerit melioris notæ; quod è Germania adfertur ineptum prorsus est.

Hæc Subligaculorum species inter præclarissima reponi meretur inventa, nam sic omnibus propè in locis nulla fabri ferrarii adhibita opera, subligacula & apta & firmissima possunt effingi.

Pro condendo hoc è filo ferreo subligaculo, eadem quæ in subligaculo chalybeo sunt adnotata, observanda veniunt, & quoad mensuram sc. & quoad ferri longitudinem; validitatem verò quod attinet, siquidem variæ crassitiei dantur fila ferrea, illud pro prudentia sua seliget artifex, aptum illi firmitati suo subligaculo conciliandæ

quam intendit. Observandum tantùm quod cujuscumque demum crassitiei filo utaris ferreo, semper duplicandum sit, ad utrumque sc. subligaculi, ut & ejus scuti limbum, & quandoquidem filum ferreum ejusdem est per totam suam longitudinem crassitiei, igne temperandum est ut ab ea parte cui corium alligari debet minus rigidum evadat.

Conficiendum subligaculum postquam ad corporis modulum exegeris, & ad indicationes necessarias attenderis; validitatis aptæ filum ferreum seliges, ejus longitudinis ut commodè duplicari possit, & ab altera parte manuali aliquo instrumento flectes extremitatem rami ferrei superioris, ut ex ea constituas scutum, vel à dextris, vel à sinistris, ejus figuræ quam aptam videbis pulvillo sustinendo herniæ tuæ continendæ accommodato. Hocce peracto, producetur mensura usque ad fili ferrei partem igne temperatam, ubi subligaculi futura est extremitas, indeque illud duplicabis. Quando secundus iste ramus duplicatus paulò ultra scutum deductus fuerit eum priori subjicies, & filo multipliciter complicato subligabis; tum ea extremitas quæ scutum excedet lima corradetur, ut depressionem aliquam acquirat, postea eandem ad interiora contorquebis ad prędicti scuti figuram, ut illud è ferro duplicato construatur, ut ipsum cingulum. Continuabis validam ligaturam duarum extremitatum, quæ in unum scuti locum coïbunt; postea subligaculum pro lubitu flectes, duabus adhibitis manibus, flectere incipiendo quasi ovalem aut aliam aptiorem figuram conficere in animo esset; recurvabis postea cingulum propiùs aut longiùs à scuto, prout necessarium fuerit altius illud applicare; reliqua & perfectior flexio malleolo conciliabitur, adhibito majori forcipe ferrea cochleata stabili, ad duorum digitorum latitudinem adaperta, ramum ferreum interius leviter tundendo, ut ad mensuram corporis exquisitè adaptetur.

Quando subligaculum pro voto efformatum habueris, duos ramos simul deligabis, eos invicem complicando, & tænia filea tres lineas lata circumducendo: Hæc ligatura duplici adhibetur usui, sc. validitatis æqualitatem ramis duobus conciliat, & præterea prima est subligaculi instructio, cui secunda è tela confecta, bombace, aut lana tenui & bene carpta repleta, per totam longitudinem interius adsuitur, ut sic ferrum minimè lædat. Secunda hæc instructio non adsuetur, quin priùs extremitatem loro coriaceo, clavo adfixo, vel tela spissiori ad aliquam longitudinem producta, armaveris, postquam eandem illam extremitatem lima corrasam depressiorem feceris, ut sic minùs crassa fiat atque minimè lædat.

Pauci admodum cudendorum subligaculorum chalybeorum sunt periti, nullique in Provinciis Gallicis tales reperiuntur, quantumvis aliis instrumentis cudendis apti; interim illud utilissimum foret, cui ego pro virili medebor, dummodo urbium chirurgi attentiori animo, & magnocum studio legere velint quæ hactenus à me hic fuere perscripta.

Verùm quandoquidem mensura à me descripta fabro pro conficiendo subligaculo est insufficiens, consulo unicuique

cuique chirurgo paret sibi exemplar aptum ex unico filo ferreo ejus crassitiei quæ facilè flecti possit, ut sic aptè curvetur ad figuram corporis cui applicari debet, & postquam filum illud ferreum ad corporis mensuram exquisitè exegerit, tum faber, viso exemplari, facillimè subligaculum cudet, unicum supererit, sc. præscribatur & crassities & latitudo cinguli, cui demonstrandæ cartaceum omninò aptum fuerit: Scutum quod attinet conficietur ad normam illius quod per flexionem fili in altera extremitate, & quoad magnitudinem & quoad figuram necessariam, descriptum erit.

Habemus subligacula chalybea fracta miræ inventionis, quæ sæpissimè Magnatibus exhibui. Unico aut duplici armantur scuto, prout libuerit.

Quæ duplex scutum gerunt per scuta sua disjungentur, mediante cochlea à dextris vel sinistris posita, hoc est si è duabus herniis quas reprimere necessarium est major à dextris fuerit, cochlea in eodem latere poni debet, & à sinistris, si hernia præcipua in eo fuerit latere. Hæc cochlea insinuatur in striarium cavum in altero scuto efformatum. Subligacula hæc, præter scuta sua, è quatuor aliis concinnantur partibus, quarum prima, eaque brevissima, cochleæ continuatur, hæc à secunda, secunda à tertia tertia, à quarta, & quarta à quinta concluditur; quintæ autem debet adfigi lorum coriaceum validum pro subligaculo claudendo.

Subligacula fracta unico armata scuto, è quatuor tantùm conficiuntur partibus, quæ clavo ferreo ita compinguntur, ut ad interiora tantùm flecti queant, sic magnum subligaculum in pera gestari potest. Eadem ratione muniuntur ac alia simplicia è chalybe aut filo ferreo, & in eo tantùm differunt quòd pro flectendis partibus clavo compactis, necessarium sit tria foramina, seu potiùs aperturas, in instructione quæ ipsis adsuitur, conficere.

Subligacula hæc commodiora sunt quàm quæ ex una tantum conficiuntur parte, atque præcipuè iis qui de die & nocte ea gerere necessarium habent.

Omnia subligacula chalybea quæ noctu gerere animus est, latitudine trium aut quatuor pollicum breviora esse debent, quàm ferant duæ tertiæ crassitiei corporis partes, ut quando super subligaculi extremitate cubatur, minimè sic scutum aut ejusdem pulvillus de loco moveatur.

Pro infantulis fasciis suis adhuc dum circumvolutis, aut aliis excre mentis se inquinantibus, componenda sunt subligacula, quibus urina & sordes adhærere non possint, ut ea putrefaciant, ejus conditionis sunt quæ è duplici fili ferrei tenuis ramo concinnantur, ad modum quem suprà in majorum descriptione enarravi, sed alia instruuntur ratione, rami sc. duo non simul colligantur ut in majoribus, sed inter eos cartaceum reponitur segmen, duas aut tres lineas latum, circum assutâ validâ è filo cannabino tæniâ, in totum cingulum productâ, & etiam multò ulteriùs pro pueruli crassitie, quod ultra cingulum producitur ter replicatur, ut sic ligulæ coriaceæ quæ hamulo aut productioni ferreæ è scuto ex linteo ad magnitudinem olivarem confecto, assurgit alligatur, vices gerat: mox

memoratum ſcutum parvæ adſuitur lamellæ, quô peractô, interſuetur tænia ramos ferreos inter & cartaceum per totam cinguli longitudinem, poſt ceræ albæ fuſæ per totam ſui longitudinem exquiſitè immergetur, ut ſic ab urina non corrumpatur: frigefacta cera cultello lævigabitur, atque ita ſubligaculum applicationi aptum habebis, quod de die & nocte geſtum neceſſariò hernias infantulorum inteſtinales, curabit, & iis minimè moleſtum erit.

Pro umbilico conficitur etiam ſubligaculum ex chalybe aut filo ferreo, ſed ad dimidias tantum; pro varia magnitudine corporis variè curvabitur, ut in aliis dixi, in hoc tamen differt quod ſc. partes quibus hocce in caſu applicatur, ſunt omninò diſſimiles iis quibus alia admoventur. Lamina media ſit grandior & ovalis figuræ, aliquando rotundæ, vaſtior conficitur hæc lamina, ut abdomen quod in obæſioribus ſemper propè acuminatur, contineatur.

Si ſubligaculum hoc fiat pro inteſtino, & inteſtinum integrè reduci valeat in media hac lamina collocatur mollior globulus ad umbilici formam conſtitutus, ut cavitas eo repleri poſſit.

Si ſubligaculum è filo ferreo conſtruatur neceſſarium fuerit poſtquam laminam mediam duplicata ſpiſſioris textus tela inſtruxeris, illi adſuas aliam laminam è tenuiori ſubere Hiſpanico, aut è duplici carta luſoria confectam, priùs appoſito atque alligato hamulo ferreo iſtius laminæ parti mediæ. Hujus ſubligaculi cingulum latius eſſe debet, per vaginam laneam aut xylinam, quæ propterea ab utraque cinguli parte frequentibus denſabitur punctis.

Subligacula omnia quantùm fieri poteſt, levia ſunt facienda, ſiquidem eorum majus pondus poſt aliquod tempus moleſtum eſt. Si materia è qua conficiuntur melioris fuerit notæ, frigidè facilè cuditur, & ſubligaculum exhibet leve, quodque eò validius eſt quò magis cuditur, ſicut tenuior lorica malleo probè cuſa, ictibus fortiùs reſiſtit, quàm quæ è peioris notæ metallo & ponderoſior fuerit.

De Subligaculorum instructu.

Subligacula chalybea, ut & è filo ferreo triplici volunt veſtiri inſtructu, tam quoad ſcuta, quàm quoad cingula.

Primus inſtructus è ſpiſſioris textus tela cannabina confici debet, quæ adſuetur tum laminis ſcuto ſuſtinendo deſtinatis, tum cingulis; ſed ſuper memoratis laminis ſemper duplicari debet, ut ſic ſcutum ſive pulvillus, validiùs colligari atque uniri poſſit, ut & hamulus ferreus ipſi commodè inhærere valeat in ſubligaculis è filo ferreo conſtructis.

In omnibus ſubligaculis hamulus cui ligula coriacea connectitur in media lamina pulvillo ſubjecta ſemper collocabitur; hamulus verò cujus mucro ad inferiora vergit commodior erit, & induſium non lacerabit.

Ligula coriacea cui oſcilla inſeruntur pro claudendo ſubligaculo, è corio conſtituetur valido, nè facilè elongetur & oſcilla cõfertim inſeri poſſint, ut ſic conſtrictio pro libitu fiat, & prædicta oſcilla nullatenus lacerentur.

Secundus

Secundus instructus cinguli vagina erit, de qua mox verba feci, & quæ componitur è fascia linea obliquè scissa & gossypio aut lana repleta, pòst subtus cingulum chalybeum à pulvillo ad oscilla usque consuta. Hic instructus efficit ut ferrum minimè lædat, utque rubiginem non contrahat; ejus loco potest etiam substitui limbus panni lanei tenuioris.

Pulvillos ad secundum instructum attinentes quod spectat, multipliciter in forma & materia variant; forma pendet ab ipso artificis judicio; superiùs pronunciavi minimos esse optimos, quod non ita intelligendum, quasi omnes eadem ratione efformari deberent, penes judicium erit magnitudinem aptam seligere.

Si necessarium fuerit pulvillum paulò longiorem conficere, adeo ut usque super os pubis ascendat, quia sc. intestini eruptio juxta illud os reperitur, parsque macrior est, oportet pulvillus sit mollior, ut prædictum os in illum pulvillum inseri queat, aliàs vacuum fiet in loco unde intestinum elabitur, & præterea si durior foret pulvillus hoc in casu, partem cui applicatur læderet; ut autem mollior evadat pulvillus replebitur lanâ carpta, aut gossypio.

Quando agitur de duriore conficiendo pulvillo, adhibebitur tomentum panneum malleo contritum, & in sacculum è largioris textus tela cannabina immissum, qui sic melius super lamina ferrea collocabitur; pilus equinus ad id etiam assumitur, qui medias inter lanam & tomentum occupat. Aliquando subere utor hispanico pro ea quam in pulvillo expeto duritie, semper satis lanæ super imponendo, ejusque bene carptæ; ut pars præ pulvilli applicati duritie non atrophietur aut marcescat.

Pulvillus pro Epiplocele, in iis qui magnum gerunt abdomen debet brevissimum fieri & obtusum, atque in sui superiore parte depressum, læve, & inversionis commodæ, ut abdomen non lædat, nec effectum impediat quem ab arcta compressione exquiris, hæc autem compressio per partem pulvilli inferiorem perficitur, quæ propterea magis aut minùs tumebit, pro cavitate partis; observandum præterea quòd semper pulvillus à parte coxæ magis turgere debeat, nec durior effici. Jam verò ut qui subligaculum gerit illud inferiùs quàm par est applicare non valeat, in quo error committitur satis ordinarius, oportet pulvillum magis in transversum deducere, ut immediatè infra os pubis semper remaneat, oportet præterea eum & molliorem & depressiorem à parte vasorum & penis efformare.

Tempus mihi deficeret si tot pulvillorum genera, quot herniæ pro sua varietate conficere cogunt describere tentarem, in hoc exercebitur artificis judicium, nec mirum si qui chirurgię genium non satis possident, nihil boni conficere queunt.

Medium omnium pulvillorum, cujuscunque demum fuerint formę, durius esse debet, quàm ejusdem limbi, excepto eo qui pro testiculo retento adhibetur: Necessarium autem est pulvillos laminis suis probè assuere, & postea corio ovillo albo, aut potius caprino tegere; eadem ratione tegitur cingu-

lum

lum, hicque tertius & ultimus instructus est; sutura verò tum pulvillorum, tum cingulorum, debet quantùm potest à limbis eorumdem removeri, ut sic minimè lædat.

Aliquando fascia quæ coxam complectatur opponitur, cujus aliud extremum cingulo appenditur, aliud verò hamulo scuti alligatur; hæc autem fascia ante ligulam coriaceam hamulo debet inseri, ut sic solvi nullatenus possit.

Et quandoquidem sæpissimè de vita proximi agitur qui subligaculis in suis herniis confidit; eorum faber per propriam tenetur conscientiam, se in hoc negotio peritum reddere, & omnes herniarum species nosse, propterea si artem cui se vovet dilexerit, in eaque delectetur peritus evadet, sin minùs in difficultates multas impinget.

Debet præterea & prudens admodum esse, & in arcano tegendo religiosus, ne scilicet morbi ipsi commissi divulgentur. Inopibus etiam in charitate succurret, ut sic ab omni parte conscientiæ satisfiat; sed potissimum quod ipsi impossibile est nunquam pollicebitur.

Ultimam in hisce omnibus quæ hactenus descripsi inferior aliis quibusque forem, dummodo quæ Divinæ gratiæ mihi retegere placuit in publicum commodum, sic in me non minuerentur.

Atque his Tractatum suum de Herniis & Subligaculis complet Nicolaus Le Quin, quibus quæ de Operatione Chirurgica in Hernia, aliàs minimè reductibili & curabili, adfert Theveninus Chirurgus Parisiensis Celeberr. in suo de Operationibus Chirurgicis Tractatu, gallicè conscripto, hic adjungimus, ut sic integra & absoluta omnium herniarum, & historia, & curatio legi & addisci possit.

Si herniarum curationem mediis commodioribus obtinere non valueris, ad operationem necessario devenies, quæ triplici peragitur ratione, sc. per cauterium, per punctum aureum, & per castrationem.

Cauterium sive actuale, sive potentiale super os pubis applicatur, eô ipsô locô quô intestinum decidit, advertendo ne vasa spermatica ullo modo tangantur. Illic cùm cauterium & profundam & largam effecerit escharam, hæc dato commodo spatio per se sinetur elabi, ut sic natura & carnem, & solidam cicatricem gignere possit, quæ intestino exitum claudat, sicque novum ejusdem prolapsum impediat. Hæc operatio admodum est periculosa, propterea quòd vix perficitur, quin vasa tangantur, unde intensissimus testiculis conciliatur dolor.

Punctum aureum triplici peragitur ratione, sive, sc. filô aureô, sive plumbeô, sive cannabinô cerâ oblitô. Si peragatur, adhibito filo aureo aut plumbeo, æger corpore extenso, natibus elevatis, & capite depresso, super scamnum reponetur, sicque validè ab Operatoris ministris continebitur; postea locus incisioni aptus atramento notabitur, & intestino in locum naturalem reducto, è ministris

unus, digitos indicem & medium foramini per quod intestinum elabebatur applicabit, ut sic impediat quò minùs illud exire queat; tunc per transversum & tegumenta & fibræ musculares ipsis suppositæ, intacta peritonæi productione incidentur, post acus inflexa filo armata aureo aut plumbeo, subtus peritonæi productionem transfigetur, atque productio hæc constringetur, advertendo ne vasa spermatica sic nimiùm comprimantur, ne sic & tumor & dolor in testiculos inducatur, tum quod erit fili superfluum rescindetur, & advertetur ne ejus extrema carnes lædant, & cicatricis efformationem impediant. Ligatura hæc nullatenus movebitur, sed sibi ipsi relinquetur, donec per se separetur.

Per filum cannabinum crassius cera oblitum sic perficitur operatio, incisione sc. modô mox descriptô peracta, vasa spermatica digito ad latus adiguntur, & acus filo prædicto armata, juxta hæc vasa subtus & per productionis reliquum transfigitur, ut vasis tantùm via sinatur libera; postea quod ligatura seu filo cera oblito apprehensum est, validè ut in ipsa castratione constringitur, & hæc nullatenus movetur, sed per se elabi sinitur.

Tribus hisce mediis testiculi amputatio devitatur, sed sæpissime nullo cum fructu peraguntur, siquidem recidivam patiuntur ægri, eo ipso momento quo inflammatio præteriit. Quidam Authores, productionis peritonæi apertionem, vasorum spermaticorum separationem, & prædictæ productionis à vasis sic separatæ validam constrictionem, consulunt.

Castratio hac factitatur ratione: Ægro sc. ut in puncto dictum est aureo collocato, intestinum reductum à ministro reprimitur, tumque testiculus ad ipsum inguen ascendere cogitur, & super eo incisio per longum, ad ipsam usque peritonæi productionem (quæ illæsa servari debet) conficitur. Per istam incisionem productio ut & conclusus testiculus extrahitur, postquam à partibus cohærentibus separata fuerit; extracta, quàm altè, atque arctissimè fieri potest, filo cannabino cera oblito, constringitur; istius fili extrema per vulnus pendere sinuntur, post & productio & vasa dimidio infrà ligaturam digito rescinduntur, & ligatura per se elabi permittitur. Vulnus ut alia omnia curatur accuratissimè tantùm devitando frigus, quod hisce partibus ita molestum est, ut si ab ipso lædantur, ægri in convulsiones, mortemque ipsam necessariò deducantur.

In hac operatione tria veniunt observanda; primò ut cùm incisio fit, peritonæi productio minimè lædatur; sic enim intestina omnia per vulnus egrederentur, si minister compressionis necessariæ oblitus manum annulo applicitam aliquatenus moveret.

Secundò. Ligatura ad superiora quantùm fieri poterit elevabitur, quandoquidem si aliqua sacculi pars relinqueretur in illa intestinum bubonocelem crearet. Omnino abstinēdum ab herniis irreducibilibus, quandoquidem intestinum per sui in scroto moram diuturniorem productionis fundo tandem adherescit, unde exscindi non potest, intacto intestino, cujus vul-

Si vulnus intestina protuberare faciat, introducenda sunt, antequam aëre calorem naturalem sive colorem amittant: hoc enim si fieret, exigua curandi spes remaneret.

Si intestina sint læsa, labia vulneris filo cera illito consuito, & in locum urgeto simul cum omento protuberante, nisi etiam naturalem calorem & colorem amiserit, tum enim in loco integro ligari debet, & in non sana parte abscindi: interim tamen filum acui adhæreat, ut inde post suppurationem commode deduci valeat.

Tunc

nus mortis inevitabilis causa existit.

Tertiò. Peritonæi productio fortiùs retrahi non debet, ne sc. convulsio inde enascatur. Quamvis autem hæc operatio præcedentibus multò sit periculosior, tutior tamen est, siquidem effectus durabilioris, & recidivam magis arcentis, existit.

Sæpè evenit ut intestinum in inguina aut scrotum excidat fæcibus plenum, quæ ipsius reductioni sunt obstaculo, unde strangulatur, inflammatur, vomitus facit, & eam passionem colicam quæ *miserere* vulgò dicitur. Si per situm commodum reduci non valeat, per clysteria, cataplasmata emollientia, aquæ frigidæ lenem fotum, & manus dexteritatem, ad operationem deveniendum, quæ tam sæpè ita necessaria, ut intestinum intra tres aut quatuor dies non reductum gangrænam contrahat, operationemque infructuosam faciat; propterea si eò malum devenerit ab ipsa abstinendum, quandoquidem excruciando ægro, morti jam necessario vicino, tantum inserviret.

Pro hac operatione, ut decet, perficienda, postquam ægrum, ut in præcedentibus dictũ, collocaveris, incisio in inguine ad ipsam peritonæi productionem adigetur, tum productio parum elevabitur, ut in illa minima apertura fiat in qua intestinum exquisitissimè devitabitur; hoc autem facillimè ex eo agnoscetur quòd nigrius multò sit quam productio ipsa. Postea lentè & leniter specillum cavum per productionis annulum in abdominis cavitatem deducetur, & per specilli cavum parvum instrumentum dilatatorium è duobus ramis confectum immittetur, ut sic dilatetur strangulatus; in id etiam adhibebitur novacula acuminata & recurva quâ rescindetur annulus; tum reducetur intestinum, & peritonæum pluribus punctis ad modum pellionibus familiarem consuetur, quàm altè fieri potest acum adigendo, ut illud sic magis constringatur, sicque ut & per carnes & cicatricem duriorem in sequentibus gignendas, intestini novus elapsus prorsus prohibeatur.

Quidam vulnus tantùm linamento replent, nullamque aut suturam, aut ligaturam efficiunt, nec tamen inde morbus minus sine recidivæ metu curatur: Interim multò tutius est testiculum elevatum per vulnus extrahere, atque ligatura quàm maximè ad superiora fieri potest peractâ, quidquid productionis supererit dimidio infra illam digito rescindere;

Tunc etiam occasio urget, ut vulnus ventris & peritonæi hoc modo unias. Acum accipe & filum cera perunctum, qua externe cutim & musculos ad peritonæum usque trajicies, quod ab hac parte intactum relinques, sed aliam præhende, quam transadige, & simul etiam musculos & cutim atque labia ad mutuum contactum contrahito: deinde spatium digiti transversi intermittens, cutim & musculos acu transfigito, ubi ultimo ipsam eduxeris: peritonæum in illa parte rursum intactum relinquens; sed aliam præhendito, cujus cutim & musculos trajicies, quod ita ad terminum vulneris usque est perficiendum.

Sed quoniam continuo ventris motu consuturæ facili negotio dissolvi possint, & cum præterea nimia festinatio, quæ hoc in casu requiritur, non permittat eam accuratissimè perficere, semper necessarium erit, consuto vulneri Emplastrum glutinatorium superimponere.

Ad hasce hernias etiam pertinet *Exomphalos*, sive *Hernia umbilicalis* quæ eandem causam habet, & iisdem curatur remediis. Tantùm hoc observandum est, pro magnitudine herniæ, in medio emplastri rotundi ad herniam, frustulum protuberantis ceræ, idoneis & adstringentibus medicamentis commixtæ, figendum esse, ut ita perfectè, uti decet, in locum urgeri & contineri possit.

Hoc etiam animadversione non indignum videtur, peritonęum rarissime disrumpi In apertis dissectisque cadaveribus aliquoties expertus sum & demonstravi, umbilicum cum subsequentibus intestinis instar capitis virilis protuberasse: adeò ut musculi ventris recti ad latera impellerentur, & à se invicem separarentur: attamen peritonæum erat expansum, sed nusquam disruptum.

Hæ sunt simplices herniæ & compositæ, prout vulgò describuntur: sed nobis plura alia praxis demonstrat, & quæ apud scriptores non reperiuntur: nam experientia me docuit, peritonæum etiam in parte posteriori versus dorsum posse disrumpi, & ibi herniam efficere. Experimur etiam processum peritonæi in inguinibus ita posse disrumpi, ut intestina non in scrotum, sed inter cutim & musculos versus femur sese urgeant. Præterea non semel tantum observavimus *vas deferens* corrugatum in scrotum descendisse, & ibi herniam effecisse,

quæ manuum ope facillimè reduci poterat, imo quæ, si corpus resupinaveris, sua sponte intro recedit, à qua tamen nihil mali exspectandum aut metuendum est.

Modus curationis nihil habet peculiare, quàm quòd idonea subligacula sint excogitanda, quæque partes prolapsas ita in pristinam sedem reducunt, ut integræ non lædantur.

Inter hasce hernias plerumque etiam diversi tumores numerantur, qui ad alia capita pertinent, ubi illos etiam descripturi sumus: sed ut juventuti subveniamus, necessarium existimo, ut hernias illas enumerem, quæ in hodierna praxi cognitæ sunt.

1. *Enterocele*, *hernia intestinalis.*
2. *Epiplocele*, *hernia omentalis.*
3. *Omphalocele*, *hernia umbilicalis*,
4. *Pneumatocele*, *hernia ventosa*,
5. *Hydrocele*, *hernia aquosa.*
6. *Bubonocele in inguinibus.*
7. *Circosocele*, cùm venæ spermaticæ ita intumescunt in scroto, ut tertium testiculum videantur.
8. *Hernia Veneris*, cùm testiculi impuro concubitu indurantur.
9. *Hernia Humoralis*, cum scrotum humoribus præternaturalibus repletur.
10. *Hernia carnosa.*
11. *Bronchocele*, Hernia gutturis.
12. *Spermatocele*, [f] impropriè à me ita appellata, cùm vas ejaculatorium corrugatum in scrotum delabitur.

CAP.

dere; ligatura autem in vulnere relinquetur, donec per se decidat. Atque hæc est castrandi methodus.

[f] Non semel vidi [ut in nostra adnotatur Bibliotheca Anatomica] in viris salacioribus, per obstructionem in aliqua epididymidis parte à seminis particulis concrescibilioribus efformatam, testiculum mirum in modum auctum fuisse, semelque etiam sperma sic aggestum epididymidis tubulum perrupisse, & effusione sua in scrotum copiosam abcessui materiam suffecisse, cui exitus phlebotomo necessariò parandus erat; pus cùm sic effluxisset, parsque mundificata fuisset, oculis se exhibebat epididymidis pars inter ejusdem globulos media, unde non amplius pus, (quod nullum restabat) sed materia seminalis incorrupta, abundantiùs erumpebat. Hasce seminis agge-

aggestiones in testiculis ab obstructione, sine ulla causa venerea effectas, testiculumque ad ingentem attollentes molem, liceat potiori jure, quàm Author noster facit, Spermatoceles vocare, de quibus, iisque præcipuè, in quibus perrumpuntur epididymidis tubuli nihil apud Practicos videmus.

Super Hernia hanc habet observationem Clariss. Ioh. Muys Medic. Arnhemiens. in sua Praxi Chirurgica Rationali.

Septuagenarius in scroto vexabatur tumore valdè magno ac dolorifico, ejusdem cum cute sana coloris; tormina sentiebat in abdomine ac evomebat quicquid assumebat; jam per viginti quatuor horas hoc in statu constitutus opem meam implorabat.

Æger inter examen à me institutum retulit, se jam per longam annorum seriem laborasse hernia, quæ sæpius eum, intestino in scrotum prolapso, mirum in modum molestabat, ac iterum nullum afferebat incommodum, cùm intestinum in locum suum recessisset; intestinum autem hoc nunquam antehac tamdiu extra abdomen exulaverat, quàm jam; & quicquid moliebatur æger, illud reponere non potuit.

Morbum hunc satis periculosum esse, amicis prædixi, quia tamdiu extra abdomen permanserat intestinum; (Sic vir 40. annorum Ultrajecto Arenacum pedes profectus incidit in herniam scrotum infestantem, cui antea etiam obnoxius erat, sed tantùm in inguine, & tamen adhuc per 4. horas incessit pedibus, unde tumor valde excrevit, eratque valde durus & dolens; æger interim semper vomebat, ac frigori expositus in stramine per totam noctem jacebat apud rusticum; postero die curru advectus est Arenacum continuò vomens. Mixtura ægro propinabatur flatus discutiens, sed eadem mox vomitu rejiciebatur; tres præterea clysteres injecti sunt, sed sine fructu; æger in bono situ positus est, fotus humidi siccique imponebantur parti affectæ, sed his nihil juvantibus ægrotus quarto ægrotationis die è medio sublatus est pulsu sensim diminuto. Aperto cadavere intestinum ileum inventum fuit gangræna affectum spithamæ longitudine, ac situm in scroto cum flatibus & excrementis duris; præterea magna pars omenti continebatur in scroto convoluta instar pilæ cum vasis sanguiferis valde distentis.) Interea autem amicos ægri admonui, ne animum nimis desponderent, ac eum in finem iis narravi observationem octavam Riverio communicatam à Domino Ozia Aimar Chirurgo Gratianopolitano, in qua post multa remedia per novem dies in cassum usurpata, intestinum per totidem luces in scroto commoratum, repositum fuit feliciter incisione facta usque ad productionem peritonæi quæ intestinum strangulabat.

Sed unde provenit, quod in hernia intestinum prolabatur in scrotum, aliasque partes? Ob relaxationem peritonæi, quæ exoritur ex eo, quòd multi ejusdem tubuli obstruantur, inque illis stagnent ac coacer-

ventur humores, qui progressu temporis se insinuant inter fibrillas peritonæi, illudque hoc pacto relaxant.

Cur jam intestinum in scrotum nostri patientis delapsum, non tam facilè rediit, in abdomen, quàm inde egressum est, cùm via sit eadem? Hoc præcipuè contigit, quia intestinum tandiu extra abdomen permanserat, ubi minor est calor; nam pori intestini eo modo aliquatenus obturati impedivere quò minùs vapores ob minorem calorem, etiam aliqua ex parte condensati, ex intestino in scroto decumbente liberè quaquaversum egrederentur, quapropter illi coacervati sunt in intestino, illudque distenderunt flatibus vulgò nuncupatis.

Hinc igitur manifestum satis evadit, præcipuam hujus mali medelam consistere in eo ut pori intestini extra ventrem exulantis obstructi recludantur iterum, ac vapores aliquousque condensati, majore motus ac agitationis quantitate donentur, ut sic rursus citato gradu circa propria sua centra rotentur.

Utrumque hunc effectum consequutus sum lino nendo recenter contorto ac nondum coctione depurgato, nam ubi hoc priùs in lacte dulci coctum, calidè per quadrantem horæ fuisset impositum parti affectæ, intestinum blanda manus agitatione, in abdomen ægri in bono situ collocati remigravit.

Æger hoc pacto ex vicinis orci faucibus, ereptus postea cum piscatore ictus sapuit, ac gestavit vinculum ferreum externè vestitum ad intestinum intus retinendum: nam homines provectæ ætatis à tali malo prorsus velle sanare, est oleum ac operam perdere, contingit enim admodum raro, quod Fabric. Hildanus refert in lib. suarum observation. nimirum sexagenarium per 20. annos hernia magna laborasse intestinali, quæ à nullo Chirurgorum aut Medicorum potuit sanari, eumque senem postea sine medicamentis in totum esse restitutum pristinæ sanitati, postquam morbo aliquo periculoso decubuerat in dorso per semestre spatium, ideoque optimum contra herniam remedium citatus Autor esse affirmat quietem & decubitum in dorso.

Hernias verò puerulorum sæpissimè sanatas esse vidi, & quidem præsertim circa octavum ætatis annum, bona fascia ex linteo confecta ac emplastro carminante Sylvii extenso super corium, quod reperitur prax. lib. 1. cap. 12. tit. 58. in quo tamen unum errorem, quem neminem secuturum spero, annotare lubet, sc. quod gummi galbanum, aliaque solvantur in aceto salem volatilem eorum non parum infringente.

Juramentum Medicorum in Academia Ultrajectina jubet, audita vel visa inter curandum, non enuntianda involvere silentio, hocque strictè observandum puto in herniis juvenum, quandoquidem hoc malum puellis invisum magis esse solet quàm par est, quod, antequam hanc observationem finiam, exemplo declarare mihi proposui.

Recenter nupta virgo, ubi prima vice lectum cum suo sponso esset ingressa, intrepida manu mox illas mariti partes contrectat, quas Adamus

sibi

ſibi ficuum foliis ſtatim poſt lapſum contexiſſe legitur, atque ita eundem hernia divexari ex vinculo, quod geſtabat animadvertit, unde fere in furorem acta, hæc in verba erupit: pudeat te, conjux, quòd Amaſiam tuam tam impiè deceperis; quid conſilii mihi miſeræ? Perii profectò; num tam malè conformatum corpus puellæ in flore ætatis conſtitutæ, ac annum decimum octavum nondum egreſſæ ſatisfacere poteſt? Minimè, actum eſt de me; emori mallem, quàm tecum ampliùs habitare.

Maritus, hac ſuper re interea temporis ſeriò philoſophatus, placido ſermone tandem reſpondit; bono animo ſis, anima mea, vanam ac ſupervacuam hanc, meum corculum, depelle ſolicitudinem, quoniam polliceor tibi, me pro virili conaturum efficere, ne unquam hac de re conqueraris ampliùs, ac novem menſibus vix elapſis experientia mariti verba confirmavit gemellis, quos enixa eſt uxor, poſtea mutire vix audens de imaginaria conjugis impotentia.

Cap. VIII.

De Vteri procidentia.

UTerus non facilè laxitate, multo minus diſruptione latorum ligamentorum prolabitur, uti maxima pars ſcriptorum ſibi imaginantur. Gravi parturientium fœminarum niſu, & incauta ſecundinæ extractione alii nobiſcum, fundum uteri in pube plane inverſum viderunt, adeò ut pars intima extrema eſſet. Etiam experti ſumus (præſertim in illis, qui alvi duritie & ventris dolore vexabantur) membranas pubis ſe eo uſque extendere, ut homines Chirurgiæ imperiti eas pro ipſo utero ſumſerint, & etiamnum ſumant: nam uterum [a] ſine vitæ periculo poſſe exſcindi, quemadmodùm multi doctores ſcribere auſi fuerunt, perito anatomico intolerabile cenſetur.

Ut

[a] Ancillam Venetiis uterum ſibi præcidiſſe, quòd ſubinde deſcenderet, Saxonia comprobat. Joh. Georg. Volcamerus, fœminam uterum ſerico priùs conſtrictum poſt quatuor ſeptimanas ficus inſtar compreſſæ corrugatum & demortuum, præcidiſſe Germanorum Miſcellaneis Curioſis inſeruit. Unde cum Diemerbroëckio, plurima alia exempla citante, legitimè concludi poteſt, hallucinatum fuiſſe Kerkringium, dum aſſerit uterum nunquam excidere poſſe. Sed curioſius quid huc habemus adducendum, videlicet uteri morbo conſumpti hiſtoriam raram à Clariſſ. D. Nozet Archiatro Friburg. Celeberr. nobis communicatam.

Sic

Sic autem Ille.

Fœmina annorum circiter 33. insolenti affectui miserrimè cessit. Erat ea temperamenti æquò calidioris & siccioris citra tamen insignem functionum noxam, animæ passionum turbinibus ludebatur vel citra ansam, in quas naturali pondere admodum proclivis erat, cæteroquin constitutionis naturaliter prorsus amicæ; patiebatur levem dysuriam sensim crescentem, cujus vexationes annum circiter tacitè tulit, dein malo tanto hoc tempore superbo, urina cæpit fætoris tetri exhalatione acri malum delitescens patefacere, & graviori acrimonia afflictam inclementiùs urere, ita ut brevi post ejulatu horrifico terreret præsētes, nec non proximarum domuum vicinos & fætoris petulātis inhumanitate arceret præter necessarios, omnes. Simul questa est de femoris, nec non tibiæ ejusdem lateris dolore atroci, alto, & ossium medullam lacerante, liquante, & qui remediorum infinitorum vim fefellit, adeò, ut solo opio in tripla dosi tertia quavis nocte sumto mitesceret ad tempus. Post tyrannicas circiter anni unius torturas rogatus fui in opecias ferendas rei conclamatæ; judicavi post aliquod laborantis examen, populante & polluente ulcere uterum exedi, & in spurcam saniem fluere, obstetricem adhibui, & instruxi, quæ manu exploraret num ulcus jam corpus uteri perforasset, post patientem indagationem retulit ea omnino perviam esse ulcere uteri cavitatem in vicina & externa spacia: difficilè utique mihi non fuit absolutè desperatam prognosim instituere, cùm has partium spermaticarum ruinas resarcire impossibile evidenter sit, tamen in solatium, non salutem miseræ intentus præscripsi injectiones in uterum detergentes quarum beneficio & fætor & dolor urinæ plurimùm remisere, dum simul uteretur jusculis diureticis & ptisana ejusdem functionis, jusculis enim incoquebantur radices petroselini, fæniculi, apii, asparagi, ononidis, folia cerefolii, fragariæ, nasturtii aquatici, acetosæ, mutatis sæpiùs alternatim istis pro gustus caprizantis commoditate; ptisana hujus erat confectionis. ♃. sem. hyper. contus. ℥ij. alkekeng. contus. ℥iij. ciner. plant. genist. stipit. fabar. āā ℥iij. fiat decoct. in aq. com. ℔. iiij. ad consumptionem part. 3. coletur, clarificetur & aromatisetur cinnam. pro sitis usu. Ut importunis sollicitationibus non insensilis audirem addidi emulsionem quoque diureticam. ♃. amygdal. dulc. excortic. ℥vj. sem. milii sol. ℥j. sem. 4. frigid. maj. ʒß. contund. affundendo sensim aq. parietar. ℥iiij. in expresso solve syr. fragor. ℥vj. f. Emulsio sæpiùs ad libitum expetentis iteranda. Ut femoris & tibiæ dolori castigando prospiceretur, consului balneum aquæ dulcis cum qua coqueretur hordeum mundatum, herbæ hyosciami, solani, malvæ, althææ, sempervivum minus, flores verbasci, meliloti, chamomillæ, insuper vaporem adhibui cum radicibus altheæ, mandragoræ, & seminib. papaver. albi, hyosciam. cum fol. sempervivi utriusque, lacte omnibus coctis: præterea alio vapore pro solatio nauseantis, scil. remedia omnia mox memorata cum aceti urentis ℔ j. sach. saturni ℥jß. opii Thebaci ℥j. camphor. ℈ij. in exhalationem calore

rare

rarefaciente attenuabantur, quò partes dolore cruciante miseras amicè ferirent, nonnihil his corrigentibus cicurabatur; sed moles tumoris ædematosi sensim latiùs se explicabat: interim nascitur tussis violenta & frequens, cum sputis sanguine tingente constanter rubescentibus, quæ pulmonum ulcus recens excavatum evidenter loquebantur: præscripsi pulverem sequentem, ut aliquo solatio sui nimium delicatè amantem reficerem. ℞. pulver. anti-hect. Poterii ℈ij. sacch. saturn. ℈j. pulver. Abbat. Hælii ʒjß. sacch. rosat. ℥jß. f. pulvis bis quotidie ex cochleari sumendus, simul ptisanam coqui jussi vulnerariam, sic & pulmonis & uteri statui annuentem. ℞. rad. consol. maj. ℥ß. fol. veron. scord. flor. rosar. rubr. āā M ß. antimon. crudi nodulo ligati ʒiij. bulliant cum aq. comm. ℔v. ad remanentiam ℔iiij. pro potu ordinario; sed omnia ut facile erat prævidere in cassum cessêre, exsiccante famelica tabe tot malorum lethalium obruentium prole funestissima, febrisque hecticæ insatiabiliter populantis pedisequa, fatis imperantibus paruit. Secui corpus opera usus experti & amici chirurgi, sterno utrinque secto sursumque in faciem jacente, apparuit pulmo ambobus suis lobis universim tribus ulceribus perelus: cordis conus diaphragmati mutuæ substantiæ intimo coitu firmiter infixus accreverat: arteriam magnam polypus decem transversorum digitorum longitudine notabilis impraegnarat; sed quod monstrum hactenus invisum, nulla deprehendere licuit curiosè spectantibus uteri vestigia, præter ramenta quædam fracida, eaque parva in tetricam materiam eunti: eadem sors vesicam ad collum usque perdiderat, cæteris partibus pepercit iniquitas dictis malis satur; & ne in minimis curiositati meæ deessem, volui incisione patere tibiæ femorisque afflicti partes internas, illico ultra lib. ij. seri limpidi stillatim effluxit, & nervus quæ situs externus quarti cruralis propago circa poplitem partitus magnitudine digiti mediocris apparuit stupentibus, humore lentante confertim turgidus, sine tamen ulla, quod mirêre, convulsione aut paralysi prævia; hinc in dubium meritò vocari potest de utriusque affectus causa, sententia vulgaris, nec enim ubique seroso latice mersus nervus, in latitudinem notabiliter explicatus contractione ob extremorum approximationem brevior evasit, nec is ipse humor omnes internæ substantiæ poros infarciens spirituum animalium commercium, hoc pacto præpediens sensum tibiæ suffuratus est. Huic cladi ansam dedisse cum rationabili probabilitatis conjectura dixerim binam causam, una est partus arduus, prima irascentis Numinis in sexum muliebrem pæna ob ejus ambitiosam insaniam, quo rustica obstetrix placentam ab utero barbarè avulsit, laceravit, ut locus spurcus humoribus copiosis, acribus, & tandem putrentibus fædè scatens, proprio scelere elaborarit ulcus altum, omnemque substantiam inhumaniter devorarit. Secunda causa est mariti ad veneris effrenis officia generosissimi penis insolitæ longitudinis, ex confricatione illius allidentis immodesta & frequentissima, uteri orificium excoriari,

Ut malum hoc curetur, patientem resupinato, genubus sursum elevatis, & pedibus separatis: deinde candelam [b] ex cera sumito justæ crassitudinis, cui assa fœtida sive castoreum est admista, eaque leniter uterum intrudito, postquam candelam vinculo alligaveris: externe ventri Emplastrum Barbarum, sive sequens imponito.

R. Rad. cyperi. Bistort. an. drachm. j. Gallar. Acaciæ an. drachm. ʃ Nucum cupressi, Oß. dactylor. Sem. myrtillor. an. drachm. j. Picis & colophoniæ q. ʃ.

M. F. Emplastrum.

Porro patienti demandabis, ut pedibus conduplicatis quietissime decumbat, & sibi à clamore, rixis, & iis omnibus, quæ tussim & sternutationem movent, prudenter caveat. [c]

Imprimis hic observandum est, ne candela ex cera sive obturamentum crassius sit quam oportet, & continua attritione album fluxum promoveat, naturamque ad seminis ejaculationem impellat, qua necessario corporis vires debilitarentur. Attamen malum hoc neque prorsus, neque semper prudentia tua auferes: quapropter optime illi & cum ratione agere videntur, qui candelam per longitudinem perforant, ut humoribus adfluentibus idoneum exitum præbeant.

Cap. IX.

De procidentia intestini recti.

SI intestinum rectum prociderit, illud oblinito oleo rosaceo & myrtillorum, parum pulveris Gallarum commiscendo, & ita digitis vel linteo leniter reducito: inflammatio si impedimento sit, anum hisce medicamentis foveto.

R. Flor. sambuc. Chamomill. Hypericonis an. M. ʃ. Rosar. rubr. p. ij. Summit. absinth. Melilot. an M. ʃ.

M. &

ri, altiusque sensim lacerari, tandem humore spurco perenniter irrorante rodi, & putredine accersita facilè actionis ejusdem socia, vorari potuit.

b Pessaria justæ magnitudinis, variæque figuræ in suo de mulierum partu Tractatu, describit & depingit Francisc. Mauriceau Chirurg. Parisiens. Celeberrim.

c In uteri procidentiæ cura Mercuria-

M. & coq. ex lacte vel vino rubro. [a]

Imprimis necessarium est, intestinum rectum prolapsum externo frigore non corripi: nam subito gangræna, cum plane ejus esses immemor, se proderet. Quare operam dato, ut quàm primum intrudatur, & interea temporis naturalem ejus calorem, præscripto fomento & linteis calidis, diligenter conservato.

Sed

curialis lumbis & pectori ceratum parat, quod habet mastich. galban. styracis, picis ãã ℥j. nuc. cupr. ℥ß. sang. drac. ʒvj. oleor. mastich. myrr. ãã. q. s. & ceræ q s. ut f. Ceratum.

Saxonia accipit album. ovor. n°. 4. succi moror. immatur. vel sylvestr. ℥iiij. tragac. ℥ß. far. volat. molend. ℥ij. bol. arm. ℥j.

Augustanæ Obstetrices globulos curiosiùs & ad mentem Georg. Hyeron. Velschii superstitiosè hoc modo compingunt. Juglandem majorem excavatam siccatamque, fasciola ex linteo sepulchrali circumdatam, filo primùm crassiori, deinde subtiliori obvolvunt, ceraque, priùs herbis traumaticis & adstringentibus decocta, ut alchim. cons. maj. veron. verbasc. & salv. hort. accurate inducunt, ne ulla sui parte dehiscat, ususque tempore unguento ex cerussa, oleo rosac. sebo cerv. lythargir. & pulvere malicor. inunctos globos sinui intrudunt, filo pendulos, ut ad arbitrium extrahi possint.

Quòd si postliminio prolabatur, consilio Joh. Raim. Fortis per 40. dies utantur decocto ex lentisci è Chio ℥jß. sant. rub. ℥j. lign. rorismar. ℥ß. aq. comm. ℔iiij. Infus. per 24. horas add. turturem, vel dimid. columbam turricolam, bulliant ad consumptionem dimidii, fiat colat. & servetur pro tribus diebus matutino tempore assumenda; in qua infundant. gutt. v. tinctur. corall. chymicè extractæ. Dum assumetur hoc decoctum qualibet hebdomada uti debet aliquo hydragogo.

Benedictus Victorius Faventinus, Ceratum imponit regioni matricis, idemque in dorso è regione, quod ingreditur sem. acetos. plantag. coriandr. præpar. ãã ʒij. coral. rub. sem. ros. rub. ãã. ʒj. hypocist. acac. thur. ãã ʒjß. gallar. cortic. granat. balaust. ãã ʒij. contund. omnia in pulver. minutiss. misce cum oleo ros. omphac. deinde cum cera & pice q. s. f. ceratum.

Hildanus sacculum consuit aliquoties de die loco affecto applicandum. ♃. folior. plantag. salic. mespillor. quercus, prunor. sylvestr. summit. rosar. ãã Mj. rad. torment. cons. maj. bistort. ãã ℥j. balaust. nuc. cupress. ãã ℥ß. sem. anisi ℥jß.

Daniel Wincklerus Electuarium habet quod accipit, cons. ros. antiq. torment. ãã ℥jß. diacydon. ℥ß. corall. rub. prep. ʒß. trochisc. de carab. de terr. sigill. de spod. ãã ℈j. f. cum syrup. cydon. electuar.

[a] Hercules Saxonia resoluto sphinctere, glandes parat ex castor. & Sinap.

Mercurialis, Rhasis pulverem extollit.

Sed aliud insuper adhuc restat curationis medium, quod primo intuitu quidem risu dignum videtur, sed quod in hoc casu valde conducit. Nates patientis extensa manu quinquies, aut sexies, aut pluries verberato, quo musculi ani levatores intestinum rectum statim in priorem sedem attollant. Sed antequam hisce verberibus excipiatur æger, intestinum rectum oleo rosarum & myrtillorum circumliniri necesse est.

Cap. X.

De operatione secunda Diæresi dicta.

HActenus separata conjunximus, nunc continua sunt separanda: agemus itaque de secunda operatione *Diæresi* dicta, quæ nos

æque

tollit. ♃. ceruss. agrimon. gallar. alum. ãã ʒiij. applica, postquam illinitus fuerit oleo myrt. vel omphacino anus.

Quod si reductum intestinum rursus elabatur, ilibus præcinctis, & submissa retrò fascia, ano intus propulso, spongia mollis aqua calida, in qua loti scobes incoxerint, madefacta admovetur, spongiaque expressa, eadem aqua anus perfunditur: tum fascia intra media crura subjecta, ad umbilicum religatur.

Galenus ad prælabentes podices, prælotis partibus vino austero, aridum pulverem conficit ex fructib. ericæ, gall. acac. ceruss. succ. hypocist. cortic. pini, thur. myrrh. singul. ʒiiij.

Scribonius Largus intestinum prolapsum vino calido lavat, reponit, & pice liquida perungit, aut cineres ex sarmentis, ac alumen tritum bene adspergit.

Claudinus 40. dies decumbenti, singulis mane pulveris ʒj. cum ℥iij. succi vel aq. plantag. propinat. ♃. pell. ariet. combust. ℥ß. myrtillor. nuc. cupress. acac. corall. rub. ãã ʒij. folior. oliv. sumach, ãã ℥ß. contusis tertia sacchari pars adiicienda.

Jeremias Martius, Fratri suo ani prolapsum passo fotum adhibuit ex rosf. rub. plantag. utriusque, fol. quercus ãã. M. j. cupul. gland. M. ß syr. cydonior. ℥j. aq. pluv. incoctis, & cum spongia admotis, insperso deinde pulvere. ♃. mastich. thur. nuc. cupress. myrrh. gallar. cortic. granat. ãã. ℥jß.

Relapsum vino calido ablutum, & sebaceo, vel quod commodiùs ol. rosf. retrusum retinuit emplastro adhibito quod habet: mastich. thur. sumach. rosf. rub. cortic. granat. ãã ℥ß. balaust. myrtill. ãã Mß. cum vino rub. contusa pistentur probe & calida applicentur.

Nicolaus de Blegny Tractatu de Herniis cap. 8. machinam ad anum in statu naturali coërcendum proponit.

Ego summo cum fructu post fotum vini austeri, usus sum adspersione testæ cochlearum in tenuissimum pulverem redactæ.

æque in duris, quam in mollibus corporis partibus *incisionem* & *ustionem* docebit. *Incisio* in mollibus locum habet; sed in duris fit separatio continui quadruplici operatione, nempe *terebratione* seu *perforatione*, *rasione*, *limatione* & *serratione*. *Ustio* fit *cauterio actuali* vel medicamentis, id est, *cauterio potentiali*, uti speciatim declarabimus.

Cap. XI.

De Venæ sectione.

Venæ sectio, præstantissimum quod universa medicina agnoscit remedium, aliquando tantopere necessaria, & aliquando tantopere periculosa censetur, ut non procul ille à levitate abesse videatur, qui eam rationibus non vehementer urgentibus instituit. Præstabit igitur ex mea quidem opinione, quòd meus extra terminos vagetur calamus, quàm quòd Chirurgi & Doctores rerum imperiti, parum de pauperum damno solliciti, illud re ipsa commonstrent.

Sanguis naturæ filius exoptatissimus existimatur, cujus ope omnes suas operationes perficit, & quem ei sine damno vix subducere possumus: attamen ars postulat, ut illi, qui cum ipso rem habere desiderant, neque audaces, neque meticulosi, sed prudentes & cordati, necessitatem pro virtute amplectentes, ad venæ sectionem procedant, non aliis, quàm hisce quatuor rationibus infrascriptis commoti.

1. Venæ sectio in Plethora conducit, ut hoc modo natura nimio pondere liberetur, & naturalis calor à suffocatione conservetur.

2. Conducit etiam ad sanguinem, & ei admistos humores revellendos, cum nimio fluxu ad hanc aut illam partem properantes, curationem impedient. Hoc in casu semper vena ex parte opposita est eligenda, aliquando remotissima à parte affecta, aliquando verò ei magis propinqua.

3. Præstat etiam ad sanguinem jam in partem delapsum alio derivandum, si scilicet ibi fixam nondum habeat sedem, neque extra venas vagetur. Hac de causa in vicina regione vena est aperienda.

4. Prodest præterea venæ sectio ad sanguinem refrigerandum, cùm tanto ardore sit inflammatus, ut neque medicamentis refrigerantibus, neque in tempore extingui possit.

Sed putant nonnulli sed hisce terminis nimium coarctari, cupientes sanguinis corruptionem, æque ac quatuor jam enumeratas rationes, nos ad venæ sectionem impellere, ut natura à portione corrupti sanguinis exonerata, reliquum sanguinem tanto commodiùs corrigere & emendare possit. Verùm hoc magnopere exoptarem, 1. evacuationem hanc absque virium tantopere necessariarum dispendio fieri posse. 2. vellem eos, ægrotantis ad lectum assistentes, accurate indicare, ad quem corruptionis gradum jam sanguis ascenderat, ut hinc sciri possit quantum sanguinis, & quoties venæ sectione sit depromendus, quoniam venæ sectionem in omni sanguinis putrefactione non permittant, sed tantummodo in illa, in qua nondum ad sublimem gradum pervenit. 3. Oporteret eos manifeste indicare, quam ob caussam majorem corruptionem purgatione, minorem vero venæ sectione curandam esse velint, cum huic æque ac isti verum Cacochymiæ nomen tribuant: monstrent, inquam, secundum magis & minus differentia specie differre, & ideò propter specie differens indicare remedium.

Ulterius procedunt alii, qui in omnibus febribus innoxium sanguinem profundunt, neque petechias, [a] neque pestem, neque venenum excipientes; liberantes se itaque hoc modo à multo labore & molestia, quem aliàs multiplices febrium differentiæ Doctori exhibent. Sed quoniam veneni & malignorum humorum natura præcipuè in eo consistat, ut continuo ipsum cor hominis aggrediantur, & vires robustissimi, cujusque subito prosternant; & venæ sectio interim utrumque præstet, non tantum vires diminuendo, sed etiam malignitatem ad cor trahendo, & illud, quod natura ad ejus sublevationem

[a] De hisce, quia ad Chirurgiam non pertinent hic non agimus; consuli possunt inter alios Clariss. Sidhenam de tract. de morbis acutis, ubi de Peste, Petrus à Castro de febribus petechialib. Botallus de curatione morborum per venæ sectionem, &c. ut quid in praxi seligendum veniat, exquisitè ponderatis rationibus, videatur; atque hac præterea de causa ad hujus capitis calcem, elaboratissimam Clar. Thomę Willis de Phlebotomia Dissertationem integram adjicimus. De diffusa, atque regulis geometricis innixa Sanguinis missionis doctrina, à Clar. Laurētio Bellini explicata nihil addimus, sed curiosos Lectores ad Volumen de Urinis, pulsibus, sanguinis missione, febribus, morbis capitis & pectoris ab ipso conscriptum remittimus.

De Phlebo-

tionem emiserat, ad ejus oppressionem rursum impellendo: non potui, quin omnes hujus artis peritos orem &admoneam, ut neque in peste, neque in aliis malignis febribus, nec etiam in omnibus accidentibus, quibus homines externè & internè veneno afficiuntur, ad venæ sectionem procedant, præsertim si animi tranquillitatem & salutem ægri opem implorantis ament, & seriò illis cordi sit.

Galli, Itali, Hispani & Lusitani, acerrimi venæ sectionis propugnatores, mihi regerent, naturam venæ sectione aërem quasi haurire, & aliquo modo exonerari, ut tanto facilius reliquam malignitatem ejaculet: atque hoc verum videtur: nam sanguis aërem haurit, ut tanto meliùs ejus spiritus avolent, & istis sublevatur viribus, quibus necessario indiget: Hisce peractis, natura ægri vitam morte commutat, & ex circumstantium oculis lachrimas pellicere facillime novit.

Non alias allegantes rationes, porro suæ experientiæ innituntur, sed utinam probe ei inniterentur: nam mane ejusmodi ægros extra periculum versantes, & postquam venæ sectione quinque aut sex uncias sanguinis emisissent, eos vesperi frigida rigidaque morte è medio sublatos invenimus. Hinc igitur rectè colligere possumus, quid illi experientiam nominent, scilicet; æger si mortem forte fortuna evadat, venæ sectioni is honor tribuitur: sed si mortem obierit, uti fit plerumque, malignitas in causa fuit. Experientiam igitur experientiæ oppono, maximas Deo agens gratias, ipsum iis omnibus, qui sine invidia, passione, & sine alterius servitute morbos rectè considerant, multo certius & melius remedium exhibuisse & demonstrasse.

Alii ut hac in re moderatiores viderentur, venæ sectionem in principio morbi admittunt, antequam malignitas se externè manifestet; quod facile iis assentior, si hoc fiat, 1. in calidis regionibus. 2. in corpore pleno. 3. cum humores ad caput ascendentes, gravia ibi accidentia moveant: in tali casu venæ sectionem in manu aut in pede plurimùm profuturam existimo. Sed qui in cunctis corporibus, & sine discrimine in hisce frigidis humidisque regionibus venæ sectionem instituere volunt, illi certo certius experientur, rem non properè successuram; imò vix rationem allegare poterunt, quæ ab arte pro genuina agnoscatur; præsertim cùm ipsi liberè ac ingenuè confiteantur

antur, talia aliquando occurrere tempora, in quibus tantopere ab ipsis laudatam venæ sectionem instituere non audeant potionibus sudoriferis & refrigerantibus rem optime perficientes. Sed hæc impræsentiarum sufficiant.

Quot uncias sanguinis unica vice depromere liceat, tibi morbi magnitudo, & ægri minores vel majores vires indicabunt. Sed præstat defectu, quàm excessu peccare. Viro robustissimo & maxime sanguineo ultra duodecim uncias non detraxi: necessitate id exigente potius viginti uncias duabus vicibus, quam quindecim unica vice emisi, atque ita rem prospere evenire expertus sum.

In ejusmodi morbis in quibus venæ sectio non diu est procrastinanda, ut angina, pleuritide &c. non opus est anni tempus & diei horam anxiè observes: aliàs enim ver, & tempus, matutinum optimum judicatur.

Venæ quæ vulgo aperiuntur hæ sunt: in syncipite *Vena frontis*: in temporibus *Vena Temporalis*: in ore *Vena sublingualis* sive *Ranularis*: in cervice *jugularis externa*: in brachio *Vena Basilica*, sub qua arteria; *Mediana* sub qua nervus, & sub utraque tendo reperitur; & *Cephalica*, juxta quam neque arteriam, neque nervum, neque tendinem reperies, atque ob hanc causam minimo cum periculo aperiri potest. Ultima hæc unicum habet ramulum, qui in capitis regione conspicitur, unde vena *Cephalica* dicitur, verùm non magni interest quænam harum aperiatur, quia hę tres circa alas unum tantum ramum constituunt. In manu inter minimum digitum & ei vicinum *Salvatella*; in pede *Saphena* & *Ischiatica* sunt aperiendę.

Modus secandi venam est notissimus, adeo ut non magnopere necessarium existimem, eum hoc loco pluribus describere. Sed ardentissimis votis hoc esset exoptandum, quod illi qui venam secant circa sanguinis uncias, quas ægro detrahunt, accuratiorem conjecturam facere possent, ne loco sex aut octo pręscriptarum unciarum, duodecim, sexdecim, octodecim, imo viginti duę uncię reperiantur. Sed ut turpissimus hic error avertatur, cuperem stanneas aut ęreas pelves concinnari, in quibus unciæ essent signatæ, sed Chirurgi rerum periti iis minimè indigent, probè scientes sanguinem in se ipso multò ponderosiorem esse, quam externè appareat.

THOMAS

THOMAS VVILLIS.

De Phlebotomia.

INter universa Philosophiæ documenta, aut medicinæ subsidia, nulla unquam Theoria, vel Praxis, aut antiquior, aut generalior extitit, quam sanguinis speculatio, ejusque per *venæ sectionem* extramissio. De priori alibi sæpius agentes sanguinis naturam & partes constitutivas explicavimus, quinimò ejusdem virtutes, & energiam explicantes, ipsum revera accendi, & ab accensione ejus vitæ animalis, quasi lampadis flammam incipere; ac perennari demonstravimus. Ad *Phlebotomiam* vero quod spectat præcipui omnes cujusque seculi Authores hujus mentionem fecerunt: quin eadem apud cunctas nationes utcunque barbaras ac incultas in usu medico semper fuit. Nec mirum hoc, siquidem ἐγχειρήσεως istius necessitatem & viam natura ipsa imprimis commonstravit, etiam lex divina circumcisionis ritum, quasi symbolum ejus præcipiens, innuere videtur, ingenitas naturæ humanæ impuritates aliquatenus per sanguinis missionem expurgari debere.

De magno hoc remedio, ut methodice disseramus, imprimis considerare oportet, quot modis, item ob quas causas, & fines *Sanguinis Emissio*, aut sponte naturæ contingit, aut per Jatricem indicatur: dein secundò præcipuos evacuationis hujus effectus, tum bonos, tum malos, sive commoda ac incommoda subdemus, simulque regulas quasdam, & cautiones circa phlebotomiam rite administrandam observandas proponemus.

Quoad prius, Hæmorrhagiæ Spontaneæ (quæ phlebotomiæ usum suggesserunt) cùm multiplices, ac diversimodæ fuerint, ad bina hæc capita sive classes vulgò reduci solent: nempe dicuntur illæ, vel criticæ; natura aliquid bonum ac salutiferum moliente; vel symptomaticæ, quæ ut plurimum, hac à regimine suo dejecta, & omnia susque deque habente, contingunt. Prioris generis eruptiones cruentæ rursus distinguuntur, quod vel sine febre excitantur, & sunt vel periodicæ, quæ statis sæpe temporibus eveniunt, uti catamenorum fluxus muliebris, ac in nonnullis vasorum sedalium, inque aliis nasalium apertiones solennes, aut aliàs, assuetæ quæ sæpenumero juxta magnas anni τροπάς aut aëris mutationes succedunt: vel sunt vagæ ac incertæ, uti cum sanguis è locis istis ac è multis aliis, modò in hac, modò in ista corporis parte, haud incommodè erumpit. Porrò ἐκκρίσεις sanguineæ interdum in febre contingunt, eamque non raro judicant, prout Hippocrates olim annotavit, & etiamnum ex observatione maximè vulgari constat. In singulis hisce casibus sanguis erumpit, quatenus intra vasa turgens, & supra modum rarefactus, spatium amplius desiderat, quapropter ni portio quędam abscedit, tota statim massa constipari, ejusque tum

motus inhiberi, tum accensio suffocari & crasis perverti periclitantur.

Enimvero duæ sunt præcipuæ, rationes, sive πϱοφάσεις propter quas hujusmodi sanguinis turgescentiæ oriuntur: in quantum scil. liquor ejus tum inflammabilis, tum fermentativus existit.

1. Quoad prius horum, ut sanguis pro vita tuenda, ejusque functionibus ritè exercendis debitè accendatur, particulas hujus sulphureas insitas nitrosis ab aëre adventitiis proportionari oportet. Quotiescumque igitur cruor valdè effervescens & rarefactus, in compage sua plurimum aperitur & laxatur, adeò ut sulphur solutum in majori copia accendatur, etiam ad nitrum uberius hauriendum respiratio creberrima & laboriosa instituitur. Quod si hoc modo sulphur exuberans efflagrando absumi, flammaque vitalis regulari nequit, proxima statim pabuli sulphurei minuendi ratio est, ut sanguinis rarefacti portio quædam foras erumpat. Hinc non tantum in febribus, sed post vini potum, balnea, insolationem, aliaque à quibus sanguis valdè turgescit accidentia, aut Hæmorrhagiæ sponte succedunt, aut sæpe opus est talis evacuationis spontaneæ defectum per Phlebotomiam supplere. Quod autem hujusmodi sanguinis effusiones, sive per naturam, sive per Chirurgiam factæ vulgò dicuntur calorem, sive æstum ejus compescere, revera hoc solummodo agunt, quatenus pabuli sulphurei, velut olei partem subtrahendo, cruoris, accensionem diminuunt.

2. Verùm insuper secundo sanguis, in quantum liquor fermentativus, etiam ad extravasandum aptus est. Iste nimirum, si quando heterogeneum aliquid, ac non miscibile latici ejus confunditur, instar vini in dolio effervescit valde, ac in vasis ad incongruum illud excludendum ebullit; quod siquidem nec subigere, neque per diapnoen, urinam, aut alias exterminare possit, ipse cruor sui portionem quasi vehiculum pro materia isthac foras ablegavda, qua data via excludit. Propter hanc rationem [viz. ut quidpiam incongruum, ac indomabile è massa sanguinea excernatur] diversimodæ hæmorrhagiæ, tum in febribus, tum citra ipsas, variè contingunt; quæ omnes, prout etiam illæ quibus sanguinis nimia accensio deprimitur, à natura propter boni intentionem excitantur: quod antem secus frequenter evenit, variis accidentibus, & circumstantiis imputari debet. Ut plurimum verò circa hæmorrhagias spontaneas criticè institutas delinquitur, aut primò quia sanguis inter effervescendum effluxus modum nescit, ideoque in ὁϱμὴν concitus nimis exundat; vel secundò quia vasorum ora semel aperta haud denuò statim connivent, aut occludi possunt; vel tertiò quia natura excretionem sanguineam moliens, eam per loca magis patentia, sed sæpe incommoda facit; uti cùm per pulmonem, per renes, intestina, aliaque viscera hæmorrhagia contingit, quę idcirco è critica in symptomaticam, & non rarò malignam cedit.

Nec tantùm his modis, sed prætereа ob multa alia naturæ delicta, aut

aut impedimenta hæmorrhagiæ ſymptomaticæ, contingunt; in quibus omnibus, aut ipſe ſanguis, aut vaſa eum continentia, aut ſimul utraque potiſſimum in culpa eſſe ſolent.

Primò ſanguis præter rationes ſupra citatas (quatenus nempe ſupra modum inflammabilis, aut fermentiſcibilis exiſtit) inſuper ad extravaſandum aptus eſt, quia latex ejus aut venenatus, aut aliàs corruptus, debitam mixtionem retinere nequit; quin ad coagulandum aut putreſcendum aptus, in partes ſecedit, quarum dum aliæ, hic illic defixæ, maculas, exanthemata, cæteraque malignitatis ſtigmata accientes, cutim & carnes diſcolorant, propriosque ductus obſtruunt, aliæ alias excurrentes, & qua data via erumpentes, variis in locis excretiones cruentas producunt; uti paſſim cernitur, in peſte, variolis, morbillis, & febribus malignis: imò aliquatenus forſan in affectibus ſcorbuticis, uti maculæ, & vibices, ita & hæmorrhagiæ tam familiares exiſtunt. Secundò vaſa ſanguifera pluribus variisque modis, potiſſimum verò his tribus peccantia, hæmorrhagiæ ſymptomaticæ cauſa exiſtunt. Primò viz. imprimis ſi forſan alicubi illorum aliqua obſtruatur, quoties ſanguis rapidiùs movetur, aut ibidem, aut in vicinia, quandoque item in partibus longinquis erumpere cogitur. A tali cauſa hæmoptoe ſæpenumero procedit; quinetiam catameniorum, aut hæmorrhoidum ſuppreſſioni, ſanguinis ſputum, aut hæmorrhagiæ narium crebro ſuccedunt. Secundo vaſorum oſcula (ob fibras carneas quibus ſtipantur laxatas, aut reſolutas) interdum malè conformantur; ità cùm arteriarum fines nimis dehiſcant, venarum oſcula connivent. Propter hujuſmodi affectionem ſcorbutici, & cachectici hæmorrhagiis, prout alibi notavimus, plurimùm obnoxii reperiuntur. Cæterùm tertiò frequenter accidit, vaſa ita malè conformata, etiam ſpaſmodica affici, proindeque cauſa morbifica quaſi duplicata, malum hoc plurimùm augeri, ita ut vaſorum fibræ muſculares inordinatè contractæ ſanguinis ῥοπὰς ſubitas, & violentas, modò ſuperiora, modò inferiora verſus, faciant; proindeque illorum oſculis interea patentibus, hæmorrhagias immanes concitent. Enimvero in quibuſdam obſervavi, quando ſanguinis rivus, cum pulſu exili & debili, ſatis tenuis fuerat, vaſorum ſpaſmos alicubi exortos, & prorſum modò huc, modò illuc, ſub ſpecie flatus variè tranſcurrentis propagatos, cruorem ut ut ex ſe demiſſum, impetuoſiùs, compuliſſe, inque eruptiones violentas coëgiſſe; ac in hujuſmodi caſibus, cum Phlebotomiæ, & medicamina ſanguinem refrigerantia, ac attemperantia minimè profuerunt, à narcoticis, antiſpaſmodicis, & ligaturis maximam juvaminis rationem fuiſſe.

3. Verùm tertiò ſi forſan hæc ſanguinis, & vaſorum vitia complicari, ſimulque noxas ſuas conjunctim exercere contigerit; exinde neceſſe erit malum hoc intendi atque hæmorrhagias & crebriores & immaniores concitari; quarum rationes cùm ex prædictis ſatis eluceſcunt,

non opus aut opportunum erit iis explicandis hic ampliùs immorari: quin potiùs, cùm hactenus naturæ circa spontaneam sanguinis effusionem actiones, & ritus tum bene institutos, tum perperam & improbè coactos designavimus; jam proximè ostendere oportebit, quantum Ars, naturæ plerumque simia, atque interdum ejusdem magistra, aut moderatrix, circa sanguinis emissionem pariter bene, aut meliùs agere potest, & quomodo interdum deterius solet.

Super his in genere advertimus, Jatricem in quibusdam sanguinis emittendi casibus, naturam imitari, in aliis eam excedere, & non rarò prævaricantem regulare aut reducere. Porrò nonnulli extant casus, in quibus natura circa excretiones sanguineas Artis efficaciam longè superat: de singulis hisce breviter dicemus.

Primò igitur in quibus effectibus Hæmorrhagiæ spontaneæ juvamen conferre solent, si quando hæ deficient, medicina naturæ pedissequa rectè Phlebotomiam substituit. Itaque si fortè sanguis ob sulphur ejus solutum nimis & evectum supra modum accenditur, vena secta pabuli istius inflammabilis quod superfluum est effluet, quinetiam cruoris turgescentiæ immodicæ, propter quoddam indomabile ei confusum, hac ratione sedantur. Quapropter sanguinis missio contra febres tum continuas, quæ à causa priori, tum intermittentes, quarum paroxysmi ab hac altera procedunt, commodè adhibetur. Pariter item quoties evacuatio solennis suppressa, aut humor à partibus externis repercussus, aut subita pororum constipatio, aut si crapula, vini potus, aliaque hujusmodi accidentia cruoris (quatenus particulas heterogeneas ei impingunt) turgescentiam inferunt; Phlebotomia remedium sæpe præsentissimum existit.

Secundò Jatrice circa sanguinis Emissionem, non solùm imitatur naturam, sed non rarò præcellit; quin etiam hanc laborantem, & errantem frequenter sublevat, aut reducit. Si quando enim sanguis velut ὁρμῇ percitus, versus partem aliquam ἀθρόως irruit, ibidemque aut statim inordinatè erumpit, aut affatim aggestus inflammationem parit, vena in loco remoto pertusa, præternaturalem istam sanguinis ῥοπὴν sistit, & non raro αἱματόχυσιν aut φλογῶσιν tollit. Quamobrem in pleuritide, angina, peripneumonia, in sanguinis sputo aut vomitu cùm natura succumbit, aut quasi furibunda sibimet manus violentas injicere videtur, Chirurgia sanguinem aliò revocans, & emittens, rem pene deperditam restituit.

Porrò sępenumero medicina naturam in sanguine effundendo nimis prodigam, aut prævaricantem cohibet, aut reducit, enimvero hæmorrhagiæ quæque immodicæ frænis semper, ac minimè calcaribus indigent. Cæterùm in peste, variolis, & morbillis eruptis, inque febribus malignis, quandoquidem sanguis spontaneè effluens plerumque malum portendit: idcirco in affectibus istis medicamenta ἴσχαιμα sive sanguinis eruptionem sistentia, potiùs quàm venæ sectio conveniunt.

3. At-

3. Attamen è contra Αἱματοχύσεως à natura institutæ casus nonnulli extant, quos medicina neutiquam imitari, neque si fortè deficiant per Phlebotomiam supplere potest. In febribus circa morbi crisin, scil. post materiæ pepasmum, h. e. ad secernendum præparationem, Hæmorrhagia spontanea, siquidem in tempore facta, Phlebotomiæ cuicunque cujus tempus optimum nescitur longè præstat; porrò catameniorum & Hæmorrhoidum fluxus naturæ instinctu eveniens longè utilior est, quàm sanguinis missio in iis locis ab arte provocata.

Inter Phlebotomiam, & hæmorrhagiam spontaneam discrimen adhuc notabile (quamvis non magni ex praxi medica momenti) occurrit; quoad utriusque viz. subjectum, & materiam; quippè in hac, sanguis floridus, & per totum coccineus, ferè tantum ex Arteriis effluit; verùm in evacuatione altera cruor atro purpureus, cum cremore coccineo, & tantummodo ex vena hauritur. Undenam sanguinis rivus qui intra vasa omnia unus est, & per totum continuus, tam diversimodam apparentiæ speciem acquirat, cum alibi ostendimus, haud præsentis instituti est, in Ætiologiam hanc altiùs inquirere: etenim pro curando quopiam affectu, non multùm refert è quo vase sanguis emittatur, modò liberè effluat: quòd autem veteres nondum cognita sanguinis circulatione, in quibusdam casibus Arteriotomiam commendant, & venæ sectioni longè præferant, quo jure id fiat, alibi disquisivimus.

Hactenus de Phlebotomia comparata cum hæmorrhagia spontanea: jam proximè incumbit usum, & effectus ejus in praxi medica, tum bonos, tum malos designare. Itaque imprimis in genere ostendemus, qualem hæc evacuatio massæ sanguineæ alterationem inducat; dein quos, aut totius corporis, aut partium singularium morbos immediatiùs respiciat.

Circa priùs satis obvium est, sanguinem, à venæ sectione, & quoad *quantitatem* ejus, & quoad *temperiem*, ac *crasin*, & quoad *motum* ejus alterari.

Prima & communissima Phlebotomiæ indicatio est, ut per hanc administrationem sanguinis copia minuatur. Et quidem ad plethoram tollendam, aut præcavendam hoc perquam vulgare remedium est. Unusquisque vel è plebe, ad habitum corporis athleticum accrescens, absque medici consilio venam tundi procurat; quinimo rustici, & agrestes sanitatis præservandæ ergo, & sibimet, & jumentis suis semel, aut bis in anno sanguinem detrahi faciunt. Quamvis autem hæc consuetudo apud quosdam cruoris sui valde prodigos, in tantum inolevit, ut à levissima occasione, imò nonnunquam citra causam ullam manifestam, venam aperiant: attamen reperire est multos alios, contra hunc morem non minùs obstinatos, ut nulla de causa, nisi cum maxima urgebit necessitas, quicquam sanguinis amittant.

Super hac re (cum pro utraque parte depromuntur argumenta) quod statuendum videtur ut paucis decernam, imprimis concedere oportet, contra plethoram aut factam, aut incipientem, sanguinis missionem con-

venire: nullo enim alio remedio istius affectionis mala meliùs tolli, aut præcaveri solent. Attamen hujus evacuationis necessitas, quâ licet evitari debet: quoniam sc. exinde (prout alibi innuimus) sanguis fit magis sulphureus, & minùs salsus, proindeque homines fere quosvis ad febricitandum, & pinguescendum disponit. Porro venæ sectio magnum remedium, si ad parvas quasque occasiones prostituatur, quando opus erit, ad grandes affectus minùs efficax evadet. Cui accedit, quòd juxta vulgi observationem, quô familiariùs, quispiam phlebotomiam utitur, eò crebriùs hac indigebit: quippe sanguine ad plethoram evitandam emisso, massa reliqua denuò citiùs ad plethoram assurget: longè secus ac quorundam fert opinio, qui verentur ne cruoris penus crebra phlebotomia absumatur: quoniam è contra hoc modo fit, quantitas ejus auctior, licet crasis deterior: ita namque cruor sale balsamico & contra putredinem præservativo multùm spoliatus, loco ejus, sulphure pinguifico, & συςτικῷ magis saturatur.

2. Phlebotomia sanguinis mixtionem, & temperiem sæpe emendare solet, adeoque multiplici respectu. Primò enim si quiddam heterogeneum massæ ejus confunditur, quod scil. nec rectè subigi, nec facilè secerni, ac amandari possit: vena pertusa, sanguis effluens materiæ istius portionem non rarò multam secum foras convehit, proinde ut reliquas perdomari, aut expelli queat. Enimvero vasis foramine aperto, statim sanguis fermentescens particulas extraneas, quâ licet unà congregat, & sui portionem istam in quâ plurimæ aggregantur, foras extrudit: hinc observare est quando cruor primò, ac ultimò effluens satis rectè habet, medio tempore emissum sæpe corruptum apparere? Pariter item secundò, sanguis à temperie sua desciscens, non rarò per Phlebotomiam restituitur. Cum enim massa ejus sulphure, aut sale fixo, vel simul utriusque exaltatis, in acrem, salsum, aut salino-sulphureum degeneraverit; cruoris portione detracta, nova statim ejus fermentatio oritur, & non raro particularum omnium ejusmodi fit metathesis, ut deinceps spiritus cum sale volatili paululum emergant, & dominium suum recuperent, sulphure & sale fixo (uti par est) sub jugo missis. Ob hanc rationem est, quod sanguinis missio, non tantùm in febribus, sed insuper in scorbuto, ictero, imò in phthisi incipiente, magnum sæpe juvamen confert: enimverò sanguis post vasa inanita, velut stomachus exoneratus, humores quosvis ingestos meliùs coquit, & assimilat, quodque heterogeneum est faciliùs secernit, ac amandat.

At verò si cruoris mixtio plurimùm solvi, & pessum ire incipit, uti in peste ac febribus malignis, à Phlebotomia omnino abstineatur; quippe sanguine detracto, spirituum (quorum unicè interest massam sanguineam à putredine & corruptione vindicare) penus diminuitur; proinde ut statim omnia in dissolutionem exitialem tendant. Porrò si dyscrasia sanguinis ejusmodi fuerit, ut principiis nobilioribus, scil. spiritu, sale

volatili,

volatili, ac sulphure depressis vel absumtis, particulæ aquosæ ac terrestres præpolleant, sanguis haudquaquam emitti, sed tanquam vitæ thesaurus præservari debet; quippe cum spirituum copiæ tantum exiguæ sunt, illorum quodvis dispendium functiones omnes vacillare facit, inque morbi partes cedit; quare in hydrope, cachexia, Tabe, aliisque, ubi principia activa summè deprimuntur affectibus, venam secare fere idem est, ac hominem jugulare.

In prædictis casibus ubi sanguinis crasis respicitur, determinatu obvium erit, utrùm Phlebotomia conveniat, nec ne? verùm in quibusdam aliis, uti imprimis in febre continua putrida, quando super hoc cardine vita ac mors versantur, maxima deliberatione opus est: ac ita potiùs, quia morbi eventus omniumque in toto decursu ejus accidentium successus, sive bonus, sive malus, sanguinis missioni modò peractæ, modò neglectæ imputari solet: atque hinc est quod medici de propria existimatione tuenda nonnihil soliciti, super hac re in consiliis suis maximè ambigunt. At verò in difficili hoc nodo, ne vulgi Phlebotomiam [uti sors feret] modò probantis, modò damnantis rumore, sed auspiciis certioribus ducamur: considerare oportet sanguinis statum, materię morbificæ tendentiam, & naturæ vires. Primò, quoad priorem, si in febre putrida sanguis plurimum æstuans, calorem ingentem cum siti, vigiliis, & faucium ardore excitabit, nullaque sudoris copiosi, aut exanthematum eruptio apparet, aut brevi expectatur, venæ sectio ita planè indicatur, ut eam sit nefas omittere; verùm è contra si in corpore languido, febris lenta, ac remissa, sed continua, cum pulsu debili oriatur, sanguinis detractioni parcatur, ejusque per διαπνοὴν, urinam, & vesicationem ex purgatio procuretur. Attamen in medio cruoris & febris statu, Phlebotomia ex se ferè indifferens, quoad alia determinetur. Itaque secundò perpendere oportet materię morbificæ tendentiam, sive ῥοπὴν quæ si in massa sanguinea segnis, ac ad secernendum inepta maneat, adeoque [uti frequenter assolet] metathesi loco criseos in caput facta, cerebro & nervoso generi minatur, venæ sectio, qua hęc mala præcaventur, tempestivè adhiberi debet. Attamen si materies isthæc citò in ὁρμὴν concita, & vel intus ad viscera imi ventris ruens, vomitationem immanem, aut affectus dysentericos cieat, vel extus propulsa, variolas, morbillos, aliavè exanthemata illatura videatur, talis quicunque naturæ impetus, si bonus non perturbari, si malus non in pejus incitari per Phlebotomiam debet; nam in his casibus sanguinem mittere non modò periculosum, at sæpissimè etiam valdè ignominiosum existit. Tertiò circa Phlebotomiam in casu dubio adhibendam, insuper ad patientis vires attendatur: nam in constitutione sana, ætate vegeta, morbo incipiente, & functionibus, tum vitali, tum Animali adhuc in statu vivido aut mediocri existentibus, sanguinis missionem, nisi aliquid contra indicet, confidenter præscribere

bere licebit. Attamen quando secus quoad conditiones istas habebit, haud temerè ad evacuationem istam procedatur.

Tertiò sanguinis motus inordinati quando nimirum iste tanquam œstro percitus, in partes modò has, modò illas aut impetuosè irruit, aut materiem noxiam transfert, per Phlebotomiam optimè cohibetur aut reducitur: quapropter ad cephalalgias immanes, insultus quosque soporosos, aut convulsivos, ad catarrhos, ophthalmiam, ac tussim, Asthma, paroxysmos Arthriticos, & nephriticos, aut phlegmonas, Erysipelata, quinimo ad complures alios affectus ob sanguinis aut seri fluxiones excitatos, venæ sectio communissimè præscribitur, & quidem uti bono plerumque cum successu, ita cum recta ratione; quippe vasis inanitis, sanguis spatium liberius nactus, placidè ac imperturbatè circulatur, porrò quicquid hujus aut seri extravasatur resorberi, inque cursum suum reduci solet.

Designatis ad hunc modum effectibus tum bonis, tum malis, qui sanguini in diversimodo ejus statu per Phlebotomiam accidunt, jam proximè disquiramus quos præcipuè morbos, aut totius corporis, aut privatæ cujusque regionis illud remedii genus immediatiùs respiciat. Et primò ad affectus generales quod spectat, satis vulgo notum est sanguinis missionem ab intemperie calida & sicca indicari, & ab humida & frigida prohiberi. In omni febre proponi solet, nunquam verò in hydrope. Dein si morbos particulares consideremus, nulla corporis regio, aut pars est, quin uti sanguinis vitalis simul ac nutritii (dummodo rectè habeat) influentia gaudent, ita quoties alicubi tumultuatur, aut loco succi benigni, incongruum aut irritativum exporrigit, avocationem & extramissionem ejus postulat. Singulos indicati hujus casus, si notare vellem, ferè totam corporis humani pathologiam hic recensere oporteret. Caput dolens, cerebrum sanguine, aut sero (unde nascitur malorum Ilias) oppressum, aut inundatum, oculorum phlogosis, faciei, oris ac gutturis inflammatio, pectoris ac præcordiorum morbi omnes (utpote quibus singulis inordinatio sanguinis originem, aut fomitem præbet) pariter jecoris, lienis, aliorumque viscerum obstructiones, aut affectus inflammatorii, quin etiam uti totius corporis plethora, & habitus Athleticus, ita & cujusque membri tumores, & pathemata dolorifica aut convulsiva sanguinem, velut mali ominis Authorem accusare videntur, ejusque missionem quasi vindictæ genus quoddam exigunt.

In his & perpluribus aliis affectibus, si quando sanguinis detractio planissimè indicatur, priusquam ea peragitur, super his quatuor deliberare oportebit, viz, in quo loco, quali modo, & instrumento, quo tempore, & quanta copia sanguis eximi debeat.

1. Quoad prius, etsi juxta circulationis sanguineæ leges, quoties massa sanguinea diminuenda fuerit, parum intersit, à quo vase, modò satis amplum hoc fuerit, ejus portio emittatur: tamen quia præter generalem sanguinis

ſanguinis evacuationem, interdum partialis derivatio propriè dicta (uti cùm ſanguis è privato ubi aggeritur loco educendus eſt) ac inſuper revulſio, quando in hanc aut iſtam partem revocandus eſt, intenduntur; idcirco in corpore humano varii quaſi termini ſtatuuntur, è quorum modò hoc, modò iſto, vel alio, ſanguis pro data occaſione ac ad uſus maximè requiſitos emitti queat.

Si quando igitur ſanguinis evacuatio univerſalis indicatur, vena brachii mediana optimè ſecatur; hæc enim ſatis ampla facilè aperitur, atque ad orificium ejus ſatis patens cùm è toto corpore æqualiter fluit, cujus liberiori effluxu non tantùm plethora adimitur, ſed vaſis majoribus hoc modo ubique inanitis, ſanguis alicubi ſtagnans, in motum vindicatur, atque extravaſatus denuò in venas reſorbetur. Quare in magnis affectibus, ubi ſanguis in cerebro, aut circa præcordia aggeſtus citum exitium minatur, optima non tantùm generalis evacuationis, ſed & revulſionis via eſt, è vena brachii largiter pertuſa ſanguinem pleno fluento emittere.

Sin verò abſque magna plethora, ſanguis è toto evacuari, & à corporis regione ſuperiori verſus inferiorem revelli debet, uti in fluxus menſtrui, aut hæmorrhoidalis ſuppreſſionibus, cruorem è pede potiùs, aut vaſis ſedalibus per hirudines educere conveniet. Quòd ſi poſt ſanguinem è toto evacuatum, ipſe inſuper è privata quadam parte ubi aggeritur derivandus ſit, detractio ejus propè locum affectum fiat. Hinc in morbis Cephalicis, venam frontis, temporum, aut Juguli aperimus. Ad ſanandos tumores aut dolores in artubus excitatos, infra, aut juxta eas, aut vas ſecamus, aut ſanguinem per cucurbitas, vel hirudines extrahimus. Pariter in affectibus Thoracis, ac imi ventris, aut regioni laboranti cucurbitæ, aut vaſis ſedalibus hirudines applicantur.

Quod autem vaſa nonnulla peculiarem reſpectum erga viſcera quædam gerere, in eorumque affectibus pertundi debere perhibentur; uti nimirum ſunt vena brachialis externa quæ caput, ac interna quæ hepar, item vena manus exterior ad digitum penultimum tendens, quæ lienem reſpicere dicuntur, atque id propter hæc Salvatella, atque illarum prior Cephalica, & altera Jecoraria appellantur, totum hoc merè vulgaris error eſt, qui nulli rationi aut obſervationi Anatomicæ innixus, neſcio unde originem cepit. Quamprimùm igitur de vena ſecanda, ejuſque loco convenit, accipiatur vas ſatis amplum, & maximè conſpicuum, ut faciliùs aperiri, atque ab Arteria, nervo ac tendine remotum, ut ſecuriùs pertundi poſſit; quare in brachio ſæpiſſimè eligitur vena mediana; quamvis exterior cephalica dicta, vaſis aliis minus ſtipata, tutiùs ſecatur.

Vena jugularis, in jumentis quoties ſanguis mittendus eſt fere ſemper pertundi ſolet, mirum quòd non ita mos obtinuit in homine, cùm hujus canalis amplus ac eminens, & facillimè omnium ſecari poteſt; quippe nec arteriam habet ſociam, & procul à nervo omni incedit. Porrò ex hoc vaſe, æque ac alio quovis pertuſo, ſanguinis evacuatio univerſalis fit à

toto corpore, simulque optima derivatio ejus à capite, proinde ut cruoris serique stagnationes aut aggestiones illinc expediantur.

Circa vasa in pede, aut manu, haud magna delectus ratio, quin accipiatur vena maximè tumida: de loco parum refert, nisi quòd supra aut propè malleolum, si incidenda fuerit, summè cavendum est ne tendo lædatur; quod à chirurgis imperitis, aut temerariis, cum magno patientis damno interdum accidit. Porrò curetur, ne vena secetur propè Anastomosin ejus cum arteria; nam si hoc fiat, sanguis per totum coccineus impetuosè exiliet, ejusque effluxus non facilè sistitur; nec vasis orificium citò occluditur.

Designatis ita sanguinis mittendi præcipuis locis, ostensoque vasorum delectu, jam proximè dicendum esset de modis, sive instrumentis, quibus sanguis extrahitur: quod nempe fieri solet, aut venæ sectione per cultellum, aut sectione per hirudines, aut per cucurbitas post scarificationem. Attamen super his non opus erit multa disserere, quoniam hæ singulæ ἐγχειρήσεις passim apud agyrtas, Barbitonsores, & mulierculas in familiari sunt usu; & omnia quæ ad eas spectant tam vulgo nota, ut nulli domus magis sit sua; quare verbo tantùm dicemus.

Venæ sectionem nuper Helmontius, & adhuc quidam sectatores ejus Pseudochymici, & Fanatici, ab omni medicina ejecerunt; quia scil. evacuationem hanc naturæ (quam aut proprio marte, aut ipsorum panacæis adjutam per se πᾶν νοσερόν superare volunt) maxime injuriam esse putant; certè haud minus ridiculum hoc, quàm quod olim Chrysippus Apæmantes, Strato, & quidam alii (uti Galenus refert) remedium hoc damnarunt, quia vena difficile internoscatur ab Arteria. Profecto experientia satis tristi constat, inter venam secandam, arteriam quandoque pertundi; unde vel mors, vel membri abscissio nonnunquam sequuntur, cujus ratio est, non, uti vulgò dicitur, quòd Arteriæ Tunicæ, magis nerveæ aut membranaceæ quàm sunt Tunicæ venosæ, ægre aut non omnino persanari possunt: cùm revera vas illud, fibris carneis pluribus & crassioribus donatur; attamen causa est quòd Arteria pariter, ac cor ipsum incessanter vibrare, ac pulsare debet, fibris ejus συστολῶν ac διαστολῶν, vices perpetuas iterantibus; quapropter foramen in canali ejus factum, propter continuum vasis motum, & sanguinis effluxum ferè insanibile existit. Longè secus habet in vena, cujus apertura denuò statim sponte occluditur: hujus enim tunicis parum operis contractive incumbit, quinimò hoc tantùm ut fibris ejus leviter pro data occasione diductis, sanguis ultrò refluens, blande propellatur; atque post Phlebotomiam istæ, vase inanito, otiari permittantur; interim ut foramen incisione factum, facile agglutinetur. Venæ sectionem, siquando Medicus, aut patiens adhiberi verentur, sanguinis extractio per hirudines, aut cucurbitas scarificatas satis aptè, & cum pari sæpe commodo defectum ejus supplebit. Porrò hæ administrationes, ad tollendam morbi causam conjunctam,

etiam, ubi nimirum derivatione, sive evacuatione partiali potius quam generali opus est, non raro Phlebotomiæ præferantur: utriusque ἐγχειρήσεως modis & effectuum rationibus, etiam vulgo satis notis, non opus est hic amplius explicandis immorari; quin ad alias procedentes sanguinis mittendi *tempus*, *quantitatem* jam proximè perpendemus.

Sanguinis mittendi opportunitas tanti sæpe momenti est, ut cum evacuatio hæc uno tempore prosit, in alio quodam summè officiat. Sunt autem varii temporum respectus, qui circa Phlebotomiam ritè faciendam in considerationem veniunt: potissimum verò hi quatuor, sc. tempus morbi, ætatis, anni, & diei; primus horum patientis curationem, & reliqui ejus præservationem præcipuè concernunt.

Primò igitur si in morbo quopiam sanguis mitti debet, maximè opportunum erit hoc fieri circa initium, aut augmentum ejus, minime verò, aut cautè admodum in statu, aut declinatione. Quippe in illo, dum natura crisin moliens maximè occupatur, adeò ut spiritus summè laborent, & sanguis valde fermentescat, iste supremus ejus nixus perturbari non debet; atque in morbi παρακμῇ aut natura victrix subsidio isto non indiget, aut victa talem evacuationē non feret.

Secundò, si quando προφυλάξεως gratia de sanguine mittendo deliberatur, infantes, pueri, & senes, ex solenni omnium nationum ritu manumissionem obtinent: gravidis etiam evacuatio hæc olim interdicebatur, nunc autem communissimè præscribitur. Homines constitutionis vegetæ ac mediæ ætatis Phlebotomiam satis bene tolerant, eaque sæpenumero indigent. Attamen prima & secunda vice eam non sine magna occasione inire debent, quia semel incepta, & dein iterata, citò in consuetudinem inevitabilem transibit. Hinc qui Vere & Autumno sanguinem mittere solent, postea evacuationem hanc non sine discrimine omittere possunt. Quibus autem utile, aut necesse erit, semel aut bis in anno venam aperiri, tempora ad hoc maximè opportuna erunt, sub initia Veris, ac Autumni, quando nimirum sanguis de novo fermentescere aptus, crasin suam mutare periclitatur. Phlebotomia tempestiva adhibita præcavet, ne sulphure ac salibus exaltatis, intemperiem febrilem, scorbuticam, aut alias vitiosam contrahat; item ne fluorem passus, recrementa serosa, aliasque fæculentias cerebro, pulmoni, aut ventris imi visceribus suffundat. Circa solstitia, cum corpora nostra maximè frigent, aut æstuant, sanguis uti & vegetabilium omnium succus, in statu fixiori, ac ad turgescendum inepto positus, nisi causa quadam urgente extra mitti non debet.

Quod autem nonnulli circa Phlebotomiam, pariter ac rustici circa Animalium Castrationes, ad cœli positum, atque lunæ & siderum aspectus religiosè, seu potiùs ridiculè advertunt, omnino frivolum videtur; ideoque potissimum hic mos damnandus est, quod pseudo-Astrologi in Almanachis suis figuram habent, in qua singula Zodiaci signa particularibus quibusque corporis nostri membris

bris appenduntur; proindeque sub quo signo luna versatur è respectiva hominis parte sanguinem omnino detrahi vetant: certè qui ἀλόγως cœlum observant, toto (uti dicitur) cœlo errant. Porrò vulgaris hic error non tantùm absurdus, sed non rarò maleficus existit, quatenus scil. multi plebei à Phlebotomia utcunque indicata abstinebunt, si modò signum (uti aiunt) in sanguinis mittendi loco sit.

Quarto ad tempus diei quod spectat, in morbis acutis, quando Phlebotomia confestim peragenda indicatur, medicus accersitus, post corpus præparatum, qualibet diei aut noctis hora operationem istam præscribat: secus autem si mora concedatur, tunc potius in aurora, cum ventriculo jejuno & vasis per Diaphoresin nocturnam inanitis, rivus sanguineus maximè sedatus, & ab illuvie serosa immunis existit, venæ sectio commodiùs celebrabitur. Quinimò etiamsi necessitas urgeat, parumper ea differatur, donec recens ingestorum succus in sanguinem transierit; vasa enim inanita chymum non modò crudum, sed non rarò sanguini incongruum, aut improportionatum in se corripient, unde non solùm motus ejus perturbatur, verùm & flamma vitalis nonnunquam obrui periclitatur. Novi quosdam à Phlebotomia paulò post potum pleniorem, aut liquoris vinosi ingestionem adhibita, in leipothymias terribiles incidisse, quæ perquam diu, donec spiritus vitalis semiobrutus denuò emergeret, perduraverunt.

Quintò insuper his venæsectione indicata, ejusque tempore statuto, restat adhuc consideratio non minima de quantitate sanguinis mittendi, in quo puncto sæpè plurimum delinquitur, dum quidam nimis audaces, aliique haud minùs timidi, ejusmodi terminos figunt, quos ultra citraque rectum plerumque consistit. Nam ut prætereaam illos qui Phlebotomiam (prout suprà innuimus) ægrè aut vix omnino admittunt; etiam ut aliorum qui sanguinem usque ad leipothymiam haurire non verentur praxi non facilè assentiam: insuper intra fines moderatos error non levis momenti committitur, dum in quibusdam casibus sanguis nimis parca, inque aliis liberiori quàm par est manu detrahitur. In febre ardente, Pleuritide, Peripneumonia, Angina, Phrenitide, Apoplexia, aliisque magnis morbis, à sanguinis turgescentia aut incursu φλεγμονώδη oriundis, Phlebotomia diminuta semper plus officit quam prodest. Præterquàm enim quòd morbi causam antecedentem, sc. plethoram non tollit, insuper conjunctam, sc. inflammationem, aut sanguinis irruptionem, augeri facit. Enimvero constans observatio est, à cruore parciùs detracto, totam illico massam ejus insigniùs effervescere, novasque in partem affectam ῥοπὰς habere: cujus ratio est, quòd in magna plethora, plures & sanguinis & seri portiones, in recessus & angustias protrusæ illic residere cogantur; quæ post vasa perpaulum inanita, in massam sanguineam impetuosè regurgitant, ipsamque valde exagitant, & huc illuc impetuosiùs adigunt. Quapropter hoc etiam respectu

pectu vasa permultum depleri opus est, viz. ut præter laticem priorem ab angustiis liberandum, etiam succo ab exilio reduci spatium concedatur; qui secus cruori minùs congruè adveniens tumultuatur, ipsumque in effervescentias & eruptiones concitat. Hinc advertere licet, quoscunque ferè homines statim à Phlebotomia magis incalescere, qui tamen sanguine sufficienter evacuato, paulò postea temperatiùs habent.

Quemadmodum autem sanguinis detractio minuta in quibusdam casibus non tantùm frustrà, sed etiam noxiè celebratur; ita in aliis nimia ejus effusio rarò impunè cedit, & nonnunquam insigne sanitatis detrimentum adfert. Nam si quando aut vires languent, aut corpus insigni cachexia laborat, sanguini parcendum erit, ejusque detractio aut prohibetur, aut propter accidens quoddam indicata non nisi in parva quantitate conceditur. Quare in hominibus constitutione tenera, debili, aut frigida præditis, inque tabidis, febre longa, aut maligna affectis, item in hydropicis aut valde cacochymicis, vena haud temerè secetur, saltem è secta non multum sanguinis effluere sinatur. Impossibile erit, quoad singulos cujusque individui casus regulas generales præscribere, quibus sanguinis mittendi quantitas, juxta morbi vires & patientis tolerantiam, exactè proportionetur; quin hoc præsentis, & quidem prudentis medici judicio relinquatur, ejusque præceptum religiosè semper observetur; nec ita (passim uti fit) agyrtis, empiricis, & barbitonsoribus, de vita humana ludendi venia concedatur, qui Phlebotomiam temerariè, ac improbè celebrant; & si forsan cruor liberiùs exiliet, aut discolor apparebit, idcirco de vase bene perpetuoso gloriantes, eum quia malus videtur, uberius emittendum clamitant, cùm sæpius è contra ei parcendum fuerit.

Quamprimùm sanguinis detrahendi quantitas determinatur, proxima tunc cura esse debet, ut facto orificio largiori, idem æqualiter mixtus tempore citissimo effluat; secus enim, si ex foramine exiguo aut stillatim, aut cum virgula minuta exibit, massa sanguinea fermentescens in partes secedet, quodque subtilius, & magis spirituosum est erumpet, portione crassiori & fœculenta pone subsistente. Hinc observare est, si quando sanguis ex orificio amplo, cum fluento pleniori emissus, digito imposito parum sistatur, & paulò postea effluere sinatur, cruor secunda vice exiens, priori multo purior & splendidior evadet, quia nimirum in effluxus intervallo, particulæ subtiliores crassioribus extricatæ, & simul agglomeratæ, sese ad avolandum accinxerunt. Quapropter si Hippocratis præceptum, pro sanguine ad coloris mutationem observandum fuerit, procurare oportet, iste ut cum pleno; non interrupto fluento citissimè emittatur. Super his, item quæ ad sanguinis vena emissi, & infrigidati alterationem, ejusque inspectionem, & judicium pertinent, cùm alibi sæpe disseruimus, ea nunc consultò præterimus, ad alia destinantes.

Cap. XII.

Quo pacto abſceſſus aperiantur.

HUmores hic & illic congeſti, ſepiſſimè tumorem efficiunt; qui non ſemper à natura diſſipatur, niſi ars idoneis medicamentis ei auxilium præbeat, quibus ſi non obediat, eam ad ſuppurationem impelles, & exſpectabis, donec ſpontaneam apertionem faciat, niſi neceſſitate coactus fueris eam maturiùs inſtituere, & perfectam ſuppurationem non exſpectare. Hoc plerumque contingit, 1. cùm materia valde acris & maligna vicinas partes corrodat, & os, & tendines, & nervos corruptioni obnoxios reddat. 2. cùm nobiliorem partem poſſit lædere. 3. cùm in articulis ſita ſit. 4. cùm criſi ejiciatur.

Antequam te ad apertionem accingas, diſtinguendum eſt, an materia propria tunica, ſive folliculo ſit contenta, an verò ſine folliculo. Si ſine folliculo ſit, nunquam tranſversè, ſed per longitudinem ſemper & rectitudinem ſub cute jacentium muſculorum incides: exempli gratia in capite ſecundum capillorum ductum per longitudinem: in palpebris tranſverſe: in temporibus, in naſo, in cervice, in pectore, in dorſo, in brachiis, in pedibus & articulis per longitudinem: in lateribus ventris parum obliquè, in medio per longitudinem: in inguinibus parum tranſversè, ſed non admodum profundè, ob vaſa ſpermatica ibi ſubjecta. In genere cave tibi, ne venam magnam, arteriam ſive nervum attingas, licet fibras tranſversè ſecares, aliàs enim ex minori majus malum produceres.

Locus apertioni commodiſſimus eſt pars abſceſſus ſuprema & molliſſima, quæ tamen magis ad inferiora quàm ad ſuperiora vergere oportet, ut tantò aptiùs à pure exonerari poſſit: porrò hunc in finem vulnus inflictum turunda apertum conſervabis, uſque dum pars illa ab humoribus præternaturalibus prorſus ſit purgata, & priſtinam operationem exercere queat.

In ipſa apertione cave, ne lanceolam nimis profunde, neque ulteriùs quàm ad pus uſque infigas: quàm primùm hoc animadverte-

verteris, eam paululum retrò trahito, & cuspidem sursum vertito, & porrò apertionem tam magnam efficito per cutim, quàm materia inclusa desiderare videatur.

Si abscessus in propria jaceat tunica, semel tantùm; si parvus sit, per longitudinem incidito: si magnus, bis, hoc est, in modum crucis. Præ cæteris tibi cave, ne folliculum lædas, alias ulcus fœdum & ferme insanabile sequetur.

Hoc bene peracto, folliculum, qui rarò aut nunquam cuti affixus est, & libenter sequitur, digitis eximito: arteriam, qua alimentum acceperat, transversè abscindito: & rursum tibi cave, ne frustulum folliculi ei adhæreat, si jam supradicta incommoda evitare velis.

Quia plerumque in abscessuum apertione comperio, hunc Chirurgum *lanceolam*, alterum Cauterium potentiale eligere, & longe præ alio extollere, rem paucis declarabo.

Cauterium potentiale hoc habet commodi, quod ægros pusillanimos nullo pavore percutiat, & quod dolorem timentibus non admodum sit dolorosum, præsertim si hodie satis decantata remedia adhibeas: nam calx viva Hollandico sapone commixta profunde satis carnem corrodit, attamen multò lenius quam Ambrosii Paræi corrosivum holosericum. Verum hoc habet incommodi.

1. Quòd, prout cutis & corpora infirmiora vel firmiora sint, etiam multò profundius corrodat, quàm sit necesse: in altero enim cutim & musculos, ad ventris cavitatem usque perrosisse; & in altero processum peritonæi, & vasa seminalia in eo sita insanabili modo læsisse, experientia comperi.

2. Corrosivum illud se etiam ulterius ad longitudinem & latitudinem extendit, quam quidem desideras, præsertim si sub axillis in inguinibus vel articulis collocari debeat: nam quàm primùm incaluerit, profluere incipit, imo emplastrum tuum defensivum parum curabit.

3. Necessario aliquot horarum spatio indiget, antequam operationem suam perfecte absolvere queat; sed plus temporis in hoc, quàm in isthoc corpore desideratur. Verum hoc tibi humor non semper permittet, præsertim si sit malignus.

4. Crusta, quam induxeris, non statim decidit: & humoribus, si e vestigio exitum præbere studeas, lanceola tum est utendum. Quàm prudenter circumspexeris, incommoda hæc non evitabis.

Contrà vero lanceola hoc habet incommodi, quod plurimi ægrorum eam reformident, quasi dolorem moveret. Sed timor silentio est anticipandus, & dolor sane non est magni momenti. Interim à lanceola hæc exspectabis commoda.

1. Lanceola apertionem tam longam & profundam efficere potes, quam morbus & tua curiositas requirat.

2. Statim habes materiam, & patiens relevatur.

3. Materia reliqua & nondum concocta maturiùs ad concoctionem movebitur, naturæ idoneis medicamentis, tam externis quàm internis opem ferens.

4. Atque ita fiet, ut stillationem diuturnam non habeas: nam stillatio si nascatur, certus sis, culpam hujus rei penes te esse sitam. Rationem si desideres, hanc accipe.

Omnes fermè tumores qui se post aures, in cervice, sub alis & in inguinibus produnt, ex induratis glandulis & ab humoribus præternaturalibus valde penetratis originem trahunt: omnes hæ glandulæ propria circum vestiuntur tunica quæ si à lanceola sive medicamentis cathæreticis lædatur, necessario stillatio sequitur: nulla enim glandula se ipsam aut suos humores tunica aperta conservat: & hæc stillatio tamdiu durat, usque dum tunicæ foramen curatum, vel tota glandula in auras dissipata sit.

CAP. XIII.

Quomodo partes clausæ, quas natura apertas voluit, sint aperiendæ.

INtra aurem exilis reperitur membrana, sed mediocriter firma, quæ *tympanum* dicitur: hoc si ab alia quadam præternaturali membrana, sive carunculæ accretione obsideatur, patiens auditum amittit, quod nequaquam Chirurgia, & ægrè medicamentis sanatur. Verùm si auris cavitas in principio meatus auditorii membrana obducatur, atque hanc ob causam auditu privetur, eam apto quodam instrumento aperias, & quàm primùm possibile sit, cicatricem inducas.

Alvum

Alvum qui ſubducere nequit, illius res non proſperè ſe habent, attamen ſæpiſſime pueri *ano non perforato* in lucem eduntur; qui digitis, ſi membrana ſit tenera & exilis; ſi autem craſſa & robuſta, lanceola per longitudinem aperiri debet: poſtea vero cannula plumbea & exſiccantibus medicamentis anus aperta contineatur & ſanetur.

Aliquando puellarum *pubes* præternaturali membrana obducitur, & graviſſima efficit accidentia, cum nubiles evadant: aliquando tota eſt concreta: aliquando labia, poſt malè tractatum ulcus, ſibi invicem concreſcunt, & haſce partes viris prorſus impenetrabiles reddunt: aliquando caruncula quædam præternaturalis uteri orificium occludit. Duo priora mala inſtrumento acuto, & partim linteis circumvoluto, per longitudinem aperienda, & ſecundum artem ſananda ſunt. Ultima quæ maximam exhibet moleſtiam, ante, & poſt operrtionem ſpeculo matricis, & circa curationis finem cannula, tranſverſè & ſecundùm longitudinem perforata, indiget, ut cicatrices induci poſſint.

Hic nobis jam erit licitum, de lingua aliquid ſcriptis mandare; non de longa & acuta, cui aut nullum, aut non aliud, ſaltem præſtantius medicamentum novi, quàm eam floccifacere, pati & commiſerari; ſed de curta & adſtricta, qua infantes primùm ſuctione, & deinde loquela privantur. Facillimo negotio malum hoc tollitur, cùm anaciloglosſum ſive vinculum illud ſub lingua ſemel, iterum ac tertiò tranſverſè forfice ſecamus, donec univerſum ſit diſſectum, & vulnus ter vel quater de die rhodomeli oblinimus. In ſectione hac partes vicinæ & venarum ramuli, magna adhibita cura, ſunt vitandi; imò ductus ſalivales in ſexto nervorum pari huic vinculo tam prope adjacent. Ut profunda ſectione facillime lædi poſſint, quæ ægrum miſerrimis accidentibus afficit. Hoc interim & Chirurgum ſcire oportet, inter centum infantes vix unicum reperiri, qui hac Chirurgia indigeat; & iſtas obſtetrices, tam leves quàm ignaras eſſe, quæ ſectionem hanc in omnibus infantibus recèns natis inſtituunt; qua ſæpius integras partes lædentes, infantes lacte tam neceſſario, & ſubſequentibus accidentibus vita privant.

Cap. XIV.

De Paracenthesi.

Licet *Paracenteseos* nomen solummodo separationibus continui punctis conveniat, attamen ars ut plurimum idem nomen etiam perforationi abdominis in Hydropico, & pectoris in empyemate attribuit, sed pluries isti quàm huic.

Operatio hæc admodum antiqua & periculi plena est, attamen ægrum aliquando in vita conservavit. Natura & casus nos audaculos reddiderunt, quare hanc alibi exercuimus, & ejus apertiones imitavimus: sed experientia nos docuit maximam difficultatem in eo esse sitam. 1. Partes jam debilitatæ & calore naturali privatæ, post apertionem facillimè intermoriuntur. 2. Cùm lympha emittitur, etiam spiritus avolant. 3. Aqua jam adurgens vix ita cohiberi potest, quin te invito profluat. Et cannula si arctiùs, ut vulnus tantò meliùs occludatur, ei infigatur, tum gangræna intra breve temporis spatium & libenter sequetur.

Qui hujus operationis finem exoptatum desiderat, is eandem moliatur duntaxat in corpore non macilento, neque tabe consumpto: in hydrope subito exorto, nondum longe durato, & qui ad usum idoneorum medicamentorum recedere noluit: in ægris qui neque febri, neque respirandi difficultate divexati, partes nobiliores adhuc sanas & integras habent: in hominibus mediocri ætate: nam neque in senibus, neque in infantibus hæc operatio prospere succedit.

Ad locum quod attinet, si umbilicus protuberet, nullum alium investigato, & ibi apertionem facito: verùm si valde sit contractus, uti plerumque in hydropicis contingit, huic operationi prorsus inidoneus est: in tali casu locum, tribus interpositis digitis, infra umbilicum eligito, non autem in alba linea, quam à quibusdam, non sine magna admiratione, suppositam vidi: sed ad latus musculi recti, & in musculo qui *obliquè descendens* dicitur. Locum prius atramento scriptorio signato, & deinde parvam sectionem per cutim, per musculos & peritonæum ad omentum

tum

tum ac intestina usque facito: sed intestina non lædito, quæ etiam propter interjacentem aquam vix ledere potes. Qui modum aperiendi accuratissimè moliri desiderat, ille juxta fibrarum ductum, obliquè parum & deorsum, in sinistro latere ad hanc figuram, & in dextero ad hanc, eandem instituere necesse habet.

Quàm primùm aquam animadvertas, injicienda est aut aurea, aut argentea, aut plumbea fistula sive cannula sequentibus conditionibus prædita 1. Sit polita. 2. Obstaculo, quasi nodo, aut ala, ne interius possit delabi, instructa. 3. Per totam longitudinem tribus aut quatuor foraminibus perforata. 4. Ne sit longior quàm ipsa apertionis profunditas, hoc est, digiti transversi longa. 5. Ad extremum parum incurvata. 6. Fistula quàm exacte instrumento perforanti respondeat. Talem apertioni inserto, & deinde emplastrum glutinatorium imponito (alii spongiam sumunt, sive quadruplicatum linteum) ægrum deligato, & duas horas aut tres quiescat: Deinde deligaturam resolvito, & duas aut tres, rarissime aut nunquam plures aquæ libras emittito, atque hoc tam diu semel vel bis de die continuato, usque dum æger fermè ab omni aqua sit exoneratus: nam omnem emittere aquam non licet, quin partes vehementi frigore lædentur, & patiens jam tot calamitatibus & laboribus exantlatis, etiam animam emittet. Cannula ex apertione nequaquam est extrahenda, sed toto curationis tempore in vulnere relinquenda, quod tandem secundum artem curabis.

Ad hydropici ventrem aperiendum, hic modus omnium illorum, quos veteres reliquerunt, est tutissimus & usitatissimus: Sed percuriosum posterorum studium, multo præstantius instrumentum excogitavit, quo non duntaxat maximam supra dictarum difficultatum partem commodissimè evitamus, sed etiam ægros planè insanabiles commodiùs in vita conservamus, cùm eosdem à ventris intensione, dolore & gravitate pro nostro arbitrio, vel pro ratione virium suarum liberemus, & exoneremus.

Instrumentum illud, quod nunquam satis laudari valet, primus omnium peritissimus Iacobus Blockius, Chirurgus Amstelodamensis ordinarius, in celeberrimum hoc emporium ex Italia advexit,

& in magnum ægrorum emolumentum ad praxin revocavit

Locum vulgo eligit jam ſupra à nobis electum, nempe ſub umbilico interpoſitis tribus digitis (quem locum in omnibus non accuratiſſime tamen obſervat) ubi etiam muſculos & peritonæum ad aquam uſque inſtrumento hoc perforat, & rarò ultra quas libras ſimul & eodem tempore emittit.

Deinde inſtrumentum illud rurſum extrahit, & facto foramini nihil aliud imponit quam plumaceolum ſiccum & emplaſtrum glutinatorium, quibus optimè impeditur, ne aquæ gutta, te invito, exeat: nam poſt inſtrumenti extractionem perforatæ membranæ, muſculi & peritonæum motu naturali facillime tam longe à ſe invicem diſtrahuntur, ut foramina deinde nequaquam ſibi mutuo accuratè reſpondeant.

Hoc peracto, ægri vires deinde conſideramus, & duos, tres vel etiam plures expectamus dies, antequam eandem hanc operationem rurſum inſtituamus. Tum hic Chirurgus idem eligit foramen, vel parum eſt ſollicitus de alio perforando, præſertim ſi comperiat aquam alio loco vel latere commodiùs emitti poſſe.

In *Hydrocele* jam ſupra nominatus Chirurgus tam dextere ex ſcroto ope hujus inſtrumenti aquam emittit, ut poſtero die foraminis veſtigia ægre aut non invenire poſſis.

Perforatio mihi parum videtur incommodare: quare inſtrumentum hoc aliquantulum immutatum volui: cuſpis igitur ne ſit rotunda, ſed lanceolæ in modum utroque latere acuminata: tum enim celerius per cutim & muſculos adigi poteſt. Hujus Chirurgi inſtrumentum ex argento poteſt, meum ex chalybe parari debet.

Ut jam à nobis dicta tanto melius concipiantur, inſtrumentum illud aliquoties nominatum, & modum aquam emittendi, in figura mox ſequutura demonſtramus.

CAP.

Hiſce quæ de Abdominis Paracentheſi hactenus ſcripſit Clariſſ. Author non inutile fuerit annectere quædam de Hydrope Aſcite confirmato & complicato, Auguſtæ Taurinorum, in viro ſeptuageſimum annum excedente, curato: ut & de acubus atque cannulis, quibus *D. Thouvenot* Conſiliarius & primarius Sereniſſimor. Sabaudiæ Principum Chirurgus hoc in negotio uſus fuit, prout illa omnia reperiuntur deſcripta

cripta in literis ad compilatorem Ephemeridum Gallicarum missis ab ipso Hydropico sanato nomine *Boule*, & professione Chirurgo. Prædictus *Dom. Thouvenot*, inquit ille consideratis gradibus & circumstantiis mali hujus per se naturæque vires omnino incurabilis, situm ægri diversimode permutat, prout sc. tensionem majorem vel minorem, majorem itidem aut minorem fluctuationem aquarum contentarum observat. Itaque ægrum, vel in lecto, vel in sedili collocat, aliquando etiam vel resupinum esse, vel erectum, vel ad latus pungendum decumbere jubet, compressa per fascias abdominis superiore regione, præsertim sub curationis finem, quo tempore minùs abundantes generantur aquæ. Punctionem semper instituit in loco tribus transversis digitis sub umbilico, ut & ad latus ejusdem constituto; atque illas quantùm possibile eodem in loco semper repetit; urgente tamen necessitate sæpius permutat. Instrumenta quibus in hac operatione utitur sunt acus & cannulæ quintuplicis generis, duæ scilicet sunt simplices atque apertæ, tres autem aliæ sunt compositæ, quæ per cochlidia, organa elastica & claves obturantur & occluduntur, suntque laboris eximij & politissimi. Nulla earum longitudine sua duos excedit transversos digitos. Acuum materia est chalybs depuratissimus: cuspidem gerunt & acutissimam & perfectè rotundam.

Cannulæ sunt ex auro vel argento & ejusdem propè figuræ atque longitudinis ac acus ipsæ: Artificium præcipuum in earum capite constituitur quod occluditur clave, cochlidio & organo elastico imperceptibili, ita dispositis & aptatis, ut ne minimum quidem aëris per cannulam ingredi aut egredi valeat; hocque rursus notatu dignum quod possint magis aut minùs recludi seu aperiri, ita ut aqua effluat ad unius capilli, vel duorum vel trium crassitiem, pro variis exigentiis ægrorumque viribus.

Acus istæ, & cannulæ, addit idem, nullatenus sunt similes iis quas *D. Barbette* Medicus Amstelodamensis in sua Chirurgia describit, ut nec iis quæ Venetiis sunt in usu, quarum cuspis argentea facile obtunditur doloremque intensiorem creat. Si una vice *D. Thouvenot*, tantum possit extrahere aquarum quantum placet, simplices adhibet cannulas quæ clave minimè occluduntur, illasque aquas ad quantitatem librarum 7. 8. 10. imò viginti fluere una vice sinit, ratione habita ægri virium, quas in pulsu explorat; sed in iis quorum vires sunt debiles, quique jam seniores sunt, adhibet cannulas compositas & occlusas, atque aquas una vice ad quantitatem librarum 5. 6. ad 10. horis matutinis extrahit, quo peracto cannulas occludit ad vesperam qua eandem rursus quantitatem educit, totum abdomen sic intra dies duos aut tres evacuando. Dexterè introducit cannulam in foramen ab acus cuspide confectum, dum sc. illam rectà & eodem cum hac momento protrudit; cannula extracta neque vulnus, neque dolor ullus superest. Dum vero abdomini affixa relinquitur, persentitur tantùm vel

inter ridendum, vel inter tussiendum; quòd si horum alterutrum eveniat, dum extrahuntur aquæ, subito supprimitur earum fluxus, magnaque opus est industria pro ipso revocando. Si post primam evacuationem novæ accumulentur aquæ, quod sane semper propè evenit, operationem intra dies viginti repetit, idque pluries si necessitas adsit. Cùm tantum paucissimæ supersunt aquæ punctionem non ampliùs aggreditur, verùm ægro medicamina exhibet diuretica qualia sunt varia salia aperitiva, puerorum urina, atque leviora quædam hydragoga, sed durante operatione ægrum nutrimentis boni succi, atque cardiacis reficit, quò scil. corpus moderatè exercere, hilarem se præbere, somnumque capescere facilè possit. Hisce mediis subjungit ille, in integrum fui sanatus.

Explicatio Fig. I.

A. *Magistri Jacobi Blokii cannula argentea cuspide rotunda.*

B. *Foramen per quod aqua è ventre in cannulam fluit.*

C. *Stylus sive ferramentum cannulæ post operationem mundificationi inserviens.*

D. *Auctoris cannula chalybea, cuspide lanceola in modum acuminata.*

E. *Foramen ut supra.*

F. *Ferramentum ut supra.*

Explicatio Fig. II. quâ exprimuntur acus & cannula à Dom. Thouvenot in Paracenthesi Abdominis, ut descriptum instituenda usurpatæ.

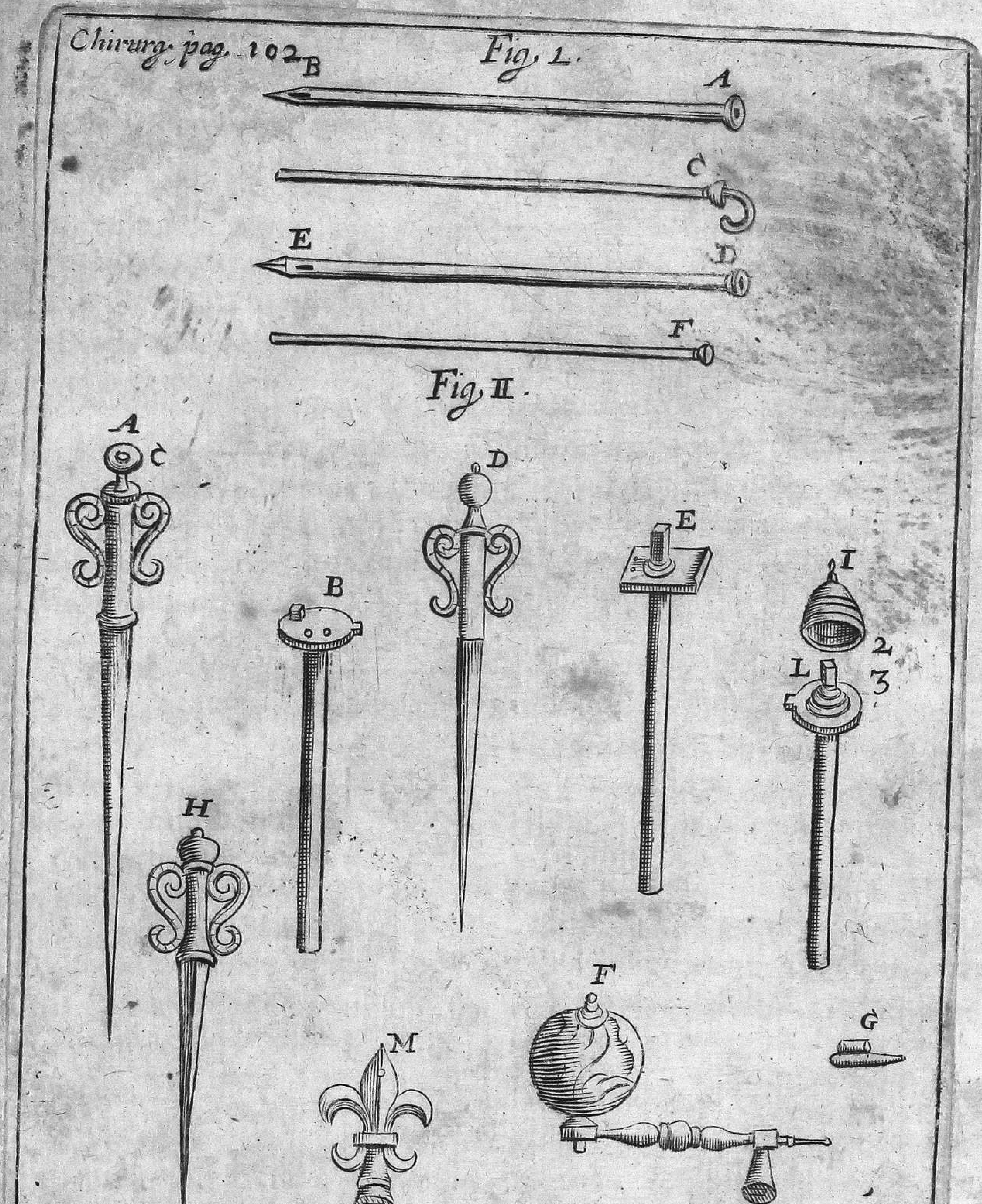
A. *Prima acus est simplex & ex chalybe* B. *Ejusdem cannula ex argento cum capite duplici suoque organo elastico, cujus clavis* C. *inseritur capiti argenteo ejusdem acus.*

D. *Est secunda acus simplex rursus ex chalybe cum suo manubriolo argenteo.*

E. *Est ipsius cannula cum capite & cochlidio duplici organo elastico munito.*

F. *Clavis inserviens occludendo & reserando magno organo elastico.* G. *verò retinaculum secundi organi elastici. Prædicta cannula confici potest ex auro vel argento.*

H. *Est acus simplex è chalybe cum suo manubriolo argenteo.* I. *ejus cannula argentea, caput autem ab aliis est diversum: Nam hic reperitur cochlidium* 3. *peculiaris figuræ, supra quod adest parvulum caput quadratum* 2. *cujus* M. *clavis est*, I. *verò operculum striatum occludendo capiti* 2. 3. *inserviens.*

Chirurg. pag. 102
Fig. I.
A
B
C
D
E
F
Fig. II.
A
C
B
D
E
I
2
L
3
H
F
G
M

CAP. XV.

Quomodo Thorax sit aperiendus.

THoracis cavitas aliquando aqua, aliquando autem pure repletur.

Aquæ collectio fit, aut disruptis vasis lymphaticis, aut sanguine aquoso & non satis cocto. Post inflammationes gutturis, pulmonis, membranæ pleuræ, &c. pus sequitur.

Pus jam collectum *Empyema*: aqua congregata *Hydrops pectoris vel pulmonis* dicitur.

Signa aquæ in thorace collectæ sunt tussis sicca, laboriosa gravitas, respirandi difficultas ad suffocationem usque, vehemens sitis, appetitus parvus, facies pallida: aliquando crura intumescunt, aliquando febris adest, quotiescunque æger se convertat & moveat, auditu murmur quoddam percipis.

Signa puris collecti ex subsequentibus dignosces. Si post venæsectionem & alia medicamenta idonea pulmonis aut membranæ pleuræ inflammatio non satis recedat, quatuordecim dierum spatio Empyema est metuendum Plerumque abscessus intra vigesimum aut trigesimum diem perrumpit. Gravitatem in thorace absque insigni dolore sentis: sed dolor, si postea succedat, nova tibi affluentia est exspectanda, quæ venæ sectione est revellenda. Æger anhelat, & si se moveat, murmur audis; vel saltem persentis materiam locum mutare, & latus affectum altero calidius esse tactu intelligitur. Phlegmata purulenta projicit, nec eum, aut tussis aut sitis facile derelinquunt. Ejus cor anxietate undique coarctatur, & exiguus ipsi est edendi appetitus.

Cum hosce humores neque expectorantibus, neque sudoriferis, neque hydragogis, neque aliis medicamentis purgantibus profligare possimus, ad Chirurgiam accedimus, & in thorace apertionem molimur, ut ita naturam ab inimicis liberemus.

Absque periculo hoc non contingit, neque contingere debet, si æger debilis, & partes internę jam corruptæ sint. Attamen hæc operatio minori periculo objecta est, quam illa, de qua statim egimus:

egimus: imo in hoc casu sæpissime ægri mortem evadunt; & scriptores non indocti, se multa, tali facta sectione, & deinde adhibitis per siphonem injectionibus, pulmonis ulcera (ex quibus alioquin incurabilis tabes oritur) facillimo negotio cura visse affirmant.

Ad locum quod attinet, ubi sectio hæc est molienda, de illo non parum inter se discrepant docti, & hujus rei ratio facile excogitari potest. Nam aliquando diaphragma in illo homine altius ascendit, quam in alio, adeò ut hoc in causa sit, quare prolapsi in diaphragma humores in altero sublimiores, quàm in alio reperiantur. Secundò, quidam habent pectus protuberans, quidam verò planum, quod etiam multum mutationis exhibet. Præterea pulmo sæpius tam firmiter pleuræ cohæret, ut pus non facile in diaphragma possit dilabi, quare non bene feceris, si infimum circa diaphragma locum eligas. Et quandoquidem tum in hoc, tum in aliis tumoribus, locus excelsissimus sectioni maximè idoneus censeatur, non est impossibile, si morbus Chirurgos impulerit, nunc hunc, nunc alium pro loco convenienti eligere. Hac de causa Hippocrates, Guido, Amatus Lusitanus &c. pectus intra tertiam & quartam costam, ab inferiori parte numerantes, aperiunt: Finus, Riverius, aliique quamplurimi inter quartam & quintam: Paulus Ægineta, Vidus Vidius, Fabricius ab Aquapendente, Sennertus &c. inter quintam & sextam, qui locus ipsis & etiam nobis omnium tutissimus videtur: nam sectionem si altius instituas, pericardium, & inferius, diaphragma lædetur, uti tristissima hujus rei exempla nobis fidem faciunt. Verum in turbida hac discordiæ scriptorum aqua, signa jam à nobis proposita te in tutissimum portum impellent.

Omnibus igitur probe consideratis, unum jam supra enumeratorum locorum eligito, non ante neque post pectus (nam ab anteriori parte tibi sternum erit impedimento, ut in thoracis cavitatem descendere, & à parte posteriori costæ sibi invicem tam arctè cohærent, ut ibi absque aliqua vasorum læsione sectionem moliri nequeas) sed in latere, à sterno quatuor aut quinque digitorum latitudine interposita: rursum neque prope sextam, neque in medio utriusque costę (nam paulo infra, & prope sextam ęquè ac omnes

omnes alias costas vena, arteria, & nervus reperiuntur, quorum rami se usque ad intercostalium musculorum medium extendunt) sed paulum supra tertiam, quartam aut sextam costam.

Postquam locum hunc atramento scriptorio signaveris, patienti demandato spiritum tam diu emittere, quam possibile sit, & interim obliquam, sed exiguam incisionem facito, cui argentea sive plumbea cannula est insigenda, & per eam quotidie materiæ purulentæ tres, quatuor aut quinque uncias emittito. Si non rectè profluat, in latus affectum decumbat æger, & tussim moveat; & si ob visciditatem nondum profluat, in cavitatem siphone medicamenta quædam detergentia, exsiccantia & consolidantia injicito.

℞. Seri lactis caprin. unc. xviij. Mell. rosac. unc. iiij. Succ. chelidoniæ. Apii an. drachm. vj.

Misce. Vel.

℞. Rad. consolid. major. unc. j. Saniculæ unc. ß. Fol. betonicæ, Agrimon. Vinc. pervinc. Pimpinell. an M. ß. Flor. 3 cordial. P. ij. Sem. hyperic. Card. benedict Vrtic. Roman. an. drachm. ß. Coq. ex hydromelit. & Colaturæ lib. j. ß. detur usui.

De hoc medicamento, siphone injiciendo, æger etiam quotidie bis vel ter uncias quinque hauriat.

Hic etiam observandum est, Empyema aliquando in propria contineri tunica, & hinc fit, ut se externe sua protuberantia prodat, & tunc à Latinis *Vomica pulmonis* appellatur: quo in casu tunicæ disruptionem ne exspectes spontaneam; nam postea pus quaquaversum fluens multò difficiliùs ex thorace hauritur; sed prima se data occasione apertionem facito, neque alium locum, quàm prominentiorem tumoris partem eligito.

Quandoquidem autem plerumque Pleuritidem Empyema sequatur, & interim etiam quotidie comperiatur, Chirurgos imperitos omnes lateris, ventris & pectoris dolores, licet ex flatibus originem ducant, pro Pleuritide accipere, & è vestigio venam secare, magnopere necessarium duxi tantum hoc loco de Pleuritide conscribere, quantum Chirurgo scitu sit necessarium, ut in posterum ejusmodi errores evitarent.

Pleuritis est inflammatio membranæ pleuræ, & plerumque simul etiam

pulmonis, sanguine causata, & cum dolore, tussi, sputo sanguineo, respirandi difficultate, febri continua, pulsu duro & celeri conjuncta.

CAUSA aliquando solus est sanguis & veram pleuritidem; aliquando autem aliis humoribus admistus, & tunc pleuritidem tantùm notham efficit.

SIGNA, ut in descriptione apparet, tam manifesta sunt, ut illi exculatione minimè sint digni, qui pleuritidem à colico dolore rectè distinguere non norunt.

PROGNOSIS. Quanto citius sputum suppuratur, quantò albicantius & levius projiciatur, tantò citiùs & certiùs boni eventus spes affulgeat. Si respirandi difficultas & tussis sputi projectione non diminuantur, malum signum habeto: & patiens, si tertio aut quarto nihil omnino projiciat, ad septimum usque diem vitam ægrè producet. Si dolor post venæ sectionem & alia idonea remedia non cesset, aut patiens vitam cum morte commutabit, aut pleuritis in tabem aut empyema se convertet.

CURATIO. Venæ sectio hic necessarium & certissimum est remedium: & si in tempore instituatur, antequam venam obturaveris, à dolore patiens, & aliquando prorsus à morbo liberabitur. Hactenus nullum cognovi morbum, qui tibi cum ægri emolumento tantum sanguinis unica vice depromere permittat.

In quo autem latere vena sit secanda, eruditorum opiniones discrepant: Verùm is exiguam morbi experientiam habuit, qui non experiri poterat, ægros præsertim in hisce regionibus multò meliùs & citiùs liberatos fuisse, cùm in brachio lateris affecti, quàm cùm in opposito vena secaretur.

Dolor si venæ sectione non remittat, cogimur eandem, bis, ter quaterve, quatuor & viginti horarum spatio, plerumque in eodem brachio reiterare, sed interim accuratissimè virium rationem habeto.

Post venæ sectionem, aliquando necessariò purgantia, sudorifera & expectorantia requiruntur, sed illa Medico demandamus.

Unicum novi medicamentum, quod ob suam præstantiam communicandum videtur. Diligentissimus Medicus Iac. Hadden in sua Pleuritidis descriptione idem summopere commendavit: & ipse post

post venæ sectionem, semper in principio morbi, maximo cum successu usus fui hoc modo:

R. Succ. Taraxaci depurat. unc. j. ʃ. Aq. plantaginis unc. ij. Card. bened. Scabios. Syr. papav. errat. an. unc. j. Ocul. cancr. scrup. j. ʃ.

Misce.

Sumat æger de hac mixtura singulis semihoris cochleare unum alterumve, donec fluxus sit cohibitus. Postea alia adhibenda sunt remedia.

CAP. XVI.

Cataracta quo pacto auferenda.

CAtaracta, Græcis ὑπόχυμα, *Suffusio*, Latinis Batavis & Germanis *de Staer* dicta, *est superfluorum humorum concretio, paulatim sese in præternaturalem membranam sive pelliculam commutans inter corneam tunicam & humorem crystallinum, pupillam aut totaliter aut partim obtegens, & ita visionem vel auferens vel impediens.*

DIFFERENTIA. Imperfecta est, cùm humor sit tenuis, & totam pupillam non obtegat: vel perfecta, cùm se aut in pelliculam commutet, aut totam pupillam investiat.

Aliquando Cataracta alba est, aliquando cinerea, flava, viridis, lutea, prout viridis, flava aut atra bilis se vero humori admisceat.

Sedem habet à Cornea tunica usque ad humorem Crystallinum, aliquando huic, aliquando vero alteri vicinior est.

CAUSA est humor pituitosus, oculorum imbecillitate ibi collectus, vel minima sua copia à cerebro delapsus.

SIGNA. In principio æger omnia geminata, & variis interstincta coloribus intuetur: aer ipsi muscis, reticulis & nubeculis scatere videtur: aerem calore vel luce intensiorem non patitur. Deinde visio diminuitur, & omnia ipsi quasi commaculata apparent, & tandem cæcus evadit. Cùm exactè in medio pupillæ cataracta insedit, universam pupillam non obtegens, sed circa visionem relinquens spatium aliquod liberum, tunc ipsi omnia quasi perforata videntur. Pupilla, cum oculum digitis perfricueris, si dilatetur,

Cataracta imperfecta censetur: Verùm si immobilis maneat, de ejus perfectione non est dubitandum.

PROGNOSIS. [a] Imperfecta Cataracta externis medicamentis in principio facillime curatur, præsertim si corpora sint sana, & patientes mediocris ætatis. Quantò minus pupilla dilatetur, tantò minor curationis spes affulgeat. Cataracta humori Crystallino quantò sit vicinior, tantò periculosior est habenda. Oculum sanum soli si obvertas, & patiens ne lucis crepusculum quidem percipiat, nullum hac operatione emolumentum est exspectandum. Si oculi humores naturales acu inter se commisceantur, cæcitas tamen, Cataracta optime deposita, aut remanebit, aut mox talis subsequetur, quæ curatu impossibilis erit. Si in ipsa operatione araneam lædas, patienti aër capillis & muscis plenus apparebit. Cataracta ad annum tertium usque tam mollicula manet, ut acus ductum sequi nequeat; verùm anno tertio sive quarto, adeo est indurata & concreta, ut nulla omnino arte dissolvi possit. Sanguinis profusio acu causata, nullum adfert periculū, siquidem tandem sponte sistatur. Licet Cataracta non satis intra pupillæ

[a] Cataracta quæ fuerit coloris nigri plumbei, viridis, flavi, gypsei, & argenti vivi æmula, est ferè insanabilis; contrà quæ colore corticem castaneæ æmulatur, quæ cœli, seu aquæ marinæ colorem habet cum quadam albedine, quæ margaritas, aut turcicam gemmam, atque etiam colorem è viridi & cinereo mixtum refert, sanabilis est, & operatio fœliciter succedere solet. Præter colorem videndum an pupilla dilatetur & cataractæ substantia acum ferre possit, quod cognoscetur si obturato oculo sano, aliùs palpebræ digitis leviter perfricentur, pòst subitò aperiatur oculus; tum enim si pupilla nihil dilatetur aut diffundatur intelligere est obstructionem subesse in nervo optico, adeò ut decessa quantumvis fœliciter cataracta superstes cæcitas sit mansura; aut etiam eò significatur cataractam uveæ adhærescere, tumque etiamsi per partes sui superiores & ad latera acus cuspide separaretur, cùm difficillimum sit eam itidem per inferiora separare, depressa in locum priùs occupatum continuò recurrit. Præterea advertendū dum pupilla post frictionem dilatatur, num cataracta discerpatur, aut fibras materiam colligantes non habeat, tunc enim præ siccitatis aut potius consistentiæ defectu, acus per eam quasi per aquam, non satis congelatam adigeretur; itaque expectandum donec siccetur & spissior evadat, quod facillimè videbitur, si inter candelam admotam & oculum, phiala aqua repleta interponatur, quæ radios congregatos super pupillam deferat.

b Jo-

pillæ regionem sit depressa, dummodo in particulas sit divisa, perfecta visio intra sex aut octo septimanas sæpissimè redit, licet tota operatio absque ullo fructu peracta videatur, quod, aliquoties experientia edoctus, loquor.

CURATIO. In non firmata Cataracta auxilium à medicamentis petito, & valeat operatio Chirurgica. Patientem purgato, stomachum curato, caput conserva Majoranæ, Rorismarino, Betonica, pulv. Diambræ corroborato, & externe sequentia medicamenta adhibeto.

R. Gumm. Tragacanth. in aq. Euphras. solut. drachm. ij. Alumin. ust. scrup. j. M. fiat Collyrium.

Vel

R. Aq. chelidoniæ unc. j. ß. Vin. alb. Gallic. unc. ß. Spir. vin. drachm. ij. Vitriol. alb. gr. vj. Tut. præp. scrup. j. Vitr. antimonii gr. v. Sacchar. cand. drachm. ij. ß. Camphor. gr. vj. M. F. Collyrium.

Vel

R. Succ. fœnicul. Chelidoniæ an. unc. ij. Fol. rutæ, Majoran. an. P. j. Euphrasiæ M. j. Fell. bovin. unc. iiij. Gallinæ unc. j. Myrrh. rub. Aloës drachm. j. ß. Sarcocoll. unc. ß. Camphor. scrup. ij. M. & distillentur in B. M. [b]

Si

[b] Josephus Donzellus in suo Theatro Pharmaceutico mirè extollit sequentes aquas, tum pro corrigendis oculorum inflammationibus, tum pro visus debilitatibus sanandis, tum pro cataractis incipientibus dissolvendis. ♃. aq. rosar. albar. euphras. fœnic. ℔. j. croc. metall. ʒij. M & digere in loco calido per duos dies; ejus aquæ, guttæ aliquot singulis diebus, matutinis horis in oculos injiciuntur, & usus in plures dies protrahitur. Alia aqua eaque multò majoris momenti ex eodem hæc est. ♃. vin. græc. potent. ℔. vj. aq. ros. alb. ℔ j. chelidon. euphras. rutæ, fœnic. ãã ℥iiij. antim. crud. ʒ j. tutiæ præp. ℥ vj. croc. orient. ℈j. camph. & aloës ãã ℥j. garyophyll. aromat. ℔ ß. sacch. canti ℥ß. virid. æris ʒij. pulveris. pulverisanda & immittantur phialæ longioris colli, illis affunde vin. græcum & aquas memoratas, atque probè misce; postea vas hermeticè sigillatum soli, & cœlo vespero per quadraginta dies exponatur, singulis diebus sæpius illud agitando. Fidem facere possum, addit idem, aquam hanc omnes oculorum inflammationes, rubores, & fistulas lachrymales, non tantùm tollere, sed etiam cataractam incipientem, albuginem, glaucoma; corneæ & humorum oculi obscuritatem levare; oculis per deperditum humorem aqueum diminutis magnitudinem suam reddere, &c.

 [c] Dantur

Si jam confirmata sit Cataracta, Chirurgia unicum tuum præsidium esto: sed tamen ab operatione abstineto, si patiens jam antea de capitis aut oculorum dolore conquestus sit, & etiamnum conqueratur: si totum corpus, & præcipuè caput non sit purgatum, & patiens quotidie adhuc febri, sternutatione, tussi & vomitu divexetur.

Opportuno anni tempore, aurora, decrescente luna, & aëre claro serenoque electo, patiens collocetur in sedili, & contra eum Operator, sed paulò altius; oculus sanus vitta imposita obligetur, & ambabus manibus medium ejus circumplectatur, quas immobiles tenebit, ipso operationem instituente: circumstantium aliquis à parte posteriori caput contineat, & cum occupatus sit in palpebris separandis aut dilatandis, ægro mandabit, oculum versus nasum torquere: hoc quamprimum fecerit acus subito per Corneam, ad latitudinem dimidiati straminis à pupilla, est adigenda, & ad Cataractæ medium ducenda; eâque leniter superne versus inferiora tamdiu deprimito, donec hæserit: si autem te invito continuo resiliat, eam in diversas particulas dividito, & hasce particulas, sive totam Cataractam ad breve tempus acu supprimito, ne expleto jam opere post aliquot horas rursum in pupillæ regione appareat. [c] Deinde acus extrahenda, & uterque ægri

[c] Dantur cataractæ lacteæ quæ statim ac acu tanguntur discerpuntur & in partes abeunt, quod cùm evenit, acus circumquaque per eas est adigenda, ut quod crassius est ima petat, & quod tenuius exhalet. Præcipuè advertendum in operatione, ne uvea lædatur; nam sic præterquàm dilatari posset, venulæ quibus intertexitur disrumperentur, unde sanguis in oculi interiora stillaret, qui hypopion faceret. Aliæ aliquando occurrunt cataractæ tam duræ, ut acui ad instar cartæ pergamenæ resistant, & quæ uveæ ita adhærent per filamenta quædam, ut depressæ statim ad superiora recurrant, istæ per inferiora sunt acu invertendæ, & sic demittendæ. Acus quæ adhibetur debet esse longitudinis quinque digitorum, sc. manubrium trium, cuspis verò duorum sit mediocriter subtilis, ne faciat nimis magnum dolorem, & nimis magnum in oculo foramen. Non sit nimis acuta, sed ita mediocriter, ut facili negotio ingrediatur; si enim nimis acuta esset, interius nimis facilè uveam, aut cristallinum læderet & exasperaret. Debet etiam esse rotunda & valde lubrica. Rotunda, quia debet valde leviter in orbem volvendo intromitti, ut sic quàm minimè oculum inquietet; Ideoque planæ non valent. Sunt nonnulli ut Albucasis, qui ut subtiliores vide-

viderentur, excogitaverunt acum perforatam, per cujus foramen postquam jam ingressa esset, suctu cataracta extraheretur, sed ridiculum est inventum; nam sic humor extraheretur potius quàm membrana ipsa, adde quòd talis canaliculus sine maximo dolore induci nequeat. Alii voluere quidem talem canaliculum immitti, sed non suctu cataractam extrahi, sed per foramen citharæ chordam imponi uncato cuspide, quæ cum usque ad cataractam permota esset, illam apprehenderet, & foràs educeret. Sed & illa operatio omnino nugatoria est. Acus debet esse ex argento, ferro, aut auro; præstat autem ex argento esse, propterea quòd illa propter albedinem melius in pupilla reluceat, postquam jam est introducta.

ægri oculus tam integer quam affectus compressionibus est devinciendus, quæ prius aqua rosarum & albumine ovi cum alumine conquassato sunt humectandæ. [d] In ipsa operatione tibi prudenter cave, ne humorem Crystallinum & sanas tunicas lædas.

CAP. XVII.

De Hirudinibus.

Hirudines ipsis scarificationibus præstantiores, & ipsa venæ sectione multò certiores magno cum emolumento robustis æquè ac infirmis corporibus applicari possunt, si in magno morbo interno magnam aliquam venam, vel in morbo externo parvo, parvas venulas sugant.

Verùm

[d] Quidam opere statim peracto adspectabile aliquid ægro videndum exhibent, sed tutiùs est statim ab educta acu ovi albumen in aq. rosac. cum alumine agitatum molli linteo excipere, & adstrictionis, arcendæque inflammationis gratia oculo ac vicinis partibus imponere: tumque unà etiam sanum deligare, ne si ad intuendum moveatur, unà per connexionem quæ ipsis per nervos intercedit ægrum quasi rapiat, & ad motum incitet. Post hæc lecto molli æger trahendus est, atque ita collocandus, ut capite sit altiori: procul sit ab omni strepitu, ne loquatur, nec quid mandat durius, ne maxillæ laborent: liquidis ergo nutriatur, ut panatella, hordeato, colatitiis, aut expressis carnium euchymarum succis, gelatina, ovis sorbilibus, & aliis hujus generis. Octavo demum die resolvenda, quæ oculos obvallat fascia ipsi aqua rosacea proluendi sunt, oppositisque specillis, aut serico panno, sensim lumini ac diei æger est assuefaciendus, ne

ne repentino lucis occursu offendatur. Quòd si paucis post diebus sursum referatur suffusio, decutienda iterum illa est, sed novo foramine, priori enim dolet oculus. Theveninus præcipit ut per tres tantùm ab operatione dies oculus claudatur, & interea sæpius remedia renoventur, quô tempore candela semper ponè ægrum locanda, ne sc. splendore suo lædat.

Verùm enimverò non perinde habetur quales hirudines eligas; nam illæ, quæ magno sunt capite, virides, scintillantes, & quarum terga lanugine & lineis cæsiis sunt obductæ, veneno non carent, nec præterea etiam illæ, quæ in aquis fœtidis reperiuntur. Exiles igitur & longas elige, quæ capite sunt parvo, & ventre rubicundo, quæque se in fluminibus & puris aquis abscondunt.

Antequam ad usum applicentur, ad minimum per diem in aqua pura sunt collocandæ, & exiguo sanguine nutriendæ, ut omnem impuritatem abjiciant. Postea locum, cui eas applicare velis, fricato, donec rubicundus evadat, & si sugere nolint, locum sero lactis sive sanguine columbæ illinito, vel aciculæ punctura parum sanguinis emittito: verùm si jam sugentes non satis extrahant, earum leviter vulnerato caudas: & si postquam satis jam suxerint non decidant, sale & cineribus aspersis, ab epulo, quod subito deserent, sunt fugandæ: nam vi non sunt avellendæ, ne in vulnere oris sui aculeos relinquentes, omnigenis & gravibus accidentibus, imo & ipsi morti causam præbeant, uti tristissima exempla hoc docuerunt. Verùm & illud observatione non est indignum, eas plus sanguinis ex arteriis, quàm ex venis sugere, adeoque etiam minus extrahere debere.

Cap. XVIII.

De incisione in partibus duris.

INcisio in duris partibus, uti supra commemoravimus, quadruplex est: nempe, *Rasio*, *Limatio*, & *Terebratio*.

In fissuris & ossium corruptione radendum est, & præterea etiam cùm dentes tartaro sunt obsiti. Tam diu radendum est, donec fissura sive corruptio penitus sit ablata, & ossa albicantia & parum sanguine rubicunda evadant, & tum pulvere exsiccante asperguntur. Pericranium

cranium sive periostium prius est solvendum, quod æquè ac labia vulneris instrumento derasorio tangi non debet.

Limatio locum habet in dentibus tam procul se exerentibus, ut hominibus in edendo & loquendo impedimento sint. Institui debet absque vicinarum partium læsione, non semper unica vice, neque nimis fortiter, ne dens vehementi limatione radicibus suis divellatur & solvatur.

Serra utimur in osse sphacelato auferendo de quo mox acturi sumus.

Modiolo sive *Trepano* utimur in profundis ossium corruptionibus, & præsertim in affectibus, qui fissuras, fracturas & cranii contusiones efficere possunt. Sed quandoquidem hæc Chirurgia non absque gravi periculo exerceri possit, diligentissimè inquirendum & distinguendum, quo in loco necessaria sit, nam fissura quà fissura, & fractura quà fractura, non semper à Trepano auxilium implorat, sine quo sæpissimè rectè curari potest. Imò parva contusio non semper tam gravia secum fert accidentia, quin Trepanum multò graviora & majora moliri possit: sanguis enim profusus aliquando tam exiguus est, & patiens tam robustus, ut natura eum sua sponte perire faciat, si ejus calor externo frigore non debilitetur, quo in casu Trepanum ferme idem efficeret, licet maximam curam adhibueris. Præterea sanguis sępenumero se inter crassam & tenuem meningem profundit, & tunc rursum sine fructu modiolum adhibere videberis. Sed in ejusmodi casu non multum moverem scrupuli ad duram matrem incidendam: nam ipsam rursum consolidari, & gangręna laborantem arte & natura curari posse, experientia cognovimus.

Tres igitur ob causas plerumque commovemur ad Trepanum adhibendum.

1. *Cum ossium eminentiæ & frustula meninges pungunt*, quod continuo dolore punctorio recognosces, de quo patiens, si mentis adhuc sit compos, statim conqueretur; si ejus sit impotens, manum sæpenumero ad locum vulneratum adducet: in ejusmodi ægro aliquando oculorum contorsiones & membrorum contractionem observabis; præterea & instrumentum, quo fractura est causata, hac in re tibi aliquid luminis afferet.

2 *Cum suprema tabula integra, sed depressa, & infima disrupta sit*, tum enim cranii fracti particulæ, licet à natura & tempore optimè essent separatæ, attamen exitum nullum invenirent. Hujus rei signa sunt, oculi obnubilati, vertigo, febris, vomitus & aliquando Apoplexia. Tactu etiam percipies, pulsum more solito non penetrare, præsertim si circa tempora sentias, nam sanguinis circulatio in cerebro, osse depresso, quodammodo impeditur.

3. Cùm sanguis extravasatus corruptione sua, nisi hoc impedias, hominem jugularet. Sanguinem jam esse corruptum vel corrumpi sequentia signa indicant: Febris continua; caput aliis corporis partibus calidius, vigiliæ vel somnus implacidus, oculorum inflammatio, phantasiæ, manuum politio. Sed corporum temperies hoc loco optimè est distinguenda: nam in Plethoricis, præter jam supra nominata signa, etiam reperies risum, sermones absurdos, & rubrum totius faciei colorem: in Cholericis oculorum flavedinem & faciei, ardor acris, mania in Phlegmaticis accidentia sunt minora, aliquando iis Apoplexia, & aliquando Paralysis accidit Melancholici facilè percelluntur, flent, & stulè sermocinantur.

Ubi igitur modiolus est necessarius, in tempore debet adhiberi, ne sanguis putrescens ubique molestiam creet: Perforatio igitur statim post secundum, tertium aut quartum diem est instituenda.

Modus Perforationis hic est: Derasis capillis cutis in formam crucis usque ad pericranium, prudenter musculos temporales & suturales cavendo, est incidenda, & pro hac vice vulnus obligandum, nisi sanguinis profusio, quæ Chirurgum aliquando diem unum atque alterum detinet, tam perpauca esset, ut simul etiam pericranium à subjecto cranio diduci posset. Post aliquot horas (cranio jam ab externis membranis denudato) obturentur ægri aures, & modiolum masculum dictum sumito, cujus cuspis firmiter in cranio est collocandus, sed tam procul à fissura sive fractura, ne dentibus suis eam, multo minus suturam attingat; quanquam nonnulli suturas non magnopere vitent, & nos certiores reddant,

se

ſe eas [a] tam feliciter, quàm alios locos perforaſſe. Tum modiolum manu ſiniſtra fortiter teneto, eum dextra circumducendo, donec circulum mediocriter profundum incideris: poſtea Maſculus quieſcat, & fœmina laborem ſuſcipiat, eandem ut antea circumducendo: interim ſcobem auferto, & modioli ferramentum oleo intingito, ut magis lubricus circumagi poſſit, & ſubinde in aquam immittito, ne nimium calorem ob continuam circumductionem excitet. Sanguine jam reperto, ſignum eſt, te ad ſecundam tabulam penetraſſe, & tum lenius premendum, ne fortè modiolus incautè in meninges demergatur, & ab ipſo offendantur, unde ſæpiſſimè ſubita mors ſequitur: nam dura mater internè cranium inveſtit, uti pericranium externè: ſed tam firmiter ei non adhæret, quin caſu, ſive ictu facillimè à cranio ſeparari poſſit.

Ubi vacillare incipit oſſiculum, vectim inter crepidines inſerito, eaſque prorſus diſſolvito, & illud volſella eximito. Si poſt terebrationem fruſtulum quoddam oſſis, ſive eminentia aliqua cranio adhuc adhæreat, qua meninges pungi & lædi poſſent, illud *Lenticulari* auferto: & ut deinde ſanguis concretus & ſanies exire poſſint, dura mater inſtrumento decuſſorio eſt deprimenda. Præterea non peccabis ſi ægrum mente adhuc ſana, naribus & ore clauſis, ſpiritum continere jubeas, quo cerebrum verſus cranium urgetur, & ſanguis concretus ſive corruptus ſua ſponte per aperturam ejicitur. Sed ægri hoc tam accuratè non peragunt, quin ſupra dicto Decuſſorio, ſpongiis & aliis indigeas. Inſtrumenta apud Ioh. And. à Cruce, Ambroſ. Paræum & alios reperiri & conſpici poſſunt. Vide etiam caput quartum hujus Chirurgiæ, ubi capitis fracturæ deſcribuntur.

CAP.

[a] Ego non ſemel hoc expertus ſum; nec eſt ſanè quòd multùm reformideris fibrillas è dura meninge per ſuturas projectas, nam præterquam quòd ſunt paucæ, ac propterea in parvo quod modiolus occupat ſpatio, ſæpe nullæ, quando adſunt facillimo negotio & ſine magna duræ meningis irritatione lacerantur aut excinduntur; non tamen inde concludendum hunc locum potiùs quàm alium eſſe ſeligendum, ſed tantùm neceſſitate ad id cogente non multùm exhorreſcendum.

Cap. XIX.

De Ustione.

IAm ſatis ſectum, nunc parum urendum eſt: nam cum neque medicamenta neque ferrum auxilium præſtent, eò procedendum: quod æquè in duris quàm mollibus corporis partibus perficimus, ſemper tamen curantes, ut partium affectarum oræ plumaceolis defendantur, ne attingi poſſint. *Cauterium actuale* longè certiſſimum eſt, ſed ægrorum metu aliquando ad electionem Cauterii potentialis, quod acribus & cathæreticis conſtat medicamentis, impellimur. Sive hoc, ſive illo utaris, cave tibi prudenter, ne cruſtam obductam ſolo butyro ſive oleo oblinias, quod aliquando gangrænæ mater fuit, præſtat enim emplaſtrum diapalma, ſive lintea vino madida.

Cap. XX.

De Fonticulis.

FONTICULI *ſunt ulcuſcula ſecundum artem cauterio actuali, lanceola, forfice, aut medicamentis cathæreticis, in ſanis corporis partibus facta, ut per ea humores ſuperflui & corrupti evacuentur, morbi curentur, vel etiam anticipentur.*

Verùm ejuſmodi moleſti hoſpites rariſſimè invitantur, niſi alia remedia non ſatis efficacia reperiantur, & totum corpus bene purgatum ſit.

In quibuſcunque membris fonticulum excitaveris, cave tibi, ne principium, medium, aut finem muſculi eligas, ſed ſemper locum inter duos muſculos: Ut hoc perficias Anatomiæ ſcientia tibi eſt perneceſſaria, niſi juxta exemplum maximè tolerabilium circumforaneorum, te experientia docuerat, obcæcatis oculis locum eligere. In *capite* in medio ſuturæ coronalis ſæpius ab aliis efficiuntur, quàm à noſtra gente: in Cervice multò minùs excitantur, quam quidem decet: Itali eum in tergo magno cum emo-

emolumento collocant: aliis in locis non sunt satis commodi, & admodum molesti.

Modus quo fonticuli efficiuntur varius est. Si tibi placeat *cauterium potentiale*, sume emplastrum glutinatorium, cujus medium habeat foramen ad pisi magnitudinem, illud ad locum electum applicato, & corrosivum imponito: tegumento quodam illud obtegito, & aliud emplastrum imponito: post duas, tres pluresvè horas emplastra auferto, & crustam si idoneam invenias, diapalmam sumito, eaque ulcerationem bis de die donec crusta deciderit, deligato.

Incisio si magis tibi placeat, cutim tenacula, vel potius ipsis digitis præhendito, eamque forfice, vel si malis, lanceola incidito.

Si alterius cutim ferro adurere cupias, carnem excusabis: & cave tibi ne musculos attingas, imò ipsam cutim non semper perures.

Postquam eschara deciderit, ulcerationem globulis ex lino carpto apertam conservato, eos medicamentis detergentibus obliniendo; & hoc modo pergito, donec aptam satis cavitatem habeas, quam deinde globulo ex cera, ligno, sive argento, vel etiam piso tam diu apertam retinebis, quàm diu morbus illud requirat, & ægri vires permittant.

His adjiciemus quod Clariss. THOMAS WILLIS habet.

De Fonticulis, sive Fontanellis.

PRæter *Vesicatoria*, quæ seri, aliorumque humorum exteriùs deductalium Emissaria velut extemporanea, solummodo propter occasiones quasdam excitantur, & deinde post ἐνέργειαν suam parumper editam, siccari permittuntur; alia quædam habentur, quasi fontes perennes, ac idcirco *Fonticuli*, sive *Fontanellæ* dictæ, è quibus ichor, sive humor serosus, scaturigine constanti effluit. Priora istæc, ut plurimùm *curationis* gratia, in morbis acutis, aut aliis, quorum materies νοσερὴ ablationem citam exigit, requisita, Affectus causam conjunctam imprimis tollendam respiciunt; atque idcircò latiora, sed superficialia tantum fiunt, ut talia cutis ulcuscula ampliora, multùm evacuent, & dein facilè sanentur. E contra autem Fontanellæ, *præservationis* gratia potissimum indicata, ad morbi causam procatarcticam

cticam aut amovendam aut superandam destinantur; quapropter orificio angustiori, sed & profundiori per totam cutis crassitiem facto, constant, proinde ut cùm materiam morbificam usque in minori copia emittunt, eam longiùs derivent, & diutius elutriare persistant.

Circa Fontanellas, tria erunt præcipua hæc disquisitionum capita; sc. primò quos potissimum humores emissaria istæc evacuant, ac undenam eos deducunt, secundò in quibus morbis, ac constitutionibus meliùs, aut minùs conveniunt: dein tertiò in quibus locis, sub qua forma, & qualibus instrumentis perfici debent.

1. Quoad prius Fonticuli, pariter, ac vesicatoria humores quoscunque intra cutim, minori licet ambitu defixos, aut per eam à vasis tum sanguiferis, tum nerveis traductos, elutriant; nec tantum ut illa superficiem cutis exteriorem proritant, & quasi emulgent, sed corium totum perforando, quicquid è foraminis lateribus per vasa abrupta exundat, quicquid etiam subtus foramen aliunde prolabitur, foras convehunt; Quare ad fonticulos confluunt non tantùm humores intra cutis poros, aut glandulas aggesti, aut per arterias, & nervos illuc advecti; sed insuper recrementa serosa subtus cutim, per musculorum & membranarum interstitia de loco in locum trãsferri aut prorepere solita, undequaque ad eos tendunt, & exitum inveniunt. Porrò humores morbificos ad partes alias priùs debiles, & diu afflictas deferri assuetos, fontanella in via constituta anticipat, adeoque ab aliorum incursu partem modò hanc, modò illam liberat, & munimenti instar ab hoste defendit. Hinc materies aut arthritica, aut nephritica, aut colica, imo interdum paralytica, aut aliàs scorbutica, inter transeundum è mineris suis ad nidos sive locos νοσέρυς, per Fonticulos non rarò intercipitur; adeoque solitis morbi insultibus evitatis foras convehitur: nec minùs emissarium hoc, tanquam colliciæ ad derivandam uliginem excitatæ, humores cuilibet corporis parti, aut regioni impactos, ibidemque noxam facientes, inde sensim elutriant, adeoque diathesin morbidam præcavent aut curant.

2. Ex variis hisce juvandi rationibus, quibus fontanellæ in genere prodesse solent, facilè colligitur ad quos potissimum affectus requiruntur; nam licet nullus fere occurrat morbus cui hoc remedium aut noxium, aut inutile sit, attamen in quibusdam casibus plusquam aliis necessarium videtur. Ad singulos fere capitis morbos, tum externos tum internos, etiam vulgò præscribitur; ad infantum ac puerorum motus convulsivos, ipsorum ophthalmiam, tumores strumosos, quinetiam ad adultorum, aut senum cephalalgias, affectus coma ώδεις, vertiginosos, aut spasμώδεις unusquisque vel è plebe Fontanellam, instar omnium habet. Nec minus contra morbos pectoris hoc remedium prædicatur. Ecquis tussi, sputo cruento aut tabido, vel Orthopnœæ obnoxius, corio imperforato diu fruitur; Pariter etiam ad effectus imi ventris fonticuli commen-

commendantur. Nullus fere hypochondriacus, aut mulier hysterica, nullus itidem Arthriticus, aut cachecticus, quin cutim multis in locis, plùs quàm murena perfossam habet. Immensi operis esset, ægritudines omnes, ad quas fontanellæ juvamen conferunt, hic particulatim recensere.

3. At vero hoc remedium utcumque ex se utile & benignum, non omnibus congruit, neque igitur quibusvis indifferenter præscribendum erit: nam duo sunt hominum genera, qui tametsi ægrotarent, à fontanellis excusari possunt, in quantum scilicet Emissarium hoc in quibusdam evacuat nimis, inque aliis parum, aut minùs quàm oportuit, atque interea dolorificum valde ac intolerabile existit.

Fontanella interdum non bene convenit, quoniam nimis evacuat, vel absumit humorem, aut Spiritus. Etenim observavi in nonnullis, fontanellam in qualibet corporis parte excitatam, ichorem quantitate immodicum, & qualitate vitiosum profundere: ex illa nimirum crebra vice; si non continuè, latex aquosus tenuis, ac fœtidus, pisum & integumenta sæpe atredine inficiens in magna copia exudat, proindeque à nimio hujus effluxu vires ac carnes atteruntur.

Cujus ratio videtur esse, quòd in quibusdam mala sanguinis & humorum diathesi præditis, solutio continui facta, & à sanatione præpedita, brevi in ulcus fœtidum, & cacoethes degenerat; cujus latera fermenti acidi corruptivi naturam induunt, à quo scil. sanguinis illuc continuè appulsi portiones inquinantur adeò & dissolvuntur, ut serum ejus sulphure soluto, aliisque corruptelis imbutum, à venis repudiatum, copiosè illic foras exundet. Porrò σηπεδονῶδες hoc Fontanellæ inquinamentum, sanguini communicatum, totam ejus massam aliquatenus depravat, & exinde saltem [simulque ob nimium serosi laticis impendium] minùs nutritium reddit: porrò à sanguinis sulphure juxta fontanellæ parietes soluto, & cum serô effluente, ichor emanans adeò fœtet & lintea denigrat. Fontanella quandoque ichorem haud immodicum profundens, spiritus, ac vires plùs debitò absumit; quod equidem ab effectu, & interdum non nisi à posteriori dignoscitur; in quantùm scil. nonnulli dum fonticulum unum, aut plures apertos gerunt, languidi & macilenti perstant; iis verò occlusis, illico vegetiores ac magis torosi evadunt. Porrò vulgaris observatio est, multos à fontanella propè caput excitata, subinde quoad visum defectu quodam, ac imbecillitate correptos fuisse; hinc ut eam propediem occludere cogerentur: quod ideo contingere videtur, quoniam ubi spirituum penus exilis, & consistentia pertenuis est, parva horum, vel succi è quo procreantur, impendia, si modò sunt constantia, ægrè feruntur.

Cæterùm alio, & quidem diverso respectu Fontanellæ, prout etiam vesicatoria, quibusdam interdicuntur, aut cautè admodum præscribuntur; quia scil. cùm parum aut minimùm evacuant, locum in quo excitantur, plurimum divexant. Nam quibus temperamento bilioso, aut aliàs calidiori præditis, cruoris massa

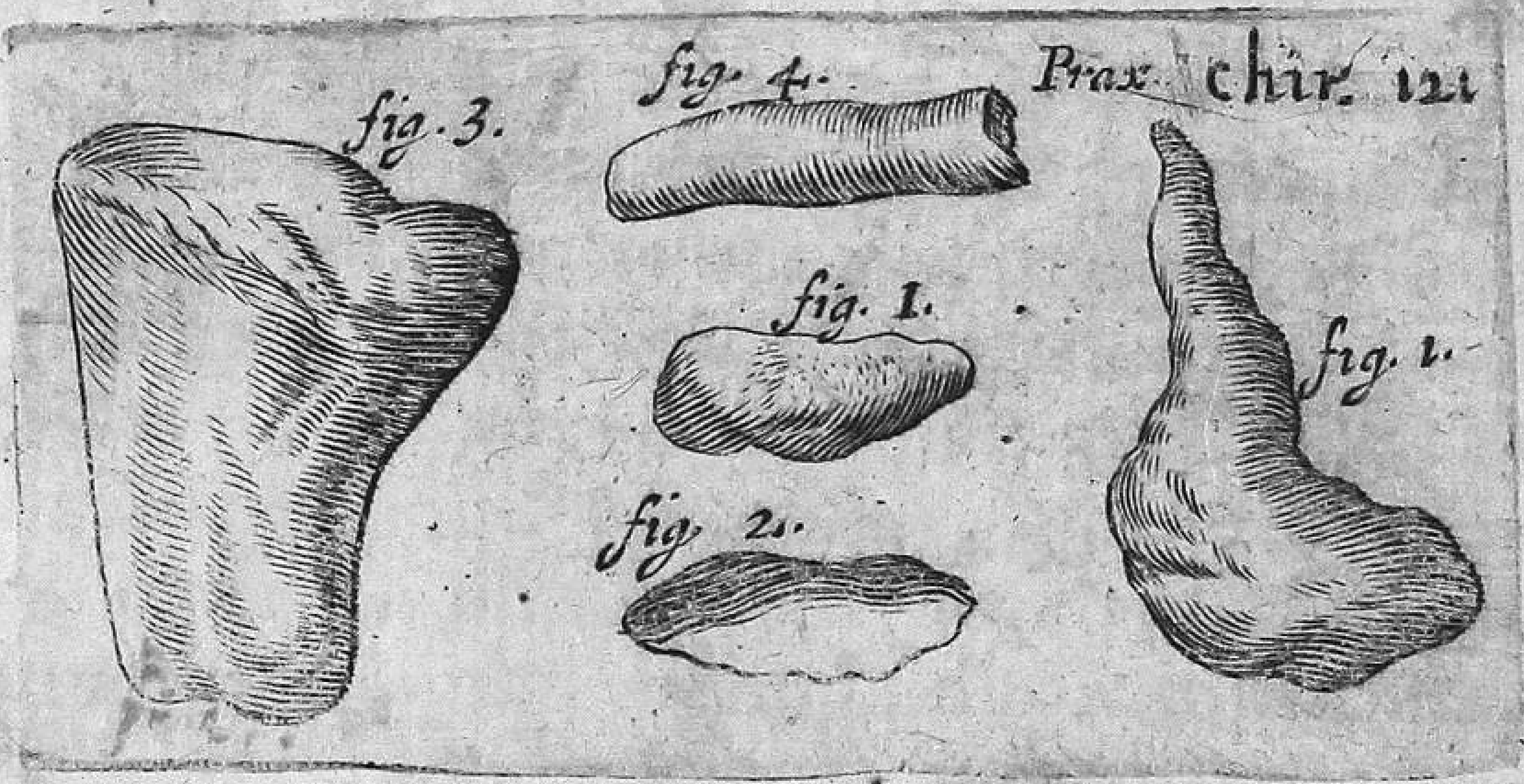
debito crassior, atque sero minùs diluta, in compage strictior existit, in his solutione continui propter fonticulum facta, & reservata, sanguis ipse [siquidem quò evadat, serum non satis exuit] in transitu hæret, proindèque extravasatus, Phlogosin valde dolorificam ciet; ac interea cum talis fontanella ichoris perexiguum profundit, inutilis æquè ac molesta existit. Fonticulorum operatione, ac usibus eorumque indicationibus nunc designatis, ultimò offendendum erit, in quo loco, sub qua forma, & quibus instrumentis excudi, & quomodo tractari debent.

Fonticulorum loca constitui solent, secundùm medendi fines, sive intentiones ab iis requisitas; qui potissimum sunt hi tres, scil. primò humorum è toto corpore generalis evacuatio, secundò evacuatio & simul à particulari quodam membro revulsio; tertiò evacuatio, & simul à membro particulari derivatio. Respectu prioris fontanellam in Brachio sinistro incidi expedit; intentio secunda eam procul à parte affecta, & tertia fonticulum prope ipsam excitandum postulat.

Propter hos fines, scil. modò hunc, modò illum, vel istum, fonticuli in quibusque corporis regionibus, viz. in capite, in pectore, ac abdomine, inque brachiis, ac cruribus, imo in plerisque singulorum partibus, vel per incisionem, vel cauterium, vel perforationem procudi, inque illorum foveis aut foraminibus, ut aperta serventur, pisa, vel pilulæ ligneæ, Turundæ, vel Teniolæ indi, ac asservari solent. Corporis nostri partes, ac membra percurrendo, fonticulorum præcipua loca, ac genera notabimus.

1. Fonticulus in sutura coronali, per cauterium inurendus à quibusdam præscribitur; ac ad humores è cerebro, & integumentis ejus exteriùs avocandos, evacuandosque commendatur. Hoc quamvis nonnulli in familiari habent praxi, in pluribus tamen minùs feliciter successisse comperi; adeò ut multos fonticulos ita in summitate capitis excitatos occludi præceperim; atque hoc non sine ratione, æquè ac experientia edoctus; quippè sanguis versus locum, ubi recrementa sua deponere assuefactus est, fæculentias plures transfert, easque in tota vicinia, ac potissimum in parte affecta (utpote debiliori & magis susceptibili,) deponit; unde sæpius morbum augeri potius, quam sanari contingit. Propter eandem rationem, nempe ad humores à capite interiori ad extra derivandos, alii in Bregmate supra suturam sagittalem, aliique in occipite circa initium lamboeidis fontanellas excudunt: verùm eadem contra hæc, ac priorem manet exceptio. Multò certè rectius materiam morbificam περὶ τὸν ἐγκέφαλον deponi solitam fonticulus in Brachio anticipat, in crure revellit, & paulo infra caput excitatus, eam inde derivat. Hinc ad graviores cerebri aut meningum affectus, infantibus, ac pueris, foveam nuchæ incidimus; adultis, ac senibus cauteria ex utroque spinæ latere, inter Homoplatas applicamus, ibidemque duas fontanellas plurium pisorum capaces, cum

magno

Prax. chir. 121
fig. 3.
fig. 4.
fig. 1.
fig. 2.
fig. 1.

magno sæpe commodo procudimis. Quoad foramina pone aures incisa, vel inusta, aut setaceum lobo ejus carneo trajectum, rariùs hæc emolumento, sæpius verò molestiæ fuisse observavi; in quantum scil. solutio continui in his locis facta, ichorem nec multum nec diu profundit; etenim fovea, aut foramen, quamvis piso, aut pilula oppleta, cuticula invitis omnibus succrescente obducetur.

Fontanellæ in dorso non solum ad morbos capitis, materiam νοσερὴν evacuando, & derivando, sed insuper ad arthritin, nephritin, & colicam omnem, morbi fomitem anticipando; eamque dum ad nidos suos tendit, intercipiendo, egregiè conferunt. Quod equidem per experimenta, & observationes ab ægrotantium juvamine desumtas, planè comprobatur.

Ad pectoris morbos fontanellæ inter homoplatas, item in brachio, aut crure, ad humores versus pulmonem affluentes, evacuandos, aut anticipandos, etiam propter eosdem illuc depositos avocandos, conducunt. Quomodo fonticulus in ipso Thorace, inter costas incisus, materiem tabificam à pulmone nonnunquam immediatiùs derivat, alibi ostendimus.

Abdominis regio ad fonticulum, in ulla parte sui gestandum, inhabilis videtur. Attamen quorundam praxis, etsi rarior, ad affectionem quamque hypochondriacam, multum prædicata est, fonticulum amplum, & plurium pisorum capacem, supra Lienis regionem per cauterium inuri. Hoc in nonnullis sine magno commodo, certè non quantum talis remedii molestiæ compensandæ par est, factum novi.

Per Fontanellam in inguine, lumbaginem immanem, quibusque aliis remediis obstinatam; inque alio, affectionem Ischiadicam inveteratam feliciter olim sanavi. Enimvero emunctoria glandulosa illic loci constituta, sanguinis & liquoris nervei recrementa quamplurima imbibunt; quæ si ex illis, per emissarium idoneum protinùs & continuè amandentur, multum hoc conducet ad partes vicinas à minera quavis morbifica liberandas.

Femur, membrum mole amplum, fonticulis pluribus, & magnis, qui scil. è toto corpore humores copiosos elutrient, gestandis satis idoneum videtur. Attamen non ita in multis succedit; partim quia ob figuram ejus instar coni inversi nimis declivem, deligatio pisum in foramine continens non apta instituitur; & partim quia solutio continui inter tendinum plurimorum concursus facta, sæpenumero inflammatoria, & dolorifica evadit; proinde ut necesse interdum fuerit fontanellam inibi excitatam, propter doloris & claudicationis molestiam tollendam, rursus propediem occludi: attamen in quibusdam secùs, ac meliùs habet, quia phlogosis non semper loco perforato supervenit; & caligas supra genu stringere solitis, deligatio eidem adhibita, immota perstat.

Porrò circa fontanellam, non tantùm in corpore, sed insuper in membro

bro cui inciditur, locum idoneum deligere oportebit; quod imprimis Medici aut Chirurgi periti judicium exigit; etenim sedulo cavendum erit, ne supra, aut nimis propè tendines aut vasa majora, cauterium aut Incisio adhibeatur; cæterùm non in ipso corpore musculi, sed in spatio, sive interstitio inter musculos fonticulus excitetur; ubi foramen totam cutim, ac uti *Ioannes Heurnius* doctè observat, *eousque ulterius pervadere debet, donec musculi subjecti membranula exeditur.*

Quapropter hæc ἐγχείρησις haud temerè Agyrtis, aliisque Anatomiæ ignaris committenda est; quoniam ab hac malè peracta, non tantùm boni ominis frustratio, sed exinde magna sæpe incommoda, imò interdum usque ad vitæ periculum eveniunt.

Non est pro fonticulis excitandis, ut cauterium præparandi, & componendi modos, aut instrumenti incisorii figuram, & usus, utpote quibusvis è plebe notissima, hic describere satagam. Attamen quo ritu symptomata, quæ emissariis istis, postquam excuduntur, accidunt, eorumque energeias impediunt, aut pervertunt, tractare oporteat, non abs re erit hic nonnihil disserere.

Cùm plures & diversimodi affectus fontanellis contingunt, non ad eos omnes, sed tantùm qui majoris sunt momenti, medela requiritur. Hac itaque imprimis opus erit, si quando parti aut loco ubi extat, inflammatio supervenit. 2. Si foramen debitò plus, aut minus ichoris profundit. 3. Si ulcus sponte exiccari, & subinde cuticula obduci: vel si illud carne spongiosa, circa labia succrescente luxuriare aptum fuerit. Quoad minora vitia, uti cùm ulcus in hæmorrhagias crebras erumpat: vel si locum mutans, in alium minus commodum irrepserit, cum multis aliis quibus prævaricari solet, non operæ pretium erit hic advertere.

1. Inflammatio fontanellæ frequenter accidit, eaque tam gravis interdum, ut sphacelum minetur, imò & nonnunquam inferat. Talis autem affectus aut foramini recens excuso supervenit, vel postea ob sanguinem, & humores occasionaliter commotos, & ἀφειδῶς ad focum istum irruentes contingit.

Cum fontanella primò excitatur, propediem ob continui solutionem, & consequenter, ob sanguinis in eo loco circuitum aliquatenus præpeditum, Phlogosis quædam, & molestia ulcerosa quibuscumque eveniunt. In aliquibus verò sanguine præfervido, seroque minus diluto præditis, hæc multo immanior succedit. Enimvero sanguis per arterias illuc oblatus, siquidem abscissis, simulque occlusis vasorum finibus, nec foras exire, nec per venas statim regeri possit, ibidem in transitu hærens, magis usque ac magis aggeritur, & demum extravasatus, atque cutis & carnis vicinæ poros omnes inferciens, ac implens, tumorem cum rubore ac calore intensis excitat, quo facto, aut sanguis ita aggestus, & extravasatus, brevi ob constipationem

nem fit immobilis, proindeque à reliqua ejus massa quasi abscissus extinguitur, & necrosin passus, parti sphacelum inducit: Vel secundò cruor ita stagnans, quoad particulas suas quadantenus agitatur, ac flamma usque vitali potitus, ab eadem intensiori facta, velut excoquitur, adeoque in pus abscessu evacuandum mutatur: Vel tertiò, quod sæpius accidit, & in nostro casu semper procurari debet, sanguis Phlogosin acciens, in vasa reducitur, & circulationi per alios, in quos urgetur ductus restituitur.

Verùm ut reducatur iste, hæc duo erunt necessariò requisita, scil. primò ut sero illuc ubertim affluente, seu potius in partem protruso, multùm diluatur; dein secundò ut vasa ponè tumorem inanita cruorem à sero dilutum, & repercussum absorbeant; etenim sanguis versus tumorem compulsus, cùm non ultra progredi, tamen ut mole diminutus regredi queat, serum à se copiosè amandat, inque loca obstructa propellit; quod cruorem stagnantem subiens, eum diluit, inque loca ejus succedens, eum retrò in vasorum ductus adigit, illudque interea serum prorsum tendens per poros exhalat, adeoque sanguine, qui extravasabatur, per serum diluto, & remandato, ipsoque sero evaporato, tumor cum Phlogosi sensim evanescit. At verò si [prout in temperamentis calidioribus sæpe assolet] cruor extravasatus, porisque impactus, sero copiosius appellente, non diluitur, haud tantum illic pertinaciter hærebit, sed Phlogosin immaniorem, cum febre, aliisque horrendis interdum symptomatis acciebit. Non ita pridem, cùm Theologus insignis sanguine crassiori & calido præditus, fontanellam in tibia interiori incisam habuerat, etsi cutis tantummodo secaretur, inflammatio brevi insequuta est, quæ intra paucos dies eo atrociter accrevit, ut vix remediorum quorumcunque usu, ne in Gangrænam cederet, impediri potuerit. Quapropter cùm sanguis, ob solutionem continui extravasatus, atque seri, quo diluatur & reducatur affluxu carens, in Phlogosin immaniorem tendit, Fotus & Cataplasmata ex emollientibus exteriùs adhibita, sæpe multum juvant; in quantùm scil. particulæ humidæ, & lenes ab his deciduę, cruorem stagnantem subeunt, ac diluunt adeoque blande commoventes in vasa faciliùs redire faciunt; hinc ut ejusmodi applicationes humidę exteriùs habitæ, seri interni ad cruorem diluendum requisiti defectum impleant: attamen ut sanguis ita dilutus, ac in motum accitus, circulationi reddatur, insuper opus est vasa eum exceptura satis inaniri, in quem finem præter victum tenuem, Phlebotomia & catharsis sæpè necessarii sunt usus. Et quidem ex more solenni cacochymicos, & plethoricos paulò ante, vel postquam fontanella exciditur, purgamus, & non rarò iis sanguinem detrahimus. Nec tantum in fontanella recenti, hæc remedia propter inflammationem præcavendam aut tollendam conveniunt, sed etiam utilia sunt, quoties affectus iste foramini

curis antiquo superveniet. Si quando enim sanguis valde impurus, simulque febriliter effervescens turgescentiam ἐκκειτικὴν inibit, sæpè accidit eum recrementa, & fæculentias suas aliàs expurgari inhabiles, circa fontanellam exuere, ibidemque ab iis aggestis in circuitu præpeditum extravasari, proindeque Phlogosin immanem acciere. Nuper talis affectio in sene perillustri contingens ac ab initio neglecta, brevi in Gangrænam cessit; ex qua tamen remediorum appropriatorum, tum intrà, tum extus sedulò adhibitorum, ope, non sine magno vitæ discrimine evasit. Circa inflammationis, uti & Apostematis & sphaceli Ætiologias, & remedia, post hæc forsan aliquando, de morbis cutaneis agentes, fusiùs dicemus. In præsenti alia fonticulorum symptomata perpendemus.

Si quando igitur fontanella ichorem nimium, qui plerumque tenuis, & valde fœtidus, & nonnunquam discolor est profundat, ita ut tam vasta humoris impendia, simulque graveolentia, vix tolerabilia medelam exigant; in tali casu duæ erunt præcipuè intentiones therapeuticæ, sc. primò ut sanguinis mixtio, ne compages ejus in dissolutionem, & effluxum serosum nimis apta foret, corroboretur: & secundò ut loci per fontanellam ulcerati tonus præservetur, ac à fermento quovis putredinali vindicetur; adeò ut nullum miasma ibi reconditum sanguini inter circulandum pertranseunti inquinamentum impertiat, à quo venenatus iste in partes illico secedat, serumque illic copiosius exuere cogatur.

Prior iste medendi scopus, vix quidquam præter chararsin ex intervallis moderatam, & rectam victus rationem præcipit; nempè ut ab omni crapula, & immoderatione, quoad alimenti copiam, qualitatem, & assumendi tempora; item specialius ut à vini tenuioris, pomacei, aliorumque liquorum acidorum, quibus sanguis fundi, ac in effluxus serosos cogi solet, temperetur. Enimverò taliter affecti quemvis in victu errorem & inordinationem, molestia subinde circa fonticulum excitata, certissimè luunt.

Propter loci ubi fontanella excitatur tonum ritè præservandum, & à putredine quavis vindicandum, imprimis sedula detur opera, ut sorditie omni vitata, tum solida foramini indenda, tum integumenta, sive ea sint emplastra, vel hederæ folia, vel pannus vernice obductus, bis in die mutentur; nam in nonnullis quodlibet ex his citò fœtorem contrahit, & illico fontanellæ ulcus putere facit. Quòd si hoc in putredinem tendit, statim loco pisi, aut pilulæ ligneæ, indatur pilula ex cera virginiana, cum santalo rubro & viridi æris incorporatis, insuper & fotus ex decocto hyperici, millefolii, Centaurio, &c. vesperi & manè adhibeatur.

3 Interdum accidit fontanellam, quasi fontem aridum, parum aut nihil humoris effundere: cujus ratio solet esse, vel quia foramen nimis profundum cutim haud totam penetrat, quod facilè ipsum altiùs infigendo

gendo curatur; vel ulcus, licet cavum satis, ac amplum, usque tamen exiguum manet, qui serum è massa sanguinea, propter compagem hujus minùs strictam, non facilè nec copiosè abscedit; & tunc unicum remedium est, solida, quæ magis irritent, & vasorum ora insigniter vellicent, intra foramen gestare: in quem finem pilulæ ex ligno hederæ, aut buxo, vel ex radicibus gentianæ, aut hermodactylorum parantur, & sæpè cum fructu adhibentur.

(4) Sæpe accidit fonticuli foramen nimis breve, & ichorem parcè exudans, cuticula cum piso incluso intus obduci, & cum fovea sanari; cui vitio remedium idoneum vix adhiberi potest. Quare fontanellam illam (potiùs quàm in corium usque incassum desævire) præstat occludere, aut in alium locum transferre.

5. Fonticuli ulcus ad sanationem tendens, & ab ea prohibitum, sæpissimè circa labia, & quandoque in cavitate carnem spongiosam accrescentem habet. Cujus ratio est, quòd liquor nutritius ad arteriarum & fibrarum nervearum fines delatus, & ab ichore seroso non statim ablutus, ibidem hæret; & assimilari incipiens, utraque hæc vasa ad cavitatem carne implendam protendit, inque hæc carnis rudimenta & sanguis & spiritus animales copiosè fluunt; atque sanguis interea illuc advectus, pro reditu suo intra molem istam propagines venosas procudit: attamen caro isthæc adhuc rudis & informis, quoad maximam partem à foramine exclusa, supra marginem accrescit; cumque adeò altiùs assurgit, quàm ut cute & cuticula de novo obduci & tegi queat, nuda usque ac spongiosa manet. Excrescentia hæc satis facilè, sc. pulveres escharoticos, ex alumine usto colchotare, aut mercurio præcipitato inspergendo curatur; hujusmodi enim pharmaca, acrimonia simul ac stipticitate carnem ita luxuriantem exedunt, humorem nutritium repellunt, atque ora vasorum obserant. Quando circa fontanellæ marginem caro ista superflua continuò, ac multum accrescit, indicio est illuc humorem nutritium, uberiùs quàm excrementitium profluere; proindeque in taliter affectis, emissarium istud non usque adeò beneficum fore. Quare sub hujus rationis prætextu multi remedium istud [plerisque certè innocuum, etsi non omnibus pariter utile ac commodum] valde aversantur. Præcipua ejus incommoda, item quæ objiciuntur scandala supra expendimus; restat tamen quoddam aliud juxta vulgi sententiam, seu potius errorem, contra fontanellas notabilis objectio, quam hic coronidis loco nunc ultimò discutiemus.

Apud plures hic in Anglia (nescio an ita in aliis regionibus] opinio nunc pervicax increbuit, fonticulum sive unum, sive plures, ad sterilitatem disponere. Quapropter fœminis quibusque maritatis, & sobolem expetentibus, hoc remedii genus, utcunque aliàs ad sanitatem conducibile, religiosè interdicitur: cujus tamen interdicti ratio adhuc nulla profertur, sed tantùm historiæ mulierum quarundam cum fonticulis sterilium citantur;

Cap. XXI.

De Setaceo.

Setaceum fonticulo multò incommodius habetur, sed majus etiam emolumentum præstat, & ubi bini fonticuli nullam opem tulere, ibi unicum *Setaceum* aliquando totum malum abstulit.

In brachiis, pedibus & aliis in locis quamplurimis excitari posset, sed in Nucha inter primam & secundam, vel inter hanc & tertiam, imò & quartam vertebram hic solummodo, sed rarò nimis admittitur.

Chirurgia hæc tribus instrumentis peragitur, Forcipe, Acu & Setone. Forceps duo habeat foramina, Acus circa cuspidem triangularis sit, paulo tenuior quàm forcipis foramina, & filum sericum crassitudinem crassissimæ partis acus habeat. Ægri cutis forcipe præhenditur, quę astricta sensum amittit, & subitò acus bene rubens & candida traducatur, & ligula, quam antea capitello ærato coaptare oportet, in acu inflictis foraminibus hæreat. Primo die ad dolorem mitigandum linteum imponito, aqua rosarum & albumine ovi madefactum. Deinde idoneis medicamentis operam dato, ut digestionem habeas, ubi eam nactus fueris, singulis diebus à sinistra ad dextram, vel à dextra ad sinistram partem trahito, quod tam diu peragendum, donec ligula extra ulcerationem purulenta appareat. Hoc modo hæc operatio ad finem perducitur, & patiens hæc ulcera tam diu aperta conservet, quàm necessitas vel ipse desideret.

Hoc modo nonnulli veterum scriptorum & hodiernorum Chirurgorum Setaceum excitari cupiunt, sed multò minori cum dolore & molestia operatio hæc perfici potest, cum minister aliquis cutim

tantur; cùm æquè facilè esset plures sine fonticulis pariter steriles: cumque illis multas alias prolificas recensere, & quidem hunc potissimum elenchum contra opinionem istam (cùm redargutione alia non opus sit) retorquere soleo.

cutim infra, duobus digitis, & Chirurgus sinistra manu cutim cervicis ad superiora trahat, & dextra manu bene acuminatam acum certissimè transadigat. Non opus est ut acus sit candens: præterea etiam præstat loco chordæ sericæ crassorum filorum congeriem, cera illitam adhibere, quæ chordæ magnitudinem efficit.

Cap. XXII.

De Globulorum extractione.

NUnc pergimus ad tertiam Chirurgiæ partem, *Exæresin* dictam, quæ illa aufert quæ naturæ noxia & superflua sunt: quæ duorum generum reperiuntur; nam quædam intus in corpore nostro sua sponte gignuntur, & quædam aliunde, id est forinsecus adveniunt.

De iis quæ ultimò nominavimus incipiemus, & loquemur de *globulis plumbeis*, quæ à corpore sunt extrahendi: illud autem factu non admodum est difficile, cùm consideremus & diligenter investigemus, an globulus vulneri, an verò parti ad quam penetravit vicinior sit. Illi si sit vicinior, idoneo ad hanc rem forcipe extrahatur, si autem huic sit vicinior, cutim & musculos ad globulum usque incides, & cum ita eximere studebis. Eum si stilo immisso non reperias, æger in latus affectum & tali figura decumbat, ut globulus sua gravitate ad vulnus redeat, & ita auferri queat. Hoc si prospere non succedat, vulnus consolidabis, & donec globulus se tandem aliquando sua sponte circa cutim prodat, exspectabis. [a]

Cap.

[a] Si globulus ossi impactus fuerit, quàm commodissimè fieri poterit, elevatorii apice in ipsum defixa extrahetur. Quòd si tam citò avelli nequeat, relinquendus est per aliquot indies, sic enim per carnium suppurationem foramen grandius fiet, & os globulum minus arctè constringet; Necessarium interea fuerit illum singulis diebus movere; & si fortè nimis adhęreat extremum remedium in variarum ossis partium terebratione per trepanum pyramidalem, positum erit, ut sic elevatorium intromitti possit quo & blandè concutiatur & extrahatur: Si verò globulus parvus sit atque medio tibiæ ossi, aut costæ, aut sterno, aut cuipiam

piam è cranii ossibus, defixus, terebrandum foret prædictum os, trepano sic posito ut ipsius cavitatis medium globulus occupet, ut sic unà cum ossis frustulo auferatur. Quòd si globulus articulationis cujuspiam v. g. tibiæ cum femore, medium penetret, quàm blandè fieri poterit, ab una parte femur ab alia tibia trahatur, ut sic ligamenta & tendines qui articulationem constringunt dilatentur; sic spatium inter ossa fit laxius, itaut parvo adhibito forcipe cujus extrema in cochlearis formam sint excavata, facilè apprehendatur & extrahatur; sed si metus sit ne sic nimius procreetur dolor, curandum genu flectatur, sic enim ossa magis ad invicem accedentia, globulum & comprimunt & ad extra propellunt, unde simplici facta incisione facilè excutitur. Verùm si globulus vi sua os quasi contriverit & in plures particulas discerpserit, interque illas vel permanserit, vel ulteriùs progressus ponè ipsas tantùm constiterit, tutissimum fuerit vulnus dilatare quantùm pars affecta permiserit, sive per sui ingressum, sive per exitum, si adfuerit; eodemque momento adhibitis digitis, vel alio instrumento apto exquirendæ veniunt particulæ ossis à suo toto separatæ, eademque via globulus, si in vulnere remanserit, ut omnia, quàm blandè fieri poterit, eximantur; & si grandiores aliquæ reperiantur schidiæ, quæ aut toti suo, aut periostio, aut ligamentis adhæreant, vi non sunt eximendæ, ne sic magnus dolor & etiam convulsio accersatur, è contra oportet eas toti suo reaptare; sæpius enim natura eas foràs eliminat sine ullo dolore, in ipso suppurationis negotio, aut per se separantur, dum novæ excrescunt carnes quæ ipsas ad exteriora propellunt, aut in subsequentibus, parti readunantur, eique sustinendæ inserviunt.

De extractione globuli plumbei per sex annos circa linguam hærentis, & loquelam gravem facientis historiam scribit Celeb. Jobus à Meek'ren quam hic legere commodum fuerit.

Operatio est chirurgica & antiqua, & nota, balbutientium linguam ponderum appropriatorum ope deprimere, quo tardius loqui adsuescant.

Actio contraria nobis in nosocomio nostro obvenit. *Franciscus Wouters*, miles, antè sexennium globulum sclopetarium linguâ receperat, vulnere à nucha ad locum dictum penetrante, undè gravis ipsi adeò loquela, ut non nisi longo tempore sententiam aliquam proferre valeret.

Hujus (siquidem possibile) quo curatio instituereretur, præmissâ *purgatione* commodâ *venæ sectioneque* institutâ largiore, sinistrâ manu, linteo munita (quo firmior certiorque apprehensio) linguam apprehendimus, mox eo loco ubi globulus hærebat, dextrâ scil. linguæ parte, eâque ad postica vergente sectionem instituimus, foramine facto, cystique, cui inclusus globulus, dissectâ, beneficio instrumenti incurvati, commodi, sensim globum extraximus.

Sanguinis ad fluxum cohibendum, vulnerisque ad mundificationem collutio hæc præscripta.

Cap. XXIII.

De Fœtus mortui ex corpore materno, ut & Secundinæ extractione.

VT partus naturaliter & optime procedat, fœtum toto gestationis tempore brachia & pedes contractos convolutosque habere necesse est. Caput versus inferiora, facies verò ad matris dorsum conversa esse, & totus fœtus non per uteri longitudinem, sed eò usque transversè jacere debet, donec ampliorem locum exigens, exitum quærat, quod aliquando septimo mense, aliquando octavo, sed plerumque nono contingere solet. Tum caput infantis

℞. *Fol. Plantaginis.*
Agrimoniæ.
Violar.
Acetosæ an. M. j.
Flor. Rosar. rubr. M. ß.
Balaust. ʒij.
Nuc. Gallar. ʒß.
Coquantur in Aq. hord.
Colat. ℥v. adde.
Mell. Ros. ℥ j.
Ol. Vitriol. g. iv. M.

Collutione institutâ *linctus* hic usurpatus.

℞. *Syr. de Symph. Fernel. ℥ j.*
Violar.
Mell. Rosar. an. ℥ß.
M. f. Linctus.

Et horum solo usu sex septemvè dierum spatio integrè æger hic curatus, debitaque gratiarum actione habitâ, discessit.

ad uteri orificium descendit, & membra antea contracta, & quasi conglobata expandit, & ita membranæ, quibus toto gestationis cursu erat inclusus, disrumpuntur, & aqua profluit, quæ partes genitales lubricas, & hoc modo partum faciliorem reddunt.

Si unum ex hisce requisitis desit, tum horum quatuor hoc contingit. 1. Vel & mater & fœtus, etiamsi vivant, nulla tamen sequitur exclusio. 2. Vel infans extinguitur & mater vivit. 3. Vel fœtus vivit, & mater extinguitur. 4. Vel mater & infans moriuntur.

Causæ partum impedientes hæ sunt.

1. Cùm parturiendi conatus vel nulli, vel nimis sint debiles.

2. Cùm mater ita sit debilitata, ut parturiendi conatus premendo transmittere non possit.

3. Cùm infans robustus & magnus, contra vero mater parva & tenera

tenera ſit: vel cum viæ tam valde ſint anguſtæ, ut infans per illas exire nequeat.

4. Cùm duo pluresve fœtus in utero contenti, eodem tempore exitum quærant.

5. Cùm infans non ſit ſitus in jam commemorata ſuperius figura, ſed tranſversè, vel alio quovis modo.

6. Cùm infantis caput, matre jam parturiente, ſupra oſſa pubis anteriora prolabatur, quod profectò ſcriptores omnes quos novi non obſervarunt, neque etiam maxima pars noſtrarum obſtetricum. Hæc res profectò animadverſione non eſt indigna; nam quanto fortiores ſint parturiendi conatus, & quanto magis adlaboret, quanto minus partum ſit productura, niſi infantis caput ſurſum verſus atque ad matris dorſum, & tandem ad inferiora, vel ad latus oſſis pubis obſtetricis manu dirigatur.

7. Cùm infans ſua debilitate nihil ad excluſionem conferre poſſit, quod alioquin ſani & robuſti conſuevere.

8. Cùm fœtus jam ſit mortuus.

9. Cùm os coccygis non ſatis ad poſteriora recedat: nam oſſa pubis non niſi in partu graviſſimo, & tunc quidem rariſſimè à ſe invicem ſecedunt.

SIGNA *fœtus mortui.* Mater motum infantis non amplius percipit, etiamſi hauſtus corroborantes adhibeat. Sed ut hoc in caſu, cùm infans quaſi defatigatus ſe parum moveat, multo certius ſignum habeas, medulla panis vino malvatico irrorata matris umbilico imponenda, & levior in pede venæ ſectio inſtituenda, hiſce peractis, ſi infantis motus non ſequatur, malum ſignum eſt. Mater quando ſe de latere in latus convertit, fœtum ex una parte in alteram inſtar lapidis magni ponderis dilabi percipit; facies & imprimis labia pallent, manus pedeſque, ut & regio uterina ventris valde frigent: Mammæ flacceſcere incipiunt, anhelitus fit fœtidus, hiſce cordis anxietas & deliquia, capitiſque dolores accedunt: totus inflammatur ſanguis: fœces tenues, peſſimo colore & odore præditæ: ſi etiam ante fœtum ſecundina excludatur, fœtum diu ſupervivere poſſe impoſſibile eſt. Omnium certiſſimum ſignum eſt, ſi membrana capitis fœtus, jam in ipſo excluſionis puncto verſantis, haud

haud amplius tensa observetur; nam quamdiu tensa maneat, tamdiu etiam vita fruitur.

PROGNOSIS. Quanto diutius fœtus mortuus in corpore materno maneat, tanto etiam majori periculo fœtans objecta est. Si febris non sit magna, non est quod alia symptomata, etiamsi horrenda, extimescas, nam mulieres gravissima passæ, sæpe numero restitutæ fuere: verum hac de causa noli minorem adhibere curam, nam omnia in hoc casu periculi plena sunt.

CURATIO. Medicamenta, laboresque & matris & obstetricis, quòd si nihil effecerint, chirurgiæ negotium committendum, nisi gravida valde debilis, vel fœtus jam per aliquot dies demortuus fuerit, quo in casu & famam & operam perderes.

Diligenter adeoque primo discernendum quænam causarum partum impediat. Major si sit fœtus, & via angustior, dilatatio hujus fiat; hanc obstetrices nonnullæ instrumentis commodis perficiunt, sicque vivum fœtum extrahunt, quibus deficientibus, Obstetrix manum in pugnum arctissime contractam, in ipsam vulvam usque ad uteri orificium inserat; & deinde digitos successive, per orificium, in uteri interiora, quo in statu constitutus fœtus explorandi gratia, intromittat. Hic quòd si brachium aut pedem illegitime collocatum reperiat, leniter sursum adigat, caput [a] verò deorsum, quod

[a] Non ita commodum est caput infantis partui vicini, sed in malo situ collocati, deorsum adigere, ut utraque postea manu extrahatur, præstat sanè remotis partibus superioribus pedes exquirere, per eosque extractionem moliri, nam sic liberior manibus operatoris aperitur via; aliquando revera ille situs ita molestus est, ut quæcunque demum adhibeatur vis, inversio ad pedes sit prorsus impossibilis; cujus casum satis rarum nuper nobis videre contigit in muliere Neocomensi quæ partus doloribus diu vexata, opem meam imploravit, accersito Domino Jona Anton. Pury Chirurgo expe ientissimo, ille omn nisu caput ad o pubis per mentn allidens atque quasi impactum & brachia foris pendula ad superior rejicere, aut alia ratione partu enti auxilio esse per plures horas quamvis summa cum dexteritate in cassum tentavit; hancque tandem pro deplorata relinquente de a prorsus conclamatum credimus sed aliàs se res habuit, nam natura, eficacia salis cujusdam volatilis amari & aromatici

 meæ

meæ compositionis, quem ægræ ad guttas aliquot vino admistum aliquoties propinavi, maximis conatibus fœtum per pectus duplicatum tanto cum impetu excussit, ut costæ extra situm dissilirent, & vertebræ dorsi præ compressione quam ab occipite patiebantur intus non parum adigerentur, & propè disrumperentur; vixit tamen postea mulier sine ulla vel colli uteri, vel pudendorum laceratione, atque integræ sanitati restituta, hodie laboribus sibi ordinariis non minus quam antea insudat.

quod ubi orificio proximum, alteram quoque manum, si possibile, per pudendum in uterum immittat, quo sic utraque fœtum amplecti & extrahere queat. Hoc si impossibile sit, hamo, ori, oculo, aut auri fœtus, firmiter (cavendum enim ne recedat, & uteri interiora lædat) inserto, fœtum leniter educat. Et sic sequi si recuset fœtus, hamo alio, exterius lævi, intus acuto, Ventrem, Thoracem aut Caput fœtus dissecet: brachium vero, aut pedem, si ad exteriora diducere liceat, exstirpet, sicque tandem membris variis ablatis, reliquum extrahat & operationem ad optatum finem perducat. Verùm si neque hoc modo liberetur gravida, cultello forti atque acuto membra ordine amputentur, sicque per partes fœtus educatur, necesse est, sed hoc efficere nullius est, nisi Anatomici expertissimi.

Secundina fœtum illico sequatur, nullius enim, illo excluso, usus est. Imò mox à partu arctè admodum os uteri clauditur, ut non nisi summo cum labore in eum inserere manum liceat. Obstetricis adeoque est primo statim tempore eam extrahere, digitisque, si utero arctius adhæserit, leniter separare, nam vi si eam vulserit, patiens sine ullo dubio peribit. [b] Et quamvis scriptorum varii,

[b] P[illegible]quam accuratè adnotat Franciscus Mauriceau in suo elaboratissimo gallico tractatu de morbis mulierum prægnantium & parturientium, multò satius est ipsa manu secundinas extrahere, quàm remediis intus adhibitis ea expellere; nam quandoquidem ea omnia quæ in id assumuntur sunt intensioris caloris, febri efformandæ non parum faciunt, & sæpissimè enormes hæmorrhagias, alvi fluxus, uteri aut inflammationes, aut relaxationes, aut prolapsus, producunt, unde multo plus imminet periculi quàm à Chirurgi dextre è operantis manu.

De

varii, obstetricesque communioris sortis, parvi æstiment secundinam utero adhærentem non statim post partum prodire, fundamento tamen valido me insistere censeo, si inter symptomata puerperii ex gravissimis eam habuero. [c]

CAP.

[c] De molarum extractione nihil habet Autor, cujus tamen historiæ multæ apud Practicos exstant, duæque rariores in Bibliothecæ nostræ Anatom. Vol. 1. pag. 474. reperiuntur; in harum altera mola vesicularis seu hydatodes solo naturæ nisu ejecta, in alia verò mola osteo-carnea inter uteri membranas firmiter impacta, ibidemque inflammationem & gangrænam, quam post varia symptomata, mors subsequebatur, describuntur. Extractionem molæ quod spectat manu necessariò perficiendam propter sui adhæsionem aliasvè causas, ea sic peragitur. Muliere eodem in situ collocata qui pro fœtus mortui extractione quàm maximè conveniens est, Chirurgus manum in uterum introducet, si satis fuerit dilatatus, molamque foras extrahet; quòd si tam magna fuerit, ut integra commodè exire nequeat, (quod tamen rarum est, quandoquidem illa est corpus molle viis se faciliùs accommodans quàm ipse fœtus) adhibebitur hamus, aut cultellus, pro ea vel extrahenda, vel in duas pluresvè particulas, prout id necessitas exegerit, dispescenda. Si Chirurgus eam utero adhærere agnoscat, separationem apice digitorum quàm blandè fieri poterit instituet, eos per illud latus quò minus utero adhæret sensim insinuando, eademque ratione pergendo, donec tota sit separata, advertendo interim, ne aliquid substantię ipsius uteri vel lædatur, vel laceretur. Raram molæ remediis excussæ habet historiam Clariss. Isbrand. de Diemerbroeck. Observat. & Curation. Medic. 16. quæ quæ est. Uxor Gerardi Antonii, Sartoris, mense Majo puerpera erat, & jam tertio à puerperio die lotium non reddiderat, unde vehementer angebatur, adeoque debilis erat, ut vix ampliùs loqui posset. Obstetrix partum satis feliciter successisse, sed statim post eundem lochia suppressa fuisse, atque in puerperæ ventre inferiore ab altero latere, adhuc aliquid duri latere & sentiri referebat. Hinc judicavi vel alterum fœtum, vel molam, vel simile quid adhuc intus remansisse, quod os uteri & vesicæ comprimeret. Ad mali curationem ut lochia & urina simul provocarentur, hoc apozema præscripsi.

℞. Rad. petros. ostrut. valer. eryng. ononid. āā ℥ß. aristoloch. rot. glycirr. ras. āā ʒij. fol. ribesii nigri, artem. puleg. nasturt. aq. āā M. j. Sabin. flor. chamom. āā M. ß. Vini albi q. s. coq. s. a. fiatque apozema ad ℔. jß.

℞. Dicti apozemat. ℥iij. olei succ. per descens. destill. gut. xx. f. haustus. Hunc prima vice calidum assumpsit, eundemque cùm post tres horas reiterasset, paulò post supervenientibus parturientium conatibus, peperit mo-

lam rotundam, magnitudinis capitis infantis, undiquaque oculos humanos perfectissimos habentem. Hac feliciter expulsa, statim urina & lochia satis copiosa subsequebantur, & ægra ab instanti periculo liberata fuit.

Superest jam ut de Partu Cæsareo quem intactum relinquit Autor, hic aliquid addamus, in quo vivens fœtus matre in Puerperio agonisante, vel mox moritura, vel mortua, exsecatur. Sic olim Scipio Africanus, & alii multi fuere exsecti, sic Eduardus sextus Henrici octavi Angliæ Regis filius luci datus, per Janæ Semeræ matris ut multi narrant, latus apertum. Illa sectio fit, vel antequam mater mortua est, sed agonizat, vel postquam mortua, & tunc debet medicus morituræ mulieri assidere, ut mox cùm anima expiraverit, fœtum exsecet antequam suffocetur. Hic de illa præcipuè loquimur quâ matre adhuc viva existente, & fœtu vivo abdomen secatur, & per foramen fœtus vivus educitur, ad illum finem, ut & fœtus & mater supervivere possint. Contra hanc operationem non parum invehitur Paræus, dum etiam scribit, se mirari inveniri homines, qui dicant id factum esse, quandoquidem fœtus per ventrem extrahi nequit, nisi musculi epigastrii maximo vulnere secentur, & simul etiam ipsum uteri corpus, unde magna sequetur hæmorrhagia parturienti necessariò læthalis; & novissimè Franciscus Mauriceau in Roussetum acrius insurgit, qui tractatu peculiari de hac operatione agit, atque minimè impossibile esse ut mulier ex ea evadat per experientiam statuit. Verùm Antonius Mizaldus asserit pluribus mulieribus fœtum per ventrem sic fuisse extractum, quæ multis postea annis supervixerint, conceperint, & pepererint. Casparus Bauhinus narrat historiam de quadam Elisabetha in Turgois quæ sic secta fuit & convaluit, & postea adhuc gemellos, & post illos adhuc quatuor alios pueros peperit. Matthias Cornax scribit quòd quædam Margareta Karlinger Viennæ fœtum mortuum, plusquam quatuor annis in utero gestaverit, & postea venter ei fuerit apertus, & fœtus per foramen extractus, & ipsa curata, quodque postea secundò adhuc conceperit, sed propter neglectam tum iterum sectionem mortua sit. Sic & egoipse Genevæ vidi mulierem quampiam ex vicinia, quæ postquam fœtum mortuum per aliquot annos in utero gessisset, tandem in latere dextro exortus est tumor, ex quo aperto extracta fuere fœtus ossa adeò corrupta, ut mephitim intolerabilem longè spargerent, sanata est tamen illa, & nec à corruptione quam intus tamdiu gessit, nec à tumore, subsequutaque sectione, occisa, per plures annos supervixit. Sennertus Institut. lib. 2. part. 1. cap. 9. habet historiam herniæ, in quam cum uterus contentusque fœtus devolutus fuisset, mulier affecta à doloribus tempore partus supervenientibus aliter expediri non potuit, quàm sectis ad latus & musculis & utero, unde fœtus per annos novem vivax, eductus est, ma-

ter

ter verò postquâm à 21. die Aprilis, qui fuit operationis dies, ad 16. Maij, vitam suam prorogasset, tandem lypothimia correpta, atque præ paupertate non bene tractata, vitam cum morte commutavit; in ejus utero aperto omnia salva inveniebantur. Sic & aliam adfert Doringius Epistola ad Guil. Fabr. Hildanum, de paupercula Niessæ Silesiorum vivente, cui itidem ob herniam sub gestationis finem ad genua usque propendentem, & fœtum cum utero ad maturitatem usque concludentem, latus fuit exsectum, ex eoque post multos labores & solicitudines, fœtus satis vegetus extractus, qui sesquiannum superstes vixerit, dum mater tertio à sectione die, post multos dolores & cruciatus piè in Deo obdormiverit. Rodericus à Castro in suo de morbis mulierum tractatu operationem Cæsaream omnino possibilem supponit; sic & Clar. Isbrand. de Diemerbroëck, dum scribit Anatom. lib. 1. cap. 35. pag. m. 232. in partu quocunque demum tempore fiat, fœtus aut per viam naturalem excluditur, aut per alienam, sc. per sectionem in abdomine & utero factam, quæ vulgo partus Cæsareus appellatur, de qua chirurgia egregium tractatum conscripsit Franciscus Roussetus. Addit præterea, rarissimè autem visum est ipsam naturam sua sponte per vias alienas fœtus exclusionem moliri, cujus tamen casus memorandam habet historiam Bartholin. lib. de insolitis partus viis, de muliere quæ primò ex umbilico tumido ac dissecto, deinde ex apostemate infra umbilicum aperto, ac tandem ex ulcere in ilio sinistro suborto, plurima fœtus humani ossicula, non simul & semel, sed diversis vicibus, imò diversis, multumque inter se distantibus annis, excrevit, eaque tam multa, ut pro gemellorum ossibus sufficere potuerint. Thomas Fienus lib. de præcip. art. chirurg. controvers. tract. 8. sectionem hanc pluribus rationibus, iisque magni ponderis, abundè ut mihi videtur confirmat; nam ut ipse ait periculum tunc erit, vel à læsione musculorum abdominis, vel peritonæi, vel ipsius uteri, verùm primò abdominis vulnera etsi majuscula non tamen propterea sunt lethalia, ut ipsa experientia satis comprobavit. Peritonæum in modo herniam curandi antiquorum, cum substantiæ deperditione exscindebatur, & hodie in eadem cura magna sectione perforatur, sine ullo mortis metu. Vterum quod attinet illius vulnus non est adeò periculosum, nam etsi eo tempore quo fœtu est distentus uterus, debeat fieri valdè magnum, tamen fœtu exempto, quia contrahitur, exiguum fit, & propterea in parte carnosa, nativo calore abundante, & à circumsitis partibus probè munita potest facilè à natura consolidari. Legimus magna uteri apostemata, vulnera & ulcera sæpe fuisse curata, ipsum uterum sine vitæ detrimento fuisse exsectum, (*de quo supra in ejusdem prolapsu*) & aliquando totum excidisse; (*ut illud satis testatur historia à Clarissim. Domino Nozet Archiatro Friburgensi amicissimè nobis communicata quam suprà legere licuit.*) Hìc addo, etiamsi vasa uteri sint multa, & maximè dilatata graviditatis & partus tempo-

tempore, non propterea tamen tam enormem hęmorrhagiam pertimescendam; nam præterquàm quòd non sunt undique æque magna, & potest à Chirurgo perito locus sectioni aptior seligi, vasa quæ maximè varicosa fuerint, excisa profundent quidem sanguinem contentum, & postquam extrema ab utraque sectionis parte se contraxerint, necessaria diligentia adhibita satis facilè occludentur, ut in aliis vasorum sectionibus evenit, adnotandum insuper quod depleto utero, à fœtu contento, illius corpus non parum concidat, sicque vasa secum corrugata sanguinis effusioni minus habilia faciat quod in mulieribus inter partus dolores occumbẽtibus quarumque uterum mox post mortem excidimus, fœtu adhucdum in illo conclusô, perque vulnus educto, non semel vidimus.

Posita hactenus authoritatibus, experimentis & rationibus partus cæsarei possibilitate, restat ut de ejusdem perficiendi methodo verba faciamus. Mulier supra lecti margines constituatur, & in dorsum incumbat, sic, ut tibiæ è lecto nonnihil propendeant. Pedes ejus conjuncti à robustis brachiis blandè retineantur. Si mediocriter adhuc robusta sit, non jaceat, sed elevatior adhuc in dorsum tantùm inclinet: sin debilis sit, ferè decumbat; decubitu enim in dorsum magis syncope vitatur. Tum cogitandum in quo latere sectio est facienda, quod operatori anatomiæ perito committitur; advertendum tantùm quòd si hernia laboret, debet fieri sectio in eodem latere, in quo hernia est: ne, si à sectione hernia fortè altera remaneat, ab utroque latere sit herniosa. Deinde quia in partem herniosam magis incumbit uterus, & magis tumet, prout in historiis ex Sennerto & Doringio suprà citatis manifestum fit. Notetur atramento locus incidendus, linea ad illum modum & longitudinem ducta, quibus sectio fieri debet. Locus est inter umbilicum & inguen versus pecten, quinque digitis ab inguine. Notandum tamen, quòd præstat paulò altiùs ascendere, propterea quòd quò propius ad uteri fundum devenitur, eò minùs frequentiora & grandiora vasa reperiantur, & consequenter hæmorrhagia sic meliùs vitetur. Linea ergo ducatur recta, secundùm longitudinem abdominis, & secundum fibras musculorum rectorum, longa dimidium circiter pedem. Super illam lineam, in quatuor aut quinque distantibus locis, ducantur quatuor aut quinque parvæ lineæ transversæ, quibus postquam sectio facta erit, denotetur locus, per quem acus porrecta pro facienda sutura transmittatur. Tum fiat sectio super lineam longitudinalem cum acuta novacula, quæ ad pinguedinem usque adigatur. Postea eodem sectionis tramite, profundiùs musculi epigastrii incidantur: sed cautè, quia immediate uterus subjacet. Tum uterus ipse incidatur ea dexteritate, ne fœtus, membranis suis exolutus, subtus vulneretur, & loca testiculorum & præcipuorum vasorum rami caveantur. Dein fœtus & secundina extrahantur. His ita peractis, linteis carptis multiplicatis, locus foveatur, quò sanguis ex parte sistatur, & sanies abstergatur. Decoctum erit

ex

ex vino rubro, cui salvia, rosa, melissa, betonica, alchimilla, sanicula, artemisia, flores chamomillæ, radices cyperi, nuces cupressi, incoctæ fuerint. Iis factis uterus leniter in locum retrudatur, sine ulla alia adhibita cura; utero enim à contentis evacuato, labia vulneris per se facilè concidunt, & arctè conjunguntur, & consolidatio soli naturæ est relinquenda. Verùm vulnus quod in abdomine factum est, debet consui, (alioquin uterus aëri expositus protinus alterationem aliquam & putredinem contraheret) sed paucis & distantibus suturis, ut inter eas sit sufficiens exitus sanguini & sordibus ex utero, & ventre adhuc exeuntibus. Sutura debet fieri decussatim in illis punctis, sibi mutuo oppositis, ante sectionem atramento notatis. Debet autem sutura comprehendere cutem abdominis, & ex parte peritonæum, ad præcavendam, si fieri potest, herniam. Inter suendum videndum ne intestina foramini occurrant, & ipsa acu tangantur vel comprehendantur, aut inter labra vulneris consuta includantur, quapropter si occurrant à ministris diligenter sunt removenda. Iis factis, vulnus abdominis curandum, prout vulnera reliqua curari solent, superpositis emplastris desiccativis & constrictivis. Interim uti per interna habenda est ratio, tum medicamentis per os datis consolidantibus & utero confortando appropriatis, tum aliis subtus adhibitis, ut pessariis, clysteribus uterinis, aliisque, quæ primùm fieri debent ex anodynis, dolorem sedantibus: inde verò consolidativis uterinis & mediocriter detergentibus.

CAP. XXIV.

De membri emortui exstirpatione.

PArs emortua nullum omnino amplius præstat usum, & ne vicinis partibus noxam inferat, tollenda est. At quo in loco? commodissimus Articulus, ast exstirpationem talem sequitur Curatio difficilior, ususque abolitus. Præstat itaque loco, duorum, trium, pluriumve digitorum spatio ab articulo remoto, excisionem fieri, nisi mortificatio se extenderit ad brachii aut femoris superiora, hic enim Articulum [a] ipsum eligere cogimur. At rursum quo in loco? *An in parte sana vel demortua?* certior [b] est ablatio

[a] Præstat sanè hocce in casu supra articulum ascendere, & in femore v.g. supra genu, in humero supra cubitum partem affectam exscindere.

[b] Non tantùm certior est hæc sectio, sed unica tuta, nam præterquàm quòd si aliquid ægræ carnis relinquatur, maximum semper est pericu-

tio in sana, majori licet cum dolore sit conjuncta.

Modus vulgatior Veterum atque Chirurgorum Recentiorum.

Cibo potuque antea roboratus Æger imponatur lecto, mox partis sanæ cutis cum carne subjecta à viro forti, quantum fieri potest, sursum trahatur atque ita contineatur: tum ad latitudinem pollicis, supra locum in quo exstirpationem fieri volueris, vinculo, haud ita lato attamen forti, pars arctè constringatur: hoc peracto, instrumento commodo cutis cum carne usque ad os ipsum circumquaque separetur, imo si possibile sit, unica tantum incisione facta: porrò etiam periostium ancipiti cultello ab osse abradatur, & in membro duabus instructo fistulis, caro quoque interjecta cum ligamentis resecentur: Hisce peractis, serra acutissima os præcidatur, & parum sanguinis emittatur. Verùm sanguinis fluxus, ut plerumque contingere solet si sit levior, medicamenta eum sistentia applicasse sufficiet; ast si desiderio tuo non satisfaciant, & parum præstent cauterii actualis ope inhibeatur, ita tamen ut non nisi majoribus vasis applicetur. Solvatur deinde vinculum, fiatque deligatio justa.

Ab igne quod si abhorreat aut æger aut Chirurgus, mox ab exstirpatione filo cera illito, quatuor distinctis locis, sibi è regione oppositis, cutis cum carne perforentur: postea soluto vinculo, deorsum hæc ducantur, quo, si possibile sit, se invicem attingant: sic hæmorrhagia aliquomodo sistetur, os ab omni corruptione præservabitur, vulnusque citius curabitur; At modus hic dolorem excitat insignem, imo molestus est, & rarissimè necessarius. [c]

Modus

periculum, ne ab ea sphacelus ad partes sanas serpat, quod eò facilius, quia sæpè gangræna interiùs in brachio ulteriùs ascendit quàm exteriùs indicari possit; accedit etiam primò, quòd gangræna aliquando ipsum os invaserit, unde iterum serpit: Secundò quicquid gangrænosi superest maximo cum dolore separari deberet, per plura cauteria profundè urentia, & ad sanam usque carnem penetrantia. A parte hæmorrhagiæ nihil interea pertimescendum, quia ab arcta ligatura vasa ita constringuntur ut parum sanguinis, imò aliquando nihil prorsus fundant; eâdem præterea ligaturâ insensile aliquatenus fit membrum, sicque dolor ex parte præcavetur.

[c] In eadem est sententia Clar. Van Horne

Modus Aquapendentis.

Cum summum artificium in eo præcipue consistat, ut corruptio sistatur, dolor etiam minimus excitetur, sanguinisque fluxus impediatur, omnia hęc obtineri posse Chirurgus ille celeberrimus censet, si in parte emortua, ad partem sanam portionem corruptæ, quanta est crassities unius digiti, relinquendo, hæc sectio instituatur, & pars illa putrida relicta undique ferramentis candidis tamdiu inuratur, donec æger persentiat vim ignis. Ita enim sanguinis fluxum cohiberi, dolorem leviorem induci, triduique aut quatridui spatio separationem mortui à vivo apparere, scribit. Sed causas bene distingui debere censemus: in sphacelo enim, à causa externa, in corpore alias sano, generato, hic modus optimus est, at vero in eo, qui ex solo caloris innati defectu oritur, præcedens prestat. [d]

Horne scil. nec approbat cauterii actualis applicationem, ne eschara decidente fiat novus sanguinis fluxus, nec cutis per fila trajectæ super os adductionem, ne ut ipse loquitur, æger minimè profuturis carnificinis excrucietur. Longe felicius, addit, absolvitur curatio, si fungus ille, quem crepitum lupi appellant, in usum ducatur; nimirum ut in spatio intra duo ossa medio, portiunculæ ejusdem, pulveribus sanguinem sistentibus plenæ, & ovorum albumine madefactæ applicentur, imò ex eodem fungo excavato veluti scutella conficiatur, pulvere stegnotico repleta, cui tunc extremitas membri immittatur; qui apparatus detinebitur in situ, beneficio cruciatim eum ambientis emplastri defensivi & glutinantis; quibus omnibus vesica bubula super inducatur; [donec hæmorrhagiæ metus transiverit] tandem verò cruciata fasciatio instituatur. &c. Ego per solam applicationem pulveris è succo plantaginis sali marino maritato confecti, vidi hæmorrhagias in hisce casibus omnino suppressas, interim tamen, cruciatam carnium perforationem hacque mediante earundem super os excisum adductionem semper necessariam credidi, ut sic extrema vasorum ulteriùs claudantur; ut os ab injuriis aëris externi defendatur; ut vulnus faciliùs consolidetur, & illa cutis ossi tanquam pulvinar quoddam supponatur.

[d] Quid de hacce membrorum exscindendorum methodo sentiendum veniat mox enarravimus; interim si ægri vires non aliter ferant, quod possibile est moliendum.

Antehac autem crus paulò infra genu resecabatur, etiam si malum supra pedem non multum ascenderet, quia scilicet cùm tibia artificialis

Cap. XXV.

De Sarcocele.

SARCOCELE ſive HERNIA CARNOSA *tumor eſt præternaturalis ex ſanguine impuro copioſius ad teſticulos adfluente, ibique paulatim in carnem degenerato, originem habens.*

In definitione hac, apud præcipuos Medicos atque Chirurgos recepta, duo notari volo. 1. CAUSAM tumoris hujus haud eſſe ſanguinem impurum, cum etiam optimus eum producere queat; nec ſimpliciter abundantem, cum etiam in corporibus macilentis ſe exhibeat, licet in his nec celeriter adeo generetur, nec ad eam magnitudinem deveniat, quam in illis. Sed enim veram hujus herniæ cauſam in eo conſiſtere exiſtimo, cum membranæ, quæ vaſorum capillarium oſcula, ne ſanguis nutritius nimis ſubito in partem perfluat, claudere ſolent, vel eroſæ, vel diſruptæ, aut dilatatæ ſint; quo tunc contingit, plus ſanguinis in partem ruere, quam ad ejus nutritionem requiritur. Natura interim ſanguinem, qui alias putreſceret, in carnem mutat. 2. Carnem hanc quandoque adnaſci tunicarum ſcroti communium ſecundæ, non vero teſticulis, quo in caſu ſine horum læſione aut exciſione, tolli poteſt.

SIGNA ſunt tumoris durities, inſenſibilis augmentatio, moleſtia major quàm dolor, niſi pravi humores accedant, intumeſcentia in inguine nulla.

PROGNOSIS. Sarcocele medicamentorum ope vix tollitur, Chirurgiæ vero opera raro ſine ablatione Teſticuli. Ad inguina ubi ſe extenderit, fere incurabilis habetur.

CURA-

ipſi genu complicato ſupponenda veniret, quod reſtabat cruris in poſteriora longè exporrecti non parum moleſtum erat. Verùm hodie excogitaverunt Chirurgi Hollandi, & inter eos Experientiſſimus Dominus Verduin novam methodum, quam etiam apud nos non parum illuſtravit ſolertiſſimus Dominus Sabourin, quâ incommodo huic medentur, tibiamque artificialem eô demum locô quô crus reſectum fuerit commodè ſupponunt.

CURATIO. In principio ubi sanguinis nimiam copiam exire permittunt membranulæ vasorum erosæ, ruptæ, aut dilatatæ, Venæ sectione, medicamentorumque repellentium & adstringentium usu multum efficimus. At augmentum, si sumere inceperit, medicamenta illa ad malum averruncandum non sufficiunt; tamen sequentibus mediis res est tentanda. Fiat foramen exiguum in scroto, superiori magis quàm inferiore in parte, per illud, petiæ ope, medicamenta applicentur suppurantia, ut hoc modo, si possibile sit, caro ea tolli possit: quavis tamen visitatione omne pus non est emittendum, ut tantò meliùs carnis reliquiæ consumi possint.

Quòd si nec hæc successerint, testiculus simul cum hernia extrahendus. Hoc peracto, acus filo serico instructa est sumenda, & semel supra tumorem, per processum peritonæi transadigenda, quod eodem modo per idem foramen reiterandum. Deinde fili utraque extremitas ab inferiori parte est trajicienda, ut hoc modo extremitas dextera sinistra, & sinistra dextera evadat, & processus peritonæi nodo constringi possit. Hisce ita effectis, testiculus cum hernia sectione auferendus, fili extremitates extra scrotum emittendæ, & vulnus secundum artem curandum.

Non possum quin hìc amicè moneam, 1. Causam diligenter investigari debere, antequam ad operationem ipsam accedat Chirurgus. Parastatæ enim adeo intumefactæ quandoque, testiculis imprimis schirrosis existentibus, ut herniæ carnosæ specie facile te deciperent, curiose ad omnia haud attendentem, uti hoc aliquando contingere videmus. 2. Observandum est, fili ope perficiendam ligaturam, & quam fieri poterit tumori vicinissimam, quo enim altiori loco peritonei processus perforatur, eo crassior observabitur, quæ res efficiet ut suppuratio & fili casus retardetur. Nervorum interim convulsiones supervenientes mortem prænunciant. 3. Vasa spermatica, scroto detenta, sæpius, naturæ lusu, ipsos testes magnitudine excedere, nihil incommodi, præter metum solum, adferentia, quod verum in non uno observavi. [a]

CAP.

[a] De Sarcoceles remediis, atque operatione [in ipsa aliis remediis rebelli] instituenda, vide quæ suprà Cap. de Herniis satis abunde attulimus.

Cap. XXVI.

De Calculi ex vesica urinaria extractione.

CALCULUS *corpus durum est, ex materia lenta, salsa aut terrestri, & vi insita lapidescente concretione generatus: loco quo detinetur dolorem, obstructionem, aliaque symptomata movens.*

CAUSA pituitosa, salsa, aut terrea materia est, quæ nec calore, nec frigore, sed vi insita lapidifica in calculum mutatur.

SIGNA. Urina alba est, lenta, cruda, turbulenta, urinali facile adhærens, quandoque sanguinolenta, aliquando arenosa aut calculosa, nonnunquam filamentis referta: non raro suppressa. Sitis adest gravis, urinæ excretio frequens, sed cum dolore, & stillatim fit: Crura decussatim collocantur; genitale semper manibus tractat æger, ventrisque inferiora premit; penis semper rigidus; & sedere & ambulare difficile; in regione vesicæ pondus adest; excretioni urinæ semper conjuncta excretio alvi. Intestini recti procidentia adest, imprimis in junioribus. [b]

Signa

[b] Signa hæc nunc plura, nunc pauciora, vix imò nunquam omnia, simul in eodem individuo reperiuntur, & etiamsi illud contingeret non minùs forent fallacia; quia sunt æquivoca, & aliis vesicæ, partiumque vicinarum morbis communia. Rarus est casus Illustr. Casauboni, in quo concursus aderat omnium propè signorum enarratorum, interim, eorundem causa non in calculis, qui tantùm minimi & exquisitè rotundi, in vesicæ rugis profundioribus visi sunt; sed partim in corpore carnoso meatus urinarii radicem occupante, & foris intrò resistente; partim & præcipuè in vesicæ hernia, quæ quasi in saccum aberat capacitatis ad vesicam sextuplę, prout hæc omnia fusè, nec minùs doctè describit D. de Mayerne in historia vesicæ monstrosæ magni Casauboni, quam proprio nomine evulgavit Broüardus; & nos Bibliothecæ Anatomicæ Vol. I. pag. 387. & sequ. inseruimus. Signa univoca quod spectat, ea non sunt alia quam exploratio per specillum in vesicam immissum, vel digitos in anum introductos; nec etiam iis ita fidendum quasi nunquam prorsus fallerent; sic Clar. Von Hammen in Epistolica ad Clar. Pechlin. de mendaci vesicæ calculo enarratione, dicit se in viro sexagenario variis calculosorum cruciatibus afflicto, corpus durum per specillum in vesica invenisse, quod dum evocare per sectionem tentaret, illud non calculum, sed vesicæ tumorem esse vidit, quem tamen frustillatim

stillatim illæso cui adhærebat vesicæ sphinctere, educere licuit. Præterea specillum etiam fallit quando lapidem contentum non adinvenit, cujus rei historiam raram profert Bened. Sylvaticus in Epistola ad Beverovicium de Nobili Veneto, qui stranguriâ laborans cum subsidentia materiæ tartareæ, diureticis refrigerantibus & lacte caprillo quasi sanatus, catheteri immisso nullum præsentis calculi signum præbuit, & postea & curru & equo sine magna molestia iter habuit; dum verò tandem tabefactus obiret, vesica aperta calculum magnitudinis ovi gallinacei, nec mucositate nec membrana aliqua involutum, in sui cavitate commonstravit. Sæpè etiam inhabiles fallit, conflictus ille qui inter urinam & aërem per catheterem se insinuantes, oritur, nam eo audito crederes in corpus aliquod extraneum & durum allidi.

Quam autem infida sit etiam ipsa calculi per specillum, seu catheterem exploratio, nobis nuperrimè satis superque constitit in Matrona apud Nostros Nobili, quæ cum diu calculosorum doloribus, non tantum afflicta, sed quasi contrita fuisset, de Clariss. Medicorum Ordinariorum sententia (renuentibus licèt aliis) calculo vesicæ laborare creditum est, atque eapropter exploratio à peritissimo Lithotomo è Vicinia advocato instituta, qui prima vice calculum sibi occurrere, sed muco, seu membrana vestitum affirmavit, ita ut opinatus fuerit calculum vesicæ parietibus impactum, & immobilem, membrana ejusdem interiori contegi; post tamen aliquas injectiones detergentes, exploratorio instrumento rursùs adhibito, idem ille jam in calculum nudum, in quem etiam cum sensibili atque evidentissimo sono allideret, se incidere pronunciavit: Sic itaque omnia ad extractionem in tempestate commoda methodo ordinaria peragendam parantur; interea tamen moritur Ægra, præ morbo inducias dare nescio, & cruciatus novos, quasi totidem malignos, atque nimis funestos fœtus in dies pariente. Cadaver, me absente, quamvis priùs aliquoties consulto, à Dexterrimo Chirurgo D. Jacobo Coudougnant, statim de Nobilis Matronæ Mariti petitione, præsentibus D. Medicis Ordinariis, aperitur, cumque ad vias urinarias rectà perventum esset, ren dexter calculo minoris castaneæ magnitudine, multoque pure, scilicet ad uncias circiter octo, obsessum reperitur, vesica verò urinaria omnino vacua, & per fibras suas, præ irritatione & acrimonia fera, ita contracta, ut in cavitatem suam vix fabam majorem admitteret. Reputabant prædicti Clar. Medici laceratam fuisse vesicam à minùs attento, ut temerè volebant, chirurgo, sicque contentum calculum in abdominis cavum erupisse; verùm perquisitione diligentiori facta, contrarium tandem perceptum: revera vesicæ fundum aliquatenus lacerum deprehenderunt, & duplicaturæ peritonæi undique adherentem; scilicet ichor ille qui continuò è rene, ut suprà dictum, infarcto depluens, urinæ in vesica immiscebatur, non tantùm dysuriam creabat, sed etiam à prædictæ vesicæ parietibus imbibitus,

tus,

Signa hæc omnia quàm manifesta videantur, Medicum tamen aliquando fallere [c] possunt. Mos fuit, ope Catheteris, per urethram

tus, eas sensim & attrivit, & viciniæ præter naturam univit; Sic videmus præputium balano, pleuram pulmonum lobis, aliasque partes, per serosos & corrodentes humores sæpiùs invicem necti, & non ita pridem mihi in cane à Clariss. Domino Zvviky Glareano Helvetio Medicinæ Candidato & Anatomico eximio, apud me exsecto videre contigit costas aliquot inferiores per ictum priùs inflictum disruptas, saniemque interiùs stillantes, medio propè diaphragmati intimè adhæsisse, vulnere aliàs absolute sanato; ut & in eodem majorem hepatis superficiei partem peritonæo undique alligatam, propter vim isti visceri factam in ictu præmemorato, unde ex eo serosus ichor transudavit qui glutinis vices egerit. Sed ad rem revertamur, & expiscemur quid causæ fuerit, cur peritus atque versatissimus Lithotomus de calculi vesicæ præsentia tam confidenter cum Medicis assidentibus, pronunciarit, exploratione dexteriter per specillum facta? Super hoc recurrendum credimus ad ea quæ mox attulimus, nec ampliùs verbulum addimus.

[c] Calculi vesicæ signa, ut & ejusdem prognosis, sic accuratissimè describit Clariss. Joh. Groenevelt in sua Dissertatione Lithologica. 1. In principio, cùm calculus adhuc minor est, fit, ut calculosus excreta jam urina, obtusiorem dolorem in glande sentiat, qui dolor à glande per urethram vergit ad vesicam, eodem modo ac si stranguriam pateretur. Asperitate enim sua, quamvis calculus minor sit, vesicæ tamen cervicem pungit, adeoque dolorem glandi infert, qui dolor à glande revertit ad vesicam.

2. Calculosus anteriorem virgæ partem ferè semper, præcipue verò urinam redditurus, digitis fricat, comprimit, trahit, ac mulget, & hinc fit quòd infantes calculosi semper manum brachiis admoveant, & vellicando membrum virile, dimidia ferè parte solito longius faciant.

3. Si gravior sit calculus, dolorem tunc gravativum sentit calculosus, ac si grave quoddam pondus infimo ipsius ventri ac intestino recto inter ossa pubis incumberet, eaque deorsum deprimeret, dolorem patitur tunc præterea circa umbilicum, quia fundo suo per urachum umbilico jungitur vesica.

4. Si calculus meatum urinarium non omninò obstruit, natura ad expellendam urinam sæpiùs irritatur, sed frustrà; aliquando effluit paululum; aliquando continuò nolenti volenti urina emittitur, dolore interim semper ægrum affligente.

5. Sursum elevatis pedibus, capite ad terram demisso, sæpiùs evenit, ut calculus ad vesicæ fundũ delabatur, urinaque liberiorem exitum nanciscatur.

6. Extra

6. Extra paroxiſmum videmus non rarò calculo afflictum crura ſua tranſverſim complicare, eo enim modo calculus aliquo modo è collo veſicæ ſurſum elevatur, ità ut urina exitum liberiorem habeat.

7. Urina detenta, acris & ardens, præ doloris magnitudine, quam excitat, ſpiritus ad virgam allicit, ſicque virile membrum in infantibus æquè ac adultis, tenditur & erigitur, non ex venereo quodam appetitu & libidine, ut aliàs quis crederet.

8. Ex conſenſu ſphincteris ani & veſicæ, ob nervorum, quos ab uno ramo recipiunt communionem & colligentiam, *ſimultaneos deſidendi meiendique calculo afflictus habet conatus*. Sed irritationes illæ fruſtraneæ ſunt, & ſi quid excernatur, parum eſt, idque cum cruciatu; in infantibus ſæpiùs ſummus fit inteſtini recti prolapſus.

9. Calculoſi plerique continuò ſitiunt, & ſæpiùs multum potum appetunt, quia, quamvis parum urinæ ſingulis vicibus excernunt, ob frequentem tamen ac crebram excretionem multum urinæ emittunt, & ſic ſerum ſanguinis abſumitur, quod natura quidem compenſare, adeoque interiora viſcera in conveniente ſuo temperamento ac ſymmetria naturali conſervare ſtudet: ob continuos porrò dolores, vigiliæ & inquietudines oriuntur, ſalium in illis acrius redditur, ſanguinis etiam maſſa magis indies incaleſcit, undè multum ac crebrum refrigerium requiritur; aliquando etiam Icterici, Hydropici, ſimileſque affectus ſequuntur.

10. Ab opiatis aſſumptis melius ſeſe habent calculoſi, à diureticis verò potentioribus in pejorem vergunt intemperiem.

11. Hippocrates (Aphor. 79. Sect. 4.) veſicam calculo laborare ex urinis hoc modo judicat Οἱκόσοισιν ἐν οὔρῳ ψαμμώδεα, &c. Joh. Zechius in Conſult. Med. libr. conſult. 58. per ψαμμώδεα intelligit ſabulum craſſum, cœnoſum excrementum (narium veluti mucum) matulæ fundo tenaciter adhæreſcens, quod calculi majoris in veſica, & diu illic concreti ſignum eſt pathognomonicum.

12. Certum eſt cùm digitum in anum puerorum intrudunt, vel catheterem per urethram in veſicam adultorum immittunt, & explorant ſæpiùs, calculus an ſit, vel quotuplex ſit, magnus an parvus, unus vel plures, multum enim intereſt Medico hæc exactè noviſſe.

Huc quoque cauſarum antecedentium conſideratio ſpectat, nim. temperamenti, diætæ, quam habuit æger, ſymptomatum quæ ſubiit; ſine dubio enim crudelem fuit paſſus dolorem, ſi calculus ſit magnus, durus, & inæqualis, porrò an ſacculo incluſi ſint calculi, & veſicæ membranæ cum eo adhæreſcant, cognitu quamvis ſit neceſſarium, difficillimum tamen, niſi cathetere vel digito inveſtigetur. Diagnoſticis itaque ſignis breviter hoc modo examinatis, ad prognoſtica progredimur.

Pueri, inquit Hippocrates 6. Epidem. maximè veſicæ; ſenes renum calculo magis ſunt obnoxii. Et aphor. VI, Sect. VI. renum & veſicæ vitia in

thram immissi in vesicam, & digiti unius aut duorum in anum inserti, non solum calculum ipsum & calculos, sed simul etiam eorum magnitudinem explorare. At exploratio hæc tam gravem & intolerabilem movebat dolorem, ut æger nullis omnino conditionibus præ metu doloris ad secundam permittendam commoveri potuisset. Et hæc res occasionem dedit instrumenta omnia ad Calculi exscisionem necessaria, explorationis tempore, parata habere, quo, Calculo notato operationem ipsam illico aggredi Chirurgus queat. Sed Omnipotens summusque medicorum princeps miser-

senibus difficulter sanantur.

Lithiasis à parentibus in sobolem, primigenia seminis labe, omnem fermè, quamvis alioquin generosissimam spernit eludi tque medicinam tam prophylaxeos quam curationis ergò adhibitam, unde Aretæus multò difficilius esse putavit, renes aut vesicam, dispositionibus calculi obnoxia, artis beneficio ab illis generandis impediri, quàm uterum fœcunditate luxuriantem à concipiendis fœtibus.

Vesicæ calculus pharmacorum respectu curatu difficilior quàm qui in renibus est; si verò chirurgiam spectemus, longè sæpè facilior; aliquando tamen, doloribus ad spinæ musculos extra vergentibus abscessu facto, illac calculos excretos, & ulcus consolidatum fuisse, constat. Calculus vehemens & periculosum est malum, inflammationes, exulcerationes, dolores atroces, vigilias, febres, urinæ suppressionem, aliaque gravissima symptomata inferens.

Si calculus non sit magnus sed parvus, non in corpore cachexia, nec humorum ad calculum generandum magna copia, si non hæreditaria ad illum dispositio, bona, contraria verò si adfuerint, mala exinde prognosis haurienda est.

Si calculus sit satis magnus & durus, æger operationi chirurgicæ, quamvis periculi plenæ, si ab eo liberari velit, sese subjiciat, necesse est.

Quod si lapis sit inconsuetæ magnitudinis & ponderis qualem in plurium præsentia eduximus è cadavere N. L. juxta Nosocomium S. T. qui 19. uncias & tres drachmas pendebat, tales pro desperatis habendi sunt, & minimè, dum vivunt attingendi.

Qui calculum sive folliculo inclusum, sive solum, vesicæ membranæ tamen annexum in suo gestat corpore, in eodem prædicamento versatur, ut & senes debiles, pueri & infantes, minori ætate, sed infirmi.

E contra, si vires constent ægris, viscera benè sint disposita, calculus non sit nimis magnus, quamvis sint plures, implorato Dei auxilio, operatio animosè aggredienda, & de ejus successu benè sperandum est.

Feliciùs & securiùs ejiciuntur & extrahuntur calculi in mulieribus, quàm in viris, quia brevem & amplum habeat urinæ meatum.

d Artem

miserrimis hisce ægris tales hodie Chirurgos concessit, qui non tantum sine Cathetere, sed etiam absque ullo dolore, & in senibus & in infantibus certissimè Calculum explorare possunt. Atque hoc est quod eos, etiam ipsis Gallis adeo decantatis, antecellere facit. Quare & aliis regionibus similes artifices omnibus votis optare soleo.

PROGNOSIS. Calculus friabilis admodum raró, densus nunquam medicamentis comminui potest, quicquid etiam dicant jactatores. Mollis adeo sæpius, ut etiam vel solo cathetere in collo vesicæ conteratur, atque educatur; quandoque propter exilitatem integer exit. Nonnunquam urethræ inhæret, ex qua sine periculo doloreque singulari eximi non potest. Intra vesicæ tunicas quòd si hæserit, aut si superficiei ejus interiori adnatus sit, non nisi cum morte ægrotantis per sectionem aufertur. Quo major calculus, eo periculosior, laboriosiorque operatio. Ex vesica muliebri calculi sæpius extrahuntur Olivæ aut juglandis magnitudinem habentes absque omni sectione: at modus hic per dilationem [d] extrahendi calculum

[d] Artem calculum non nimis magnum educendi describit Prosper Alpinus lib. de Medicin. Ægypt. quam dicit se propriis oculis vidisse practicatam in aliquibus principibus viris. Ratio artificii consistit in eo, quòd illi membri virilis cavitatem & collum vesicæ aëris insufflatione plurimùm dilatent, quod mirum videri non debet, siquidem penis totus est spongiosus & cavernosus, atque propterea minùs obstat quin urethra dilatetur. Dilatatâ urethrâ aërem immissum exsugant quem lapis contentus cum impetu sequitur. Modus faciendi non est omnibus chirurgis idem: alii sc. ligneam cannulam capiunt satis crassam, eamque penis canali admovent, pòst fortiter insufflant; & ne flatus ad anteriora regredi valeat, altera manu extremum membri stringunt, tum foramen cannulæ claudunt, ut interim canalis latior fiat, & intumescat. Eo facto, digitum in anum immittunt, & lapidem paulatim ad urethræ extremum deducunt, cumque præputio appropinquasse sentiunt, cannulam ab urethra cum impetu removent, sicque lapis evolat. Alii multas habent cannulas variæ magnitudinis, è substantia cartilaginea valde dilatabili confectas; harum graciliorem in virgæ canalem primò intromittunt, quousque ad vesicam pervenerit, moxque quantum maximè possunt eam per insufflatum aërem dilatant; postea cannulam paulò crassiorem, sicque gradatim, donec ad quartam

lum periculosus adeo, ut nonnisi viris exercitatis & institui & concedi debeat.

Curatio. In Renibus, vesica, aliisque corporis partibus (in omnibus enim generari possunt) detenti calculi, quo modo in genere tractari debeant, Medicum spectat. Nos hoc loco non nisi de modo ex vesica eum per sectionem educendi agimus, Varii à variis proponuntur, maxime vulgaris certissimusque est qui sequitur.

Imponit lythotomus ægrotantem sinui, pulvinari molli impleto, viri cujusdam robusti, postquam ter quaterve ex loco altiori in inferiorem prosiliit, mox manum utrinque valide alligat plantæ pedis, genu vero utroque latere adstantes duo ministri detinent, ita ut quam maxime à se invicem distent. Deinde sinistræ manus digitum primum solum, aut si necessitas exegerit, duos priores, oleo liliorum alborum, rosarum, aut amygdalarum dulcium madefactos, in anum dimittit, dextra verò pubis superiora leviter comprimit, quo sic sub osse pubis ad perinæum transferatur calculus, quem ubi digitis dictis eo adegit, in sinistro latere, inter testiculos & anum, proxime ad suturam perinæi, cultro utrinque acuminato vulnus pro calculi magnitudine facit, ad calculum usque cultrum deducendo: ex vulnere si sua sponte, aut digitorum insertorum propulsione, exire detractet calculus, forcipe, aut, quod præstat cochleari s. lapidillo eum foras extrahit. Extracto calculo, vinculis

quartam quæ maxima est, devenerint, imponunt. Et cùm sic membrum dilataverunt, ut viam satis amplam esse putent, ut per eam calculus transire possit, digitos in anum introducunt, & calculum ad vesicæ collum, ad majoris cannulæ extremitatem inibi existentem, deducunt: tum altero cannulæ extremo, ore excepto, spiritum fortiter retrahendo calculum simul attrahunt tanto impetu, ut si calculus aliquando major sit, quàm ut per urethræ extremum transire possit, sæpè in frusta rumpatur.

In mulieribus sine ulla sectione aliquando facilè calculus non admodum magnus eximitur, quia via nec est longa, nec flexuosa, sed recta, & ob humiditatem dilatabilis; in id autem digiti in genitalia tam profundè imponuntur, eos sursum versus vesicam inflectendo, quousque calculus tangatur, tum ille duobus digitis quasi comprehensus, in vesicæ collum trahitur, indeque ad urethræ extrema ita truditur, ut exeat, vel forcipe imposita eximatur. Si via sit angustior debet fomentis & balneis laxari.

vinculis omnibus ſolutis, vulnus obligat modo debito, ſanguinem ſiſtentibus adhibitis mediis, v. gr. farina, bolo, &c. brevique tempore ut conſolidetur [e] ſummam curam adhibet, ne urinæ per locum vulneratum ſtillicidio laboret æger. Atque hic eſt calculum extrahendi modus, quem *apparatum minorem* vocare conſueverunt Chirurgi, in pueris imprimis locum habens, quamvis ſint qui etiam in adultis hoc modo procedant; imò noſtris in regionibus ſemper ejuſmodi ſectio inſtituitur ab illis, quibus digiti ſunt eam ad operationem accommodati.

At in adultis quandoquidem, digitis in anum immiſſis, calculum attingere, dictoque modo ad perinæum deducere difficile, ſi non impoſſibile, æſtiment multi; modum alium excogitarunt, quem *apparatum majorem* dicunt. Æger eodem modo ut ſupra, bene ligatus menſæ imponitur, & in ea detinetur, mox *itinerarium* [f] per urethram in veſicam intromittit Chirurgus uſque ad calculum, factoque foramine, [g] ut ſupra, in ſulcum itinerarii per vulnus *Conductorem* immittit, deinde, itinerario ex urethra ablato, per vulnus inflictum *forcipem*, lapidillum, aut inſtrumentum aliud, extrahendo calculo accommodatum, immittit, quo ſic & apprehendere calculum, & integrum foras educere queat, digitis ne quidem in anum inſertis, niſi ſumma neceſſitas illud exegerit. Calculus foramine major ubi exire recuſat, vulnus factum ampliatur, aut ipſe forcipis

[e] Ut promptiùs & faciliùs conſolidetur vulnus, ſicque fiſtula non ſubſequatur linamenta vulneri non ſunt diu immittenda; ſed illud balſamo excalfacto ſæpiùs inungendum, quia urina continuò per ſui ſtillicidium partem lavat, & ab adhibitis remediis ſpoliat. Pueri pedes poſt calculi extractionem ſunt colligandi, ut labra vulneris conjungantur, illudque ſic faciliùs conſolidetur: divaricatio enim pedum labra unioni inepta, atque dehiſcere facit.

[f] Antequam itinerarium immittatur viæ primò candela cerea ſunt dilatandæ, poſtque ſpecillum quo calculi locus & ſedes exploretur inducendum.

[g] Cavendum ne foramen in ipſa perinæi ſutura fiat, quia cùm ſit corpus calloſum & exſangue, ſi ſecaretur, vulnus non poſſet bene conſolidari, & remaneret fiſtula. Cavendum præterea ne propiùs ad anum ſectio fiat, periculum enim eſſet, ne dum calculus revelleretur, venarum hæmor-

pis opera in frusta dividitur, sicque per partes educitur. [h] Hoc facto deligatio vulneris & consolidatio instituitur ut in pueris, adhibita, si nimis magnum fuerit, sutura, impositaque ad dies duos aut tres [i] cannula argentea, evacuationi sanguinis concreti, pituitæ, urinæque arenosæ apta.

Modus idem in fœminis obtinet, modo digiti inserantur, non in anum, sed in uterinam vaginam, & catheter adhibeatur rectus, minime incurvus, & altero multo brevior.

Occurrit & *alius calculum extrahendi modus*: digitis in anum immissis, Chirurgus calculum versus anteriora ventris detrudit, mox, per foramen, secundum fibrarum ductum in musculo recto supra os pubis factum, ope lapidilli aut forcipis calculum extrahit. Hoc modo si procedat operatio, urinæ stillicidium nunquam est metuendum, & præterea amplior calculo educendo conceditur locus: sed interim per se periculosa atque molesta hæc est operatio; nam si labia vulneris in vesica facti haud uniantur musculis abdominis, exulceratio vesicæ sequitur, quæ non tantum insignem dolorem movet,

morrhoidalium aliqua dissumperetur, (unde difficilis hæmorrhagia) vel sphincter musculus aut vesicæ corpus dilaniaretur.

[h] Si calculus tam magnus fuerit, ut sine vesicę laceratione extrahi non posse putetur, nec frangi queat, desistendum ab opere, quod sanè consultius est quàm per operationem obstinatè continuatam violentam mortem inferre, tumque, vel per fistulam in perinæo inductam, de qua infra Fienus, urina guttatim ac continuò stillans in lagenulam instrumento apto colligatam est excipienda, vel etiam cultello excisis quibusdam ex orificii vesicæ urinariæ fibris, ei tanta debilitas venit concilianda quæ per uretram tale stillicidium procuret, ut aliqui forsan temerariè promittunt: Nam excisio corporis ipsius vesicæ per sui superiora seu fundum; quam etiam in se ipso adhibuit rusticus ille de quo in Miscell. Curios. quæque olim in usu apud aliquos fuit, hodie omnino exulavit apud Artis Peritiores. Si extrahatur videndum an sit integer, vel adhuc subsint alii. Si sint frusta, vel arenulæ, illa debent extrahi, per aliud instrumentum curriculum dictum, ad formam oblongi cochlearis fabrefactum. Si alius calculus adhuc subsit, debet eodem modo ut prior extrahi.

[i] Continuanda est cannulæ immissio, donec urinæ puræ & claræ evadant, nec amplius sanguine, aut aliis extraneis in vesica relictis, &c. inquinentur.

k Totam

movet, sed & ipso calculo incurabilior habetur; quæ incommoda etiam hoc effecerunt, quod minus operationibus aliis haberi cœperit à Practicis veris. [k]

CAP.

[k] Totam calculi vesicæ eximendi methodum & historiam, tum in junioribus, tum in adultioribus, tum in viris, tum in fœminis, perquàm accuratè explicat Clariss. Groenevelt Medic. Doct. & Lithotomus insignis, in sua Dissertatione Lithologica, ut eam hic legendam tradere consultum crediderimus.

Diæteticis itaque atque pharmaceuticis remediis jam breviter excussis, superest ut ultimum illud, scilicet chirurgicum jam exponamus.

Venæ sectionem, si plethora, vel nimius sanguinis æstus adsunt, ex usu posse esse statuimus.

Cucurbitulas in regione lumbari positas, in dolore nephritico calculum unum vel plures ad vesicam derivasse, experientiâ sæpiùs observatum.

Si vesicæ lapis major sit quàm ut expelli queat, nec defectu requisiti ad id medicaminis resolvi possit, si atrocitas morbi nullis medicamentis succumbat, tunc duriori nodo durus adhibendus est cuneus.

Circulatores plerumque enim omnes ridemus hic & Empiricos, qui calculum vesicæ medicamentis ore assumptis terere fabulantur: idem evincunt literæ paucis jam elapsis diebus ad nos datæ.

J. G. Eques Auratus,

IOANNI GROENFELDIO,

M. D. S. D.

CUM mihi in mentem venit, cum quo mihi res impræsentiarum agenda est, viro nempe eruditione & experientiâ notissimo, confisus spero, quod non me argues vel ingratitudinis, vel imprudentiæ, cùm de salute filii sollicitus essem, libentissimè enim vellem, ità me movente paterno affectu, & naturali, sopyti ut qui Tyrannidem tantam subiit, modo lenissimo sanaretur, ideóque sanè spes mihi affulsit major, quod inveni quendam [qui Vestras fuit, qui in Arthritide & Hydrope curandis, & nuperrimè quoque in comminuendo calculo, summus voluit esse mysta, solâ spe lucri, fractis omnibus pudoris repagulis, ahenea jam diu fronte fuit indutus] qui affirmavit intra viginti dierum spatium se potuisse frangere *& expellere calculum, per medicamenta intus assumpta, etiamsi calculus tantus esset, ut pugni magnitudinem excederet: sed ah! quanta de spe decidi cum filio meo, cum fallacia & impudentia ignorantis Empirici miserè fallebamur, & filius meus adhuc subiit*

subit torturam calculi gravissimam.

Ad Te itaque, tanquam ad asylum, confugio, opem implorans vestram, ut tentares an calculum in vesica concretum invenire possis, & si invenias, ut eandem adhibeas curam, (cum bono Deo) habuisti, respectu fratris ejus Senioris, quem biennio abhinc per Lithotomiam à calculo liberasti, & manet adhuc in perfecta valetudine.

Deum precor ut Reipublicæ bono Te diu velit superstitem esse & valere.

Nostra Responsio.

Eximie Domine,

ACcepi *Literas à Te 2. Martii 1684. datas, quibus certior factus sum de bona valetudine filii Tui, natu majoris [quem non ità pridem à calculo* σὺν Θεῷ *liberavi.] Sed me statim dolor aggressus est, cùm literis iisdem percepi, filium tuum juniorem eodem malo oppressum esse, quo priùs senior afflictus fuit, quem [vestrâ me invitante Dominatione] hodie visitavi & calculum inveni, juglandem magnitudine excedentem, solidum etiam & confirmatum.*

Quoad istum, cujus audaciâ fuisti seductus, benè novimus Thrasonem esse vanum, & qui gloriari solet de rebus impossibilibus & extra spharam activitatis humanæ positis, nec erubescet de rebus etiamsi turpissimis; qui nihil honoris vel ingenuitatis habet, nihil quoque ipsi detrahi potest. Ingentem offendimus talium Impostorum gregem, perniciosam hominum fæcem, qui ruditate & inscitiâ suâ imponentes, & in circulis civitatum versantes, vanissimo verborum strepitu panaceæ miracula jactant. His verò mendacibus, & inanibus Medicastris præstaret tacere, quàm in detrimentum proximi nociva remediorum crepitacula credulis obtrudere. *Ten Rhyne Tractat. de Arthr.*

Quod ad nos attinet, ut talem licentiam nobis nunquam assumemus, ità in aliis & contemnendam & supprimendam duximus.

Id nobis astipulavit jure nobilissimus ipse Galenus, Medicorum Princeps, qui asserit quòd medicamentum integris viribus vesicam attingere non potest, atque si concedamus attingere posse, vis medicamenti infringitur, tum amplitudine vesicæ, tum involucris & pituitâ multâ quâ circumvolvitur.

Itaque jam tandem ad ultima remedia progredimur, quę si tentanda sunt, exsectio instituenda est (de qua vid. Paræum, Schultetum, Hildanum, Cornelium Celsum, *&c.*) diebus verò aliquot antea, victu corpus præparandum est, ut modicos salubresque cibos & minimè glutinosos assumat, & inter hæc ambulandi exercitatione utatur, quò magis calculus ad vesicæ cervicem descendat, ut ipse Cellus.

Cujus rei ubi fides est, pridie id corpus tenui victu nutriendum, & tunc loco calido curatio adhibenda est, quæ diversis modis ordinari potest.

PRIMUS apparatus vocatur minor, ægri continet, & in quo omnibus præparatis index & medius digitus manûs sinistræ in anum immittuntur, dextrâ manu venter inferior versus vesicam deprimitur, [à violenta compressione hic summoperè cavendum, hinc enim atrocissimi dolores,

dolores, inflammationes, imò ipsa gangræna.)

Ex quibus evenit, ut in angustum compulsa vesica faciliùs capi possit, quo capto in perinæo super calculum fit incisio, digitisque, si minor sit lapis extruditur, sin verò major, hamulo extrahitur.

Minimè festinanter hac in re agendum, sed ità, ut quam maxime tuto id fiat, nam læsâ vesicâ nervorum distentiones cum periculo mortis excitat.

SECUNDUS est Hildani, qui fit hoc modo: omnibus præparatis Medicus catheterem, [non talem intelligo, quali ad urinam suppressam utimur, sed qui sulcum seu fossam habet, vid. Paræum, lib. 17. cap. 44.] in vesicam immittit super calculum, tum novaculâ media sui parte obvolutâ, incisionem facit ad catheterem usque, postmodum super catheterem sive itinerarium per vulnus conductorem immittit, catheterem, ut virga sit libera, extrahit, conductore, si sit opus, vulnus dilatat, tùmque per latus conductoris cochlearia immittit, extracto conductore, immissoque in anum digito, hamulo prehendit & extrahit [Tortorem] calculum, sive integrum, sive frustulatim, si nempe major justò aut teneriorís compaginis fuerit.

TERTIUS MODUS, quando modo præcedenti vulnus est inflictum, super conductorem tenaculam immittit, quo extracto prehendit Medicus calculum, & sic eum extrahit, quod locum habere potest, cùm lapis hamulo extrahi nequeat.

QUARTUS operandi modus Lithotomia Franconina appellatur, ab Authore Petro Franco, qui fit hoc modo:

Incisione præcedenti modo factâ, circa extractionem calculi nihil molitur Lithotomus nisi calculus in vulnere compareat, sed vulnus more solito ligat, post aliquot dies [nisi calculus suâ sponte per vulnus excidat, quod sibi in sua praxi aliquoties accidisse dicit inventionis hujus Author Petrus Francus] calculum extrahere conatur, qui operandi modus locum debet habere, quando æger est valde debilis, ut judicat Hildanus.

QUINTUS Modus est cùm calculus est tam magnus, ut per vulnus in collo vesicæ factum, transire non possit, nisi substantia membranea vesicæ, vel ejus sphincter lædatur: quod Author Petrus Francus non proponit, ut ipsum aliquis imitaretur. Sed in casu tanquam desperato, coactus precibus parentum infantis, in quo operationem instituebat, fecit.

Æger erat infans bimulus, qui calculus ovo gallinæ non minorem in suo gerebat corpusculo (in adultis hanc operationem locum non habere vult notari Author) sectionem instituebat in inguine & superiore ossis pubis parte, ut ferè partus cæsareus fit, & sic fundum vesicæ transfodiebat, & extrahebat calculum.

Infans quamvis maximè debilitatus, fuit restitutus, & vulnus sanatum: tale Hildanus alibi in suis observationibus quoque commemorat exemplum.

SEXTUS & ultimus modus fit in-

 strumento

ſtrumento quod excogitavit Hildanus: factâ eo modo [uti dictum) incisione, immittit per vulnus ſuum inſtrumentum ſuper calculum, illud quando eſt immiſſum dilatari poteſt (inſtar inſtrumenti quod Speculum matricis vocamus) poſt dilatationem conatur Medicus calculum apprehendere, apprehenſumque extrahere.

Pariſienſis ille Lithotomus, cui *Collet* nomen eſt, plurimos hoc modo ſatis feliciter ſecuit, ex cujus, ut & aliorum curioſa inſpectione tantùm profecit Tractatuli hujus Author, ut hunc cum cæteris quoque Operationis modis aggreſſus fuerit, & adhuc quotidie peragit.

In fœmineo Sexu, ſive ſit Virgo, ſive nupta, longè minori negotio, & citra ſectionem magnamvè ſanguinis effuſionem, hanc operationem inſtituere & peragere licet: quia veſicæ foramen in pudendo ſtatim occurrit viſui, ſufficit ſolum catheterem immittere, & infra ejus ſulcum dilatatorium inſtrumentum indere, denique forcipe lapidem extrahere: Interdum tamen ob calculi nimiam quantitatem in veſicæ orificio parva inciſio facienda eſt, à qua nihilominus, ut & à nimis violenta dilatatione, periculum metuendum eſt, ne læſo ſphinctere, ſequatur involuntaria urinæ emiſſio.

Iam ſequitur, ut, extracto calculo, agamus, qua ratione ſit regendus æger, non ſtatim ille in lectum erit reponendus.

Si valens fuerit corpus, nec magnopere vexatum, ſinere oportet ſanguinem fluere, quo minor inflammatio oriatur.

Tunc deſidere debet in ſemicupium, ità ut à genibus ad umbilicum aqua teneat (cætera veſtimentis circumdentur) quo ſanguinis hæmorrhagia ſiſtatur.

In corpore imbecilliori hæmorrhagia ſtatim ſiſtenda erit, agglutinanda aliquando cucurbitula & inguinibus & coxis, & ſuper pubem, ſi ſanguinis fluxus cohiberi nequeat, qui ſi cohibitus, æger reſupinus in lectum collocandus eſt.

Venter interim inferior ab umbilico ad lumbos, itidem & pudenda, oleis convenientibus paululum calefactis optimè inungatur.

Vulneri linteolum duplex vel triplex, aſtringenti medicamento madens, imponatur; cannula aliquando vulneri immittitur, quâ arenulæ & ſanguis extravaſatus poſtmodum commodius expurgentur, per illam & ſipho quoque immitti poteſt, quo, neceſſitate urgente, veſica ſyringetur, ſicque continuò excernatur, quicquid præter naturam in ea continetur.

Si Lipothymia ſuperveniat, cardiacis removeatur, ægerque placidè ad quietem reducatur, qui niſi obrepat, anodinis mitioribus promovendus.

Sicque, ſi vires ferant [hæc ipſa Celſus ῥητῶς tradit] interpoſitis viginti quatuor horis, balneum iterum ingrediendum, & pro virium conſtitutione in eo demorandum, ſi ſudor aliquis erumpat, ſpongiâ detergendus erit.

Inter hæc ſi ſomnus blandior æqualiſque reſpiratio adſint, ſi lingua ſit madens & modica ſitis, & venter infimus

infimus ſedit, & mediocris cum modica febre dolor, curationem feliciter procedere, certum eſt.

Denique, quantum poſſibile eſt, & cibis & medicamentis allaborandum eſt, ut natura, quæ ſaluberrimum balſamum ſuppeditat, corroboretur, ſicque vulnus conſolidetur.

Omnibus itaque, ad renum & veſicæ calculum pertinentibus hucuſque breviter deſcriptis, unicum ſupereſt, nempè modus eximendi calculum ex urethra, quem breviter deſcribemus.

Contigit aliquando, ut calculus exiguus è veſica excludatur, in urethram tamen illapſus, ibidem ſiſtitur, urinæque iter occludit.

Quo in caſu omnia remedia tentanda & applicanda, quæ apta nata ſunt calculum educere abſque ulla inciſione.

In horum Numero Primò occurrunt medicamenta diuretica, emollientia, fomentationes, inſeſſus in balneum, qui ſunt relaxantis qualitatis, quorum ope calculum non infimæ quantitatis eduximus ex urethra ingenioſiſſimi admodum Viri, Equitis Aurati, & Regi à rebus caſtrenſibus Architecti.

SECUNDUS modus eſt extenſio urethræ per flatum, ligando eam virgæ partem, quæ juxta pubem eſt, eodem modo, quo frequenti uſu fuit apud *Ægyptios*, urethrâ nempè ità dilatatâ, liberior exitus calculo patet.

TERTIUS modus ſugendo efficitur, cum maximo conatu ſpiritum trahendo, lapis ſimul attrahitur.

QUARTUS modus eſt comminuendi calculum, ope tenaculæ & ſpecilli [de quibus vide Paræum, Hildanum, Schultetum) qui cum ſucceſſu ſæpiùs efficitur, ideoque maximè laudandus eſt.

Hæc verò ſi fruſtranea ſint, ultimò tandem fiat inciſio: inter Authores ſumma diſputatio eſt de loco, in quo inciſio hæc facienda eſt.

Quidam eligunt partem lateralem, cavendo, nè inferiorem ſecando, fiat fiſtula; aliqui partem inferiorem, nè corpora nervoſa offendantur.

Quod ad nos attinet, utrumque modum tentavimus, curam invenimus faciliorem, neque ullum ægris fuiſſe detrimentum, percepimus, cùm inciſionem fecimus in parte nervoſa laterali: inciſione factâ, calculus unco ſubtiliſſimo & tenerrimo educi poteſt.

Quibus jam peractis, vulnera poſt extractionem calculi [ſive veſicæ ſint, ſive urethrę] curanda ſuperſunt, de quibus abunde ſcripſerunt Practici, ideoque & ea impræſentiarum mittimus.

De ſectione ſine extractione calculi ſic habet Thomas Fienus tract. 9. cap. 14. de præcipuis artis chirurgicæ controverſiis. Quia omnis extractio calculi eſt valde periculoſa, (præcipuè in ſenibus, qui ſunt imbecilles) propter tot contuſiones, quas patitur veſica, à digitis, catheteribus, ductoribus, verticulis, everriculis, tenaculis, & uncis, unde inflammatio ſequitur: Et quia periculum eſt, ne, dum extrahitur veſica dilaceretur; vel ſi aſper ſit calculus, venæ hæmorrhoidales, vel aliæ lacerentur, unde lethalis hæmorrhagia ſequeretur: Et quod maximum eſt periculum, ne

dum calculus apprehenditur, & extrahitur, unà etiam substantia vesicæ apprehendatur, extrahatur & dilaceretur: Ideò aliqui viri docti aliam sectionis rationem invenére, quâ calculus non extrahitur, sed relinquitur. Hæc sectio in valde senibus locum maximè habet, propterea quòd illi debiles sint, & non tam bene extractionem ferant; ad hoc, quòd illi jam ferè ad terminum vitæ pervenerint, & ideò molestiam quæ ab hac sectione remanet, tam diu quàm juvenes, tolerare non debeant. Locum etiam habet ubi calculus est valde magnus, adeò ut sine periculo dilacerationis vesicæ, & mortis, non videatur extrahibilis. Hæc sectio procul dubio minus est periculosa, quàm præcedens; nam etsi ipsum vulnus sit quidem periculosum, tamen ex magna parte non est tam periculosum, quando tantùm fit vulnus simplex, & nihil aliud, quàm quando insuper fit calculi extractio. In hac ergo sectione fit vulnus, sicut suprà dictum, usque ad vesicam, sed multò minus quàm antea, & calculus non extrahitur, sed relinquitur, & curatur ut vulnus nunquam claudatur, sed occallescant labra ejus, & maneat semper apertum, ut sic urina per illud perpetuò fluere possit. Ideò primis diebus imponitur tubulus argenteus foraminatus, ne claudatur, quousque labris obductis ipsum per se maneat apertum. Hæc sectio non est equidem perfectum calculi remedium, quia calculum ipsum non aufert, sed est tamen valde utilis; etenim aufert aut minuit præcipua symptomata quæ calculus adducit. Nam imprimis tollit periculum suppressionis urinæ, quod à calculo quotidie imminet; quia sic facto foramine, potest urina per illud semper exire sine periculo suppressionis ejus: nam si calculus ante illud foramen cadat, leniter stilo removetur, & suppressio tollitur; si verò aliàs caderet ante foramen vesicæ, occluderet ipsum, sic, ut urina exire non posset, nisi maximo cum dolore, & periculo catheter imponeretur. Et ut ut imponatur, sæpè calculum non potest removere. Deinde tollit illum intolerabilem cruciatum in reddenda urina, quem calculus semper faciebat, propterea quòd tum urina exeat per vulnus in cujus labris callosis non est ullus sensus, & sic non fit dolor, antea verò exibat per ductum urinarium, & virgam, in qua est acutissimus sensus, & ideò excitatur immensus dolor. Tertiò etiam quia præcavet mortem, quæ antè certò esset secutura: nam vesicę ulcus & inflammatio, quę semper calculum comitantur, possunt faciliùs curari injectionibus in vesicam per foramen factis, quàm antè poterat: aliàs autem mortis periculum erat, sicuti etiam ab urinæ suppressione, cujus periculum, ut dixi, hac sectione tollitur. Verum quidem est quòd sectio cum extractione calculi esset melior, quàm hæc, si esset æquè facilis; sed est longè periculosior. Præstat ergo habere aliquod remedium moderatum, cum securitate, quàm majus, cum periculo maximo. Est etiam verum, quòd hæc sectio habeat magnum inconveniens, quòd sc. homo tota vita debeat laborare involuntario

Cap. XXVI.

De Labiis leporinis.

OPerationum quarta & ultima Anaplerosis dicta, naturæ deficientia restituit, & maxime locum habet, cum nasus, labia, aures particulâ quadam, sive à tempore nativitatis, sive causa externa id efficiente, privantur.

Ad Labium quod attinet: In defectu minori primo liberetur à gingivis, mox crepidines ejus scarificentur, deinde acus ope conjungantur, superimposito Emplastro uniente. Et brevi curatione absolvetur.

In majori vero defectu, separetur labium à gingivis, interpositoque linteo, fasciarum opera jungantur extremitates ejus, diebus aliquot effluxis, scarificatione debitâ instituta, suturæ Emplastrorumque ope, extrema eadem uniantur. [a]

Nares

luntario per vulnus urinæ stillicidio; sed melius est hanc molestiam ferre, quàm in periculum vitæ incidere.

[a] Hæc operatio, quia concisè nimis ab Autore nostro traditur, non inutile fuerit eam pluribus enarrare. Ægro in sedili luci objecto, collocato, chirurgus forcipibus aptis labiorum ab utraque parte portionem apprehendet, post cultello recurvo cutem intermediam resecabit, à parte superiori nasoque proxima, ad inferiora descendens, ut sic vulnus recens & sanguinolentum fiat. In idem negotium possunt etiam adhiberi forfices eximiæ aciei. Tum permittendum ut aliquot sanguinis effluant guttæ, & oræ labii quam maximè æqualiter fieri poterit ad invicem adducentur, ut acus argentea, aut chalybea, per eas satis altè transfigatur, quæ acus in ipso relinquetur vulnere, postquam filo per ipsius foramen immisso circumducta fuerit, ea prorsus ratione quæ sartoribus familiaris est, dum acum filo indutam conservare volunt. Si fissura fuerit grandior, in ipsius oras duæ acus possunt immitti, alia quidem in superioribus, alia in inferioribus. Si partes divisæ ad se invicem facilè adduci nequeant, ut uniantur, duæ incisiones, in superiori labii cutis parte ad formam lunæ crescentis, ita sunt instituendæ, ut earum cornua vulneri sint objecta, sic enim ejusdem oræ faciliùs ad se invicem accedunt. Si tantùm ab una parte labium difficiliùs accidat, unica sufficiet incisio. Si acus per labium transacta multum ab utraque parte promineat forcipibus est exscindenda

NARES AURESQUE, parte quadam privatæ quibus modis curandæ *Taliacotius* libro singulari fuse descripsit, ad quem [b] Lectorem[a] ablegamus.

CHI-

denda, sub ejusdem extremis apponendo minores pulvillos desuperque emplastrum de betonica, & inter duas incisiones ad formam lunæ crescentis confectas applicandum linamentum siccum, ut quæ excrescent carnes vulnus compleant, sicque labium laxius faciant. Ut plurimum die post operationem octava, vel decima conglutinantur atque uniuntur labii oræ, tunc si satis valida fuerit unio exscindendum est filum acui circumductum, ipsaque acus amovenda, & ulcus atque parvula quæ supersunt foramina desiccantibus curanda. Aliquando labia duplici finduntur loco sed hoc nihil interest, nam dummodo distantia inter utramque fissuram major non fuerit, eadem illæ curantur ratione, ac si unica tantùm adesset. Si fissuræ hæ in auribus, aut naribus reperiantur eodem modo ac in labiis procedendum. Quidam in hisce operationibus incisionem fissuræ marginum non adhibent, sed postquam sub labio pulvillum minimum imposuerunt, cutem intermediam penicillo oleo antimonii aut lapide aliquo caustico fuso, intincto, leviter attingunt, sic quicquid cutis separare volunt separant, quô peractô acum, ut suprà dictum, transigunt.

[b] Et præcipuè ad Thomam Fienum qui tract. 12. libri sui de præcipuis artis chirurgicæ controversiis, de hac operatione pluribus, iisque evidentissimis verbis, edisserit.

FINIS PARTIS PRIMÆ.

CHIRURGIÆ BARBETTIANÆ

PARS SECUNDA

Agens de Tumoribus, de Vulneribus & Ulceribus.

LIBER I.

DE TUMORIBUS.

CAP. I.

De Tumoribus in genere.

TUMOR *morbus est præternaturalis, quo partes humani corporis præter solitum modum ampliantur & extenduntur, ut destinatam operationem perficere nequeant.*

DIFFERENTIÆ tumorum sumuntur 1. à Parte affecta, ut inflammatio oculorum, faucium, &c. 2. à Causis.

CAUSÆ sunt 1. ipsæ partes corporis, loco naturali dimotæ. 2. Humores quatuor, tam naturales, quam præternaturales, sanguis scil. Bilis, Pituita, & Melancholia, quibus addere cogimur serum & flatus.

Ex

Ex Humoribus plerique Tumores originem habent, sive per *Congestionem* id fiat, sive per eorundem affluxum.

Congregant sese humores, cum, calore partis naturali imminuto, vel humores boni male coquuntur, vel vitiosi haud satis evacuantur.

Humorum affluxus duplicem agnoscit causam, I *Externam*, V. G. casum, ictum, calorem externum, vehementem motum, &c. Et *internam*, nempè dolorem, humorum copiam, tenuitatem & acrimoniam, &c.

SIGNA *Tumorum* sunt extensio partis, dolor, rubedo, calor, durities, &c. Sed melius hæc in specie, quam in genere describuntur, *Temporum* (quivis enim tumor curabilis quatuor tempora habet) sunt sequentia: in *principio* pars intumescere incipit. In *augmento* intumescentia, dolor, aliaque symptomata augentur. In *statu* symptomata per aliquod temporis spatium in eadem consistunt forma, nec in pejus vergunt. In *declinatione* morbus imminuitur cum omnibus suis symptomatibus.

PROGNOSIS. Tardioris sunt curationis tumores ex pituita aut melancholia producti. Periculosi qui ex sanguine corrupto aut bile generantur; cum præter externas partes etiam internas occupant; cum circa vasa majora, articulos, nervos, partesque membranosas aut nobiles se produnt; cum magnitudine sua sunt insignes; quique in corpore Cacochymico se offerunt.

Terminantur quatuor modis. I *Dissipatione*, quæ symptomatum imminutione dignoscitur. 2. *Suppuratione*, in qua dolor & pulsatio augentur, febrisque aliquando accedit. 3. *Induratione*, quam sæpius nimius repellentium atque immoderatior dissipantium usus inducit. 4. *Degeneratione in gangrænam* ex caloris naturalis defectu.

CURATIO in hisce duobus consistit, 1. fluxus in partem ulterioris inhibitione, 2. ejus quod jam in parte congregatum ablatione.

Fluxum humoris sistimus. 1. *Intercipiendo.* 2. *Repellendo.* 3. *Revellendo.* 4. *Derivando.* 5. *Partem ipsam Roborando.*

Materia collecta aufertur 1. *medicamentis adstringentibus & repellentibus*, cum nempè tenuis est, nec firmiter parti inhæret. 2. *Resolventibus*, cum crassa est, partique firmius inhærens. 3. *Suppurantibus*,

bus, cum præcedentia debiliora sunt. 4. *Igne & ferro*, cum media alia nihil præstant.

CAP. II.

De Inflammatione.

PHLEGMONE sive INFLAMMATIO, *tumor est p. n. ex sanguine in cutem aut musculos subjectos effuso, calorem, rubedinem, dolorem, pulsationem & tensionem excitans.*

DIFFERENTIA. *Perfecta* est, cum ex sanguine solo originem ducit. *Imperfecta* vero cum sanguini bilis, pituita, aut melancholia mixta est. Et tunc *Phlegmone*, *Erysipelatodes*, *Oedematodes*, *Scirrhodes* dicitur.

CAUSA aliquando sanguis solus est, aliquando aliis humoribus mixtus.

SIGNA, sunt calor, rubedo, dolor, pulsatio, splendor, tensio, durities, renitentia.

PROGNOSIS. Inflammatio partium externarum internas à morbis multis liberat: atque hanc ob causam salutaris semper est habenda, nisi nimia sua magnitudine in gangrænam commutaretur. Periculosa & curatu admodum difficilis est, quæ oculos, fauces, penem, pudendum muliebre, & articulos occupat. In juvene, & æstate, brevi curatur, tardius vero in corpore pingui quam macro.

CURATIO. *Indicationes* quatuor habet. Harum I. Diætam bonam spectat. Eligat æger aërem serenum; Cibus potusque modice sumantur, iique refrigerantes; calida quævis, dulcia, pinguia, (ut piper, zinziber, &c.) noxia; nocet & motus corporis, partis imprimis læsæ. Conducit somnus; obsunt alvi durities, ira venusque.

II. Affluxum humoris ulteriorem cohiberi vult; quod *Revulsione*, *Derivatione*, *Repulsione*, & *Interceptione* peragi potest. Venæ sectio itaque hic quamprimum instituatur, utpote summe necessaria, Revulsio fiat in loco remotissimo atque opposito. Derivatio in viciniore. Venam si secari negetur, Hirudines & scarificatio locum habeant.

Interea dum hæc ita fiunt, cum rarissime corpus detur purum, sed plerumque semper humores pravi sanguini commisceantur, magnopere

pere necessarium existimo, aliquando purgantia usurpari, atque venæ sectionem iterari. Pars ipsa affecta interim Medicamenta exigit *Repellentia*: à quibus tamen abstinere præstat, ubi 1. partes nobiles ad loca debita glandulasque humores ablegant. 2. humores maligni sunt. 3 critice exterius propulsi. 4. corpus impurum valde. 5. pars affecta debilis aut dolorifica nimis. 6. inflammatio est circa partem nobiliorem.

Medicamenta repellentia.

Radices Bistortæ, Tormentillæ. Folia Cupressi, Myrti, Plantaginis, Quercus. Flores Balaustiorum, Rosarum. Semina Cydoniorum. Santalum rubrum. Gallæ. Acacia. Sanguis draconis. Albumen ovi. Acetum. Vinum rubrum stypticum. Alumen. Bolus. Ol. rosarum, Myrtillorum. Empl. de Spermate ranarum.

R. Acet. rosac. unc ij. Album. ov. conquassat. N. ij. Boli Armen. drachm. iij. Lap. hæmatit. drachm. j.

M.

R. Succ. semperviv. Portulac. Plantagin. an. unc. j. Acet. rosacei. Vini rubr. auster. an. unc. j. s. Ol. myrtillor. unc. j. Agitentur in mortario plumbeo, Addendo. Pulv. cortic. granator. Bistortæ an. drachm. j.

M. F. Linimentum.

III. Indicatio humorem qui in parte hæret auferri exigit. Hoc primo *Resolventibus*, sed hisce nihil efficientibus, *Suppurantibus* tentandum est.

Resolventia, sive discutientia.

Radices Galangæ, Iridis. Anethum, Abrotanum, Ruta, Sabina. Flores Chamomillæ, Meliloti, Sambuci. Semina Anisi, Carui, Cumini. Ammoniacum, Bdellium, Sagapenum, Tacamahaca. Oleum Anethi, Nardinum, Rutæ, Laurinum. Unguentum Agrippæ, Martiatum. Emplastrum de Betonica, Oxycroceum, Diachylon. Fermentum. Stercora animalium. Spiritus & Fæx Vini.

R. Rad. Ireos, Altheæ an. unc. j. s. Summitat. absinth. Flor. Chamomill. Melilot. an. P. j. Herb. parietar. Verbasci. an. M. j. Farin. hordei, Fœnugræc. an. q. s. Coq. ex Vino albo Gallico. Contusis adde Ol. irini, Chamomillæ an. unc. j.

M. F. Cataplasma.

Vel

Vel

R. Stercoris Vaccini unc. iij. Succ. Cicutariæ, unc. j. Ol. Chamomillæ unc. ſ. Caſtorei drachm. ij. Bol. armen. drachm. ſ. Myrrhæ rubr. drachm. ij. Croci drachm. j. Farinæ Lupinor. q. ſ.

M. F. Cataplaſma.

Suppurantia.

Radices Altheæ. Herba Malvæ. Flor. Chamomillæ. Ficus, Galbanum, Bdellium, Sagapenum, Ammoniacum. Adeps Porci, Anſeris, Anatis, Gallinæ. Ol. Lilior. alborum. Unguentum altheæ ſimplex & compoſitum, Baſilicum, Emplaſtrum Diachylon, de Mucilaginibus, Meliloti.

♃. *Cæparum ſub cineribus aſſatar. unc. iij. Ficuum N. x. Contundantur, addendo Unguent. baſili cum. drachm. vj. Mellis Virginei, Farin. ſem. lini. an. q. ſ.*

M. F. Cataplaſma.

Vel

R. Rad lilior. albor. Altheæ an. unc. j. ſ. Fol. malvæ. Brancæ urſin. an. M. j. Ficuum N. viij. Paſſular. mund. drachm. vj. Farin. rad altheæ vel tritici unc. ij. Sapon. Venet. drachm. iij. Coctis & cribro tranſmiſſis.

Adde

Axung. porci unc. j. Ol. Chamomillæ unc. ij.

M. P. ſ. a. Cataplaſma.

IV. *Indicatio* nobis ſymptomatum rationem habere jubet, nam ſi non tollantur, curationem impediunt. Horum præcipua ſunt.

1. *Febris*, cujus cura ad Medicum ſpectat, niſi venæ ſectione tolli poſſit.

2. *Durities*, cujus de curatione cap. de Scirrho jam acturi ſumus.

3. *Gangræna* de qua ſingulari cap. docebitur.

4. *Dolor*, cujus vehementia nos ſæpiſſimè vehementer impellit, ut eam ſedare medicamentis neceſſe ſit.

Anodyna.

Althæa, Anethum, Malva, Chamomilla, Hyoſcyamus, Nicotiana. Semina Lini, Papaveris, Fœnugræci. Sperma ceti. Lac dulce. Albumen ovi. Ol. Lilior. albor. Lini. Unguentum Populeum, Axungia Porci, Gallinæ, Humana, Opium.

Cataplaſmatis ſequentis vires inſignes non ſemel expertus ſum.

R. Flor. Anethi. Chamomill. an. M. j. Sambuc. M. j. ſ. Farin. ſemin. Lini unc. iiij. Ol. aneth. Lil. alb. an. unc. ſ.

Coq. ex lacte vaccino in formam Cataplaſmatis.

Cap. III.

De Eryſipelate.

Erysipelas *eſt tumor præternaturalis, originem habens ex bile, quæ ſe vulgo per ſolam cutim, ſed aliquando etiam per ſubjectos muſculos effundit, ubi deinde dolorem, calorem & alia ſymptomata excitat.*

Differentia. *Perfectum* eſt cum ex bile ſola oritur, & *imperfectum* cum ei ſanguis, pituita, aut melancholia miſcetur, cujus ab appellatione, tum etiam ſuam denominationem ſumit, dum *Eryſipelas phlegmonodes*, *Oedemathodes*, *Scirrhodes* dicitur. *Vlcus* ipſis quandoque *jungitur* modò cutem ſolam, modò inſuper carnem ipſam conſumens.

Causa. *Bilis* eſt, ſed rarò ſola; aliquando enim *phlegma* aut *melancholia* miſcetur, plerumque *ſanguis* aut *ſerum*, unde eſt quod Phlegmoni dicata media plerumque etiam in Eryſipelate proſint.

Signa ſunt æſtus ingens; dolor acris, rubedo cum flavedine permixta, ad attactum, ut facile cedens, ita etiam facile rediens: partis intumeſcentia, ac tenſio levis pulſatio minor; quæ ultima occaſionem dubitandi authoribus multis dederunt, an Eryſipelas inter tumores referri debeat. Invaſio ejus ſemper eſt cum febre, niſi à cauſa externa ortum duxerit.

Prognosis. Eryſipelas rarò periculoſus affectus eſt, niſi ab exterioribus ad interiora materia repellatur. Periculoſior tamen circa partes nobiles & fauces, imò & cum vulnus, fractura, luxatio, aut putredo junguntur.

Curatio. Ad *Diætam* quod attinet; *Aër*, *Cibus* & *Potus* refrigerantia ſint: nocent omnis generis acria, calida, pinguia, dulcia, ſimiliter & Motus corporis nimius, Vigiliæ, Alvi durities, Venus, Ira.

Purga-

Purgationes in hoc casu valde necessariæ habentur. Huc pertinent medicamenta cap. 3. partis primæ tradita.

Venæ sectionem Erysipelas perfectum magis vetat quam commendat; nam sanguinis pinguedo acrem bilem refrænat. Attamen si febris vehemens, affluxio magna, sanguinisque aliquid (quod fere contingit) bili misceatur, eam instituere conducit, in plethoricis imprimis: in delicatioribus & debilibus scarificatio cum cucurbitulis, aut hirudines substitui, si res exegerit, possunt.

His præmissis *sudoris provocatio* remediorum omnium præstantissimum est.

Externa parti læsæ *applicari minime debent.* 1. *Olea, & pinguia* quævis, utpote quæ bilem nutriunt, putredinemque facile causant: quod si tamen iis uti placeat aliorum medicamentorum additione temperentur. 2. *Repellentia*, nisi exiguum valde Erysipelas, & pars affecta à nobilioribus remota fuerit, humoresque adhuc adfluxerint: imò ne hic quidem nisi modice dissipantibus mixta usurpari debent.

Cataplasmata capite præcedenti descripta, hic quoque ut plurimum cum successu applicantur.

Quotidiani fere usus Emplastrum Diapalma in aceto dissolutum. Folia Tabaci, Brassicæ, Hyosciami, &c. parti affectæ imposita, æstum valide extrahunt. Sunt qui Stercus ovillum in vino aut aceto decoctum usurpant; sunt & qui Flores Chamomill. Melilot. Sambuc. in lacte dulci coctos adhibent.

Creta pulverisata, ope chartæ emporeticæ parti imposita, cito & tuto sanat.

Fomenta sequentia magnarum virium expertus sum.

♃. Myrrh. rubr. pulv. drachm. ij. Sacch. Saturni drachm. ß. Camphor. scrup. j. Opii gr. xxv.

M.

Madefiant eo lintea, calideque applicentur parti affectæ, sæpius renovanda, ubi exsiccata aut refrigerata fuerint.

Aliud præstantissimum.

♃. Troch. alb. Rhas. drach. j. Camphor. scrup. j. Spir. vini unc. j. Aq. sambuc. unc. vj.

M. & modo dicto usurpato.

Potest & *Suffitus* ex *Mastiche & Thure* quinquies aut sexies de die institui, maxime ubi Erysipelas faciem occupat.

Vlcus ubi jungitur.

℞. Troch. alb. Rhas. drach. ij. Myrrh. rub. Lytharg. aur. an. drach. j. Flor. sulph. drach. ß. Sarcocoll. scrup. ij. Album. ovi. q. s.

Cap. IV.

De Oedemate.

OEDEMA *tumor est præternaturalis à pituita originem trahens, albus, mollis, sine dolore, per congestionem frequentiùs, quàm per affluxum humorum, generatus.*

DIFFERENTIA. *Perfectum* est, cùm ex pituita sola oritur, *imperfectum* cùm aliis humoribus mixta est. Tum enim *Oedema phlegmonodes*, *Erysipelatodes*, *Scirrhodes* appellatur.

CAUSA. *Pituita* est, quandoque *sola*, aliquando aliis humoribus *confusa*. Plerumque etiam vasa lymphatica malè disposita occasionem ipsi præbent.

SIGNA sunt albedo; mollities digitis cedens; dolor minor, minorque pulsatio.

PROGNOSIS. Oedema si in scirrhum aut abscessum abeat, difficilè admodum curatur; periculosum quoque si phthisis aut hydrops adfuerit. In senibus, corporibus phlegmaticis, tempore hyemali, omnibusque illis, qui cibo potuve, immoderatiùs sumptis, calorem nativum continuo debilitant, frequentiùs se exhibet.

CURATIO æque ac in tumoribus præcedentibus Diætam bonam exigit. *Cibus & Potus*, similiter ac *Aër* moderatè calefaciant atque exsiccent. Caro assata præstat elixata. Nocent fructus horarii, caseus, pisces marini, &c. Nocet & quantitas cibi potusve nimia. Conducit Vinum, per se usurpatum, aut herbis calefacientibus alteratum. *Motus corporis* moderatus ante sumptum cibum valde prodest, uti obest *Somnus* diuturnus, imprimis diurnus, *Alvi* item durities, *Quies*, & *Tristitia*.

Venæ

Venæ sectio omnino inutilis hic, & non nisi rarissimè instituitur. Sed sudoris provocatio & purgatio frequentiùs locum habent; quandoque & Vomitus. Semper autem ventriculi & pręcipuè quidem rationem habere oportet.

Tumori ipsi in principio adhibemus medicamenta Repellentia, Dissipantibus temperata, ita tamen ut Dissipantium virtus excedat; mox Dissipantia sola, eaque fortiora aut debiliora pro morbi conditione.

℞. *Aloës drachm. iij. Boli armen. unc. ʃ. Acaciæ, Sang. dracon. Rad cyper. pulv. an. drachm. ij. Croci drachm. ʃ. Aceti rosac. unc. j. ʃ. Ol. myrtin. Lumbricor. terr. an unc. j. Ceræ q. ʃ.*

M. F. Ceratum.

Aliud fortius.

℞ *Sulphur. crud. Ciner. sarmentorum vitis. Salis Gemmæ an. drachm. ij. Farin. Fabar. unc. ij. Aceti unc. j. Ol. nucum drachm. j. Terebinth & ceræ q. ʃ.*

M. F. Unguent. vel Ceratum.

Aliud, adhuc fortius.

℞ *Ladan. unc. j. ʃ. Thuris unc. j. Styrac. calam. unc. ʃ. Sulphur. drachm. vj. Alumin Sal. nitr. Ciner. commun. an. drachm. ij. Stercor. vaccin. unc. ʃ. Ol rutac. unc. j. Terebinth. & picis q ʃ.*

M. F. Emplastrum.

Cataplasma Efficax.

℞ *Radic. althææ unc. iij. Bryoniæ. Ebuli an unc. ij. Fol. salviæ, Rutæ an M. j. Sabinæ M. ʃ. Coq ex Aq. & Vini æq. part. Addendo sub finem Aceti unc. iij. Contusis adde Farin. fabar. unc. ij. ʃ. Cinerum commun. unc. ʃ Stercoris vaccin. unc. j. Salis commun. unc. ʃ. Ferment. unc. j ʃ. Ol. Chamomill. unc. iiij. Axung porc. unc. ii.*

M. F. Cataplasma.

Quod si Oedema in abscessum mutetur, quod raro contingit, Cataplasma hoc etiam valde prodest, præsertim si cepas aliquas, omisso aceto, cum quantitate unguenti Basilici ei admisceas.

Si Oedema ex phthisi, hydrope aut Cachexia originem ducat, ægre curari poterit, nisi prius illos morbos curaveris.

Celerrime Oedema *Vino* hoc, aut *Conserva purgante* curare solitus sum, adhibitis insuper fasciis, longitudinem 12. aut 15. ulnarum

rum habentibus, quas brachiis aut pedibus curiosè circumjici curo, ita ut & superiora versus ascendant, & descendenti humori nullibi collectionis locum concedant. Hoc modo partes nobiles roborantur, humores præternaturales educuntur, membraque externa spatio paucorum dierum sanitati restituuntur.

℞. *Rad. Ireos Florent. unc. j. Eryngii, Petrosel. an. unc. ſ. Rhab. elect. Agarici trochisc. an. drachm. iij. Fol. senn. mund drachm. vj. Cinam. drachm. ij. Caryophill. drachm. ſ. Sem. siler. mont. drachm. ij.*

M. F. Nodulus.

F. infusio in vini gall. antiqui pint. ij. Sumat inde mane unc. iiij. aut v. pro dosi.

Vel

℞. *Elect. de succ. ros. unc.* j. *Ialap. drachm.* j. *Spir. sal. scrup.* j.

M. F. Conditum.

Sumat inde æger, tertio aut quarto quovis die, quantitatem fabæ aut nucis avellanæ.

Cap. V.

De Scirrho.

SCIRRHUS *tumor est præternaturalis, qui aliquando ex pituita lenta, aliquando ex Melancholia originem habet: durus est præterea, renitens & doloris expers.*

DIFFERENTIA. *Perfectus* est, cum ex Melancholia aut pituita sola, oritur; *Imperfectus*, cum humores alii, à naturali statu plurimum recedentes, eidem commisceantur.

CAUSA. *Melancholia* est, aut *Pituita lenta.*

SIGNA sunt durities summa; dolor nullus; color albicans, si ex Pituita, lividus, si ex Melancholia.

PROGNOSIS. Scirrhus qui doloris est expers, & cui pili increscunt, incurabilis omnino habetur. Coloris lividi qui est, valde periculosus est, & sæpiùs in cancrum degenerat. Imperfectus, exiguus, dolorificus aliquo modo (licet rarissimè,) aliquando curatur.

CURATIO in dieta consistit; & eadem in hoc casu, si Scir-

rhus ex pituita originem trahat, est instituenda, quæ in Oedemate erat observanda: si verò ex Melancholia, *Aër* sit purus, moderatè calidus, & humidus; *Cibus* ejusdem conditionis, facilisque digestionis: Acria omnia, quæque gradu tertio aut quarto calida, noxam adferunt. *Potus* nec crassus sit, nec fortis, at verò calefaciens. Tristitia, Ira, Curæ, Lucubrationes nocturnæ, Somnus etiam longior, nocent. Modica corporis exercitatio est necessaria.

Venæ sectio parum aut nihil in hoc casu præstat, sed magno cum fructu sudorifera & purgantia exhibentur.

Inter *Externa* media præstant *Dissipantia* & *Emollientia*, ita tamen, ut toto curationis tempore conjungantur, modò unius, modò alterius quantitatem augendo.

Suppurantium usus in curando Scirrho rarissimè bonum habet eventum.

Sunt qui *Excissionem* aut *Inustionem* tentant, sed hoc illorum temerariæ ignorantię est tribuendum: admitti posset hic curandi modus, si proprio folliculo contineretur, aut Scirrhi nomen ejusmodi tumori minimè adscribitur.

Medicamenta Emollientia.

Butyrum. Adeps Gallinæ, Anseris, Anatis, Porci, Vulpis, Ursi, Hominis. Malva, Althæa, Atriplex. Gummi Ammoniacum, Galbanum, Bdellium, Styrax liquida. Unguentum Altheæ. Emplastrum Diachylon, de Mucilaginibus, de Meliloto.

De *resolventibus* suprà, ubi de Phlegmone egimus.

℞. *Gumm. Galban. Ammoniac. Opoponac. an. unc. j. Flor. sulphur. Myrrh. rubr. an. unc. ſ. Camphor. drachm. j. Ol. lilior. albor. Axung. anatis an. drachm. vj. Ceræ q. ſ.*

M. F. Emplastrum.

℞. *Rad. althææ unc. iij. Iridis unc. j. Fol. brassicæ, Parietariæ, Malvæ, Flor. Chamomill. Melilot. an. M. j. Sem. lini unc. ij. Coq. ex aq. commun. & contusis Adde Stercoris caballin. unc. ij. Axung. porci, Ol. Chamomill. an. unc. j. Cepar. coctar. unc. ſ.*

M. F. Cataplasma.

Cap. VI.

De Tumore aquoso.

Tumor Aquosus *collectio est aquosi humoris in toto corpore, aut partibus quibusdam, mollis, sine dolore, digitis facile cedens, ast illico rediens.*

Differentia. Quandoque totum corpus aqua repletum, & *Anasarca* tumor talis dicitur: aliquando Venter infimus, solus, aut una cum pedibus, intumescit, & *Ascites* vocatur. Nonnunquam flatus, sero se jungens, Ventrem tympani instar extendit, & *Tympanites* appellatur. Atque hæ tres illæ Hydropis species sunt, quarum curatio à Medico potius, quàm Chirurgo expectatur. Aqua similis in Capite collecta *Hydrocephalon*, in pectore *Hydropem pulmonis*, in umbilico *Hydromphalon*, in scroto *Hydrocelen* constituit:

Causa *Serum* est, aqua scil. subsalsa, ex partium sanguificationi & chylificationi inservientium calore imminuto, producta.

Signa. Mollior hic tumor est Oedemate, digitisque magis cedit; sine dolore; cum pruritu quodam; &, si ad candelam eum spectare detur, pellucidus.

Prognosis. Tumores aquosi periculosi non sunt, præsertim si partes principes, qui eum fovent, non admodum sint debilitatæ: difficulter tamen curantur omnes, imprimis circa & in articulis.

Curatio *Diæta* hic eadem locum habet quæ in Oedemate. Salsa, fumo indurata, potusque copiosior valde nocent; similiter ac spiritus Vini & piper: prosunt alias Alimenta & Potulenta calida.

Purgatio summè necessaria, modò non sit vehemens, ne partes debilitatæ magis debilitentur. *Sudoris* & *Vrinæ provocatio* multum hic efficiunt.

Venæ sectio in Hydropicis est vitanda, quantum possibile sit: nam non nisi damnum adfert.

Hydragoga s. aquam purgantia.

Radices Asari, Esulæ, Ialappæ, mechoacannæ albæ. Folia & cortex sambuci. Euphorbium. Turbith. Gummi guttæ. Syr. & Species diacarthami. Cremor Tartari.

♃. *Syr. rosar. sol. cum senn. Diacartham. an. unc. j. Ialapp. gr. viij. Crem. Tart. scrup. ij. Aq. petrosel. q. s.*

M. F. Haustus.

Vinum purgans, hydropem ipsum curans.

♃. *Rad. Gentianæ, Iridis, Cichor. Fænicul. Imperator. an. unc. j. Cort. med. sambuc. unc. j. s. Fol. Camepytheos M. j. Roris marin. P. ij. Flor. centaur. min. P. j. Sem. apii, Coriandr. Carui, Vrtic. Rom. Fœnicul. an. drachm. j. Fol. senn. elect. unc. ij. Agaric. leviss. drachm. iij. Ialapp. unc. s. Turbith. drachm. j. s.*

Concisa infundantur in libr. vj. Vini Rhenani. Dosis unc. iiij.

Externè aquam consumentia.

Rad. Iridis, Bryoniæ, Aristolochiæ. Flores Sambuci, Chamomillæ. Folia Chelidonii, Centaurii, Calamenthę, Rutæ, Anethi, Origani. Sulphur vivum, Sal, Alumen. Baccæ lauri. Ammoniacum, Bdellium, &c.

♃. *Stercoris vaccin. unc. s. Columbin. drachm. ij. Sulphur. vivi unc. s. Nitri drachm. ij. Mellis, Aceti an. unc. j. s. Farin fabar. unc. ij. Bacc. laur. Sem. Cumin. an. unc. s. Olei anethi, Nardin. an. unc. j. Vini albi Gallic. q. s.*

M. F. Cataplasma.

Vel

♃. *Thuris, Mastiches, Myrrhæ an. unc. s. Camphoræ drachm. s. Stercoris caprin. unc. j. s. Sulphur. Salis, Cumin. an. drachm iij. Therebinth. & Ceræ q. s.*

M. F. s. a. Emplastrum.

HYDROCEPHALI curatio omni tempore experientissimis medicis insignem creavit molestiam. Aqua in ventriculis cerebri, aut intra cerebrum & meninges, contenta, periculum summum adfert, minùs intra meningem crassam & tenuem, aut intra meningem crassam & cranium, collecta (duram enim matrem phlebotomo dissecare licet, si ad eam pervenire concedatur) longè adhuc minùs extra cranium detenta.

Purgantia, Sudorifera, Diuretica rarò in hoc casu aliquid conferunt: majus commodum adferunt *Cauteria, Vesicatoria, Fonticuli, Setacea.* Sed plerumque ad incisionem aut periculosam ustionem impellimur, quæ tamen media quosdam in vita conservarunt.

Placet Chirurgis nonnullis Cauterio actuali cutem Capitis adure-

re, quinque, sex pluribusque locis, non simul & semel, sed repetitis vicibus, ne vires nimium consumantur, quotidie locum eum eligendo, quem Aquosus humor commodiorem indicat.

Alii malunt phlebotomo cutem, &c. aperire, loco suturæ sagittali vicino.

Mediorum horum quodnam præstet, absolutè declarari non potest. Cauterium actuale magnifacio, ubi aqua intra cutem & cranium residet. At si eadem sub cranio intra meninges, hæserit, operatio sine phlebotomo quomodo absolvi queat non video.

Quodcunque eorum eligas, aquam omnem simul educas cave, facilè enim ipso operationis tempore interiret æger, aut saltem valde debilitaretur. Imò nunquam in fine curationis aqua omnis auferenda, ne partes debilitatæ, etiam calore eo, quem aqua possidet destitutæ, corrumpantur: quin potius, quod relinquitur, internis externisque dissipantibus consumendum. Et hoc in omni tumore aquoso, paracenthesi curando notandum est.

Eodem prorsus modo *Tumores aquosi* etiam in *umbilico* aut *scroto* tractari debent, media alia postquam frustrà adhibueris.

Hydrops pectoris ad Chirurgiam non pertinet, nisi ubi paracenthesi curatur. De hac cap. 15. partis 1. egimus.

Cap. VII.

De Tumore flatulento.

TUMOR FLATULENTUS *morbus est ex flatu productus, digitis, non nisi renitendo cedens.*

DIFFERENTIA. Quidam *sine dolore* est. Quidam *cum eo*, aliquando flatus quiescunt, aliquando vero horsum & retrorsum agitur.

CAUSA *flatus* sunt; flatuum vero pituita, imprimis ubi miscetur bilis, fermenti instar spumam, sicque flatus producens; huc plerumque accedit partium debilitas, perquam humores quidem concoquere student, verùm non satis concoquunt.

SIGNA sunt inflatio, renitentia digitis prementibus cedens, murmur, maximè à percussione.

PROGNOSIS. Partes carnosas rarò occupant, in aliis incommoda

moda plurima excitant: in corporibus debilioribus & cacochymicis difficilis tardæque curationis sunt.

CURATIO. *Diæta* hic eadem fermè observanda quæ in Oedemate. Pisa, fabæ, rapa, castaneæ, nuces, omnesque fructus crudiores, magnopere nocent. Prosunt è contra vinum, aliaque moderatè calefacientia; aromata etiam quædam, & carminativa, v.g. nux moschata, macis, anisum, carum, levisticum.

Ventriculus, totumque corpus, medicamentis indigent *purgantibus & roborantibus*, additis semper Carminativis, quandoque etiam, ubi roborantia usurpantur, *anodynis*. Excellit hoc in casu Laudanum opiatum, cautè (hoc est ad gr. ſ. aut j. pro dosi) exhibitum; prætorquam enim, quòd dolorem sedet, causam etiam mali vi sua diaphoretica tollit. Sudoris etenim provocatio quàm hic utilis, tam inutilis venæsectio habenda est.

Carminativa, ſ. flatus discutientia, externa.

Radices Galangæ, Levistici. Herb. Anethum, Mentha, Majorana, Pulegium, Rosmarinus, Ruta, Cerefolium. Flores Sambuci, Meliloti, Chamomillæ. Semina Anisi, Carui, Cumini, Fœniculi. Nux moschata. Cardamomum. Castoreum. Oleum Rutæ, Nardinum, Spicæ, Anethi, Carui destillatum, Macis stillatitium, Nucistæ expressum & destillatum. Emplastrum de meliloto.

R. Olei absinth. Rutacei an. drachm. ij. Nucist. express. drachm. j. Macis stillatit. drachm. ſ. Castorei in aq. vitæ dissolut. scrup. ij.

M. F. Linimentum.

Vel

R. Fol. rutæ. Calamenth. an. M. ſ. Farin. fabar. unc. ij. Sem. cumin. Anisi an. unc. ſ. Bacc. laur. Salis commun. an. drachm. iij. Nitri, Sulphur. an. drachm. j. Stercoris caprin. unc. vj. Ol. anethin. Nardin. an. unc. j. Vin. alb. Gallic. q. ſ.

M. & Coq. in formam Cataplasmatis.

Vel

R. Rad. pyrethr. drachm. ſ. Saponis Venet. drachm. iij. Castor. in aq. vitæ dissolut. drach. ij. Sem. cumin. Carui an. drachm. ij. Ciner. lumbricor. terrestr. drach. ſ. Ol. spicæ unc. ſ. Masticbes drachm. iij. Ceræ & Tereb. q. ſ.

M. F. ſ. a. Emplastrum.

Cap. VIII.

De Herpete.

HERPES *est tumor p. n. à bile flava originem habens, cutem exedentibus & serpentibus pustulis defœdans.*

DIFFERENTIA. Bilis sola ubi prædominatur, *Herpes exedens* producitur, ubi vero bili pituitæ aliquid miscetur, *Herpes miliaris.*

CAUSA, quandoque bilis sola est, aliquando pituitæ mixta Non video tamen cur non sæpiùs *serum* sanguinis hic assumatur; Ductus enim lymphæ malè constituti mutationes in corpore humano producunt, antea ignotas.

SIGNA sunt pustulæ exiguæ semini milii similes, calor, pruritus, & post fricationem humiditas atque ulcuscula.

PROGNOSIS. Herpes difficilis est curationis, at minoris periculi, nisi repellentium usu inordinato periculosus reddatur.

CURATIO. *Diæta* hic eadem convenit. quæ in Erysipelate. Præter hanc *Purgatio* hic summè utilis, *Venæ sectio* enim damnosa. *Thermarum* singularis hic usus, aquæ enim ejusmodi opportuno tempore haustæ tutò eum tollunt: *Decoctum Chinæ, salsæ, &c.* plurimum etiam conducunt.

Exteriùs multum sæpè efficimus *saliva* jejuni hominis: quòd si ad interiora repellatur, febris, aliaque symptomata excitantur.

Summo cum successu aliquoties adhibitum observavi pulverem lapidis scissilis cum aceto mixtum. Sunt qui sinapi usurpant cum butyro liquefacto & assato; quibus alii pulveris pyrii aliquid addunt. Lixivium præterea, imò urina ipsa in multis quoque profuere. Unguentum fuscum Felicis Wurtz singulare hic est, similiter ac Emplastrum sequens.

R. Sarcocollæ, Sulphur. crud. an. drachm. ij. Mastich. Thuris, Lapid. calaminar. an. unc. ʃ. Troch. alb. Rhas. Lithargyr. aur. Myrrhæ an. drachm. iij. Sevi hircin. unc. ʃ. Ceræ & Terebinth. q. ʃ.

M. F. ʃ. a. Emplastrum.

Pulvis cretæ cum lacte dulci mixtus & illitus certo sanat, præmissa fomentatione calida cum vini Gallici vappa.

In Herpete pertinaci.

R. Ung. fusci Felic. Wurtz. drachm. iij. Alb. Camphorat. drachm. j. ſ. Cerussæ, Sulphur. Mirrh. an. drachm. j. Lithargyr. drachm. j. ſ. Merc. dulc. Ærugin. æris an. ſcrup. j. ſ. Ol. roſac. q. ſ.

M F. Unguentum.

Vel

R. Lapid. prunell. drachm. j. Flor. ſulph. unc. ſ. Sal. Saturn. drachm. j. ſ. Ol. rapar. veter. q. ſ.

M. F. Linimentum.

Impetigo cùm de herpetum ſit familia, quid ſuper illa diſſerat Clariſſ. Willis ad hujus capitis calcem adducimus.

De Impetigine, ſive Lepra Græcorum.

Impetigo à quibuſdam *Lichen* & *Vitiligo*, atque ab aliis *Lepra Græcorum* appellatur. Hic uti diverſa ſortitur nomina, ita eadem ab Authoribus varie applicantur, & ab iis morbi ſpeciem unam, ab illis aliam deſignare perhibentur. Quare cum affectus hujus appellationes varie confundantur, & forſan quoad naturam, & rationem ejus formalem in diverſis regionibus diverſimodè habuerit, neque prorſus idem ſit in noſtro hoc ſeculo ac fuit olim; idcircò non ex libris, ſed ex propia Ægrotantium obſervatione morbum hunc deſcribere ſatagam.

Impetigo ad hunc modum exoriri, & afficere ſolet, viz. imprimis papillæ, ſive puſtulæ rubræ, modo ſingulares, modo plures congeſtæ, in variis corporis partibus, præſertim vero in brachiis aut cruribus excitantur; quibus ſingulis (morbo incrementum ſumente) undique novæ adjunguntur, & brevi ejuſmodi moleculaxrum plures velut aggeries, ſive corymbi fiunt. Etenim papillæ juxta unamque ſtirpem, primo indies erumpentes, & latius uſque ſerpentes, ſeſe in orbem diffundunt, adeoque exanthematum aggeries quaſque ampliari faciunt. Cujuſque harum ſuperficies aſpera, & nonnihil albida, & ſquamoſa apparet, unde, ſi ſcalpatur, ſquamæ decidunt, & ichor ſæpe tenuis exudat, qui tamen mox excitatus, in ſquamam rurſus cruſtaceam indureſcit.

Hi papillarum corymbi primo exigui, & pauciores exiſtunt; in brachio, aut crure, aliove, membro ſingulari, tres forſan; aut quatuor ad magnitudinem denarii, aut ſemidrachmæ apparent; poſtea vero, ſi morbus creſcere ſinatur, crebriores ubique erumpunt, quæ quidem, quoad areas ſenſim auctæ, poſtea coronam argenteam æquant aut ſuperant, verum non ſemper rotundæ, aut figuræ regularis, ſed variiformes exiſtunt. Porrò in hoc ſtatu non ſiſtitur, ſed affectus, niſi per medicinam cohibeatur, in pluribus uſque locis ebulliens, & latius ubique ſerpens, tandem haud ſolum membra integra, ſed

sed & totum corpus vitiligine leprosa obducet: atque hanc impetiginis speciem, sive gradum potius summum veteres propter efferationem ejus ἄγειαν appellarunt, & plerumque incurabilem censurunt.

Hinc morbi hujus differentiæ præcipuæ innotescunt; & imprimis, quoad morem ejus plus aut minus malignum, distinguitur, juxta quod propius ad scabiei, aut Lepræ naturam accedit, vel statu medio se habeat. Insuper notare est, affectum hunc quandoque membra quædam singularia, uti brachia forsan aut crura, corporis reliqui partibus intactis, infestare, interdum vero in iis omnibus simul incipere & ubique sparsim papillas, aut earum corymbos excitare. Porrò hujusmodi eruptiones in quibusdam temporariæ, adeoque diversimodæ existunt; namque in his fere tantum in hyeme infestant, circa æstatem evanescentes, item è cōtra in aliis quasi Brumam horreant, hirundinis adventum & exitum observare solent: in aliis vero plerisque hic morbus continuus, nullas inducias concedit imò nullam imò remissionem, vel mediocritatem habet.

Porrò impetiginem, à morbis aliis affinibus, atque imprimis à scabie, & lepra distinguere oportet. A priori differt, quoad pustularū formas: namque in Psora ubique fere singulares, & spatiis licet exiguis, ab invicem remotæ existunt, hic plures conglobatim, & quasi per racemos magnis intervallis sejunctos erumpunt. Verum inter hos affectus, discrimen maximum inde nascitur, quod scabies per contagium facillime & vix aliter exoriri aut propagari soleat, impetiginis vero infectio tam rara aut nulla est, ut miasma à viro uxorem, aut ab hoc illum assidue concumbentibus, minime transeat.

Hic morbus etiam à lepra discriminatur, tum quoad eruptionis formam, tum respectu contagii, quod in hac pariter activum est, ac in Psora, ipsaque ἐξάνθησις multo immanior, & horrenda est, viz. crustacea, & squamosa, ubique continua, & per totum corpus diffusa.

Hinc constat impetiginis causam materialem, non esse humorem mere cutaneum propter miasma ab extus susceptum, aut ob alias occasiones depravatum, & à crasi sua degenerem; quia nimirum, non uti in Psora per contagium facilè aliis communicatur, neque statim per totum corpus dispergitur. At vero pustulę circa morbi initia primo erumpentes, inde procedere videntur, quod in massa sanguinea concretiones quædam acido-salivæ (instar Tartari in vino) contingunt, quę cum subigi, aut rursus dissolvi nequeant, hic in cutim, quemadmodum illic in dolii parietes, depelluntur. Hujusmodi concretiones donec parvæ ac pauciores fuerint, in membro forsan uno, aut altero, perque unicum aut alterum forsan arteriæ ramum in cutim convehuntur; dein quatenus natura, eundem quem cœpit, excretionis modum continuare solet, materies per eadem vasa ad eosdem ubique nidos advecta, juxta pustulas primas, aliarum circumcirca consitarum aggeries facit; postea vero cum sanguinis discrasia, indies aucta, materies ista Tartarea intra massam ejus uberius progignitur, plures

ejus

ejus portiones per arterias alias, & subinde alias exterius convehuntur; & propterea pustulæ etiam plures, tum in iisdem, tum in aliis membris erumpunt, quas nova materies per easdem arterias continue accedens, & juxta posita, pustularum aliarum adjectione indies ampliat ac undique dilatat; & demum si hujusmodi sanguinis Tartarus in immensum accrescat, per plurimas, aut simul omnes arterias extra delatus, in cute defigetur, & processu temporis superficiem ejus omnem incrustatione squamosa, aut plane leprosa obducet: atque tunc humor ipse cutaneus per totum corruptus, in morbi partes cedet; namque hic sanguinem & humores, dum inter circulandum pertranseunt, magis inquinando, seu potius venenando, materiæ morbificæ penum augeri faciet; quinetiam effluvia ζυμώδη sive corruptiva à se dimittens, ejusdem morbi contagium aliis tradet.

Itaque affectus hujusce *causæ* tum *procatarctica*, tũ *conjuncta*, in eo consistunt, quod imprimis absque ullo cutis vitio, sanguinē particulis salinis diversimodi status ac indolis saturari cõtingit; (in cujus diatheseos causas προηγυμένας mox inquiretur) atqui salia ista, præsertim ubi fixa ac acida præpollent, (uti eorum mos est) se mutuo prehendunt, adeoque in coagula quasi Tartarea concrescunt; quæ portiones in sanguinem protrusæ, papillarum eruptiones, quasi totidem morbi hujus nidos inchoant; dein illæ sensim juxta materiæ supplementa tum numero, tũ magnitudine indies auctæ, morbi hujus incrementum, & ἀκμὴν producunt.

Ad causas προηγυμένας & *evidentes* quod spectat, duo sunt præcipua occasionum genera, à quibus hic affectus plerunque originem sumit; sc. mala victus ratio, & morborum aliorum, uti imprimis *scorbuti* ac *luis venereæ* male, aut minime curatorum miasmata in corpore relicta Singulorum ex his rationes paulo expendamus.

Quoad prius, præter communes circa diætam inordinationes, quibus nonnulli carnium salitarum, & dein sole, aut fumo induratarum esui, simulque vinorum acidorum potui nimis dediti, hunc morbum facilè contrahunt; insuper vulgaris observatio est, plures in eum à carnis porcinæ & piscium præcipuè crustatorum comestione nimis crebra, aut assidua disponi. Prioris instantia satis notabilis est, quod potissimum in morbi hujus prophylaxin, cibus iste Judæis interdicebatur: dein alterius exemplum est, quod olim in Anglia Cornubienses, oram fere undique maritimam incolentes, quatenus ex iis pauperiores ferè tantum piscibus vescerentur, affectibus leprosis plurimum obnoxii fiebant, in tantum ut propter horum sublevamen, multa in ea regione Nosocomia conderentur. Horum rationes ut paucis innuam, opinari subest utrumque cibum, sive quà rancidus, sive alias improportionatus, sanguini nostro particulas non rite miscibiles, aut facilè domabiles convehere, quibus ita heterogeneis, & dein longo talis diætæ usu in magna copia aggestis, particulæ cujusque generis salinæ se facilè associant, adeoque coagula Tartarea in cutim exterminanda, & affectus impetiginosi, aut leprosi

seminia constituunt.

Attamen uberrima ejus seges, à scorbuti ac luis venereæ miasmatis in corpore relictis, & demum quoad salium, ac sulphuris efferatorum combinationes ad ἀκρότητας evectis progignitur. Morbi prioris, & speciatim symptomatis prædictis eidē ἐπιγινομένȣ rationes alibi explicavimus, quæ ad hypothesin modo propositam accommodatæ magis elucescunt. Atque luis venereæ inveteratæ, imò interdū curari visæ ita passim accidit ejusmodi eruptiones pustulosas supervenire, ut nullus ferè his affectus, morbi istius pudendi suspicione careat; saltem medici, quoties in tali casu consulitur, prima statim quæstio est, annon patiens iste labem veneream aliquando prius contraxerit? Enimverò sanguinis corruptelæ, postquam diutina mora heterogeneæ prorsus, ac indomabiles fiunt, tandem particulas salinas sibi consciscunt, quibuscum in coagula ejusmodi Tartarea concrescentes, ac in cutim protrusæ, exanthemata impetiginosa producunt.

Quoad Prognosin hic morbus, etsi mortem, aut imminens periculum rarò minatur, tamen postquam radices altius egit, curatio ejus perdifficilis aut nulla est: Impetigo primo incipiens atque pustulas earumque aggeries, in membro forsan uno aut altero pauciores excitans, quandoque Therapeiam, sed vix sine Pharmaca efficaciori procurandam admittit. Sin morbus eo processerit, ut papillarum corymbi crebri, ac lati in toto corpore sparsim appareant, tunc parva remedia nihil efficiunt, atque magna utcunque sedulo observata curationem non facilè perficiunt. Quod si morbus, invitis quibusque remediis, indies in pejus evectus, tandem in affectionem quasi leprosam accrescet, pronunciat Celsus *hanc curari non posse, ideoque ab ea abstinendum esse.*

Circa Impetiginis *Therapeiam* duæ sunt primariæ Indicationes, sc. *præservatoria*, quę morbi causam, & *curatoria* quæ symptoma, viz. eruptionem pustulosam respicit. *Vitalis* in hoc casu nisi plane deplorato, ubi somnus ac vires deficiunt, rarò locum habet. Medendi methodus semper incipere debet ab Indicatione præservatoria, quæ morbi causas per remedia interna amovendas procurat, secus enim exteriora ferè nunquam (uti in Psora) cum fructu adhibentur; attamen præscissis intra sanguinem morbi radicibus efflorescentiæ cutaneæ cito emarcescunt: propter istas vero tollendas, alias procedendum erit ratione, quando Impetigo per se incipit, & nonnihil diversa quando scorbuto inveterato, aut lui venereæ malæ, aut minimè curatæ supervenit; singulos hosce casus seorsim & distinctè perpendemus.

Quando igitur hic affectus simplex, & primarius item adhuc recens fuerit, causæ evidentes & externæ amoveantur; mala victus ratio, & aëris insalubritas emendentur; itaque cibis salsioribus, & porcorum aut piscium carnibus dudum ac nimis assueti, ad diætam εὔχυμον & εὐπέπτον transeant; porrò oram maritimam, aut loca paludosa incolentes, auram deinceps ficciorem, & apricam hauriant; interea non minor potus ratio habeatur, vitando cerevisiam crassiorem, & fæculentiorem

lentiorem, atque vina tenuiora, & acida, Tartaro nimis referta: demum caveatur ne potus, vel edulia, parentur ex aquis mineralibus lapidescere aptis.

2. Respectu causæ conjunctæ, & procatarcticæ, duæ sunt præcipuæ medendi intentiones; nempè ut viscerum, & humorum impuritates cito expurgentur; item ut sanguinis, & liquoris nervei dyscrasiæ acidosalinæ; (quo minus in iis materies Tartarea progignatur) in melius reducantur; propter quos fines, medicamenta tum evacuantia diversi generis, tum alterantia præscribi solent. Attamen quia non omnia, sed remedia ferè tantum magna hic conveniunt, ideò quæ potissimum in usu & maximè proficua deprehēduntur, sunt *Cathartica, Phlebotomia, serum lactis, acidula chalybeat, aherbarum expressiones succulēta, decoctum ex lignis, medicamenta chalybeata, & salivatio*, cujusque horum formulas quasdam, ac utendi modos subdemus.

Imprimis itaque purgatione universali, & Phlebotomia, (quem admodum in Psoræ Therapeia) celebratis, *infusio* sive *Tinctura Cathartica*, sequens instituatur, cujus dosis ℥ j. ad viij. intra vj. vel vij. dies repetenda.

℞. Radic. Oxylapathi siccat. polypodii qu. an. ℥ß. *senna* ʒx. *epithymi* ʒvj. *Rhabarb. Mechoac. ana.* ℥. *santali citrini* ʒij. *spica celtica* ʒß. *salis Tartari* ʒjß. *ponantur in vitro cum vini albi lib.* iij. *Aq. florum sambuci lib.* j. *stent clausa in frigido per dies* iij. *dein in usum depromantur effundendo quotidie q. s. liquoris clari.*

Secundo ad sanguinem edulcorandum, ejusque sales eluendos, serum lactis simplex, vel cum fumaria, Cichoraceis, & Oxylapatho insusis bibatur omni mane ad lib. ij. vel iij. per dies xx. vel xxx. si stomacho congruet; simulque vesperi, & mane primo sumatur dosis Electuarii sequentis.

℞. Conserv. radic. lapathi acuti ℥vj. *oculor. cancri, Corallii prapar. ana* ʒij. *eboris* ʒj. *pulv. ligni Aloes, santal. Citrini, ana* ʒiß. *salis prunel.* ʒij. *vitrioli Martis* ʒjß. *syrup. è succo lujulaq. s. f. Electuarium, dosis* ℥ij.

Tertio propter eandem rationem, qua serum lactis, etiam Acidulæ ferratæ, contra hunc morbum præscribuntur, & non raro insigniter juvant, quippe cum cætera quęvis medicamenta incassum cessere, cum his solis impetiginem gravem, & pene leprosam aliquoties curavi. Porrò his etiam majoris efficaciæ gratia, salis prunel. aut vitrioli Martis, aut Electuarii modo descripti usus commodè adjungatur.

Quarto in quibusdam sero nimio, & constitutione aquosiori præditis, ubi seri lactis, aut acidularum potus minus convenit, nonnunquam expedit, decoctum ex lignis horis medicis, ac insuper pro potu ordinario constanter sumi.

℞. Ras. ligni salicis, lib. s. radic. sarsaparil. ℥viij. *santal. albi, ligni lentiscin. ana* ℥ j. *rasur. Eboris, C. Cervi, ana* ʒvj. *stanni, Antimonii crudi, ana* ℥iij. *in petia ligat. liquerita* ℥j. *s. a. infund. & coquantur in aq. fontan. lib.* xvj. *ad medietatem, colatura servetur ad usum.*

Quinto *Medicamenta Chalibeata*, quoniam inter remedia præstantiora passim habentur, raro in hoc morbo

omitti, quamvis non sæpius cum fructu exhiberi solent: pleraque enim ferri præparata, in quibus particulæ sulphureæ præpollent, quatenus sanguinem fermentant, inque effervescentias ἐκκριτικὸς cient, eruptiones impetiginosas augeri potius quam diminui faciũt; attamen sal, syrupus, Tinctura & infusiones vitriolicę, quatenus sanguinem figunt, & salium efferationes nonnihil cohibent, medendi intentioni modo propositæ satis apte quadrant; sed potentia minores contra morbum adeo Herculeum minime valent.

Quamobrem, sexto, his & plerisque aliis remediis nihil juvantibus; multi *Salivationem* quasi Athletam fortissimum, ac tanto hosti unice parem commendant. Attamen prægrandi huic expectationi eventus non semper respondet; fateor enim me hoc remedium in quatuor personis impetigine graviori, & medicamentis aliis obstinatâ laborantibus, sine commodo expertum fuisse. Quidam ex his per inunctionem ex hydrargyro, aliique per catapotia ex præcipitato solari, in sputationem copiosissimam, quam per xx. circiter dies pertulerunt, ciebantur; quo temporis spatio elapso, eruptiones omnes squamosæ, & papillarum Corymbi evanuerunt; nihilominus ad Terapejam confirmandam potus diæteticus ex decocto sarsæ, cum crebra sudatione subtus cratem & debita purgatione interjecta, institutus per mensem continuabatur: attamen hoc cursu finito, cum nulla tunc impetiginis vestigia relinqui viderentur, intra mensem alterum, nova ejusdem morbi seges pullulare incipiens, brevi tempore ad solitam maturitatem accrevit. Porro cum unus ex iis hanc medicinam repetere, atque alter post duas morbi reciduas, eam vice tertia experiri voluit, uterque demum post immanes tot ærumnarum perpessiones de curationis spe decidit: unde constat luem veneream, quamvis summe malignam, atque ulcera fœdissima & Cacoëthea carnes ac ossa depascentia excitantem, multo facilius, certius quam Impetiginem sanari posse.

Cujus ratio si inquiratur, obvium erit concipere; posterioris hujusce Affectus causam, in miasmate maligno, & prorsus heterogeneo, sanguinem & liquorem nervosum ad tempus quoddam inficiente, & quasi venenante, eorundem vero crases non prorsus evertente, aut quoad futurum penitus depravante, consistere quapropter à salivatione, aut diæta sudorifica, virus illud totum extirpantibus, atque superstite dein genuina sanguinis & humorum indole, cura peragitur: verum in Impetigine graviori, sanguinis particulæ elementares, & primitus constitutivæ corrumpuntur, adeo ut nisi harum crasis, & legitima diathesis restituantur, evacuationes quæcumque, atque materiæ malignæ venenosæ, aut heterogeneæ cujuspiam expurgationes, ut ut copiosæ, & eradicativæ, parum aut nihil efficient. Quare non immerito plerique olim celebris medici, morbum hunc confirmatum, ac ad lepræ confinia evectum, vix ac ne vix curabilem censuerunt.

2. Hunc morbum scorbuto inveterato supervenientem, eventus nequicquam melior attendit; forsan hinc

hinc medendi intentiones paulo certiores eliciantur, quando hic affectus, istius basis, sive radix supponitur; nempe ut Indicatione Therapeutica primaria inde sumta, remediis antiscorbuticis potissimum insistatur; verum hujus generis acria, & calidiora, uti *cochlearia*, *Nasturtia*, *Rhaphanus silvestris*, *piperitis* aliaque sanguinem nimis incitantia, quatenus crasin ejus plus dissolvunt, & coagula Tartarea ad cutim uberius propellunt, semper noxæ potius quam emolumento esse deprehenduntur; atque ob hanc rationem, *Thermarum usus* sive *balneatio* in aquis calidis, quæ siquidem per diaphoresin copiosissimam totius corporis humores evacuat, atque cutis poros absterget, ac summe mundificat, in hoc morbo valde proficua videatur, sæpissime in tantum à juvando abest, ut eruptiones exinde plurimum augeri, & exasperari soleant: novi enim plures haud graviter impetiginosos, Bathoniam nostram ad Balneandum in aquis calidis profecto, inde prorsus leprosos rediisse. Quapropter, si quando hic affectus symptoma scorbuto ἐπιγινόμενον existit, acrioribus, & elasticis quibusque vitatis, temperatiora solum, atque *sale nitroso*, aut *vitriolico*, aut *volatili* prædita exhibeantur. Cujusque horum generis species & formulas quasdam proponemus; *sale nitroso* imprimis præpollent *Chrystallum minerale*, *herbarum quarundam succi*, vel *decocta* & *acidulæ quædam* purgantes.

♃. *Chrystalli mineralis, sive nitri summe purificat.* ℥j. *florum salis Armoniaci* ʒj. *simul terantur in mortario vitreo, detur ad* ʒj. *ter aut quater spatio* xxiv. *horarum.*

♃. *Folior. sedi majoris M.ij. contusa coq. in lactis recentis lib. j. ʃʃ. donec in serum, & coagulum vertatur, colatura facta, liquor clarus sumatur ad lib. j. bis in die.*

♃. *Foliorum Taraxaci M.vj. in massam contusa ponantur in olla fictili vitreata cum operculo, quæ clibano post panes extractos indita, stet per horas vi. vel viij. dein massa in colum effusa, liquor clarus effluat, cujus dosis* ℥iiij. *ad vi. ter aut sæpius in die.*

Fructus Cucumeris virtute nitrosa præditus, & per experientiam contra hunc morbum utilis probatur; quare loco Acetarii, ubertim & sæpe comedatur; porro tres aut quatuor eorum in taleolas incisi, aquæ fontanæ lib. iij. per noctem clausę infundantur, liquori claro effuso, adde salis prunel. ʒij. vel iij. dosis lib. ʃʃ. ter aut sæpius in die. In eundem usum etiam decocta ex foliis, una cum fructibus in aq. fontan, facta conveniunt.

Acidulæ sive aquæ quædam minerales Catharticæ, cujusmodi imprimis sunt istæ de *Morth Hall*, Analysi per evaporationem facta, salem nitrosum quo imbuuntur manifesto referunt, earumque potum per plures dies ad iiij. circiter libras assiduum, contra impetiginem leviorem juvare, aliquoties comprobavi.

2. At vero *Acidulas sale vitriolico* præditas, cujusmodi sunt *Spadenses*, atque nostrates *Tumbrigenses*, tum *Astropenses*, istis *nitrosis*, imo & quibusque aliis medicamentis longè pręstare, & pro curanda impetigine, plus

plus valere, superius innui. Quibus, his utendi non datur opportunitas: aquas communes chalybe nostro impraegnatas, adeoque acidulas istas exactissime referentes, bono cum successu, contra hunc morbum propinare soleo. Propter sales minerales, aut saltem ob particulas in iis mercuriales usu venit, quod *stannum* & *Antimonium* pro curanda Impetigine à multis praedicantur, & cum aliis remediis praescribi solent. *Rasura stanni*, & *pulvis Antimonii* crudi in cerevisia pro potu ordinario infundantur: item decocta ex *sarsa* cum lignis contra hunc affectum instituta ingrediuntur.

3. *Salis volatilis*, pro impetigine graviori, imo plane leprosa curanda, virtutem insignem satis commendat *vipera*, ejusque praeparatorum usus. Hoc morbi istius Antidotum, experimento casuali primo inventum fertur, quatenus nempe [uti Galenus refert] potus è lagena cui vipera imponebatur, ad quendam Elephantiasi laborantem, venenandum, ipsumque adeò è miseria sua liberandum datus; protinus in remedium cessit, & affectum neci destinatum, à morbo insanabili viso expedivit. Huc etiam refertur Analogia, ab animalis hujus natura desumpta, unde colligitur ipsum in hoc morbo juvare: quandoquidem enim *vipera* exuviam suam squamosam quotannis deponit, ideò putaret quispiam, particulas ejus ad excutiendam leprosi pelliculam crustaceam va ere; verum his, ut non multum tribuamus, quandoquidem ex crebra observatione constat remedia viperina in impetigine, ac lepra prodesse; certe juvaminis ratio sali volatili, quo plurimo hoc animal praeditum est, adscribi debet. Hujus enim particulae, salia fixa, & acida in affectorum sanguine praepollentia destruunt, eorumque combinationes dissolvunt; attamen *Sal*, *spiritus* ac *oleum* è viperis chymice extracta, ob particulas quas ab igne extrahunt empyreumaticas, & summe elasticas, in hoc morbo minime conveniunt, uti etiam nec *spiritus*, aut *sal volatilis*, *C. Cervi*, *fuliginis*, *sanguinis*, aliique consimilis *Armoniaci*; quia nempe sanguinem & humores supra modum exagitandos, eorum crases dissolvi, & corruptelas uberius in cutim propelli faciunt. Quare simpliciora *viperarum praeparata* uti *juscula* ex earum carnibus Aquae incoctis; *potus* earundem infusionibus, aut incoctionibus impraegnati, atque pulveres ex iis siccatis & tritis confecti, contra hunc morbum utilius praescribuntur. Porrò non tantum *viperarum*, sed alius generis *Anguium* ovipararum carnes elixae, & loco cibi ordinarii comestae, opem saepe egregiam praestant.

3. *Impetigo*, sive papillarum eruptiones squamosae, & in figuras velut corymbeas efformatae, *luis venereae* inveteratae, adeo frequens, & familiare symptoma est, ut quosvis affectione ista laborantes, annon aliquod istius malignitatis cujus conscii sunt lateat, imprimis interrogemus; atque ita rem habere si deprehenditur, statim *specificis* contra hunc morbum quibusdam ac *Antiscorbuticis* omissis, protinus ad *decocta ex lignis*, iisque parum, aut minime juvantibus, ad

medica-

medicamenta ex *hydrargyro* deveniendum erit. Et quidem hac methodo, plures pro impetiginosis, & leprosis habitos, cumque aliis remediis ad hos morbos appropriatis diu incassum tractatos, & misere divexatos, facile ac cito curavi: atque hanc impetiginis speciem, ad luis venereæ, cujus appendix est, *Pathologiam* referimus.

Indicatio secunda Curatoria, *morbum* ipsum & *symptoma* primarium, sc. Eruptiones squamosas, & pustularum corymbos respiciens, *remedia Topica* cuti exteriori, propter affectus hosce tollendos adhibenda præscribit: in quem finem *balnea*, & *linementa* imprimis conveniunt: quæ tamen nisi causa procatarctica, viz. *sanguinis diathesis Tartarea* prius expurgetur, raro aut nunquam per se juvant.

Hujusmodi *Topicorum* farrago ingens, tum apud Authores medicos, tum apud empiricos, & agyrtas vulgo prostat: è quibus tamen universis, *Balnea* aut *linimenta è pice liquida* confecta, cæteris quibusque, utriusque generis remediis longe præstant, revera ut illis unicis, nisi quod odorem valdè tetrum emittunt, utendum fuerit; quapropter compositionum, & cum & sine *pice liquida formulas* quasdam subdemus.

Itaque pro *Balneis* usitatum est, *aquas* doliis, in quibus pix liquida includebatur, aliquandiu contentas, & infusione impraegnatas adhibere: vel

℞. *Picis liquidæ lib.* ij. *incorporetur cum cineribus albis*, & *cribratis in massam crassiusculam*, *quæ coq. in aq. fontan. s. q. addendo folior. hederæ terrestris*, *fumariæ*, *Marrubij albi*, *radic. lapathi acuti*, *Enula Campan. an.* *M.* iiij. *f. Balneum cum regimine usurpandum*: *vel paretur hujusmodi decoctum*, *sine pice liquida*, *pro impetiginosis odorem ejus horrentibus.*

Balnea sulphurea, tum *Naturalia*, tum *artificialia* minus convenire, imò priora sępiùs officere, crebra experientia deprehenditur: quin etiam *Balneatio* quæcunque caute admodum adhiberi debet: nam quatenus administratio hæc sanguinem exagitat, & effervefacit, crasin ejus (uti modo dictum est) plus dissolvere, & corruptelas in cutim uberius suffundere periclitatur.

2. *Linimenta* quorum usus & tutior, & commodior est, triplicis sunt generis sive gradus, sc. *lenia*, *mediocria*, *fortissima*, cujusque horum exemplar unum aut alterum proponemus.

1. Primo igitur in *Impetigine leviori*, ubi eruptiones & papillarum corymbi pauciores, & perexigui sunt, commendatur *saliva jejuna*; item liquor ex lignis viridibus, dum uruntur exudans; item mera fricatio cum radicibus lapathi acuti contus. & aceto macerat. Vel,

℞. *Olei Tartari per deliquium*, *olei nucum*, *vel Amygdal. amararum per expressionem*, *ana p. a. f. linimentum locis affectis bis in die adhibendum.*

2. Secundi Generis linimenta, pix liquida ingredi, ad instar omnium haberi solet.

℞. *Unguenti rosacei* ℥vj. *picis liquidæ* ℥ij. *simul liquefacta misceantur. Vel*,

℞. *Portionem carnis vervecinæ pinguiorem*, *quæ frustis radic. lapathi acuti*, *consita*, & *veru infixa*, *assetur: atque interea*, *dum pice liquida sensim instillata*

instillata continue imbuitur, utriusque deliquium, in vase supposita exceptum, pro unguento ad impetiginem præstantissimo servetur.

3. Linimenta contra hunc affectum fortissima, sunt Mercurialia, quæ nimirum aut hydrargyro, aut præcipitato constant. Prioris formulæ, & compositio eadem sit, ac quæ supra contra scabiem præscribitur. Quoad alterum.

℞. *Præcipitati albi* ʒiij. *unguenti rosacei* ℥iij. *misce, pro litu partium maxime affectarum:* horum usus in hoc morbo maxime suspectus esse debet; nam si forte sputatio ciebitur, materiæ poris cutaneis impactæ saburra perquam immensa movebitur, quæ si tota confertim nimis versus ductus salivales irruens, circa gutturis partes aggeretur, suffocationis periculum incurretur.

Ante aliquot annos *Virgo illustris* familiæ, temperamenti calidioris, utpotè sanguine acriori, & sallo originaliter prædita, postquam *Impetigini* perdiu, fere usque ab Ephebis obnoxia degisset, circa pubertatem, graviori modo, eadem laborare cœpit; nam pustularum squamosarum Corymbi, non tantum brachia, & crura, aliasque corporis partes obtectas, ubique obsiderunt, sed etiam manus, & faciem, in tantum defœdarant, illam ut in publicum incedere, cumque aliis ordinis sui conversari puderet. Remedia minora fere innumera, sine ullo successu adhibebantur; Thermarum usu primo melius habere visa, exinde tandem deterior facta est. Acidulæ Astropenses, quæ nonnullos impetiginosos integre sanarunt, huic parum, aut nihil opis contulerunt. Quapropter cum methodus quæpiam ordinaria minus affecisset, proposui demum ut salivationem, quasi remedium ceteris quibusque potentius (ac uti dicitur) ultimum, experiretur. Huic consilio cum & patiens, & parentes ejus facile consentirent, statim corpore per Catharsin, & Phlebotomiam rite preparato, juxta morem nostrum, exhibui *pilulas ex præcipitato solari* per duos dies, & post unius intervallum, & Pharmaco tertia vice repetito, sputatio copiosa & laudabilis incepit, & sine malo quovis symptomate per mensem processit; cui tamen in debito tenore sustinendæ, artuum juncturis, & locis maxime affectis, modo his, modo illis, *litum subinde mercurialem* applicandum curavi. Ante cursum hunc finitum eruptiones omnes evanuerunt: nihilominus in medelæ confirmationes, simulque ob Hydrargyri extirpationem, mensem alterum purgationi, sudationi subtus cratim, & diætæ ex decocto sarsæ, chinæ, &c. impendebat; quo tempore perfecte sanari visa, ita per quadraginta circiter dies perstitit. Dein vero, quamvis exactam victus rationem observaret, morbus idem repullulare cœpit, atque sensim accrescens, demum in statum uti prius ἀγειον assurrexit. Hoc verum eventu confusus, suasi ut à fluxu menstruo qui nondum eruptus, brevi expectabatur, alterationem in melius speraret. Attamen post longam inde moram, ἔκκρισις ista tandem eveniens, & deinceps regulariter habens, nullam morbi istius curam aut levamen, sed potius exacer-

cerbationem intulit. Quare iterum ad Pharmaciam recursus habetur, atque remedia diversimoda, cujusque fere generis tentantur: quæ cum omnia incassum fuerint, efflagitabant amici, ut salivationis cursum denuo subiret; viz. in hanc spem adducti, methodum istam, quæ imprimis pro tempore brevi curarat, secunda vice adhibitam, pro longiori saltem, aut forsan integre sanaturam. Itaque ex illorum votis, eodem sputationis, & sudationis cursu per bimestre spatium repetito, indeque pustulis, & eruptionibus squamosis, ubique evanidis, puella insignis tunc denuo ad valetudinem recuperari videbatur. Verum intra sesquimensem, à medicina finita papillæ, earumque aggeries, sive Corymbi rursus apparent, atque sensim indies numero ac mole auctæ, tandem majorem quam antea totius corporis defædationem accivere: adeo morbus iste, Hydræ similis post unum caput amputatum, cum septemplici reviviscit.

Novi alium virum robustum, & habitu corporis Athletico præditum, qui postquam Impetigine per multos annos laborasset, morbo tandem ingravescente, ac ad statum ἄγειον evecto, per totum corpus vitiligine alba, & quasi leprosa obducebatur; ut unaquaque nocte, squamæ instar furfurum magna copia intra lectum deciduæ, in acervos colligi potuerint. Hic curationis ergo, imprimis remedia cujusque fere generis ordinaria, sine ullo tamen fructu tentabat; deinde vero salivationem ex Mercurio leviorem expertus, nihilo melius habuit; postmodum ea methodo repetita, à sputatione longa & graviori ad sanitatem restitui videbatur; verum intra tres menses, idem morbus repullulans brevi ad pristinam feritatem pervenit; quinimo cum tertia vice molestissimum illud medelæ genus subiret, affectus iste pro tempore quodam abigi visus, redibat; & deinceps invitis tum hac, tum alia quacunque methodo durante patientis vita, Tyrannidem suam exercuit. Non opus erit de *Lepra* hic quidquam disserere, quæ morbi prioris tantum gradus intensior, medelam fere nullam admittit. Quod spectat ad alios Tumores, eorumque sc. species multiplices, & cujusque illorum Ætiologias diversimodas, fateor me vix continere posse, quo minus in amœnissimum hunc speculationis campum descenderem. Verum hoc perinde ἄλογον ac insolens videatur, ac si quis longo cursu defatigatus, ac ad finem anhelans, ultra metam excurrens, illico stadium inchoaret novum.

CAP. IX.

De Atheromate, Steatomate, & Meliceride.

ATHEROMA *tumor est præternaturalis propria tunica contentus, originem ducens ab humore pulti simili, sine dolore, simplicis coloris, nec digitis facilè cedens, nec, iis remotis, facilè iterum extuberans.*

STE-

STEATOMA *tumor est præternaturalis propria tunica contentus, originem trahens à materia sebo simili ejusdem ubique coloris, mollis, ab exiguo principio augmentum paulatim sumens, digitis difficulter cedens, at iis remotis facilè ad primam magnitudinem rediens.*

MELICERIS *tumor est p. n. propria tunica conclusus, ortus ab humore melli simili, sine dolore, rotundus, & facilè cedens digitis, & iis ablatis, facilè iterum ad pristinam figuram rediens.*

DIFFERENTIA. Materia hæc melli, sebo, aut pulti similis circa articulos se congregans *Ganglion*, & circa colli glandulas *Glandula*, *scrophula* sive *struma* dicitur; sed in brachiis, pedibus aut capite *Tubercula*, & si ex lue Venerea, *Tophum*, constituit.

CAUSA horum tumorum *pituita* est, in uno magis, in altero minus à naturali constitutione recedens, quandoque, ast rariùs, melancholiæ mixta.

SIGNA eorum definitione exhibentur.

PROGNOSIS. Rarissimè sine Chirurgiæ ope curantur. Quòd si vesicula rumpatur, aut tota non auferatur, fistula ferè aut ulcus fœdum remanet, quod difficilis & tardæ curationis est.

CURATIO. Tolluntur quandoque, licèt rariùs, *Dissipantibus* fortioribus: Balsamo Peruviano aliquot curavi: Emplastro oxycroceo aliqui utuntur, aut sequenti:

R. Ladani unc. j. Myrrh. rub. drachm. iij. Camphor. drachm. j.

M. F. Emplastrum.

Aliud:

R. Gummi sagapen. Ammoniac. an. unc. ʃ. Rad. pyrethr. Euphorbii an. scrup. j. ʃ. Sulphur. drachm. iij. Ol. succin. drachm. j.

M. F. Emplastrum.

Quod si materia sua ex membrana, ruptione facta, exierit, *exedentia* s. *corrodentia* adhibenda, alia enim nimis debilia forent.

Exedentia, Corrosiva, Cathæretica.

Radices Hellebori nigri. Gallæ ustæ, Nuclei dactylorum combusti. Ærugo æris, Alumen ustum. Calx viva. Vitriolum. Mercurius sublimatus & præcipitatus. Spiritus & oleum vitrioli. Spiritus salis, Liquor tartari. Unguentum Ægyptiacum, Fuscum Felicis Wurtz. Cinis quercus, sarmentorum vitis, &c.

Placet

Placet nonnullis Arsenico hic uti, & Auripigmento, ast non nisi summo cum periculo usurpantur iis in locis, ex anatome cognoscendis, quibus nervi accumbunt. Cuti carnosisque excrescentiis minori cum periculo applicari possunt.

Unguentum plerumque sequens sufficit.

R. Vitrioli optime dulcific. drachm. j. *Ærug. æris scr.* j. *Vng. Ægypt. unc.* ʃ.
M. F. Vnguentum.

Siquidem ad suppurationem tenderint, quod tamen rarissimum, naturam Chirurgus adjuvet *maturantibus*.

At omnium tutissima via tumores hos auferendi ea est, quam cap. 8. partis primæ monstravimus. [a]

CAP.

[a] Lupiæ quæ ut plurimum de genere atheromatum, steatomatum, aut meliceridum sunt, si pharmaciæ non cedant, chirurgia avelli debent. Remedia quod spectat, præter ea quæ adducit Autor, non inutile fuerit adjicere fæculentiam illam quæ è limacibus rubris per quatriduum in vase terreo cum pauco sale detentis, educitur; & si videas tumorem sic evanescere, adhibebis laminam plumbeam cum pauco mercurio currente amalgamatam, eamque ad magnitudinem lupiæ efformatam, desuper eam fortiter ligabis, impositis præterea laminæ stupis albuminibus ovorum, sale & alumine imbutis; hoc etiam remedium ganglium, (de quo historiam mox ex Clar. Joh. Muys adducemus) discutit. Chirurgia tumoribus hisce medetur, eos vel novacula exscindendo, vel ligatura, aut remediis causticis consumendo, dummodo vasis grandioribus, nervis, aut tendinibus non adhæreant. Si basis minor fuerit, facilè erit illam unico filo colligare; si verò fuerit crassior per ejus medium transigenda est acus filo induta, per cujus extrema ab utraque parte constringetur; nam si unico filo, aut funiculo circum basim convoluto illud perageretur, statim ac tumor marcesceret, ligatura eum non ampliùs constringeret, sicque vel singulis diebus de novo constringendum foret, quod dolorem sæpiùs quàm par est renovaret, vel per ligaturam tentata excisio non obtineretur. Quòd si tumoris basis tam magna fuerit, ut nulla ratione per ligaturam sanari possit, ille est novacula amovendus, & propterea incisio in tumoris cute deducetur longitudinalis, advertendo ne chystus seu folliculus novacula attingatur postea, à partibus quibus adhæret separabitur, cavendo ne folliculi particula aliqua supersit, quæ igne etiam, si aliàs fieri non posset, veniret consumenda. Vulnus ad instar aliorum vulnerum recentium curabitur. Si tumor ejusque basis, tam fuerit magnus ut unica incisio non sufficiat, cruciatim incidendus erit ad suas usque radices, postque separata,

per excoriationem cute, ejus basis novacula in circulum deducta quasi enucleabitur, & funiculus duplicatus per acum transmissus circum illam validè contorquebitur, ut hęmorrhagiam arceat, dum radices & vasa tumorem enutrientia rescindentur, quod fiet dimidio supra ligaturam transverso digito; si nimium cutis pro vulnere contegendo supersit, quod superfluum est exscindetur, vulnusque pro more aliorum tractabitur.

Ganglium in lupiarum classe vulgò reponitur, etiamsi aliqua inter ea intercedat differentia, quæ tamen cùm ad praxim, quam hic præcipuè illustramus, non multùm faciat, sufficiat imprę sentiarum, illius historiam & curationem è Clar. Joh. Muys Chirurg. rationali adferre. Adolescens, inquit ille, sedecim annos natus, conquerebatur de tumore duro, indolenteque, qui in superna manus dextræ parte situs, mole sua nucem avellanam adæquabat, eratque ejusdem cum cute sana coloris; atque jam tertius mensis erat, ex quo æger post laborem consueto majorem hoc malo affectus est. Jacebat nempè tendo in superna manus parte, cujus tubuli ab insueto labore ita distorquebantur, ut humores in circulatione, multas obstructiones pro obstaculo offendentes, stagnarent in tubulis tendinis, tandemque ab humoribus à tergo insequentibus, propellerentur usque ad membranam illam quæ tendinem investit, ubi, efformata sibi cavitate, colligebantur & concrescebant aliquatenus particulæ viscosiores, tenuioribus interim abeuntibus, & sic exortus est tumor, de quo hic ago, & qui ganglii nomine à plerisque appellatur. Ego pollice manus meæ tumorem hunc validè satis compressi, eumque hoc pacto extemplo evanescere vidi, dum sc. vi compressionis humores tumorem constituentes protrudebantur iterum quaquaversum per tubulos tendinis.

Sed quia obstructiones sic nondum sublatæ erant, ideò recidivæ formidine tenebar, quapropter ad humores viscosos attenuandos, & obstructiones reliquas tollendas, imposui emplastrum de ranis cum mercurio, & strictam satis ligaturam, quæ impediebat, ne humores viscosi in consueta cavitate iterum, ut antè, congregarentur. Sed ubi tumor hic jam per aliquot annos duravit, tunc à pollice comprimente tolli non potest, sed adhibenda est ferula lignea, non differens ab illa, quâ præceptores in castigandis pueris utuntur, nisi quòd plumbi portio in illius medio infusa jaceat; & talis ferulæ unico ictu, ægroti facie à manu affecta in dorsum aversa, prorsus evanescere vidi ganglium, quod per quadriennium patientem vexaverat, cujus medela tunc brevi per emplastrum hic citatum, & strictam ligaturam absoluta fuit.

CAP.

Cap. X.

De Scrophulis, s. Strumis.

STRUMÆ s. SCROPHULÆ *tumores sunt præternaturales propria tunica contenti, ex humore melancholico & pituitoso originem habentes, atque tuberculorum specie in collo locisque vicinis prodeuntes.*

DIFFERENTIA. Mobiles aliquando sunt, aliquando fixæ: aliquando simplices sunt, & aliquando plures reperiuntur.

CAUSA. *Melancholia* est, aut *Pituita*, aut utraque mixta.

SIGNA. Tumor durus est, inæqualis, & rarissimè dolorificus.

PROGNOSIS. Tumores hi tardioris difficiliorísque curationis sunt, imprimis si plures fuerint aut immobiles. Periculosi sunt, cum dolorifici evadunt, & in cancrum degenerare minantur, aut si nervo, aut insigni venæ adhærent. Hæreditarii aliquando sunt, nonnunquam certæ regioni aut civitati endemii. Curati plerumque cicatricem turpem relinquunt. Nervus recurrens ubi dissecatur vox perit, sæpe vita ipsa.

CURATIO. *Diæta* eadem hic observanda quæ in Oedemate aut Scirrho.

Purgatio necessaria, *Venæ sectio* minus. *Sudoris provocatio* eodem modo & mediis, ut in lue Venerea, instituta, plurimum hic efficit, imo vel sola strumas tollit.

Quandoque mediis internis, quibus vis singularis scrophulas curandi tribuitur, consumuntur.

Talia sunt.

Rad. Aristolochiæ rot. Bryoniæ, Cyclaminis, Filipendulæ, Morsus diaboli, Iridis, Pimpinellę, Pyrethri, Scillę, Verbenę, Scrophulariæ. Folia Cupressi, Apiastri, Rutę, Satureię. Flores genistę. Cancri combust. Testæ ovorum ustæ, Sal gemmę, Spongia.

Spongiæ recentes valde commendantur, si vel decoquantur in cerevisia, pro potu, bis terve de die sumendo; vel calcinentur, pulverisque drachm. s. tempore matutino & vespertino exhibeatur. Sunt qui Pulverem seq. valde laudant.

R. Cineris spongiæ marinæ, Ossis sepiæ, Piperis longi, Cinamomi, Salis

Gemmæ, Pyrethri, Nucum cupressi, Gallarum quercus, Flor. rosar. rubr. an. unc. ʃ.

M. F. Pulvis. Dosis scr. ij. vel drachm. j.

Vel

R. Lapid. spongiæ drachm. iij. Sal. gemmæ drachm. ij. Tartari drachm. j.

M. F. Pulvis. Dosis scr. ij. vel drachm. j.

Extrinsece Resolventia & *Emollientia* medicamenta usurpantur; his nihil efficientibus *Suppurantia* adhibentur. Suppuratione facta, ulceris maligni curatio instituenda.

Quod si prædicta nihil præstent, ad *Corrosiva media*, imò tandem ad *ferrum* ipsum accedimus.

Emplastrum egregiè resolvens & emolliens.

R. Gum. Galban. Ammoniac. Bdellii an. unc. ʃ. Bacc. laur. Staphydis agriæ, Pyrethri, Cumini an. drachm. vj. Stercoris columbin. drachm. j. Caprini drachm. iij. Axung. porci, unc. j. ʃ. Ol. Chamomil. unc. j. Ceræ & picis q. ʃ.

M. F Emplastrum.

Linimentum, quo humorum affluxus impediri, scrophulæque sæpius in totum tolli possunt.

R. Ol. myrtin. laurin. an. unc. ʃ. Ung. *martiat. unc. j. Argenti vivi florib. sulph. extincti drachm. vj.*

M. F. Unguentum.

Inungantur eo scrophulæ bis de die, si non consumentur, ad minimum imminuentur; Verum quotidie os ægrotantis inspicere tenetur Chirurgus: nam si linguæ aut gingivarum intumescentiam reperiat, ab unguento hoc abstinere debet; alias enim continua sequeretur salivatio. Emplastrum de Ranis cum Mercurio hoc in casu etiam prodest.

R. Gumm. Carann. unc. j. Mercurii vivi tereb. extinct. drachm. iij.

M. F. Emplastrum.

Dolor ubi adest, emplastro huic addi potest Opii drachma; ipsi enim & resolvendi, & dolorem sedandi, minime autem frigida, sed calida vis inest.

Medicamenta suppurantia cap. II. exhibentur, corrodentia cap. præcedenti.

In scrophulis suppuratis atque apertis valde probatur linimentum sequens.

R. Ol.

R. Ol. laurin. Ceruss. pulv. & aqua vitæ lævigatæ an. unc. j. Alum. rochæ unc. ſ. Salis drachm. ij.

M. F. Unguentum. [a]

CAP.

[a] Si tumores ſcrophuloſi, diæta, purgationibus & topicis diſcuti non potuerint, tribus mediis amoventur, ſc. vel ferro, vel remediis cauſticis, vel ligatura. Qui ſunt mobiles, benigni & indolentes, ferro curantur; qui immobiles, profundi, vaſiſque inſerti, & largiores ſpargunt radices, cauſticis, qui verò radicem habent tenuem, ligatura ſanantur. Si inciſio fuerit peragenda, æger in lecto aut ſedili collocabitur, tumque Chirurgus ſcrophulam ſiniſtra arripiet, eamque quantùm poterit extrahet, & cultro inciſionem ſecundùm fibrarum decurſum perficiet, hic decurſus in omnibus propè corporis partibus per longitudinem ipſam membri exporrigitur, præterquàm in collo, axillis, & inguinibus, ubi ſc. fibræ tranſverſim decurrunt. Si tumor fuerit grandior, inciſio cruciatim fieri debet, aut ſaltem ad formam folii myrthi. Poſtea blandè veniunt detegendæ venæ & arteriæ, atque ad latus trudendæ; tum hamis dilatentur & ulterius aperiantur inciſionis margines, & digitis linteis inſtructis, vel ſcalpelli manubrio, ſenſim ſeparentur mēbranę, ſcrophulas inveſtientes, & cum ſcrophula ſic tota fuerit detecta, avelletur, & radicitus reſcindetur. Advertendum interea ne grandiora vaſa ſc. jugulares venæ, arteriæ carotides, nervive recurrentes, lædātur; nam ab horum, ſc. nervorum recurrentium læſione, mutus ſit æger; ut patebit exēplo in hiſtoria Broncocele ex Clari. de Diemerbroeck mox adducendo; è venarum verò vel arteriarum læſione hæmorrhagia aleæ plena excitatur; Interim ſi hæc eveniat, vas læſum filo cerato colligandum eſt. Poterit etiam ſupprimi hæmorrhagia minor, admoto goſſipio uſto, vel vitriolo calcinato, vel pulvere ſtyptico Fabricii Hildani cujus baſis eſt ranarum pulvis, ſingulari, quem ipſe deſcribit modo, præparatus. Methodus conſumendarum ſcrophularum cum remediis cauſticis hæc eſt, in ipſarum medium inſinuatur cauterium, vel actuale, vel potentiale; poſt corrodentibus, & putrefacientibus, (qualia ſunt ſandaracha, arſenicum, & præcipuè illius oleum anodynum ritè paratum, oleum vitrioli, calx viva ſaponi admiſta, axungia porcina pauco ſublimato corroſivo prægnans, mercurius pulveratus, pulvis ex herinaceis combuſtis oſſibus ſepiæ, auripigmento; trochiſci de minio) glandula ejuſdemque folliculus abſumitur, vicinis interim partibus defenſiva apta applicando, ne ſc. inflammatio, vel corruptio ad illas ſerpant. Peculiaris efficaciæ eſt applicatio ſequens. ♃. Mercurii corroſivi quant. videbitur, tere in mortario, & admiſce mercurii currentis quantum abſorbere valebit, miſturam exprime, ut quicquid mercurii currentis non fuerit unitum ſeparetur, poſt illam immitte in aquam, aut potius ſuccum depuratum ſolani, vaſque ſoli expone, ter aquam, ſive ſuccum

succum decanta, & pulverem sic paratum axungiæ porcinæ admisce ea quantitate, quam complecti valebit, indeque fiat Cataplasma scrophulosis glandulis imponendum, illas intactis vasis putrefaciet, nec dolores maximos ciebit; Prima applicatio per quatriduum immota perstet, illaque pro exigentia iteretur, linamentis siccis iis locis semper impositis, in quos per Cataplasma satis profundè actum fuerit. Cicatricem quod spectat ea minus deformis evadet, adhibito oleo myrrhæ ex albumine ovorum per deliquium parato, & oleo è vitellis ovorum maritato. Ligatura curantur scrophulę basis tenuioris, in eamque adhibentur vel pili equini, vel filum cannabinum, vel sericum, quæ aliqui aqua arsenici priùs intingunt, singulisque diebus magis, ac magis constringendo, tandem tumorem præ nutrimenti defectu excidere cogunt.

Atque hæc de scrophulis; De Bronchocele de qua ne verbum quidem Autor jam aliquid addamus.

De Bronchocele, seu Hernia Gutturali.

Bronchocele, Hernia gutturalis, aliis Struma, tumor est colli præternaturalis, magnus & æqualis, atque ut plurimum indolens.

Illius plures dantur differentiæ; nam aliquando de steatomatum, aliquando atheromatum, aliquando meliceridum, genere est; aliquando purum existit sarcoma, cujus sc. materia est caro hebes & stupida; aliquando materiam thophosam, aliquando tartaream, aliquando gypseam, aliquando lapideam, aliquando ossa, aliquando filamenta & quasi pilos, aliquando carbones & alia non minùs prodigiosa concludit, ut nos ex parte vidimus, & alii ulterius se vidisse enarrant. Satis ex hisce patet nos de vera & genuina hernia gutturis seu tracheæ, (quæ rara admodum, & propè inaudita, in praxi,) & à distentis fistulæ pulmonalis membranis oritur, unde & vox & respiratio non parum impediuntur, imò etiam supprimuntur, verba non facere; neque etiam de tumoribus à dilatatis colli venis aut arteriis, in quarum illis mollicies multa cum retrocessione materiæ per compressionem, in his verò pulsatio magna reperitur; sed de tumore grandiore colli à vario infarctu orto, vel sarcomate ibidem efformato. Tumor hic aliquando ita magnus existit, ut in totum fermè guttur expansum cernatur.

Causa conjuncta est pituita seu lympha viscidior, sale multo, particulisque terrestrioribus impraegnata, unde pro varia sua coagulatione & concretione, varias etiam ementitur materiarum species. Hæc autem pituita à sanguine ad colli glandulas amandatur, postquam ibidem fuit collecta, propter causam aliquam antecedentem, victus nimirum rationem illi cumulandæ aptam, aquarum pro potu ordinario usurpaturum specificam qualitatem, (propterea endemius est hic affectus, ex parte Sabaudis, Allobrogibus, & iis qui Alpes & Pyrenæos montes incolunt, qui aquis gelidis, quales de rupibus scaturiunt uti coguntur) Ventriculi debilitatem, cibis dissolvendis imparem, &c. Adde aliquando pro ejusdem pituitæ, ad partes

tes, glandulas & membranas juxta laryngem sitas, derivatione, causam aliquam evidentem nimirum vim factam partibus istis, vel præ nimio nisu, in partu difficiliori, vel præ nimiis clamoribus in diuturnioribus atque intensioribus doloribus, &c. unde lacerata compage glandularum, diductis earundem membranis, & impetuosius lympha in ipsas devecta, non mirum si tum ipsius lymphæ, tum salivalis materiæ effusiones in viciniam fiant, quæ mora congelatæ, sensim magis ac magis indurantur, dum sc. evolante aquosiori motuique aptiori parte, terrestrior, quasi caput mortuum, in dies ulteriùs desiccatur, atque postea compressione qua viciniam urget dum circulationem in vasis varii generis, vel omnino impedit, vel remoratur, magis ac magis continuò augetur. Rationibus mox enarratis alia etiam addi potest, sc. obstructio in ipso parotydum conglomeratarum, aut conglobatarum corpore, vel in vasorum salivalium truncis, aut eorundem ramis aliquibus, enata; sic enim vel seri transcolatione per glandulas impedita, vel seri in glandulis transcolati, & ad os continuò derivandi, via obstructa, moras trahit illud serum, & moras trahendo inspissiatur.

De parte amandante, non mihi sanè convenit cum quibusdam, qui è cerebro humorem depluere, per sibi ignotas vias, nullique unquam demonstrabiles, asserunt: Quale enim cerebro cum partibus colli exterioribus commercium, præter illud quod per spiritus animales peragitur. Concedam forsitan ex systemate eorum qui succum tuentur nervosum, aliquando eò morbi deduci posse eum succum, ut non ampliùs spirituum animalium vehendorum officio, fungi valeat, sed potiùs fermenti sero coagulando apprimè inservientis vices gerat. Sic non tamen tota tumoris strumas constituentis materia, è cerebro depluere dicatur; nam quis non videt morbosi istius muneris partem præcipuam, imò ausim prope dicere integram sanguini deberi, qui dum sero nimiùm coagulabili imbutus, salibusque fixioribus & motui ineptioribus imprægnatus reperitur, aliquid sarcinæ suæ in glandulis per quas filtratur necessariò deponit, præsertim si præ fermenti aliundè advecti vi, salium illorū atque terrestriorū particularū præcipitatio priùs in glandulis fiat, sique, vel frigus externum, vel pororum immutatio per contusionem, aut alia id genus, præcesserint.

Prognosim quod attinet, si tumor hic fuerit scirrhosus, in cancrum quàm facillimè abit, nec est quòd aliquid per chirurgiam moliaris, quandoquidem sic fieret tantùm irritatio multa, quæ vitari & declinari totis viribus debet. Si ex tactu appareat, nec majoribus vasis, nec nervis, nec profūdioribus colli partibus adhærescere, nec interim tamen medicamentis cedat, est sanè quòd aliq; per cultrum & ignem, nec frustrà tentes. Si verò humor intercutaneus fuerit, nec profundius infiltretur, aut ejus malagma nimis exsiccatum non reperiatur, speranda ejus resolutio & absumptio à medicamentis admotis, si ea fuerint melioris notæ.

Indicationum prima erit pituitæ in toto sanguine evacuatio aut correctio. Secunda novi ejusdem proventus per

diætam, ventriculi corroborationem, sanguinisque & spirituum invigorationem, inhibitio. Tertia fluxionis ad partem affectam repressio. Quarta materiæ in tumorem aggestæ emollitio, resolutio & discussio, sique rebellior fuerit, per ferrum & ignem, sive actualem, sive potentialem totalis extirpatio. Quinta, si tumor in scirrhum cancrum minantem abierit, totis viribus humor est mitigandus & demulcendus, ne, vel minima irritatione promoveatur, & acceleretur, quod summopere est avertendum.

Diæta itaque sit mediocrite siccans & attenuans, propterea vitentur ea omnia quæ sunt, vel aquosiora, vel crudiora, vel crassiora, vel viscosiora, vel sale, aut fumo condita, vel acidiora, coagulationibus quippè conficiendis nata; vitetur nimia desidia, ut & nimius somnus, alvus servetur libera, sique illud per se non fiat, adhibeantur clysteria, aut alia id genus.

Remedia erunt & interna & externa; interna, præter purgantia, sunt varia. Boucherius Camberiacensis apud Nicolaum de Blegny decoctum commendat, cujus duo cochlearia, decrescente luna, mane & vesperi sumenda. ♃. Spongiam puram, affunde spir. vini quantum imbibit, colloca in medio stribitariæ coquullæ cupreæ stanno obductæ, & manipulo radicum porri circumda, superpositoque cooperculo, admoveatur ignis validus, qui urgendus, quousque contenta in carbones redigantur, demum in cacabum conjice, additis duabus aquæ fluviatilis pintis, cum una cotila, sulphuris communis unciis duabus, ebulliant, non igni imponendo, sed ope decem, aut duodecim grandiorum silicum, in ripa fluminis collectorum, & nunquam aliàs in usum ductorum: illos probè ignitos conjice in cacabum, relinquendo quousque desinat ebullitio: his exemptis tr nscoletur decoctū per chartam emporeticam, asservandum in lagena ritè obturata.

Non tam operoso artificio paratur vinum cujus efficaciam ego sæpiùs vidi. ♃. Salviæ M. ß. alumin. ʒjß. spongiæ ustæ ʒij. infunde in vini bene maturi ℔. ij. sume quatuor aut qu nque uncias, decrescente luna, matutinis horis, & iteretur pro exigentia.

Theveninus pulverem è borrace venet. & spongia trita ad ʒj. in vehiculo apto sæpiùs exhibet.

Clariss. D. Iohann. Iacob. Nozet Archiater Friburgensis apud Helvetios Celeberrimus, methodum curandæ herniæ gutturalis mihi amicissimè communicavit, quam hic inserere pergratum lectori fuerit.

Primò, sequenti remedio corpus expurgat. ♃. trochischor. alandh. extracti massæ pilular. cochiar. extracti agarici, āā gr. viij. mercur. dulc. gr. xv. olei garyoph. stil. gtt. iij. M. F. e. a. pilulæ pro una dosi in subjecto robustiori.

Secundò, corpore expurgato exhibet sæpiùs tincturam è speciebus hieræ, & pulvere guttetæ, cum spiritu vini extractam.

Tertiò, pro potu ordinario decoctum parat è guayac. sassafr. sarsaparill. ligno aloëtico, flor. lilii convall. salv. beton. pæon. & tilii.

Quartò, cùm per iteratas medicamentorum jam memoratorum doses

videt

videt humoris fontem aliquatenus exhaustum, secunda aut tertia quaque die hora somni exhibet extractum opii spiritui apopectico maritatum, ut sic fluxio reprimatur.

Quintò & præcipuè parat syrup. pro quo, ♃. spong. finiss. in carbones non in cinerem ustarum & pulver. ℈iiij. syrup ex decocto ligni aloës, fol. nasturtii aquat. flor. salviæ, beton. & sem. ocymi ℥ij. M. & capiat cochleare unum singulis diebus matutinis horis.

Pharmacopæa August. sequent. habet pulverem qui est Arnold. de Villa nova; ♃. spong. combust. pilæ marin. tostæ, ossis sepiæ, piper. long. & nigri, zingiber. cinnam. sal. gemm. pyrethr. gallar. lap. spong. ãã ℥j. pulverif. & misceant.

Clar. Josephus Donzellus in suo Theatro Pharmaceut. Italicè cõscripto cõmendat pulverem, qui, ♃ spong. mar. spong. stipitib. rosæ caninæ adnoscenti ãã ℥ij ex iis incineratis fiat pulvis, cujus ♃. ʒj. ciner. chart. bibulæ ʒij. cinnam. ʒß. corallor. rubr. pulverat. ʒiß. M. F. pulvis, cujus hic est usus; ♃. pulveris descripti ℥j. aut ℥ij. infunde in vase vino albo pleno, macer. dies tres, dein tempore plenilunii sumantur omni mane hujus liquoris ℥iij. donec incipiat luna crescere, quo tempore eo abstinendum, plenilunio verò subsequente reassumatur liquor ut priùs.

Usum salium volatilium ego præcipuè commendo, interque eos salem volatilem aromaticum & amarum meæ compositionis, cujus virtutes in hisce & aliis casibus non semel expertus sum.

Usurpentur præterea gargarismata, ductus salivales reserantia, lymphamque & humorem salivalem coagulatum fundentia, quale v. g. hoc fuerit. ♃. radic. ciclam. virent. verbasc. polypod. fol. beton. & rad. brioniæ ãã bulliant in vino. Item masticatoria ex myrrh. radic. imperat. angel. mont. garyophill. &c.

Exteriùs applicabuntur, emplastrum de cineribus, balsamo sulphuris tachamahacato prægnans; cataplasma è porris & baccis myrtill. vino incoctis; item è foliis & nucibus cupressi pulver. vino austero incoctis, & pulvere limacum rubr. sinapisatis. Sale volatili armoniaco spiritui vini artificiosè maritato, non sine fructu præterea tumor sæpius, sed parcè fovebitur.

Si hisce omnibus non cedat malum ad Chirurgiam deveniendum, quæ eadem prorsus hic erit, quam mox in scrophulis descripsimus. Hocce in negotio tantum advertendum, an tumor fuerit aneurisma, quod intactum relinquendum? anque vasis majoribus & nervis adhæreat? si enim nervus recurrens in hac excisione læderetur usum vocis perderet æger; ut illud abundè testantur historiæ ex Galeno, Avicenna, Amato Lusitano &c. cuivis facilè depromendæ; ut & propria experimenta in brutis animalibus sæpissimè instituta; Clar. Isbrand, de Diemerbroeck. historiam præterea læsi nervi recurrentis adfert, quam hic adducere non piget. Rusticus Hollandus, inquit ille, in conflictu quodam aurigarum vulnus cultro inflictum recepit in colli latus dextrum circa jugulum. Vulnus à Chirurgo cito curatum fuerat. Post aliquot deinde menses ad me venit, rogans ut ipsi aliquod

Bb 2 medi-

Cap. XI.

De Bubone.

BUBO *tumor est præternaturalis glandularum, ex impuro sanguine originem habens, rubicundus, dolens, renitens.*

DIFFERENTIA. Minor ubi est, minusque dolens, sed qui facilè suppuratur, *phyma* dicitur; *phygeton* vero, ubi Erysipelatodes magis est. Sub maxilla *Panus*, post aures *parotis* dicitur. *Benignus* alius est, alius *malignus* s. *pestilentialis*. Aliquando impuri coitus donum est, & ex eo contrahitur, sed tum *Bubo Venereus* appellatur.

CAUSA *Sanguis* est, sed nunquam purus, & semper humori alicui præternaturali mixtus.

SIGNA

medicamentum præscriberem pro maxima sua raucedine, qua statim ab accepto vulnere laborare cœpisset, & quam medicus ille, qui ipsum cum chirurgo tractaverat, nullis linctibus, tabellis, decoctionibus, aliisque medicamentis dispellere potuisset. Vox homini adeò exilis & rauca erat, ut vix, quid diceret, intelligi posset. Ego è vulneris loco animadverti nervum recurrentem transversim præcisum fuisse, per quem vocis efformandæ virtus defertur, hincque mediam vocalitatem deficere; quod malum cùm nullis remediis restaurari posset, ægrum pro incurabili dimisi.

Atque sic nostram de Bronchocele historiam finiemus, ni singularem in hoc morbo operationem à se institutam nobis exhiberet Clariss. Medicus Dominus De Muralto Tigurinus in Decad. secundæ Miscellan. Curiosor. Ann. 3°. quam hic adjicere minimè sanè pigebit. Paupercula, *inquit*, 30. annos circiter nata, inde ab incunabulis insignem strumam in collo gessit, ut vix respirare, nedum deglutire potuerit; nam tunc maximos dolores patiebatur, ægra fuit macie consumta, & pulsum habebat parvum, languidum: consultum judicatum est ægræ obstaculum ab organis respirationis & deglutitionis dimovere; struma itaque in parte molli & declivi profondiùs incisa, fundebat libram serosæ & glutinosæ materiæ, foramen vulneris spongia præparata adimpletum & diapalma deligatū est, evacuata omni materia, massa carnea pugni magnitudine comparuit, tam dura, ut nec cathæreticis, nec causticis potētialibus nec igni actuali cedere potuerit, cultro quoque resecari ægrè concessum, inventa fuere in massa hac quatuor ossa sibi cohærentia tam putida, ut adstantibus lypothymiam causata sint. Ossicula minora ultra duodecim inde quoque exempta, ægraque perfectè restituta est.

* Plura

SIGNA ſunt rubedo circa glandulas, dolor, calor, tentio, renitentia, pulſatio, quandoque febris.

Hepar atque lien ex ſententia Veterum ad inguina ſe exonerant; pectus atque Cor ad axillas; caput ad glandulas auris. Verum optimè hoc tempore alius uſus glandulis tribuitur, de quo & Tractatus varii conſcripti, & nos alio loco ſententiam noſtram pronunciabimus.

PROGNOSIS. *Benignus* nullius eſt periculi, niſi tardè diſſipari aut ſuppurari velit, nam tum facilè in fiſtulam degenerat. In axillis citius maturatur, quàm in inguinibus, & hic citiùs quàm poſt aures. *Malignus* contrà mortis ſubitaneæ plerumque ſignum eſt, etſi externorum ſignorum optimum dici queat.

Venereus lethalis non eſt, difficilè tamen curatur, & plerumque *Luem Veneream* prænunciat: præſertim ubi Venæ ſectionis aut repellentium remediorum uſu materia ad interiora reducatur.

CURATIO. *Diæta* hic eſt obſervanda uti in Phlegmone. In *benigno purgatio* eſt neceſſaria, modò ne vehementioribus fiat medicamentis. *Venæ ſectionem*, niſi febris gravior aut plethora exegerit, non magis hic admiſerim, quàm medicamenta *Repellentia*: Nam natura ubi inimicum ejecerit (quod plerumque criſi contingit) naturę miniſtrum non decet eundem ad interiora repellere. *Sudoris provocatio* in omni bubone valdè prodeſt, *Scarificatio* rariſſimè, niſi in malignis, & *Hirudines* nunquam, niſi in ſummè inflammatis.

Externa curatio eò eſt dirigenda, ut humor reſolventibus diſſipetur, quæ ob glandularum frigiditatem, fortiora requiruntur, additis quibuſdam attrahentibus, ſi in totum materiam haud eſſe expulſam ſuſpicio incidat: Verum in bubone dolorifico, neceſſarium eſt dolorem ſedare, antequam ad alia medicamenta accedas.

In dolore ſummo.

♃. *Mucilag. ſem. pſillii unc. j. ſ. Uitell. ovor. N. j. Croci drachm. j. Butyri recent. unc. ſ.*

M. F. Linimentum.

Vel

♃. *Fol. Malv. M. j. Farin. alth. Fænugr. an. unc. ij. Hordei unc. j.*

 Axung.

Axung. anatis, Ol. aneth. an unc. ſ.

Coq. ex lacte vaccin. in formam

Cataplaſmatis.

Reſolventia medicamenta ſuprà deſcripta ſunt, attrahentia infrà tradentur.

Quòd ſi diſſipari recuſet, ſuppuratio eſt procuranda, & iſthac via omnium tutiſſimè procedes. Deinde in tempore aperiatur, ſed potiùs lanceola, quàm cauterio; & tamdiu apertus reſervetur, donec totus diſſipatus fuerit.

In *pueris* ferme totum negotium naturæ committimus: Diæta bona præſcripta, & manibus locum affectum ſæpius attingere prohibemus. Vel Emplaſtrum Diachylon aut de mucilaginibus applicamus. Solo aliquando oleo Olivarum, Raparum, Chamomill. aut Lilior. alb. curationem perficere poſſumus.

In *Peſtilenti* nec Venæ ſectio, nec purgatio (quicquid etiam objiciant adverſarii) locum habent. Sufficiunt ſudorifera atque refrigerantia. Extrinſecè *attrahentia* in principio ſunt neceſſaria.

Attrahentia

Radic. Ari, Bryon. Ariſtoloch. Pyrethri, Dictamnus, Naſturt. Flammula, Porrum, Urtica, Allium, Cepæ, Ficus, Sinapi. Gummi, Galbanum, Ammoniacum, Euphorbium, Succinum. Cantharides, Caſtoreum, Fel tauri, Fimus Columbinus, Anſerinus Caprinus. Calx viva. Nitrum, Sulphur Fermentum, Sapo niger. Emplaſtrum Diachylon, Oxycroceum, Theriaca, Mithridatium.

℞. *Rad. altheæ unc. j. Ceparum unc. ij. Flor. ſambuci, Chamomill. an P. j Ficuum N. xij. Farin. fænugræc. unc. ij. Fim. columbin. drachm. ij. Theriacæ drachm. iij.*

M. F. Cataplaſma.

Vel

℞. *Rad. pyrethri, Sem. ſinap. an. ſcrup. ij. Salis commun. drachm. ij. Theriac. drachm. iij. Gumm. Ammon. in aceto diſſolut. q. ſ.*

M. F. Emplaſtrum.

Quidam Gallinam ſive Ranam per medium dividunt, & calide parti affectæ imponunt, quod ſæpius iterare ſolent. Aliqui podicem gallinę aut columbę viventis deplumatum pro aliquo tempore

pore admovent. Alii totum *sectione* auferunt, quod periculosum valde, & nequaquam permittendum. Omnium optimè procedunt, qui mox in principio *Vesicatorium* buboni applicant, & deinde insequenti tempore matutino aut vespertino vesicam aperiunt & denique attrahentibus curationem perficiunt. Magni usus, maximarumque virium est sequens Emplastrum.

♃. Empl. diachm. cum gumm. De Mucilag. an. libram ſ. Vng. basilic. unc. iiij. Semin. sinap. unc iij.

M. F. Emplastrum.

Plura ad curationem bubonis facientia, vide in nostra Pestis descriptione.

In *Bubone Venereo* nec *Venam secare*, nec *corpus purgare* licet, quamdiu, externis mediis eum curari posse, spes ulla affulserit, ne humores maligni, quos natura eiecit ad interiora retrahantur, sicque lues Venerea causetur; sed *suppuratio* procuretur omni arte suppuratusque tumor illico, etiam materia nondum cocta, aperiatur. Pertinax si fuerit, ubi plerumque solet, *attrahentia*, cucurbitulæ imprimis applicandæ sunt. His nihil efficientibus, universa sanguinea massa inficitur, quare ad generalem curationem luis Venereæ ut procedamus, necesse est. Primo adhibendum est, & sæpius iterandum, decoctum purgans quod statim præscribam, usquedum bubo prorsus evanuerit, & sanguis satis purgatus sit.

♃. Rad. Chinæ, Salsæparill. an. unc. iij. Polypod. unc. j. Cort. lign. guajac. unc iij. Fol. sen. el. unc. ij. Agarici trochisc. drachm. ij. Cinamom. drachm ij. Infusa tepide in s. q. aq communis per hor. 24. Coq. & Expression. libr. vj. Adde Syr. rosſ. solutiv. cum senn. unc. IV.

M. Dosis unc. vj. vel unc. viij.

Hæc à quibusdam decoquuntur cum cerevisia veteri aut vino; Sed accurate observanda est ægri ante acta diæta, temperamentum & ætas. Purgationem fortiorem si desideres, drachm. j. aut drachm. ij. Trochisc. Alhandal. hisce addi possunt. Quòd si nec hoc suffecerit, gr. v. aut. vj. Mercurii præcip. albi admisceri possunt, modò vires permiserint.

CAP. XII.

De Carbunculo.

CARBUNCULUS *tumor est præternaturalis ex sanguine adusto genratus, & partem in qua colligitur corrumpens.*

DIFFERENTIA. Græcis *Anthrax* dicitur, Latinis *Ignis Persicus*, Germanis *een Koole*. Qui inter Anthracem & Carbunculum distinguunt, de lana caprina rixantur: nulla enim hic differentia locum habet, quàm quòd modò major, modò minor, quandoque magis, quandoque minùs malignus sit.

CAUSA. *sanguis* est *adustus*, bilis atræ naturam assumere, adeoque putrescere aptus.

SIGNA sunt simplex quandoque pustula magna, aut plures minores: hac aperta crusta se exhibet nigra, in circumferentia inflammata. Crusta ablata, non pus, sed caro spongiosa occurrit. Pars affecta dolet, febris adest, vigiliæ vexant.

PROGNOSIS. Periculosus valde qui niger est, imprimis tempore pestilentiali, parti principi vicinus, magnus, & subitò evanescens.

CURATIO. *Purgantia* fortiora valdè mihi suspecta sunt; sufficiunt *Enemata* aut *Laxantia* v. g. *Cassia fistula*, *Manna*, *Tamarindi*, *Cremor Tartari*, *&c.* Imò suspecta magis *Venæ sectio* ad animi deliquium (quod vult Galenus) instituta: & hic sufficiunt *Hirudines* aut *Cucurbitulæ* scarificatæ. Præcipuum *Sudoriferis & Refrigerantibus* tribuo. Externè eadem quæ in pestilenti usurpant.

Crustæ ad separationem Emplastrum hoc valdè commendatur.

R. Theriac. Vet. Mithridat. an. unc ſ. Fermenti, Terebinth. an. unc. ij. Mell. rosat. unc. j. ſ. Butyr. recent. unc. ij. Vitriol alb. unc. j. Fuligin camin. unc. ijſ. Sapon. nigr. unc. iij. Croc. drachm. iij. Vitell ov. N. iij.

M. F. s. a. Emplastrum.

Medicamenta externa hoc in casu sæpissime sunt mutanda; & *Suppurantia* nihil ad rem faciunt, quoniam humores sua sponte facilè corrumpuntur. Horum loco, crusta jam separata, usurpari potest Ung. fusc. Fel. Wurtz. Ægyptiacum, Mel rosar. &c. [a]

CAP.

[a] Plura vide in Tractatu de Peste, ubi de carbunculo, ejusque cura, tum ex Autoris mente, tum ex aliorum quorundam Celebriorum agitur.

CAP. XIII.

De Cancro.

CANCER *est tumor præternaturalis ab atra bile originem trahens, rotundus, durus, lividus, dolorem movens, venis circumcirca turgidis, pedes cancri referentibus.*

DIFFERENTIA. Non exulceratus Græcis *Carcinoma*, & exulceratus Græcis *Phagædana*, & Germanis de W*olf* dicitur.

SIGNA. In principio vix cognoscitur, quia lentè & tardè proserpit, & vix pisi magnitudinem exæquat: aliquando subitò, aliquando paulatim accrescit, & ex gravioribus symptomatibus facile cognoscitur. Durus tumor est, renitens, calidus, dolens, lividus, aut niger, rotundus cum inæqualitate quadam, & undique venis tumefactis inflammatus.

PROGNOSIS. Cancer medicamentis rarissimè curatur, Chirurgia sæpius, sed non sine periculo: mediis acrioribus qui utuntur, exulcerari eum faciunt. Occultum sive cavitate quadam corporis detentum aggredi in consultum, nisi exilis valde fuerit, & sectione facilè tolli queat.

CURATIO. *Diæta* hic eadem locum habet, quæ in scirrho. *Purgatio* convenit frequens, *Venæ sectio* cauta, aut saltem *scarificatio*. Commodi quoque plurimum adferre poterunt Menses fluentes in muliere, & hæmorrhoides in viro.

Externè valde nocent suppurantia, & fortiter discutientia: Sed sequentia conducunt.

Medicamenta ad Cancrum.

Radices Ari, Filipendulæ, Gentianæ, Scrophulariæ, Tapsi barbati. Folia Polytrici, Sedi majoris, Agrimoniæ, Nicotianæ, Plantaginis, Solani, Cynoglossæ. Sperma ranarum, Ceti; Cancri combusti. Plumbum ustum. Stercus humanum. Emplastrum Diapompholygos, de Plumbo, Diasulphuris, de Ranis cum Mercurio. Saccharum Saturni. Camphora.

In Cancro non exulcerato.

℞. *Succ. plantagin. Intybi, Sedi major, Solan. Acet. rosac. Ol. myrtillor.*

C c

lor. an unc. j. Terebinth. Venet. drachm. ij. Agitentur in mortario plumbeo cum pistillo plumbeo,

Addendo

Cortic. granator. Citr. an. drachm. j. Boli armen. Plumb. ust. Camphor. an. drachm. ſ.

M. F. Linimentum.

In Cancro ulcerato.

R. Gallarum. Cortic. granator. an. unc. ſ. Gypſ. uſt. unc. j. Bol. Armen. unc. ſ. Plumb. uſt. drachm. ij. Ciner. teſtar. cancror. drachm. j. Tereb. & mellis q. ſ.

M. F. Unguentum.

Hiſce & ſimilibus medicamentis Cancer non exulceratus ſæpè curatur, & exulceratus ita cohibetur, ut vix niſi poſt aliquot jam elapſos annos ulteriùs ſerpſerit.[a] Verùm plerumque horrendo atque pericu-

[a] Cancro plura conveniunt remedia, tum interna, tum externa, alia quidem ad palliationem tantùm morbi, alia verò ad ejus curationem, ſi poſſibile. Remedia interna, ſunt purgationes, primò admodum mites, & ſenſim fortiores redditæ, incoctis iis quæ humorem melancholicum ſaliaque maximè efferata & fundunt & mitigant. In eundem finem æger non alio utetur potu quam decocto ſcorzoneræ montanæ pauco vino admiſto: Præterea ♃. conſerv. rad. ſcorzoner. flor. bugloſſ. ãã ℥j. fæcul. rad. ſerpent. min. aſellor. in vino albo ſuffocat. & ppt. ãã ʒj. diaphoret. martial. albiſſ. ℈iiij. ſal. è cinerib. cancror. fluviatil. per elixiviat. extracti ℈ij. cum Syr. de fumar. ſimpl. & de abſint. ãã ſ. q. f. opiata mediocris conſiſtentiæ, de qua ſumat quindecim dies continuos, mane & veſperi ad quantitatem nucis avellanæ, ſuperbibendo aquar. cerefol. & cancror. fluviatil. deſt. ãã ℥iß. Non inutilis eſt etiam caro viperina in juſculis, pulvis lumbricor. terreſtr. cancrorum &c. Empyricum quendam vidi qui cancrum ad legitimam & laudabilem ſuppurationem deduxit, per pilulas exhibitas, ſine ullo topico; pilular. compoſitionem non perfectè novi, ſed aſſerere quidem poſſum earum baſim eſſe pulverem confectum è bufone calcinato poſt epotum mercurium currentem, cujus pars multa in calcinatione ritè peracta fixatur, virtute prædicti bufonis, quam perquirendam relinquo lectori curioſo.

Remedia externa propè omnia ſunt tantum palliativa, in illis advertendum, ne ſint nimis pinguia, nam nullus datur tumor qui magis à pinguedine abhorreat. ♃. Caſei recentis, lumbricor. terreſtr. pulver. rad. ſerpentar. raſæ, agitentur in mortario plumbeo, & ex iis fiat cataplaſma.

Vel

periculoso ferro res est tentanda: cancer enim forcipe fortiter adstringente est præhendendus & ita abscindendus, ut nihil omnino reliquum manserit, quoniam sic omnem oleam & operam perderes. Alii eum sola læva apprehendunt manu, aut filo per transversum trajecto detinent, atque ita per incisionem auferunt. [b]

Summo-

Vel ♃. far. secal. q. vid. coquatur in pulticulam, in succi cicutæ s. q. adde sub finem rad. serpent. pulver. cancror. fluviat. combust. & pulver. q. s. ut f. cataplasma. In non exulcerato præcipuè. ♃. Succi solan. ℥iiij. olei rosac. ℥ijß. ranar. ustar. & testar. cancr. pulv. ãã ʒiij. tuthiæ, plumbi usti & loti ãã ʒ ß agitentur in mortario plumbeo fiat unguentum. Vel ♃. tenella fraxini folia, coque in aqua, decocto partem fove & ex malagmate paretur cataplasma. Vel ♃. Theriacæ vete. ʒj. succi cancror. ℥ß. succi lactucæ ℥ij. olei rosac. ℥j. vitell. ovor. sub ciner. coctor. N. ij. caphuræ ʒß. agitentur in mortario plumbeo, & fiat unguentum. Cancro ulcerato crus occupanti carnes gallinæ quotidie apponantur, sic enim virus mitigatur, serpigo sistitur, & vicinarum partium exesio retardatur. In omni cancri palliativa cura præterquam quod, ut advertit Autor, corpus per intervalla est repurgandum, sanguis pro necessitate mittendus, hæmorrhoides viris, aut menses mulieribus, si substiterint provocandi, topica sint, linimentum ex succo solani agitato in mortario plumbeo, addito caphuræ pauco; succo deficiente, utere aqua destillata eaque camphorata, qua intinge lintea, quæ sæpè applicentur cancro. Vel ♃. tuth. alexandr. ℥ij. pulver. cancror. fluviatil. in furno adustorũ, litharg. arg. ãã ʒij. antim. plumb. usti ãã ʒj ß. succ. plan. tag. gallitr. solan. politr. cẽtinod. alleluiæ ãã ℥vj. alũ. roch. ʒjß. priùs colatis succis bulliant omnia ad succorum consumptionẽ, dein pulverisentur subtiliter, & agitentur in mortario plumbeo, donec colorem nigrum acquirant, & utere intra cancrum ulceratum, ponendo insuper unguentum pompholigos magistrale. Vel ♃. Stercor. bubuli ℔ iiij. herb. roberti, plantag. semperv. hyosciam. portul. lact. endiv. ãã Mjß. cancros fluviatiles xxx. pistentur omnia simul & destillentur alembico, aut saltem ejus capitello plumbeo, ex hac aqua fiat injectio frequens in partem, vel, si situs permiserit, inde cancrosa ulcera abluantur, & linamenta insuccata subinde renovanda apponantur, sic enim inflammationis acrimonia, & vis, obtunditur, & dolor sedatur.

[b] Post excisionem igne utere, tum ad hæmorrhagiam sistendam, tum ad malignitatis reliquias ulteriùs impugnandas. Sed antequam peragatur hæc operatio diligenter considerandum an tutò fieri possit, ut, si corpus non fuerit malè habitum, cancer perexiguus, & in aliqua ignobili parte, procul à magnis vasis, ac nervosis partibus. Hisce etiam omnibus adhibitis cautionibus operatio est semper dubia, & sæpissimè illi qui sic sanari creduntur, pejus habent quàm alii in quibus

Summopere à multis laudatur Arsenicum quoddam præparatum sive Merc. sublimatus, sed facta dictis non respondent sufficienter. Quod si ejus usum tibi placeat, quia in aliis casibus conducere potest, ejus præparationem Pet. Joh. Faber in suo Myrothecio Spagirico docet.

Quinta Essentia Arsenici.

Arsenicum crystallinum cum pari pondere salis petræ conjunges, & in alchool tenuissimum omnia reduces, & indes retortæ vitreæ fortissimæ, cui annectes recipiens satis capax & amplum, juncturisque bene clausis igne cinerum distillabis, servatis ignis gradibus, primo levis; ultimo fortissimus & violentissimus, donec exeant omnes Arsenici & salis petræ spiritus: his egressis & frigefactis vasis, recipiens disjungendum est à collo retortæ, cavendo à spiritibus qui intro sunt, quia venenati sunt; ideo illico occludendum est cum luto fortissimo os recipientis, deinde frangenda est retorta, & quod in fundo est, pulverandum est, & in novam retortam inducendum, & supra illum pulverem retortæ inditum, spiritus arsenici retenti intra vas recipiens sunt affundendi, & iterum distillandi, juncturis optime clausis, ut prius: idque ter aut quater repetendum, donec Arsenicum cum Salpetra sit perquam optime calcinatum: tunc temporis adhuc tuum Arsenicum forti tigillo impones, & per diem integrum dabis ignem fortissimum, ut quicquid in distillatione calcinari non potuerit tandem aperto igne calcinetur & comburatur calx illa Arsenici aqua pluviali stillatitia est solvenda, & solutio à terrestribus excrementis depurata & vindicata, clara & limpida filtro facta, evaporanda est & desiccanda, & iterum calcinanda fortissimo igne, donec nullas in solutione emittat fæces, sed tota solvatur calx, & limpida & clarissima permaneat aqua; tunc temporis desiccanda est, evaporata aqua: huic denuo affundendus est & connectendus ejus spiritus supra reservatus, sed prius oportet, ut sic septies rectificatus: hanc conjunctionem facies in matratio, vase vitreo sic dicto, propter rotunditatem quam habet in fundo, & longum collum, idque in balneo

bus malum tantùm palliatur, siquidem cancer semper est germen, seu proventus interioris mali habitus, qui operatione nullatenus, aliis verò viis difficillimè corrigitur. Interea super fœlici excisione oculi dextri cancrosi, ut & tumoris cancrosi ad radicem dentium, oculorum, atque alius in mala, vide Guilielm. Fabric. Hildanum Observat. Chirurgic. Centur. I. observat. I. & Centur. V. Observat. 27. & 28.

neo tepenti, donec calx suum biberit spiritum; tum demum in alembico vitreo per balneum separabis quicquid poterit separari humiditatis aquosæ, & remanebit in fundo calx butyrosa Arsenici, miræ virtutis, quam servabis in vasis vitreis optimè clausis.

Pulverem hunc misceto cum unguento basilico aut digestivo, & cancro ulcerato [c] imponito: sed in spongiosis & carnosis tumoribus magis proderit.

CAP.

[c] Clar. Joh. Vigerius in sua Chirurgia magna in cancro exulcerato extirpando, laudat pulverem arsenici de quo mox. Interim, inquit, vicinæ partes defensivo aliquo muniendæ, ne dolor fluxionem, & inflammationem accersat; pulvis intra triduum scarrham producet, qua remota & placato dolore, ulcus in modum cæterorum percuretur. Tum verò extinctum cancrum intelliges, cùm subjecta caro laudabilis apparebit, nullaque inde sanies putrida dimanabit. Inter omnia remedia laudo & probo sequens. ℞. Radic. serpentar. Majo mense, vel Junio collectam, in taleolas transversum dissectam, filo lineo trajectam, & ad umbram exsiccatam, nec parietem attingat, redigatur in pulverem tenuissimum, cujus sume quantùm volueris, adde arsenici crystall. partem tertiam, fuliginis camini parum, misceantur optimè, pulvis servetur in pyxide lignea. Carcinoma ulceratum priùs acu transforetur in formam crucis. Inspergatur pulvere supradicto, & fiet scarrha, quæ circa diem duodecimum decidet per se: tandem uteris emplastro sequenti. ℞. Galban. opopan. sagap. ãã ℥iiij. ammon. bdell. ãã ℥iij. in aceto destill. solvant. soluta exprim. & ad aceti consumpt. evapor. atque ad emplastr. consist. coquant. Postea ℞ olei chamom. ℔ij. hyper. ℔j. laurin. ℥iiij. terebinth. ℥j. petrolei ℔j. ceræ novæ ℔ij. ponantur simul cum prædictis gumm. & coquant. perfectè igne lento. Postea adde litharg. ℔ij. aristoloch. utriusque, oliban. mastich. myrrh. elect. corall. rubr. & alb. ãã ℥iiij. lap. calamin. ℥vj. Rabar. ℥j. flor. antimon. ℥iiij. Sal. vitriol. mumiæ, camphor. ãã ℥ij. pulveranda pulverentur, & cum supra dictis lento igne misceantur, continuè movendo, dum fiat massa emplastri, de qua formentur duo emplastra debitæ magnitudinis, unum cancro mane impones, alterum vesperi, mundando qualibet vice ulcus, & abstergendo cum panno lineo molli, & intrà paucos dies curabitur. Hoc emplastrum, addit idem, omnibus ulceribus, etiam scrophulosis medetur, absque ullo alio medicamento, neque inveniri potest ullum præstantius in cura cancri.

Cancri aliquot historias hic adjiciemus, & quidem primò quam de labii pseudo-cancro scribit. Clarisl. C. Stalpartius Medicus Hagiensis in suis Observationibus rarioribus. Singulas corporis

poris nostri partes, *inquit*, invadere posse cancrum, jam olim Galenus *lib.* 2. *ad Glauc. cap.* 10. *& lib. introd.* 16. docuit. Sæpenumero tamen contingit, ut nonnulli se cancros sustulisse glorientur, cùm ne simile quidem illis malum fuisset. Unde non famam tantùm laudemque inter plebeios affectant, sed & plus sapere aliis videri volunt ægrosque non raró decipiunt.

Muliercula quædam gravida, nec ætate provecta 22. April. 1682. meum imploravit auxilium, cujus labii inferioris parvum tumorem, minorisque fabæ magnitudinem nonnihil excedentem, cæruleique coloris, ac quibusdam cancrum habitum secabat Medicus Chirurgusque. *Corn. Solingius.*

In dissectione quæ crasso fiebat forcipe, è tumore præter viscosum, lentumque quendam humorem, nihil omnino profluere animadvertimus, qui, commordentibus labium dentibus, in læsam quandam glandulam (qualibus infimum labium, nec non aliæ oris abundant partes) juxta arteriolam quandam effusus, commodo exitu negato, stagnavit, unde glandula magis magisque intumescẽs, quicquid hoc est vitii produxit. Tumore itaque sublato, Hungarico supprimebatur sanguinis affluvium vitriolo, nec non lapide hæmatitide, ac postridie in partem affectam Syrupus è ros. sicc. illinebatur, unde brevi percuratum vulnus. Atque hæc ille, quibus quæ de eodem nodo eleganter scribit in suis Observationibus Medico-Chirurgicis Jobus à Meklren hic adjungimus.

Ictu, *inquit*, casu aut percussione, imò etiam ubi dentibus apprehendimus labium, nodus in eo producitur, quem ex doctrina Albucasis quæ habetur 2. part. Chirurg. part. 27. cultro primo exscindere, hinc alumine usto conspergere tenetur Chirurgus.

Nodum hunc quidam oleo vitrioli, alii cauterio actuali tollere tentarunt. Nobis arrisit modus mox declarandus, non nisi ubi cancri naturam induere incipit, locum inveniens. Inter varios in quibus extirpatio ejus à nobis instituta, etiam nominari potest Reverendus Doctissimusque Vir, *Dn. Iacobus Heyblok*, amicus singularis, qui fabæ magnitudinis nodum jam ab aliquot annis, cum molestia summa, venarumque tensione, in labio inferiore gestaverat.

Labium ipsum ope pollicis & indicis sinistræ manus incurvabamus, hinc cultro acuto crucialem apertionem instituebamus usq; ad nodum, ita tamen ne læderetur ipse; separatis hinc integumentis volsello nodum sensim extraximus, eo educto, cavitatem replevimus linteo combusto ad hæmorrhagiam, firmiter eapropter linteum hoc digitis compressimus, partim quo in totum sanguinis fluxio inhiberetur, partim quo quod in vulnere residuum, auferendum, tolleretur.

Styptico hoc ablato, ad mundificationem vulneris nil nisi *Mel Rosarum cum Spir. vini*, hinc ad consolidationem ipsam *tutiam* pulveris. applicavimus.

Nodos præter dictos observare itidem licuit nobis *Vesiculas* pituitosas, in labiis existentes, quas cancris annumerarunt varii, quo in arte Chirurgica plurimum experti habeantur Chirurgi.

Nihil aliud vesiculæ hæ sunt, quam

lymphæ

lymphæ extra vasa, lymphatica dicta, prolapsæ, eò quod per compressionem labii ex mutuo dentium contactu, lacerata. Sæpius eas forfice aperuimus, applicatoque *Melle Ros. cum aq. vitæ* curavimus.

Non rarò observare nobis datum vesiculis his dissectis, exsiccatisque, duritiem aliquam relictam esse, quæ & dolorifica, & molesta. Hanc sequenti modo tollere soliti sumus, uti testatur, inter alia, exemplum viri Reverendi *Dn. Christiani Harisocher, Theologi apud Alcmarienses in Ecclesia Remonstrantium*, in quo præsenti Viro magno *D. Egberto Veen*, Medico nostri loci curatio hæc peracta. Acum falcatam filo fortiore instructam cruciatim per labium affectum trajecimus, sic ut sola inter partem sanam & induratam continerentur, hinc sinistrâ manu filum utrumque, quatuor extremis gaudens, ita extendimus, ut, cultri acutioris ope, ictu uno alterove, duram partem ab ea quæ sana separaverit dextra. Vulneri imposuimus, ut supra, linteum combustum *Spiritu Vitrioli* madefactum, hinc *Mel Rosar. cum aq. vitæ.*

Hisceque de Nodo Labii dixere præcitati Autores, quod de alio morbo, cancro valde affini, os afficiente habet Clariss. Ioh. Muys in sua Praxi Chirurgica rationali hic addimus. Puetulum, *inquit*, biennem, qui jam per tres integros menses quartana laboraverat, non ita pridem invisi, ac inter ejusdem labium superius & gingivam inveni ulcus, quod ante quatriduum initium suum ceperat, satis altè sursum vergens, cavum, durum, dolens, nigricans, & graveolens.

Hujus nempe ægrotuli sanguis à cibo potuque acido & acescente, nec non à quartana diuturna, multò quàm par est evasit acidior, atque ita non tam alibi substitit, quàm inter labium superius & gingivam, quia sanguis & humores ibi facilè coagulantur ab aëre frigido per inspirationem admisso, nec non à reliquiis cibi inter dentes hærentibus, atque mora sua acorem contrahentibus.

Sanguis autem & humores stagnando tandem valde corrosivi evaserunt & sic fibrillas gingivæ & labii non tantùm vellicarunt valde, sed earum multas disruperunt etiam, atque hoc pacto exortum est ulcus altum, cavum, durum, dolensque.

Ut autem nigroris mox adducti rationem, eò feliciùs investigemus, priùs referre libet, quòd non ita pridem frustulum lintei candidi per microscopium meum conspexerim, & quòd singulæ fibrillæ ex quibus fila contorta erant, glaciei instar pellucidæ apparerent, sed unumquodque filum ex pellucidis istis fibrillis conflatum album cernebatur, non aliter ac aqua apparet quidem pellucida, sed spuma alba, quæ constat ex multis superficiebus sibi invicem ita superpositis, ut multum aëris interjaceat.

Cùm autem linteum hoc combusseram, non tantùm tota fila, sed singulæ eorundem fibrillæ oculo meo microscopio armato colorem nigrum offerebant, quia nimirum pori in linteo à vi ignis valdè distorti sunt, & particulæ multę sub forma fumi ex linteo

linteo avolarunt, sic ut radii solares in poris illis suffocati ad oculum meum non reflecterentur.

Et quod ignis in linteo effecit, hoc particulæ acido corrosivæ præstiterunt in ulcere, dum fibrillas disrumpebant, illarumque poros aliter figurabant & mutabant, imò multas particulas ex ulcere sub forma vaporis avolare cogebant, ut manifestum erat ex fœtore.

Ut autem multis mirandi causam præripiam, quòd acidum ad nigritiem inducendam concurrere scribam, volo ut conspiciant, quàm bonum atramentum ex decocto gallarum conficiatur cum aceto, in quo limatura chalybis priùs infusa fuit; aut saltem malum citrium cultello dissecent; nam tunc mox cultellum egregiè nigrescere videbunt.

Sola igitur ulceris graveolentia adhuc enodanda superest; ac ut prædicta comparatio hic loci mihi iterum inserviat, unumquemque olfacere jubeo ingratum odorem, qui in combustione lintei nostras nares plerumque ferit; nam quod agit ignis respectu lintei, idem operatur humor acido-corrosivus ulceris respectu, dum salis volatilis (quod magna copia in statu sanitatis continetur in partibus corporis humani, aliorumque animalium, ut destillatio docet) multas particulas corrumpit, illarum figuras immutat, ac ita easdem, solutis vinculis, quibus priùs alligabantur, avolare facit, quo tempore, cum aëre cui se miscent, in nares propulsæ, fibrillas nervorum olfactui inservientium nimio tremore agitant, & sic animæ graveolentis odoris conceptus exhibetur.

Phænomenis hujus morbi, in praxi tam sæpè occurrentis, & à nemine, quod sciam, hactenus dilucidati, perspicuè satis explicatis, mihi perindè erit, an cum Hildano gangræna, cum Carolo Batto, cancer, an verò cum Cornelio Van der Voorden dicatur ulcus Noma, quandoquidem ego meras illas quæstiones de nomine parum admodum moror, qui nihil capto nisi res.

Hoc autem malum celerrimè proserpit, & brevi ægrum jugulare potest, sicut ego ante duos menses expertus sum in puella quatuor annorum, quæ quinto post morbi invasionem die ad me deportata fuit, adeò deformis, ut homini vix similis videretur, nam dimidia nasi, & quarta linguæ pars jam absumpta erat, ac mala sinistra lapidis instar dura, magnoque foramine perforata, unde intra quatriduum juxta meam prognosim obiit.

His igitur sedato animo ponderatis sequens unguentum acido-corrosivo resistens præscripsi. ℞. Theriac. ℥iß. unguent. ægyptiac. ℥ß. gumm. laceæ, spir. sal. armon. cochlear. āā ℈ j. M. F. unguentum. Quo cum pauculo spir. vini misto calidè quotidie lavabatur sexies pars affecta, eique imponebantur lintea carpta eodem medicamento imbuta, atque hoc solo remedio non tantùm hunc puerulum, sed etiam plures alios feliciter ac intra breve tempus sanavi. *Hæc ille.*

Superest jam ut antequam huic de cancro materiæ finem imponamus, historiam rursus subjungamus horribilem

bilem & non minùs curiosam à Clariss. Domino Nozet nobis communicatam. Vir annor. 22. *inquit*, horribili cancro in gena sedente infamabatur, votante eo pro more ferali, ut tandem pomum aurantium mediocre sua cavitate monstrosè hiante haud ægrè caperet; erat ei alioquin status corporis commodus, ut malè habentis partis principis labes post multum examen argui à me vix potuerit. Hujus affectus incurabilis cura frustrà sperata Chirurgo data fuit. Cancrum autem ex Hyppocratis effato sacro melius est non curare, quam curare, curati enim, *ut inquit*, citius intereunt, id noverat Poëta *inquiens*.

Curando fieri quædam pejora videmus

Ulcera, quæ meliùs non tetigisse fuit.

Post mensis circiter unius conatus studiosos, & pro re nata prudenter audaces, repentina morte æger, absque ulla incidente causa periit. Subitum rei funestæ monstrum Chirurgum sollicitè movit, ut corpus secandum peteret, sicque sensuum judicio pateret causa tam insolens casus miserrimi, ubi id obtinuit, me rei curiosæ impatienter avidum officiosè ad spectaculum rogavit. Apparuit statim cadaver parvis punctis, quæ pulicum morsus imitarentur, rubris quibusdam, aliis lividis, multis subnigris ubique pictum; & dum ad sectionem omnia studiosè disponuntur, animadverti sensibiliter se se explicare ea, novorumque, nec non similium productione augeri: rei insolentia stupore aliquo commovit mirantem animum, sed cùm tacitè mecum ipso dubius discurrerem, notavi maculas eas in vesicas surgere separata ab adnatis carnibus cute, ut quædam nuces avellanas, aliæ nuces juglandes, æquarent, aliæ verò ovis gallinaceis magnitudine omnino non cederent, servato semper eodem colore, sed simul cùm omnia curiosè lustrarem, ulcus intuens vidi id fervente spuma repleri, & propiùs admotus audivi insuper iratum in eo murmur, atque sibilum non tacitum, utpote qui ab omnibus in hypocausto percipi facilè potuit. Aspexi Chirurgum, ut ille me, utrique plus stuporis quàm discursus erat, id ipsum imitatione fecit adstantium turba; muscitare dein dubiè omnes, timere tacitè, se seque cubito & pede modestè monere, aliisque tum oculorum, tum capitis, vel pro genio aliarum partium gestibus, invicem imperitè loqui; Ego interim furtim abrepto pallio me secretæ huic comœdiæ, ut suspicabar, non fidæ, subtraxi; tum illi loco imperantem Tribunum Plebis piè & ex officio monui, ut quàm diligentissimè cadaver suspectum terræ daretur, idque loco quoad fieri posset remoto, altoque sepulcro perderetur, ne suspecti virus effluvium aëre omnia ambiente imbibitum, & passim ab hominibus respiratione miserè haustum, contagione, nec non deinde horribili propagatione latè omnia contaminaret; insuper variis suffimentis, & aliis alexipharmacis illi domui prospexi. Sed ubi pacato animo rem licuit otiosè ruminare, didici, Chirurgum, ut mali pertinaciam vi superiore frangeret, ulcus irrigasse

Cap. XIV.

De Gangræna, & Sphacelo.

GANGRENA *est incipiens mortificatio in mollibus corporis partibus, plerumque post gravem aut male curatam inflammationem sequens.*

SPHACELUS, NECROSIS, SYDERATIO *mortificatio est perfecta non tantum partium mollium, sed etiam durarum.*

DIFFERENTIA. In *Sphacelo* partes prorsus sunt emortuæ: in Gangrena emori incipiunt, & sensus nondum est abolitus. In Gangræna cutis aliquo modo rubicunda apparet; sed in Sphacelo pallida est, mox livida & tandem nigra evadit. Sphacelus plus fœtoris adfert quàm Gangræna.

CAUSÆ utriusque sex sunt. I. *Frigus externum* aut aëris aut hyemis, aut medicamentorum repellentium. II. *Æstus externus*, ex ambustione aut usu medicamentorum corrosivorum. III. *Defectus nutrimenti*, qualis in Atrophia obtinet, aut vasorum compressione, vel obstructione, ex quorum angustia sanguis ad partem accedere non potest. IV. *Pororum occlusio*, *s. transpiratio prohibita*, unde caloris nativi suffocatio. V. *Humores maligni*, in corpore tales facti, aut à venenatis animalibus vel medicamentis contracti. VI. *Scorbutus*, qui proprietate singulari partes quandoque emori facit.

SIGNA

rigasse liquoribus urentibus, qui conspurcatas carnes ederent, & intimiùs adnatum malignitatis characterem, cum ferro secanti non pareret, ustione expungerent, eos autem à copiosis venulis erosione hiantibus bibitos, universæ massæ sanguineæ circulationis lege datos fuisse; inde tantam effervescentiæ phreneticæ tempestatem derepente exortam, quam ferre delicatum cor citra momentaneam perniciem nequiverit, perditis nempe spiritibus beneficis & modestis, suppressaque barbarè ebullitione religiosa vitalis ignis parente, quæ eum perenni similis materiæ fabricatione & effluvio sollicitè alit & fovet, ut vorax ignis parvum, exempli gratia, candelæ sibi vicinum absorbet & perdit; inde volatilisatione nimia tenuis & volubilis sanguis venis facilè sese extricans, primò cutem triplici colore fædavit, postmodum, ut sensim aliqua quantitate fuit conglomeratus, eam in altum coëgit: hinc pariter ex pruriente fervore in cancroso ulcere, nata spuma, natusque sibilus.

a De

Signa. *Sphacelus* facile cognoſcitur : pars nigreſcit ; caro ſpongioſa eſt ; ſenſus, calor, & pulſatio abolita.

At *Gangrænæ* ſigna variant pro cauſæ diverſitate. *Si à frigore* contracta eſt, dolor vehementer pungens in parte affecta ſentitur; rubra hæc primo, mox pallida, tandem nigra evadit : calor naturalis ſenſim extinguitur, & horror oritur ſimilis illi qui in quartana febre percipitur.

Si à cauſa externa calida, aut *pororum occluſione*, rubedo in album, & deinde in nigrum mutatur ; pulſatio & dolor ceſſant ; ſenſus imminuitur ; tandem puſtulæ quædam apparent, ex quibus humor ichoroſus profluit.

Si ex alimenti defectu, nec dolor, nec inflammatio, nec tumor adſunt ; corpus friget ; & morbus plerumque vel pedes vel brachia occupat.

Si à venenato animali, aut humore, dolores, febreſque continuo affligunt, syncopes adſunt frequentes, deliria quandoque ; Puſtula hic oritur, ſub qua nigra eſt macula quæ deinde per partem integram diſpergitur.

Si ex ſcorbuto, plerumque ſemper à pollice initium ſumit, maculiſve atque lineis ſubnigris exterius ſe manifeſtat, quæ in cruſtam ſiccam degenerant : ſequitur deinde partis ſtupor, & tandem mortificatio ipſa, ſine fœtore ullo. Dolor aliquando nullus adeſt, aliquando intenſiſſimus, in illis imprimis, qui ſe ab ira & triſtitia non ſatis temperant.

Prognosis. Niſi Gangræna ſubito ſiſtatur, in ſphacelum mutatur. In junioribus facilius curatur quam in ſenibus. Humores continuo ad partem affectam fluentes periculum adferunt, idque gravius eſt, ſi maligni fuerint. In Cavitatibus corporis, v. g. in Ore, Pudendo, Ano, &c. curatio admodum difficilis eſt, & talis etiam eſt, ſi Gangræna nervos atque tendines occupat. In Hydropicis lethalis ſemper. Ex ſcorbuto quæ originem habet ad aliquot menſes quidem protrahitur, ſed rariſſimè curatur. Sphacelum nulla arte, quam ferro & igne tollere novimus.

Curatio. In genere bonam Diætam exigit, imò aërem, cibum & potum exſiccantem atque refrigerantem : Sed quandoquidem hu-

jus mali tam diversæ existant causæ, Medicum Diætam præscribere oportet; cui etiam venæ sectionem & purgationem committimus; nam utraque aliquando valde necessaria, sed aliquando etiam admodum periculosa est. Haustus sudoriferi & Cardiaci magnopere conducunt, ast eos Chirurgia non præscribit; sed quia in hoc & aliis casibus requiruntur, ejusmodi naturæ medicamenta hic addere necessarium existimo.

Diaphoretica s. Sudorifera.

Radices, Angelicæ, Scorzoneræ, Levistici, Contrayervæ. Herbæ, Carduus benedictus, Fumaria, Scordium. Cornu Cervi. Unicornu. Bezoar. Lapis Porci Indici, Pedro Porco dictus. Aqua Theriacalis, Alexipharmaca. Diascordium. Theriaca. Mithridatium. Species liberantis. Antimonium diaphoreticum. Sal Absinthii, Prunellæ, Cardui benedicti. Rob. sambuci.

R. Diascord. Fracastor. ʒj. *Aq. alexipharmac. drach. ij. Card. bened. q. s. Syr. de limonib. unc. s.*

M. F. Haustus.

Cardiaca.

Aqua rosarum, Boraginis, Buglossæ. Conserva florum Anthos, Rosarum, Violarum, Borraginis. Bezoar. Cornu Cervi. Unicornu. Confectio Alkermes, Hyacinthorum. Rob. Ribium, Berberorum. Radices Scorzoneræ conditæ; Cortices citri & aurantiorum conditi. Saccharum perlatum. Sal Corallorum.

R. Aq. borrag. Buglos. an. unc. ij. s. Alexipharmac. drachm. iij. Cinamom. drachm. ij. Sacchar. perlat. unc. j. Confect. hyacinthor. drachm. s. Oc. cancr. præpar. scrup. ij. Spir. salis gutt. iiij.

Misce.

Sumat inde æger aliquoties quantum cochleari uno aut duplici potest.

Externe Cucurbitulæ & Hirudines, maxime vero *scarificatio*, locum habent, quamvis Chirurgorum nostrorum nonnulli sint, qui scarificationem omnino rejiciant, interim æque feliciter hunc morbum curantes quam illi, qui scindendo semper occupati sunt. Medicamentis utuntur sequentibus, putredinem egregie arcentibus.

Medi-

Medicamenta externa ad Gangrænam.

Radices Angelicæ, Aristolochiæ rotundæ. Herbæ Absinthium, Carduus benedictus, Nicotiana, Ruta, Brassica, Scordium. Flores Sambuci, Hypericonis, Meliloti, Chamomillæ, Lixivium. Aqua muriatica. Atramentum. Vrina humana. Spiritus Vini. Theriaca. Unguentum Ægyptiacum, Fuscum Felic. Wurtz. Fimus caballinus.

Sunt qui Cicutariam emplastro aut Cataplasmati miscent, & hoc modo magna præstant.

Vel

R. Summitat. absinth. Flor. Chamomil. Sambuc. an. M. ʃ. Herb. scordii M. j. ʃ. Rutæ M. ʃ. Micæ panis similagin. unc. vij. Fimi Caballin. unc. iij.

Coq. ex aq. muriatica, sub finem.

Addendo

Atrament. unc. ij. Spir. vini unc. iij.

M. F. Cataplasma.

Pars sana quoque conservari debet, partim ne humores affluant, partim ne Gangræna proserpat. Utile ad hoc empl. defensivum rubrum, aut Ceratum Vigonis; uti Cataplasma sequens.

R. Boli armen. unc. ʃ. Pulv. Gallar. Nucum cupres. Cortic. granator. an. drachm. ij. Farin. hordei unc. vj. Oxymell. simpl. q. ʃ.

M. F. Cataplasma.

Vel

R. Terr. sigillat. Bol. armen. an. unc. ʃ. Cor. cerv. præp. drachm. j. Camphor. scrup. j. Acet. rosac. unc. j. Ol. myrtillor. unc. iij. Album. ovi N. j.

M. F. Linimentum.

Curatio Gangrænæ ex Frigore.

Parte gangrænata nondum nigricante, nec à calore naturali destituta, sed cum dolore adhuc rubicunda, æger circa ignem collocetur, sed è longinquo, ut parti paulatim calor restituatur, quem in finem eadem fortiter Nive aut Aqua frigida fricetur, ægroque exhibeatur calido in vino *Theriaca* aut *Mithridatium*. Dolor frigusque si remiserint, inungatur calidè Ol. *Aneth. Chamom. Amygd. amar. Lumbricorum*, *&c.* Utile etiam hic decoctum raparum congelatarum pro fomento. Deinde media requiruntur validiora & calidiora, v. g. Oleum

Terræ Philosophor. Thereb. Castorei. Aqua theriacalis, Mithridatium: Vel fomento seq. utere.

R. Herb. scordii M. j. ſ. Vincetoxic. M. j. Rutæ M. ſ. Semin. urtic. Roman. Nasturtii an. drachm. iij. Coq. ex Vino albo Gallico Colatur. libr. j.

Adde

Spirit. Vini unc. ij.

Misce.

Parte jam emoriente scarificatio est instituenda, quoque jam enarratis medicamentis conservari potest.

Curatio Gangrænæ ex Calore externo, & occlusis poris.

Causa mali tollatur, si possibile sit: Huic si vinculum externum, medicamenta calidiora, aut nimis adstringentia ansam præbeat, illico à parte affecta removeantur, laveturque scarificatione prius adhibita, sequenti decocto.

R. Aq. Endiviæ, Solani an. unc. vj. Acetos. unc. viij. Aceti libr. ſ. Salis commun. unc. j. ſ. Scordii M. j Lupinor. unc. ſ.

M. & coque ad tertiæ partis consumptionem.

Deinde Vng. Ægyptiaco utatur Chirurgus, aut alio dictorum medicamentorum.

Curatio Gangrænæ ex defectu Alimenti.

Alimenta exhibeantur ægro Euchyma: Externa internave valde exsiccantia nocent. Partis fricatio moderate calidis v. g. Ol. Amygd. dulc. Olivar. Lumbric. Scorpion. Viperin. Axung. human. Vrsi, Gallin. &c. prodest. Necessitate urgente scarificatio fiat. Defensiva hoc in casu noxam adferunt.

Curatio Gangrænæ ex humore venenato.

Malignus humor si in corpore ipso hæserit, sudorifera, refrigerantia, & cardiaca medicamenta præcipuum præstant. Purgantia enim & venæ sectionem frequentius nocuisse quam profuisse observavi.

Defensiva externe applicata inutilia sunt, sed Cucurbitulæ, Hirudines, & Medicamenta attrahentia summe necessaria existimantur.

Verum si extrinsecus accesserit, certissimum medium *Cauterium actuale*: quod, ne malignitas uberius proserpat in tempore adhibendum. Eadem quo sistatur, defensivum parti sanæ imponendum, duorum

rum digitorum transversorum distantia à parte læsa, sic simul affluxus humorum impeditur. Alias in hirudinibus, cucurbitulis, medicamentis attrahentibus, aliisque supra allegatis, tota salus sita est.

Curatio Gangrænæ ex Scorbuto.

Media Interna Medico committimus. *Externe* hæc probata sunt.

R. Semin. genist. Vrtic. Roman. Rutæ an. drachm. j. *Summitat. absinth. drachm.* ij. *Gumm. Galban. Ammoniac. an. in aceto dissolut. drachm.* vj. *Ol. Iuniper drachm.* iij. *Ceræ q. s.*

M. F. s. a. Emplastrum.

Vel

R. Ol. lumbricor. terrestr. Laurin. Rutac. an. drachm. ij. *Castorei drachm.* j. *Spir. vini drachm* iij.

M. F. Linimentum.

Vel

R. Rasur. lign. Guajac. Sassafras. an unc j. *Rad. angelic. Chelidon. maj. Cortic. Tamarisc. an. drachm.* vj. *Fol. cochlear. Nasturt. aquat. an. M.* j. *Sem. Fœnicul. unc.* j. *Spir. Vini libr.* j. *s.*

Infusa per noctem destillentur in B. M.

Eo pars affecta foveatur: & si necessitas postulaverit etiam scarificatio institui debet. Deinde Chirurgus secundum artem procedat.

Gangræna ubi in *sphacelum* transit, & artus occupavit, fiat tunc exstirpatio eo modo, uti in parte prima hujus Chirurgiæ docuimus. [a]

CAP.

[a] *De Scroti sphacelo sublati hanc habet historiam Clariss. C. Stalpartius* Triginta ampliùs anni sunt, cùm quendam senem hic Hagæ cum Chirurgo Joh. Van der Beets viserem, cujus scrotum, postquam id ipsum jam diu hernia laborasset aquosa, tandem gangræna invaserat, ita ut putrefactione ad ventrem usque emoreretur, ipsique testes suis conclusi membranis conspicerentur nudi. Hic tamen non sine Divinæ gratiæ ope aptis remediis priorem valetudinem consequutus est: cutis enim recens, carnositasque quædam à cute, carnosaque abdominis membrana proveniens deorsum crevit, ac testiculos sensim contexit. Recens autem hoc scrotum glabrum omnino erat, rugisque carebat, tamque arctè continebat testes, ut loco moveri non possent.

De Gangræna in manu à defluxione acri sequentem scribit historiam Clariss. De Muralto Medicus Tigurinus Celeberr. in Miscellan. Curios. Decad. secunda Ann. 3°.

Fœmi-

Fœmina triginta duorum annor. maximum in manu dextra passa dolorem ardentemque, sine magno tumore; curæ causa Chirurgum adivit, qui bis venæ sectionem celebravit, & cataplasmata anodyna parti dolenti applicavit, sine emolumento, ut integram hebdomadam præ dolore dies noctesque cum motibus spasticis insomnes traduxerit: tunc digitus medius lividus & carpus sensum amiserunt omnem, ut de amputatione sermo factus fuerit; alius in consilium ductus Chirurgus, digitum emortuum separavit, & carnes sphacelatas cum tendinibus & nervis carpum integentibus abstulit, quousque sensus in parte perceptus fuerat, è qua magna quantitas humoris serosi acris, periostium & tendines alterantis, secreta est profundas itaque scarificationes & fomentationes alterantis, secreta est: profundas itaque scarificationes & fomentationes cum spiritu vini camphorato factas prodesse vidi; præter medium digitum prima phalanx carpi separata fuit, apostema tunc circa exteriorem carpi partem insurrexit, & ligamenta, tendinesque, cum aliis partibus spermaticis vix à gangræna liberari potuerunt, nisi per vini spiritum, myrrham, ægyptiacum, theriacam, & potiones vulnerarias, item aquam calcis cum præcipitato rubro, spatio autem duorum mensium percurata est.

Hujusmodi dolor intolerabilis ab acri desluxione in brachio Æditui nostro excitatus est, hic malignus humor unguentis calidis & suffumigiis tantopere exasperabatur, ut brachium cum manu integra gangræna corriperetur; vocatus sequenti medicamento usus sum externè: ♃. fimi equin. q. v. coque lento igne in aceto acerrimo, colaturam cum mica panis redige in consistentiam cataplasmatis; usurpavi quoque aquam cum qua butyrum antimonii prima vice edulcoratum est, & cum aqua calcis commiscui, ut colorem flavum acquireret & præcipitaretur. Internè verò bibit ægrotus tincturam rosarum, & decoctum vulnerarium, priùs digitum nullum movere poterat, post, ter ad minimum, cutes sphacelatæ, instar chirotecarum crassæ, à manu & digitis abscedebant, & æger sensum motumque in manu ad miraculum omnium recuperavit.

Supramemoratis historiis adde alias duas quas Clariss. Ioh. Muys in sua Praxi Chirurgica Rationali refert.

Anno 1680. die 7. Septembris fœmina sexaginta annorum in dorso, mammilla & brachio sinistro multis vesiculis summè dolentibus, & aquam limpidam continentibus subito correpta fuit, ac interea bene comedebat, nec intrinsecus ullum sentiebat incommodum, quamobrem per biduum remedia neglexit, quo tempore ego accersitus vesiculas aperui, & cutim ac carnem subjectam inveni nigram & gangræna affectam.

Scilicet fermentum summè acidum & corrosivum delitescebat immotum, & quidem valde profunde in poris istarum partium, & quamdiu ita jacebat immotum, non poterat inferre dolorem, nam dolor fit à motu solito vehementiore fibrillarum nervorum,

corpus

corpus autem immotum alius movere minimè potest.

Sed quamprimum fermentum illud acido- corrosivum ex poris suis expellebatur ab humoribus ex poris arteriarum egressis & per tubulos partium circulantibus, statim dolor ingẽs exortus est, ac mox coagulabantur humores circulantes & à fermento illo in acidum corrosivum mutabantur.

Jam humorum istorum coagulatorum particulæ magis lubricæ, flexiles & minores ab humoribus à tergo insequentibus propellebantur usque ad summam cuticulam, quam, quia ob poros ab aëre frigido constrictos penetrare nequibant, elevabant in altum & in formam vesicularum; particulæ autem crassiores, ponderosiores & magis acidæ remanebant in fundo, & fibrillas istarum partium disrumpebant ita, ut humores circulantes amplius intrare nequirent, atque hinc gangræna istarum partium exorta fuit.

Cum mihi jam manifestum esset, acidum corrosivum hoc in casu peccare haud difficulter colligere potui, quænam adhibenda forent remedia; scilicet illa, quæ noveram temperare acidum; & quia sciebam spiritum nitri & salis acidum à spiritu vini dulcescere, ideò lavamentum confeci ex spiritu vini, cui addidi lithargyrium, oculos cancrorum, spiritum cochleariæ, cretam, aliaque acido resistentia, illudque lavamentum sæpiùs de die applicui cum linteo quadruplici, ac interea patiens singulis duabus horis assumebat duo cochlearia ex sequenti mixtura acidum temperante, ut pars illius per arterias ad partes affectas veniens, externis remediis opem ferret.

♃. *Aq. melissæ* ℥iij.
Theriacal.
vitæ Math. ãã. ℥j.
Sacch. perlati ℥iij.
Coralli alb. ppr. ʒj.
Oculor. cancr. ppr. ʒjß.
Bezoard. mineral. ℈jß.
Spir. Cornu cervi Gtt. xx.
Sal. volat. oleos. Gtt. xxv.
F. *Mixtura.*

Lavamento prędicto per unum diem adhibito cum nondum multum proficerem, partes affectas scarificavi, easque lavi unguento Ægyptiaco mixto cum spiritu vini, nec formidabam damnum ex aceto, quod ingreditur Ægyptiacum, quia illud omne in coctione avolat, dum unguentum illud conficitur; præterea partium affectarum margines inunxi oleo de lateribus seu philosophorum, tandemque imposui cataplasma ex ruta, absinthio, dictamno cretico, radice galangæ, calami aromatici, farina lupinorum, hydromelle, aliisque acidum temperantibus.

Prædictis remediis per paucos dies usurpatis pus bonum generari cœpit, quod particulis suis blãde scindentibus disrupit reliquas intermedias fibrillas, quæ carnem vivam cum mortua adhuc connectebant, & sic partes gangræna affectæ separatæ sunt; & tunc applicui Therebinthinam communem mixtam cum unguento basilico & vitello ovi, unde omnes particulæ viscosæ tollebãtur, quæ poros arteriarum & vias tubulorum aliàs obstruere solent, ac sic continuò particulæ quædam ex arteriis egrediebantur, ulceribusque adhærescebant ob similitudinem superficierum, atque ita omnia ulcera, quæ valde cava fuerant, brevi carne repleta

conspiciebantur, quo tempore lintea carpta sicca apposui, & brevi cicatricem induxi per ea sola, nam omne pus aliàs rodens imbibunt, & oscula tenerorum vasorum penitus occludunt.

Atque ita nostra ęgrota die 21. Octobris pristinæ sanitati in totum restituta fuit.

Septuagenarius, Veneri, Bacchoque per totam vitam deditus, ac per intervalla frequentia spasmo dextri cruris correptus, Anno 1681. die 22. Februarii in febriculam non adeò vehementem prolapsus est; die 26. Februarii appetitus prius prostratus redire videbatur, quare æger eo die bis magnam copiam coaguli lactis ebutyrati valde acidi comedit, & eodem die circa nonam vespertinam conqueri cœpit de ingenti dolore pedis dextri, ac brevi post de ejusdem stupore ac algore; idemque dolor, stupor & algor intra duas horas ascendit usque supra genu. Die 28. Februarii ego accersitus sum, ac scarificans animadverti sphacelum totam manus palmam supra genu ascendisse, nam eousque frigus summum ac pallor aderat, & in scarificatione nullum doloris signum apparebat, sanguisque nullus effluebat, excepto pauculo sanguinis valde nigri ac coagulati in una aut altera parte prorepentis.

Hęc omnia attento animo contemplans, judicavi Veneris, Bacchique abusum sanguinem hujus viri, ejusdem subtiliori ac volatiliori portione sublata, nimis viscosum ac acidum reddidisse; & cum particulæ quędam acidæ ac viscosę hujus sanguinis per circulationem ad pedem dextrum pervenirent, illas ibi forsan substitisse, ac pertinaciter postea hæsisse, suâque morâ majorem acorem ibidem acquisivisse.

Hę autem particulę nihil mali effecerunt, quamdiu immotæ permanebant, sed ubi per intervalla ex latibulis suis propellebantur ab humoribus circulantibus, ac ubi ab iisdem in motum ciebantur, tunc spasmi dextri cruris causa extiterunt irritando & scindendo fibrillas illarum partium, ac ita occasionem præbendo majori spirituum animalium affluxui.

Continuatus autem Veneris, Bacchique excessus in hujus viri sanguine ferè nihil reliquit præter caput mortuum ut ita loquar, hoc est, nihil præter sanguinem valde viscosum ac acidum, qui rite in corde effervescere, ac per partes circulare non potuit amplius; hic autem sanguis, ubi à febricula illa majorem motum accipiebat, ac magis solito rarefiebat, poros arteriarum satis aperuit, ut multæ particulæ acidæ ac viscosæ egrederentur ac subsisterent, hocque potius contingebat in pede dextro, quam alibi, quia illic latebat acidum ac viscosum fermentum, quod acidum ac viscosum in sanguine contentum ad se appropinquare fecit eo modo, quem explicuimus in Observatione secunda; & forsan in causa est magna illa copia coaguli lactis ebutyrati valde acidi assumpta, quod hoc evenit die 27. Februarii potius, quam aliis diebus.

Particulæ autem illæ acidæ cum viscosis ex poris arteriarum die 27. Februarii egressæ, ac in tubulis pedis dextri subsistentes ac conjunctæ cum acido fermento inibi antea contento, laterum suorum acie fibrillis vehemen-

tem

CAP. XV.

De Paronychia

PANARITIUM sive PARONYCHIA *est tumor in digitorum extremitatibus insignem dolorem movens, originem habens ex humore acri atque maligno, tendines, nervos, periostium, imò os ipsum, corrodere valente.*

CAUSA *humor acris* est; ex *bile* aut *sero* generatus.

SIGNA sunt, dolor vehementissimus circa ungues, quique ægrum sic torquere solet, ut neque nocte neque die somnum capere possit: Hunc accedit inflammatio, quæ se aliquando per totum brachium extendit. Plerumque etiam febris, & quandoque deliquium adest.

PROGNOSIS. Quo malignior humor, eo graviora aliquando Symptomata, os, digitus, tota manus corrumpitur, imo ex nimio dolore aliquando æger vitam cum morte mutavit.

CURA-

tem valde motum impresserunt, atque ita dolorem illum produxerunt; fibrillæ vero impetum hunc non diu sustinere valentes brevi post prorsus dissectæ sunt, ac ita sensus doloris, quamvis fieret scarificatio, in totum sublatus fuit, & fibrillæ disruptæ in cincinnos resilientes tubulos pedis dextri ita obstruxerunt, ut spiritibus animalibus, nec non sanguini influxus denegaretur, atque huc etiam fecit coagulatio humorum in pede ab acido producta; hic igitur detexi originem sphaceli pedis dextri; & quod ille acido ortum suum debeat, confirmat sanguis ille niger & coagulatus, qui inter scarificationem effluxit, nam nemo nescit sanguinem nigrescere & coagulari ab acido.

Sphacelus igitur jam transcenderat genu, ac interea paulo supra partem sphacelo correptam dolor aderat intolerabilis.

Ego perpendens mecum ægroti dissolutam vitam anteactam, ipsius senectutem, pedem usque supra genu sphacelo tactum, & totam sanguinis massam tam graviter affectam, & præterea memor, quod nulli senes mortem evaserant, quos noveram hoc morbo unquam correptos esse, audacter astantibus & amicis ægroti mortem indubitatam prædixi, sed tamen interim pollicebar, me dolorem mitigaturum, quantum possem, &, si possibile foret, impediturum, ne malum amplius ascenderet.

Primo igitur patientem singulis duabus horis assumere jussi cochlearia duo mixturæ acidum temperantis & constan-

CURATIO. Digiti aliquamdiu hoc decocto foveantur.

℞. *Flor. Chamomill. Meliloti, Sambuc. an. M. s. Sem. lini, Fœnugræc. an. drachm. ij.*

Coq. ex lacte vaccino.

Aut applicetur hoc Catap.

℞. *Flor. anethi, Sambuc. Fol. hyosciam. an. M. j. Sem. papaver. Lini. an. drachm. iij. Farin. Altheæ unc. j. s.*

Coq. ex lacte vaccino in formam Cataplasmatis.

Deinde fiat *dissectio* partis affectæ secundum longitudinem digiti: & occurret plerumque macula una, & item altera rubicundior, humorem aliquem acrem, exigua tamen quantitate exhibens, mali omnis causam. Post apertionem tumoris, primo statim tempore perficiendam, *Theriaca* in Spir. vini soluta digito applicetur, toti vero manui *Defensivum*; sic sæpius die uno aut duplici curatio absolvitur.

Quod si hæc pars negligentia patientis aut Chirurgi in Gangrænam sive Sphacelum degeneret, exstirpanda est: nisi potius naturæ opus committere volueris, quæ sæpenumero sua sponte ossiculum separat atque ejicit.

Ali-

constantis ex aqua borraginis, buglossæ, theriacali, saccharo perlato, oculis cancrorum, corallo, bezoardico minerali, aliisque acidum infringentibus & viscosum attenuantibus.

Præterea decoctum ex aqua, vino, radicibus calami aromatici, Jenulæ campanæ, ex ruta, dictamno cretico, absinthio, farina lupinorum, &c. constans cum duplici linteo calide applicui, unde mox doloris levamen, quia acidum laterum suorum acie dolorem inducens inde temperabatur, quamobrem linteum, quamprimum exsiccabatur, eodem liquore de novo imbuimus, idque per aliquot dies continuavimus.

Ubi jam dies septimus Martii aderat, vidi lanuginem illam, quæ mucoris nomine vulgo venire solet, dispersam per totam cruris internam partem à talo usque ad genu, & quod si bonæ notæ microscopium tum temporis ad manus fuisset, multas plantas cum stipitibus, foliis, floribusque concinno ordine dispositas illic detegere potuissem ex crure hominis adhuc viventis propullulantes non aliter, quam fungus è terra provenire solet.

Æger interea nihil comedebat, ac febri singulis diebus sæpiùs veniente & evanescente corripiebatur, tandemque die 14. Martii horâ quartâ matutinâ placide obdormivit, pulsu ante mortem sæpè intermittente, qui quoque ab acido non difficulter deduci potest.

Massam

Aliquando nimia inflammatio Escharam excitat, sub qua insensilis carnea excrescentia reperitur: Hæc vel ferro vel medicamentis cathæreticis est tollenda, & denique digitus secundum artem curandus.

Quod si tardius accersitus magnam humorum collectionem reperias: Deinde tumore rupto aut aperto tendines summa cura à corruptione, in quam facile incurrunt, defendito, nisi hos potius resecare, vel idoneis medicamentis separare volueris. Repellentia hoc in casu summopere nocent.

Cap. XVI.

De Aneurismate.

ANEURISMA *est tumor præternaturalis ab arteriæ cujusdam ruptura exortus, continuo pulsans, digitis libenter cedens, ast etiam facile rediens.*

Causa. Arteriæ omnes, exceptis iis, quæ per cerebrum partesque omnes, alias consistentes magis dispersæ sunt, tunica duplici gaudent; harum interna corrosa aut rupta, externa in tantum extendi potest (absque ruptura, quicquid etiam contradicant alii) ut Aneurisma causetur. Nihilominus ubi tumor hic pugni magnitudinem habet, haud fieri potest, quin simul etiam externa corrosa aut rupta sit. Anatome sententiam nostram confirmat, Artis Chirurgicæ studiosi etiam mecum inquirant.

Poterit tamen & tumor hic excitari ab arteria dissecta, præsertim

Massam autem sanguineam totam infectam fuisse, atque eapropter extirpationem hic minimè convenisse, vel hinc liquere potest, quod tribus diebus, antequam æger moreretur, pes sinister à pollice usque ad talum etiam sphacelo correptus esset, & quod utraque manus duobus diebus ante obitum per viginti quatuor horas glaciei instar algeret, licet, febri postea valide invalescente, iterum incalesceret.

Quod vero remedia huic malo convenientia applicuerim, hinc liquido constare puto, quod sphacelus, qui prius, neglecto bono consilio, viginti quatuor horarum spatio à pollice pedis progressus est usque supra genu, quod ille, inquam, sphacelus post apposita mea remedia per duarum septimanarum intervallum non ascenderit altius quam unius palmæ latitudinem.

tim si tunica exterior undique uniatur musculis, & interna propt continuam pulsationem aperta maneat.

SIGNA sunt intumescentia paulatim increscens: color cuti sim lis: pulsatio continua; tumor minor digitorum compressione fa le cedit, adeo ut etiam omnino dispareat, sed facile redit: mai vero nec digitis facile cedit, nec pulsu magno gaudet; at st pitus observatur quasi bullientis aquæ. In capite tamen, & maxi Aneurisma post mortem inveni, nulla, dum in vivis erat hom præsente pulsatione. Circumspectione adeoque majori opus circa partes duras, quam in mollibus atque carnosis.

PROGNOSIS. Difficulter curatur, imò nullo modo, si magnu fuerit, nisi unà cum membro in quo occurrit tollere constitu. Diuturnum plerumque est malum, licet, nulla alia accedent causa, intra biennium eo interiisse hominem observaverim. Si mera ignorantia aperiatur, mors jam præ foribus adest, & a tequam exiverit Chirurgus, eas intrat.

CURATIO. Hanc si Chirurgus instituere desideret, etiam tempore vocari debet, & tum medicamentis adstringentibus a que repellentibus, fasciisque idoneis ægrotis opem ferre. Plum lamina imposita, & fortiter alligata, aliquando minora aneuri mata curavit.

Sed vero ubi increvit tumor, plurimi volunt cutem nos debe re incidere, & deinde arteriam supra & infra ligare, partemqu mediam, cum tumore, exscindere, nec vincula prius solvere antequam vulnus carne obductum, & nullus hæmorrhagiæ me tus fuerit. At operatio hæc periculosa, dolorifica, laboriosa, & aliquando parum prodest. Sed vita servari ut possit, membrum in tegrum tollerem. CAI

De arteria brachii vulnerata. Sequentia habet Clar. Ioh. Muys in su Praxi Chirurgica Rationali.

Militi quadraginta annorum nato gladii acie vulnus inflictum est in brachio infra cubitum, ex quo sanguis magno impetu & quidem subsultim prosiliit.

Illa nempè vulnerata fuit arteria, quæ palpatur, dum pulsus inquiritu ægrotorum.

Hæmorrhagiam narium aliquos medio sustulisse novimus, legimus que sanguinem post dentis extra-ctionem rapidissimè profusum ne- cem

cem nonnullis intulisse; quod si jam exiles adeò arteriæ apertæ possint esse lethiferę, in quantum vitæ periculum tantæ arteriæ apertura miseros vulneratos non adducet?

Medela igitur differri minimè debebat, quandoquidem in mora tantum erat periculum, ideoque statim, postquam adveni, duo lintea ad teretem figuram contorta instar crucis sibi invicem imponebam paulò supra vulnus, superpositâ deinde strictâ satis ligaturâ.

Sequens tandem medicamentum cum albumine ovi permixtum ac linteis carptis exceptum vulneri applicui;

℞. *Rad. tormentill.* ʒij.
Cupular. gland.
Nucum gallar. ãã ʒjß.
Mastich. ℥ß.
Boli armen.
Terræ sigilli ãã ℈j4.
M. F. pulv.

Interea temporis subinde æger assumebat duo cochlearia hujus mixturæ.

℞. *Aq. plantag.* ℥ij.
Rosar. ℥j.
Sacch. perlat. ʒiij.
Sanguinis dracon. ʒß.
Terræ sigill. ℈ij.
Sal. prunell. G. xxv.
Laud. opiat. G. iij.
F. Mixtura.

Atque ita subsistente sanguine vulnus non religavimus ante diem tertium, & tum temporis ex vulnere parum puris, nihil autem sanguinis promanabat; atque vulnus hoc adeò periculosum, deinde intra bimestre spatium boni digestivi ope planissimè consolidatum est more aliorum vulnerum.

Valde periculosum fuit hoc vulnus, sed multo fuisset periculosius, si supra cubitum sedem suam habuisset, quia hic unica magna arteria tantùm reperitur, quæ infra cubitum in duos ramos satis magnos dividitur, sic ut, uno per artem occluso, sanguis per alterum libere possit proficisci.

Aliquando contingit, ut sanguis ex arteria infra cubitum vulnerata impetuose prorumpens minimè sisti possit modo prædicto, ideoque tunc adhibenda sunt instrumenta quædam ferrea, quæ penes me habeo, quamvis eorum descriptionem verbis exprimere vix possim, atque hoc pacto duos à patre meo sanatos esse memini.

Sic etiam penes me habeo instrumentum ferreum, cujus ope patruus meus, consul ac medicus ordinarius Stenovici, ut mihi narravit, sanguinem ex arteria carotide in collo vulpis vulnerata profluentem felicissimè compescuit.

Cum igitur vulnera arteriarum sint adeò periculosa, ut vidimus, hic loci duplex cautio adhibenda mihi videtur; primò ne more Veterum datâ operâ in dolore capitis aliisque affectibus exerceamus arteriotomiam circa tempora, frontem aut alibi, nam non est, quod exspectemus majus commodum ex aperta arteria, quam ex simplici sectione venæ.

Secundò, ne aneurisma pro vulgari habentes abscessu; incautè dilatatam disse-

tim si tunica exterior undique uniatur musculis, & interna propter continuam pulsationem aperta maneat.

SIGNA sunt intumescentia paulatim increscens: color cuti similis: pulsatio continua; tumor minor digitorum compressione facile cedit, adeo ut etiam omnino dispareat, sed facile redit: maior vero nec digitis facile cedit, nec pulsu magno gaudet; at strepitus observatur quasi bullientis aquæ. In capite tamen, & maxilla Aneurisma post mortem inveni, nulla, dum in vivis erat homo, præsente pulsatione. Circumspectione adeoque majori opus est circa partes duras, quam in mollibus atque carnosis.

PROGNOSIS. Difficulter curatur, imò nullo modo, si magnum fuerit, nisi unà cum membro in quo occurrit tollere constituas. Diuturnum plerumque est malum, licet, nulla alia accedente causa, intra biennium eo interiisse hominem observaverim. Si ex mera ignorantia aperiatur, mors jam præ foribus adest, & antequam exiverit Chirurgus, eas intrat.

CURATIO. Hanc si Chirurgus instituere desideret, etiam in tempore vocari debet, & tum medicamentis adstringentibus atque repellentibus, fasciisque idoneis ægrotis opem ferre. Plumbi lamina imposita, & fortiter alligata, aliquando minora aneurismata curavit.

Sed vero ubi increvit tumor, plurimi volunt cutem nos debere incidere, & deinde arteriam supra & infra ligare, partemque mediam, cum tumore, exscindere, nec vincula prius solvere, antequam vulnus carne obductum, & nullus hæmorrhagiæ metus fuerit. At operatio hæc periculosa, dolorifica, laboriosa, & aliquando parum prodest. Sed vita servari ut possit, membrum integrum tollerem. CAP.

De arteria brachii vulnerata. Sequentia habet Clar. Ioh. Muys in sua Praxi Chirurgica Rationali.

Militi quadraginta annorum nato gladii acie vulnus inflictum est in brachio infra cubitum, ex quo sanguis magno impetu & quidem subsultim prosiliit.

Illa nempè vulnerata fuit arteria, quæ palpatur, dum pulsus inquiritur ægrotorum.

Hæmorrhagiam narium aliquos è medio sustulisse novimus, legimusque sanguinem post dentis extractionem rapidissimè profusum necem

cem nonnullis intulisse; quod si jam exiles adeò arteriæ apertæ possint esse lethiferę, in quantum vitæ periculum tantæ arteriæ apertura miseros vulneratos non adducet?

Medela igitur differri minimè debebat, quandoquidem in mora tantum erat periculum, ideoque statim, postquam adveni, duo lintea ad teretem figuram contorta instar crucis sibi invicem imponebam paulò supra vulnus, superpositâ deinde strictâ satis ligaturâ.

Sequens tandem medicamentum cum albumine ovi permixtum ac linteis carptis exceptum vulneri applicui;

℞. *Rad. tormentill.* ʒij.
Cupular. gland.
Nucum gallar. āā ʒjß.
Mastich. ℥ß.
Boli armen.
Terræ sigilli āā ℈j4.
M. F. pulv.

Interea temporis subinde æger assumebat duo cochlearia hujus mixturæ.

℞. *Aq. plantag.* ℥ij.
Rosar. ℥j.
Sacch. perlat. ʒiij.
Sanguinis dracon. ʒß.
Terræ sigill. ℈ij.
Sal. prunell. G. xxv.
Laud. opiat. G. iij.
F. Mixtura.

Atque ita subsistente sanguine vulnus non religavimus ante diem tertium, & tum temporis ex vulnere parum puris, nihil autem sanguinis promanabat; atque vulnus hoc adeò periculosum, deinde intra bimestre spatium boni digestivi ope planissimè consolidatum est more aliorum vulnerum.

Valde periculosum fuit hoc vulnus, sed multo fuisset periculosius, si supra cubitum sedem suam habuisset, quia hic unica magna arteria tantùm reperitur, quæ infra cubitum in duos ramos satis magnos dividitur, sic ut, uno per artem occluso, sanguis per alterum libere possit proficisci.

Aliquando contingit, ut sanguis ex arteria infra cubitum vulnerata impetuose prorumpens minimè sisti possit modo prædicto, ideoque tunc adhibenda sunt instrumenta quædam ferrea, quæ penes me habeo, quamvis eorum descriptionem verbis exprimere vix possim, atque hoc pacto duos à patre meo sanatos esse memini.

Sic etiam penes me habeo instrumentum ferreum, cujus ope patruus meus, consul ac medicus ordinarius Stenovici, ut mihi narravit, sanguinem ex arteria carotide in collo vulpis vulnerata profluentem felicissimè compescuit.

Cum igitur vulnera arteriarum sint adeò periculosa, ut vidimus, hic loci duplex cautio adhibenda mihi videtur; primò ne more Veterum datâ operâ in dolore capitis aliisque affectibus exerceamus arteriotomiam circa tempora, frontem aut alibi, nam non est, quod exspectemus majus commodum ex aperta arteria, quam ex simplici sectione venæ.

Secundò, ne aneurisma pro vulgari habentes abscessu; incautè dilatatam disse-

Cap. XVII.

De Ophthalmia.

OPHTHALMIA *est inflammatio membranarum oculi ex sanguine producta, cui adest rubedo, dolor & lachrymarum effluxus.*

DIFFERENTIA. Inflammatio cum non sit magna & ab externis depen-

dissecemus arteriam; nam hoc modo quosdam mortuorum numerum auxisse certò novi.

Præterea ligaturæ nimis arctè constringi non debent, nam hoc pacto sphacelum lethalem inopinatò accersitum esse memini.

Sed quod si æger ex vulnere arteriæ tantùm sanguinis profuderit, ut jam ingens animi patiatur deliquium, ac mors quasi præ foribus existat, quid tunc agendum supererit? an transfusio sanguinis jam temporis adeò celebrata hoc in casu non posset prodesse, præsertim cum à viris fide dignis narretur, canem, ex quo uno die tantùm sanguinis erat extractum, ut propemodum se movere amplius nequiret, sanguine sequenti die à vitulo accepto, momento temporis viribus recuperatis incredibilem ostendisse vigorem.

Respondeo, quod non meminerim hanc operationem apud nostrates ullo unquam tempore esse institutam, ideoque hac de re judicium meum cautè suspendam.

Hisce sequentem Aneurismatis secti historiam à Clar. De Muralto Miscellaneis Curiosis insertam, addimus.

Fœmina infortunata nimis sanguinis missione loco venæ arteria fuit pertusa: derepente vi quadam sanguis ex arteria prosiliit, & copiosius ejectus est. Occluso vulnere, ecchymosis totum occupabat brachium magno cum dolore, & inflammatione, pulsu existente diminuto, & magna partis ad motum imbecillitate. Cataplasma ex hordei farina & melle imposuimus, sed irrito conatu: aperiendus erat tumor lancetta & forfice, extrahendaque concreti sanguinis massa: cùm hæmorrhagia non nimiùm urgeret, pulveres adstringentes cavitati inspersi sunt, vulnusque emplastro è bolo & Galeni cerato parato firmatum, & simpliciter deligatum est. Tandem ægra hæc Chirurgo ignaro commissa est, qui escharam adstringentibus in arteria perforata factam, immaturam adhuc avulsit, tantam sanguinis quantitatem perdidit denuò, ut vix ac ne vix sisti & ægra servari potuerit: Animi deliquia supervenerunt, & præsentem Medico-Chirurgum requisiverunt, equidem tunc omnibus ex arte administratis, duos post menses restituta est.

Plura de Aneurismate vide suprà in Praxeos Medicæ Libro secundo, cap. 3°.

De

dependeat causis *Ophthalmia* dicitur *Notha*, *Taraxis*, aut *Epiphora*. Gravior vero cum dolore & lachrymis *Ophthalmia vera*: Hęc si tanta sit, ut palpebrę simul inflammatę sint, & quasi inversę *Chymosis* appellatur.

Causæ duplices sunt. I. *Interna*, qualis sanguis, plerumque cum sero aut bile, rarius cum pituita aut melancholia, mixtus. II. *Externa*, qualis fumus, pulvis, &c.

Signa variant pro causarum diversitate. Quod si enim ex sanguine proveniat copiosiore, facies rubet, & vasa oculorum tensa sunt. Si serosior is fuerit aut biliosior, rubedo faciei minor est, sed lachrymę acriores sunt dolorque intensior. Si pituitosior, rubedo, dolor & acrimonia lachrymarum remittunt, sed palpebræ nocte quasi conglutinantur. Si melancholicus quodammodo, lachrymæ paucæ adsunt, palpebræ haud ita conjunguntur, inflammatio parva est, sed pertinax.

Prognosis. Ophtalmia tardius curatur in pueris, quam adultis. Dolor diuturnus cœcitatem minatur. Quo gravior inflammatio, eo periculosior.

Curatio. *Diæta* eadem hic obtinet, quæ in omni phlegmone: acria sedulo vitanda, ut allium, raphanus, sinapi, &c. Cœna parcior aut nulla valde prodest. Purgatio, Enematum applicatio, Venæ sectio aliquoties iterari debent, similiter ac Cucurbitulæ, Hirudines, Vesicatoria, quandoque etiam Seracea, Fonticuli, imo Arteriotomia ipsa, quam tamen non nisi Chirurgus peritus instituat. Sternutationes nocent: Sudoris autem provocatio utilis quandoque, aliquando minime. Medicus hæc distinguat. *Diuretica* medicamenta multum quoque utilitatis adferunt, modo ne sint nimis calida.

Externa media variant pro causarum diversitate. *Si ex fumo, igneve*, exstinguatur.

Si ex pulvere, aut alio in oculos illapso, ea extrahenda sunt, quod sæpius facile efficitur insufflatione, aut aquæ rosaceæ injectione.

Si ex palpebris inversis, resecandi sunt pili, aut prorsus evellendi.

Palpebræ si conglutinentur, Butyro, Cerevisia, aut lacte dulci separentur, lachrymæ sæpius leniter auferantur, caveatque æger, ne oculos fricando malum augeat.

Pinguia hic noxia. *Repellentia medicamenta* non nisi in principio locum habent, aut in ophtalmia levi.

Medicamenta Ophtalmica.

Radices Valerianæ, Sigilli Salomonis, Ireos, Verbenæ. Herbæ, Betonica, Chelidonium majus, Euphrasia, Fœniculum, Fumaria, Plantago. Flores, Rosarum, Violarum. Semina Anisi, Cydoniorum, Lini. Poma dulcia cocta vel putrida. Camphora. Mucilago, Sem. Lini Tragacanti. Caro vitulina recens. Albumen ovi. Lac quodvis, imprimis muliebre. Tutia. Vitriolum album & viride. Saccharum Saturni. Vitrum antimonii. Trochisci albi Rhasis, Caseus recens non salitus. Unguentum Saturni.

Aqua Ophtalmica.

R. Aq. Euphrasiæ, Chelidon. maj. an. unc. j.ſ. Vin. alb. Gallic. drachm. vj. Vitri antimon. gr. viij. Tutiæ præpar. gr. xv. Vitriol. alb. gr. ji. Sacchar. cand. drachm. ij. Camphor. gr. iiij.

M. F. Collyrium.

Alia insignis.

R. Tritici M. iij. Zinziber. contus. drachm. iij. Salis commun. M. j. ſ. Vini albi Gallic. Aq. rosac. Fœnicul. Plantag. an. unc. x.

Infundantur in vase cupreo per dies 40. & Colatura servetur usui.

Alia, valde decantata.

R. Ovum gallin. integrum, coque ad mediocrem duritiem, demptaque testa, & vitello, cavitati ejus indantur. Sach. Saturni gr. vj. Camphor. gr. ij. Vitriol. alb. gr. iij. Mel. rosac. unc. ſ.

F. expressio fortis, & expressus liquor guttatim instilletur oculis bis vel ter de die.

Alia, qua nulla melior.

R. Aq. Euphrasiæ, Fœnicul. an. libr. j. Salis commun. drachm. vj. Tutiæ præpar. Vitriol. alb. an. unc. ſ.

Ebulliant parum & Colatura detur usui.

Magna vitrioli copia ne te percutiat, nam dolorem levissimum excitat, quique cito perit: sed viribus pollet egregiis, & quæ vix fidem

fidem merentur, ut unusquisque ingenue profitebitur, si in tempore adhibuerit.

Pulvis Ophthalmicus singularis.

R. Vitriol. dulcificat. drachm. ß. Tutiæ præparat. gr. xv. Sacch. cand. scrup j.

M. F. Pulvis tenuis.

Rarum est, pinguia oculos ferre, alias unguentum hoc laudatur.

R. Virid. æris. g. xij. Camphoræ, Lapid. calaminar. an. unc. ß. Tutiæ præp. drachm. ß. Butyri recentis aq. rosacea loti unc. ij.

M. F. Unguentum.

Cataplasma anodynum.

R. Flor. Chamomill. Melilot. an. P. j. Pomor. putridor. unc. ij. Sem. fœnugræc. unc. j. Micæ panis similagin. unc. iij. Vitell. ovi. N. ij. Croc. drachm. ß.

Coquantur ex lacte vaccino in formam Cataplasmatis.

Collyrium anodynum.

R. Succ. semperviv. drachm. ij. Album ovi unc. ß. Lact. muliebr. unc. ij. Aq. rosac. unc. j. Troch. alb. Rhas. scrup. j. Opii gr. iij.

Misce.

Aliud, quod in dolore maximo semper optimum reperi.

R. Gumm. Tragac. drachm. ij. Mucilag. sem. psyllii drachm. iii. Aq. ros. & plantag. an. q. s.

M. F. Collyrium mediocris consistentiæ guttatim oculo instill. & lintea in eo madefacta extra applicentur.

CAP.

De Ophthalmia à fungo inducta. Sequentem habet Observationem Clar. Ioh. Muys in sua Praxi Chirurgica Rationali.

Anno 1680. die primo Augusti puer duodecim annorum, corpore sanus, inter ludendum, fumum ex orbiculari vel crepitu lupi (qui belgico idiomate dicitur *een boevyst*) ab alio puero emissum oculis suis excepit, unde spatio duarum horarum vix elapso palpebræ adeò intumescebant, ut oculos aperire nequirent; oculi toti rubebant non aliter, ac si panno rubicundo fuissent cooperti, & talis quoque apparebat interior palpebrarum superficies, ac dolor intensus aderat. Patiens per biduum remedia neglexit, ac interea prædicta symptomata increscebant, & præterea continuus erat lachrymarum acrium effluxus.

Res miranda sane, quam nusquam me legisse memini; sed quo pacto fumus ille horrenda adeò phænomena potuit excitare? Orbicularis scilicet e-

xiguo tantum foramine perforatus à manu pueri undique comprimebatur extrinſecus, atque ita particulas volatiliores & minus cohærentes intus foras urgebat, quæ omnes ſimul exire non valentes aliæ alias propellebant, atque ita multo celerius agebantur; non aliter ac videmus aquam ex ſyringe celerrime proſilire, quando piſtillum non niſi leviter ac tarde tantum adigitur, aut ſicut cernimus, latera follis molliter tantum comprimi, dum aër interea ex tubo illius non ſine impetu propellitur.

Sed ſi forſan aliquis hic interroget, qualeſnam ſint illæ particulæ, illi reſpondeo, ipſas eſſe acido-corroſivas ac utrinque acriter ſcindentes; nam tales particulas acidas orbiculari ineſſe, colligere licet ex illius uſu in ſiſtendo ſanguine, quandoquidem, cum fruſtum orbicularis imponitur vaſi ſanguifero vulnerato, ſanguis ſiſtitur partim ob particulas ramoſas ac ſibi invicem implicitas vas apertum obturantes, partim ob particulas acidas orbicularis, quæ ſanguinem coagulant, haud ſecùs ac lac coagulatur ab acido infuſo.

Hæ igitur particulæ acidæ magna vi ex orbiculari expreſſæ profundè penetrarunt in poros oculorum & ſuperficiei interioris palpebrarum, & ſic lateribus ſuis ſcindentibus vehementiori motu agitabant fibrillas nervorum ibidem diſperſorum, unde doloris ſentiendi occaſio menti dabatur, cui dolori etiam ſuum contribuebat diſtēſio, quæ oriebatur ex eo, quod vapores ſoliti per poros à particulis orbicularis obſtructos exire non poſſent, ac proindè intra tubulos membranarum colligebantur ſub forma humoris, qui brevi temporis ſpatio aceſcebat à particulis acidis orbicularis tanquam à fermento, ſicut videmus fermentum acidum in parva quantitate ſumptum totam maſſam farinaceam in ſuam naturam vertere.

Hæ igitur particulæ acidæ utræque laterum ſuorum acie validius impellentes fibrillas nervorum, ciebant in illas partes copioſiorem ſolito ſpirituum animalium influxum, unde fiebant ibidem leves quædam contractiones, quæ tamen ſufficiebant, ut impedirent aliquatenus circulationem ſanguinis & humorum per tubulos illarum partium circulantium, nam adjuvabantur in hoc negotio à vaporibus intra tubulos illarum partium in aquam converſis.

Sanguis in vaſis capillaribus contentus & humores in tubulis, dum ita ſtagnabant, etiam aceſcebant modo prædicto & coagulabantur, unde adhuc magis inepti reddebantur ad circulandum, atque hinc jam ſatis manifeſtum evadit, unde ortum traxerit rubor oculorum & palpebrarum, harumque intumeſcentia.

Sed unde continuus ille lachrymarum acrium effluxus? res prædictis facilè deducitur; ſcilicet particulæ quædam acidæ orbicularis intrarunt poros glandularum & vaſorum lachrymalium, ibidemque leves quaſdam convulſiones irritatione ſua excitando, lachrymas continuo expellebant; ſed unde ſolito acriores ſentiebantur? nullus ferè mortalium eſt, qui, ipſo guſtu indice, neſciat lachrymas eſſe ſalſas, quapropter illæ in tranſitu efferveſcentiam quādam ſubitaneam inibant cum particulis acidis ibi hærentibus.

His

CAP. XVIII.

De Angina.

ANGINA *tumor est faucium, à sanguine originem trahens, deglutitionem & respirationem impediens.*

DIFFERENTIA. Commodissimè in tres species dividitur: Harum I. *Cynanche* est, cum laryngis musculi inflammati sunt, & gravissima excitat symptomata, etiamsi nec interius, nec exterius tumor ullus appareat; æger anhelosus sæpenumero linguam exerit, instar canis defessi. II. *Synanche*, cum tumor interius in faucium angustiis se offert, ubi quidem etiam symptomata adsunt gravia, sed multo minora iis quæ in Cynanche. III. *Parasynanche*, cum tumor magis exterius, quam interius occurrit, & hoc in casu symptomata omnium levissima adsunt.

CAUSA *Sanguis* est, utplurimum sero aut bili, rarius pituitæ aut melancholiæ mixtus.

SIGNA. *Anginæ instantis* sunt: motus colli impeditus; deglutitio & respiratio imminutæ; ardor insolitus, dolorque in faucibus, tempore

His attento animo paulisper pensitatis mirari desino, quod fumus ille tantorum malorum causa extiterit, simulque jam non difficilis videtur medela.

Scio namque, quod lac fervens, ab acido coagulatum, iterum solvatur intra horæ spatium, si digeratur cum sale aliquo idoneo; scio etiam quod acetum dulcescat ab injectis oculis cancri, ut & à lithargyrio infuso; novi etiam effervescentiam, quæ concitatur ex concursu olei tartari salsi cum oleo acido vitrioli.

Atque ex his concludo, sanguinem ab acido coagulatum iterum fluidum reddi & acidum temperari posse ab oculis cancrorum, lithargyrio & multis aliis medicamentis multum salis continentibus, qualem exhibet vitriolum album, gummi ammoniacum, sagapenum, galbanum, &c.

Ego igitur tertio læsionis die ad puerum vocatus instillavi calide in oculos guttas aliquot alicujus collyrii, quod ex vitriolo albo, aliisque cum aquis convenientibus mixtis componitur, & super oculum applicui emplastrum ex gummi ammoniaco, galbano, sagapeno, lithargyrio, &c. conflatum, & super linteum extensum. Hæc ego quotidie bis iteravi, & puerum in loco tenebroso retineri jussi, atque ita æger intra duas septimanas pristinam sanitatem in totum recuperavit.

tempore imprimis eo quo angina epidemica grassatur.

Præsentis vero sunt: Asthma ad suffocationem usque; deglutitio impedita (quæ sæpe adeo increscit, ut etiam potus adsumptus per nares iterum egrediatur) dolor, rubedo, tumor & plerumque febris continua. Lingua quoque intumefacta, & vox læsa est.

PROGNOSIS. Angina perfecta nunquam periculo caret; nam aliquando primo die ægrum suffocat, sed ut plurimum ante quartum. Quod si materia haud cito coquatur & ejiciatur, res desperata est: Vertebræ si luxentur, mors appropinquat. Si circa os spuma conspiciatur, ægrotantem inevitabilis manet mortis necessitas. Dolore capitis si corripiatur æger delirium, mania, & deinde mors ipsa instant.

CURATIO. *Venæ sectio* admodum necessaria hic plurimum efficit, & inflammationem tollendo, & accretionem ejus inhibendo, in principio instituta. Mediana itaque aperiatur aut Cephalica lateris illius, quod maxime afficitur, etiam in gravidis; deinde Ranina: Cucurbitulæ etiam possunt applicari scarificatæ cervici circa vertebram secundam, scapulis, & pectori. Hirudines, Cauteria, Vesicatoria valde prosunt, in illis imprimis, quos Angina frequenter vexat. Interea ægro, si deglutire queat, purgans exhibeatur, si non, Clyster injiciatur; & Venæ sectio, si res exegerit, aliquoties est iteranda.

Deinde Gargarismata, aliaque externe adhibita remedia, curationem absolvent, quæ in principio magis sint repellentia quam resolventia: nam experientia & scriptores præstantissimi nos docuerunt: 1. Sola Repellentia nunquam esse usurpanda, nisi in principio, & Angina levi: 2. Resolventibus semper Repellentia esse commiscenda. Ratio in partis debilitate & mollitie sita est: nam si medicamenta nimium sint Repellentia, calorem exstinguis: Si nimium sint Resolventia novæ affluxioni ansam præbes. Prudenter igitur hoc in casu hæc media adhibeantur.

Medicamenta ad Anginam.

Radices Altheæ, Liquiritiæ. Herbæ, Consolida, Myrtus, Prunella, Taraxacum, Plantago, Scabiosa, Sempervivum majus, Salvia, Hedera terrestris, Violaria. Flores Balaustiorum, Rosarum rubrarum

rum, Crocus, semina 4. frigida majora, Papaveris. Cortex & succus granatorum. Ficus. Album græcum. Hirundines ustæ, Alumen ustum. Nidus hirundinum. Syrupus capillorum Veneris, Violarum, Portulacæ, Iujubinus, Scabiosæ, Tussilaginis. Mel rosarum. Rob. diamori.

Gargarisma Repellens.

R. Flor. rosar. rub. Balaustiorum an. P. ij. Cort. granator. unc. ſ. Fol. quercus M. j. Alumin. ust. drachm. 1.

Coq. ex aq. chalybeat. Colatur. libr. j.

Adde

Rob. diamor. unc. ij.

Misce.

Aliud, in principio morbi valde conducens.

R. Fol. taraxaci. M. ij. Hederæ terrestr. Violar. an. M. ſ.

Coq. ex aq. hordei Colatur. lib. j.

Adde

Mell. rosat. colat. an. unc. j. ſ. Spir. vitriol. gut. xv.

Misce.

Gargarisma Repellens, & aliquantum resolvens.

R. Rad. liquirit. Corticum granator. an. drachm. ij. Flor. balaust. P. j. Iujub. N. xij. Ficuum N. iij. Passular. drachm. vj. Coq. ex aq. hordei, Colatur. lib. j.

Adde

Mell. rosat. colat. Syr. capillor. Vener. an. unc. j.

Misce.

Gargarisma parum repellens, fortiter resolvens.

R. Rad. Ebuli, Ireos, Liquiritiæ an. drachm. ij. Flor. Chamomil. P. j. Rosar. rub. Hyssop. an. P. ij. Dactylor. N. iij. Ficuum N. vj. Sem. fænugræc. drachm. ij. Alb. græc. drachm. j.

Coq. ex decocto raparum Colat. libr. j. ſ.

Adde

Syr. capillor. Vener. Iujubin. an. unc. j.

Misce.

Dolor si nimius sit, decoq. in Lacte dulci, imprimis Caprino.

Medic.

Medic. externa ad Anginam.

Ol. Nucum, Lilior. albor. Amygdalarum, Chamomillæ, Anethi. Axungia Caponis, Porci. Unguentum altheæ. Emplastrum de mucilaginibus. Stercus Canis, Columbarum. Nidus hirundinis.

R. Rad. altheæ, Lilior. alb. an. unc. j. Nid. hirundin. N. j. Ficuum. Dactylor. an. N. iij. Alb. Græc. unc. ʃ. Cæpar. coctar. unc. ʃ.

Coq. ex aq. hordei, Colat. lib. j.

Adde

Farin. Tritic. Semin. lini. an. unc. j. Fœnugræc. Altheæ an. unc. ij. ʃ. Vitell. ovi. N. ij. Croci Orientalis drachm. ij. Ol. Chamomill. unc. ij. ʃ.

M. F. Cataplasma.

R. Succ. cæpar. unc. ij. Ol. lilior. albor. Irini an. unc. j. ʃ. Coq. parum, addendo Nidi hirundin. drachm. j. Picis & ceræ q. ʃ.

M. F. Emplastrum.

Si angina in abscessum degenerare minetur, ad suppurationem est promovenda, & deinde tumor medicamentis vel sectione aperiendus.

Cataplasma Maturans.

R. Rad. bryoniæ, lilior. alb. Ireos an. drachm. iij. Fol. parietar. M. j. Flor. Chamomillæ M. ʃ. Cæpar. unc. j. Ficuum N. xij. Coq. & contundantur addendo Farin. fœnugræc. Semin. lin. an. unc. ij. Axung. Gallinæ unc. j. Ol. Chamomill. unc. ij.

Misce.

Gargarisma Maturans.

R. Radic. lilior. albor. Liquirit. an. drachm. iij. Cæpar. unc. ʃ. Passular. enucleatar. unc. j. Ficuum N. vj. Sem. lini, Fœnugræc. an. drachm. ij. Fol. malvæ. Brassic. an. M. ʃ.

Coq. ex aq. hordei, Colat. lib. j.

Adde

Syr. capillor. Vener. unc. ij.

Misce.

Apertio abscessus ut fiat, Gargarismati huic adde

Sem. sinap. drachm. ij. Rad. pyrethr. pulveris, drachm. j. Croc. scrup. j. Oxymel. simpl. unc. j.

Misce.

Hisce si non rumpatur abscessus, vel ligneo instrumento vel phlebotomo

botomo est apetiendus. Ægro deinde Gargarismata emollientia & modice adstringentia concedantur. [a]

LIBER

[a] Si Angina respirationi viam omnino præcludat, pro suffocatione devitanda ad bronchotomiam, seu laryngotomiam deveniendum. Observandum verò ne hæc instituatur operatio, si inflammatio non tantùm laryngem, sed etiam totam asperam arteriam, ipsosque præterea pulmones occupet, sic enim inutilis prorsus foret. Pro ea autem perficienda æger collocabitur in sedili ad posteriora super ministri pectus retracto, ut sic ipsius occiput suffulciatur, tuncque mento quantùm fieri poterit elevato, atque incisionis loco ad transversum sub larynge digitum, inter tertium quartumvè asperæ arteriæ annulum, atramento notato; minister utraque manu faucium cutem artipi, & eam in transversum complicando, ut Chirurgus incisionem transversum pollicem longam à superioribus ad inferiora ducat, cujus medio digitis dilatato, musculisque bronchicis, & sternohyoideis remotis, inter prædictos asperæ arteriæ annulos in ejusdem cavum immittetur instrumentum ad modum scalpelli epistolaris efformatum, intactis vasis & musculis: postea introducetur cannula argentea paulum recurva, compressa & brevis, duobus annulis in capite armata, quibus per duas tæniolas ad colli posteriora alligetur. Advertendum autem ut hæc cannula partem tracheæ posteriorem non attingat, sic enim tussim molestam, imò intolerabilem crearet; præterea ibidem est continenda ad symptomatum plenam cessationem, tumque vulnus continua atque minimè interrupta consuetur sutura, duabus cartilaginibus seu tracheæ annulis priùs ad invicem admotis. Alii in vulnere acum relinquunt circum quam filum intorquent. Dummodo hæc operatio maturiùs peragatur, nihil officit quò minùs prosperè cedat; ægerque per eam evadat.

Finis Libri primi, Partis Secundæ.

cluditur; quamvis etiam is, qui inter utramque meningem detinetur, duræ meningis dissectione aliquando tolli, & sic æger servari possit.

II. Lethalia etiam sunt Vulnera *Spinalis medullæ*, quæ infliguntur circa collum aut partem capiti vicinam: quæ enim ipsi circa os sacrum inferuntur, minoris sunt periculi.

III. Vulnera quoque *Pulmonis* lethalia habentur, si magna & profunda sint, sic ut vel Vas sanguineum magnum, vel asperæ arteriæ Ramus lædatur. An vas sanguineum sit dissectum gravi Hæmorrhagia dignoscitur: Si Tracheæ ramus sit læsus, exspiratio copiosior per vulnus quam per os exit.

IV. Vulnera *Cordis* semper lethalia sunt, licet enim unus aut alter, corde vulnerato, ad dies duos, tres, quatuorvè, imò quindecim supervixerit, experientia tamen non est compertum, aliquem evasisse.

V. Vulnera *Asperæ arteriæ* sanari possunt, si duntaxat membranæ in postica parte, quibus annuli cartilaginei connectuntur, sint læsæ. Verùm si ipsi annuli vulnere afficiantur, vulnus insanabile habetur, sed lentam mortem adfert: Observavi aliquem octodecim septimanas tali vulnere laborasse, antequam animam efflaret.

VI. Vulnera *Diaphragmatis*, quæ carnosæ ejus parti infliguntur, sanabilia sunt, quæ vero nervosæ, non quidem semper subitam mortem adferunt, attamen integrè nunquam sanantur.

VII Vulnera *Ventriculi* aliquando curantur. Ea autem præcipuè lethalia sunt quæ orificio ejus superiori, nervisque per id distributis, infliguntur.

VIII. *Intestinorum tenuium* Vulnera rarissime sanantur, frequentius quæ sunt *Crassorum*, præsertim si non adeò magna reperiantur.

IX. Vulnera *Hepatis* aut *Lienis* lethalia sunt, ubi vasa ipsa etiam læduntur; quæ vero sine horum læsione sunt, curari possunt.

X. Vulnera *Renum* lethalia non sunt. Quod si ad cavitatem ipsam vulnus penetret, plerumque ulcus sequitur, tandem Renem totum consumens; æger nihilominus ad multos annos superstes esse potest. Si vero in parenchymate terminetur, aliquando, sed difficulter curatur.

XI. Vulnera *Vesicæ* rarissime ita curantur, quin plerumque fistula remaneat: sed colli vesicæ vulnera quotidie sanantur.

XII. Vulnera *Venarum magnarum* & *Arteriarum* sæpissime lethalia sunt; sed omnes Chirurgi tale vulnus non rectè obturare noverunt, quare mortis causa, non semper in rerum est conjicienda.

XIII. Vulnera *Nervorum magnorum* plerumque semper incurabilia sunt, & aliquando lethalia.

XIV. Vulnera *Venenatis instrumentis* aut *animalibus* inflicta ferè semper lethalia sunt.

Vulnera Nervorum, Venarum, Tendinum, & Membranarum, difficilius tardiusque curantur, quam illa quæ partibus carnosis infliguntur.

Vulnera ab instrumento pungente minoris sunt periculi, quam illa quæ à contundente infliguntur.

Nervus, Vena, aut Arteria si in totum dissecetur, minus habet periculi, quam si ex parte dissecta sit.

Noli expavescere si magno vulneri magna inflammatio superveniat, præsertim si non diu duraverit: Verum vulneri parvo si magna inflammatio accedat, malum signum habeto.

Inflammationis exitus plerumque se die quinto prodit: nam vulnus si tunc pallidum, lividum aut nigrum appareat, patiens in periculo versatur.

Febris, Vomitus & Convulsio periculosa sunt, minus febris & vomitus, magis autem convulsio.

CAP. II.

De curatione Vulnerum in genere.

INdicationibus vulnerum curationem perficimus.

1. *Vulneratæ partis robur & calor nativus optimè conserventur.*
2. *Symptomatum habeatur ratio.*
3. *Nihil in vulnere hæreat aut remaneat.*
4. *Labia dehiscentia ad mutuum contactum adducantur, & ita conserventur.*

Cap. III.

De Roboris Calorisque nativi in parte læsa conservatione.

CHirurgia curationis impedimenta tollit, sed natura malum curat: hoc autem ægrè præstabit, si calor nativus debilior, & sanguis vel vitiatus, vel copiosior aut parcior ad vulnus accedat. Copiosius justo adfluens inflammationem, dolorem, putredinem, aliaque symptomata producit: Parcius debito si accesserit, balsamo naturali vulnus privatur, sine quo impossibile est vulnus consolidare.

Robur naturale, & calor nativus primo conservatur Diæta bona, temperamento hominis in genere, in specie vero partis læsæ, accommodata. De Diæta Sanguinei, Biliosi, Pituitosi, Melancholici, supra egimus, ubi de Phlegmone, Erysipelate, Oedemate, Scirrho loquuti sumus.

Sanguinis deinde habenda est ratio, cum & puri materiam præbeat, & vulneris consolidationi inserviat. Si sit vitiatus purgationem exigit: Si nimium ad partem fluat, intercipiendus, revellendus, & aliò derivandus est.

Si parcius adfluat, alimenta ægro suppeditentur nutrientia, medicamenta roborantia & sudorem moventia: externè fricationes leniores, inunctionésque moderate calefacientes adhibeantur.

Tandem mediis omnis generis externis curatio absolvenda est: tradentur hæc in sequentibus, ubi de symptomatum ablatione, ipsaque vulnerum curatione acturi sumus.

Cap. IV.

De Vulnerum Symptomatibus.

PRæcipua vulnerum symptomata sunt: I. *Febris*, quam Medico curandam committimus.

II. *Phlegmone, sive inflammatio.*

III. *Erysipelas.* De utriusque curatione cap. 2. & 3. lib. I. egimus.

IV. *Hæmorrhagia*, non solum curationem impediens, sed & vires vitamque ipsam adimens. Sedulo itaque, ut quamprimum ea sistatur,

curandum; quod in vasis majoribus, arteriis imprimis, factu difficillimum (quare eorum vulnera plerumque lethalia sunt;) Medicamenta enim, fluxum sanguinis inhibentia, debilia nimis sunt, & ligaturæ adstrictiores gangrænam inducunt: Cauterium potentiale certissimum puto esse remedium. Venæ minores possunt & debent claudi. Quidam digitis venæ vulnus tamdiu claudunt, usque dum sanguis sit concretus, & fluxus sedatus. Sed rarò admodum hoc succedit, & præterea non conducit, digitos tam diu in vulnere habere.

Digito itaque vulnus vasis ad momentum claudatur; ad hoc autem si pervenire haud concedatur, exterius vasi incumbentia comprimantur, & spongia vulnus mundificetur. Deinde pulvis, sanguinis fluxum sistens, non toti vulneri (quod ab artis imperitis fieri solet) sed vasis solutioni inspergatur; quæ necessariò est obturanda, si sanguinis fluxum impedire velimus.

Vulneris sic fiat proba deligatio, & usus sanguinem sistentium medicamentorum tam diu continuetur, usque dum non amplius sanguine madefiat. Interim universaliora, nempè Scarificationem & Venæ sectionem non negligito.

Medicam. Sanguinis fluxum sistentia.

Radices Bistortæ, Pentaphylli, Tormentillæ Symphyt. maj. Lignum santalum rubrum, Lentisci. Cortices Granatorum. Crepitus Lupi. Mastiche. Gypsum. Acacia. Sanguis Draconis, Succinum, Sarcocolla, Thus. Pili leporis. Os sepiæ. Cancri combusti. Albumen ovi. Mumia. Telæ aranearum. Corallia rubra. Creta. Lapis hæmatites. Bolus Armen. Aloë succotrina. Ranæ siccatæ & pulverisatæ. Vitriolum crudum. Chalcytis.

R. Farin. volatilis molendin. unc. iij. Sanguin. Dracon. Thuris an. unc. ſ. Boli, Terræ sigillat. an. drachm. ij. Gyps. drach. vj. Ranar. exsiccatar. unc. j. Pilor. lepor. minutim incisor. drachm. j. ſ. Album. ovor. in sole exsiccator. & pulverisator. unc. ſ. Spongiæ novæ torrefactæ unc. j. Vitriol. alb. drachm. j.

M. F. Pulvis subtilissimus.

V. *Dolor*, qui necessariò sedari debet, cum nimias vigilias excitet, vires dejiciat, affluxus humorum ad partem affectam, inflammationis, febris & gangrænæ causa sit: At causæ diligenter sunt distinguendæ;

guendæ. Medicamenta acria nimis & calida si eum produxerint mutentur illico: præstat enim errorem confiteri, quam pertinaciter in eo perseverare.

Si extrinsecè vulneri aliquid accesserit, illud auferendum est.

Si à puris retenti copia dolor augeatur, ipsi exitus paretur.

Inflammatio si causa sit, remedia cap. 2. lib. 1. tradita adhibeantur: ipsi vero vulneri mitigantia atque anodyna applicentur, v.g. Oleum Rosaceum, Lini, Chamomill. Lumbricor. Amygd. dulc. Papaveris, &c. applicentur.

R. Ol. Rosac. Sem. papav. Chamomill. an. unc. j. Vitell. ovi cum albumin. N. j. Croci scrup. j.

Misce.

Si dolor hisce similibusvè Medicamentis non sedetur, Nervum aliquem læsum esse, aut per consensum affici certum est. Cujus cura in sequentibus tradetur.

VI. *Convulsio*, sive *Spasmus*; Hic vel humorum malignitatem indicat, vel nervorum malam constitutionem; utrumque boni nihil portendit. Hoc in casu media externa sunt adhibenda: interna ob causarum diversitatem Medico committimus.

Medicam. externa ad Convulsionem.

Balsamum Peruvianum. Pinguedo Anseris, Castoris, Vulpis, Arietis, Hominis. Stercus equinum. Oleum Iuniperi, Lavendulæ, Philosophorum, Succini, Therebinthinæ, Rutæ, Majoranæ, Lumbricorum, de Castoreo, Irinum, Laurinum, Petræ. Unguentum Agrippæ, Martiatum, Nervorum, Spiritus Vini.

♃. Ol. limacum, Lumbricor. Sesamin. an. unc. j. Pingued. ariet. Vulpis an. unc. ß. Butyri non salit. drachm. vj. Spirit. vini unc. iij.

Coq. ad spiritus consumptionem. Addendo

Ol. spicæ destillat. Rorismarin. Succin. alb. an. drachm. ij.

M. F. Vnguentum.

Efficacius & præstantius contra Convulsionem medicamentum invenire non potui quam oleum Lavendulæ destillatum, cujus aliquot guttis pars affecta non duntaxat est illinenda, sed etiam quibusdam ægris internæ aliquot guttæ sunt exhibendæ.

VII. *Hypersarcosis*, sive excrescentia carnis. Hæc si ex sanguinis abun-

abundantia proveniat, caro consistens satis est, & bene constituta; si vero à medicamentorum vi siccante debiliore, tum spongiosa est: Os subjectum cariosum existens & hujus mali causa est. In Casu priori Venæ sectio convenit, quandoque etiam inedia, medicamentorúmque valde siccantium usus. In posteriori medicamenta adsumantur fortiora: Detergentia atque exedentia hic etiam conducunt.

Medicam. ad Hypersarcosin.

Spongi austa. Alumen ustum. Galla Aloë. Cortex thuris. Tutia. Ærugo æris. Chalcitis. Mercurius præcipitatus. Arsenicum.

Aqua viridis exedens.

℞. *Alum. crudi, Virid. æris an. drachm. ij.*

Coq. in vini unc. xviij. ad quartæ partis consumptionem, Col.

Adde

Camphor. drachm. j.

M.

Pulvis valde exsiccans atque exedens.

℞. *Gallar. Balaust. Alum. ust. Thuris, Myrrh. an. drachm. j. Sang. dracon. Ceruss. Ærug æris an. drachm. ſ.*

M. F. Pulvis.

VIII. *Gangræna, & Sphacelus*; de quibus Chirurg. hujus partis secundæ lib. 1. cap. 14. diximus.

CAP. V.

De Rebus extrinsecus vulneri accedentibus eximendis.

NUllum vulnus consolidari debet, si aliquid superflui in eo hæserit; nam interjecto aliquo temporis spatio, nova se ulceratio prodit: Ipse sanguis, quo natura soluta unit, minus copiose ad partem affectam fluens, nihil boni præstat, cum ibi coaguletur; quare expressione, suctione & aliis modis est auferendus hunc in finem, ut minus ibi puris generetur, & minor symptomatum copia superveniat. At vero quamdiu hæmorragia metuitur, sanguis coagulatus omnis ex vulnere eximi non debet.

Pili quando sunt circa vulnus, auferantur.

Arena, aut simile quid, si intra labia vulneris hæreat vino calido abstergatur.

Ossicula fracta mobilia si sint in vulnere, prima in deligatione eximantur, nisi hæmorrhagia inhibuerit: si vero aliis ossibus quodammodo adhæreant, in iis naturæ conatus expectandus, & videndum an ea iterum cum reliquo osse unitura, an vero separatura sit.

Si *vitrum fractum*, *spina*, *festuca*, *sagitta*, *globus*, aut simile quid in Vulnere hæreat, mox eximatur. Antequam vero hanc extractionem tentet Chirurgus, perpendendum an æger, extracto tali corpore alieno vivere possit, nec ne, ne Chirurgus ægro mortem accersisse dicatur.

De modo globulos extrahendi in antecedentibus, parte prima cap. xx. egimus Sagittæ eodem ferme modo eximuntur, sed Christiani tempore belli ejusmodi armis non amplius utuntur. Si vero nec manu, nec instrumentis vulneri inhærens extrahi queat, medicamentis hac vi præditis est perficiendum.

Medic. Spinam, Ossicula, Globulos, &c. extrahentia.

Radices Ari, Aristolochiæ, Fraxinellæ imperatoriæ, Polypodii, Raphani, Valerianæ. Herbæ Abrotanum, Anagallis, Anemone, Beta rubra, dictamnus. Gummi Ammoniacum, Galbanum, Sagapenum, Succinum. Pix. Cerebrum & axungia leporis. Cancri. Mus vivus dissectus. Muscæ vulgares. Lumbrici terrestres. Ranæ combustæ. Stercus Anseris. Magnes. Fermentum. Emplastrum. Opodeldoch.

♃. Rad. aristoloch. rot. Dictamni Cretic. an. drachm. j. ſ. Resin. pini, Colophoniæ an. drachm. vj. Succin. citrin. drachm. iij. Gumm. ammoniac. Oppoponac. an. unc. j. Stercor. columbin. drach. iij. Ol. laurin. unc. ſ. Therebint. & picis q. ſ.

M. F. Emplastrum.

Cap. VI.

Quo modo labia vulneris ad mutuum contactum adducantur, & sic conserventur.

LAbia vulneris conjunguntur fasciis aut sutura. *Fasciatio* vulneribus secundum longitudinem membri factis, & non admodum profundis convenit.

Sit

Sit autem fascia, nec dura nimis, nec mollis, ejus latitudinis ut vulnus totum comprehendat. Si vero vulnus longius fuerit, fascia adsumatur trium digitorum, hujus medium imponatur vulneri, parsque superior superiora versus, inferior versus inferiora circumducatur: sit vero ligatura hæc nec nimis laxa, sic enim non contineret adducta vulneris labia, nec nimis stricta, sic inflammationem pareret. Hyeme fasciæ requiruntur longiores, æstate breviores. In magnis itidem vulneribus, præter fascias, pulvillis indiget Chirurgus aut Compressis.

SUTURA fit aut *Acu*, aut *Medicamento glutinoso*. Optimum foret Chirurgum Acu nunquam indigere, sic enim æger à dolore, vulnus ab inflammatione, ipseque Chirurgus à molestiis variis liberaretur. At vero, necessitate sic exigente, Acum sumat cuspide triangulari præditam, filo cera oblito instructam, eamque per cutem, nonnunquam etiam per aliquid carnis trajiciat, cavendo sedulo ne tendines lædantur. Observandum præterea ne nimis rara, nec nimis crebra sutura sit; tale itaque intervallum inter unum & alterum punctum intercedat, ut cutis leniter trahentem quasi subsequatur, & oræ ipsæ ad mutuum contactum hoc modo adducantur, excepta parte exigua, turundæ inserendæ inserviente, quo puri superfluo detur exitus. Turundæ hæ in vulneribus parvis necessariæ non sunt: in magnis nec nervum, nec tendinem, nec vulneris fundum attingant.

Fasciatio ubi non sufficit, & sutura non necessaria videtur, tum emplastrum glutinatorium conducit. Verum tam arcte vulneri adhæreat, ut nec sanies è vulnere effluens, nec sanguis, aut alia humiditas id solvat. In hoc casu sæpè usurpatur Emplastrum sticticum Crollii aut Paracelsi. Sed sequens magis adhæret.

♃. Sarcocoll. Boli, Mastich. Sang. Dracon. Resin. pini an. drachm. j. Gum. Tacamahac. drach. j. ſ. Picis navalis q. ſ.

M. F. Emplastrum.

Cap. VIII.

De Medicamentis ad Vulnera curanda necessariis.

MEdicamenta ad vulnerum curationem necessaria, triplicia sunt. I. *Digestiva*, sive pus moventia. II. *Sarcotica*, sive carnem generantia. III. *Epulotica*, sive cicatricem inducentia.

Experientia nos docuit, solo sępiùs digestivo, aut sarcotico Vulnus curari optimè posse. Verùm melius certiusque hoc fit, ubi utraque commiscentur. In partibus carnosis digestiva sola tolerari possunt. sed vero in tendinibus, nervis, membranis, aliisque partibus ficcioribus præstant sarcotica vel sola vel digestivis mixta.

Digestiva.

Ol. Comm. Rosarum. Mastich. Butyrum recens & majale. Gumm. Elemi. Therebinthina. Thus, Mastiche. Farina tritici, hordei, fœnug. Vitellum ovi. Mel.

℞ *Ol. Olivar. unc. ij. Ceræ citrin. unc. ſ. Thuris. Mastiches an. drachm. j. Vitellum ovi N. j. Butyr. sine sale q. ſ.*

M. F. Vnguentum.

Sarcotica.

Radices Aristolochiæ, Ireos, Saniculæ, Symphyti majoris. Herbæ, Betonica, Centaurium, Consolida, Hypericum, Pimpinella, Plantago, Scabiosa, Scordium, Verbena. Semina Fabarum, Fœnugræci, Lini, Hordei. Thus. Aloë. Bolus. Terra sigillata. Colophonia. Gummi Elemi, Pini, Ladanum, Mastiche, Myrrha. Sanguis draconis, Sarcocolla, Therebinthina, Tragacanthum. Cera, Mel, Mumia. Cadmia, Cerussa, Lapis calaminaris, Lithargyrum, Plumbum ustum, Pompholyx, Lapis hæmathites. Ol. Hyperici, Laurinum, Mastichium, Myrrhæ. Vnguentum Aureum, Basilicum, Fuscum Fel. Wurtz. Diapompholygos. Emplastrum sticticum Crollii, Paracelsi, Opodeldoch, de Betonica, Diasulphuris Rulandi, Balsamum Peruvianum, Crollii, Magati. Aqua vitæ. Pinguedo Anseris, Vulpis, Ursi, Hirci, Humana.

Balsamum Vulnerarium celeberrimum.

℞ *Therebinth. libr. ſ. Gumm. Galban. Elemi, Hederæ, Thuris, Mastiches, Mirrhæ*

Myrrhæ an. unc. j. Aloës, Xyloaloës, Galang. Caryophillor. Cinamom. Nucis moschat. Cubebar. an. unc. ſ.

Infuſa horis 24. in ſ. q. ſpiritus Vini deſtillentur, & Oleum uſui ſervetur.

Aliud.

♃. Ol. violar. unc. viij. Laurin. unc. j. Therebinth. Venet. unc. ſ. Spicæ deſtillat. Iuniperi deſtillat. Æris uſti an. drachm. j. Reſin. pini, Therebinthin. Colophoniæ, Maſtiches, an. unc ſ. Chalcanth. alb. drachm. j. ſ.

Ebulliant parum & Colentur ad uſum.

Miſce.

Aliud.

♃. Flor. ſulphur. unc. iij. Myrrh. drachm. iij. Camphor. drachm. j. Therebinth. Venet. unc. v.

Deſtillentur, & Oleum uſui ſervetur.

Emplaſtrum Vulnerarium.

R. Radic. ariſtoloch. rot. Conſolid. maj. an. unc. ſ. Mumiæ, Colophoniæ Aloës, Maſtich. Sang. Dracon. an. drachm. iij. Lythargyr. aur. Tutiæ an. drachm. ij. Gumm. Elemi unc. ij. Therebinth. q. ſ.

M. F. Emplaſtrum.

Aliud, præſtantiſſimum in Vulnere veteri æquè ac recenti.

R. Gumm. Galban. drachm. x. Ammoniac. unc. iij. ſ. Opoponac. unc. j. Bdellij unc. ij. Ceræ citrin. unc. xx. Oliban. unc. iij. Lythargyr. aur. libr. j. Myrrhæ drachm. x. Virid. æris, Maſtiches, Rad. ariſtoloch. long. an. unc. j. Lapid. magnet. unc. ij. Tutiæ præparat. Lapid. Calaminar. an. drachm. ij. Ol. commun. antiq. lib. j. ſ.

Gummata in aceto diſſolvantur, reliqua pulveriſentur, miſceantur & ſ. a. Coquantur, ut fiat Emplaſtrum.

Epulotica, ſive cicatricem inducentia.

Radices Symphyti, Tormentillæ. Herbæ, Hypericum, Plantago, Sanicula. Veronica, Betonica. Flor. Balauſtiorum, Roſarum rubrarum. Santalum. Aloës, Myrrha, Maſtiche, Sarcocolla. Lapis calaminaris. Minium, Plumbum, Lithargyrium, Tutia. Vnguentum Diapompholygos, Album camphoratum. Emplaſtrum Gryſeum, de Plumbo, Opodeldoch, de Minio, Barbarum.

R. Ol. roſac. Omphacin. an. unc. iij. Myrtin. Vnguent. populei an. unc. j. ſ. Fol. Plantag Solan. an. M. j.

Macerentur per octiduum, postea Colaturæ

Adde

Ceræ unc. ij. Misce super igne, addendo Lithargyr. aur. unc. iij. Cerussæ unc. j. Tutiæ drachm. j. Plumb. ust. drachm. iij. Æris ust. rubr. drachm. j. ſ. Camphoræ drachm. j.

Ducantur in mortario plumbeo in formam Unguenti.

Misce.

R. Radic. tormentillæ, Bistortæ, Aristolochiæ rot. Testar. ovor. combustar. Thuris, Sanguin. dracon. an. unc. ſ. Lapid. calaminar. drachm. j. Lithargyr. drachm. ij.

M. F. Pulvis.

R. Vnguent. diapompholyg. Diapalm. Grysei. an. unc. j. Gumm. elemi drachm. ij. Sacchar. Saturn. drachm. ſ. Ceræ q. ſ.

M. F. Emplastrum.

Nullum medicamentum cognovi, quod suo tempore adhibitum citius cicatricem inducat, quam Amalgama Mercurii, cujus hęc est præparatio.

R. Plumbi uncias ij. liquefacto adde Argenti vivi unc. ij. effunde super Chartam. Exsiccatum, pulverisatum, Emplastro de Plumbo aut diapompholygos misceri potest.

Externis hisce mediis Interna quædam jungemus quæ in vulnerum curatione omni tempore valde profuerunt.

Vulneraria, Traumatica.

Pyrola, Sanicula, Alchimilla, Consolida, Arthemisia, Sanguisorba, Tormentilla, Agrimonia, Millefolium, Equisetum, Cynoglossum, Betonica, Vinca, pervinca, Pilosella, Virga aurea, Aristolochia, Bistorta, Dictamnus, Centaureum minus, Gentiana.

Potio Vulneraria.

R. Radic. consolid. maj. unc. ſ. Folior. Pyrolæ. M. ij. Sanicul. P. ij. Fragar. Alchymill. Salviæ an. M. j.

Coq. ex vino rubro, Colat. libr. j. ſ.

Adde

Sacchar. albissim. q. ſ.

M. Dosis unc. iij.

Alia, efficax, etiam ubi os læsum.

R. Rad.

R. Rad. Aristolochiæ rot. unc. j ſ. Cyclamin. unc. j. Folior. Prunell. Geranii an. M. j. Sabinæ drachm. iij. Mumiæ drachm. ij. Oc. cancr. unc. ſ. Galang. drachm. ij.

Pulveriſata & conciſa Coquantur ex vino rubro, Colaturæ libr. iij.

Adde

Syr. de ſymphyto Fernel. unc. iiij.

M. Doſ. unc. ij.

Quod ſi placeat Unguentum, quo abſente ægro, vulnus curare ſe poſſe quidam gloriantur, en optimam ejus deſcriptionem.

Unguentum Armarium Sympatheticum.

R. Vſnea unc. ij. Mumiæ unc. ſ. Pinguedin human. unc. ij. Sanguin. human. unc. ſ. Ol. lini. drachm. ij. Roſac. Boli an. unc. j.

M. F. Vnguentum.

Alii non niſi Vitriolo ad ſolem calcinato utuntur, quod laudibus ſummopere extollunt: ſed hoc utere abſque ſuperſtitione, & tum credo, te mecum experturum viam vulgarem tutiſſimam eſſe: nam ſine dubio medicamentis quædam adſcribuntur, quæ naturæ debentur.

Cap. VIII.

De Vulnere Nervorum.

VUlneribus Nervorum etiam ea quæ ſunt *Tendinum* comprehendimus, quia in ipſa curatione parum, aut nihil diverſi habent.

Diſtinguendum hic, Nervi aut Tendinis an *diſſectio*, an vero tantum *punctura* adſit.

Cognoſcitur autem Vulnus hoc I. *Ex Loci* vulnerati conſideratione, & ex Anatomia, quæ quibus membris nervi inſerantur docet Tendines vero cum circa articulos terminentur, manus etiam pedeſque plurimos agnoſcant, quod ſi vulnus hic loci ſe offerat, quis non læſos eos metueret, imprimis vulnere non per longitudinem, ſed tranſverſo exiſtente. II. *Ex Dolore* vehementi, quem pulſatio, inflammatio, convulſio, delirium, &ç. ſequuntur; niſi totus nervus tranſ-

transverse fuerit dissectus, tum enim tam gravia symptomata se non manifestant.

PROGNOSIS. Omnia nervorum vulnera periculosa sunt. Punctura tamen periculosior est, quam sectio. Tendinum vulnera minus periculosa sunt, quam Nervorum. Convulsio malum signum habetur. Nervi & tendines vulnerati putredinem facillimè concipiunt.

CURATIO. In omni nervorum tendinumque vulnere, cum dolor ægrum valde molestet, & symptomata varia inducat, summa ope nitendum, ut quamprimum leniatur. Frigida externa valde nocent, quod non tantum de medicamentis, sed etiam de aëre intelligendum est: nam quotidiana experientia nos docuit, medicamenta frigida, humida, adstringentia nil nisi noxam adferre: quare præstiterit moderate calefacientia & exsiccantia, minimè vero acria adhibuisse.

Vulnus quoque *apertum* servandum, usque dum curatio ferme absoluta sit, quo humores libere effluere queant, ne iis retentis dolor augeatur, nervorumque putrefactio inducatur. Hæc si accesserit, abscindenda pars corrupta, aut cauterio actuali exurenda est.

Præterea animadvertendum est, nervus vel tendo an denudatus sit, nec ne; si detectus, medicamenta conveniunt magis tepida, si vero tectus, calidiora requiruntur.

Interim & Purgationes & Venæ sectiones non sunt negligendæ.

Medicamenta externa ad Vulnera Nervorum & Tendinum.

Oleum olivarum antiquum, Lumbricorum, Anethinum, Rutaceum, Rorismarini, Costinum, Lilior. albor. Hyperici, Castorei, Therebinthinæ, Ceræ, Lavendulæ. Balsamum Peruvianum. Gummi Elemi, Tacamahacæ, Carannæ, Opobalsamum, Copa Yvæ. Spir. vini.

℞. Therebint. Venet. Lachrym. abietin. an. unc. i. Gumm. Tacamahac. unc. ſ. Carann. drachm. ii. Balſ. Peruvian. drachm. iij. Propoleos drachm. vi. Ol. hyperici unc. j.

M. F. Vnguentum.

Oleum Ceræ, Aqua Calcis, Vnguentum fuscum Felic. Wurtz prestant mira, si modo probe adhibeantur.

CAP.

De Puncturâ tendinum, nervorum vulgò dictâ, feliciter, sæpiùs cum actionis partium abolitione, curatâ. Hac habet Peritiss. Job. à Mekren.

Multos oboriri posse morbos, ex causis levioribus, periculosos valdè, imò sæpiùs lethales, non solum artis Chirurgicæ cultores, sed & alii ad eam minimè attendentes, *Plinius, Varro*, pluresque alii abundè testantur.

Exempla hûc facientia varia *Hildanus* proponit, considerabile quod his verbis proponit *part. 5. obs. 2. Honesta & virtute prædita Matrona Reverendi ac Doctissimi Viri* Dn. Iohannis Rudolphi Fasnacht, *hujus Gymnasii primæ Classis Ludimagistri uxor, cum* XI. *mensis præteriti piscem exenterando spina secundum articulum digiti medij dextræ manus punxisset, & ab initio imperitæ cuidam medicastræ se curandam commisisset, exortusque fuisset dolor gravissimus, in consilium vocatus fui, octavâ morbi die, tum manum brachiumque ad cubitum usque suprà modum intumefactum, & inflammatione detentum reperi, humor ille, quem vulgus Chirurgorum Germanorum existimant in articulis contineri, & proindè* Blidvvasser *appellat, copiosè effluebat: quapropter vix credibile est quantus fuerit dolor inuncto brachio oleis anodynis, & applicatis defensivis circa cubitum, manu verò, quæ dolorem leniunt. Mox remisit tumor brachij, & manus quoque paulatim evanuit quidem, tamen in locis circumcirca digitum, & in vola manus materia illa acris carnem eroserat, & ulcera sordida & cuniculosa post se reliquerat, circà quæ etiam nunc occupatus sum.*

Simile huic *Ambr. Paræus lib. de Ven.* adfert.

Varia alia ex scriptis aliorum adferre liceret, ni inutilem laborem sumere viderer, sufficiat unum alterumvè ex observatis propriis proposuisse, ubi ex læsione nervi aut tendinis, quæ frequens valdè, dolores gravissimi, non mox ab incisione, sed lento pede, molestarunt.

Addemus hisce Anatomicam descriptionem manus digitorumvè, in quibus primariæ partium dictarum læsiones occurrere solent, hinc etiam methodum morbos ejusmodi curandi hodiernam; & hac ratione arti nostræ lucis plurimum me allaturum confido.

Paulus Fortuyn, juvenis annosus, virtuosus, in cœlibatu vivens delectabatur summoperè esu piscis qui luculus dicitur, horum dum mundificatione occupabatur, dextræ manus digito indice, pinnarum quibus abundant spina quadam vulneratur; Nox instans quieta fuit, somnus placidus, dolor nullus, sequentis diei horæ matutinæ, quod dolor intolerabilis adesset, cum manus, digitorumque tumore, inflammationeque, nec non febri gravissimâ, citius justo è lecto surgere coëgerunt. At symptomatum intensione defatigatus eundem mox repetere debuit.

In digito vulnerato, præter doloris vehementiam, color notabatur cœruleus, atervè, vesicularum ingens numerus, imò linea quædam ignea ad alas (prognostico gravi) excurrens.

Antequam accederem, *Amplissimus Consul Dn. Nicolaus Tulpius* Medica-

dicamenta ea quę in tali casu utilia esse praxis medica docuerat, exhibuerat, imò etiam vena [plethoricus enim erat æger] à Chirurgo ordinario secta.

Nostrum fuit, non solùm vesiculas, sed & cutem ipsam *scarificando* aperire, non sine notabili sanguinis effluxione, dolorisque sensu, loco scarificato plumaceolorum vino gallico madefactorum ope imponebatur *ung. Ægyptiac.* Vinum Gallicum cur in hoc casu præferre placuerit spiritui vini observatione alia quæ de gangræna & sphacelo aget, declarabimus; Manui ipsi ejusvè digitis applicabatur seq. *Cataplasma*, quo præstantius in tali casu, ubi instantis gangrænæ sphacelivè periculum, necdum, inveni.

℞. *Mica panis alb. inveterati.* ℔ ij.
Fol. Scordij.
Ruthæ an. ℥ jß.
Summ. Absinth. ℥ j.
F. Pulvis subtiliss.
Qui misceatur cum vino albo gallico in formam Cataplasmatis.
Applicabatur hoc tepidè partibus dictis.

Ex ejus usu nox quieta fuit, sudor levis secutus, imò die sequente dolor omnis, inflammatio, intumescentia, gangrænæque primordia aberant.

Ad separationem partis corruptæ *Mixtura* hac adhibita.

℞. *Ung. digestivi Thereb.* ℥ iij.
Basilici ℥ j ß.
Pulv. Myrrhæ elect ℨ j.
Mercur. Præcip. ℨ ß
Spir. Absinth. g. xxij.

Ex hujus usu curatio successit ex voto, digitorum manusvè integrâ manente actione.

At verò priusquam ad graviora deveniamus *Symptomata*, quæ sæpiùs laboris plurimum Chirurgo creant, imò non raiò ignorantiæ eum accusari faciunt, ne de ægrotantis interitu, qui non raiò supervenire solet, certa mœroris apud consanguineos causa, quid dicamus, monere hic cogor, Chirurgum ex debito vulnera dicta tractare desiderantem, legitimè cognoscere debere naturam, structuram, usumvè Tendinum atque nervorum, similiter ac partium connexarum, musculorum scil. venarum, arteriarum, ligamentorumque, in manu, digitisvè manus æque ac pedis occurrentium.

Cognitione hâc instructus quo loco apertio institui debeat, quoties materia purulenta ad latera capsularum quibus includuntur nervi, descendit, liquidò constabit, nil enim tali in casu convenientius, quam, ubi materiam dictam deorsum moveri notamus illicò exitum illi, foramine debito loco instituto, procurare, ne vicinæ partes, tendines, musculi, membranæ, ossa, ab eâ nocumentum aliquod contrahant, undè sæpiùs non membri alicujus, sed vitæ ipsius ablatio exspectanda. Experti non semel, apertione aliquâ cautè & subito institutâ, imò abscissione tendinis digiti corrupti, non solum manum, pedem, brachium in statu sano fuisse servata, sed & totum hominem, motûs licet ablatio quandoque relicta.

Michaël Boon, operarius, infortunio quodam digiti medii manus dextræ contraxerat contusionem gravem,

vem, cum punctura tendinis, undè secundo die dolor intolerabilis, cum tumore inflammatorio, & febri ardente, color digiti subater; factâ illicò apertione materia effluxit fœtida sanguinem serosum purulentum referens.

Parti apertæ, evacuato humore, plumaceolorum ope applicatum fuit hoc unguentum:

℞. *Ung. Basilici part. ij.*
Digestivi thereb. part. j. M.

Cui imposuimus, similiter ac toti manui, *cataplasma* nostrum ordinarium.

Vesperi exhibito *Diascordio* ad ℥jß. somnus sequebatur placidus, largusque, qui etiam in sequentem diem cum remissione doloris, febrisque, durabat.

Topicis remotis tumores duo interiore parte manus è regione digiti majoris, similiter ac superius intra digitum dictum & annularem, his apertis materia exibat alba pus verum referens; Locis apertis omnibus applicavimus idem unguentum quod ante applicaveramus digito læso, imò & *Cataplasma* denuò imposuimus.

Dolore remisso, tumoribusque similiter ac toto corpore ab impuritatibus purgato, inflammatione imminuta, quod digitus ob humorum, quos imbiberat, copiam, & duritiem summam vel gangrænam, vel actionis abolitionem minaretur, medicamentis iis uti consultum visum, quæ mundificandi vi pollerent, quibus dein, more solito, *Emplastrum* vel *Ceratum vigonis* [vulgò *defensivum* vocatum] superimposuimus, spiritu vini prius madefactum; Horum usu die proximo & sequentibus materia purulenta bonæ notæ se exhibuit.

Tendinem digiti majoris, omninò corruptum circa manus palmam, quo pus ex ulcere, delatum, sequenti modo abscidimus; instrumento exploratorio circa extremitatem globoso excipiebamus tendinem, hunc celeri manu, forficis acutioris ope resecabamus, quo facto quod abscissum erat per locum in manus parte internâ apertum extrahebamus; digitum hunc ipsum, figuræ consulentes, aliquomodo introrsum incurvatum curavimus; imò ne ex humoris, imprimis acrioris, diuturniore detentione ossium corruptio augmentum sumeret, spiritum vitrioli phlegmaticum plumaceolorum ope ossibus applicavimus, & hâc ratione incarnatio debita secuta.

Finem imponerem observationi huic, de Tendinum læsione atque resectione agenti, ni promissis nostris stare cogeremur. *Manûs* adeoque anatomen, quam in Nosocomio nostro instituere concessum, hîc addere conveniens. Accuratam eam singularique industria peractâ pro hoc tempore exhibebimus; quæ circa pedem proponi poterunt ab iis quę in manu notavimus diversa in aliud transferentes. Spigeliana scripta interea dum nostra hâc de materia prodeunt, legi possunt.

Manum velamenti universalis loco intus extusvè cingit *cutis*, de cujus natura structuraque cum alii prolixè satis egerint, non est quod nos aliqua proponamus.

Præter hanc ad ejus compositionem concurrit.

Pinguedo, hæc licet pars haud sit

simplex, plurimis tamen symptomatibus iisque gravioribus occasionem præbere potest, imprimis ubi ab humoribus acrioribus, Topicis pinguioribus, aut etiam aëre externo alterata.

Vena & Arteria, quæ, extremitatibus apertis, ex puris acrimoniâ, humorem parti læsæ adferri faciunt.

Nervi, qui non rarò ab humoribus dictis corroduntur, unde dolores summi.

Ossa, quorum considerabilis numerus; quædam enim, octo nempè, constituunt *Carpum*, inæqualia structurâ, hactenus innominata vocata, alia, quatuor scilicet, *Metacarpum*, carpo beneficio ligamentorum induratorum aut cartilaginosorum juncta. Reliqua, quindecim numero, *digitorum* phalangem; porosa hæc magis iis, quæ sunt Metacarpi, succi medullaris plus aliis possidentia, undè etiam faciliùs, citiusque humores affluentes recipere apta.

Musculi denique, valdè complicati; eorum xix. *Cabrolius* enumerat.

Pollicis motui septem inserviunt, horum tres medii, corpulentiores, tres interiores, septimus exterior, principium sumens ex pollicis radice, & in indicis intermedium primum desinens.

Musculus hic in Tabidis atque leprosis quique alii atrophiâ brachii laborant primò omnium extenuatur.

Vola manus ad digitorum principia musculos duos possidet, qui ex officuli carpi primo, quod minimum digitum spectat, originem sumentes, internodio digiti dicti primo inferius, superiusque inseruntur, ut eum flectant extrorsumque moveant.

Hos præter musculi hìc reperiuntur *quatuor Lumbricales* vocati, eorum origo tendine quadruplici circa flexorem digitorum tertium, finis in interstitiis digitorum, ubi terminantur illi monticulo manus continentur, eorum usus erigere digitos.

Accedunt insuper *musculi sex* intra monticulum detenti, externi tres & totidem interni; & horum usus extendere manum cum lumbricalibus, quivis enim eorum, similiter ac lumbricalium, digitum singularem accedit, ast tendine simplici, exterius extremo eorum juncto.

Extrema digitorum novem moventur musculis, eorum quatuor interni sunt, flectentes quinque externi, extendentes, omnes principium sumunt ab internis apophysibus ulnæ.

Flexorum primus Palmaris est, ex membrana nerveâ constructus, cuti intimè adeò connexus, ut rarissimum sit eum invenire, aut separare; in anatome aliquâ publicâ ab *Amplissimo D. Nicolao Tulpio* in Theatro publico instituta notare mihi contigit *Mathiam Kalkoen* Chirurgum satis celebrem horas octo impendisse separationi hujus musculi, rudiori licet.

Principium sumit à processu cubiti interno, sicque incumbens ulnæ ad digitorum confinia descendit. Continet hic musculos duos exiles, in volâ manus sitos.

Secundus, Perforatus, interiùs exoritur ex processu interno, terminatur in internodio digitorum secundo.

Tertius priorem *perforans:* ab ulna procedit ad digitorum quatuor internodium tertium. Uterque digitos flectit.

Uterque itidem firmamentum nanci-

scitur

ſcitur in primo ſecundoque digitorum ordine; ab armilla membranoſa in ſuo ſitu validè detinetur.

Quartus ex parte anteriore & ſuperiore radii progreditur ad internodium pollicis primum.

Extenſorum primus à tuberculo externo procedit in digitorum internodia omnia tendine quadruplici.

Secundus initium ſumit in medio radii, finem nanciſcitur in internodio indicis ſecundo.

Tertius paulo ſupra priorem exortus in internodio pollicis ſecundo terminatur.

Quartus tendine duplici radici pollicis adnaſcitur.

Quintus ex tuberculo radii exterius procedens ad radicem minimi digiti properat.

Inter partes manum conſtituentes reſtant *Tendines*, quorum conſideratio omnium præcipua.

Scriptorum varii Tendinem partem ſimplicem eſſe negant, inter eas licet vulgò numeretur. Muſculi notatur proceſſus ſ. cauda, ex ligamentis compoſita, ex nervis contexta, hinc in formam funis contracta, in principio rotunda, in fine plana.

Experientia quotidiana Tendinem ſenſus illius haud eſſe docet, cujus omni tempore habitus fuit. At verò vaginam membranoſam in qua tendo, pars mobilis, leviſque detinetur, ſenſilem magis Tendine ipſo obſervamus.

Senſus tamen hic obtuſus magis eo qui Nervorum, eo quod Nervorum extremitates non terminentur in vaginâ membranoſâ, ſed circa eam, intra muſculos digitorum manuſvè, hinc etiam eſt, quod, læſâ vaginâ dictâ, tardius increſcant ſymptomata, quam affectis nervis ipſis.

Senſilitatem Tendinum quod attinet, non eſt quod eam in abſciſſione aliquam dicamus, ſæpiùs, quo, ſenſiles eſſent nec ne, conſtaret, eos ſenſim abſcidimus, aſt ſine dolore; imò tendinem validiſſimum patellæ nexum aliquandò auferre coacti, eò quòd circa genu corruptus, nec tamen de ullo dolore conqueſtus æger.

Ambroſius Paraus lib. 10. *cap.* 38. mentionem facit Chirurgorum quorundam qui tendines, infra genu abſciſſos, *ſutura* ope iterum unire auſi.

Marcus Severinus effic. Chirurg. lib. 2. *cap.* 123. modum conſuendi tendines & nervos docet.

Jacobus Boeuaert, Chirurgus eximius, juramento nobis teſtatus eſt, non ſemel ſe adfuiſſe operationi Chirurgi regii jurati Pariſienſis *Dn. Maynaert*, qua tendines digitorum enſe aut cultro abſciſſos, beneficio acus incurvatæ, filique apti, reunitos reddidit, ut non ſolùm figuram naturalem digiti retinuerint, ſed & quovis modo iterum moveri potuerint, methodum qua proceſſit citatus *Maynaert* in ſubjecto quodam demortuo cum admiratione omnium qui aderant, nobis communicavit, hanc tibi, Lector amice, exhibere haud detrectabo.

Primo omnium in digito maximo, loco qui internodium ſecundum & volam manus interjacet, cutem cum tendine ejuſque vaginâ diſſecabat, & tendinem vaginæ incluſum verſus manum retrahi manifeſtò notabatur, hinc cutem quæ erat inter manum & locum diſſectum ſecundum longitudinem forfice dividebat, mox etiam

subjectam vaginam, & hanc vaginæ sectionem in viventibus non sine gravi dolore perfici, asserebat; Hoc facto acu prædictâ filo forti commodo instructâ perforabat tendinem qui brachium respiciebat, & versus manum retractus erat, mox etiam alterum, digito inhærentem, obvium satis, hinc, acu priore ablata, utriusque lateris filo imponebat particulam, primò corticis (Kurck belgis dicti) mox etiam plumbi, perforatam, magnitudinis ejus cujus additæ figuræ ⊙ ⊙ fili dein extrema conjungebat, factoque circa plumbeam particulam, alteri ligneæ incumbentem, utraque tendinis extrema tangentem, nodo, particulas hasce lateraliter se invicem attingere procurabat. Et hac ratione impediebat, ne tendinum extremitates jungerentur, cùm alias callus qui interponi debet haud invenisset locum.

Sutura hæc in Tendinum sectione usualis cognita videtur *Felici Wurtzio*, Chirurgo Basiliensi celeberrimo; libro enim de curatione vulnerum cap. 14. hæc habentur verba: *Nervum hunc* (Tendinem ipsum intelligere censemus) *instrumento apto in conspectũ producere debes, mox suturâ debitâ conjungere; vulnus verò ipsum apertum debet servari; & hac ratione nervi* (tendinis) *datur nova reunio, nec æger motu privatur.*

Et sic clarè satis declaratum judicamus sensum omnem tendinibus auferri non posse, nec tamen considerabilem eum iis tribuendum, undè Chirurgo recentiorum vulnerum iis inflictorum curationem haud adeò difficilem esse abundè constat.

Partes alias manûs examinare hoc tempore non libet, plus utilitatis allaturum me confido, siquidem in gratiam juniorum nec adeò in arte Chirurgicâ exercitatorum, quænam circa puncturam nervi aut tendinis, recenter inflictam, peragenda sint, paucis edoceam, ne alias motu omni vulneratus privetur membri adeò necessarii; rem antequam aggrediar, considerare volumus Chirurgum (ubinam perforatio tendinum in digitis detur, non neglectâ observatione) iis locis, quibus tendines, ex profundiore loco collocatis musculis principia ducunt, collectionem præcipuam puris observare, imò etiam musculos tendinesvè (si modo in tempore accesserit Chirurgus) rarius exulcerationibus affici supra armillam, nisi Chirurgiæ inscitiæ aut corporis morboso statui malum adscribendum.

Punctura recens *Tendinis* aut *nervi*, ab instrumento acutiore quocunque inducta quo in honorem Chirurgi, ægrotantisvè salutem curetur, illico foramini, sæpiùs ne quidem lynceo observabili, imponatur plumaceolum sequenti mixturâ madefactum.

℞. *Ol. Thereb.*
Spir. Vini an. part. j.
Ol. Ceræ in quo aliquid Euphorbij solutum part. ij M.

Huic superimponatur plumaceolum siccum, mox spatulâ ignita, aut stylo planiore, applicato, ut calor & vis mixturæ ad interiora læsa deferatur, efficiatur; hac inustione peracta plumaceolum Ung. Basilico inunctum, priore remoto, admoveatur, hinc Emplastrum stichticum Paracelsi, imò toti manui siquidem vulneratus digitus aut pollex, brachioque ad alas usque ceratum

ratum

CAP. IX.

De Sclopetorum Vulneribus.

LIcet quotidiana experientia nos doceat, globulos venenatos reddi posse, attamen sua natura tales non existunt; æstus verò in parte, aliaque symptomata, ex continui solutione & contusione exoriuntur. Hoc in casu primo globulus, & si quid aliud ei adfuerit è vulnere extrahendum, antequam & dolor, & inflammatio accedentes, id fieri impediant. Utriusque habenda ratio, ne augmentum sumant. Id vero quod contusione lęsum est Medicamentis seq. in pus mutandum.

℞. Ol. lilior. albor. Violar. an. libr. ij. Catell. nuper nator. N. ij. Coq. ad ossium dissolutionem. Postea adde lumbricor. terrestr. lib. j. Coq. iterum, & Colaturæ adde Therebinthin. Ven. unc. iij. Spir. vin. unc. j.

M. F. Linimentum.

Unguentum Vulnerarium.

℞. Therebinth. Venet. unc. j. Galban. drachm. ij. Medull. vitul. unc. ß. Radic.

ratum Vigonis, Aceto, aqua & spiritu vini calefactis madefactum, cura debita habita deligationis convenientis, ope fasciarum liquore eodẽ madefactarum peragendæ. Non neglectis interim iis, quæ pro rei exigentia, sudore, venæsectione, vel evacuatione alvina corpus purgare valent.

At verò quòd si dolor, inflammatio & febris molestiam aliquam creaverint, iis uti necessarium quæ in progressis proposita; & speramus eventum ægrotanti prosperum, arti chirurgoque honorificum, qualem non semel nobis observare contigit.

Hæc Job. à Mek'ren quibus quæ de tendinum abscissorum, non per utriusque extremi perforationem acu peractam, sed per fili circumducti colligationem habet Clariss. de Muralto, Miscellaneorum Curiosorũ, Decad. 2. ann. 3. hic addimus.

Juvenis 24. annor. noctu in manu sinistra vulneratus fuit, ejusque tendines digitos moventes abscissi, vocatus Parisinus Chirurgus Bienaise. manum læsam asseri plano adligavit, cutemque cultello separavit, tendinesque discissos & retractos inquisivit, & iis filũ circumduxit, opeque suturæ hujus sibi invicem stricto solubili vinculo connexuit, & conjunctim singulos tendines subligamẽto annulari colligavit, idque dolore ineffabili: fila hæc extra vulnus relicta sunt satis longa, nervisque impositum fuit oleum terebinthinæ cum spiritu vini & oleo hyperici mistum, usquedum facta suppuratione fila leviter attracta, fuerint exempta, & vulnus simpliciter persanatum, ægerque perfectè restitutus fuit.

Qua-

Radic. Scorzon. pulveris. Scord. pulveris. an. scrup. ij. Ol. hyperic. unc. ſ. Vitell. ov. N. j. Theriac. drachm. j.

M. Unguentum.

Aliud efficacius.

℞. *Pulv. radic. aristoloch. scrup. j ſ. Mumiæ, Succin. Mastich. an. drachm. j. Therebinth. unc. ſ. Euphorbij drachm. j. Unguent. Ægyptiac. unc. ſ. Vitell. ov. N. j. Ol sambucin. q. ſ. Croc. scrup. j.*

M. F. Unguentum.

Aliud præcedentibus præstantius, quod etiam putredinem tollit.

℞. *Picis liquid. Therebinth. Galban. an unc. ij. Mastiches, Thuris, Nitri, Salis ammoniac. an. unc. j. Alumin. drachm. ſ. Virid. æris, Vitriol. alb. Camphor. Pulv. lumbricor. an. drachm j. Ol. lini, Rosac. an. unc. ij. Lumbric. Therebinth. Ven. an drachm. j.*

M. liquefiant super igne & F. Unguentum.

Si nervus non in hibeat, in magna putredine aliquid *Mercurij præcipitati* posset addi.

Parti sanæ interim imponi possunt Anodyna atque Roborantia.

Emplastrum Anodynum.

℞. *Farin. fabar. Micæ panis, similagin. an. drachm. iij. Coq. ex lacte vaccino.* Addendo

Ol. rosac. Violac. an. unc. j. Vitellor. ovi N. iij. Pulv. rosar. rubr. Scordii an. unc. j. ſ. Ceræ q. ſ.

M. F. Emplastrum.

Cataplasma Anodynum

R. Radic. altheæ, Consolid. maj. an. unc. j. Flor. Chamomill. Melilot. Hypericon. an. M. ſ. Summitat. absynth. P. ij.

Coq. ex lacte vaccino,

Addendo

Farin. altheæ, Fabar. an. unc. j. ſ.

M. F. Cataplasma.

Vulnus quod si penetrans fuerit, utrique foramini turunda imponatur, setaceum enim & incommodum est, & noxium. In principio etiam deligatio una quavis die sufficit, vulnera enim sclopeto inflicta, rarò ante diem tertium aut quartum pus exhibent, sed postea materię copia aut acrimonia an semel, an bis, an ter de die deligatio sit instituenda, determinabit.

CAP.

CAP. X

De Vulneribus venenatis.

V*ulnera venenata* aliquando globulis, sagittis, gladiis, aliisque instrumentis venenatis, aliquando vero rabidis canibus, lupis, aliisque animalibus inferuntur, plusque vi venenata, quam vulnere nocent.

SIGNA sunt dolor vehemens, color lividus, mox niger, symptomata gravia prętcr rationem vulneris: in toto corpore ardor, tremor, delirium, lipothymia, &c.

Vulnus venenatum, licet exiguum, ægrotanti periculum & plerumque mortem adfert, præsertim si cordi, aut alicui ex partibus nobilioribus vicinum fuerit: vel si Chirurgus non in tempore accedat, & ejus curatio procrastinetur.

CURATIO. In hoc præcipue consistit, ut Venenum extrahatur, quod plerumque fieri solet Cucurbitulis, medicamentis attrahentibus, scarificatione, aut, quod tutissimum, actuali cauterio: sed pars læsa ne sit valde nervosa; eschara quoque illico auferenda, sicque vulnus paulatim curandum. Internè medicamenta prosunt *Sudoriferæ* atque *Cardiaca*. Nocent Venæ sectio atque purgatio.

Venenum ex vulnere extrahens partemque roborans.

R. Cæpar. coctar. unc. iij. Theriac. unc. ß. Stercor. caprin. unc. j. Radic. angelic. pulver. drachm. j. ß. Ol. scorpion. unc. j. ß. Mellis & Ceræ q. s.

M. F. Emplastrum.

Partem roborat, Venenum extrahit, Pus producit, Carneque vulnus replet sequens emplastrum.

♃. Gumm. Galban. Sagapen. Opoponac. Asæ fœtid. Myrrhæ, Piperis, Sulphur. an. drachm. vj. Stercoris columbin. Anatis an. unc. j. Mumiæ unc. ß. Radic. consolid. mai. pulveris. drachm. iij. Ol. hypericon. q. s.

M. F. Emplastrum.

Quædam hic adderemus de vulneribus à viperis, à scorpionibus, tarantulis ut & de iis quæ instrumentis oleo nicotianæ, aut etiam thoræ Valdensium extracto imbutis, &c. infliguntur, verùm quia hæc peculiarem operam exposcunt, sufficiat impræsentiarum adjungere quod habet Peritiss. Jobus à Mekren. De Morsu canis rabiosi.

Inter venena quæ substantiæ suæ insita vi, eâque occultâ, partes nostri corporis afficiunt, quædam actu agunt,

agunt, adeoque subitò, alia verò potētiâ.

Prioris conditionis sunt, quæ lealpendo, mordendo, pungendo, per sudorem, urinam, salivam, sonum, qualis vociferatione, sibilo, &c. similibusque modis variis naturam suam corporibus imprimunt.

Posterioris ordinis quæ sunt non solum afficiunt corporum partes externas, internasvè, sed utrasque.

Inter hæc haud infimæ notæ *Morsus canis rabidi*, ubi venenata qualitas vulneri soli haud inhæret, sed exindè toti communicatur corpori, imprimis Cordi & Cerebro, undè partes aliæ iterum habent, quod accipiant. Historiam narrant. *Palmarius de morbis contagiosis pag.* 329. *tract. de morsu canis rabidi, cap.* 1. *Rusticus quidam*, inquit, *rabie perculsus furiisque agitatus, cum sibi brevi è vitâ migrandum esse intelligeret, assidentes, qui eum vinculis constrictum tenebant, in furoris intermissione enixe rogavit, ut quos mox deserturus esset liberos, sibi deosculari liceret: quod cum ei fuisset concessum, liberisque oscula libasset, præfocatus est: sed ecce septimo post die liberi eodem modo correpti, eisdemque cruciatibus torti, brevi miserrimam vitam cum morte commutarunt.*

Et quamvis circa hanc opinionem plurimum disceptent ac discrepent artis medicæ cultores, prætermittere tamen nequeo *Avicennæ* hâc in re consilium: Inculcat is studiosissimè omnibus, furiosorum custodiam servantibus, ne ullas unquam superstites ciborum reliquias, ab amentibus corrosas masticatasvè degustent, neque corpus suum illorum sputis (quæ ferè eructant assiduè) commaculari permittant. Non equidem periculosum contagiosumque adeò depingere valeo virulentum morsum rabiosi canis, quin dicto amplius in se discriminis, contagionisque involvat.

Hæc tanta hujusce rei incommoda, quo faciliùs quisque declinare valeat, operæ pretium foret præfati morsus indicia oculis objicere, nisi authores passim omnes [cum cæteris *Paraus*] id negocii prævenissent.

Neque interim nobis satisfacere videntur authores cuncti, qui hanc rem attigerunt, ut sunt: *Avicenna*, *Galenus*, *Gesnerus*, *Paraus*, *Fracastorius*, *Palmarius*, *Amatus Lusitanus*, ac plures alii, dum causas ob quas hydrophobi, ac rabiosi aquas fugiant, exponere conantur, cum tamen aquæ operâ eos curari observemus. Licet hanc ex *Ruffo* & *Posidonio* afferat *Aëtius*: quod rabidus canis in undis alium canem, vulneris sui inflictorem, videre se putet.

Quam sententiam confirmare videtur *Johannes van Beververiick*, *Petri Silentiarii*, Græci vatis, authoritate, nec non memoratus *Ætius* authoritate *Philosophi*, qui recepto à cane rabido morsu potandi causa thermas adiverat. Cum verò in aquis canem conspicere sibi assiduò videretur, intrepido animo hydrophobiæ contrarie statuens. Quid, inquit, cani cum balneis, quæ alacrius subintrans, aquæ potu sanitati restitutus est.

At verò ad hæc objicere liceret, caniculos juniores, quibus vermiculi sub linguis generantur, quod ex rosione continua cognoscimus, rabiosos fieri, absque eo quod aquam vel videant, vel cognoscant, & hoc canibus plerisque sine reali contactu, evenire credimus, eo quod natura

sua

sua calidi siccique temperamenti sint, unde ex vermiculis excitatum sub linguis pruritum perferre haud valentes, subitum sanguinis æstum contrahunt, diebus maximè canicularibus, hinc febris, linguæ extra os protrusio, delirium.

Inter *remedia* omnia nostris in locis usualia nullum præstantius præcipitatione ægrotantis in mare, sic referente Medicamentorum belgicorum descriptore ingenuo *Dn. Joanne Beverovicio*, qui hac in re vestigia magni *Cornelij Celsi* secutus, cujus verba legi possunt *lib.* 5. *cap.* 27.

Peragitur submersio hæc à duobus viris ad mare habitantibus qui ocreati ægrotantem invitum, licet deferunt in mare, in quod tribus ad minimum vicibus eum præcipitant, hinc eundem benè madidum ad littora iterum deducunt.

Curatio hæc subitanea sit, requiritur, priusquam symptomata graviora accesserint, in musico etenim aliquo à cane rabido vulnerato inutilem omninò eam observavimus, quod tardius justo instituta, miserè etenim usque ad mortem vixit.

Joannis Jansonij, servus Subprætoris *Joannis Voerknecht* Canem Prætoris rabiosũ gladio jugulare tentans exiguo foramine circa carpi manus dextræ interiora morsu canis vulneratur.

Die nono, neglectâ in mare præcipitatione, eum accedo, delirium aderat, febris ardens, hydrophobia, convulsio, sputatio continua, sitis ingens, anxietas, linguæ ariditas summa, oculorum scintillantia.

Vulneri illicò adplicari curavi *cucurbitulam*, & quidem tertium iterandam hinc locum vicinum, similiter ac vulnus ipsum hoc tegebatur Cataplasmate.

℞. *Theriac. veter.* ℥ß.
Succ. Cepæ ℈ß.
Stercor. columb. ℥ ij ß.
Sal. commun. ʒij.
Pulv. Rutha, Scordii an. ℥ß.
Aq. vitæ q. s.
F. in formam Cataplasmatis.

Vesperâ *Cauterium actuale* vulneri applicabamus, quo apertum servaretur, & venenum consumeretur, loco cauterisato applicabamus *Ung. Basilic.* cui *Theriaca* mixta, ad separationẽ eschare, præterquã quod & præcedens Cataplasma superimpositum, sudoriferum itidem præscriptum, quod ægrè admodum, similiter ac omnia liquida, assumebat. Pro *potu* tamen ordinario hoc præscriptum.

F. Fol. Ruth.
Rad. Scorsoner. an. M. j.
Fol. Salviæ min. P. ij.
Beton. Nepet. an. M. j.
Levistic. M. ß.
Coq. in vino gall. q. s.
Colatura usurpetur pro potu.

Die decimo, vigiliæ continuæ, abstinentia à potu, sudoris nulla eruptio, graviter molestabant, imò delirium valdè augebatur, mordendo enim, spuendo, lacerando, vociferando, similibusque actibus, omnia turbabat, latratus tamen, contra ac vulgus docet, nullus notabatur.

Die undecimo omnia parum remittebant, quod nox præterita placidior, at *duodecimo*, defatigatus admodum exspiravit; Et hac mortis ratione vulgum evidenter docet, vanum esse, quod rabiosum ejusmodi non nisi suffocatione interfici posse, statuant. Hâc de re videri potest *obs.* 20 *&* 21. *lib.* 1. *Nicol. Tulpij.*

Cap. XI.

De Vulneribus particularibus.

IN Vulnere *Capitis* sutura per *acum*, aut emplastrum glutinatorium locum non habet, ubi pericranium læsum est. Nocent pinguia; prosunt magis confortantia atque exsiccantia.

R. Mastiches, Myrrhæ, Aloës, Sarcocollæ, an. drachm. ſ. Sang. dracon. scrup. ij. Boli scrup. j. Therebinthin. Venet. unc. ii. Mellis rosat. parum.

M. F. Vnguentum.

Vulnera *Cerebri Meningum* dolorem, hæmorrhagiamque gravem adferunt, quibus plura symptomata, imo mors ipsa plerumque succedunt. Dolorem insigniter sedat Ol. rosar. tepide applicatum; & sanguis columbinus recens idem efficit.

Ad Hæmorrhagiam.

R. Myrrhæ, Aloës, Mastiches, Sanguin. dracon. Rhabarbar. Corallor. rubr. præpar. Pil. lepor. minutim incis. an. drachm. j.

M. F. Pulvis tenuis.

Vulnera *Faciei* per suturam conjungi neque curari debent, imò studendum semper, ne cicatrices eam deformem reddant.

In vulnere *Oculorum* ab omni pingui abstinendum, sanus item oculus æque deligationem requirit quam læsus: Collocatio capitis recta sit, & aliquo modo erecta. Quod si sanguinis fluxus adsit, sequentia conducunt.

Sanguis Turturis, Columbæ, Gallinæ. Mucilago seminum Psyllii, Cydoniorum, Tragacanthæ. Lapis hæmatites, Cerussa, Tutia, Thus, Aloë. Albumen ovi. Aqua rosarum, plantaginis. Decoctum Balaustiorum, Rosarum rubrarum, Gallarum, &c.

R. Sief alb. Rhasis, Tut. præpar. Aloës pulveris. an. scrup. ſ. Vini rubr. unc. j. Aq. rosar. rubr. Plantag. an. unc. ij. mucilag. semin. psyll. Tragacanth. an. drachm. j.

M. F. Collyrium.

In dolore Lac recens muliebre prodest, aut Collyrium modò descriptum, addito Opii scrup. ſ. exterius superimposito Cataplasmate hoc.

R. Po-

R. Pomor. putridor. unc. ij. Farin. sem. lini. unc. ſ. Mucilag. ſemin. pſyllii drachm. ij. Opii crud. drachm. ſ. Vitellor. ovor. q. ſ.

M. F. Cataplaſma.

NASI particula abſciſſa nunquam reunitur, etiamſi vel recentiſſimum ſit vulnus: eadem ſi adhuc corpori cohæreat, acus ope eidem jungi poſſet.

Vulnera *Auricularum & Labiorum* plus boni ab acu, quam ligaturis exſpectant.

Pulmonum vulnera medicamenta exigunt *confortantia* atque *exſiccantia*, acria hoc in caſu valde nocent, in aliis Vulneribus quotidie adhibentur.

Externè.

R. Radic. conſolid. maj. Tormentill. Garyophyllor. an. unc. ſ. Flor. roſar. rubr. M. ſ. Maſtich. Myrrh. Aloës, an. drachm. j.

Coq. ex aq. hordei, Colatur. libr. ſ.

Adde

Syr. myrtin. Mell. roſar. colat. an. unc. ij.

M. F. Linimentum.

Interne.

R. Fol. Veronic. Fragar. Sanicul. an. M. ſ. Tuſſilagin. M. j. Rad. angelic. drachm. ij. Liquir. drachm. j. Iujubar. N. xv. Paſſular. unc. ſ.

Coq. ex aq. hord. Colat. libr. j. ſ.

Adde

Syrup. diacod. unc. iij.

Miſce.

Sumat ex eo ter quaterve ſingulis diebus uncias quinque.

Sperma Ceti drachmæ dimidiæ pondere quotidie ſumptum inſigniter operatur, at Cerebrum debilitat.

Vulnera Cordis lethalia ſemper ſunt: ad ſiniſtrum ventriculum penetrans illico hominem jugulat. Mors ſi ad horas ſex, duodecim aut viginti moras nectat, uti nos aliquando exempla docuerunt, rariſſimum habetur. In dextrum ventriculum quod progreditur diutius ægrotantem inter vivos permanere permittit: tempora hęc extendit illud vulnus quod in ipſa ſubſtantia Cordis terminatur.

Ventriculi vulnera plerumque *naturæ* curanda relinquuntur, quæ hic mira quandoque præstat. *Hæmorrhagia* tamen Venę sectionem exigit. In vulnere in cavitatem ipsam penetrante, tunicis omnibus divisi, abdominis, vulnus per suturam uniri debet, relicto foramine exiguo, per hoc turunda inseratur, vulnus Ventriculi minime intrans, sed tantum exterius attingens; atque inungatur hoc vel simili Linimento.

R. Ol. Mastich. Abietin. an. unc. j. Mannæ. Thuris drachm. ij. Pulv. rad. tormentill. Consol. maj. an. drachm. j. Croci scrup. j. Lumbric. terr. drachm. ß. Vini alb. unc. ij.

Coq. ad vini consumpt.

M. F. Linimentum.

R. Thereb. unc. ß. Vitell. ovi N. j. Ol. hyper. unc. j.

M. F. Linimentum.

Vulnus intestini tenuis aliquando, sed rarissime curatur (quod exemplo insigni probare possum) sed facilius quod est crassi. Tenue ubi læsum, chylus imo sæpe cibus potusve, per vulnus effluit; dolor adest insignis, accedit mox febris, & Nausea. *Ubi crassum*, fœces per vulnus exeunt, ad minimum fœtor se exhibet stercoreus, alvus adest durior. Per suturam illico Vulnus obturari debet, restituique in locum naturalem intestinum, aqua calida bene mundatum, pulvereque seq. modice conspersum.

R. Aloës, Mastich. Thuris, Mumiæ, Sang. dracon. an. drach. j.

M. F. Pulvis.

Vulnera Hepatis atque Lienis Venæ sectionem exigunt, quotidianamque: si alvus suppressa sit, *Enematum* injectionem, pręter Adstringentia atque exsiccantia medicamenta, vulneri ipsi applicanda.

Renum vulnera difficulter & tarde curantur. Cavitatem ipsam cum ingrediuntur, sanguis effluit serosus, aliàs purior. Extrinsecus Linimentum hoc magni æstimatur.

R. Resin. pini unc. vj. Ol. Laurin. Thereb. an. unc. j. Gumm. Elem. unc. iv. ß.

Misce.

Intus usurpantur Troch. Alkekengi Gordonii, de Carabe, de Terra sigill. Bolus, Therebinthina, Potionesque vulnerariæ.

Vesicæ

Vesicæ vulnera eodem prorsus modo curantur, rarum tamen non relinqui fistulam.

Pilulę seq. in Vulnere & Vlcere Renum atque Vesicæ summi usus sunt.

℞. *Ossium humanor. calcinator. drachm. iij. Cretæ vulgar. Gyps. ust. an. drachm. j. Trochisc. alkekeng. drachm. iij. Therebinth. Venet. parum coctæ q. s.*

M. F. Pilul. magnitudine pisi minoris, & aspergantur pulvere liquiritię.

Harum Patiens mane & vesperi sex sumat.

LIBER

Super Vulneribus particularibus quinque subsequentes historias ex Clariss. Ioh. Muys adducimus.

PRIMA.

De Vulnere capitis.

IUvenis sedecim annorum ex equo in terram delapsus, vulnus satis magnum accepit in sincipite, & quidem tale, ut os nudum in conspectum veniret; interim æger aliquoties vomebat, & satis malè habebat. Duæ à lapsu vix præterierant horæ, cum accersitus sum ad ægrum, in cujus capite nec fissuram, nec fracturam, nec introcessionem cranii animadvertere potui, & vomitus tunc temporis cessabat, ac ægrotus mediocriter valebat, nec multum de dolore, nec de ullo alio conquerebatur incommodo.

Supervacaneum foret hic loci explicare, unde vomitus hic prodierit, quandoquidem hanc rem per se satis claram esse existimo.

Derasis capillis vulnus linteis carptis siccis implevi, & quidem duplici de causa, primo ut sanguinis fluxus hoc pacto sisteretur, deinde etiam ut labia vulneris aliquatenus à se invicem dehiscerent, ut ita secuturo die cranium tantò melius pateret.

Tunc superposui emplastrum ex sequenti massa confectum.

℞. *Empl. diapalmæ* ℥ij.
Boli.
Cretæ com. āā ʒij.
Antimon. diaphor. ʒj.
Ol. laurini ʒij.
Tartari p. d. ʒß.
M. S.

Postero die in cranio detecto nihil mali apparebat, ac ægrotus haud aliquo malo symptomate vexabatur, unde sperare cœpi, cranium intrinsecus etiam nihil mali passum fuisse, ac cerebrum bene habere cum utroque suo involucro.

Imposui igitur sequens labiis vulneris (osse prius contecto linteis carptis siccis.)

℞. The-

℞. *Thereb. comm.*
Mellis rosat. ãã ℥ß.
Myrrhæ
Aloës ãã ʒß.
M. S.

Et sic æger brevi pristinæ sanitati restitutus est.

Emplastrum imponebatur eum in finem, ut acidum temperaret, atque hoc modo, quicquid à contusione coagulatum erat, dissolveret citò; unguentum applicabatur, ut ita circulatio sanguinis ac humorum, aliquatenus in vulnere ob tubulos disruptos ac distortos impedita, restitueretur.

Cranium denudatum linteis carptis siccis contegebatur, partim ne pus ex labiis vulneris ossi damnum aliquod afferret, partim ut aër ambiens hoc pacto arceretur à cranio, cui valde inimicus est acido suo, quo abundat, ut quotidiana sanguinis per venæ sectionem emissi nos docet coagulatio ab aëre producta.

Illud autem lintei genus, quod belgice dicitur *catoen*, in vulneribus haud convenit, quia inflammationem non raro ciere consuevit angulis suis acutis, quibus donatum est, sicut id ope microscopii haud difficile est conspicere.

Omnia pinguia hic sedulo vitavi, quia particulis suis ramosis valde angustos cranii tubulos satis pertinaciter obstruunt, atque ita efficiunt ut humores stagnent, acescant, & cranii salem volatilem corrumpant, cariemque inducant, ac tunc curatio haud parum procrastinatur ob portionem ossis cariosam quæ prius separari debet.

Scultetus in armamentario suo chirurgico partem vulneri capitis vicinam inungit aliquandiu oleis astringentibus ad præcavendam inflammationem, ut ille opinatur, sed male, nam sanguinis circulatio non debet sisti, sed promoveri in inflammatione, quandoquidem sanguis ac humores ob coagulationem suam in eadem stagnant plusquam satis; ideoque humores coagulatos per emplastra acidum temperantia dissolvere multo consultius esse videtur hoc in casu.

Venæ sectionem, quam plerique in vulneribus capitis extollunt egregie, prorsus omisi, quoniam non video, quid utilitatis inde provenire queat.

Medicamenta distinguere in mundificantia & sarcotica, atque illa prius, deinde hæc in usum revocare, est res nullius utilitatis; nam solum nostrum unguentum sufficit, & præstat, quicquid necessarium est, dum acidum temperat, ac humorum circulationem restituit; sed interim ad hoc attendendum est, ut, omisso præscripto unguento, lintea carpta sicca tandem imponamus, ubi carne fermè impletum est vulnus, nam alias caro nimis luxuriaret, ac altius exsurgeret, quam par foret.

Veteres in capitis vulneribus adhibebant fasciam, quæ cancer appellatur, cujus delineatio videri potest apud Scultetum; verumenimvero jam temporis plerunque in usu est sudarium commune concinnè applicitum.

Vomitus in vulnere capitis utplurimum multum mali portendit, eundem autem non semper esse infallibile signum fracturæ cranii, fissuræ aut alterius alicujus incommodi valde magni liquidò constat ex proposito nostro casu.

Pericu-

Periculosæ plena aleæ res est vulnus capitis, quod dum maximè arridet, tum insidias vel maximè struere solet; nullum igitur capitis vulnus, licet valdè exiguum videatur, parvifaciendum est, aut leviter perfunctoriève tractandum, sed debemus hic potius omnia suspicari, quoniam non raro latet anguis in herba, cum apud chirurgos alta securitas est.

Hisce paulisper in animo mecum volutatis operæ pretium esse duco, hoc in campo, antequam finem imponam huic observationi, paulo latius ac liberius expatiari, quam solitus sum, ut si non aliis, mihi saltem ipsi, in cujus institutionem hæc scribo, hac in re satisfacere queam.

Extra omne dubium posita res est, vulnus capitis valde parvum aliquando longo post ictum acceptum tempore ægroto necem afferre posse, verum hoc non impedit, quominus nonnunquam eveniat ut æger citra spem medicorum chirurgorumve à periculosissimo ac omnibus fermè pro lethifero habito vulnere capitis reconvalescat; sic memini patris mei curæ commissum fuisse ante aliquot annos ægrotum quendam, qui ligone vulnus adeo horrendum acceperat in sincipite, ut ab ictu inflicto non tantum valdè magna cranii, sed etiam haud parva ipsius cerebri portio avelleretur, & tamen hic æger vivit adhuc Arenaci & valet, remanente tamen hemiplegiâ.

Hic historia forsan falsitatis convincere possem opinionem clarissimi Willisii, dum lectori persuadere conatur, quod memoriæ sedes reperitur in cortice cerebri; nam si illud verum foret, tunc patientis mox citati memoria vacillare deberet, cum tamen eadem non minus vigeat jam temporis, quam antequam æger vulneratus est.

Sed quid loquor de iis, qui ab horrendo capitis vulnere revaluerunt? nonne multò mirabilius existit, etiam ingens beneficium redundare in aliquem ex capitis vulnere tam periculoso, ut à plerisque pro mortifero habeatur? maximè, & tamen non desunt exempla tale quid testantia; sic apud Schenckium legere licet, quo pacto aliquis, accepto periculoso capitis vulnere liberatus sit ab Epilepsia inveterata & valdè pertinaci; ad hæc si tibi molestum non sit inspicere celeberrimum Hildanum centuriâ secunda, observatione octava, ante oculos tibi ponetur casus satis rarus, scilicet quendam ad conjunctionem suturæ sagittalis cum coronali fracturam cranii accepisse, eundemque postea, remanente tamen ulcere, hoc modo sanatum fuisse à magna ac molesta cephalæa, quâ antea per longum temporis intervallum ægrotaverat.

Tales historiæ, quales modo commemoravimus, raro admodum contingere solent, ac idcirco præstat in capitis vulnere, qualecunque etiam sit, semper solicitum esse quam securum nimis.

Vulnus autem capitis multo difficilius sanatur, ubi patiens lue laborat venerea, ut & si eadem capitis pars sæpius antea fuerit vulnerata; nam in morbo Gallico plerumque peccat humor acido- corrosivus vulnerum sanationi haud exiguum ap-

portans impedimentum, ubi autem contingit, ut eadem pars sæpius saucietur, manifestum est, tubulos ibidem haud paucos mirum in modum distortos manere, unde sanguis & humores obstaculum quoddam offendunt in circulari suo motu, cujus tamen beneficio propemodum tota peragitur vulnerum sanatio.

Atqui circulationem sanguinis & humorum aliquatenus impediri in parte semel aut sæpius vulnerata, licet vulnus jam diu coaluerit, vel hinc manifestum evadit, quòd partes antea vulneratæ plerumque solito frigidiores sint & tempestates ingruentes non raro præsentiant.

Præterea vulnus capitis magis aut minus periculosum est, prout huic aut illi capitis parti infligitur; sic vulnus occipitis minus periculosum æstimatur, quia os crassitiem ac soliditatem suam raro fracturam aut fissuram patitur, etiamsi ictum satis vehementem recipiat; ac ubi jam contingit, ut os occipitis fracturâ aut fissurâ corripiatur, tunc sordes tamen in hac fractura aut fissura collectæ non ita facile in subjectam duram meningem destillant.

Vulnus autem valde periculosum habetur in bregmatis illo officulo, quo maturior ætas locum in infantibus apertum postea replet, absque dubio, quia illud officulum tenerum est & vicinum suturis.

Sic vulnus temporum valde formidolosum existit pluribus de causis, & primo quidem, quia musculus temporalis contectus est pericranio, deinde quia latet illic arteria satis magna, quæ vulnerata inducit hæmorrhagiam valde periculosam, quæ sistitur difficillime ea de causa, quod, dum loquimur aut comedimus, musculi temporales commoveri debeant, & sic sanguinis fluxus jam cohibitus non rarò redire solet ac renovari.

Tertio quia nervus in musculo temporali læsus sæpius spasmum excitare consuevit, & quidem talem, qui belgicè dicitur *de klem*, ac nos comedere prohibet; sic ubi musculus temporalis valde læditur, contrahitur oppositus ac excitatur illa affectio, quæ oris tortura appellatur.

Quarto quia sectio artificialis, aliquando necessaria in capitis vulneribus, non sine periculo fit in musculo temporali.

Quinto quia vulnerum medela requirit partis sauciæ quietem, quæ tamen sæpissime turbatur in vulnere musculi temporalis, cum scilicet aliquid comedimus aut loquimur.

Fissura in suturis etiam peior existit quam alibi, & difficillime invenitur; sic Hipocrates Epid. 5. hoc modo se deceptum esse, & quidem cum vulnerati pernicie, ipse liberè profitetur.

Vulnus inflictum superciliis, sic ut cavitas pateat, quæ in osse frontis reperitur, ventum emittit, quia scilicet illa cavitas ossis pervia est in nares, illudque vulnus vix ac ne vix quidem consolidatur, teste Celso, aliisque, quibus talem casum videre contigit.

Chirurgi, cum dubitant de cranii fractura aut fissura, vulnerato nucem dentibus frangendam præbent, aut filum, cujus alterum extremum ore tenet ægrotus, concutiunt, observantes, num tremulum illum motum absque

absque molestia tolerare queat patiens.

Ubi cranium denudatum est, specillo plerumque inquirimus, num adsit fissura, nec ne; sed ut hoc examen rite instituatur, ante omnia exacte nosse oportet situm suturarum consuetum, ne sutura sumatur pro fissura, aut fissura pro sutura; atque ut error hic omnino declinetur, præterea meminisse, oportet, suturam sagittalem aliquando præter consuetudinem procurrere usque ad nasum & frontem reddere bifidam, imò etiam nonnunquam ulterius se extendere ad occiput, illudque dividere; hic quoque in memoriam revocanda est observatio alicujus Anatomici, qui affirmat, se vidisse illud bregmatis ossiculum, quo provectior ætas implet locum in primum-natis adhuc patulum, peculiari circumscriptum fuisse suturula.

Apud Paræum, Fallopium aliosque reperire licet vulneratos, in quibus mortuis & apertis externa cranii tabula, quæ ictum receperat, prorsus integra conspecta fuit, interna interim non tantum rimam agente, sed etiam fragmenta quædam exhibente, quæ meningem punctione sua molestaverant; quo pacto hoc accidere potuit? dicam; ictus vehemens materiam subtilem ante se maxime agitavit, atque ita hæc materia subtilis celerrime mota transiit sine mora per primam cranii tabulam satis libere, nec damnum ullum intulit, verum ubi pervenit ad secundam cranii tabulam primâ (ut Anatomici testantur) multo solidiorem, ibi poros offendit adeo angustos, flexuosos, ut transire nequiret, nisi per novam viam, quam sibi ipsi violenter momento temporis pararet, & sic multis poris perruptis internam cranii tabulam egregie fidit; sic fulmen, intactâ vaginâ, ensem liquefacere perhibetur, sic aqua fortis, illæsâ cerâ, argentum solvit.

Complures narrant aliquando contingere, ut percusso sincipite dextro, sinciput sinistrum rimam agat, dextro integro remanente, & talis casus dicitur plerumque contrafissura, quamvis hoc contrafissuræ vocabulum nonnunquam & ad alios casus extendatur.

Talem contrafissuram me nunquam conspexisse lubens confiteor, eandem autem dari Celsus affirmat, Ægineta negat, ego autem hac super re judicium meum suspendo.

Aliquando contingit, ut medulla, quæ inter utramque cranii tabulam reperitur, ab ictu valido è cavernulis suis excutiatur ac exprimatur, cum sanguine ab ictu quoque extra vasa profuso, sicque medulla hæc cum sanguine acredinem acido-corrosivam concipit, quâ cariem internæ cranii tabulæ inducit, atque ita nonnunquam humor acris & aquosus ex osse carioso prodiens meningem, ipsumque cerebrum inficit ægroque mortem inexspectatam minimeque prævisam infert aliquot interdum septimanis, imò & mensibus post ictum, cranio extrinsecus interea temporis apparente integro, neque ullam fracturam aut fissuram ostendente, & talia exempla ab auctoribus; qui de Chirurgia scripserunt, hic atque illic narrantur.

Cranio cum dura matre læso aliquando intra viginti quatuor horas enascitur fungus ovi gallinacei magnitudinem

tudinem propemodum adæquans, quem clarissimus Malpighius ortum suum debere existimat læsis glandulis, ex quibus cortex cerebri componitur, quæque secundum ejusdem opinionem desinunt in radices nervorum, in quas succum suum nerveum ab arteriis acceptum & transcolatum transmittunt.

Ab omnibus ferme auctoribus serio monetur, nulla capitis vulnera esse consuenda, & quidem optime.

Dum vulnera capitis religabantur, Vesalius semper adhibebat candelam ceream accensam (non sebaceam, quia pinguedo nocet ossibus) eum scilicet in finem, ut frigus ambientis aëris aliquatenus temperaret, sed jam temporis chirurgi quidam utuntur vase quodam æneo carbonibus vivis impleto, quod belgicè dicitur *een bedpan*.

Meditullium, quod inter utramque cranii tabulam continetur, in puerulis multò tenuius esse reperitur quam in adultis, quod bene observandum judico à chirurgis, dum trepano aut scalpris utuntur, nam aliàs fieri posset, ut sibi persuaderent, se nondum ad meditullium pervenisse, dum interim ipsam læderent meningem.

Quidam, antequam adhibeant trepanum, eligunt crucialem carnis incisionem, alii triangularem, sed pater meus fere semper præferebat circularem, sicque totam illam carnis portionem à cranio separabat ac avellebat.

Inter operandum quidam trepanum ad temperandum calorem immittunt in oleum, sed male, quia oleum, ut sæpiùs diximus, est ossibus inimicum, quamobrem aqua communis nobis hoc in casu melius inservire potest.

Veteres opinabantur, crescente luna, medullam & cerebrum in animalibus augeri, ideoque usum trepani tempore plenilunii prohibebant, verum hoc sæculo nos docuit experientia, cerebrum in cranio ac medullam in ossibus animalium non majori copia contineri, luna crescente, quam alio quovis tempore, atque ita hæc opinio, arenoso adeò superstrata fundamento, corruit.

Veteres minimè admittere voluerunt, ut trepanum poneretur in suturis, sed jam temporis habemus chirurgos, qui hoc intrepidè faciunt.

Aliquando contingit, ut dura mater cranio satis firmiter adhæreat, sed hoc admodum raro evenire solet, estque præter consuetudinem.

Dum meningi denudatæ Scultetus applicat oleum rosarum, Celsus acetum, sed uterque peccat, hic magis, ille minus; quid aliud efficiet oleum, quam ut poros ac tubulos illius membranæ obturet, ac ita sanguinis ac humorum circulationi noceat? acetum autem coagulabit sanguinem ac humores per meningem circulantes, atque ita circulari eorundem motui non parum oberit.

Quid igitur hic applicabitur? mel aut syrupus rosarum? sed præstat syrupus utpote minus acris, qui calidus imponi potest cum linteo rotundo, cui filum annexum est.

Posito trepano, aliquando fit, ut super meningem nihil mali reperiatur, sed ut pus sub eâdem delitescat, & tum temporis meninx discindi debet

bet, ut puri exitus concedatur, nec metuendum est, ne lædatur pia mater, quia pus interjacens hoc impedit, atque hanc meningis apertionem Arenaci feliciter institutam esse memini.

Æger capite vulneratus potius liquida quam solida assumat, nam aliàs motus masticationis parti sauciæ aliquam afferre posset molestiam, & quidem præcipuè, si vulnus temporibus inflictum foret.

Si sternutatio aliquem capite sauciatum corriperet, absque dubio ejusdem cerebrum nimium commoveret ac vulneri noceret, ideoque consultum foret sternutationem, ubi præsentitur, impedire, quod facilè fiet, si digitis majorem utriusque oculi angulum aliquoties tum temporis fricemus.

In vulnere capitis ante omnia vitetur Venus & ira, quia cerebrum valdè commovent, atque ita miseris ægrotis haud parum damni apportant, ut crebra experientia testatur.

Atque ita tandem finiam, postquam dixero, me hic loci non nisi rariora ac notatu digniora in medium proferre voluisse, nam cætera ad vulnera capitis pertinentia satis prolixè tractãtur apud Paræum, Hildanum, Scaltetum, aliosque chirurgiæ scriptores, quæ hic repetere prorsus supervacaneum esse existimo.

SECUNDA.

De vulnere penetrante thoracem.

Juvenis annum agens trigesimum, inter sextam, septimamque costam (si numeres ab inferioribus) ense vulnus accepit, quod in pectoris cavitatem penetrabat, sicut id ipsum docebat specillum blandè intrusum, ut & aër satis impetuosè è vulnere prosiliens. Æger interea temporis benè comedebat ac parum conquerebatur.

Quia vulnus non satis pro puris exitu patebat, imposuimus turundam ex spongia præparata efformatam cum filo, atque ita luce sequenti vulnus satis patulum existebat, quapropter applicuimus tunc turundã ex linteis carptis formatam ac idoneo digestivo oblitam cum emplastro acidum temperante ac bona ligatura.

Interim æger bibebat bis singulis diebus uncias tres sequentis a posematis.

℞. *Herb. tussilag.*
capill. vener.
scabiosæ ãã m. ij.
Fol. abietis m j.
Passul. maj. exacinat. ℥ iij.
Sem. fœniculi ℥ ß.
Hordei M. ij.

Coque in aquæ communis ac vini Gallici partibus æqualibus, & colatura librarum trium usurpetur, quæ, ubi necessitas exigit, etiam per syringem in pectoris cavitatem potest immitti, admixtâ tum temporis unciâ una aut alterâ mellis rosarum.

Vulnus hoc pacto per dies aliquot tractatum parum puris emittebat, ac ægrotus quoad cætera bene sese habebat, ideoque turundas de die in diem breviores formavimus, atque ita æger intra sex septimanas ab hoc vulnere prorsus convaluit.

Specillum, quo vulneris profunditas inquirebatur, non erat ferreum, quandoquidem hoc metallum ob rigiditatem suam non satis cedit musculis, qui aliquando vulneris locum intrare ac replere solent, ubi æger corporis situm immutat, sed adhibebatur cande-

la cerea Belgicè nominata *een vvalichje* quæ propter flexilitatem suam nobis in hoc casu melius inservire poterat verum enimvero antequam huic operi accingebamur, patiens prout jubebamus, corpus in istum situm reduxit, in quo steterat, dum vulnerabatur.

Aër ex hoc vulnere satis impetuosè prorumpebat, atqui aliquando ille tanto impetu effertur, ut admotam candelę flammam extinguat, sed unde hoc contingit nimirum? dum thorax redditur angustior in exspiratione à musculis abdominis, ut & à propriis musculis, aër cum vaporibus non paucis commistus compellitur ac comprimitur ad exitum sibi quęrendum, & sic ob angustiam loci magna vi ex vulnere propellitur, haud aliter ac videmus aërem ex follis tubo magno impetu prorumpere, dum latera follis tantummodo leviter comprimuntur, nam sic magna portio motus, quia antea singulas particulas aëris diversimodè agitabat, impenditur in motum aëris in unam partem.

Verùm cur turunda filo alligata fuit? scilicet ne ipsa raperetur usque in pectoris cavitatem, nam tale quid nonnunquam contigisse complures historiæ estantur, imo præterea legimus turundas non tantum abreptas fuisse in cavum thoracis, sed & easdem excitata tussi, postea per os ægroti exiisse.

Unde igitur fit, ut turunda aliquando penetret usque in pectoris cavitatem? an cum Veteribus respondebimus illud fieri per suctionem thoracis? minimè, quandoquidem satis clare ac evidenter demonstrare possumus, omnem motum in hoc universo corporeo conspicuum fieri per pulsionem.

Nec minus absurdum foret ac absonum, si cum plerisque hic loci vellem recurrere ad fugam vacui, quoniam illud non datur, sicut, idipsum luce meridiana clarius est iis omnibus, qui à præjudiciis suis nondum plane occæcati sunt, idemque satis distinctè explicatur apud clarissimum Cartesium in parte secunda Principiorum Philosophiæ.

Ut autem nos dicamus id, quod res est quodque ab unoquoque facillimè potest intelligi, respondemus hunc in modum; quando inspirationis tempus instat, thorax capacior redditur, quia diaphragma contrahitur deorsum; quia verò diaphragma ita cōtrahitur, venter egregiè protuberat, sicque, aërem satis valide propellit, qui, quandoquidem vacuum nullibi existit, eodem temporis momento necessariò intrare debet thoracem modo prædicto ampliatum, atque ita aër partim ingreditur per rimulam laryngis, partim etiam per vulneris orificium, utpote per viam cōmodiorem, breviorem ac magis liberam, ac dum aër ita proruit intrò per vulnus patulum thoracis, in transitu secum propellit turundam, nisi filo satis forti alligetur.

Nonnulli auctores, ubi nihil sanguinis aut puris super diaphragma jacere suspicantur, vulnera pectoris penetrantia absque ullarum turundarum ope sanare conantur, aliique id ipsum commendant, sed rarissimè primis diebus hujus rei satis certi esse possunt, ideoque multò prudentius agere mihi videntur, qui mecum per aliquot dies utuntur turundis, ac interea temporis aërem ambientem, quantum possunt

arceant.

arceat à vulnere; ast interea tamen eâ nobis utendum est cautelâ, ut tempestivo tempore à turundis abstineamus; nam si diutius, quam par esset, earundem usus protraheretur, contingere posset, ut remaneret tandem fistula nullâ medicabilis arte ac ad extremum vitæ halitum perseverans, quandoquidem ad tale malum producendum non parum confert continua pectoris in respiratione agitatio, quæ vulnerum consolidationi non parum obest.

Vulnera thoracis penetrantia valdè periculosa sunt, multosque viventium consortio valedicere coëgerunt, ac in aliis phthisin excitarunt ipsa morte pejorem, nā mortis habet vices lentè, cum trahitur vita gementibus; sed interim tamen memini, me alicubi legisse, aliquē ab asthmate, quo antea satis crudeliter affligebatur, per vulnus penetrans usque in cavitatem thoracis felicissimè fuisse sanatum; imò novi jam temporis adhuc Arnhemii honestum quendam civem, cui vulnus pectoris penetrans haud parum fuit salutiferum, nam ille jam per longum temporis intervallum laboraverat empyemate, ac mortem indubitatam quotidie exspectabat, cum ab alio, nescio qua de causa ad iram concitato, ense sauciatus est ita, ut vulnus usque in pectoris cavitatem penetraret, ægrumque hoc pacto pure per vulneris orificium egrediente, brevi sanaret ab empyemate, patre meo, dum viveret, medicam manum adhibente.

Ubi in vulnere pectoris valdè angusto chirurgi dubitant, an vulnus penetret in thoracis cavitatem, nec ne, aut lanam, aut flammam candelæ accensæ vulneri admovere consueverunt, atque ita concludunt vulnus penetrare, si tremulus in lana aut candela accensa motus ab aëre ex pectore progrediente excitetur, sin minus, contrà.

Quando jam contingit, ut pars aliqua in pectoris cavitate contenta simul lædatur, tunc vulnus diutius servandum est apertum, ac bis de die injectio calida immitti potest, cui aloë, absinthium, carduus benedictus aliaque amara addi non debent, ut quidam facere solent, nam particulæ amaræ per ramos fistulæ pulmonis læsi cum aëre sursum latæ amaro ac molesto sapore linguam afficiunt, ut crebra experientia testatur.

Si magnum aliquod vas sanguiferum in thoracis cavo situm vulneretur, tunc super diaphragma multum sanguinis confluere solet, ac excitare hoc pacto gravitatem circa diaphragma, febrim, vigilias, excreationem sanguineam, appetitum prostratum ac respirationem difficilem.

Per vices hic sanguis quotidie per vulneris orificium evacuandus est, ut & pus post aliquot à vulnere accepto luces plerunque subsequens.

Quod si sanguis, qui per vulnus inflictum effluit, spumosus esse reperiatur, signum est pulmonis vulnerati, ac tale vulnus sæpè tabem ac sæpius mortem miseris ægrotis apportat, quod mirum non videbitur illi, qui cum Malpighio aliisque curiosis humani corporis scrutatoribus paulò penitius, quam veteres fecêre, pulmonis substantiam inspicere non gravatur, sic namque animadvertet pulmones nihil aliud esse quam aggeriem quandam vesicularum membranacearum, vestitarum reti quodam mirabili ex venularū ac arteriola-

riolarum valdè minutis ramulis composito, in quas vesiculas aëri aditus patet ex aspera arteria.

Hinc igitur satis manifestum evadit, vulnus pulmonis tam exiguum esse non posse, quin vascula quædam sanguifera harum vesicularum simul lædantur, undè sanatio redditur adhuc difficilior, quæ tamen per se satis difficilis existit, quia vesiculæ hæ membranaceæ sunt, ac continuò in motu positæ, in quas præterea singulis horis toties novus aër impellitur; nam partes membranosæ, multò tardiùs sanatur quàm carnosæ, & quod quies partis læsæ consolidationem vulneris maturet, nemo in dubium trahere potest, qui semel tantum in vita observavit, quam facilè tibiarum vulnera sanentur ægro decumbente & contra quam difficulter eadem consolidentur, ubi patiens quotidie per plateas obambulat, & quis tandem ignorat aërem ambientem à vulneribus diligenter esse arcendum?

Vulnera pulmonis igitur, uti diximus, ferè semper lethalia esse experimur, sed interim tamen legimus, frusto pulmonis per vulnus ablato patientem posse supervivere.

Pulmo repletur aëre, quamprimum homines nascuntur ac respirant, hoc autem non fit in fœtu, quamdiu idem in utero adhuc delitescit, atque ad hoc attendunt medici, ubi à Magistratu coacti judicare debent, an infans mortuus in utero, an extra uterum vitam amiserit? tunc etenim pulmonem cadaveris è pectore proripiunt eumque immittunt in aquam, ac si pulmo tunc supernatet extra uterum infans mortuus esse censetur, & contra, ubi pulmo subsidit ac demergitur.

Vulnus in carnosa parte diaphragmatis ægrum in periculum haud exiguum adducit, sanatur tamen aliquando; sed cum pars membranosa diaphragmatis vulneratur, æger non longo post tempore, exortâ febri ac delirio, expirat; nec mirum sane, cum ob continuum diaphragmatis valdè sensilis motum tubuli circa vulnus valdè detorqueantur, unde humores ibidem stagnant, acescunt ac inflammationem produnt, & cum humores acescentes ex parte inflammata absorbentur in massam sanguineam, inducitur febris, quam sequitur delirium; sic memini aurigam Arnhemiensem, qui cultro in parte membranosa diaphragmatis vulneratus erat, statim post vulnus inflictum se pedibus ad ædes nostras cõtulisse, sed eundẽ mox adeo debilẽ evasisse, ut à duobus hominibus domum deportari deberet, ubi febri ac delirio correptus post triduũ è medio sublatus est.

Mirandum est, quod non ita pridem me alicubi legisse recordor, nimirum quod in uno ventriculus, in altero intestinum colon ex abdomine per vulnus diaphragmatis ascenderat in thoracem, & quod uterque patiens adhuc aliquandiu vivere potuerit.

Vulnus pericardii lethiferum existimatur, ac ubi cordis substantia simul vulneratur, extemplo patiens plerumque vitam cum morte commutat, etiamsi revera testari possim, Judæum Arnhemiensem in ipsa cordis substantia vulneratum nihilominus per sex dies quotidie bis pedibus suis ad ædes nostras, ut vulnus religaretur, se contulisse, antequam moreretur.

Galenus alicubi refert, ut testis oculatus, pericardio corrupto, cor nudum

dum satis late patuisse in pectore alicujus ægri, qui tamen inde reconvaluerit; verumenimvero homines jam temporis adeo increduli esse reperiuntur, ut apud eosdem tales historiæ parum fidei inveniant, aut mereri videantur.

Dum de corde mentionem facio, duo præjudicia tollere debere mihi videor; primum, quo plerique è vulgo laborant, hoc est, quod pertinaciter credant cor sedem suam habere in latere pectoris sinistro, cum tamen illud in medio pectoris collocatum sit, sed hujus erroris occasio populo data fuit ex eo, quod pulsus satis vehemens in latere thoracis sinistro sentiatur, secus ac in dextro, verum hoc contingit, quia ad sinistrum latus sita est arteria magna.

Alterum, quod taxare volui, præjudicium hoc est, quod è veteribus quidam sibi persuaserint, cor nullis morbis conflictari; cujus opinionis falsitatem experientia tamen satis superque ostendit; sic in Ephemeridibus Gallicis legimus in ventriculo dextro cordis canini inventos esse vermes vivos triginta & unum, longitudinem digiti ac crassitiem habentes aciculæ communis; ac præterea cor aliquando infestatur morbo aliquo qui polypus cordis nominatur, de quo vide Malpighium in tractatu de viscerum structura anatomica.

In vulneribus pectoris penetrantibus chirurgi quidam loco turundarum adhibent cannulas ex argento, plumbo, aut linteo cerâ imbuto confectas, verum quia argentum à pure inficitur aliquatenus, & plumbum labia vulneris hic nimis cito contingit cicatrice; præferenda videtur hic loci cannula ex linteo cerâ imbuto confecta.

Acida omnibus vulneribus inimica sunt, sed præsertim vulneribus thoracis penetrantibus, nam præterquam quod sanguinem humoresque coagulent, ac circulationi rite peragendæ reddant ineptos, etiam nocent hoc in casu, quia particulis suis ab utraque parte scindentibus tussim excitare solent; Sed quamvis acida reiiciam, non ideo hic commendo dulces syrupos, quandoquidem iidem pulmonibus parum prosunt, ac interim ventriculo, aliisque partibus nocent, ut plurimi mecum quotidie experiuntur; præstat ex tussilagine, capillis veneris aliisque herbis idoneis cum aqua cocta ac fervida adhuc extrahere tincturam in vasculo, quo utuntur, dum præparant potum herbæ *Tee* dictæ jam temporis adeo vulgarem.

Si æger penetrante thoracis vulnere laborat, & non emittat sanguinem in pectoris cavitate latentem per vulneris orificium, teneat granum unum moschi sub lingua, ac mox effluet sanguis, ut ait Sennertus, sed de successu valde dubito.

Nonnunquam altior est locus pectoris, cui vulnus inflictum est, quam ut sanguis aut pus super diaphragma congregatum per vulneris foramen possit evacuari, & tunc aliquando sanguis aut pus cum tussi per os excerni conspicitur; imo haud pauci auctores testantur, pus tum temporis interdum ad vesicam deturbari ac cum urina expelli, quod pus per duas vias ad vesicam deduci posse putant; primo si per venulas aut vasa lymphatica abripiatur ad massam sanguineam, ac

cum eadem deferatur ad renes, tandemque, ubi illic loci transcolatum fuerit, per ureteres descendat in vesicam, & sic cum urina excernatur; verum altera via longe difficilior videtur; scilicet existimant pus per poros diaphragmatis intus foras spectantes sub forma roris transsudare, & sic, itinere per totum abdomen peracto, tandem per poros vesicæ foris intro spectantes vesicæ cavitatem intrare; poros autem foris intro spectantes in vesica revera reperiri sequenti probant experimento; in cubiculo calido vesicam invertunt atque immittunt aquam calidam, quæ inde roris instar transsudare tum temporis conspicitur.

Ubi tandem contingit, ut pus super diaphragma copiosè contentum per vulnus nimis altum nequeat expelli, atque illud præterea nec cum tussi per os, nec cum urina per vesicam evacuetur, tunc commendatur paracenthesis, hoc est incisio artificialis thoracis in loco decliviori, atque hæc operatio fit plerumque inter quintam & sextam costam, si numeres ab inferioribus, non in medio pectoris, sed in latere, magis tamen ad anteriorem quam ad posteriorem partem, ac potius circa superiorem costæ partem quam circa inferiorem, & quidem scalpello obvoluto aliqua ex parte panniculo, illo temporis momento, quo patiens expirat.

Atqui hæc operatio rarissimè exercetur in hisce regionibus eo sæculo, quo vidimus.

Factâ jam paracenthesi pus simul & semel emittendum non est, sed partitis vicibus, atque hæc est res, quam omnes chirurgi concedunt, sed quæ sit ratio, plerique prorsus ignorant; alii dicunt, quod spiritus dissipentur, si omne pus effluat una vice, alii fingunt naturam providam tunc vacuum illud persentiscere, ideoque in eum locum, ex quo pus promanavit, è vestigio mittere multum, imò nimium sanguinis ac humorum, sed utraque hæc ratio adeo frivola est, ut refutari non mereatur, ideoque tribus verbis tantum dicam, quæ mihi hujus rei ratio videatur; certum est in locum puris calidi recedentis mox aërem frigidum succedere, qui fibrillis, jam aliquatenus læsis à pure, non tantum molestus est, sed non paucas præterea obstructiones producit in tubulis, in quibus idcirco stagnant, humores coacervantur, acescunt, atque ita excitatur inflammatio; sic ubi aëri frigido exponimur statim postquam calefacti sumus corripimur non raro catharris vulgò sic dictis, atque cum supra modum incaluimus, & cerevisiam frigidam tum temporis assumimus, plectimur aliquando pleuritide.

TERTIA.

De vulnere abdominis penetrante.

JUveni viginti annorum ab adversario vulnus fuit inflictum, & quidem tale, ut ensis per anteriorem abdominis partem intraret, ac per tergum egrederetur.

Æger mox à vulnere inflicto in lecto decubuit, ac primis diebus aliquatenus de hoc aut illo incommodo conquerebatur, postea vero de die in diem magis magisque reconvalescebat, ac utrumque vulnus intra tres septimanas prorsus consolidatum fuit tu-

rundis

rundis bono digestivo inunctis impositis, ac superimposito idoneo emplastro.

Haud necessarium erat hoc in casu explorare vulneris profunditatem, quandoquidem satis manifestè constabat, hoc vulnus penetrare usque in ipsam abdominis cavitatem, quia ensis mucro intraverat per ventrem, ac egressus erat per dorsum.

Aliis vulneris profunditas plerumque inquiritur specillo ferreo aut plumbeo, sed præstat candela cerea, quæ Belgice dicitur *een Was liehje*, quia multo melius flecti potest, & accommodari ad qualescunque occurrentes mæandros; hinc interim gnaviter annotandum venit, quod specillum aliquando valde profunde intret per interstitia musculorum transiens, & quod vulnus tamen non penetret usque in ventris cavitatem, & è contra, quod vulnus penetret aliquando usque in abdominis cavum, licet specillum, ubi intruditur, mox inveniat resistentiam, scilicet, quia partes in corpore læso aliter figuratæ erant, dum æger vulnerabatur, quã postea, ubi vulneris status explorabatur.

Vulnus abdominis, etiamsi non penetret usque in ventris cavitatem, tamen difficulter sanatur ob motum respirationis, nam vulnera consolidanda desiderant requiem.

Quod si vulnus abdominis non penetrans sit in linea alba sic dicta, tunc adhuc multò difficilius sanatur & valdè dolorificum existit.

In secunda hujus decadis observatione volui, ut vulnera pectoris valdè exilia, redderentur ampliora, sed hæc operatio minimè locum meretur in vulnere abdominis, ne scilicet omentum vel intestinum per nimis amplum ventris foramen prolabatur extra abdominis cavitatem.

Quidam somniant resurrectionem mortuorum originem sumpturam ab ossiculo in decima octava vertebra contento, sed somniant, & quidem absque ulla verisimilitudine; nescio sane, quid responderent mihi homines talem opinionem amplexi, si interrogarem eosdem. An igitur non resurgeret ille, cui officulum illud per vulnus foret conscissum?

Testes extra abdominis cavitatem propendent, ideoque facilè possent vulnerari, sed eorum vulnus ægros in vitæ discrimen non adducit, quandoquidem, experientiâ teste, homo utroque teste exsecto supervivere potis est; & cognovi familiariter medicinæ studiosum, cui alteruter testis ob herniâ carnosam feliciter exscindebatur.

Quid igitur testes sunt? non nisi congeries minutissimorum funiculorum vel vasculorum semen conficientium, quæ si absque ruptione dissoluta sibi invicem adnecterentur, facillimè viginti ulnarum longitudinem excederent in homine, nam gliris testiculus ad ulnas quindecim extenditur.

Plerique chirurgi primo vulneribus applicant repellentia, hoc est, frigida & astringentia, sed circa inguina illa omittunt; si rationem quæras respondebunt tibi, quia in inguinibus est emunctorium hepatis; verum hoc responsum frivolum est & ridiculum, illudque jam dudum explosimus, & sufficienter refutavimus in primæ decadis observatione octava.

Quid igitur in causa est, quod chirurgi alibi utantur frigidis & astringentibus, nunquam verò in inguinibus? dicam, ausculta paulisper; ubique ferè nocent frigida & astringentia, sed magis in inguinibus, quam alibi, illud experientia stultorum magistra illos docuit; factum norunt & confitentur, causam effecti penitus ignorant, ideoque talem chymæram sibi effinxerunt, cum vera causa interim sit, quod in inguinibus sedem suam habeant glandulæ, quæ nihil aliud sunt quam congeries exilium vasorum valdè inflexorum, in quorum mæandris humores facilius subsistunt quam alibi, si eorum circulationem chirurgi per frigida & astringentia perperam imposita retardent.

Vulnera abdominis penetrantia sunt omnia periculosa, sed longè magis periculosa, cum ampla sunt, quia omentum aut intestinum tum temporis facilè foras prolabitur, ubi omentum, nisi statim post egressum suum in pristinum locum repellatur, brevi coagulatur, emoritur & colorem suum mutet ob aërem ambientem; sed unde omentum extra ventrem prolapsum tam cito emoritur? omentum nempè permultis exiguis sacculis instructum est, in quos adeps apportatur per vascula adiposa singularia, sicut accuratiores hujus ævi anatomici testantur. Hinc jam facilè liquet, quam facile adeps in sacculis suis, ac materia in vasculis exilibus adiposis contenta ab aëre frigido possit coagulari.

Ubi jam omentum extra abdominis cavitatem exulans ob moram aliquam interpositam modo prædicto corrumpitur, tunc inter partem sanam & corruptam filum injiciendum est, tuncque portio corrupta ferro resecanda est, ne pars sincera trahatur, & consuto aliquatenus vulnere, si illud nimis amplum esse reperiatur, filum extra abdomen pendulum relinquendum est, donec progressu temporis decidat. Sic quendam, cui omenti portio ob nimiam moram extra abdomen erat corrupta, modo prædicto à patre meo tractatum feliciter à vulnere suo convaluisse memini.

In amplo abdominis vulnere nonnunquam foras prorepit intestinum, quod è vestigio reponendum est, nam alias flatibus ita distenditur, ut in pristinum locum remitti minimè possit; sed unde intestinum, extra ventrem remanens aliquandiu, flatibus distenditur? nimirum fermentatio excitatur non tantum in chylo, succo pancreatico ac bile, verum etiam in fæcibus à chylo relictis & fermento intestinorum parietibus adhærente; hinc multi exurgunt vapores (ut jam silentio prætereaın illos vapores, qui ex poris arteriolarum etiam continuo cavitatem intestinorum ingrediuntur) qui in cavitate intestini debent accumulari, illudque distendere, si pori intus foras spectantes ab aëre ambiente claudantur in intestino extra abdomen exulante.

Quid igitur agendum superest, ubi intestinum extra abdomen distentum conspicitur; pori occlusi aperiendi sunt, vaporibusque intus contentis major concilianda est agitatio, quod fiet, si calide imponatur linum nendo recenter contortum, sed coctione non-

nondum purgatum, ubi illud nempe prius coctum fuerit in lacte dulci.

Intestinum, flatibus jam consumtis reponi debet, ac vulnus aliqua ex parte consui, si opus sit.

Si intestina etiam vulnerentur, æger in magno vitæ discrimine versatur, & quidem magis, si vulnus infligatur intestino tenui, minus, si crasso, quia in hoc vulnus, postquam consutum fuerit, facilius conglutinatur, quandoquidem majori tubulorum copia constat, per quos humores nutrientes apportantur; sic crassa intestina ferè tantum fæces continent, tenuia chylum.

Dum ago hic de intestinis, incidit mihi quæstio quædam inter medicos per longum temporis intervallum agitata, num scilicet clysteres nutrientes injecti effectum optatum sortiantur, an sint, ut quidam ajunt, prorsus inutiles ad nutritionem, quia secundum eorum opinionem non perveniunt usque ad massam sanguineam? sed errant qui ultimam amplectuntur opinionem, si fides habenda sit fide dignis hominibus, qui experientiâ edocti testantur, eandem spiritus vini quantitatem facilius inebriare, si per clysterem in anum injiciatur, quam si assumatur per os.

Hepar constat ex acinis glandulosis, in quos desinunt vascula sanguinea apportantia suum humorem, & ramuli pori bilarii, qui bilem in glandulosis illis acinis separatam accipiunt.

Præterea magna vasa sanguifera in jecinore conspiciuntur, unde facilè intelligitur, quam periculosa sint vulnera hepati inflicta, nam si magna vasa aperiantur, sequitur hæmorrhagia nullis remediis obtemperans, & quamvis magna illa vasa non lædantur, attamen vulnus hepatis quantumvis exiguum turbabit interim bilis separandæ negotium, quod tamen apprimè necessarium esse scimus in œconomia animalis.

Sed his non obstantibus, Paulus Æginеta refert hominem ex vulnere, quod frustum hepatis sustulerat, reconvaluisse.

Mirandum sanè, hominem ablato jecoris frusto supervivere, ac mori ab hepate nimium adaucto; sic ante annos aliquot patris mei curæ commissus est æger laborans ventre enormiter intumefacto usque ad mortem, cujus cadaver apertum clare causam hujus mali ponebat ob oculos, hepar scilicet in incredibilem molem adauctum; atque idem in gallina, quæ nunquam ova pepererat, accidisse memini cujus hepar habebat pondus totius libræ.

Lien est membranularum congeries in cellulas atque concamerationes efformata, in quibus cellulis innumeræ glandulæ ovales albæque mirabiliter adhærent, in quas patent arteriæ, venæ & nervi.

Scilicet per arterias, ut industrius hujus ævi anatomicus arbitratur, defertur humor in glandulas lienis, per glandulas humor separatus acidiusculus in cellulas nominatas, ex cellulis fermento acido imbutis in ramum splenicum, & sic ad hepar, ubi in sanguine præcipitat aliquatenus bilem, ut illa in acinis hepatis glandulosis tanto facilius separetur.

Hinc jam manifestum est, quid mali vulnus lienis accersat ægrotis.

Renes constant glandulis, in quas desinunt arteriolæ, venæ, nec non ramuli ureterum; per arteriolas nempè humor defertur in glandulas renum, in quibus separatur urina, ac à ramulis ureterum excepta propellitur ad vesicam.

Hanc rem ita se habere facilius credes, ubi noveris sequens experimentum, quod à Professore mihi communicatum est; nimirum si lac tepidum per syringem in arteriam injicias emulgentem, pars ~~crassior~~ redibit per venam emulgentem, & serosa portio sequestrabitur in rene, ac per pelvim in ureterem deferetur.

Liquet hinc, quam periculosa sint vulnera renum, & quam difficulter possint consolidari; hinc etiam facilè intelligitur, unde proveniat sanguis cum urina excretus in rene vulnerato.

Dum loquor de renibus, recordor alicujus quæstionis apud medicos jam sæpiùs agitatæ, quâ viâ nempè potus, paulo postquam assumptus fuerit, ejectus per meatum urinarium, perveniat tam cito ad vesicam; an prius accedat ad massam sanguineam, an verò, non salutato sanguine, rectà & immediatè proficiscatur ad renes aut vesicam?

Posterius magis verosimile videtur & confirmatur sequenti experimento; si alicui, paulo postquam allium aut asparagos comederit, secetur vena, nec sanguis extractus nec serum in eodem supernatans allii aut asparagorum habebat odorem aut saporem, cum interim tum temporis urina manifestè allii aut asparagorum spiret odorem.

An jam hæc urina per poros intus foras spectantes ventriculi & intestinorum exeat & per poros foris intro spectantes vesicæ sub forma vaporum, ventris cavum peragrando, tandem deferatur ad vesicam, an potius per ductum peculiarem eò tendat, jam temporis non disputabo, quamvis sententia mihi magis arrideat posterior.

Vulnera fundo vesicæ illata valdè periculosa sunt, verum ea, quæ collum carnosum vesicæ sauciant, sæpiùs consolidantur ob copiam vasorum sanguinem apportantium ac multitudinem tubulorum humores vehentium nutritios, atque hoc est, quod quotidie experimur post exectionem calculorum; licet, sanatis vulneribus illis, ægris aliquando per penem involuntariè profluat urina, nimirum quia in sectione ac extractione calculorum haud paucæ fibræ musculi sphincteris vesicæ dissecantur ac disrumpuntur.

Sed quid si in cavo ventris vascula quædam vulnerentur lymphatica, an hoc pacto non posset produci ascites? quid dicam? talis casus haud impossibilis esse videtur, quamvis non meminerim, me in praxi tale quid unquam conspexisse, aut alicubi legisse.

Dolorem testiculorum instantis mortis signum esse in periculosis abdominis vulneribus testatur expertissimus Paræus.

Jam locutus sum de vulneribus abdominis externè illatis, restat adhuc vulnus, quod internè infligitur, cum scilicet umbilicus disrumpitur in ascite, partim à magna aquæ distensione, partim ab acie particularum scindentium

tium aquæ illi innatantium; sic memini puellæ hydropicæ quinque annorum, quæ, disrupto sic umbilico, interjecto paucorum dierum intervallo è medio viventium sublata fuit.

In tali umbilici disruptione sedulò cavendum est, ne affatim profluat aqua, ac præscribendum aposema ex guajaco, sarsaparilla aliisque confectum.

Sunt qui referuntur, quod vulnus qualecumque irradiatum à luna difficulter possit sanari, sed num verum sit, nescio; aërem frigidum vulneribus nocere certum est, verum an ille splendente luna magis noxius sit, quam alio tempore, hoc est, quod nondum expertus sum.

Dominus Blancardus in collectaneis suis medico-physicis ait, spiritum sal. armoniaci cum spir. vini mistum vulneribus valde prodesse, atque hinc non parum mea confirmatur sententia, ubi judico acidum in omni vulnere nocere, eique corrigendo præcipuè nos incumbere teneri.

QVARTA.

De Fractura tibiæ cum vulnere.

Virgo 20. annor. ictu sclopeti parvis globulis plumbeis onerati & cominùs inopinatò, ac nescio quo infortunio explosi in interiore cruris parte paulò infra genu vulnus accepit, quod longè lateque egregiè patebat, imò in tantum ut palmæ spatium superaret; aderatque ingens ossis tibiæ in valdè parva fragmenta diffracti contritio & comminutio, quæ se per totam vulneris longitudinem atque ossis tibiæ crassitiem extendebat; hinc dolor atrocissimus affligebat ægrotam quæ ideò multas noctes insomnes transigebat, aut si per exiguum temporis intervallum aliquando dormiret, mox evigilabat non sine summo terrore, ac quasi cum convulsione cruris vulnerati, unde ossa diffracta non rarò distorquebantur.

Ossa confracta absque magna extensione reponebantur, & fragmenta quæ ab aliis partibus prorsus erant separata, soluta & libera, è vestigio blande eximebantur, reliquis adhuc aliquatenus adhærentibus relictis, donec progressu temporis separarentur.

Tunc digestivum confectum ex Therebinthina, vitello ovi, pulvere radicis iridis, aristolochiæ, myrrha, aliisque imponebatur cum emplastro ac lavamento acidum temperante; deinde adhibebatur communis ligatura, tandemque crus affectum capsulæ lignææ inclusum concinnè collocabatur in lecto, supra quem funis suspendebatur, quo ægra corpus aliquatenus ubi necessitas exigebat, posset exigere ac ad pedes ægrotæ in lecto ponebatur erectus semicirculus ligneus, ne scilicet stragulorum gravitas cruri affecto aliquam crearet molestiam.

Venæ sectio, quam plures commendare solent in tali casu, omninò omissa fuit, quandoquidem nihil utilitatis inde promanare potest, nec magis secundum methodum vulgarem hic in usum revocata sunt purgantia, quia hoc in malo quiete nihil optabilius, atque nihil perniciosius quam motus; sed ubi ægra nonnunquam alvum oxonerare tenebatur, linteum quadruplex supponebatur natibus, quod alvi excremẽta excipiebat.

Patiens

Patiens interea temporis comedebat cibum concoctu haud difficilem, bibebat cerevisiam recentem, ac primis singulis vesperis assumebat blandum aliquod anodinum ad mitigandum dolorem ac tollendum illum terrorem, de quo dixi.

Ossa reponebantur, quotiescunque post terrorem nocturnum reperiebantur distorta.

Vulnus ob magnam puris copiam quotidie bis religabatur, atque ita progressu temporis complura fragmenta separata sunt, tuncque calli generationem ac accretionem quotidie conspeximus propullulantem non ex medulla, sed ex ossis tubulis valdè angustis, per quos humores nutrientes ex arteriolis egressi deferuntur.

Vulnus hoc, periculosum adeò, intra semestre spatium coaluit, ac patiens ferè iterum tam belle incessit ac obambulavit, quam fecerat, priusquam hoc vulnus illi infligeretur.

Simili cum successu aliam fœminam eodem malo decumbentem à patre meo sanatam esse recordor; sed hæc duo exempla aliquem adeò securum reddere non oportet, ut fracturam cum vulnere parvifaciat, nam illam plurimis necem intulisse compertum habeo; sic ubi nosocomio Rotterodamensi aderam cum aliis quotidie per totos fermè dies curandis plurimis vulneratis, qui ex obsidione urbis de Graaf appulerant, omnes, qui fractura tibiæ cum vulnere laborabant, è vita abreptos esse novi, ac inter alios unus affligebatur fractura tibiæ cum vulnere, in quo plurimos vermes latos, crassos & albicantes non sine admiratione conspexi; sed unde hi vermes suam traxerunt originem? scilicet ab ovis ex aëre in vulnus delapsis, ex quibus exclusi sunt vermes, ubi quædam in humoribus stagnantibus exorta fuit fermentatio. Sic ova non pauca ex aëre decidunt in lac, ex quo postea cõficitur caseus, & quamdiu hic recens est, ova non excluduntur, sed ubi caseus putrescit, hoc est, ubi fermentatio quædam progressu temporis producitur in caseo, tum demum vermes prorepunt ex ovis.

Sic in valde magna ossis contritione fracturam cum vulnere comitante crus paulo infra genu extirpatum esse memini.

In fractura tibiæ cum vulnere quidam adhibere consueverunt ligaturam octodecim capitum, quæ Belgicè nominatur *een boexvvijse ligatur*, sed nos feliciter usi sumus communi, quam bis quotidie mutavimus ob ingentem puris profluentis multitudinem.

Novi chirurgum, qui loco capsulæ ligneæ, de qua dixi, in usum revocat instrumentum quoddam ferreum, cui crus affectum imponitur, & conservatur ita extensum & immobile, sed illud instrumentum hic, verbis exprimere non possum.

In simplici fractura tibiæ apponuntur plerunque ferulæ ex charta crassa confectæ; illæ verò in nostra ægrota prorsus omittebantur, quia in vulnere tam vasto minime videbantur convenire.

Digestivo nostro, quod vulneri imponebatur, nulla admiscebatur pinguedo ob ossa denudata, nam quod

pin-

pinguedo noceat ossibus experientia abunde testatur, ejusque rationem reddidimus antea.

Paræus de praxi chirurgica bene meritus est, multumque habuit experientię; attamen perperam in fractura cum vulnere commendat astringentia, quæ quare & quantum noceant, sæpius diximus. Non puto autem aliquem in malam partem interpretaturum, quod tantum virum audeam reprehendere, nam quò clarior est aliquis, eò periculosiores sunt ejusdem errores, quia plurimi solâ auctoritate tanti viri permoti cæco quodam impetu eundem sequuntur, euntes qua itum est, non qua eundum.

Notandum est callum difficillime produci in fracturis gravidarum & lactantium, quia materia idonea à fœtu aut infante callo subducitur. Sic Fabritius Hildanus refert in Cen. v. obser. LXXXVII. quod hac de causa in fractura tibiæ cum vulnere vigesimâ tertiâ septimanâ ossa adhuc vacillarint.

In fractura tam simplici quam composita, ubi callus ossa confracta iterum conjunxit, ægri plerumque molestiam quandam persentiscunt in motu, quod contingit, quia callus recenter generatus occupat locum musculorum hanc aut illam partem moventium.

Antequam huic observationi finem imponam, duo problemata valde intricata extricanda superesse mihi videntur; primum est, quare ossa, dum hiems est serena, facilius ac citius diffringantur, quam alio quovis tempore; alterum verò, unde proveniat terror post somnum brevem ægros tam simplici quam compositâ fracturâ laborantes plerumque invadens.

Ad primum aliqui fortasse responderent, glabritiem graciei efficere, ut homines sæpius prolabantur in terram atque hoc pacto facilè evenire, ut ossa disrumpantur; verumenimvero hoc nodum non solvit, hoc difficultatem nondum tollit, nam ossa non tantum, sed & ferrum, lignum aliaq; dura corpora brumali quam alio quovis tempore facilius disrumpuntur. Unde igitur hoc contingit? dicam, ausculta paulisper; Quò partes corporum durorum pertinacius & firmius conjunguntur inter se, eò difficilius diffringuntur; hoc certum est: sed quodnam est illud, quod in partibus durorum corporum efficit cohærentiam? non quies, ut quidam opinantur, quoniam illa non est aliquid positivum in corpore, sed tantum privatio motus, ideoque hoc effectum non producit quies, sed aër comprimendo partes durorum corporum conjungit ac cohęrere facit, ut patet ex experimento in observatione septima tertiæ decadis citato; aër autem, dum æstas est, magis premit quam media hieme, partim quia tum temporis à calore solis validius agitatur, partim quia tunc gravior existit ob admistos plurimos vapores ab ardente sole sursum propulsos; atque hic jam manifestum evadit, quare ossa aliaque dura corpora hiemali tempore facilius frangantur quam æstate; hinc etiam facile colligi potest quare ligna in foco multò citius comburantur, cum rigida premimur hieme, quam dum amœnâ fruimur æstate; nimirum aër brumalis debilior i-

 sua

sua pressione non valde pertinaciter particulas ligni conjungere potis est, unde hæ particulæ à ligni corpore facilè separantur, dum vim patiuntur à particulis quibusdam terrestribus soli materiæ mundi subtilissimæ innatantibus, ideoque rapidissime agitatis. Huc accedit, quod aër hiemalis, ut pote minus premens & pauciores cōtinens, flammam liberius divagari permittat.

Veniamus jam ad alterum problema, quo quæritur, unde oriatur terror in somno, non autem in vigilia ægros ossis fracturam patientes invadens, ac ossa disrupta non raro iterum distorquens.

Paræus magnâ experientia in arte chirurgica locupletatus, qui ipse aliquando fracturam tibiæ ac fibulæ cum vulnere passus est, ac in proprio corpore hunc terrorem vividè satis persentiit, ut ait, hujus phænomeni rationem reddere conatur in capite vigesimo sexto libri agentis de fracturis, sed misere philosophatur ibidem, non nisi nugas ac chimæras in medium proferens.

Videamus igitur, num nos rationem magis verosimilem afferre valeamus; tentabimus saltem. Ubi vigilant ægroti, vident, audiunt, edunt, bibunt, agitant brachia, atque hoc modo multum succi nervei consumunt, sic ut ille haud adeò magnâ copiâ profluat in partes irritatas ex cerebro, sed cum somno sua membra demulcent ægri, longe aliter se res habet. Aures non audiunt tum temporis, oculi occlusi sunt, nares consueto negotio non vacant, lingua silet, brachia quiescunt; ubi igitur illo tempore humores circa fracturam tibiæ stagnantes ac acescentes distensione sua fibrillis afferunt molestiam, ac easdem scissione sua irritant, tunc inquam, succus nerveus, qui jam ad negotia in vigilia peragenda non impenditur, magnâ copiâ prolabitur in musculos irritatos, qui hoc pacto inflati crus vehementer movent, ac unam ossis diffracti extremitatem in hanc, alteram in illam partem miserè distorquent, unde dolor satis atrox exoritur, & sic patiens post brevem somnum non sine terrore expergiscitur. Ut autem hujus phænomeni rationi, quam reddidi, facilius fidem adhibeas, consultum judico, ut ad paucula verba sequentia attendas. Dum viges & vigilas, dum vesiculæ tuæ seminariæ multum fœcundi seminis continent, imaginare, quam vividè poteris, pulcherrimam quandam puellam, hoc pacto tamen te semen ejaculaturum non opinor, nisi alia moliaris; verum si tibi somno placido fruenti ante imaginationem obverſetur haud inelegantis formæ puella, & si interea temporis vesiculæ tuæ semine satis distentæ sint, semen non rarò summa cum voluptate hoc pacto prolabetur, quia scilicet vesiculæ seminariæ valde contrahuntur à succo nerveo, qui magnâ copia, dum dormis, à cerebro in vesiculas seminarias à semine distentas & valde irritatas defertur, quia jam non impenditur ad alia permulta negotia, dum vigilas, peragenda.

Sic novi duos Epilepticos, qui nunquam, dum vigilant, sed semper, ubi somno sepulti jacent, paroxismo corripiuntur, quod sententiam meam non parum confirmat.

QVINTA

QVINTA.

De dislocatione tali cum vulnere.

QUadragenarius ex alto delapsus est in terram, atque ita passus est dislocationem in talo interiori sinistri cruris conjunctam cum vulnere vasto, extra quod os tibiæ tres digitos transversos longum prominebat, aderatque dolor atrocissimus.

Casus hic valde periculosus est, nam si non sine summo vitæ periculo gangræna aliquando invadat indicem digitum dislocatione cum vulnere correptum, sicut id ipsum non ita pridem contigisse memini, quam horrenda symptomata timenda non sunt, si in magno tali articulo reperiatur ingenti cum vulnere dislocatio?

Sed quam periculosus, tam rarus est etiam hic affectus, sic ut Paræus, Pigræus, Aquapendens, Barbette, aliique eundem in libris suis vix attingant, quamvis Scultetus in armamentario suo chirurgico de illo loquatur; sed an verbis ipsius adhibenda fides? an ejusdem consilium sequemur? videbimus illud postea, ponderemus prius verba sequentia ab eodem prolata: *Si articulus luxetur, ita ut sit vel detectus, vel extra pellem parum protrusus, affectus est lethalis, majoris periculi, si restituatur, quam si non restituatur. Si enim non restituatur, superveniet inflammatio, convulsio & interdum mors, deinde aderit turpitudo ipsius membri, ac tertio ulcus insanabile, quod si forte cicatrice aliqua educatur, ob mollitiem facilè etiam solvitur; si verò reponatur, maximum adducit convulsionis, gangrana & mortis periculum; sed nonnulli ejusmo di pericula timent solummodo in articulis magnis, carpo videlicet, cubito, humero, talo & femore, qui ob tendinum robur, ligamentorum & vasorum magnitudinem restitutionem prohibent;* deindè addit; *si osse restituto superveniat convulsio, statim articulus iterum luxandus.*

Animus mihi est haud aliter ad hæc Sculteri verba respondere, quam exacte ac fideliter referendo medelam quam ægroto adhibuimus, quandoquidẽ hinc satis liquidò elucescet, quã bene vel quàm male scripserit citatus auctor.

Primo igitur tibiam è sede sua propulsam abluimus spiritu vini tepido ad sanguinem coagulatum ac sordes adhærescentes abstergendas, deinde, sufficienti factâ extensione, os dislocatum in locum suum repulimus, vulneri applicuimus bonum digestivum, superposito idoneo emplastro, lavamẽto acidum temperante ac communi ligatura, atque crus hoc modo obligatum pulvinari molliori imponebatur; sicque æger deportatus est in lectum, supra quem funis suspendebatur, cujus ope patiens corpus erigere posset, sicut dixi in observatione prægressa, ac ad pedes ægroti lecto imposuimus assulam quandam, scilicet ne stragula suo pondere cruri vulnerato aliquod afferrent incommodum.

Ob copiam puris è vulnere profluentis crus affectum bis de die religare debuimus; sed intereà temporis dolor vehementissimus suam exercebat tyrãnidem in ægro nostro, qui febricitabat, delirabat, noctesque fermè totas traducebat insomnes, aut si patiens interdum brevi somno recrearetur, paulo

post eundem subito è somno excitabat terror ille, de quo dixi in observatione præcedente, unde talus sæpius iterum aliquatenus distorquebatur.

Ad tollendum dolorem, febrim, vigilias ac delirium æger per vices assumpsit aliquid sequentis mixturæ;

℞. *Aq. beton'c.* ℥iv.
melissæ ℥j.
Syr. card. bened. ʒiij.
Antimon. diaphor. ʒj.
Salis prunell. antimoniat. ʒß.
Corall. alb.
Oculor. cancr. āā ℈j.
Laud. opiat. Gr iv.
F. Mixtura.

Talus autem, quoties post somnum reperiebatur distortus, debebat reponi.

Atque ita trium septimanarum spatio vix elapso, febris ac delirium cessabant, deindè etiam, sed tardius terror modo nominatus, ac tandem quoque dolor ac vigiliæ.

Sed incidit hic mihi aliquid in memoriam, quod propemodum oblitus eram, nimirum quod duo abscessus in affecto crure exorti sint, unus circa vulnus, alter in externa cruris parte, sed uterque hic abscessus post aperitionem sanabatur.

Progressu temporis permulta fragmenta ab osse tibiæ separata sunt, quæ tunc ex vulnere blande sustulimus; ac carni fungosæ quę in vulnere conspiciebatur, singulis ferè diebus semel pulverem aluminis usti imposuimus, atque ita tandem in conspectum venit cicatrix, quæ de die in diem majus capessebat incrementum, sic ut circa sextum mensem totum ferè vulnus contexerit, quare æger scipionū ope iterum incedere cœpit, sed motu hoc vulnus iterum evadebat magis amplum, sic ut nondum omni ex parte coaluerit, quod nemini mirum videri debet, nam novi adhuc duos, qui per aliquot annos ulcus post dislocationem tali cum vulnere habuerunt.

Sed quod si post tali dislocati repositionem ægrum corripuisset convulsio, an tunc debuissemus sequi consilium Sculteti, & luxare iterum articulum repositum? non puto, quandoquidem causam non video, quæ nos ad hoc agendum impelleret.

Multorum phænomenorum hic loci non reddo rationem, & quidem consultò, ne cramben bis coctam lectoribus apponam; nam puto nullam ullis phænomeni rationem hic esse onus quàm non in hac aut illa observa nunc præcedentium offendes.

Libri Secundi, Partis Secundæ Finis.

LIBER III.

DE ULCERIBUS.

Cap. I.

De Ulcerum Natura, Differentiis, Causis, & Signis.

ULcus *est solutio continui, à materia erodente originem trahens, in mollibus corporis partibus cum imminuta magnitudine.*

Differentiæ sumuntur I. Ab ulceris *Forma*, quædam magna sunt, quædam parva; quædam longa, brevia, lata, angusta, recta, transversa, æqualia, inæqualia, profunda, & non profunda. II. *à Parte affecta*, quæ quandoque sola cutis est & caro, quandoque tendines, nervi aut vasa sanguinea. III. *à Causis*, mox declarandis. IV. *à Symptomatibus*, quædam dolorifica sunt, prurientia, pertinacia, & quædam intemperie & vermibus, imò aliquando osse carioso conjuncta.

Causa *humor* est *acris* atque *corrosivus*. Estque duplex. I. *Internus*, qualis est bilis, bilis atra, serum, pituita salsa, aliusque humor malignus. II. *Externus*, qualis ambustio, medicamenta corrosiva, sudor hominis scabie, lepra, aut lue Venerea laborantis.

Signa Ulceris in genere manifesta satis sunt, particularia suis locis reperies.

Prognosis. Quantò ulcus profundius est, eò tardius curatur. Difficulter curantur ulcera in partibus quæ humiditatibus sunt repletæ. Si ulcus longo tempore non curetur, aut cicatrice obductum recrudescat, in osse subjecto corrupto causa investiganda est. Periculosa sunt ulcera, quæ sunt ad nervum, venam, tendinem. In cacochymicis corporibus tarda eorum curatio. Si pus quod excernitur bonum sit, facilis curationis spes affulget; bonum autem pus mediæ est inter tenue & crassum consistentiæ, album, læve, æquale, & quamminimè fœtidum. Malum vero est, quod valde tenue est & fluidum, pal-

 lidum

lidum, lividum, malique odoris. Ulcera diuturna & inveterata non ſine periculo curantur, niſi corpus diligenter purgetur, & diæta obſervetur; alias enim morbus ſequetur.

Cap. II.

De Vlcerum curatione.

Purgationes & Venæſectiones aliquando proſunt & neceſſarię habentur; at *Diæta bona*, ſemper. Cibi potuſvè calidiores nocent, ſimiliter ac dulcia, ſalſaque omnia. Externè humor debet coqui, & in pus mutari, caro abſumpta reparari, tandemque cicatrix induci. Media ad hæc neceſſaria ſunt Digeſtiva, Sarcotica, & Epulotica, lib. 2. Partis II. cap. 7. tradita: nunc compoſita quædam addituri ſumus.

Defenſivum:

℞. Lig. Guajac. Radic. ariſtoloch. long. an. unc. j. Centaur. minor. Abſinth. Agrimon an. M. j.

Coq. ex Vino albo Gallic. Colatur. unc. ij. ſ.

Adde

Farin. Orob. unc. ſ. Myrrh. pulveriſ. drachm. ij. Mell. roſat. colat. unc. ij. Spirit. Vini unc. j. Therebinth. Venet. q. ſ.

M. F. Linimentum.

Sarcoticum.

℞. Vnguent. fuſc. Felic. VVurtz drachm. iij. Baſilicon. unc. ſ. Gumm. Elem. drachm. ij. Therebinth. drachm. vj. Colophoniæ, Myrrh. Aloës, Maſtich. an. unc. ſ. Lithargyr. aur. drachm. iij. Ol. roſac. q. ſ.

M. F. Unguentum.

Epuloticum.

℞. Sacchar. ſaturn. Lithargyr. an. drachm. ij. Lapid. calaminar. drachm j. Rad. tormentill. Biſtort. Ariſtoloch. rot. Sang. dracon. Teſtar. ovor. combuſt. an. unc. ſ.

M. F. Pulvis.

Inſpergatur ulceri, aut miſceatur ung. diapomphol. vel empl. griſeo, & habebis epuloticum emplaſtrum pręſtantiſſimum.

Intemperies quandoque adeſt, curationem tantopere impediens, ut hanc exſpectare non detur, niſi illam prius correxerit Chirurgus.

Differentia

Differentia: quadruplex hæc intemperies est: caliditas, frigiditas, humiditas & siccitas.

Signa. In *Calida*, pus acre est, labra ulceris rubra, dolor insignis. In *Frigida*, labia mollia sunt, albicantia, & ubi res male succedit, livida evadunt. In *Sicca*, sicca eadem sunt, & dura, pus paucum aut nullum. In *Humida* caro mollis est & flaccida, sæpè supercrescens, & ibi pus abundat.

PROGNOSIS. Ulcera omnia cum intemperie sicca conjuncta, difficulter sanantur.

CURATIO. In *Intemperie calida*, prosunt Plantago, Endivia, Solanum, Bolus, Plumbum ustum, Cadmia, Sacch. saturni, Albumen ovi, Acetum, Oxycratum, Therebinthina, Oleum rosac. viol. myrtin. Vnguent. de Ceruss. Album camph. rosaceum.

In *Frigida* Oleum Hyperici, Nardinum, Irinum, Chamomillinum, Ruthę, anethi. Resina Laricea. Spiritus vini. Emplastrum de Betonica.

In *Sicca* fomentetur pars aqua calida, abstineatque Chirurgus ab exsiccantibus, usque dum intemperies hæc in totum abiit, nam curatio alias erit difficillima.

In *Humida* radices Cyperi, Hypericum, Absinthium, Salvia, Marrubium, Betonica, Chalcitis, Plumbum ustum, Lythargyrium, Cerussa, Minium, Thus, Mastiche, Emplastr. gryseum, de Minio. Utpote quæ omnia valde siccantia sunt.

Intemperiei quandoque juncta est *Humorum affluxio*, ubi *Purgantia*, *Repellentia*, & *Intercipientia* remedia locum habent. *Fonticulorum* hoc in casu singularis est usus, in ulceribus imprimis diuturnis. Medicamenta ne sint pinguia aut oleosa, sed valde siccantia, sæpiusque, licet etiam optima essent, renovari debent.

Hypersarcosis quandoque adest, de cujus ablatione libro pręcedenti egimus.

Labia ulceris aliquando *callosa* sunt, ubi tunc medicamenta emollientia & modice consumentia locum habent.

R. *Mucilag sem. altheæ. Fænugr. an. drachm. ij. Therebinth. unc. j. Ol. amygd. dulc. Lil. alb. an. drachm. iij.*

M. F. Unguentum.

Hæc simi-

Hæc similiaque si non suffecerint, Aqua viridis loco modo citato, partis nempè secundæ lib. 2. cap. 4. proposita, valdè conducit. Quod si nec hæc suffecerit, labia scarificari debent, aut callositas eorum in totum auferenda.

Vermes nonnunquam ulceribus inhærent: hos ubi videris, instrumento commodo extrahe; si vero carni firmius inhæserint medicamenta seq. adhibe.

Medicamenta contra Vermes.

Absinthium, Marrubium, Centaureum minus, Scordium, Dictamnus, Gentiana, Aloë, Myrrha, Fel Tauri.

℞. Aloës, Farin. lupin. an. drachm. ij. Myrrhæ. Flor. æris. an. drachm. j. Fel. taurin. unc. ſ. Mellis q. ſ.

M. F. Linimentum.

Super Ulceribus quatuor hic adjicimus Observationes curiosiores, tres quidem è Clar. Joh. Muys praxi Chirurgica rationali, quartam verò è Peritiss. Job. à Meek'ren Observationibus Medico-Chirurgicis.

OBSERVATIO PRIMA,

EX JOH. MUYS.

De ulceribus cruris varicosis.

Virgo quadraginta annorum, jam per longam annorum seriem malæ diætæ dedita, ac inter cætera noxia viscosis, aceto, aliisque acidis nimium delectata, pedesque æstivo tempore in aquam frigidam sæpiùs immergens, nunc per quindecim annos laboravit varice tibiæ sinistræ ab imò pede ad genu usque pertingente, ac ulceribus duobus circa malleolum internum ejusdem tibiæ profundis, sordidis, valdè dolorificis, ac materia quadam acri ac tenui ferè semper ad summum usque impletis, & circum circa erysipelas pro comite sępiùs habentibus. Horum ulcerum medelæ plures medici ac chirurgi per longum tempus frustra incubuere, imò etiam celeberrimus ille practicus Feij, dominus Cranenburgi.

Scilicet ab acidi & viscosi nimia quantitate assumpta sanguis hujus virginis redditus fuit crassus & aptus stagnare, quare portio quædam illius delata ad tibiam sinistram substitit & moram aliquam traxit circa valvulas alicujus venæ cujus membranæ à majori sanguinis copiâ ibidem cōgestâ ita distendebantur, ut humores ex arteriolis inter membranas illius venæ dispersis egressi (nam inter membranas venarum arteriolas, venulas nervulosque per microscopium detegere potes, & absque dubio adsunt etiam vascula lymphatica) & per membranarum tubulos errantes, libere transire nequiverint, sed stagnaverint illic, seseque posuerint inter interstitia fibrillarum tantâ copiâ, ut interstitia

illa ampliarentur non tantum, sed ut præterea etiam aditus intercluderetur spiritibus animalibus ex nervulis in tubulos illos prolabentibus, ac venam alias aliquatenus constringentibus, inque illa motum quendam peristalticum producentibus ad sanguinis circulationem in vena promovendam, atque ita sanguis in vena illa aliquatenus stagnans membranas illius supra modum distendens varicis citati causa extitit.

Sed cur varix ille potius in tibia, quã alibi se conspiciendũ præbuit? quia scilicet sanguis venosus ibi ascendere debet per viam horizonti perpendicularem, & præterea hæc via aliquatenus occluditur à ligaculis illis, quibus crura constringere solemus ad retinendas caligas; sic in virgine hac suum etiam huc contulit immersio pedum in aquam frigidam non rarò instituta.

Sanguis igitur majori, quam par est, copia congestus in hac vena, partes quasdam ipsius venæ membranarum minus resistentes distendit magis quam alias crassiores, & sic recessus quosdam seu sinus sibi formavit, ac præcipuè quidem circa valvulas, in quibus sanguis, naturâ suâ jam acidiusculus, majorem adhuc acorem sibi contraxit, quia ibi diutius absque circulatione commorabatur.

Sanguinis autem hujus particulæ multæ acidiores in carnem vicinam transsudarunt per partes varicis magis distentas, ac per consequens rariores, hoc est per sinus illos, & sic fibrillis ibi irritatis, & post discissis dolor excitatus est, ac postea duo ulcera dolorifica, quæ deinde, pluribus fibrillis disruptis, reddebantur profunda.

Particulæ illæ acidæ pertinaciter hærentes in poris labiorum ac fundi ulcerum humores sinceros adhuc alluentes convertebant in acidos, qui ob tubulos ab ulceribus interruptos circulationem continuare non valentes, ab humoribus à tergo continuò insequentibus propellebantur foras in cavitatem ulcerum, quam ad summum usque ferè semper adimplebant humore acri, acido ac tenui, sed ita tamẽ tenui, ut interim admixtæ essent particulæ quædã viscosiores ac magis ramosę, quę ramulis suis sibi mutuo implexę, ac hærentes in superficie ulcerum, illa sordida reddebant.

Huc usque explicuimus, quomodo particulæ quædam acidæ per sinus varicis transsudaverint in carnem viciniam; nunc tempus est ut animadvertas, particulas acidas multo plures ex sinibus illis abreptas esse in massam sanguineam, cum qua circulantes, magna sui portione ingressæ sunt ulcera magis quam alias partes, ob acidum fermentum illic delitescens, eo modo quem explicuimus in Observatione secunda, & sic adaucta fuit copia humoris acidi ulcera implentis & ex illis promanantis.

Erysipelas quod ut plurimum circumvallabat ulcera, ab acido ibidem hærente itidem suam trahebat originem.

Hæc omnia dum aliquantisper mecum volutabam, tandem me converti ad varicem, ut ad primam mali originem, quæ causa procatarctica vel primitiva dici posset, si terminis artis inutilibus uti alicui volupe foret;

ac è varice lancettâ aperto eduxi uncias aliquot sanguinis stagnantis, acidi & nigricantis.

Deinde pervenit ad massam sanguineam acido fermento imbutam, quæ causæ antecedentis nomine gauderet hoc in casu apud illud subtile nimis eruditorum genus, quod magis de vano verborum apparatu, quam de rebus sollicitum est; illamque corrigere cœpi per bonam diætam institutam, viscosas acidaque cuncta prohibentem, atque per pulverem acidum temperantem quotidie assumptum constantem ex scrupulo uno oculorum cancrorum, ac eadem quantitate coralli albi.

Denique ad ulcera ipsa accessi, in quorum fundo, labiisque delitescebat acidum fermentum, quod, si quibusdam forte placeret, causæ cõjunctæ nomine posset appellari.

Præcipuum, quod mihi jam restabat agendum, erat, ut fermentum illud temperarem ac tollerem, atque ut labia ulcerum ad fundum usque sensim & sine sensu deprimerem, nam ex hoc ultimo negotio triplicem mihi pollicebar utilitatem.

Primo sciebam, quod sublatâ hoc modo ulcerum cavitate, nihil in illis posset colligi humoris illius acidi ac aliqua saltem ex parte viscosi, qui particularum viscosarum ac ramosarum ratione ulcera antea sordida reddebat, atque acidarum ac scindentium particularum respectu illa quotidie magis magisque excavabat, quandoquidem in ulcerum cavitate continuo magna copia congerebatur prius, sed quod ille humor, si ad ulcera adhuc veniret, statim post adventum suum deberet foras propelli, hoc est, ad latera ulcerum à corpore duro labiis ulcerum deprimendis validius appresso.

Secundo certus eram hoc pacto circulationem sanguinis ac humorum iri restitutum, in quo magna pars curationis ulcerum sita est; nam labiis ulcerum non prominentibus, ut ante, supra fundi surperficiem, effici posse videbam, ut humores per tubulos in labiis ulcerum contentos circulantes qui prius ob tubulos ab ulceribus interruptos in ulcerum cavitatem destuebant, jam viam sibi quærerent per tubulos fundo ulcerum repertos, atque ita prorsus novam circulationem iterum inirent, quæ non impediretur ab aëre ambiente, uti prius, quia ille satis arceretur ab eodem corpore, quod ulcerum labia deprimeret, quoniam illud satis crassum, solidum, durumque reddere mihi proposueram.

Tertio sæpius in ulcerum vulnerumque curatione observaveram, cicatricem generandam nũquam initium capere à centro, aut alia parte vicina ulcerum, vulnerumve, sed semper incipere ab extremitate cutis ambientis ob similitudinem superficierum, quæ inter cutim ac cicatricem reperitur; atque hinc firmiter persuasus eram, ulcera ab acido fermento sordibusque liberata prius, planaque reddita modo prædicto, ac circulatione restitutâ gaudentia, brevi temporis spatio contecta fore cicatrice.

Congessi igitur nonnulla idonea medicamenta acidum temperantia contra fermentum peccans in ulceribus delitescens, atque ut unâ fideliâ duos dealbarem parietes, formavi ex illis

illis placentulam satis duram crassamque ac ulceribus paulo majorem, sic ut tegeret etiam portionem parvam labiorum, eamque ulceribus imposui, ac per strictam satis ligaturam validius appressi, & reliqui per horas duodecim, post quas transactas vidi, quod spes, quam inde conceperam, me non fefellisset, nam ulcera reperi plana prorsus, à sordibus omnibus liberata, ac jucundo rubore conspicua, parumque aut nihil fere dolentia, unde propemodum raptus in admirationem, collegi acidum in ulceribus fermentum jam magna ex parte esse temperatum, ac brevi totum temperatum iri.

Post paucos dies, circulatione restituta, particulæ bonæ notæ per tubulos cutis ambientis euntes, illius extremitati adhæserunt firmiter ob similes cum cute superficies, atque ita nobis in conspectum venit rudimentum quoddam cicatricis, quæ intra quinque septimanas ulcus utrumque plane occlusit, quandoquidem quotidie magis magisque accrescebat.

Tandem singulis annis semel aperui varicem citatum, ex eoque eduxi libram unam sanguinis, atque ita effeci, ut ulcera illa postea nunquam iterum disrupta sint.

Erysipelati, quod ferme oblitus eram, interea dum medebar ulceribus, imponebam linteum quadruplex imbutum mixturâ conflata ex aqua florum sambuci, spiritu vini, camphora & saccharo Saturni ad acidum peccans temperandum, quo temperato omnia erysipelatis symptomata cessarunt ac inter cætera etiam ardor inductus prius à particulis acidis, dum laterum suorum acie fibrillas citius solito commovebant.

Sed unde contingit, ut ulcera hæc longo temporis intervallo sanari non potuerint à tot medicis ac chirurgis, etiam provectæ satis ætatis viris, quique ideo, solidum aliorum ratiocinium spernentes, nil nisi experientiam suam semper crepabant?

Experientia sine vera ratione parum potest; nam sicut inter mille facies humanas nulla reperitur alteri per omnia similis, sic inter totidem morbos nullus est, qui cum alio in omnibus prorsus conveniat; & prætere a valde credibile est sanguinem & partes interna unius hominis non minus differre à sanguine & partibus internis alterius hominis, quam externas, unde iterum exsurgit varium hominum temperamentum, cujus varietas varia remedia postulat, ac præterea præter experientiam etiam sanum medici judicium, quod alia pro hoc, alia pro illo remedio novit eligere.

Ad hæc ut dicamus, quod res est, medici illi ac chirurgi secundum vanam ac inutilem quandam theoriam ac philosophiam conceptus suos dirigentes, nec causam varicis, nec illius effectus, neque etiam ejusdem remedium invenire potuerunt.

Deinde illi omnes fere morbos deducebant ex quatuor suis humoribus, cum tamen interim nescirent, quid foret unusquisque, & quibus particulis cõstaret, ut bilis, pituita, sanguis melancholia; atque hinc factum est, ut vera remedia eligere illis esset impossibile. Multo prudentius egissent, si respexissent potius ad varias sanguinis particulas, quæ figura, magnitudine ac mo-

præcipuè si attendissent ad acidum & sal, ut liceret ipsis expiscari, utrum horum in sanguine teneret dominatum, & si foret hoc acidum purgationes per alvum nunc minime convenire.

Præterea illi conceptus suos nimis confundebant, cum putabant ulcera illa prius per quædam medicamenta debere detergi, deinde per alia incarnari, & tandem cicatricem iterum ab aliis induci debere; nam, hanc nimis anxiam distinctionem valdè inutilem esse, vel hinc manifestum evadit, quod ego solâ & unicâ meâ placentulâ utrumque ulcus tam brevi sanaverim.

Denique illi inter medendum attendebant ad axioma suum, quod contraria contrariis curentur, ac animadvertentes ardorem in erysipelate ulcera cingente, illum propellere tentabant per frigida, quæ sanguinem & humores sistebant, unde illi acescebant, sicque ardorem erysipelatis non parum adaugebant; sed abutebantur illi suo axiomate, quo si bene uti voluissent, debuissent scire, ardorem esse tātum effectum, & pro causa agnoscere particulas quasdam acidas propter obstructionem circa ulcus hærentes, quæ lateribus suis scindentibus fibrillas nervosas citatiore solito tremore concutiebant; & tunc rectiùs contraria contrariis curassent, applicantes scilicet talia, quæ acido vellicanti atque viscoso obstruenti resistere pro comperto habebant.

OBSERVATIO SECUNDA EX JOH. MUYS.

De Vlcere mirando.

EXtra Arnhemium ultra Rhenum, & quidem in illo loco, qui dicitur Belgice *de Praest*, fœmina septuaginta annorum Patris mei, dum viveret, Medicinæ ac Chirurgiæ Doctoris, consilium petiit, quandoquidem laborabat in ea femoris parte, quæ sex digitorum latitudine circiter distat ab inguine, ulcere, cujus cavitas quatuor palmarum latitudinem superabat.

Ex hoc ulcere una vice prodierunt triginta ova humore limpido plena, deinde per aliquot subsequentes dies plura alia egrediebantur, quæ omnia simul sumpta numerum centenarium superabant, eorumque quædam ovi gallinacei, quædam columbini, quædam etiam ovi passeris magnitudinem habebant, singulaque eorum propria ac à cæteris separata, candidâque cingebantur membranâ, quæ chartæ lusoriæ crassitiem habebat.

Ovis subventaneis hæc ova valde similia apparebant, omniaque simul in communi crassâque membranâ inclusa jacebant.

His ovis per vices ex ulcere hoc evacuatis sequens injectio in usum revocabatur, aut similis.

℞. *Rad. aristol. rot.* ℥ij.
Herb. card. bened.
veronica āā M.j ß.
Oculor. cancr. ℥j.
Myrrhæ
Aloës āā ℥iß.
Coque sec. artem in vino gallico ac colatura usurpetur

Atque ita communis ac crassa illa membrana sensim consumebatur, ac patiens tandem pristinæ sanitati restituta fuit.

Hanc fœminam astantium plerique incantatam esse putabāt, ac Diabolum hujus morbi authorem asserebant, honorem ac potentiam, quam Deo omnipotenti

potēti ascribere debent, Diabolo male tribuentes, nā Deus est causa primaria motuum, qui in hoc universo fiunt corporeo, & secūdum leges horū motuum, attendendo tantum ad corporum magnitudinem, figuram eorumque situm, non modo hujus morbi phænomena, sed etiam multa alia longè mirabiliora feliciter satis possunt explicari.

Si animus tibi sit cognoscere, quo pacto ex grano prodeat planta, oportet te attentè perlegere Anatomiam plantarum per microscopium factam Domini Grevv Anglice & Gallice editam, illic in faba majori conspicies rudimentum radicis ac plantæ jam jam contentum; illic intelliges, quo pacto succus per fabæ telluri commissæ membranas transcolatus in fabæ corpore fermētetur, quo pacto per parvum fabæ foramen aëri aditus, ac vaporibus supervacuis exitus ibidem concedatur, quo pacto succus ita fermentatus propellatur ad rudimentum radicis, illudque in veram radicem convertat, quæ tunc ex terra nutrimentum accipiens, alium succum ab altera parte venientem repellit sursum ad rudimentum plantæ, ut ita vera tandem planta in conspectum veniat.

Si stupendarum in magnete virium, si ignis fatui, iridis, aliarumque rerum causas scire desideres, consule Cartesium, qui illas tibi clare explicabit.

Idem Philosophus in tractatu de meteoris itidem te docebit, quod milites in aëre aliquando præliante, de quibus ignarum vulgus tam multa fabulatur, non sint nisi nubes quædam.

Nescio sane, unde tam male fundatum sit populi judicium, à quo tales casus, qualis hic est noster, habentur pro incantamento, & lumbrici per vomitum ac secessum ab hominibus tam crebro ejecti pro rebus merè naturalibus, cum tamen longè mirabilior sit lumbricorum, quam horum ovorum in corpore humano generatio.

Vegelius Matheseos Professor equum ex metallo confecisse perhibetur, qui unico die per aliquot horas incedere potest ope rotularum instar bestiæ viventis.

Reyselius machinam homini similem fabricasse dicitur, in qua liquor quidam per os immissus sanguinis instar nostri circulare cernitur, cujus liquoris pars tenuior per penem ut urina, crassior per anum, velut fæces alvinæ, excernitur.

Quod si homo talia possit, quid Deus, summus ille Architectus non efficere poterit secundum ordinarias leges motuum?

Quo pacto igitur hæc ova producta sunt in hac muliere? multi scilicet pori hujus aut illius arteriæ diversimode distorti ac ampliati sunt hac aut illa de causa in femore hujus fœminæ, unde multi humores profluxerunt & congregati sunt in uno loco, in quo cum fermentari incipiebant, particulæ ramosæ ac ad motum minus aptæ protrudebantur ad latera, ubi ad motum tam celerem non compellebantur, atque ibi cohærentes & sibi invicem implicitæ efformabantur in membranam satis crassam, quæ omnia ova post generata simul continebat.

Qui autem pori arteriæ citatæ diversimodè distorti erant, ideò particularum

cularum in hac crassa membrana contentarum quædam ab aliis in figura ac magnitudine aliquatenus differebant, ac particulæ consimiles forsan in centum fermè locis diversis confluxere, & sic unaquæque particularum præterpropter similium congeries adhuc fermentationem quandam exercens iterum particulas magis ramosas protrudebat ad latera, & sic membranæ efformatæ sunt, quibus singula ova includebantur.

Atque hoc pacto puto me hujus phænomeni, quod propriis oculis conspexi, causam satis intelligibilem attulisse.

OBSERVATIO TERTIA EX JOHANNE MUYS.

De Abscessu mirando.

VIr quinquaginta annos habens abscessu infra aurem sito, rotundo, dolente, undulante, ac molli, quo ante aliquot dies correptus erat.

Certò persuasus pus maturum delitescere in hoc abscessu, aperturam feci scalpello, sicque statim haud parum puris albicantis profluxit, sed ubi premente digito affluxum puris aliquatenus promovere volebam, ecce mox in conspectum venit frustum fistulæ, qua tabaci amatores utuntur adæquans longitudinem dimidii digiti, quod forcipe ex recens facto foramine protraxi.

Pure sensim evacuato affectum hunc more aliorum abscessuum brevi temporis spatio sanavi, sicut in cura nihil evenerit, quod observatu dignum reperiatur.

Frustum autem illius fistulæ inopinatò ex hoc abscessu prodiens astantibus non modo occasionem præbuit admirandi rarum adeo phænomenum, verum eosdem etiam extemplo ad Diabolum, ejusque incantamenta confugere fecit.

Sed ignarum, ideoque superstitiosum ac miserum vulgus mox ad Diabolum, consuetum, sed impium ignorantiæ suæ asylum, procurrit, quando eidem effectus aliquis occurrit, cujus similem nunquam antea vidi.

Nam licet aliquid conspiciat, cujus causam expiscari ignorat, non ideo illud diabolo statim ascribi, dummodo hoc sæpius antehac conspexerit; sic Ignivori illius, qui nulli ferè harum regionum ignotus esse potest, stupendas actiones pro naturalibus habet, non pro præstigiis Demonum, quia scilicet hæc sunt talia, quæ sæpius vidit, licet eorum rationem reddere nequeat, ac causam penitus ignoret.

Sic ante aliquod tempus Lugduni Batavorum Italus quidam fuit, qui, post magnam aquæ limpidæ copiam assumptam, evomebat eandem in varia vasa crystallina non limpidam, sed diversi coloris ac saporis in singulis vasis.

Hic effectus crebro spectatus populum causæ ignarum tantum in admirationem rapuit, de Diabolo verò erat illic altum silentium. Dominus Overcamp. autem hujus phænomeni causam, sicut in primogenito ingenii sui partu refert, statim expiscatus est, in singulis nempe vasis cristallinis vidit & olfecit diversum oleum subtile, quod aquam immissam aliter tingebat in hoc, aliter in illo vase.

 Non

Non sine ratione ait Virgilius, quod sit felix, qui potuit rerum cognoscere causas, nam illis notis phænomena nunquam antea cõspecta non valde mirabimur, multo minus eadem referemus ad potentiam quandam imaginariam Diaboli cum desidioso populo, qui de veris rerum causis parum sollicitus esse deprehenditur.

Verumenimvero quid tandem in causa fuit, quod frustum fistulæ ex affectu nostro prodierit? ubi ægrum bene examinavi, ex eodem intellexi, quod ante sex menses, dum plateas obambulabat ac tabacum sugebat, in terram prolapsus sit, & fauces interne per fistulam læserit, ex quibus sæpius magna sanguinis copia promanavit; scilicet frustulum fistulæ confractæ profunde in fauces adactum primo hanc hæmorrhagiam, ac postea externum abscessum citatum infra aurem produxit, ex quo aperto fistula prodiit.

OBSERVATIO QUARTA EX JOB. A MEEKREN.

De ulceratione & vulnere Cordis.

COr, *Aristotele* authore, fons vitæ, corporis pars præcipua, etiam impetus, spirituales æque ac corporeos sustinere valens, nunquam in homine aut animali alio absens, nullam patitur continui solutionem.

Non minoris Cor habetur *Hippocrati sect. 6. aphor.* 18. quod confirmat.

Galenus 5. *de locis affect.* inquiens: *Cor nullam fert continuitatis separationem.*

Veteres aphorismum hunc vulneri Cordis applicarunt, ex eo quod cognoscerent structuram ejus miraculosam, motum continuum, vires summas, Officia necessaria, imprimis situm valdè remotum, adeo ut medicamentis id attingere, curareque sit impossibile.

Ovidius observationem hanc respexisse videtur, dum 1. *de Ponto* 4. hoc modo canit:

Afferat ipse licet sacras Epidaurius herbas.

Sanabit nulla vulnera Cordis ope.

Dicto nihilominus Aristotelico contradicere videtur *Tilesius rerum naturalium lib.* 5. *cap.* 28. adducendo exemplum alicujus viri diuturno nostro emaciati, in cujus post mortem aperti thorace Cor nullum, sed solum pericardium repertum.

Non aliter dicta Hippocratis *intelligit* Hollerius *lib. 6. com. in aphor. Hipp.* (*quod & multorum, tum antiquorum, tum modernorum scriptorum, judicium est*) *quam ac si cor neque introrsum neque extrorsum penitus pati nil possit; Narrat insuper lapillos duos, ac varios puris tumores in fœminæ cujusdam corde observasse.*

Columbus lib. 15. *de re anat.* in Corde ulcera, tumoresque duriores, imprimis ventriculo sinistro, observasse se refert. Vltimum hoc in Cardinale *Gambara* notatum scribit.

Thomas Bartholinus cent. 2. *obs.* 45. ex corde *Vrbani octavi* Pontificis maximi calculum triangularem extractum tradit.

Audiamus quæ ad confirmationem dictorum Medicus regius *Joan. Fernelius lib.* 5. *de morb. partic. & sympt.*

pro-

proponit, cujus verba magni habuerunt plurimi. *Cor* (dicit) *morbi omne genus obsidet, maximè vero simplex intemperies, phlegmone, erysipelas, omnisque præter naturam tumor, ulcus quoque ac vulnus: sed hæc sane rarius, imo vulnera Cordi inflicta, quæ non alte in ventriculos penetrant, non protinus interimunt: in quodam qui sensim extabescens è medio sublatus tandem tria ulcera in corde reperi, non parum cava & sordida, multo ante jam tempore contracta.*

Lazarus Riverius cent. 1. obs. 87. in dissecto cadavere filiolæ alicujus 14. annorum invenisse scribit, *præter alia, cor albicans, & media fere sui parte, qua diaphragma respicit exesum atque exulceratum, ut fibra carnosa semiputridæ summis digitis avelleretur; & talia frustula carnea hujusmodi fibris simillima cum sanguine per sputum rejecta fuisse.*

Bartol. Cabrolius dogmata excellentia magni *Fernelii* confirmat hac relatione, *obs. ana. 26. ipse ego,* inquit, *præsente Rondeletio duo mirabilia satis in duobus cadaveribus exhibui: primo in basi cordis ad coronariam cicatricem, duos latos digitos longam, secundo eodem loco, ulcus latitudine folii myrtici, sat profundum.*

Fabr. Hildanus part. 2. obs. 27. in Corde adhuc vivente corruptionem notavit non levem.

Plura huc facientia, Cor nempè unitatis solutioni etiam subjectum esse, qui scire desiderat, legere poterit quæ habent *Amatus Lusitanus cent. 6. 68. Cornel. Gemma lib. 1. cap. 6. Felix Platerus in obs. anat. Nic. Tulpius obs. lib. 2. cap. 18. Marcus Aurel. Severinus de abscess. cap. 38. Thomas Barthol. cent. 6. obs. 46.* aliique varii.

Cor morbis variis gravioribus revera affici posse, observatione duplici, à nobis notatâ, illustrabimus.

Anno 1651. 26. mensis Maii cum *Cornelio Kerchem*, Chirurgo civitatis hujus ordinario, ex mandato Ampliss. Magistratus, aperuimus cadaver *Ottonis Christenii* interfecti. Hujus in Thorace (præter alia ad quorum explorationem missi eramus) invenimus Cor ulcere exedente profundo circa auriculam dextram affectum.

Morbo hoc jam à longo tempore defunctum laborasse, indicare videbatur frequens ipsi dum in vivis erat animi defectio, quam observasse se referebant domestici, huic exemplum simile in discipulo suo Romæ à se dissecto observasse se scribit *Real. Columb. de re anat. lib. 15.* Ante mortem rariora fuerunt animi deliquia, forsan quod corrosio cordis minor, observabamus etenim ulceris labia augmentum sumpsisse, quoties multiplicarentur lypothymiæ.

Anno 1655. 26. mensis Aprilis præsentibus *Medicis clarissimis Dn. Samuele Costero, & Dn. Joanne Deinno,* nec non *Dn. Daniele Floriano, Chirurgo,* jussu Magistratûs nostri, in valetudinario publico aperuimus cadaver *Joannis Roelofsen*, ex vulnere demortui. In cavitatis pectoris parte sinistrâ aquæ acrioris tenuiorisque copiam insignem reperiebamus, unde capsula cordis, tunica ejus, imò ipsa substantia, corrugata adeò, ut pyro æstu ignis exsiccato simile Cor appareret. Hujus conditionis Cor in *Cassemiro Comite Brandenburgensi* reper-

repertum narrat *Philip. Melanthon. lib. 1. de animâ.*

Cabrolii, Ferneliique sententiam, posse nempè Cordi supervenire continui solutiones, quæ tamen subitaneæ mortis causa haud sint, & scriptorum variorum testimoniis, & observatione propriâ admirandâ confirmabimus, hoc tamen antequam efficere aggrediamur, permittas precor, benevole Lector, unicum hoc hic addamus, Morbos scil. cordis absolutè non esse lethales, adeoque, quoties propria cordis substantia constitutione aliqua præternaturali afficitur, æquè sollicitos debere esse Medicos Chirurgosvè, ac in morbis hepatis, cerebrivè, neque negligenda esse media quę in aliarum partium morbis similibus ex usu fuerunt.

Mediis ex debito in Cordis affectibus usurpatis, ægroque eorum opera sic restituto, quid obstabit, quo minus in ejusmodi hominibus postea demortuis, atque apertis, cicatrices, morborum quibus, dum in vivis erat homo, Cor obnoxium fuerat, indices, reperiamus, quales *Cabrolius* supra citatus observavit.

Sed mittamus hæc, usque dum quæ *Cabrolius* proposuit, alii magis confirment; quæ enim cadavera terræ mandantur eorum qui Cordis morbis fuerunt obnoxii, neutiquam aperta, nihil ad confirmationem, vel destructionem doctrinæ conferre poterunt.

Vulnera cordis, externo aliquo illata, (quæ nunquam curata vidi) licet ejus conditionis vulgò habeantur, imò etiam vera sint, (quod vel vicies pluriesvè observavi) quæ subito hominem, aut animal è medio tollant.

Occurrunt tamen exempla eorum, qui Corde vulnerato ad dies aliquot supervixere, imò *Galenus 5. de locis affect. cap. 2.* Vulnere Cordis ad ventriculos haud penetrante, sed in solâ tunicâ desinente hominem ad horas viginti quatuor vivere posse, scribit.

Chirurgus Regius *Ambros. Paræus l. 9. c. 30.* hæc habet: *Vidi dum Taurinos agerem nobilem quendam, qui singulari certamine cum alio decertans, accepto sub sinistrâ mammâ vulnere in cordis substantiam penetrante, vibratis in adversarium aliquot ense ictibus ipsum fugitantem ad ducentos passus est prosequutus, donec in terram mortuus caderet, dissecto cadavere, vulnus comperi in cordis substantia amplitudine qua digitum capere posset, ingentem præterea sanguinis in diaphragma effusi copiam.*

Amplissimus Consul *Nic. Tulpius l. 2. obs. 18.* hæc proponit: *Extra portam nobiscum ivêre plurimi Medici, spectatum cadaver cujusdam hominis interempti à duobus vulneribus, penetrante altero, per hepar ac ventriculum in septum transversum; altero vero per membranas mediastinas, & involucrum cordis in profundissimum ventriculi dextri recessum, cum tam effusa sanguinis copia, ut illi undiquaque innataret nobilissimum hoc viscus; quod tamen fuit adeò calidum, ut extenderit huic homini vitam usque in finem diei secundi.*

Thomas Bartholinus cent. 1. obs. 77. historiam seq. exhibet *Juvenis petulans nauclerum alioquin amicum domesticis œnopolæ negotiis districtum cultro*

transfixit inter tertiam & quartam costam sinistram, vulnus sub sterno ad cordis penetravit ventriculum dextrum, ut aperto post mortem cadavere patuit foramine angusto & obliquo. Læsus tamen non solum ex suburbio domum pedibus ivit, sed per quinque dies supervixit.

Nicolaus Mullerus tabulam suspendit in curia Groningensi, historiam continentem militis alicujus, qui, vulnerato corde, ad dies quindecim in vivis mansit.

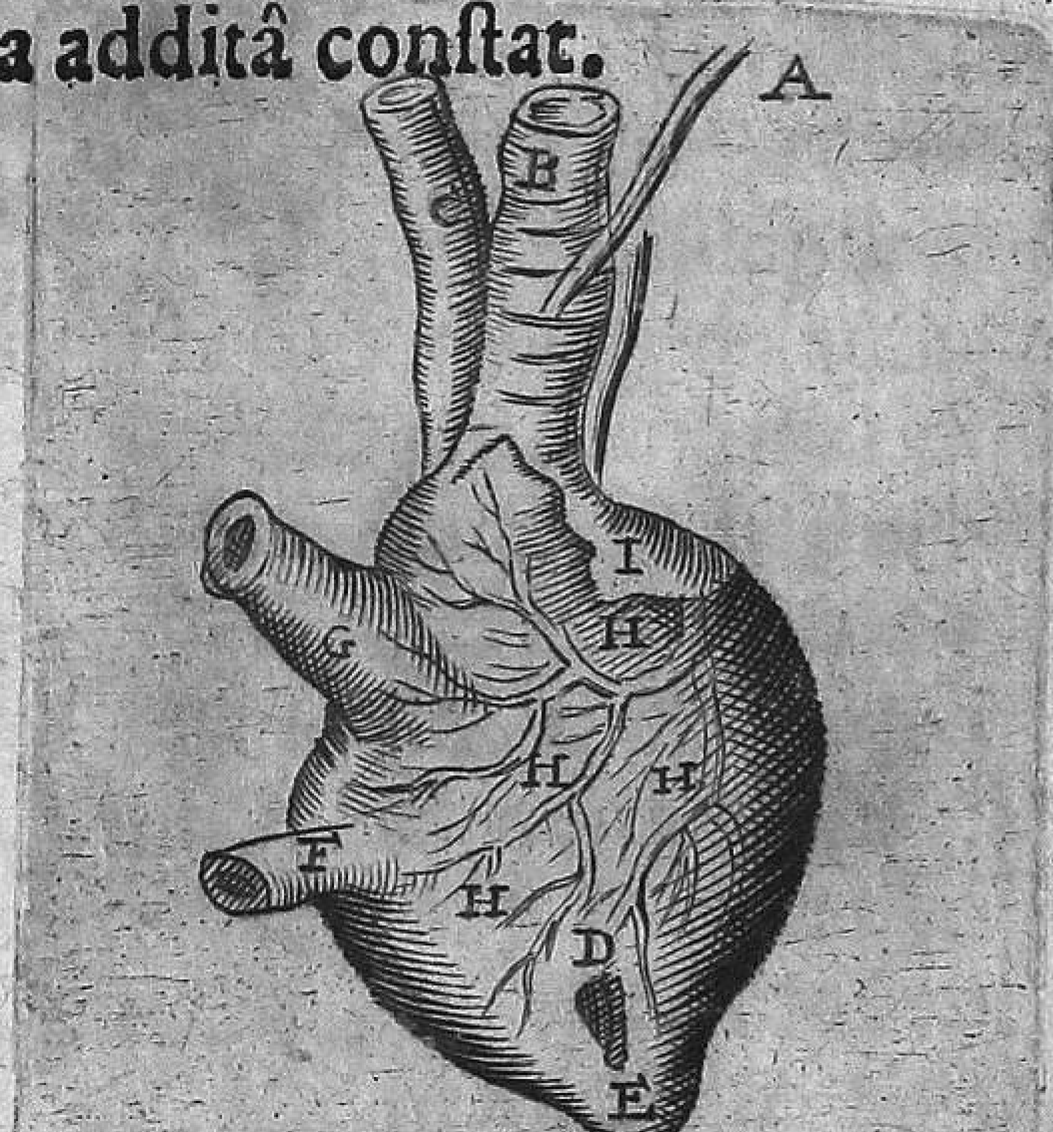
Adductis etiam nostram addemus observationem; *Ambrosius Coenradi*, bajulus, vir dissolutæ vitæ, ebrius, præmissâ altercatione gravi, vulneratur à nautâ quodam sub musculo pectorali sinistro, cum cartilaginum costæ quartæ & quintæ dissectione, vulnere in Thoracis cavitatem penetrante.

Die sequenti, qui octavus Novembris anni 1654. jussu Magistratûs nostri cum *Abrahamo Sluyter*, Chirurgo vulnerati Ordinario, accessimus decumbentem, in quo pulsum notabamus tardum, debilem, sudorem frigidum, difficillimam respirationem; Et in hoc, desperato sanè statu, permansit ad diem hujus mensis decimum tertium, qui lethalis ipsi fuit, postquam plus quam sex dies vulneratus decubuisset.

Thorace, post mortem, aperto, pulmonem firmissime undique pleuræ, imprimis verò pericardio, febrillarum, ligamentorumque ope, connexum reperimus.

Pericardio nulla continebatur aqua; arcto tamen ipsi cum corde, beneficio filamentorum latorum planorumque, cohærentia, sic ut à corde id separare difficillimum nobis.

Corde undique soluto vulnus se exhibuit, profunditatem digiti transversi, latitudinem pollicis habens, circa septum, ad mucronem; ut ex figura additâ constat.

A. *Nervus sexti paris.*
B. *Arteria aorta ex corde ascendens.*
C. *Ejus arteria carotis.*
D. *Vulnus cordis.*
E. *Mucro cordis.*
F. *Vena cava Diaphragma accedens.*
G. *- - - - ascendens.*
H. H. H. *Cor ipsum.*
I. *Auricula cordis sinistra.*

Observationi huic antequam finem imponamus, considerandum offero, annon causæ satis adfuerit in nostro vulnerato, ob quam diutius aliis vixerit, profundiora enim aliorum vulnera fuere.

Imò haud inutile judicamus eidem addere eam quam *Philibertus Saracenus literis ad Fabr. Hildanum datis part. 4. observ.* 32. proponit, quo ex utriusque collatione huc facientia varia Chirurgiæ cultori innotescant: *Ne solus asymbolus sim, nihilque quod centuriis tuis accenseri possit, conferam,* en

en habe observationē raram, ac prorsus admirandā. Decessit nuper post puerperij labores Illustr. D. D. Halincourt *Proregis in Gallia Lugdunensi conjux, cujus rimato cadavere cordis illud involucrum quod pericardium dicitur, cordi ipsi adhæsisse, humoreque illo naturæ providentia ad ejus irrigationem & refrigerium instituto, vacuum fuisse repertum est. Res stupenda profecto, & nemini antea, quod sciam, observata, persensit sane illa ex humoris istius inopia evidentia incommoda. Nam æstuans perpetuo aërem captabat frigidum, siti molesta torquebatur, ne tenuissimi etiam tegumenti patiens pectus nudabat, quinetiam à fervidiore corde concalefactis pulmonibus, in eorum bronchia attractis atque extorrefactis humoribus, difficili respiratione laborabat, quæ symptomata nulli alii causæ potius quam pericardii aciditati imputanda sunt.*

Quæ in Matronâ hac, etiam in bajulo nostro observata, vivens & hic avidè desiderabat aërem, potumvè frigidiorem, die nocteque nudus ferè incedebat.

Quæ causa, quod diutius aliis vulneratus hic in vivis fuerit, ut constare queat, *operatio cordis* legitimè consideranda; triplex hæc, *Systole* S. contractio, *Diastole* S. dilatatio, & *Perisystole* S. quies.

In *systole* Cordis mucro accedit ad basin, latera verò extenduntur causâ expellente longitudinem in latitudinem mutante, eò quod basis cordis immobilis, mucro autem libera, nulli corpori nexa.

In *Dyastole* latera flaccescūt, vētriculi ampliantur, recipitur sāguis ex vasis venosis utroque latere Cor intrātibus.

In *quiete* mucro recedit à basi, & in quibusdam basis à mucrone, hinc etiam partes internæ externæque ad costas accedunt.

Systole perficitur quoties auriculæ cordis sanguine repletæ eum sua constrictione in ventriculum Cordis expulerunt.

In *Dyastole* sanguinis peragitur receptio ex venâ cavâ, & vena arteriosâ.

Operationibus hisce ritè consideratis, quam facilè (nostro judicio) cognoscere cum cordis & pericardii in vulnerato nostro arcta fuerit connexio etiam systolen atque diastolen ritè perfici haud potuisse, undè spiritus & sanguinis in hâc officina diutius justo hærere coacti, imò ne quidem per vulnus ejecti. Et hanc causam suspicamur, cur diutius noster vixerit aliis similiter vulneratis.

Plura huc facientia, Cordis nempè motum varium atque actiones diversas explicantia, qui desiderat, legat *libellum de motu cordis Cl. Guili. Harvei*, & quæ habet *Renatus des Cartes*. De Cordis affectibus mirabilibus etiam scripsit *Albertinus Cesenatis*.

Vlcerum

Cap. III.

De Vlcere Carioso.

Accidit interdum, ut ulceri os corruptum subsit. Corrumpuntur autem ossa, & cariem contrahunt, vel ab humorum

diuturniore affluxu, vel ab acrimonia & malignitate eorum, vel à proprietate occulta, vel à contusione, os ipsum aliquo modo lædente, vel à medicamentis acrioribus.

SIGNA Cariei varia sunt. Os ubi oculis subjectum, primo id pingue deprehenditur, deinde flavum, post & nigrum & inæquale. Verum si in conspectum non veniat, omnes Cariem adesse judicant Chirurgi. 1. Si fistula præcesserit, aut ulcus diuturnum adfuerit. 2. Si ulcus cicatrice rupta, renovetur. 3. Si caro sit flaccida, spongiosa, pallida, aut livida. 4. Si specillum immissum non inveniat resistentiam, sed inæqualitatem, & 5. Si pus copiosius, tenue, & fœtidum effluat.

PROGNOSIS. Si juxta nervosas partes, vel in juncturis, vel circa tendines, arterias, aut venas, ossium caries sit, non facilè curatur, & plerumque tendo aut nervus simul corrumpuntur. Nullum ulcus sanari potest, cui os corruptum subjacet.

CURATIO. Os corruptum corrigi debet vel medicamentis, vel Chirurgia, vel utroque. Caro itaque quamprimum dissecetur, quo detegatur os cariosum, & ne nervus, tendo, aut arteria quædam insignis lædatur, secundum longitudinem partis fibrarumque ductum, neutiquam per transversum incisio instituatur. Medicamenta deinde adhibeantur quæ os corruptum à sano separant, & sanum à corruptione defendunt.

Medic. ad Cariem.

Radices Aristolochiæ rotundæ, bryoniæ, iridis, dracontii, peucedani. Lignum Guajaci. Cortices pini. Aloë. Euphorbium. Myrrha. Alumen, Chalcanthum, Calx. Chrysocolla. Pumex ustus. Scoria æris. Aqua fortis. Spiritus sulphuris, Vitrioli, Salis, Tartari. Oleum Vitrioli, Sulphuris. Antimonii.

℞. Mumiæ, Sarcocoll. an. drachm. ß. Euphorbii drachm. j.

M. F. Pulvis.

℞. Radic. aristoloch. rot. Ireos, Peucedan. an. unc. ß. Myrrhæ, Aloës, an. drachm. j. ß. Cortic. pini, Scoriæ æris an. drachm. j. Lumbricor. terrestr. drachm. ij. Mellis q. ß.

M. F. Unguentum.

℞. Suc-

℞. Succ. Chelidon. maj. unc. ij. Spirit. Vini, unc. j. Myrrhæ, Aloës, an. drachm. ij. Vitriol. alb. scrup. j.

M. pro injectione.

Hisce medicamentis, si nihil efficias, os denudatum & maxima corruptione non infectum abradito: Verum corruptio si sit profundior, terebro vel cauterio actuali utere; nam absque his curationem ægrè ad optatum finem perduces.

CAP.

Vlcerum Cariosorum, aut hisce affinium, sex hic subjungimus historias, duas è Clariss. Cornel. Stalpartii Observationibus rarioribus, tertiam è Clariss. Ioh. Muys Praxi Chirurgica rationali, tresque ultimas è Peritiss. atque Curiosiss. Iobi à Meek'ren Observationibus Medico-Chirurgicis.

Historia prima ex Cornelio Stalpartio.

De Ossis tibiæ fissi terebratione.

Non capitis tantùm, sed & tibiæ, sternique, atque alia nostri corporis ossa perforationem quandoque requirunt. Hujus rei, cùm primùm laborantibus succurrere inciperem, exemplum vidi in juvene quodam, tunc quidem temporis *Nobiliss. admodum D. Van der Myle* famulo, cui tibiæ os equus calce percusserat: Vulnus autem illud sanatum fuit, nulla intus latentis mali suspicione superstite, quanquam continuò vexaretur dolore famulus. Consultus igitur Chirurgus, cui nomen *Du Foix*, fissum os tibiæ credidit, ita ut hoc longè lateque tegminibus suis privare consultum duceret, ut terebrationi aptus daretur locus. Consentiente itaque læso durum hoc, immensique doloris plenum manuale opus hunc in modum cœptum est: primò quidem novacula tibiam quater usque ad ipsum os incidit, deinde digitis cutis cum carne, ac ossis membrana avulsa est, itaut quadratum, perforationique, quæ postridie fiebat, aptum relinqueretur foramen. Atque ita ille non dolore tantùm liberatus, sed & pristinę sanitati omnino fuit restitutus. Intus corrupta ossa fuisse terebrata variis demonstraverim exemplis. Nunquam tamen os quoddam, sive tibiæ, sive alterius partis (præter cranium) propter fissuram fuisse perforatum, nisi observationis nostræ casu, probaverim.

Historia secunda ex eodem.

Totum tibiæ os corruptione exesum.

Præstantissimus Chirurgus *La Marche* Delphis Batavorum habitans retulit mihi opiferas se manus applicuisse quatuordecim annorum adolescenti cui diutius caries tibiæ os exedisset, ita ut longiore mora totum os corruptum sustulerit Chirurgus; cujus in locum sensim accrescens callus tandem ita successerit ut absque fulcro adolescens ille postea incesserit.

Non ita feliciter curatus est juvenis

quidam, cui humor erysipelatosus per applicatum à Chirurgo minùs attento oxyeratu ad tibiæ interiora repreßus, totum focile majus ita corrupit & exedit, ut brevi, & levi etiam adhibita opera per ulcus grandius, sic enatum exierit, callus quidem postea successit, sed minimè ita firmus, ut sine fulcro, magnoque labore, incedere potuerit.

Historia tertia ex Ioh. Muys.

De Vlcere cum carie oßis maxillæ.

Matrona 28. annorum laborabat ulcere maxillæ inferioris exiguo, profundo, dolorifico, ex quo magna puris copia quotidie profluebat, ac caro semper spongiosa in ulcere luxuriabat, dentemque ulceri vicinum caries excavaverat, & præterea in partibus ulceri conterminis durities non exigua digito palpanti sese offerebat.

Prout ægrota mihi referebat, ulcus hoc originem suam debebat tumori ingenti ac valde duro maxillæ inferioris ac simul fere dimidiæ partis faciei, qui supuratus ac in oris cavitate sponte apertus multū puris emittebat; hæc autem apertura à saliva in ore contenta brevi sanabatur; sed tumor hic extrinsecus à Chirurgo scalpello fuit apertus, hæcque apertura jam per aliquot septimanas affluerat, nullisque remediis obsecundabat.

Ego igitur accersitus ad omnes circumstantias accurate attendebam, easque satis exacte examinabam, atque ita tandem, omni præcipitantiâ in judicando evitatâ, certissime mihi persuasi os maxillæ inferioris existere cariosum, illudque præcipue mihi liquebat ex carne semper luxuriante, ac majori puris copiâ, quam ulceris angustia requirebat, si non fuisset os carie infectum.

Sed unde caro fungosa in ulcere cum carie ossis luxurians originem trahit? ut huic quæstioni satisfiat in memoriam revocanda sunt ea, quæ dixi in primæ Decadis observatione octava, quæque latius ibidem deduxi, nempe ossis cariem induci ab acido corrosivo, quod etiam ex sequenti experimento patere potest.

Cani ossa quædam devoranda exhibeto, ac brevi ex ejusdem excrementis alvinis manifestum fiet, ossium deglutitorum compagem egregie esse solutam à fermento in canis ventriculo contento, cujus aciditatem nemo, ut puto, inficiabitur.

Acidum igitur corrosivum ossa cariosa reddit, idemque vasa sanguifera aperi magis quam par est ex quibus tunc prolongatis effluens humor efformatur in carnem spongiosam.

Sed unde tanta puris copia in ulcere, quod caries comitatur? quia illud ulcus profundum est, sic ut non tantum humores ex cute ac carne, sed etiam ex periosteo ac ipso osse prodeuntes puri generando suppeditent materiam.

Mentis oculis hanc cariem jamdudum perspexeram, sed hujus rei etiam certus fieri cupiebam sensibiliter, & quia ulceris angustia ferrum exploratorium non admittebat, ideo adhibui pilum qualem sues in dorso gerunt, eoque os nudum & cariosum tetigi.

Quid igitur hic agendum erat? scilicet acidum corrosivum temperari, fragmentorumque cariosorum separatio

ratio

ratio promoveri debebat, ac durities in ulceris vicinia emolliri.

Sed ante omnia dentem cariosum extrahi jussi, metuens nimirum, ne ille maxillam adhuc magis inficeret, verum dentis evulsi radix apparebat incorrupta.

Tunc ulceri imposui turundam oblitam sequenti unguento.

♃. Thereb. ℥ij.
Vitel. ovi N° j.
Aloës
Myrrhæ ãã ʒj.
M. S.

Therebinthina resistit acido, sicut docet ipsius oleum effervescens cum oleo vitrioli acido, sic aloë & myrrha etiam temperant acidum sale suo, quo abundant.

Interdum etiam, ad ulcus magis patulum reddendum, turundæ aspersi pulverem croci metallorum, qui carnem luxuriantem tollebat, vel imponebam turundam ex radice gentianæ paratam; turundæ summitati autem plerumque imposui pulverem euphorbii, ut illud copioso suo sale volatili acidum corrosivum tẽperaret, ac ita non tantum ossis sani corruptelam impediret, verum etiam fragmentorum carie affectorum separationem maturaret.

Carni luxurianti extra ulcus protuberanti sæpius imponebam alumen ustum.

Ad duritiem in ulceris vicinia sitam tollendam applicabam emplastrum stypticum Paracelsi.

Durities hoc pacto brevi sublata fuit, &, postquam per trimestre spatium hujus ulceri medelæ industriè satis incubuissem, tria fragmenta albicantia ex ulcere prodierunt, unum post aliud, quorum duo priora valde parva existebant, sed tertium satis magnum & latum.

Tunc temporis, ubi fragmentorum aliquod separari incipiebat, pus apparebat sanguinolentum ex eo, quod vasa sanguifera à fragmento illo læderentur, & unde eodem tempore dolor exacerbaretur, non est quod explicem.

Hic etiam facile intelligi potest, quod fragmenta vacillantia puris copiam adauxerint, & quod carni occasionem præbuerint magis luxuriandi.

Sed quo pacto hæc fragmenta disjuncta sunt? ut illud explicetur, naturam in auxilium advocare non oportet, quam Empedocles jamdudum explosit his verbis.

Jam quod mortales naturam
Nomine dicunt, hoc nihil est

Rideo sane illos Medicos, quibus hæc verba semper in ore sunt, ac instar oraculi habentur: *Natura morborum curatrix, medicus naturæ minister* &c. cùm nesciant ipsi, quid velint his verbis nihil significantibus, quæ tamen audacter satis effutiunt apud ægros suos, à quibus non raro Deorum instar æstimantur ob inanem suam garrulitatem.

Vale dicamus igitur hic naturæ, ac dicamus id, quod res est, quodque ab unoquoque clare ac distincte percipitur; scilicet particulæ per os sanum circulantes appellunt ad fragmenta cariosa, atqui per illa ob tubulos valde distortos cursum suum continuare non possunt, sed vi unitâ quotidie sæpissimè in ipsa impingunt, atque ita eadem, quantum possunt, divellentes usque ad ruptionem fere tendunt, fibrillas

brillas, quæ os sanum cum corrupto adhuc connectunt, tandemque particulæ puris acidæ laterum suorum acie fibrillas hasce intermedias discindunt, quod ideo facilius & citius contingit, quia eædem valde tensæ sunt, sicut filum tensum multo felicius quam flaccidum cultro dividi videmus.

Postquam fragmentorum ultimum ex ulcere prodierat, puris copia mox minuebatur, ac caro fungosa alumine usto sublata non renascebatur amplius, sicq; ulcus intra quatriduum prorsus coaluit, remanente tamen cicatrice cava duraque, quam nemo mortalium præcavere potis est in ossis carie, quandoquidem particulæ quæ nutrientes, per ossis tubulos circulantur, atque ita perveniunt ad ossis illam superficiem, à qua fragmentum cariosum separatum fuit, sunt multo solidiores quam particulæ carnosæ, ideoque, cum ibi ob similitudinem superficierum ossis extremitati adherescunt, multò arctius sibi invicem incumbunt & connectuntur, ac quasi parvum quendam callum efficiunt.

Historia quarta ex Iob. à Meek'ren.

De Ossis calcis corruptione.

Cum aliquando observationes curiosas Chirurgi excellentissimi *Fab. Hildani* perlegerem, occurrit *sectionis sexta* 94. *Habeo* inquit *nunc inter manus affectum ex meliceria contractum, qui gravissimus, & tamen ex levissimâ causâ ortus fuit. Recensebo eum paucis. Juvenis quidam quatuordecim annorum ætatis, Reverendi & Doctissimi viri* Dn. Jacobi Haberuteri, *quondam hujus urbis divini verbi ministri filius, cum* 10. *Augusti* 1622. *pedem inter deambulandum leviter contorsisset, & ab initio circa curationem error à barbitonsoribus commissus fuisset, exortum primò dolorem maximum sequuta est inflammatio totius tibiæ, & ad coxam ferè usque. Febris item maxima, inquietudines, nausea, cum virium prostratione supervenerunt. Tandem, videlicet* 8. *Octobris cum à barbitonsore suo derelictus, & affectus pro deplorato habitus fuisset, ego quoque advocatus fui. Tum circumcirca juncturam pedis novem inveni ulcera, & quidem nonnulla eorum ad ipsam articulationem usque penetrantia. Ex quibus ichorosa materia tam copiosè aliquamdiu effluxit, ut mirum sit, unde in corpore tam extenuato & debili, tanta humorum colluvies provenire potuerit. Ligamenta, imò & ossa ipsa erosa erant. Os calcis (quod dicam admiratione non vacat) in medio ex unâ in alteram partem, ut progressu temporis vidimus & cognovimus, perforatum fuit, ac si aliquis terebello notabilis magnitudinis illud perforasset. Perforationem hancce ossis, cum durante curatione invenissem, funem ex uno in alterum latus per ipsum os traduxi, quò ossa cariosa extrahere possem, in medio tibiæ ulcus erat cuniculosum, ex unâ enim parte ad genu usque protendebatur, ex altera verò ad talum usque ferè descendebat abinitio omnem adhibui diligentiam atque industriam, ut dolores quamprimum sedarentur, & vires (quæ adeò labefactatæ erant, ut mortem proximam esse omnes putarent) efficerentur. Deus ita benedixit remediis, ut duos hosce scopos paucis diebus absolverem, posteà ulcera mundificavi*

ficavi, ligamenta putrida, & ossa cariosa atque à virulenta illâ materiâ contaminata extraxi. Curatio perquam difficilis & laboriosa fuit, omnia tamen, laus sit Deo, nunc in tuto sunt, etiamsi ulcus, quod, ut antea dixi, calcaneum perforavit, nondum penitus cicatrice sit obductum. Genu, quod propter magnitudinem morbi, & retractionem nervorum, incurvatum erat, in pristinum statum restitutum quoque fuit. Articulus tamen pedis rigidus immobilisque permanebat. Id enim plerumque, quod ante me nullus, quod sciam observavit, fit in meliceride, quando ligamenta & cartilagines ossium eroduntur: tunc enim, mediante callo, coalescit junctura, fitq; e rigida, uti fusius, & quidem exemplis, Deo volente, in tractatu meo de meliceride ostendam. Hanc conferre placuit cum ea quam exhibuit filiolus *Gilberti de Flines*, Mercatoris primarii, puer septem annorum, pituitosus.

Contraxerat hic, ex improviso, ex decubitu catharri crudioris, tumorem circa pedis dextri extremum, undè motus læsus. Circumforaneus articuli contorsionem subesse censens, variis modis membrum extendendo, id efficit, quod febris gravis, cum membri affecti, imò totius pedis, tumore summo, inflammatione, atque dolore, supervenerit.

Abdicato circumforaneo, *mihi* & collegæ meo *Dn. Henrico van. Boonhuysen* cura commissa. Accedentes instrumento exploratorio ab uno pedis latere in oppositum, ubi tibiæ cum pede extremo articulatio, transitum concedi experiebamur, imò os calcis molle admodum ex humorum abundantia.

Evacuatis ope medicamentorum *purgantium* humoribus superfluis, ad doloris sublationem, tumorisque inflammatorii imminutionem *Cataplasma* hoc applicavimus.

℞. *Alicar. Hord.* ℔ j ß.
Herb. Ruthæ Althea.
Flor. Chamomill. Sambuc. an. m. ß.
Coq. in lact. dulc. ad consistent.
Cataplasmatis *cui adde butyr. recent. q. s.*

Materiæ purulentæ circa os dictum hærenti quo exitus commodior concederetur, particula medullæ sambuci foramen dilatare necessarium duximus, hinc parti affectæ plumaceolum imposuimus spiritu vitrioli madefactum, præterquam quod suppositoria nobis ad partium corruptarum exsiccatiorum usualia haud fuerint neglecta.

Ad divertendum humorem ex femore defluentem *fonticulum* infra genu effecimus, loco antea ulceroso necdum integre curato.

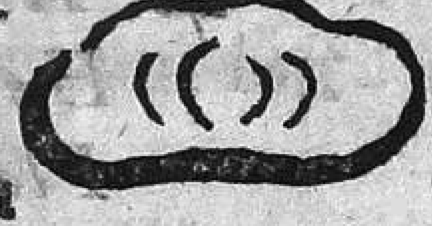
Pedi ad corroborationem, humorumque absumptionem *Cataplasma* seq. imposuimus.

℞. *Cortic. quercin. subtil. pulv.* ℥xv.
Farin. Fabar. ℥vj.
Oliban. Mastich. an. ℥ß.
Fœcis Aceti Vini q. s.
M. F. *Cataplasma.*

Medicamentis omnibus frustra hactenus adhibitis, consentiente patre, viro judicii singularis, ad *Cauterium actuale*, secundum monitum *Hippocratis*, devenire placuit. Applicatio ejus ad hunc modum instituta.

Primò cannulam aptam ex bractea confectam, plumaceolo investitam, aquæ, ne partes vicinæ læderentur, intin-

intinctam, per foramen medullâ sambucinâ satis jam ampliatum usque ad os ulceratū dimisimus, hinc per eam Cauteria ignita parti ulceratæ imposuimus. Et hac ratione singulis diebus processimus, usque dum in applicatione cauterii nullus percipiebatur sonus, & particula

ossis magnitudinis ejus cujus addita figura separabatur.

Hac ablata, medicamenta sarcotica usurpata, & secuta curatio, nisi quod exigua humoris copia semper exstillare continuaverit, quem frequenter tendines & ligamenta exhibere solent. Et hoc est quod etiam in filio *Jacobi Haberuteri*, post curationem reliquum dicit *Hildanus* observatione citata.

Similis omninò Curatio fuit in *filiolâ* 14. annorum, nec non *viro Holsato*, nisi quod in hoc liquoris eufflxus integrè substiterit.

Observationi huic finem antequam imponamus, monere cogor, ægrotantibus æque ac Chirurgis patientiâ singulari opus esse, quoties ossis dicti exsiccatio procuranda; vix tædiosa magis curatio in universâ nostrâ arte eâ quæ in ossis hujus corrupti correctione occupata, confirmant hæc non nobis solùm, sed & scriptoribus variis aliis oblata exempla Ratio vel cognita Chirurgis, ve lfacilè cognoscibilis, ab abundantiâ insigni medullæ sanguinolentæ in osse hoc desumitur, quæ necessaria admodum, ne in motu quovis imprimis violento, casu, cursu, saltatione &c. facilè frangeretur.

Historia quinta ex eodem.

De fracturis Ossium, nulla accedente coalitione.

Contingere non rarò observamus, ossium extrema in fracturis haud reuniri, quæcunque etiam externa æque ac interna adhibeantur medicamenta.

Exemplum huc faciens considerabile, non nisi semel (quod in Chirurgo adeò exercitato admiramur) visum proponit *Fab. Hildanus obs.* 91. *cent.* 3. his verbis: *Antè duos menses ex Germaniâ redux, Basileæ fracturam observatione dignam in quadragenario vidi. Hujus viri brachium sinistrum cum ante annos decem rotâ molendina apprehenderet inter cubitum & carpum ossa in transversum adeò confregit, ut omnino inter se disjungerentur, cutis quinetiam & musculi mirum in modum dilacerarentur. Dolor supervenit maximus, inflammatio & intumefactio totius brachii, non solùm ob magnitudinem morbi, verum etiam quod ossa in suum locum reposita non fuerant, carnemque continuo compungerent. Multum puris per menses aliquot effluxit, multaque ossicula à Chirurgo extracta fuêre; tandem remiserunt symptomata, & consolidata fuerunt vulnera, sed ossa disjuncta remanserunt, & ita quidem ut eo in loco veluti alterum articulum constituerent. Manum enim dextram si adhibet, sinistrum brachium antrorsum & retrorsum ducit, non secus ac si naturalis priore in loco articulus esset, idque sine ullo dolore. Ossa se invicem non attingunt, sunt enim extremitates ipsorum callo obducta brachium aliquo modo extenuatum est. Cubitum quidem movet, sed difficulter, quapropter brachium ferè inutile est*

Cate-

Cæterùm quid causæ sit cur ossa in hoc viro per callum connexa non fuerint, profectò me latet; nisi forsan improprium nutrimentum ossis, ex quo, teste Galeno, *callus pro creatur, in pus conversum unà cum pure effluxerit, aut caro & membrana aliqua inter utrãque extremitatẽ ossis intercederit. Adeoque natura adeo est diligens atque provida, ut extremitates ossium confractorum, licet levissimè se contingant, statim conglutinet, atque conjungat.*

Exulcerationes fracturis supervenientes quacũque à causâ, primitiva sivè fuerit, sive antecedẽs, sivè etiã cõjuncta, impedimento esse posse, quominus ossium detur coalitus, maximè cum alimentum ossium suffocationi, consumptioni, corruptioni, aut cum pure evacuationi ansam præbent, haud impossibile nobis videtur; at quis rationem dabit unde eveniat quod ossa fracta haud reuniantur, ubi exulceratio nulla adest, imò nulla vel in cute vel in musculo continui observatur solutio? Notare etenim nobis licuit, non solùm in ulna & radio, ossibus adjutoriis, tibia & fibula, sed & (in duobus licet subjectis) ossibus femoris, per infortunium fractis, quæcũque etiam usurparẽtur media, interna æque, inter quæ considerabilis Ichtyocola, ac externa, emplastra, splenia, ligamenta nullam secutam extremitatum unionem, etiam omni exulceratione absente.

Causa hujus rei quæ sit cum prædicto *Hildano*, me ignorare fateor, nisi dicamus, deligationem in fracturis usualem, non urgente dolore, tumore, inflammatione, aut gangræna, frequentius justo fuisse solutam, vel etiam humores ad calli concretionem promovendam necessarios plus debito attenuatos; splenia brevia nimis aut molliora applicata, imò fractam partem, ad arcendam incalescentiam quandoque supervenientem, nimium humectatam. Et harum ultimam calli generationem impedire satis constat. Spleniorum nimis brevium, molliorumque applicationem, hinc deligationem minus arctam efficere posse, quo minus extremitates ossium fractorum coëant, in nautâ quodam, cui ex itinere reduci os humeri dextrum diffractum, in quo quod splenia mollia nimis usurpata, nec manus extrema cum ulna ex debito sursum flexæ, nulla extremorum coalitio secuta.

Externis impedimentis sic consideratis, Chirurgo in arte exercitato interna adhuc varia occurrunt, quæ ad id ut extrema ossium fractorum callo nullo obducantur plurimum facere possunt. Tales humores nutritii os accedentes minus pingues, aquosiores, corrupti, imo etiam nonnunquam omninò maligni, habitâ tamen ubivis consideratione structuræ corporis & ossium.

Observare nobis licuit in aliquo, morbo gallico quasi tabefacto, ossa adeò fuisse exsiccata, imò arefacta, ut ad quemvis attactum frangerentur, sic enim claviculam in partes varias confractam in eo vidimus, dum thorace pectus vestire conabatur.

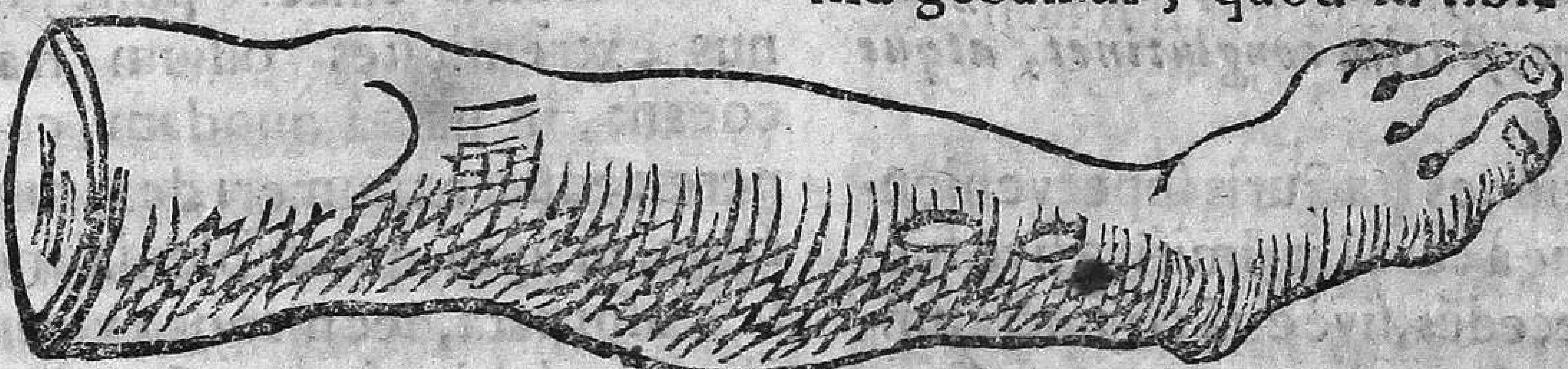
In tali casu ubi ossium extrema uniri recusant, nil convenientius, quam instrumento quodam apto, ex ferro confecto, utrinque membrum comprehendere, extremaque conjungere, ne in motu, vel incessu incommodum aliquod ægrotanti adveniat,

Hiſtoria ſexta ex eodem.

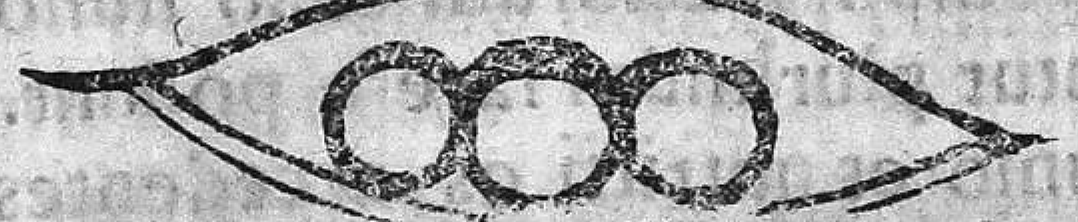
De Tibiæ corruptione, perforatione ſanatâ.

Inter ulcera omnia quorum ingens & numerus & differentia, haud minimæ conſiderationis, illa quæ oſſa occupant, quorum in cauſa ſiquidem inquirere luberet, laboris plus ſumeremus, quam utilitatis adferremus.

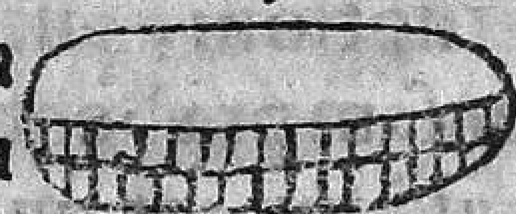
Joannes Everardi, Danus, ulcere duplici profundo circa malleolum pedis dextri, oblique ab externo ad interna ſe extendente, aliquomodo ad tibiæ medullam procedente, laborabat. Vix ſpatium aliquod intercedebat inter tibiæ partem, ſolidam duramque valdè, & medullam dictam, in qua mali ſedes hærebat. Cauterio actuali hîc non indigebamus, quod in tibia ſatis nu-

trimenti adeſſet, ut per partes ſeparari poſſet conſultum adeoque viſum ſectionis ope duo ulcera conjungere, quo os denudaretur, hinc, ſecundum monitum *Celſi lib.* 8. *cap.* 2. trepano

perforare os, tribus locis diſtinctis, uti præſens figura adumbrat uſque ad locum corruptum. Quod inæquale aderat, cunei ope auferebamus, ut hîc intueri licet, quo omnia

æqualia forent, hinc uſu *Spiritus vitrioli* ſæpiùs admoti ſeparationem oſſis exſpectabamus, quæ etiam brevi tempore, ſimiliter ac omnimoda curatio, ſecuta.

CAP. IV.

De Vlcere depaſcente & maligno.

VLcera profundiora & ampliora ſi evadant, *depaſcentia* appellantur, hiſce putrefactio ſi accedat Νομαὶ dicuntur; quæ ſi non accedat, *Phagædænica* appellantur: ſi ſola cutis depaſcatur *Herpes* ejuſmodi ulcus; & ſi mali moris & difficilis curationis ſit, *Cacoethe* nuncupatur.

CAUSA eſt ſerum ſanguinis ſalſum, pituita ſalſa, bilis aduſta, aut malignus aliquis humor.

CURARI omnia hæc ulcera vix poſſunt, niſi cauſa removeatur, totuſque ſanguis purificetur. *Diæta* itaque bona obſervanda: Purgatio frequens & Venæ ſectio aliquando inſtituenda ſunt.

Medicam. externa ad Vlcera Phagædænica, &c.

Plantago, Solanum, Flores roſar. rubr. Balauſtior. Nuces cupreſſi, Cor-

Cortices granatorum. Thus. Mastiche. Tutia. Cerussa. Lithargyrium. Minium, Plumbum ustum. Sulphur. Piper. Zingiber. Mercurius. Unguentum Ægyptiacum, Fuscum, Diapompholigos. Emplastrum de plumbo, de Minio, Gryseum, de Ranis cum Mercurio.

℞ *Flor. rosar. rubrar. Balaustior. an. M. j. Fol. Plantag. M. ſ. Nuc. cupres. Bacc. myrti, Cortic granator. an. unc. ſ.*

Coq. ex vino rubro,

Lavetur eo ulcus, & deinde sequens imponatur.

℞. *Tutiæ præpar. unc. ſ. Plumb ust. Ceruss. lot. an. unc. j. Bol. armen. unc. ſ. Vng. Ægyptiac. q. ſ.*

M. F. Unguentum.

Vel

℞. *Piper. long. drachm. ſ. Zinziber. scrup. j. Flor. sulphur. Lithargyr. a ur. an drachm. ij. pulveri. pyrii drac. j. Vng. fusc. Felic. VVurtz drachm. iij. Alb. camphorat. q. ſ.* M F. Unguentum.

℞. *Mastiches, Thuris, Myrrhæ an. drachm. iij. Lythargir. aur. Plumb. ust. an. unc. ſ. Mercur. vivi thereb. ext. drachm. ij. Sulph. unc. ſ. Picis & Ceræ q. ſ.*

F. Emplastrum.

Circa curationem ulcerum jam enumeratorum observandum est primò: Medicamenta externa singulo triduo aut quatriduo aliquo modo mutari debere; natura enim optima quæque frequentius applicata respuere solet. 2 Quovis die non nisi semel aut bis ad summum deligationem debere fieri, nisi acris nimium materia fuerit; nam alioquin medicamenta operationem suam non satis perficient. 3. Medicamenta repellentia & mercurialia in hoc casu non esse adhibenda, nisi continua purgatione corpus occupatum teneas. 4. Rarissimè hæc mala sine purgantium, aut exsiccantium decoctorum ex Chinæ Guajaco, Salsa, &c. usu absolute curari posse.

CAP.

Ulcerum malignorum atque depascentium duas habet historias Clariss. Cornel. Stalpartius, primam de Ano maligno ulcere exeso; aliam de Ventriculo exeso, quas hic referre non pigebit.

Historia prima.

Inter omnia humani corporis membra nullum faciliùs illuvies, atque excrementa corporis excipit, vel excepta servat, ac ab iis damnum accipit,

cipit, quàm anus, eique viciniores partes, quòd & hæ per se humidiores, molliores, rarioresque sint, ac propterea superfluitatibus recipiendis magis pateant, consequenterque tantò magis putrefactioni sint obnoxię, ut jure merito totius corporis cloacam dixeris.

Carolo de Meester seni anus maligno ulcere ab internis hæmorrhoidibus orto ita successu temporis exesus fuit, ut abrosis omnino illius musculis, nullo conamine inferiora claudere posset, ideoque non tantùm procideret intestinum rectum, sed &, vel invito fæces decederent.

Tristę profecto malum hoc erat, nec multis tantùm comitatum erat incommodis, quòd assiduè nunc huic, nunc illi lateri incumbere teneretur, dum supinus jacere non posset, nec erectiori sedere corpore, sed multum præterea adferebat doloris, ac immane quantum impurissimi fætoris. Sicuti autem hujusmodi circa has partes ulcera multum negotii facessunt Chirurgis, ac rariùs ab iis (præcipuè quando inveterata sunt) sanantur, ita etiam noster senex propter ætatem, atque infirmitatem nulla ratione incassum applicitis remediis, curari potuit, sed inter dolores maximos è vivis excessit.

Ita ego Juvenem vidi studiis Theologicis incumbentem, qui postquam dolores hæmorrhoidales indeque enatum ulcus per plures menses tacitè gessisset, tandem per erosum grandius vas tantam sanguinis copiam fudit, ut illi quasi innatans mortuus in lecto repertus sit. Cautio itaque summa adhibenda, ne mala istis in partibus posita serpant, & si unquam, hic sanè principiis obstandum, ne serò nimis medicina paretur cùm mala per longas invaluêre moras.

Historia secunda.

Ventriculi morbi multiplices quidem, & varii sunt: Inter ipsos tamen rarissimus jure meritò hic dicendus est, de quo sum acturus. Quanquam autem vix credere queamus humorem quendam usque adeò corrosivum in ventriculo colligi posse absque prævio notabili in diæta, medicamentisvè excessu, ipse tamen aliquando in cadavere mulieris cujusdam à C. *Solingio* dissecto, ventriculi superiorem partem, trium transversorum digitorum latitudine, sub orificio superiore perforatam, exesamque vidi ad magnitudinem pugni. Intra illud foramen præterea tumorem quendam cancrosum, exulceratumque panis triticei magnitudine, qualem tribus obolis nostrates emunt, reperiebamus, qui peritonæo adeò adhærebat, ut vi avellendus fuerit.

CAP. V.

De Fistulis.

FISTULA *sinus est angustus & longus, seu ulcus sinuosum, angustum & callosum, non facilè curatur, & plerumque ex abscessu originem habet.*

DIFFE-

DIFFERENTIÆ. Rectæ sunt aut obliquæ, simplices aut multiplices, hoc est plures sinus habentes. Aliæ terminantur in os, aliæ in venas, tendines, aut nervos.

SIGNA. Labia ulceris hujus alba sunt, dura, sine, aut cum parvo dolore, humida aliquando, sed persæpe sicca: in quibusdam locis externe cavitas tactu notari potest, per quam etiam nonnunquam strepitus excitatur, materiaque modo parcius, modo copiosius, per orificium fistulæ exprimitur. Stylo in sinum immisso fistulæ rectæ profunditatem cognoscimus, sed in obliquo cerea candela exili valde loco styli utimur. Stylus multo commodior est, ubi fistula

Ventriculus insuper cum diaphragmate, quod propter ulceris vicinitatem etiam reperiebatur à corrosivo pure perforatum, ut & lobus hepatis, qui supra ventriculum plerumque jacet, magna sui parte inferiore erat exesus. Lien coloris plumbei erat, renes autem benè se habebant; omentum verò emaciatum erat, ventriculusque subsidebat admodum, ac perpauca continebat, quòd ægra ante obitum per 5. hebdomadas nihil præter potum assumpsisset, ita ut mirum non sit, si pridie ante obitum per alvum albam quandam, sed purulentam, qualis etiam in cavitate abdominis extra ventriculum in dissectione reperiebatur, excreverit materiam.

Mulier illa, juxta conjugis, cognatorumque testimonia, per tredecim annos continuos vitiis ventriculi fuerat obnoxia, ut vomitibus, doloribusque sub costis spuriis in latere, &, non obstante ventriculi malo, quatuor enixa fuerat infantes, qui diu Matri sani superfuere. Quatuor verò dies ante obitum eadem fœmina non magnam tantùm albę materiæ copiam, verùm & satis magnam fœtidi sanguinis post diuturnam halitus graveolentiam per os ejecerat quantitatem. Fæces autem alvinæ nigræ, copiosæ, fętentesque admodum fuerant.

Non ita pridem Vir quadraginta circiter annos natus me in solatium advocavit, doloribus atrocibus per intervalla frequentia vexabatur in ventriculo, quos subsequebatur partis hujus inversio cum vomitu non tantùm alimenti contenti, sed fœtidissimi præterea puris; ajebat se à veneno, jam à pluribus annis exhibito sic affectum, malumque vires acquisiisse eundo, ita ut & pus fœtidius, illudque frequentiùs jam evomeret. Ulcus in ventriculo arsenici summè erodentis funestissimum factum adesse nullus dubitans, præter ptisanas idoneas vino pro potu ordinario admiscendas, oleum quoddam essentiale & volatile è sulphure curioso cum artificio paratum ad guttas aliquot in decocto chinæ propinavi, ejusdemque usum sæpiùs repeteret consului; Unde tam bene habuit ut exinde non quidem semel vomuerit; sed omnes vitæ satis activæ & laboriosæ functiones doloribus vacuus, hilaris sustinuerit.

De

stula ad os, candela vero ubi ad carnem partesque sensiles penetrat. Si fistula tantum in carne hæreat fundum habet molle, & effluens pus album est æquale & copiosum. Stylus si nervum attingat ingentem dolorem movet ubi fistulæ profunditas exploratur, & pus quod exit pingue est & oleosum, sed minori copia, & membrum in quo existit operationem vix perficit. Quod si ad os penetrat, durum quid stylo persentitur & renitens, dolor etiam aliquis adest, periostio nondum corroso. Os illud si carie laboraverit, asperum est & inæquale; pus quod effluit nigricat & pessimi doloris, & præterea tenue. Profunditas si ad venam pertingat, pus fœcis instar egreditur, sed rubicundius crassiusque est si venam corroderit. Arteriam si penetret, quod prodit tenuius est & magis pellucidum, & quodammodo cum saltu egreditur.

PROGNOSIS. Fistulæ omnes difficilis sunt curationis, quædam incurabiles, & quædam curari non debent, si per eas humores superfluos ac vitiosos corpora jam diu expurgare consueverunt. Fistula recens, non profunda, in corpore juvenili, & sano facilius curatur, difficilius antiqua, profunda, varios sinus habens in corpore adulto, emaciato, cacochymico. Difficulter etiam curantur, imo fere insanabiles sunt, quę ad tendines, nervos, venas, arterias, ossa, articulos, vertebras, cavitatem thoracis, & imi ventris, uterum, vesicam, aut intestina pertingunt. Nam illis plerumque in locis fistulæ occurrunt, in quibus natura se ab humoribus inutilibus exonerat, nempe in abdomine, inguinibus, natibus, ano, scroto, perinæo. Labia si non admodum sint dura, sed mollia & mucosa, curatio facilius absolvitur.

CURATIO fistularum duplex est, una vera, altera palliativa. Hac fistula exsiccatur intus, & extra consolidatur, manente nihilominus sinu; plerumque quidem clausa manet, at facile iterum aperitur, nisi per diætam bonam, purgationes frequentes, venæ sectionesque sæpius institutas perfecte curetur. *Vera* curatio hoc modo perficitur. Diæta bona, purgationes, venæ sectiones, vulneratiæque potiones, valde conducunt, attamen plus hęmorrhoides apertæ efficere possunt. Balnea naturalia fistulas sæpè gravissimas sanant; in horum locum substitui potest artificiale, ex sulphure, alumine, tartaro, & sale in

aqua decoctis. Fistula deinde secundum artem tractetur. Externe pars roboranda, humor sinu contentus exsiccandus, imprimis vero labiorum callositas auferenda. *Medicamenta* adeoque hic usurpanda, quorum ope non semel fistulæ curatæ sunt; his non sufficientibus, *Cauterium actuale* adhibendum, præmissa calli dissectione, ad quam *Syringotomon* Fabricii Hildani commodissimum instrumentum haberi potest.

Medicam. contra Fistulas.

Radices Hellebori, Ari, Gentianæ, Aristolochiæ. Euphorbium. Succus Chelidonii, Apii, Dracunculi, Thymelææ, Acetum forte. Lixivium. Calx. Alumen. Vitriolum. Ærugo æris. Auripigmentum. Mercurius præcipitatus & sublimatus. Phlegma & spiritus Vitrioli. Unguentum Ægyptiacum, Fuscum.

Emplastrum corroborans atque exsiccans.

♃. *Mastiches, Thuris, Corticum granator. an. drachm. ij. Farinæ quercus subtiliss. tritæ drachm. iij. Flor. rosar. rubr. Bacc. myrtillor. an. drachm. j. Ceræ flavæ, Resinæ pini, Olei hypericon. an. unc. j.*

M. F. Emplastrum.

Unguentum.

♃. *Succ. apii unc. ij. Chelidonii drachm. ij. Cæparum drachm. j. Mellis rosac. unc. iij. Therebinth. q. s.*

M. F. Unguentum.

Aliud.

♃. *Succ. Iridis unc. j. Chelidonij unc. s. Vini rubr. drachm. vj. Mellis unc. iiij.*

Decoquantur parum Addendo

Aloës. Myrrhæ an. drachm. s. Vitriol. alb. scrup. j. Lithargyr. drachm. ij. Therebinth. parum.

M. F. Unguentum.

Aliud efficacius.

♃. *Pulv. radic. bryon. drachm. j. Thuris, Myrrhæ an. drachm. ij. Ærugin. æris drachm. s. Salis Ammoniac. scrup. j. Axung. porcin. Ol. olivar. an. q. s.*

M. F. Unguentum.

Aliud efficacissimum.

♃. *Vitriol. alb. unc. iiij. Alumin. Ærugin. æris an. unc. s. Aceti fortis unc. vj. Calcinentur in vase lutato.*

stula ad os, candela vero ubi ad carnem partesque sensiles penetrat. Si fistula tantum in carne hæreat fundum habet molle, & effluens pus album est æquale & copiosum. Stylus si nervum attingat ingentem dolorem movet ubi fistulæ profunditas exploratur, & pus quod exit pingue est & oleosum, sed minori copia, & membrum in quo existit operationem vix perficit. Quod si ad os penetrat, durum quid stylo persentitur & renitens, dolor etiam aliquis adest, periostio nondum corroso. Os illud si carie laboraverit, asperum est & inæquale; pus quod effluit nigricat & pessimi doloris, & præterea tenue. Profunditas si ad venam pertingat, pus fœcis instar egreditur, sed rubicundius crassiusque est si venam corroderit. Arteriam si penetret, quod prodit tenuius est & magis pellucidum, & quodammodo cum saltu egreditur.

PROGNOSIS. Fistulæ omnes difficilis sunt curationis, quædam incurabiles, & quædam curari non debent, si per eas humores superfluos ac vitiosos corpora jam diu expurgare consueverunt. Fistula recens, non profunda, in corpore juvenili, & sano facilius curatur, difficilius antiqua, profunda, varios sinus habens in corpore adulto, emaciato, cacochymico. Difficulter etiam curantur, imo fere insanabiles sunt, quę ad tendines, nervos, venas, arterias, ossa, articulos, vertebras, cavitatem thoracis, & imi ventris, uterum, vesicam, aut intestina pertingunt. Nam illis plerumque in locis fistulæ occurrunt, in quibus natura se ab humoribus inutilibus exonerat, nempe in abdomine, inguinibus, natibus, ano, scroto, perinæo. Labia si non admodum sint dura, sed mollia & mucosa, curatio facilius absolvitur.

CURATIO fistularum duplex est, una vera, altera palliativa. Hac fistula exsiccatur intus, & extra consolidatur, manente nihilominus sinu; plerumque quidem clausa manet, at facile iterum aperitur, nisi per diætam bonam, purgationes frequentes, venæ sectionesque sæpius institutas perfecte curetur. *Vera* curatio hoc modo perficitur. Diæta bona, purgationes, venæ sectiones, vulnerariæque potiones, valde conducunt, attamen plus hęmorrhoides apertæ efficere possunt. Balnea naturalia fistulas sæpè gravissimas sanant; in horum locum substitui potest artificiale, ex sulphure, alumine, tartaro, & sale in

aqua

aqua decoctis. Fistula deinde secundum artem tractetur. Externe pars roboranda, humor sinu contentus exsiccandus, imprimis vero labiorum callositas auferenda. *Medicamenta* adeoque hic usurpanda, quorum ope non semel fistulæ curatæ sunt; his non sufficientibus, *Cauterium actuale* adhibendum, præmissa calli dissectione, ad quam *Syringotomon* Fabricii Hildani commodissimum instrumentum haberi potest.

Medicam. contra Fistulas.

Radices Hellebori, Ari, Gentianæ, Aristolochiæ. Euphorbium. Succus Chelidonii, Apii, Dracunculi, Thymelææ, Acetum forte. Lixivium. Calx. Alumen. Vitriolum. Ærugo æris. Auripigmentum. Mercurius præcipitatus & sublimatus. Phlegma & spiritus Vitrioli. Unguentum Ægyptiacum, Fuscum.

Emplastrum corroborans atque exsiccans.

♃. *Mastiches, Thuris, Corticum granator. an. drachm. ij. Farinæ quercus subtiliss. tritæ drachm. iij. Flor. rosar. rubr. Bacc. myrtillor. an. drachm. j. Ceræ flavæ, Resinæ pini, Olei hypericon. an. unc. j.*

M. F. Emplastrum.

Unguentum.

♃. *Succ. apii unc. ij. Chelidonii drachm. ij. Cæparum drachm. j. Mellis rosac. unc. iij. Therebinth. q. s.*

M. F. Unguentum.

Aliud.

♃. *Succ. Iridis unc. j. Chelidonij unc. ſ. Vini rubr. drachm. vj. Mellis unc. iiij.*

Decoquantur parum Addendo

Aloës. Myrrhæ an. drachm. ſ. Vitriol. alb. scrup. j. Lithargyr. drachm. ij. Therebinth. parum.

M. F. Unguentum.

Aliud efficacius.

♃. *Pulv. radic. bryon. drachm. j. Thuris, Myrrhæ an. drachm. ij. Ærugin. æris drachm. ſ. Salis Ammoniac. scrup. j. Axung. porcin. Ol. olivar. an. q. s.*

M. F. Unguentum.

Aliud efficacissimum.

♃. *Vitriol. alb. unc. iiij. Alumin. Ærugin. æris an. unc. ſ. Aceti fortis unc. vj. Calcinentur in vase lutato.*

 M. F.

M. F. Pulvis.

Misceatur cum Ung. Ægyptiaco, eoque inungatur turunda fistulę inserenda.

Unguentum fuscum Felicis Wurtz. aptissimum hoc in casu medicamentum est, præsertim si leni coctura accedente, in suppositorii formam redigatur, & in fistulam inseratur. Sed multis in locis tam male præparatur, ut te ipsum ad ejus præparationem accingere necesse habeas. Sequentia suppositoria etiam valde conducunt, præsertim in ani aliarumque partium tenerarum fistulis.

R. Agrimoniæ M. ſ. Scordii P. j Flor. hyperic. P. ij. Hordei mund. unc. j.

Coq. ex Vino albo Gallico, Colat.

Adde

Mellis virginei unc. iiij.

Coq. ad spissitudinem, postea

Adde

Thuris masc. mastiches elect. an drachm. ij. Myrrhæ rubr. drachm. j. ſ. Sarcocollæ drachm. iij. Vitriol. alb. drachm. j.

M. F. Suppositoria

De Fistulis ani sequentem habet Observationem Peritiss. Jobus à Meek'ren.

Vlcera ani inquit Doctissimus Professor Hier. Fabr. ab Aquapendente *sæpè solent creare fistulas exterius circa anum perforando intestinum rectum. Interdum verò circa anum oboriuntur fistulæ rectum intestinum haud quaquam perforantes, sed circa anum consistentes, & in carne terminum habentes, quæ ferè non sanantur nisi incisione.*

Quam molesta sint, & dolorifica ani ulcera simplicia, [ne de compositis quid dicamus] optimè omnium experiuntur illi, qui sordida linteamina doloresque graves vestimentis suis occultare, imò toto vitæ tempore tolerare malunt, quam levem dolorem perferendo curationem exspectare, satis licet constet partem eam quæ ulcerum ejusmodi subjectum pronam valdè esse non solum in corruptionem, sed & ulcerum propagationem.

Incisio eodem *ab Aquapendente* authore duobus modis, & duplici Chirurgia, absolvitur, hoc est filo s. lino, & syringotomo.

Ad *Chirurgiam* antequam deveniamus, notandum nobis, quoties ulcus adest fistulosum variis cavernis præditum sine callositate aut intestini perforatione, Chirurgos varios curationem tentasse usu suppositoriorum ex *unguento fusco Felicis Wurtzii*, per evaporationem indurato confectorum, sic enim ulcera talia per liquefactionem unguenti mundificari posse exsiccarive sibi persuaserunt.

Hæc curandi methodus arridet nobis,

bis, ut potę qua in non uno subjecto processi, imprimis ubi simplex adest ulcus, idque recens.

At verò ubi ulcerum datur multitudo, maximè quæ occalluêre, etiam non perforato intestino recto, nullo alio medio ea curare nobis licuit, quam incisione, quæ adeò ab *Henr. Fabr. ab Aquapendente* celebratur, ut etiam intestino recto non perforato, exemplum aliorum secutus, eam institui debere doceat.

Ipsa Authoris *cap.* 93. proposita verba hæc sunt, quæritur *quomodo curanda sit fistula quæ exterius à tuberculo in cute oborto habeat originem & versus anum permeet, non tamen intestinum penetret, sed ad usque intestinum pertingat.*

Ad hoc respondet *Vir experientissimus* se in ejusmodi ulcerum curatione, etiam non perforato intestino, neutiquam vereri intestinum ipsum incidere, maximè ubi podicis circulo proxima, *Extremum enim intestini recti* verba sunt *Hippocratis*, quæ habentur libro de Hæmorrhoidibus, *& secas, & resecans, & consuens, & nutrens, & putrefaciens, etiamsi gravissima hæc sint nihil læseris* Consentit *Ætius Exleonid.*

Ad Chirurgiam antequam deveniamus, cognoscere Chirurgo interest, intestinum rectum integrum adhuc an sit, an verò perforatum; eadem enim licet sit curandi ratio, læsum sivè fuerit intestinum, sivè integrum, facillimum tamen conceptu, facilioris operationis perforationem eam esse quæ ubi intestino foramen aliquod adest, per quod instrumentum duci potest, instituitur, quam ea est ubi eodem per intestinum sanum viam sibi facere tenetur Chirurgus.

Signa quibus intestini perforatio cognoscatur. Cuivis sine dubio cognita; Certum est, si flatus per externum foramen exeat certius, si alvinorum excrementorum aliqua particula per exteriora excernatur, certissimum, si Chirurgus digito in anum immisso instrumentum per fistulam insertum tetigerit.

Instrumentorum ad incisionem usualium primum filum est; hujus ope peragitur Chirurgia, licet minus dolorifica, incerti tamen magis eventûs est; *Celsus ipse lib.* 7. *cap.* 4. ubi incisionem per filum admittit, imò ubi ejus opera eam absolvi posse desperat *fieri posse* docet, *ut curationis gratia cultellum hic adsumere cogamur.*

Filum quo in hoc casu utimur ex filis crudis, fortioribus, contortis, pilis equinis, & filis sericis rubris crassioribus conjunctis, cerâ flavâ ad eum modum quô sartores fila sua munire ductiliaque magis reddere solent, incrustatis conficitur.

Filum hoc debitæ longitudinis excipimus foramine quod inest extremo uno (simile foramini quod in acu eâ notatur, quæ ad setacea efficienda usurpatur) instrumenti exploratorii ex plumbo ad necessariam flexibilitatem parati.

Hinc digitum indicem sinistræ manus, cujus unguis, monente *Paræo lib.* 13. *cap.* 24. resectus, in anum immittimus, mox manu dextrâ instrumentum dictum filo instructum per fistulæ anfractus sensim variis modis intorquẽdo ad locum eum intestini qui perforatus est, deducimus, sic ut auxilio digiti

giti in intestino hærentis incurvari, tandemque per anum exire queat.

Fili utrumque extremum conjunctum alligamus ligno cuidam tereti, sicque ad eum modum, quo cum festuca suâ processit *ab Aquapendente*, contorsione continua, fortique constrictione quicquid filo comprehenditur dividimus.

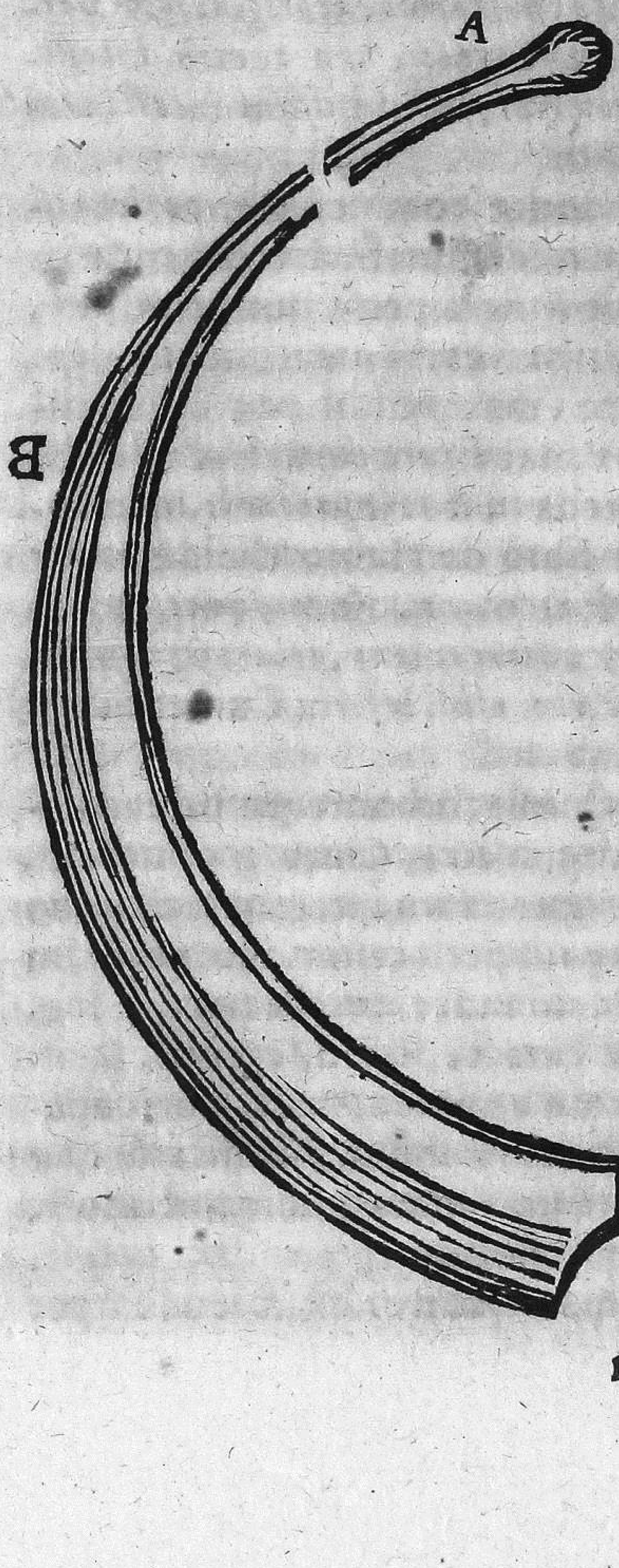
Operatio secunda *Syringotomo* perficienda certior est, minusque dolorifica, imò breviori absolvitur tempore, ab ea tamen abhorrere magis solent ægrotantes. Instrumentum hoc invenit *Galenus*, delineavit *Andr. à Cruce* emendavit *H. F. ab Aquapendēte*, approbavit *Schultetus*; figura ejus quæ operi quam-maximè accommodata hæc est, in qua A. globulus est, qualis etiam in instrumento exploratorio plumbeo supra indicato requiritur, ne, dum per fistulam, hinc intestinum ipsum, protruditur, nocumentum ei adferat; hinc per fistulam & intestinum ducitur, sic ut per anum exeat usque ad B. ubi acuties incipit instrumenti, cujus dorsum obtusum, similiter ac illud quod est cultri domestici, quo panem scindimus.

Instrumentum hoc per fistulam immissum, digito in intestino apprehensum celeri manu extrorsum ducitur, & hac ratione quæcunque attingit impetu uno discindit.

Sincere ut hìc agamus, necessarium non modò qualiter instrumentum dictum tractare debeamus cognoscere, sed & quomodo ulcus tale fistulosum incipiat, procedatque, imò quænam de eo prædici queant. Ad hæc casum sequentem exhibere utile erit.

Franciscus Volkertsen vir aliquomodo melancholicæ complexionis, ex animi affectu catharrosam persentiebat destillationem, per dorsi longitudinem ad os usque caudæ, hinc ad natium concursum ubi intestinum rectum ossi dicto accumbit. Brevi tumor hic exortus, qui pinguedinem, marginem musculi glutæi, imò, quod admirandum intestinum rectum, perforavit.

Accedens ægrotantem, præter febrem, doloremque gravissimum, tumoris duritiem, rubedinem, extensionem, consideravi. Quod, simptomata alia tu-

mori

mori adscribi debere, certum, *Cataplasma* hoc eidem applicari necessarium duximus, quo eo maturatio promoveretur.

℞. *Rad. Althea. Brion.*
Lilior. alb. an. ℥j. ß.
Fol. Malv. Bismalv.
Violar. an. M. j.
Flor. Chamomill. M.ß.
Sem. lini. ℥ß.
Coquantur & contundantur, addendo
Farina fœnugr.
Semin. lini. an. ℥ij.
Axung. porci q. s.
Butyr. recent. ʒj.
Vitell. ovi n. j.
M. F. Cataplasma.

Calidè hoc applicamus tumori, secundo die eum aperire consultum duximus, & effluxit materiæ fœtidæ purulentæ insignis satis quantitas.

Post hæc excrementa alvina, quibus flatus permixti, sonitu se manifestantes, tumorem accedere notabamus, undè perforatum jam esse intestinum clarè constabat. Multa equidem adhibebamus, quorum operá consolidare, carnemque regenerare nos posse credebamus, ast frustraneus omnis labor; ad incisionem adeoque, modo in prægressis indicato perficiendam, devenire coacti, qua & intestini reliquas partes sanas, & cutem musculosamque intestini portionem adhûc integram dissecare necessarium; dissectione peractâ, quod *sanguinis fluxus* gravis ex Venarum hæmorrhoidalium apertione adesset, medicamentum adstringens ordinarium vulnerato loco applicavimus.

Die sequenti puris minus solito in vulnere reperire liquit, imò omnia sanitatem veram promittere videbantur, quæ etiam brevi tempore, auxilio divino, introducta.

Per animi affectum excedentem in parte dictâ humoralem collectionem exoriri posse, non est quod mirum alicui videatur, etiam in aliis subjectis similia iis quæ in hoc observare licuit, notabimus; At verò vitii principalissima causa hæmorrhoides exulceratæ, ex sanguine acriori ortum ducentes, unde vicinarum partium corruptio. Exemplis variis quæ proposuimus illustrare liceret, nisi ægrotantium plerique impedirent.

Sunt inquit ab Aquapendente, *qui ferrum pertimescant, & universi sinus incisionem à filo fieri expetant, quod non laudo, quia nimis molesta & tarda est incisio, & dolor assiduus & longa curatio.*

Partem hanc, in qua ulcera hæc fistulosa occurrunt, sensilem omninò esse, variis exemplis verum esse comperimus; testatur idem memorabilis historia quam *Reverendus Pater Augustinus lib. de civit. Dei* 22. *cap.* 8. *de Innocentio* summè dolores fugiente proponit; hanc rerum Chirurgicarum cultoribus coronidis loco communicare placet, cum voto curationis, similis omninò illi quam sanctus Episcopus adducit.

Quis inquit *novit, præter admodum paucissimos, salutem quæ facta est* Innocentio Advocato Vicariæ præfecturæ *ubi nos interfuimus & oculis aspeximus nostris; venientes enim de transmarinis, me & fratrem meum* Alippium, *nondum quidem clericos, sed jam Deo servientes; ut erat cum*

totâ domo suâ, religiosissimus ipse susceperat, & apud eum tunc habitabamus: curabatur à medicis, propter fistulas quas innumeras atque perplexas habuit in posteriore atque imâ corporis parte. Jam secuerant eum, & artis suæ cætera medicamentis agebant. Passus autem fuerat in sectione illa & diuturnos & acerbos dolores, sed unus inter multos sinus fefellerat medicos, atque ita latuerat, ut eum non tangerent, quem ferro aperire deberent. Denique sanatis omnibus, quæ aperta curabant, iste remanserat solus, cui frustra impendebatur labor. Quas moras ille suspectas habens, multumque formidans ne iterum secaretur, quod ei prædixerat alius medicus domesticus ejus, quem non admiserant illi ut saltem videret cum primum sectus est quomodo id facerent iratusque illum domo abjecerat, vixque receperat, erupit, atque ait: iterum me secturi estis? ad illius, quem noluistis esse præsentem, verba venturus sum. Irridere illi medicum imperitum cœperunt, metumque hominis verbis promissionibusque lenire, præterierunt & alii dies plurimi, nihilque proficiebat omne quod fiebat. Medici in sua pollicitatione persistebant, non illum sinum ferro, sed medicamentis esse clausuros adhibuerunt, & alium grandævum jam medicum satisque in illa arte laudatum, adhuc enim vivebat, Ammonium dico, qui loco inspecto, idem quod illi, eorum diligentiâ peritiaque promisit. Cujus ille factus authoritate securus, domestico suo medico quod futuram prædixerat aliam sectionem, facetâ hilaritate veluti jam salvus illusit. Quid plura? postea tot dies inaniter consumpti transierunt, ut fessi atque confusi faterentur eum nisi ferro, nullo modo posse sanari. Expavit, expalluit nimio terrore turbatus, atque ubi se collegit, farique potuit, abire illos jussit, & ad se amplius non accedere imperavit: nec aliud occurrit fatigato lachrymis, & illâ jam necessitate constricto, nisi ut adhiberet Alexandrinum quendam, qui tunc Chirurgus mirabilis habebatur, ut ipse faceret quod ab illis fieri nolebat iratus. Sed posteaquam venit ille, laboremque illorum in cicatricibus, sicut artifex, vidit, boni viri functus officio, persuasit homini: ut illi potius, qui in eo tantum laboraverunt, quantum ipse inspiciens mirabatur, curationis suæ fine fruerentur: adjiciens quod revera, nisi sectus esset, salvus esse non posset: sed valdè abhorrere à suis moribus ut hominibus quorum artificiosissimam operam, industriam, diligentiam, admirans in cicatricibus ejus videret, propter exiguum quod remansit; palmam tanti laboris auferret. Redditi sunt animo ejus, & placuit ut eodem Alexandrino assistente, ipsi sinum illum ferro, qui jam consensu omnium aliter insanabilis putabatur, aperirent. Quæ res dilata est in sequentem diem. Sed cum abiissent illi, ex nimio mœrore Domini, tantus est in domo illâ exortus dolor, ut tanquam funeris planctus, vix comprimeretur à nobis visitabant eum quotidie Sancti Viri, Episcopus tunc Usalensis, beatæ memoriæ Saturninus, & præsbiter Gelosus, ac Diaconi Carthaginensis Ecclesiæ. In quibus erat, & ex quibus solus est nunc in rebus humanis jam Episcopus cum honore à nobis debito nominandus, Aurelius, cum quo-

que

que recordantes mirabilia opera Dei hâc de re sapè collocuti sumus eumque valdè meminiße, quod commemoramus invenimus. Qui cum eum, sicut solebant, vespere visitarent, rogavit eos miserabilibus lachrymis ut manè dignarentur esse præsentes suo funeri potius quam dolori. Tantus enim eum metus ex prioribus invaserat pœnis, ut se inter medicorum manus non dubitaret esse moriturum. Consolati sunt eum illi, & hortati ut in Deo fideret, ejusque voluntatem viriliter ferret. Inde ad orationem ingressi sumus. Ubi nobis ex more genua figentibus, atque incūbentibus terra ille se ita projecit, tanquam si fuisset aliquo impellēte graviter prostratus, & cæpit orare. Quibus modis quo affectu, quo motu animi, quo fluvio lachrimarum, quibus gemitibus atque singultibus concutientibus omnia membra ejus, & pene intercludentibus spiritum, quis ullis explicet verbis? Utrum orarent alii, nec in hac eorum averteretur intentio, nesciebam. Ego tum prorsus orare nil poteram, hoc tantummodo breviter in corde meo dixi, Deus quas tuorum preces exaudis, si has non exaudis? nihil enim mihi videbatur addi jam poße, nisi ut expiraret orando. Surreximus, & acceptâ ab Episcopo Benedictione, discessimus, rogante illo ut manè adessent, illisque, ut æquo animo esset, hortantibus. Illuxit dies, quem metuebant, aderant servi Dei, sicut se affuturos esse promiserant. Ingressi sunt medici, parantur omnia quæ hora illa poscebat, tremenda ferramenta proferuntur, attonitis, suspensisque omnibus. Eis autem quorum erat major authoritas, defectum animi ejus consolando erigentibus, ad manus secturi, membra in lectulo componuntur, solvuntur nodi ligamentorū, nudatur locus, inspicit medicus, & secandum illum sinum armatus atque intentus inquirit; scrutatur oculis, digitisque contrectat, tentat denique modis omnibus, invenit firmissimam cicatricem.

Cap. VI.

De Ambustione.

AMBUSTIO *continui solutio est, à materia externa adurente causata, Cuticulam semper, cutem plerumque, nonnunquam etiam musculos, venas, nervos, atque tendines lædens.*

DIFFERENTIA. Ambustio triplex est. I. Aliquando ardor & dolor saltem in parte affecta, ab ambustione excitatur, & nisi statim remedia adhibeantur, cuticula à vera cute separatur, & abscedit, ac vesicæ excitantur, in quibus aqua limpida continetur. II. Nonnunquam ipsa etiam *Cutis* aduritur, statim hic vesica attollitur, & crusta non inducitur. III. Quandoque subjecta quoque *caro* aduritur, cutis tum nigra evadit, sensum amittit, & postquam crusta sive eschara decidit, ulcus satis

ſatis profundum relinquitur.

Hæ differentiæ ex *Cauſis* originem habent: Plumbum, ſtannum, ferrum, pulvis tormentarius, ignis fulminaris vehementer comburunt. Oleum, vernix, pix, cera, minus; ſtramen, aqua, linum, & hujuſmodi, adhuc minus.

SIGNA jam ſatis ſunt manifeſta.

PROGNOSIS. Ambuſtio gravis atque profunda turpes cicatrices relinquit. A fulmine quæ eſt, plerumque lethalis habetur. Ad vaſa majora quæ penetrat, plerumque Gangrænam producit. Ad inteſtina penetrans incurabilis eſt: & oculos atque inguina occupans periculoſa eſt. Si cutis piloſę partis comburatur glabra manet, nec pili in ea regenerantur.

CURATIO. Prima cura ſit Empyreuma evocare, & ſic efficies, ne in levi ambuſtione puſtulæ & ulcera exoriantur, & in gravi ægrum majori malo liberabis. Statim itaque paratiſſima applicentur medicamenta, pars lęſa igni admoveatur, aqua calida, atramento, lixivio foveatur: vel fuligo, vel cœpa cum ſale aut alumine contuſa, vel aliquid ex ſequentibus imponatur.

Medicam. ad combuſtionem.

Radices lilior. alborum, Liquiritiæ. Folia Betæ, Braſſicæ, Cannabis, Cepa, Allium Hyoſciamus, Nicotiana, Porrum, Hypericum. Flores Chamomillæ. Sambuci. Semina Cydoniorum, Lini. Camphora Myrrha. Olibanum. Fuligo. Albumen ovi. Adeps ſuillus. Fimus columbinus, Ovinus, Gallinæ. Nitrum: Ceruſſa. Atramentum. Muria. Lixivium. Oleum Nucum, Raparum. Unguentum album Camphoratum. Emplaſtrum de minio.

Unguentum.

R. Succ. cæpar. unc. ij. Sapon. Venet. unc. iij. Salis commun. drachm. ij. Adipis ſuil. unc. ij. Calcis lotæ drachm. ij. Ol. rapar. Mucilagin. ſemin. cydonior. an. unc. j. Therebinthinæ q. ſ.

M. F. Linimentum.

Aliud, cujus ope miles pauper dives factus.

R. Fol. ſalviæ recent. M. j. Plantagin. M. ij. Butyri recent. non ſalit. unc. vj. Stercoris Gallinæ recentis, & quantum haberi poteſt albiſſimi unc. iij.

Frixentur per horę quadrantem, & expreſſio ſervetur uſui.

Ad omnis

Ad omnis generis ambustionem, gravissimam licet, magnopere conducit hoc Unguentum liquefactum, pars læsa eo sępius de die illiniatur, & deinde folium recens brassicæ, betæ, aut Plantaginis super imponatur.

Pustulæ si adsint, nec tamen ambustio magna, tertio demum die aperiantur, non vero diutius apertio protrahenda, ne corrosio sequatur. Cutis si corrugata atque exsiccata sit, pustulæ omnes statim incidantur, & deinde aut modo dictum, aut seq adhibeatur Unguentum.

R. Ol. violar. Lil. alb. Amygd. dulc. Butyri recent. non salit. an. unc. j. Mucilag. Sem. psillij. Farin. alth. an. unc. j. ʃ. Croci drachm. ʃ. Fuligin. Vng. basilicon. an. unc. j. ʃ.

M. F. Vnguentum.

Crusta, sive eschara si adfuerit, separatio ejus primo aut secundo die procuretur, quod optime efficiet, modo præscriptum Vnguentum, si separari recuset, incisio ad carnem usque sanam instituenda est: jam autem separata, ut ulcus commune tractari debet.

Gangræna si immineat aut adsit, curabitur eo modo, uti in antecedentibus tradidi.

Palpebræ, labia, digiti manus pedisvè ubi ambusta, linteum mundum, aut lamina plumbea inter partem unam & alteram ponatur. Tenera si pars læsa sit, abstineat Chirurgus ab usu cœpæ, saponis, salis, similiumque medicamentorum acrium. Cicatrices turpes ne relinquantur, valde exsiccantia non sunt adhibenda.

CAP. VII.

De Vlceribus particularibus.

IN *Vlcere Capitis* nec Pinguibus nec Repellentibus utere. Si humoris malignitas te ad *Mercurii* usum impellat, optime sit præparatus; nam crudus valde periculosus est. Interim tibi etiam ab optime præparato cave, cum ulcera illas capitis partes occupant, in quibus suturæ conspiciuntur: nam facillime salivationem excitares, quam postea ægre tollere posses.

Oculorum Vlcera cœcitatem plerumque relinquunt, Cornea tunica imprimis ubi tota sit corrosa, nam hinc fit ut humor aqueus,

ſæpe etiam Cryſtallinus effluant. *Inflammatio* ut plurimum adeſt *dolorifica*, ante omnia mediis lib. I. cap. 17. traditis tollenda eſt. *Vlcus* ipſum primo abſtergentia, & deinde cicatriſantia requirit.

Collyrium abſtergens.

R. Succin. alb. Myrrhæ rub an. ſcrup. ſ. Croc. Oriental. gr. vj. Albumin. ov. N. j. Sacchar. cand. drachm. j. Aq. Euphraſ. unc. ij. ſ.

Miſce.

Aliud.

R: Aloës, Thuris, Tutiæ præp. an. ſcrup. ſ. Vitri antimon. gr. vj. Gumm. Tragacant. ſcrup. j. Aq. Chelidon. unc. iij.

Miſce.

Vel

R. Corall. rubr. præp. Thuris an. drachm. ſ. Sief alb. Rhaſis, Corn. cerv. præp. an. ſcrup. j. Plumb. uſt. gr. xv. Antimon. crud. ſcrup. j. Mell. roſac. q. ſ.

M. F. Linimentum.

CicatriZans.

R. Plumb. uſt. Sief alb. rhaſ. Sarcocoll. Sacch. ſaturn. an. ſcrup. ſ. Aq. roſ. unc. Iv.

Miſce.

Narium ulcera plerumque odorem fœtidum ſpirant, qua de cauſa Ozœnæ appellantur. Originem trahunt ex humore acri, bilioſo, ſalſo, vel maligno, qui aliquando oſſa præſertim cartilaginem corrodit, & naſum fœda depreſſione deformat. Difficillime curantur, & ſubinde nos jubent totius corporis rationem habere. Ad minimum caput purgatione, corroboratione, & mediocri exſiccatione indiget.

Externa medicamenta. Abſtergentia ſint, & ob loci humiditatem, aliquomodo exſiccantia. Succus ſcarlææ melli roſaceo mixtus valde laudatur.

R. Pom. granat. diſſect. N. j. Lithargyr. an. drachm. ij. Minii drachm. j. Alumin. uſt. ſcrup. j. Merc. dulcis drachm. ſ. Sacchar. albiſſim. unc. j. Vin. Alb. Gallic. unc. vi.

Ebulliant parum, & Colatura ſervetur uſui.

R. Plumb. uſt. Ceruſſæ lotæ, Tutiæ præp. Lithargyr. an. drachm. ij. Cortic. Thuris drachm. j. Myrrhæ, Ariſtolochiæ rot. Mercur. dulc. an. drachm. ſ. Unguent. fuſc. Felic. VVurtz. drachm. iij. Alb. camphorat. q. ſ.

M. F.

M. F. Linimentum.

Suffitus pulveris seq. prunæ impositi præstantissimus est, modo caute & non nisi semel, aut, ad summum bis, de die, usurpetur, ne salivatio excitetur, quæ tamen ulcus ipsum curabit. Nucis avellanæ quantitas pro dosi sufficit.

R. Bensoës, Sandarach. Mastich. Thuris, Storacis an. drachm. j. Cinnab. factit. unc. ʃ.

F. Pulvis pro suffimento.

Ulcera *Oris* sæpius purgantia, aliquando Venæ sectiones, &, si malignitas adfuerit, Decocta sudorifera anti-venerea exigunt, quæ curationem optime perficiunt. *Externa* media etiam abstergentia sint atque exsiccantia. Quod sequitur semper cum fructu adhibui.

R. Fol. Quercus M. j. Flor. rosar. Balaust. an. P. j. Cortic. granat. drachm. ij. Alum. ust. scrup. ij. Vitriol. alb. scrup. ʃ.

Coq. ex Vino rubr. Colaturæ unc. viij.

Adde

Mell. rosat. colat. Rob. diamor. an. unc. j.

M. pro Collutione.

Vel

R. Cretæ vulgar. Gypsi usti, Minii, Alumin. ust. an. drachm. j. Boli armen. drachm. ij. Mercur. dulc drachm. ʃ. Vitriol. scrup. j.

Coq. ex vino albo Gallico. Colaturę unc. x.

Adde

Syr. de symphyto Fern. unc ij. ʃ.

M. pro Collutione.

Vel

R. Gyps. ust. Flor. sulphur. Bol. armen. Thuris, Radic. consolid. maj. Cortic granat. an drachm. j. Alumin. ust. scrup. ij. Ærugin. æris drachm. ʃ. Mell. rosac. q. s.

M. F. Linimentum.

Vel

♃. Unguent. fusc. Felic. VVurtz drachm. iij. Mell. rosat. colat. drachm. ij.

M. F. Linimentum.

Suffimentum ulceribus Narium dicatum, ut & atramentum com-

 mune

mune hoc in casu valde prosunt. Verum Ulcera si medicamentorum viribus non obediant, Cauterium actuale adhibeto.

Vesicæ ulcus & molestum & plerumque insanabile, ex vulnere; calculo, humore acri, aut medicamento diuretico originem trahens, medicamenta tum externa, tum interna requirit, quæ ne limites nostros transgrediamur, Medico præscribenda relinquimus, pauca tamen, quorum virtus nobis aliquoties fuit probata in medium producam.

R. Rad. aristoloch. rot. Consolid. maj. Osmund. regal. an. drachm. ſ. Myrrhæ, Thuris, Styracis, Mastich. Gumm. Tragacant. Semin. papaver. alb. Hyoscyam. an scrup. j. Succ. liquirit. drachm. ſ. Therebinth Venet. q. ſ.

M. F. Pilulæ magnitudine pisi minoris. Vel

R. Trochisc. alkekeng. De Carabe. Gyps. ust. an. drachm. ſ. Boli Armen. Terræ sigillat. Cranii human. an. drachm. j. Therebinth Venet. q. ſ.

M. F. Pilulæ pisi minoris magnitudine.

Pilularum harum, vel priorum, singulis diebus mane & vesperi æger sex sumat.

R. Aq. Calc. viv. unc. iij. Plantag. unc. ij. Sief alb. rhaſ. drachm. j.

M. pro Injectione.

Singulis diebus ter quaterve usurpanda.

Per aquam calcis vivæ hoc loco nihil aliud intelligo quàm aquam communem, in qua parum calcis vivæ extincta est. Verum prudenter tibi cave, ne nimis acris reddatur.

Colli Vesicæ Ulcera iisdem mediis etiam curantur, & quidem facilius, imò longe adhuc facilius, quæ *penem* infestant, etiamsi ex gonorrhæa virulenta contracta. Hæc ab aliis & per locum dolentem, & per effluxum materiæ, ante vel post urinæ excretionem discernere possumus. Nisi mature ea curare studueris, ad interiora proserpet malum, & vel vesica vel perinæum perforabitur. Nonnunquam Caruncula una aut plures hîc se offerunt, quas, quia medicamentis tollere non semper licet, Chirurgia aufert ope instrumenti à *Paræo* aliisque descripti. Sæpissimè tamen excrescentias ejusmodi integre curavi usu suppositoriorum exilium ex Unguento seq. coctione leni incrassato.

R. Vng. fusc. Fel. VVurtz. Mell. rosar. col. an. drachm. ij.

M. F. Vn-

M. F. Vnguentum.

Antequam penis ulcera ejusmodi carunculam excitent, decocta vulneraria atque sudorifera anti-venerea valde præstant, dum externe hæc media adhibeas.

℞. Lithargir. aur. Flor. Sulphur an drachm. iij. Tutiæ præp. drachm. ij. Minii drachm. ʃ. Vnguent. Ægyptiac. drachm. j. Mell. rosat. q. ʃ.

M. F. Vnguentum.

Illiniatur hoc unguento candela cerea exilis valde, & in urethram immittatur bis terve quotidie iterando, usque dum satis sit mundificata. Ejus consolidatio nullo medicamento melius absolvitur quam eo, quod supra lib. 2. cap. 7. Mercurii Amalgama appellatur, præsertim si unguento Diapomph. admisceatur, & eo candela cerea inungatur.

Vlcera in Vteri collo, licet parvi momenti videantur, difficillimè curantur, imò si negligentius tractentur, gravissima Symptomata & morbos atque aliquando Gangrænam excitant. Post purgationem, venæ sectionem, decocta vulneraria & venerea, sequentia media sunt adhibenda:

♃. Rad. Iridis pulverisat. Lithargyr. aur. Flor. sulphur. an. drachm. ij. Masticbes drachm. j. Merc. dulc. unc. ʃ. unguent. fusc. Fel. Wurtz drachm. ij. Mell. rosat. q. ʃ.

M. F. Linimentum.

Suffimentum.

℞. Gumm. Iuniper. unc. j. Mastich. Myrrh. Ladan. an. drachm. ij.

M. F. Pulvis.

Quod si ex lue Venerea originem trahant, huic pulveri Cinnabaris drachm. j. adde, & bis de die pro suffimento utere.

Pedum Vlcera, imprimis quæ tibiæ anteriora occupant, multum laboris & molestiæ Chirurgo creant, quia corporis universi humores semper ad illas partes defluunt: & hæc causa est, quare optima quæque remedia respuat. Verum si pes ab inferiori parte ad genu adscendendo arctius constringatur, ægroque semel aut bis quavis septimana purgatio exhibeatur, curatio ex animi sententia succedet.

Plumbi lamina. Emplastr. de Plumbo, Diapomphol. de Minio,

Griseum, aut seq. hoc in casu aliis præferatur.

♃. Emplastr. de Plumbo, Gris. an. unc. j. Lithargyr. auri, Ceruss. an. drachm. iij. Sacc. Saturn. drachm. ß. Gumm. Elem. drachm. ij.

M. F. Emplastrum.

Aliud, in his, aliisque ulceribus malignis valdè efficax.

℞. Stercor. canin. Spumæ marin. an. unc. j. Ol. amygd. amar. unc. iv. Axung. ovis unc. vj. Ceræ alb. q. s.

M. F. Emplastrum.

Cui, pro libitu, Vng. diapomp aliquid addi potest.

Fac. Totum, Magistri Christiani.

♃. Ol. rosar. unc. xij. Ceruss. Mucag. rad. Consol. an unc. vj. Ceræ alb. unc. iv. Lithargyr. aur. Minii, Lap calamin. an. unc. iij.

M. F. l. a. Unguentum.

Aliud.

℞. Flor. rosar. rubr unc. j. Balaust. drachm ij. Sambuc. unc. j. ß. Rad. Tormentill. Aristol rot Piper. long. Lap. calam. an. unc. j Tutiæ præp. drachm ij. Boli Arm. unc. ß. Lithargyr. aur. & arg. an. unc. j. ß. Aq. ros. unc. v. Vini albi Gall. unc. xij.

Misce.

Finis Libri Tertii, Partis Secundæ.

CHIRVRGIÆ BARBETTIANÆ PARS TERTIA.

SEU

ANATOMIÆ PRACTICÆ LIBRI QVINQVE.

QVORVM

I. Agit De Partibus in Genere.
II. De Capite.
III. De Thorace.
IV. De Infimo Ventre.
V. De Artubus.

AVCTORIS PRÆFATIO AD LECTOREM VERITATIS STVDIOSVM.

QVEMADMODUM *Chirurgia Medicinæ pars est, quæ nequaquam ab illa separari debet, ita etiam ille nequaquam sibi imaginetur, se posse periti Chirurgi nomen mereri, nisi partem aliquam intelligat, & præsertim Anatomiam, unicum Chirurgiæ fundamentum. Sed quandoquidem quorundam præstantissimorum Anatomicorum studium multa & præclara felici hoc nostro seculo invenerit, veteribus prorsus ignota (licet inepte quidam contrarium affirment, magno conamine iis adscribentes talia, quæ ipsis per insomnium ne quidem in mentem venère, quæ sanè non pro ingeniosissimis subtilitatibus, sed tanquam regulæ fundamentales & cynosura, per immensum hujus artis Oceanum navigaturis, sunt habenda: unumquemque summa ope niti decet, ut easdem emendet, & magis ac magis in luminis oras*

oras protrahat; quod tandem fiet, si omni labore, studio, ingenioque incognitas Microcosmi regiones & tractus investigemus, & non tanquam pigri alienis bobus agrum nostrum aremus, solummodo authoritati praecedentium scriptorum innitentes, quam sapienter eruditi asinorum pontem nominant. Ad me quod attinet, ausus fui novas quasdam opiniones introducere, quia existimabam eas in rerum natura te, & me, & alios antiquitate superasse: eodem labore in eam inquirendo forsitan easdem opiniones amplecteris. Illa de Sanguinis circulatione opinio, jam per totam Europam longe lateque dispersa est: imò Principes in illustrissimis Academiis Professores, eam uno quasi ore omnes comprobant Salivæ Lymphæque ductus, majores item & minores venæ Lacteæ tam evidenter demonstrantur, ut unico quasi oculo intueri possint. Proprias meas & speciales opiniones rationibus confirmavi, quas nostræ arti convenire existimo In reliquis tamen, si quid novi reperias, non aliud erit, quam quod sectionibus demonstrari posset: quæ alii alio tempore scripserunt, etiam nobis placent; nam corporis humani partes mutare nec potui nec debui. Dispositio nihilominus ingenii mei fœtura est, quæ te multo labore & molestia liberaturum spero.

Nam primo partes simplices, earumque affectiones & usum prolixius tradere operæ pretium duxi, ne in sequentibus eadem centies repetere necesse haberes.

Hunc in finem vocabula nostræ artis antiquioribus Latinis scriptoribus usitatissima retinere volui.

Deinde Sanguinis elaborationem ob oculos pono, quæ propriè universæ Medicinæ fundamentum est, quæque doctorum ingenia satis diu multumque torsit. O felicissimum qui metam proximè attigerit!

Porrò omnes Capitis, Thoracis, Abdominis Artuumque partes externas suis locis ita descripsi, ut nullam omnino separaverim, & non necesse habeas alteram hic, aliam alibi investigare.

Sed ut hæc cognitio tanto plures produceret fructus, ejus usum in Chirurgia demonstrare volui, quem benè applicaturum te spero, & mecum operam daturum, ut imperfectionem hanc, quantum possis perficias.

ANA-

ANATOMIÆ PRACTICÆ.
LIBER I.

Caput I.

PROOEMIUM.

QVI exactam sui ipsius cognitionem desiderat, huc adsit; & diligentissimè Microcosmum perquirat, qui ipsum docebit, quo pretio Microcosmus sit æstimandus. Sui Creatoris architectura nulla arte emendanda, animę suę essentia nullis cogitationum viribus comprehendenda, & terrestris sui domicilii fragilitas eum docebunt, quæ supra ipsum sunt pluris æstimare, iis quæ intra conspiciuntur meliùs uti, & proxima æquiori animo tolerare, & licet tanquam peregrinus hic obambulet, hæc tamen efficient, ipsum non esse peregrinum in pernecessaria sui officii cognitione, qua in aliorum emolumentum & sui ipsius bonum optimè uti noverit, si ipse diligenter inquirat, ex quibusnam sui corporis fabrica partibus constet. Hunc in finem primò partes simplices earumque usum descripturi sumus: deinde, præmissa totius corporis divisione compositas omnes suo loco demonstrabimus.

Vsus Chirurgicus.

Cum magnopere necessarium sit, ut primo quasi intuitu hominis neturam & temperamentum possis cognoscere, quæ tibi in tractandis morbis legem ponunt, signa eorum statim in principio hujus tractatus exhibere placuit.

I. Sanguinei, sive illi in quibus sanguis prædominatur, pilis abundant, & his quidem planis atque flavis, qui in quibusdam successu temporis nigrescunt. Plerumque forma sunt venustamalis præditi rubicundis, carnosi, robusti, & juvenilibus adhuc

annis ad venerem apti; sed laborem subterfugiunt: Sudant facilè, anhelosi, in conversationibus humani & affabiles, & suspiciones magnas non nutriunt: in risum & lachrymas proni: quietè dormiunt, & insomnia iis sunt placida & jucunda. Pulsus validus est & magnus: urina flava atque copiosa, & alvus naturæ respondet. Odio persequuntur sexum fœmineum, sed præsertim cùm de eo haud cogitant.

Optimè ferunt venæ sectionem, si eorum sanguinem non intempestivè & nimis liberaliter profundamus: aliàs enim facillimo negotio in hydropem prolabuntur. Purgantia vehementiora, scilicet, *Euphorbium*, *Scammonium*, *Colocynth.* &c. & quæ ex iis conficiuntur, minimè ferunt, & iis facile turbantur. Sed bene se habent cum facilè purgantibus, qualia sunt Crem. Tartari, Manna, Tamarind. Pruna, Syr. rosf. sol. cum Senna, de cich. cum Rheo, pulpa cassię, Elect. diacarthol. Lenitiv. In morbum facilè incidunt, & facilè reconvalescunt.

2. Cholerici pilos habent nigros & sæpenumero etiam crispos: facie præditi passea; pingues minus, at corpore valde robusti: uxorem cum ducunt, sanitati non officiunt: ingeniosi sunt, & in actionibus celeres: otium & pigritiam oderunt: verbis gestibusque hominum parum fident: libenter rident, sed occasione illud postulante, aliàs enim seriam induunt faciem: irritati, recalcitrant: propensiores quoque in potum vigiliasque, quàm cibum & somnum. Insomnia de igne, tonitru, litibus, pugnis. Pulsus validus, celer, magnus. Vrina tinctior, similiter & homerda.

Bilis venæ sectionem non postulat, attamen fert eam, præsertim cum sanguis ei sit conjunctus: sed cave, ne medium transilias, & plus justo venæ sectionem iteres, ne bilis malignitatem suam prodat. Purgantia lenia eam mitigant: ac fortiora corpus irritant. Morbos producit vehementes, periculosos & plerumque breves.

3. Phlegmatici pilos gestant longos, planos, ex albo flavescentes, facilè decidentes, & facilè iterum prodeuntes. Pallet facies, friget corpus & est valde debile: tardè matrimonium appetunt & facilè eo debilitantur: pigri, & in actionibus perficiendis tardi: in conversatione familiari non satis compositi, & de publicis negotiis

tiis parum sollicisi: rarò rident, & rarò irascuntur: & si omnino sint irati, facilè litem componunt. Cibo potuque parcè utuntur, sed in somnum proni: insomnia de piscibus, aqua, pluvia; pulsus parvus & tardus: urina pallida & subinde tenuis, sed plerumque crassa & turbida, alvus lubrica & larga.

Illud hominum genus Venæ sectionem ægrè feret, nisi in certis casibus: purgationem, licèt vehementiorem, meliùs. In morbos quidem longos incidunt, sed minimè periculosos.

4. MELANCHOLICI pilis fermè destituuntur, eos habent planos atque nigros: torva ipsis facies; livida tota cutis: corpore macilenti, tardi, & in Venerem proni: pigri, sed in actionibus prudentes: in conversatione morosi: aliis consilia dare aptiores quàm sibimet ipsis: risus rarus, & rara ira, sed non facilè placabilis: multa edunt, multumque dormiunt: urina copiosa; alvi excretio parca: Insomnia gravia: pulsus parvus, tardus, durus.

Sanguinis emissio ipsis nocet, sed purgationes prosunt: pertinacibus laborant morbis atque diuturnis; & in fine multò periculosioribus, quàm in principio existimaveras.

Generaliora hæc signa vulgò satis lucis & certitudinis exhibent, sed hoc imprimis observari debet: temperamenta sæpiùs commisceri, & idem etiam circa signa contingere videmus. Præterea vitia & simulatio, æquè ac virtutes & ingenium, multas variasque mutationes introducunt, quæ cum judicio sunt distinguendæ: in eo enim Galeno assensum præbere nequeo, mores temperamentum corporis sequi.

CAP. II.

De Partibus in genere.

PArs (propriè dicta) *corpus est firmum atque definitum, quod cum aliis viventibus nutritur, sed non nutrit, in commodum totius specialem usum & operationem habens.*

Distinguitur. I. In partes Principes & minus Principes. Principes sunt quæ præcipuam quandam & toti corpori communem operationem perficiunt, ut Cor, Jecur, Cerebrum, testes: *Minus Princi-*

pes quæ principibus inserviunt, unde etiam *ministræ* appellantur, ut oculus, manus, auris, &c. Hanc distinctionem adhibuerunt Anatomici ante annos plurimos, quos magni facio & faciam, sed ut verum fatear, mihi semper displicuit. Quòd si Cor & Hepar principibus partibus annumerentur, idcircò quòd sanguinem in commune bonum elaborent, cur non item Lingua pro parte principe erit habenda? Nam præterquam quòd loquelæ instrumentum sit, qua à brutis animalibus distinguimur, ejus etiam ope optima alimenta eligimus, sine quibus Cor & Jecur bonum corpori nutrimentum suppeditare non possent. Cerebrum omnia gubernat, sed quomodo valeat, indica, cum intestina destinatam à natura operationem non perficiat? Quid æstimandum est, si ostreæ instar, oculis auribusque careremus? Quam abjecti videntur manus pedesque, at quam multis modis nobis inserviunt? His se non moventibus & chylificatio imminuitur, & Sanguis spiritusque crassiores gignuntur, & cerebrum ad omnes actiones ineptum prorsus redditur. Quàm brevi nostri corporis Lympha esset corrupta & fœtida, nisi etiam, præter motum proprium, cum toto corpore moveretur? Omnia in corporali hoc horologio cohærent: alterum sine altero nihil præstat: minima rota adeò necessaria est quàm horarum Index; cujus tamen absentia totum horologium parvi facere nos commoveret.

II. In partes *Similares* & *Dissimilares*. Pars Similaris est, quę in plures partes divisa, quarum singulæ tamen ejusdē sunt naturæ cum toto.

Dissimilares constant ex similaribus pluribus aut potioribus, quemadmodum manus, digitus, pes.

Similares in corpore decem numerantur: Os, Cartilago, Ligamentum, Membrana, Fibra, Nervus, Vena, Arteria, Caro, Cutis. Octo priores ex solo semine constant, Caro ex solo Sanguine, Cutis ex utroque.

Partitio hæc difficultatibus multò majoribus obnoxia est, quàm præcedens, verùm cùm eam absque summa Praxeos confusione rejicere non possimus, rem ipsam spectabimus, quæstionem de nomine Scholis tradentes.

Usus Chirurgicus.

I. *Pars princeps* affecta sive læsa ad finem curationis usque periculo-

sa

ſa eſt: quare nihil prædicendum moneo, niſi cum limitatione quadã, ne ſubitanea mutatio tibi magis, quàm ipſi morbo adſcribatur.

II. Partes Similares læſę ſemper in minori verſantur periculo quàm Diſſimilares; imo ſæpenumero meliùs medicamentis ſimplicibus curantur, quàm compoſitis. Sympathia tamen partium, ob ſpiritus vitales atque animales tanta eſt, ut vix læſi articuli digitum curare poſſis, niſi etiam totius rationem habeas. Præterea & partes ligamentis, tendinibus, & membranis tam arctè ſibi invicem adhærent, nerviſque & vaſis ſanguineis adeo ſunt connexæ, ut ſæpius etiam leviter læſa graviſſima ſimptomata moveant, ſi circa omnia non accuratam curam adhibueris.

CAP. III.

De Oſſibus.

OS ſimilaris pars eſt, frigida & ſicca, conſtituta ex ſemine, ut corpus redderet firmum, & ejus motum adjuvaret.

Naturaliter I. durum eſt: II. Perioſtio inveſtitum: III. Album, rubedine aliqua interſtinctum: IV. cavum aut ſpongioſum: V. circa extremitates cartilagine incruſtatum: VI. læve: VII. pingui humore humectatum.

Nutritur à ſanguine per arterias (quæ ubique, præterquam in maxilla inferiori tam exiles exiſtunt, ut eas omnino oſſibus denegent ſcriptores magni) ſed præſertim à medullâ in oſſibus contenta.

Medulla hæc membrana continetur, & omni prorſus ſenſu caret. In fiſtulis majoribus rubicunda eſt, in minoribus alba, in oſſibus ſpongioſis mollis atque ſucculenta.

Senſum à tunica tegente mutuatur, nervos enim vel acutiſſimus nondum vidit. [a]

Connectuntur oſſa partim ad firmitatem majorem, partim ad meliorem motum. Conjun-

[a] Quibus natura progrediatur paſſibus in efformandis oſſibus è ſucco ſalino concreſcibili viſcoſioribus quibuſdam ſanguinis particulis admiſto & per arterias advecto: hiſtoricè deſcribit Carioſiſſ. Kerckringius, in ſua Fœtuum Oſteogenia. Nos ex Illuſtriſſimo Malpighio aliquid ulteriùs demonſtraturi, aſſerimus, oſſa Fœtus propè omnia, ſed Cranium præcipuè filamen-

Conjunctio quæ est ad firmitatem eorum *Symphysis*, dicitur, estque sextuplex.

I. *Sutura*, qualis est in ossibus Cranii.

II. *Harmonia*, quæ est per lineam, rectam aut obliquam, qualis in maxillâ superiore.

III. *Gomphosis*, qualis dentium cum maxillis.

IV. *Synchondrosis*, quæ fit mediante cartilagine, ut in ossibus pubis, sterno.

V. *Syneurosis*, quæ ope ligamenti, ut ossis femoris cum Ischio.

VI. *Syssarcosis*, quæ accessione carnis, ut in osse hyoide.

Conjunctio quæ ad motum *Articulatio* vocatur, estque duplex 1. *Diarthrosis*, s. articulatio laxior, & 2. *Synarthrosis*, s. articulatio strictior.

Utraque tribus modis perficitur. Horum I. *Enarthrosis*, cum sinus os excipiens magnus, processus ossis excipiendi insignis. Qualis est femoris cum acetabulo Ischii.

II. *Arthrodia*, cum sinus superficialis, processus minor, qualis est in occipitis osse, & vertebra primâ colli, &c.

III. *Ginglymus* cum os unum excipit suo sinu processum alterius, & contra os alterum suo sinu processum prioris. Qualis in osse femoris & tibia, in humero & ulnâ.

Numerus ossium in pueris major est quàm in adultis, nam successu temporis, plurima eorum firmiter adeò coalescunt, ut separari ampliùs

filamenta primò exhibere, quæ filamenta non omnino sibi parallela sunt, & hinc inde breves appendiculas filamentosas promunt, quibus invicem colligata rete efformant parum à libri, seu subtilioris arborum corticis natura distans, cujus potiores areæ, & tota fibrarum compages exudante osseo succo, mox memorato repletur & tumet. Successivis autem incrementis nova fibrarum plana super induci quæ præexistenti lamellæ, seu membranæ, osseo agglutinata succo, debitam molem & firmitatem excitat, & in vera abeunt ossa, quæ quotidie novo à fibris descriptis percolato; succo osseo, eoque in interstitia affuso ad extremum usque senium durescunt ea propè ratione qua videmus ligna admissis in variis interstitiis & porositatibus suis, aquarum quarundam salinis particulis, lapidescere, imò aliquando ferream naturam induere. Patent singula plana & filamenta descripta, resolutione facta per longam macerationem; integræ namque osseæ reticulares bracteæ sic evellentur; In Abortibus verò, in cranio inchoatum rete evidenter conspicitur.

pliùs nequeant; in his quoque imminuitur numerus, cùm processuum variorumque officulorum nulla omnino habeatur ratio. Hinc est quod alii 360. alii 304. alii 249. ossa numerent.

Usus ossium 1. Fundamentum præbere corpori. 2. Cum carne eidem formam dare. 3: Motum adjuvare. 4: Partes varias defendere.

Ossa licèt suis locis in specie nobis describenda, attamen cùm Anatomicus perfectus evadere nullus possit, nisi ante omnia optimè ossa cognoverit SCELETON hîc loci exhibere consultum judicamus.

CAPITIS ossa dividimus in *Cranium & Maxillas.*

Cranium octo ossibus constat:

1. *Os Frontis.*
2. & 3. *Ossa Syncipitis.*
4. & 5. *Ossa Temporum.*
6. *Os Occipitis.*
7. *Os Sphœnoides.*
8. *Os Ethmoides*

Maxilla superior XI. ossibus constat utroque nempè latere quinque sunt, quibus accedit unum, impar Horum.

1. 2. *Os Zygomaticum.*
3. 4. *Lacrimale.*
5. 6. *Os Maxillare.*
9. 10. *Palati.*
11. *Vomer.*

Maxilla inferior unico tantum osse gaudet, suis alveolis excipiens *Dentes* 32. quorum.

4. *Primores.*
2. *Canini, s. Oculares.*

Reliqui omnes *Molares s. Maxillares.*

Auris internè IV. ossicula continet, quæ vocantur.

1. *Malleus.*
2. *Incus.*
3. *Stapes.*
4. *Os Orbiculare.*

Os unicum exhibet os, *Hyoides* dictum.

COLLUM. Vertebris componitur septem, ex his

1. *Altas*

1. *Atlas* dicitur.
2. *Epistropheus*.
3. *Axis*.

Reliquæ nomine carent.

PECTORIS ossa sunt,
superius *Claviculæ duæ*,
in latere *Costæ veræ* XIV. *Spuriæ* X. in universum XXIV.
anterius *Sternum* cum *cartilagine ensiformi*.

DORSUM parte superiore *Scapulas* duas offert.
mediâ *vertebras* XII.

ABDOMEN posterius exhibet *Vertebras lumborum* V. quibus cohæret
Os Sacrum, uti huic.
Os Coccygis.

A latere ossis sacri Os innominatum, s. Coxæ, quod dividitur.
1. in *Os Ilium*, quod maximum est.
2. *Ischium*, quod infimum.
3. *Pubis*, quod anticum.

BRACHIUM unico osse constat, quod *Os Brachii*, s. *Humerus* vocatur.

CUBITUS duobus, quorum superius *Ulna*, inferius *Radius*.

CARPUS *octo* ossicula continet, quibus nomina nondum imposita sunt.

METACARPUS quatuor.

DIGITI quindecim, quivis enim internodia tria habet.

Præter hæc circa articulos digitorum *ossa Sesamoidea* X. XII. XV. aut XX. reperiuntur.

FEMORIS os unicum est.

CRUS duplici osse constat, horum unum, quod internum, *Tibia*, alterum, quod externum, *Fibula*, dicitur.

Hæc inter & os femoris anterius collocatur *Patella*.

TARSUS septem ossa habet, quæ sunt.
1. *Tarsus*, s. *Astragalus*.
2. *Calx*, s. *os Calcis*.
3. *Os Naviculare*, s. *Cymbiforme*.
4. *Os Cuboides*, s. *Tesseræ*.
5. 6. 7. *Ossa Cuneiformia* s. *Sphænoidea*.

METATARSUS ossa exhibet. v.

DIGITORUM ossa XIV. sunt, in Pollice enim duo tantum.

Ossa Sesamoidea & hîc X. XII. aliquando XV. aut XX. inveniuntur.

Usus Chirurgicus.

Variis Ossa obnoxia sunt morbis: Eorumque *Fracturas*, *Luxationes* & *Cariem* curare docuimus. Sed cùm Caries variis gignatur modis, quosdam, nostra animadversione imprimis dignos, describere animum meum induxi.

Humores præternaturales quavis de causâ, sive generali, sive speciali, os penetrantes, quandoque *hypersarcosin ulcerosam cum ossis humiditate*, aliquando *Ossis cancrum*, s. *Spinam ventosam* producunt affectus necessariò distinguendos. Quos quia nullus Medicorum ex professo descripsit, ea communicare libet, quæ & ratio & experientia nos docuerunt.

HYPERSARCOSEOS ULCEROSÆ, CUM OSSIS HUMIDITATE, (quod vitium Belgis *een Beensuyger* appellatur,) *Causa* phlegma p. naturale, ossis temperiem atque duritiem auferens. Molliori huic fundamento caro insistere nequit, unde naturalem suam essentiam etiam amittit; nutrimentum ipsius ex sanguine constans, in Sarcoma molle, spongiosumque transit; hoc sensim incrementum sumit, tandemque ulcerationem secum adfert, qua tendines, ligamenta & nervi corrumpuntur, membrumque totum periculo subjicitur.

Medicamentis non est quòd hîc aliquid laude dignum effici posse tibi persuadeas, antequam fundum, hoc est, os ipsum, attigeris. Osse enim curato, illicò & ulcus curabitur, & caro naturalem constitutionem induet. *Incisione* itaque hîc opus profundâ adeò, ut os ipsum in conspectum veniat; quod si excrescentia magna nimis concomitetur, fiat *exstirpatio* ejus, si verò, repullulare observetur, *Cauterium actuale* planum applicetur, habitâ semper ossis considerationes.

Medicamenta Cariei dicata jam satis & à nobis & ab aliis descripta sunt *Carnis excrescentiam* optimè coërcet Ol. vitrioli, Ol. Antimonii, Spir. Vitrioli, Ung. Ægypt. Fuscum Fel. Wurtz, imprimis hic pulvis.

♃. *Pulv. restaurativ. unc. j. Vitrioli alb. drachm. j. Arsen. præp. drachm. ij.*

Misce.

Inspergatur Carni non sanæ, superimposito Empl. siccante, & escharam efficiet profundam satis sine insigni dolore, quæ postero die forfice sine dolore auferri potest.

II. Cancri Ossis, (Belgis dicti *een Beenvreter*,) *Causa* humor acris, primo os corrumpens, mox periostium perforans. Hic ulcus statim accedit & carnis & cutis, quod etiam curari non potest, nisi priùs ipsum os curaveris. Vlceris foramen valde exiguum est, labia pallent, materia effluit tenuis, caro mollis & aliquomodo tumefacta, at minimè, ut in *Hypersarcosi ulcerosa* fieri diximus, suâ sponte increscit.

Et hîc quoque sectione, sed per ossis longitudinem, usque ad ipsum os, curatio est molienda, & mox corruptionem corrigentia applicanda, scilicet: Euphorbium, Spir. Vitrioli cum spirit. Vini mixtus, &c.

Plurimum hac occasione præstitit Therebinthinæ, coctione induratæ, pulvis, unguento Fusco Fel. VVurtz aut Ægyptiaco mixtus. *Cauterium actuale* etiam aliquando necessarium est. Acceleratur quoque Curatio, quoties, loco turundæ, ex plumaceolo parandæ, Medulla Sambuci usurpatur, eò quòd hæc humores acres tenuesque imbibat, & sic naturæ præbetur occasio, ut tantò commodiùs opus suum perficiat.

Cùm autem hęc mala ferè ab intemperie universæ massæ sanguineæ dependeant, quin uno Cancro vix curato, alius loco alio se prodat; summopere necessarium existimo, ut etiam medicamenta quædam præparentur, quibus toti corpori auxilium feras, quod sequentia pręstabunt.

♃. *Rad. Consol. maj. Osmund. regal. Chinæ. Salsæ parill. an. unc. j. Cortic. lign. Guajac. ras. unc. ij. Rhabarb. opt. drachm. vj. Fol. Sennæ mundat. drachm. x. Agaric. leviß. drachm. vj. Caryophyllor. drachm. j. Cinnamom. drachm. ij.*

Infusa horis 24. in s. q. Aq. hordei tepidæ Coq. lento igne, & Expressioni lib. 14.

Adde

Syr. de Symphyto Fernel. unc. iv.

M. F.

M. F. *Apozema.*

Sumat ejus æger, ætatis adultæ uncias iij. IV. v. leniter purgabit, curationem promovebit, & à novo morbo præservabit. [b]

[b] *Super ossis cancro sequentem habet observationem Peritiss. Job. à Meekren.*

Celeberrimus & in arte Chirurgica exercitatissimus *D. Marcus Aurelius Severinus* singulari *de abscessibus tractatu* tumores nodosos varios, in manibus, pedibus, digitis, pollice occurrentes descripsit, qui membrorum summam induxerunt deformitatem, eò quod præter modum, ligamentis, carnibus, cute extensis, dilatarentur.

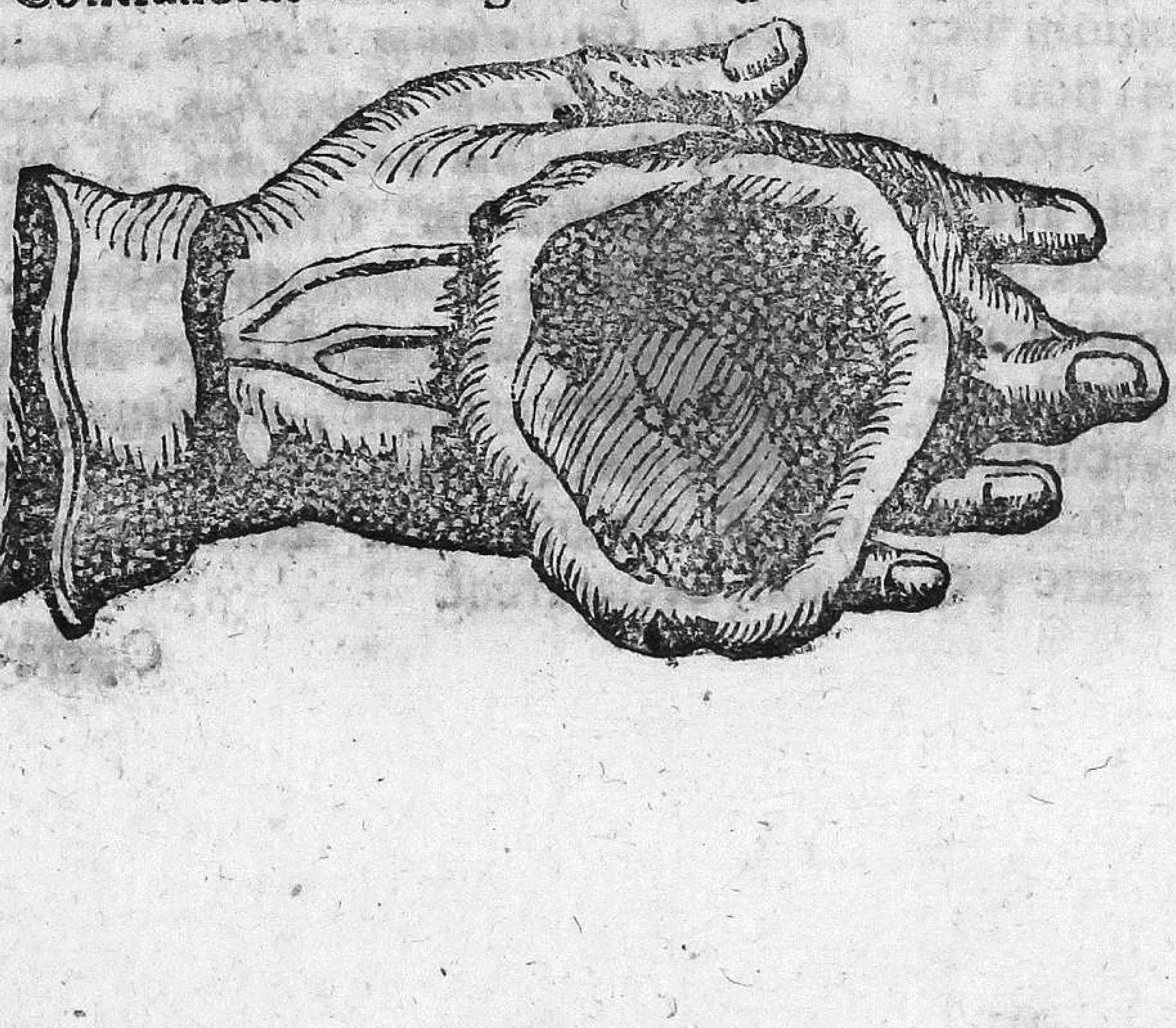
Hujus conditionis abscessus erat quem in rustico 50. annor. 1642. Patavii vidit magnus *Bartholinus*, ut habet *cent. 2. hist. 53. cui ab annis duobus pollex in tantum tumorem excreverat, ut caput hominis exæquaret, & præter unguem nihil digiti conspiceretur.*

Prætermittere nequeo, quin hic exhibeam digitum monstrosæ figuræ, in sartore quodam *Eduardo Willemson*, ablatum, ponderis viginti unciarum.

Contraxerat hic exiguum in digito medio manûs sinistræ circa articulum majorem tumorem, cujus curam ipse primò, hinc circumforanea quædam, habuerat, varia applicando Emplastra & Cataplasmata, unde sine dolore & purulentia insignem in molem intumuit digitus.

Anicula artis Chirurgicæ ignara, experientiæ tamen suæ plurimum tribuens, incisione quadam digitum aperiebat, unde materia aquea incocta, effluebat, cum doloris exacerbatione summâ, & curationis instantis vanâ persuasione. At quæcunque usurpabantur frustranea omnia, adeò ut etiam ab ulteriore aliorum usu abstinere coactus æger.

Quicunque in consilium vocabatur Chirurgorum, nihil omninò levaminis adferebat, imò omnia indies in pejus vergere videbantur, adeò ut tandem figuræ & conditionis ejus cujus apposita delineatio nobis obtulerit digitum, quem summâ cum molestiâ per annos quinque circumgestaverat, id unum indicari summopere contendens: num aliqua curationis spes hîc superesset, salvo digito.

Nos consideratione habitâ tumoris, constitutionis quæ ossis subjecti, verum hîc adesse ossis Cancrum: qui *Spina ventosa* aliis dicitur, pronunciavimus; ad hoc verò malum tollendum,

III. Ossa

ſic ut digiti craſſities imminueretur, tumor auferretur, oſſiſque corruptio ulterior inhiberetur, integro manente digito, nihil remedii ſupereſſe; Interim tamen Chirurgiæ locum aliquem concedi, qua extirpetur digitus, ad tumoris, doloris, fœtoris moleſtiarumque ablationem, modò oſſicula metacarpi, parteſque vicinæ ſimpliciores in ſtatu ſano exiſterent.

Placebat ægrotanti propoſitum noſtrum, ſimulque primo tempore ad *operationem* dictam nos accingeremus obnixè rogabat, ſic fore ſperans ut à dolorificâ, ponderoſâ, hinc moleſtâ admodum, ſarcinâ brevi liberaretur ad *eam* adeoque majori cum fructu quo pervenire concederetur, faſciam validè conſtrictam manui ſupra carpum impoſuimus, ad ſanguinis effluxum inhibendum, hinc cultri acutioris ope ſectionem inſtituimus inter digitum læſum & indicem uſque ad medium oſſium metacarpi, mox eodem modo in oppoſito latere inter digitum læſum & annularem, procedere animus erat, quo ſic, utraque parte ſeparatione ſufficienti inſtitutâ, in parte oſſis metatarſi adhuc ſanâ extirpatio juſta perficeretur, & ablato digito deformitas omnis quantum poſſibile tolleretur. At intentioni meæ ſe oppoſuit Chirurgus alius, non niſi in oſſe ipſius digiti malum radices fixiſſe, nec ullo modo ad oſſa alia ſe extendiſſe, ſibi certo perſuadens.

Quod vanam hanc opinionem ex animo Collegæ mei auferre nulla arte liceret, etiamſi certiorem curationem eam dicerem quæ admodum à me propoſitum, & jam ex parte peractum inſtitueretur; imò minus deformitatis ſic accedere manui, ſiquidem altiori loco in oſſe metacarpi ſano extirpatio perficeretur, imò dolor ex ligatura gravis ſatis celerem operationem urgeret, nolens volens digitum affectum circa articulum abſtuli.

Ad *hæmorrhagiam* pulverem uſualem ſtypticum applicabamus, partis diſſectæ labia faſciæ convenientis ope conjungebamus, ligatura carpo injectâ ſolutâ; & ſecuta fuit quies per diem noctemque.

Uſque in diem vigeſimum omnia proſperè ſuccedebant, quo tempore circa articulum manus carnea quædam excreſcentia acûs majoris caput magnitudine referens ſe exhibuit, varia eidem applicabantur, exſiccandi, conſumendique virtute prædita, aſt nihil effecerunt, quin contra eam in molem augmentum ſumpſit tumor, ut pondus duarum triumve librarum referret.

In re deſperatâ nullum ſupereſſe medium videbatur præter totius manus ablationem, ad eam devenire nulla præmiſſâ conſultatione arduum, placuit adeoque, conſentiente ægrotante, in conſilium adducere *Viros Clariſſimos Dn. Joannem van Hartogvelt*, *Guilielmum Piſonem*, Medicos, *Dn. Petrum Lupenium*, Theologum *Georgium van Loon*, & *Danielem Florianum*, Chirurgos. Omnes perſpecto morbi ſtatu, conſideratiſque iis quæ in prægreſsâ operatione peracta, neglectaque, omnimodam manûs extirpationem unicum, ſi aliquod, recuperandæ ſanitatis remedium, declararunt.

Opera-

III. Ossa quoque obnoxia sunt tuberculis quibusdam, quorum nomen Tophus aut *Nodus*. Hæc quandoquidem ferme luis Venereæ symptomata sint, non nisi medicamenta quędam externa, longâ praxi nobis probata, hoc loco exhibere libet.

℞. Ol. Terebint. Venet. Euphorbii, Guajaci destillat. an. drachm. ij. Opij crudi drachm. ß.

M. F. *Linimentum.*

Vel

℞. Mastiches elect. Thuris masc. an. drachm. ij. Ladan. unc. ß. Merc. viv. Tereb. extinct. unc. j. Antimon. crud. drachm. iij. Opii crud. drach. j. Terebinth. Venet. q. s.

M. F. Emplastrum.

Vel

℞. Succ. semperviv. Hyoscyam. Chelidonii maj. an drachm. j. Axung. human. drachm. iij. Ol. lilior. albor. Chamomill. an. drachm. ij.

Coq. ad succor. consumptionem, postea

Adde

Mercur. sublimat. drach. j. scrup. j. Saponis Venet. drachm. ij. Antimon. crud. drachm. iij. Mumiæ, Opii an. drachm. j. Ladan. & Ceræ q. s.

M. F. s. a. Emplastrum.

IV. Notandum insuper hîc Ossa medicamenta pinguia oleosaque perferre non posse, nisi vel summè exsiccantia sint, vel ope destillationis omnem pinguedinem amiserint.

CAP.

Operatione peractâ, die decimo, quod & vires valdè vehementia symptomatum fractæ, & febris gravis, continuò molestaret, interiit æger. In manu amputatâ evidentissimè nobiscum annotabant omnes, in Chirurgiâ exercitati, siquidem exstirpatio prima in parte ossis sana fuisset peracta, curari potuisse malum. Vt adeò consideratione nostrâ digna sint, quæ de *Pedarthrocace S. Spina ventosa* habent *Paulus Barbette anat. pract. part. 1. cap. 3. & Severin. cap. 24.*

CAP. IV.

De Cartilagine.

CARTILAGO *pars est similaris, spermatica, ligamento siccior duriorque, at osse humidior molliorque, articulationem faciliorem reddens, partesque varias ab externis injuriis defendens.*

DIFFERENTIA. *Molliores* quædam sunt, præsertim circa articulos, quædam *duriores*, & à natura ossium haud multum recedentes.

Nutritur per *Arteriolas.*

Nec *Nervis* nec *membranis*, adeoque nec sensu gaudet.

Usus est facilitare motum, & partes quasdam ab injuriis externis tueri, undè ipsa injuriis vix obnoxia. [a]

Usus Chirurgicus.

Non raro Cartilagines unà cum ossibus & corrumpuntur, & curantur, speciales alii hîc vix occurrunt Morbi, præter *Duritiem* atque *Mollitiem* indebitam. Utriusque vitii exemplum adducemus.

I. EPIGLOTTIS adeò quandoque induratur, ut non solùm loquelæ abolitionem inferat, verùm etiam, non nisi frusta magna deglutire ægrum posse, efficiat. Potus, & omnia quæ cochleari exhibentur Tracheam intrant, rigidiore ab epiglottide non satis clausam. Malum hoc incurabile habetur.

GLOTTIS. s. *Rima* laryngis ab *alimento*, *potulento* aut *medicamento* rectè adeò nonnunquam constringitur, ut ne sonum edere ægrotus valeat. Vitio huic occurrimus sequentibus mediis, præmissâ si necessarium sit, Purgatione, aut Venæsectione.

℞. *Lactis Vaccin. unc. 6. Vitell. ovi N. j. Sacch. alb. drachm. iij.*

M.

Sumat sæpius cochl. j. aut ij.

Vel

℞. *Thuris, Myrrh. an. scrup. j. Croci or. scrup. ʃ. succi liquir. drachm. j. ʃ. Gumm. Tragac. drachm. ij. Sacch. alb. q. s.*

M. F.

[a] Cartilaginis formatio variique ejus progressus facillimè dignoscuntur ex iis quæ mox circa ossa dicebamus; illuc igitur Lectorem remittimus.

M F. *Rotulæ*, toto curationis tempore masticandæ & deglutiendæ.

Errorem hîc gravem errare Anatomicos illos existimo, qui *Laryngi inflammationem* adscribunt. Licet enim Cartilagines ipsas inflammari, sicque corrumpi posse, negare nolim, certum tamen est, Inflammationem quam illi nobis proponunt minime Cartilaginibus, sed vero adsitis Glandulis, carnosisque faucium partibus competere, alioquin enim tam sæpius non curaretur, cùm Inflammatio atque Corruptio Laryngis lethalis mihi morbus semper sit habitus.

II. Cartilago Mucronata Sterni, frequentius, quam quidem Practici annotant, indebitè incurvatur, ab *humoribus* adfluentibus plus justo emollita, sicque mucrone ad interiora vergens, ventriculum premit; unde apetitus prostratus, adsumptorum vomitus, imò ventriculi continuus dolor, totiusque corporis Atrophia. Quod vitium Anatomiæ periti facillimè tactu deprehendunt, & interjecto paucarum horarum spatio curatione auferunt, quo aliàs ad annos plurimos homines miserrime divexantur. Ut vitium hoc emendes solummodo cucurbitula ventosa amplioris orificii exterius cuti, cui cartilago subjacet, applicetur, sicque illi affixa relinquatur, usque dum inspiratio impeditur, subitò tunc removeatur, & cartilago dicta sæpiùs primâ vice locum naturalem iterùm occupabit. Quod si non contigerit, repetat Chirurgus operationem semel aut bis, & præmissa illitione Ol. rosar. & myrtill. Emplastrum hoc apponat, per aliquot dies loco affecto detinendum.

♃. *Rad. bistort. Nuc. cupress. an. drachm. j. Mastich. Thuris, an. drachm. ſ. Balaust. scrup. j. Ol. nucis. express. drachm. j. ſ. Picis naval. & Thereb. q. s.*

M. F. *Emplastrum.*

Cap. V.

De Ligamentis.

Ligamentum *pars similaris est; spermatica, sicca, ossibus firmiter adhærens, & partes corpori mutuo colligans.*

Differentia. *Lata* quædam sunt & *membranosa* quędam *rotunda* & *nervosa*.

Notan-

Notandum hîc quod hæ voces *membranosum* & *nervosum* scriptoribus & practicis sint usitatissimæ, & quod quamplurimos illorum seduxerint: at scire oportet, solam formam externam hîc respici neutiquam internam essentiam, utraque enim ligamenta, membranacea æquè ac nervosa, omni sensu carent, qualia minimè essent, si vera nervi aut membranæ substantia constarent.

Ligamentum nullum cavum est, si *teretia ligamenta Vteri* excipias. Ex se quoque omnia *motu*, *sensuque* destituuntur.

Usus est partes corporis, ossa imprimis, connectere, atque à continua luxatione conservare.

Vsus Chirurgicus.

I. Ligamenta læsa, propterea quod omni sensu careant, rarissime alias partes ad sympathiam trahunt, & facillimè, adhibitis medicamentis valde exsiccantibus curantur. Non possum quin hic iterum experientiâ edoctus, commendem *Pulverem Restaurativum*, cujus hæc est descriptio.

♃. *Rad. consol. maj. Aloës succotr. Calcis viv. an. unc. ij. Mastich. Myrrh. Mumiæ an. drachm. ii. Præcip. vulg. unc. ij.*

M. F. *Pulvis.*

Sedulò hic primo tempore debilior calor ligamentorum spectandus, cùm is humorum collectionis copiosæ, symptomatibusque gravioribus, ansam præbere facilem queat.

II. Laxantur quoque non rarò Ligamenta, imò, quicquid etiam contradicant rerum ignorantes, in tantum nonnunquam extenduntur, ut luxationi occasionem præbeant, quod non semel Ischiaticus dolor nos docuit. Tali in casu intus Venæsectiones & Purgationes prosunt, exterius roborantia atque dissipantia. Summi usus Empl. seq.

♃. *Empl. Stictic. Croll. unc. j. Ol. Terræ, Philos. an. drachm. j.*

M. F. *Emplastr.* extendendum super alutâ.

Cap. VI.

De Membranis.

Membrana *pars est similaris, spermatica, lata, mollis, dilatabilis, alba, partes investiens, sensumque iis adferens.*

Dif-

DIFFERENTIA. *Tenues* valde quædam sunt, aliæ *crassiores*, nonnullæ *carneæ*, pleræque non item.

Partes quæ investiunt propriè *Membranæ* dicuntur, quæ humores continent *Tunicæ*, quæ cerebrum ambiunt *Meninges*.

SENSU prædita ex seipsa: Membranæ enim omnes sensiles sunt; imò ipsi nervi quod sentiant, membranaceæ eorum substantiæ debetur.

Membranæ itaque solæ *tactûs* verum *organum*, huic spiritus animales inserviunt.[a]

Usus est 1. partes corporis investire. 2. ab injuriis defendere, 3. conjunctas servare, 4. roborare, 5. sensu donare, 6. vasorum oscula claudere, ne sanguis nutritius subitò nimis in partem deferatur, aut ex eâ in venam ipsam.[b] 7. partes quasdam sejungere.

Usus Chirurgicus.

Sensiles admodum membranæ cum sint, medicamenta acria haud ferunt. Sanguine haud copioso gaudent, undè haud facilè, continui solutionem passæ, uniuntur, at musculis sæpè, puris ope, junguntur, quod in vesicâ ipsâ, cujus vulnera atque ulcera aliàs incurabilia habentur, observavi.

CAP.

[a] Hic in quæstione agitatissima pronunciat Clariss. Author. Alii sc. sentiunt spiritus animales solos, ab objectis sensibilibus motos sicque in cerebrum refluos; Alii verò nervorum interiorem medullam spiritibus animatam, & quasi tensam, per impressionis receptæ ad cerebrum usque continuationem; Alii, inter quos Author, eorundem nervorum membranam exteriorem à dura cerebri matre vel meninge ad omnia corporis extrema derivatam sensationem omnem efficere. Nos de his in sequentibus ulterius ubi sc. de cute, ut & aliis sensationum organis.

[b] Non videmus qualis sit sextus iste membranarum usus, nihil enim opus est ut membranæ vasorum sanguiferorum oscula claudant, ne sanguis subitò nimis in partium substantiam indeque in venas excurrat: exilitas enim minima extremarum productionum arteriarum deferentium, ut & radicum venarum referentium satis superque illi malo occurrit.

CAP VII.

De Fibris.

FIBRA *pars est similaris, spermatica, per cutem, carnem, & membranas dispersa, quo firmiores eas reddat, distentasque naturali modo contrahat.*

DIFFERENTIA. Quædam sunt *Rectæ*, quædam *Obliquæ*, quædam *Transversæ*, & quædam *Rotundæ*.

Rectæ attrahunt, *Obliquæ* expellunt, *Transversæ* retinent, *Rotundæ* constringunt. Et hoc efficiunt haud adeò virtute propriâ & singulari, quam quidem communi toti membro, cui inserviunt, & à quo sensum alimentumque suum nanciscuntur; nam per se omni sensu carent.

Usus est, membranas cutem & musculos roborare, & ubi dilatatæ fuerunt in naturalem statum reducere.[a]

Ipse sanguis an fibras habeat, uti multorum est opinio, & nobis valde verisimile videtur, alias opportunior erit inquirendi locus.

Usus Chirurgicus.

Circa fibras nihil est considerandum aliud, nisi quod iis transverse resectis & vulneratis, tardior sit carnis atque cutis consolidatio, musculorúmque circa loca hæc major rigiditas, difficilius eas extendi atque contrahi permittat. Itaque fibrarum ductus sedulò observandus est iis, qui artificiosam sectionem, curiosamvè apertionem moliri nituntur.

[a] Hæc de Fibris in genere, in specie verò plura de iis dicemus cum de variis visceribus quibus illæ sunt propriæ agemus.

CAP. VIII.

De Venis.

VENA *pars est similaris spermatica, membranosa, rotunda, cava, arteriis ubique per anastomoses juncta,*[a] *sanguinem ulteriori coctione indigen-*

[a] Hasce Venarum cum Arteriis anastomoses negant multi, tum quia demonstrari minimè possunt, tum quia partium in quas sanguis deportatur nutrimentum impedirent; quis enim non videt sanguinem ab arteriis asportatum, si illæ cum venis per anastomosin jungantur, commodam sic nactum viam in has continuò perrecturum, atque in partium substantiam, aliàs quàm per transudationem, minimè effusum iri; jam verò illa transudatio nutriendis partibus non sufficit. Præstat itaque asserere sanguinem ab arteriis in partes devectum, novoque continuò appellente propulsum, vena-

digentem ex iis recipiens, Cordique & Hepati adferens.

DIFFERENTIA. Quadruplices in corpore nostro venæ repeniuntur.

1. *Vena Cava.*
2. *Vena Porta.*
3. *Vena Pulmonalis.*
4. *Venæ Lacteæ,*

Posteriores hic enumeratas infra descripturi sumus, ubi multo commodior nobis erit occasio.

Vena Cava & Porta ex Hepate originem ducunt. Sunt qui illam ex Corde prodire volunt, argumento satis infirmo, & à nondum in lucem editis embryonibus desumpto. At vero cum radices eius plurimas in Hepate reperiam, paucas aut nullas in Corde, imò minimè eam Cor ipsum intrare observem, sed tantùm auriculæ ejus dextræ conjungi, antiquam potius sententiam amplector, Hepati honores eos libens concedens, quos ipsi competere censeo. [b]

Radices Venæ cavæ & Portæ in Hepate anastomosibus mutuis uniri, Anatomici diligentissimi apud seculum prius sibi persuaserunt, at curiosa posterorum inquisitio clarè & invenit & demonstravit, eas quidem se mutuo attingere, sed nequaquam hoc modo inter se uniri, ut sanguis ex una in aliam transeat; & interim extremitates dictorum vasorum, mediante parenchymate hepatis tantum sibi invicem participare, ut lac, aut aliud quid liquidi in Venam Portæ Syringâ immissum, ad oculum sine aliqua hepatis & venarum læsione in Venam cavam leniter urgeri & flari possit. Qua de re vide Glissonii Anatomiam Hepatis pag. 272.

Tunicæ

rum oscula sibi excipiendo apta, subintrare, deposito priùs necessario partibus nutrimento.

[b] Hic non possumus Clariss. Authori assentiri, dum venæ cavæ originem in solo hepate ponit; agnoscimus quidem illam in corde minimè esse; agnoscimus præterea plures hujus venæ radices in hepate conspici, sed non inde concludimus à solo hepate deduci omnibus corporis partibus, omnibus visceribus illę implantantur, unde meritò dici potest, venam cavam omnibus corporis partibus interioribus & exterioribus, omnibusque visceribus, sed inter ea hepati maximè originem suam debere.

Tunicâ tantum unicâ Venæ præditæ sunt, [a] variisque intus *Valvulis*, maximè in externis artubus [b]

Nutriuntur sanguine per *arteriolas* accedente, minimè venis ipsis contento. [c]

Tactu gaudent & à seipsis, & aliquando etiam à *Nervis*.

Usus est sanguinem non satis elaboratum ab arteriis excipere, Cordique ac Hepati, quo perfectius coquatur, restituere.

Methodi melioris in sequentibus observandæ gratiâ, Venas omnes in specie hic describere, suosque in ramos dividere cogimur.

VENA

[a] Tunica hæc venarum triplici donatur fibrarum genere, rectarum sc. obliquarum & transversarum, quibus in debito continetur statu. Hæ fibræ in majorum animalium grandioribus venis elixatione præparatis, aut in aqua tepida maceratis satis facili negotio demonstrari possunt. Varices in venis efformantur cùm disruptis quibusdam è fibris memoratis contractioni necessariæ impar redditur earum tunica, & sic laxatur magis aut minus, prout major aut minor fuerit sanguinis in illam impulsio, major itidem aut minor fibrarũ disruptio. Advertendum autem venam unica tantum tunica propria gaudere, sed sæpe alteram communem à vicinis mutuari partibus, sic venæ thoracis à pleura, venæ abdominis à peritonæo communicata tunica, quamvis tenuissima pro tutela majori fruuntur.

[b] Valvulæ venarum sunt tenues ac membranosæ, modo simplices & instar Lunæ dimidiatæ, modò duplices sibi invicem oppositæ, nos sæpe triplices vidimus, quintuplices etiam aliquando adnotavit Curiosiss. Kerckringius. Hæ omnes ita situantur, ut sanguini ad cor regredienti pateant, contrà verò minimè.

[c] Quæstionem movet Kerckringius, num sc. venæ & arteriæ, venas habeant & arterias, quæ sua illis alimenta suppeditent? Cui quæstioni solvendæ sequentia adhibet. Nullas partes eo succo nutriri, inquit quem illæ deferunt, aut in commune corporis bonum elaborant, plurimorum est sententia; quia liquido apparet tam arterias deferentes alimentum, quam venas superfluum ejus auferentes per illas discurrere. Sed quid de venis arteriisque ipsis dicemus? Si venis arteriisque aliis ad sui nutritionem indigeant, quid de secundis hisce rursus pronunciabimus? Nam si & hæ nutriantur ab aliis, jam vel in infinitum procedemus, vel assignandus erit numerus, in quo sisti potius debeat, quàm in primis venis & arteriis; aut aliud quoddam investigandum est adhuc ignotum naturæ mysterium. Cui inquisitioni ne putes ullum à natura ostendi indicium, penes me servo truncum majorem venæ portæ equinæ, in quo conspicua est venarum, quæ à mesentericis ramis, & arteriarum,

VENA CAVA, ex Hepate uti jam supra diximus, originem suam trahit, & in Truncum dividitur *ascendentem & descendentem.*

Ascendens, qui major, diaphragma perforat, in quatuor ramos dividendus. Horum

I. *Phrenica* dicitur, per diaphragma & pericardium, se diffundens.

II. *Coronaria*, Cordis basi dicata, ex ipso trunco, postquam pericardium penetravit, orificioque amplo, & carnoso, auriculæ cordis dextræ interius unita, procedens.

III. *Azygos s. sine pari*, à trunci ejusdem, ubi ascendens pericardii partem superiorem transiit, latere dextro prodiens. Præcipuos Ramos costis octo inferioribus exhibet, hinc circa diaphragmatis appendices carneas, ventris imi cavitatem intrat, ubi, in latere sinistro venæ Emulgenti, in dextro trunco Cavæ, inseritur.

IV. *Subclavia*, ex qua sursum deorsumque Ramuli varii prodeunt. Horum superiores sunt.

1 *Muscula superior.*

2. *Iugulares externa & interna.* Externa utroque latere, (modò simplex, modò duplex) Collum, Caput & faciem accedit: Interna Meningem crassam cerebri, cujus sinui tertio major ejus ramus unitur.

Inferiores sunt

1. *Intercostalis*, costis quatuor superioribus, earumque intercostalibus musculis, inserviens.

2. *Mar-*

*rum, quæ à ramo splenico exoriebantur, tanta copia, ut inextricabilem labyrinthi errorem flexus earum, & fines quærentibus exhibeant: rursusque venas arteriasque alias per secundas hasce decurrentes ostentant, quod si fit ubi sistetur? An verò fiat immania elephantorum & balenarum anatomicè examinata corpora, fortè clariùs docebunt. Ego dum ea visendi curiositati meę dabitur occasio, ἐπέχω. Nam uti quæ clare vidimus, esse in rerum natura liberè pronunciamus, ita quæ non vidimus, sint nec ne, ab experientia discere avemus. Hæc ille, quibus addimus, facillimum esse philosophis qui materiæ divisibilitatem in infinitum defendunt, concipere arteriolas & venulas arteriis & venis inservientes, & illis rursus alias, sicque in infinitum. Qua de re videri potest *Tractatus Gallicus, cui titulus*, Recherche de la verité, *hoc est*, de veritate inquirenda.

2. *Mammaria*, quæ ad mammas defertur.

3. *Mediastina*, quæ ad mediastinum & thimum.

4. *Cervicalis*, quæ ad cervicem.

5. *Muscula inferior*, quæ ad cervicis musculos.

6. 7. *Thoracica superior* & *inferior*, quæ ad Thoracis musculos.

Subclavia hæc Thorace egressa *Axillaris* dicitur, Brachia hinc accedit, ubi in Ramos tres, insignes valdè, dividitur. Sunt hi

1. *Cephalica*, in manu, inter digitum minimum ipsique vicinum, *Salvatella* dicta, Rami ejus variè Ramis medianæ miscentur.

2. *Basilica*, sive *Iecoraria*.

3. *Mediana*, quæ, similiter ac Ramuli alii, ex Basilicâ prodit.

Descendens Truncus, qui minor, indivisus ad Vertebram lumborum quartam ubi devenit, communicat.

1. *Adiposam* membranæ Renum.

2. *Emulgentem* mediocri orificio præditam, Renibus ipsis.

3. *Spermaticam*; Testibus.

4. *Lumbares*, *duas*, *tres* aut *quatuor*, lumbis, eorumque vertebris.

Ossi sacro vicinior in Ramos duos magnos, *Iliacos*, separatur. Hic antequam pedes accedant, Truncus ipse exhibet.

1. *Musculam superiorem* musculis lumborum & peritonæo:

2. *Sacram*, *modò simplicem*, *modò geminam*, ossi sacro:

3. *Musculam mediam*, natibus.

4. *Hypogastricam* vesicæ, ejusque collo, sphincteri ani, peni, uterique collo.

5. *Epigastricam* musculis abdominis, & peritonæo:

6. *Pudendam* pudendis:

7. *Musculam inferiorem* Coxæ articulo.

Iliaci Rami quamprimum Ventris cavum reliquerunt *Crurales* vocantur.

Ab his procedunt

1. *Ischiatica minor*, coxæ, cuti & musculis.

2. *Ischiatica major*, coxæ, deinde omnibus pedis digitis.

3. *Poplitea* popliti,

4. *Suralis*,

4. *Suralis*, musculis suræ,

5. *Saphœna*, genu, malleolo pedis extremi parti superiori, pollicique, dicata.

Vena Cava ubi Cor egreditur, *Valvulas* tres, interiora spectantes, Tricuspidales, accepit, ad id, ut sanguis libere Cor intrare, redire minimè, queat.

Usus ejus est sanguinem crudiorem ab arteriis accipere, cordique remittere.

VENA PORTÆ, Venâ Cava longè minor, & laxior, ex Vena umbilicali oritur, variisque radicibus hepati inseritur. Extra id in Truncum & Ramos dividitur, quorum omnium distributio ad partes imo ventre contentas varias.

Ex Trunco prodeunt

1. *Gastro Epiplois*, omento & ventriculo.
2. *Intestinalis*, intestino duodeno.
3. *Cysticæ gemellæ*, vesicæ felleæ,
4. *Gastrica minor*, lateri sinistro ventriculi, inserviens.

Dividitur deinde Truncus hic in Ramos duos magnos, Splenicum & Mesentericum.

Splenicus Ramus, pancreati quandoque adsitus, aliquando id transiens, quatuor Ramulos promit, quamprimum pancreas reliquit: suntque hi,

1. *Vena gastrica major*, quæ lienem accedit, *Venas* tres quatuorve *breves* inde ventriculo communicans, Hæ, in animalibus vivis, cadaveribusque inflatæ, manifestissimè declarant, nihil omninò cavitatem ventriculi intrare posse, adeoque nec humorem aliquem à liene accedentem, quod jam, longo nimis tempore, docuerunt, judicarunt, & scripserunt viri docti, cum intra ventriculi tunicas terminentur, neutiquam in cavitatem ipsam hient.

2. *Epiploica dextra.*
3. *Coronaria stomachica.*
4. *Epiploica sinistra.*

Mesentericus Ramus similiter in IV. distribuitur alios. Horum.

1. Antiquam appellationem retinet, *Ramulis* XIV. pluribusve per mesenterium distribuendus.

2 *Vena*

2 *Vena* est *Hæmorrhoidalis*, lienem, uterum atque intestinum rectum,

3. *Vena Cæcalis*, intestinum cœcum.

4. *Ramus mesocolicus*, intestinum colon, accedens.

Usus Venę portę est, sanguinem minus debito elaboratum ab arteriis assumere, hepatique ad perfectiorem coctionem, bilisque separationem, adferre

Vena Pulmonalis, (quam antiquiores perperam *arteriam venosam* appellarunt, cùm unica tantùm tunica constet, ex se non pulset, neque sanguinem reducat) ex ventriculo cordis sinistro prodiens, patente orificio, pulmones accedit, sanguinem imperfectiorem ex Arteria pulmonali accipere, cordique offerre apta.

Antequam è corde egrediatur *Valvulis* gaudet *duabus mitralibus*, mucrone exteriora spectantibus, sanguinis ad pulmones regressum impedientibus.

Usus ejus, sanguinem, ex arteria pulmonali acceptum, in sinistrum cordis ventriculum deferre.

Usus Chirurgicus

1. De Vulneribus Venarum alio loco egimus. Hoc addi meretur, fasciam hæmorrhagiam egregie sistere, sed nimis arcte constrictam facile Sphacelum inducere.

2. *Venæsectionis indicationes* generaliores IV. tantùm admittimus: *Sanguinis* nempe *Refrigerationem*, *Imminutionem*, *Revulsionem*, & *derivationem*. Specialiores autem morbi, hanc potius venam quam aliam eligentes, sequentes sunt. In delirio & cephalalgia gravi vena secatur *Frontis* s. *Præparata*, & *Vena puppis*. Aliquando in pede *Temporalis* aut *Saphæna*.

In Ophthalmiâ *Cephalica*, & siquidem toti corpori superfluum detrahere placeat *basilica* aut *mediana*.

In Angina, *Ranina*, cujus tamen incisio levior sit, cùm sanguinis fluxum vix aut nullo modo sistere queamus, aliquomodo etiam *Iugularis externa*.

In Pleuritide, *Basilica* lateris affecti, minimè oppositi. Summa hîc circumspectione opus est, cùm tendo musculi bicipitis venæ huic succumbat, arteria vero accumbat.

In Irâ, Terrore, Casu &c. *Mediana* & *Basilica*.

In Morbis chronicis & febri Quartana *Salvatella*, maxime in pleni aut novi-lunio.

In puerperis, omnibusque suppressi quibus menses, *Saphana*.

In Ischiaticis, *Ischiatica*.

Cap. IX.

De Arteriis.

ARTERIA *pars est similaris, spermatica, membranosa, rotunda, cava, osculorum ope venis ubique juncta, sanguinem nutritium cum spiritu vitali, continens, omnibusque corporis partibus adferens.*

DIFFERENTIA Duplex hæc est, *Magna* sive *Aorta* & *Pulmonalis*.

ARTERIA MAGNA ex ventriculo Cordis sinistro prodit; *duplici* ubique, præterquam in cerebro, partibusque aliis mollioribus, *Tunica* constat, harum exterior illi quæ venarum crassitie similis est: at interior quintuplo crassior est, ne, circa partes duras atque consistentes continuò pulsans, rupturam insanabilem incurrat.[a]

Valvulas tres *Signoides*, exteriora spectantes, accipit.

Orificio vasto Cordis ex ventriculo procedens, antequam pericardio perforato, in *Truncum ascendentem* & *descendentem* dividatur, Cordi *Coronariam* exhibet.

Truncus Ascendens, qui minor Tracheæ incumbens in *Subclavias* duas separatur, à quibus, adhuc thorace detentis, proveniunt.

1. *Inter-*

[a] De Arteriarum tunicis quædam superius diximus, cum de Aneurismate in Praxi Medica dissereremus. Illa minimè opus est hic repetamus. Qui plura de earum anatomica præparatione, tunicis earumque fibris motricibus & glandulis, ut & de plexibus vasorum illas perrepentibus voluerit, adeat Excellentiss. Willisium de hisce omnibus disserentem, & præcipuè Clariss. Godefridi Bidloo exquisitissimas anatomicas tabulas; in quibus triplicem in arteria lamellarum appositionem describit, quarum prima reticularis è nervulis, vasis sanguineis, membranosis expansionibus, glandulisque illorum finibus interfertis constat; quæ glandulæ quoad situm & figuram variant: aliæ enim turmatim, aliæ racematim, ponuntur, aliæ vesiculosæ sunt & in apicem vergunt. Secunda lamella musculosarum in circulum tortarum fibrarum villosis fibrulis inter se se devinctarum constructio est. Tertia ex planis & membranosis expansionibus conficitur.

1. *Intercostalis superior*, Costis quatuor superioribus.

2. *Mammaria*, Mammis.

3. *Cervicalis*, Musculis cervicis.

4. *Carotis externa & interna* laryngi, linguæ, collo, capiti, & cerebro dicatæ.

Thoracem ubi reliquerunt, *Axillares* vocantur, pectorique nutrimentum adferunt.

1. 2. Per *Thoracicam superiorem & inferiorem.*

3. Per *Scapularem.*

4. Per *Humerariam.*

Deinde tendunt ad brachia, in quibus venæ cavæ Ramis accumbunt atque succumbunt, eodem itaque nomine quo illi dignæ.

Truncus Descendens, qui major, thorace adhuc detentus,

1. *Intercostalem superiorem* octo inferioribus costis exhibet,

2. *Phrenicam* diaphragmati atque pericardio.

Hinc, diaphragma ubi perforavit, communicat.

1. *Cæliacam* ventriculo, à qua *Splenica* & *Castro-Epiploica dextra.*

2. 3. *Mesentericam superiorem* & *inferiorem* mesenterio.

4. *Emulgentem* Renibus.

5. *Spermaticam* Testibus.

6. *Lumbares* Lumbis.

7. *Musculam superiorem* Abdominis musculis.

Tandem in *Ramos* duos *Iliacos* dividitur, circa divisionem hanc exhibens.

1. *Musculam inferiorem.*

2. *Epigastricam.*

3. *Hypogastricam.*

4. *Vmbilicalem.*

5. *Pudendam.*

Extra abdomen nomen suum mutant, & *Crurales* vocantur, sicque per pedem descendunt, venis ubique comites, à quibus nomina mutuari possunt.

Vsus est sanguinem nutritium cum spiritu vitali ad omnes corporis partes deferre.

ARTERIA PULMONALIS (quæ male *Vena arteriosa* appellatur, nam

pulsat

pulsat, & idcirco duplici constat tunica, & intra se sanguinem nutritium continet) ex ventriculo cordis sinistro emergens, duplici Ramo pulmones ingreditur, perque eos variis ramulis distribuitur, sanguinem nutritium ipsis adferens; hîc quod in sanguine non satis coctum venæ pulmonali exhibet, quo, eâ mediante, cordis ventriculo sinistro reddatur, & denique per arteriam magnam omnibus corporis partibus communicetur.

Valvulæ, antequam è corde egrediatur, ipsi concessæ sunt *Simoides* tres, foras spectantes, ne sanguis eam ingressus in Cordis ventriculum relaberetur.

Usus est, sanguinem ex Ventriculo Cordis dextro in pulmones deferre, ut eo nutriantur, & quod à nutritione superest, mediante venâ pulmonali in Cordis ventriculum sinistrum deducatur.[a]

Hoc loco Anatomiæ cultoribus notificare placet, præter *Valvulas* XI. quas in vasis IV. enumeratis dari indicavimus, *varias alias* in Corde inveniri, proprio adhuc carentes nomine.

Usus Chirurgicus.

In *Hæmorrhagiâ Narium* ex Arteriis sanguis effluit, minimè ex Venis, testatur hoc non solum intensior sanguinis color, sed etiam vires, quæ multo celerius prosternuntur, sanguine ex arteriis quam è venis emisso. Solitus sum eam hoc modo tollere.

Primò Vena secetur, mox testibus in viris, hypogastrio verò in fœminis, linteum quadruplicatum aqua frigida madefactum applicetur, aut etiam aquâ frigida facies ægrotantis subitò conspergatur. Deinde brachium utrumque fasciis arctè constringatur. Interea aliquoties cochlear unum sequent. mixturæ exhibeatur.

℞. *Aq. plantagin. unc. iij. ʃ. Alexipharm. drachm. iij. Cinamom. drachm. iij. Conf. hiacynthor. drachm. ʃ. Sang. dracon. Lapid. hæmathit. an. gr. xv. Julap. rosac. unc j. Laud. opiat. gr. ij. Spir. Vitriol. gutt. vj.*

M.

Aqua seq. etiam commendatur.

℞. *Lapid. prunell. unc. ʃ. Aq. plantag. unc. vj.*

Dividatur

[a] Pulmones non tantùm nutriuntur à sanguine per Arteriam, Venam arteriosam veteribus dictam, deducto, sed & ab eo quem advehit minor quædam Arteria Bronchialis dicta, quam primus detexit & demonstravit Clariss. Fredericus Ruysch.

Dividatur in iij. Doses.

Arteriotomiam instituendi modus, ab antiquis traditus, tam severus & periculosus est, ut nullus Recentiorum reperiatur, cui non displiceat, imo in totum Arteriotomia ex remediorum numero ejecta fuisset, posterorum misericordia & diligentia alios modos non excogitasset. Ex his quem cum aliis Chirurgis optimum elegi, hoc loco proponere placet.

Soliti sunt Chirurgi vinculum injicere collo, at constrictio hujus arctior cum ei valde sit molesta, sub axillis ligaturam hanc fieri præstat, stricta hęc adeò fit ut Venæ jugulares, arteriæque Carotides, & intumescentiâ & pulsu sese manifestent. Pollice deinde comprimatur arteria, loco paulo inferiore eo, quem phlebotomo incidere animus est, factâque apertione (quam manu lentâ, at forti, fieri necesse est) sanguinis quantum sufficit extrahatur. Peracta operatione pulvis adstringens vulneri inspergatur, mox linteum complicatum cum lamina plumbea apponatur, hinc fascia commoda superinjiciatur, & 5. aut 6. dierum spatio curatio absolvetur.

In Cephalœa, Mania, Epilepsia Oculorumque & Aurium inflammatione gravi *Arteriæ* secantur *frontis, temporum*, & quæ sunt *post aures*, imò etiam arteriæ occipitis, ex eo quod omnes rami sint Carotidis externæ.

In inflammatione Hepatis, atque Diaphragmatis, arteria aperitur, quæ est *inter pollicem & indicem*.

In palpitatione Cordis vel *eadem* assumi potest, vel *Saphæna*.

Arterias alias aperire non licet, nisi os aliquod ipsi subiiciatur, ne aneurisma exoriatur.

CAP. X.

De Nervis.

Nervus *est pars similaris, spermatica, membranosa, rotunda, alba, cava, spirituum animalium deductioni inserviens, ut ita partes corporis mobiles & sensiles evaderent.*

Origi-

Originem sortiuntur Nervi ex Cerebro;[a] dividuntur intra cranium in VIII. paria; [b] extra idem, qui nempe ex spinali medulla proveniunt, in paria XXX. horum VII. ex vertebris Cervicis, XII. ex vertebris Dorsi, V. ex vertebris Lumborum, VI. ex Osse sacro.

Paria

[a] Excellentissimus Malpighius non tantùm in genere originem nervorum è cerebro deducit, sed in specie primas eorum radices in substantia illius corticali ponit, dum sc. docet glandulas innumeras substantiam prædictam in totum prope constituentes, & in cerebro præparato conspicuas, (de quibus fusius in sequentibus) fibrillas, seu canaliculos, spiritibus animalibus, eorumque vehiculo continendis & deducendis aptos emittere, unde totum struatur corpus callosum, medulla oblongata & spinalis, indeque continuò emanantia varia nervorum paria de quibus mox.

[b] Clariss. Author in enumeratione nervorum à cerebro ipso seu medulla ejus oblongata derivatorum Veteres sequitur, in eo tantùm ab ipsius dissentiens quòd octo paria, illi verò septem assignent; è processibus sc. mammillaribus Par primum deducit, de quo nihil apud Veteres. Excellentiss. Willisius decem in cerebro ejusque medulla oblongata demonstrat nervorum Paria. Primum Par apud ipsum nervos olfactorios præbet, & processibus mammillaribus adhæret. Secundum Par constituunt nervi optici seu visorii; Tertium, nervi oculorum motorii; Quartum, nervi pathetici; Quintum, nervi ad palatum, os, faciem, nasum, oculos, & truncum intercostalis; Sextum, nervi alii ad oculos; Septimum nervi auditorii; Octavum Par vagum dictum, nervi ad varias totius corporis partes, & præcipuè ad omnia propè medii & imi ventris viscera; Nonum, nervi ad linguam; Decimum, nervi ad musculos cervicis. Alii, inter quos præcipuè Clar. Diemerbroëckius, rejecto decimo Willisii pari ab enumeratione prædicta tanquam vertebralium primo, non verò cranii ultimo; rejecto præterea Pari primo tanquam productione tubulata ventriculis cerebri anterioribus continua, & eorundem aquæ in os cribriforme pro ulteriori expulsione deducendæ, destinata; (Contra quæ tamen in sequent. ubi sc. de Naso, disputantes audiemus Willisium, du Verney & Vieussens) octo tantùm rursus faciunt nervorum Paria, sed quorum demonstratio prorsus differt ab illa quam exhibet Author noster, ut facillimè percipi potest. Clariss. Godefridus Bidloo in suis anatomicis tabulis, duodecim nervorum Paria è cerebro prodeuntia explicat, primum Par odoratorium in naso describetur; secundum Opticum seu visorium, ex origine molli juxta striatum corpus posita assurgens, per sui partes dextras & sinistras unitur fibroso nexu quoad minutissimorum tubulorum fasciculos, & sine ulteriori coalitione utriusque lateris filamenta proprium sibi ductum usque in oculi centrum tenen

Paria octo intra Cranium à Cerebro prodeuntia sunt.

1. *Par Olfactorium*, quod processibus mammillaribus adhæret.

2. *Par*

tenent, postque prædictam unionem duriores evadunt. Tertium oculorum motorium è medullæ oblongatæ basis medio ortum quadripartitum ad oculi partes tam externas quàm internas fertur. Quartum patheticum, è regione natium ex oblongæ medullæ dorso è minutissimarum fibrularum turma radiosè dispersa subortum, ramificationes, primam quidem & præcipuam, nominis auctorem, trochleari musculo, alias oculi atque faciei partibus communicat. Quintum sub se comprehendit varia, distinctaque nervorum paria; quorum primum & secundum originem suam debet annularis processus lateri, horum fasciculorum tubuli minores tendinum instar duri, cæteri ejusdem nominis sc. fasciculum paris quinti constituentes nervi molles & flaccidului primisque majores à prædicti processus initio oriuntur. Par hocce oculos, nasum, genas, os, palatum, linguam, uno verbo, hederaceo plexu, & capillari divaricatione plurimos anterioris capitis musculos, imò pari intercostali associatum, gulam, partesque ei vicinas inferius, tam externas, quàm internas, perreptat. Sextum, non incongruè tumidum, ab annularis pro tuberculi fundo fibrulis valde latis ac membranosis exoritur, & ad oculi partes varias, præcipuè musculos dimittitur, ita ut de genere oculos moventium sit. Septimum auditui destinatur, duplicemque originem agnoscit, ut vulgò describitur. Octavum intercostale cum præcedentibus & sequenti nono summam intricatamque habet societatem, & specificum tamen, tam respectu originis, quàm distributionis, dici meretur; oritur enim plexuformi initio ex annularis processus basi, pari sexto & septimo associatum, idque ita obvolvens, ut non, nisi ubi quinti & sexti paris inosculatio fit, distinctè separatum absque adjumento, conspici queat; Quod ad distributionem, non tantùm gulæ, & colli quosdam musculos, sed & pectoris, quinimò & ventris, tam exteriora, quàm interiora organa perambulat. Nonum vagum, duodecim, quindecim, imò & viginti nervos, sæpiùs ex medullæ lateribus & fibrulosa cauda, paulò infra auditorium par distinctè erumpentes complectitur, & pleraque duarum cavitatum viscera, suis tubulis ditat. Decimum per excellentiam spinale, inter sextam & septimam cervicis, imò primam dorsi vertebram, è spinali medulla originem petens, & sursum ad cerebrum ascendens, inde in musculos cervicis, ut & scapulæ suos impertit ramos. Undecimum complexum, tubulis pluribus, tam latis & mollibus, quàm teretibus & duris oritur, qui plexu uno omnes contenti è medulla caudæ medio corpore descendentes, inferiores vocis organi musculos visitant, & linguæ basi præcipuè inseruntur. Duodecimum occipitale infra processum occipitis oritur, & in cervicis atque colli musculos distribuitur.

2. *Par Opticum*, quod maximum, in medio unitum.

3. *Par Oculos movens.*

4. *Par Gustatorium primum.*

5. *Par Gustatorium secundum.*

6. *Par Auditorium.*

7. *Par Vagum*, quod membranis robustis investitum, per foramen ossis occipitis descendit ad jugulum, ramulos postquam collo, Laryngi, Linguæ, ossisque Hyoidis musculis impertivit, hinc in Ramum internum & externum dividitur in utroque latere.

Ramus externus dexter, dimissis aliquot surculis ad musculos pectoris, *Nervum* constituit *Recurrentem dextrum*. Confert hic ad sonum, imò ad tactum quoque in pleura, tunica pulmonis, pericardio atque orificio superiori ventriculi, cum partes illæ omnes ab eo ramulos nanciscantur.

Ramus externus sinister Recurrentem sinistrum efficit, ad easdem ferè partes accedens, quas accedere dextrum diximus, ad ventriculi orificium dictum delatus dextro jungitur, sicque progreditur, & ad ventriculi orificium inferius, & ad hepatis partem inferiorem.

Ramus internus dexter intercostali cuivis musculo propaginem exhibet, Diaphragma ubi perforavit, infimi ventris partes omnes nervo instruit, circa os sacrum finem assumens.

Rami interni sinistri eadem est distributio.

8. *Par linguam movens*

Nervi *Cavitate* gaudent, ac verò visu eam dignoscere non licet, nisi in nervis opticis, atque pudendis.

Usus eorum est ope spirituum animalium toti corpori sensum & motum exhibere.

Usus Chirurgicus.

Curatio affectorum Nervorum atque Tendinum adeo sibi similis ubique, ut etiam optimis authoribus confusionis materia non semel fuerit. Distinctionis gratia præcipua proponemus.

I. Frequens NERVORUM ex *Casu* aut *ictu* CONTUSIO, hîc siquidem Cutis quoque unionis solutionem incurrit, ulcus accedit, variorumque symptomatum, ex humorum affluxu, congeries. *Curatio* ea obtinet, quæ in vulnere Nervorum alio loco proposuimus.

At

At verò *si nervus contusus denudatus non sit*, quod ex dolore multo majori magisque continuo, quam in simplici contusione carnis adesse solet, discernere licet, sanguis coagulatus quamprimum ut resolvatur summa cura sit. Suppuratio enim siquidem accederet, facilè Nervus putredinem incurreret. Recipe itaque panniculum, & partem, oleis sequentibus calefactis, foveto.

Ol. Castor. Lumbric. Aneth. Rutac. Chamom. Rorismarini.

Vel *Fomentum* hoc, calidè, spongiæ ope, parti contusæ applicetur.

♃. *Rad. Iridis nostrat. unc. ij. Fol. Rorismarin. Majoran. Menthastr. an. M. ſ.*

Coq. ex Vino albo Gallico pro *Fotu*.

Vel *Empl.* seq. imponatur.

♃. *Rad. cyclamin. pulv. drachm. ij. Spec. diamb. drachm. j. Ol castor. drachm. iij. Terebinth. drachm. j. Emplastr. de Betonic. unc. j. Mellis virgin. q. ſ.*

M. F. ſ. a: *Emplastrum.*

Mira etiam hîc præstat Oleum Lavendulæ, si ad gutt. ij. assumatur, maximè ubi convulsiones accedunt.

2. Non rarò *nervi pituitoso, lentoque, humore obsidentur*, unde *Partis stupor*, & quandoque *immobilitas.* Symptomata hæc sequenti modo tollere soleo, præmissa, si necesse est, totius corporis purgatione.

♃. *Gumm. Carannæ unc. ſ. Galban. unc. j. Ol. Euphorbii drachm. j. ſ.*

M. F. Emplastrum.

Vel

♃. *Axung. humanæ, Anseris, an. unc. j. Ol. terræ drachm. iij.*

M. F. Linimentum.

Inungatur eo pars affecta Mane & Vesp. Deinde superimponatur *Emplast.* sticticum Crollii, de Ladano, vel Diach. cum Gumm.

Curationem hanc ex officio accelerare poteris, siquidem internis roborantibus utaris, utpotè quæ nervos mire alterare possunt. Res hæc Medicum licet propriè spectet, placet tamen decoctum magnarum virium præscribere, cujus uncias quinque bis de die adsumat æger.

♃. *Rad. Pœoniæ, Eryngii an. unc. ſ. Ireos drachm. iij. Fol. Majoranæ Rorismar. an. M. j. Flor. Tiliæ, Lavend. Lil. conval. an. P. j. Cardamom.*

min.

min. drach. ij. Nucis moschat. drachm.

Infundantur horis sex in s. q. Vini alb. Gallic. postea Coquantur & Colat. libr. ij.

Adde

Syr. de Stœchad. unc. iij.

Misce.

Frequenter etiam hoc contingit morbum Chronicum luxationem, & ossis fracturam *membri contracti* causam esse; sed hoc nequaquam Nervis, sed tendinibus est adscribendum. Restitutio hîc facilis usu oleorum, unguentorumque induratos tendines emolliendi vi pollentium; imprimis si membrum singulis diebus, manibus, pondere aliquo & instrumentis extendatur.

♃. *Ol. chamomill. Olivar. Vulpin. an. unc. s. Vng. altheæ Comp. unc. j. Pingued. Caponis unc. j. s.*

M. F. *Linimentum*

Cap. XI.

De Carne.

Caro *pars similaris est sanguinea, mollis, crassa, cum ossibus corpori firmamentum & formam præbere, spermaticasque partes tegere, apta.*

Differentia. Caro triplex est.

1, *Musculosa.*

2. *Glandulosa.*

3. *Viscerosa.*

Caro musculosa est mollis, rubra, & caro propriè dicta, jam à multis annis *Musculi* nomine venit.

Ast verò Musculus non est pars similaris, utpote ex multis aliis, fibris v. g. tendinibus, nervis, membrana, venis, arteriis, compositio, quo motûs voluntarii aptius instrumentum foret, ad quem fibræ, tendines & nervi præcipue conferunt.

Tendine præditus est in principio æque ac fine, modo rotundo, modo lato, modo unico, modo pluribus.

Finis ejus, quo loco tendines & majores & copiosiores; *Caput* principium, quo nervus inseritur; *Medium* quo caro protuberat.

Usus est motum voluntarium promovere. *Peragitur hic* triplici modo.

1. Cum *Musculi* est *contractio*, sic ut finis accedat ad principium; & tum Antagonista quiescit.

2. Cum *Motus* est *tonicus*, sic ut contractus ad tempus eo in statu permaneat.

3. Cum *Relaxatio ejus adest*, sic ut ab antagonista in priorem situm & quietem restituatur. [a]

Caro Glandulosa alba est, crassa, & spongiosa, ex semine constans (unde etiam caro propriè vocari nequit) *ad id ordinata*, 1. *ut vasa fulciat*, 2. *ut humiditates superfluas recipiat*, undè partium nobilium *emunctoria* vocantur glandulæ.

Miras hîc diversitates quidam Anatomicorum fingunt, at verò accurate glandulas omnes perlustranti patebit, non adeò substantia quam usu atque humore eas inter se discrepare. [b]

Caro viscerosa sive Parenchimatica rubra est & subdura vasorum fulcimento, variisque operationibus, nempe pulmonis, cordis, hepatis, lienis, renum, &c. inserviens, de quibus suo loco dicetur.

Usus Chirurgicus.

Musculi variis morbis sunt obnoxii, & plurimi eorum minoris æstimandi, quam ut nunc singuli enumerentur: præterea aliquid conscripsimus. Considerationem exigunt sequentes, mire sępiùs & patientiam & diligentiam Chirurgi exercentes.

1. ATRO-

[a] Quomodo fiat musuculi contractio, & ejusdem relaxatio, quomodo peragatur totus ipsius motus, mechanicè describunt Clar. Joh. Alph. Borellius, in suo motu animalium docto & amplo volumine, ut & Nicol. Steno in suo Specimine Myologico; iis sc. demonstrant variam musculorum fabricam, exquisitissimis Geometriæ & in specie Mechanicæ regulis respondere. Sed si quis præter illa de conformatione mechanica, ulteriùs nosse voluerit quo principio influente, in motus destinatos cieantur musculi, quaque vi elastica eorum fibræ variè distendantur, consulat præter mox memoratos Excellentiss. Willisium, & Mayovv, qui tractatus integros eosque elaboratissimos super hac re scripsere.

[b] Glandularum tantùm generalem quandam descriptionem hic exhibet Author, & earum usus ad pauca eaque vulgaria restringit, jam verò ipsis debētur præcipuæ œconomicæ functiones, ut nervosè admodum & accuratissimè demonstrant Excellentiss. Marcellus Malpighius, Nicol. Steno. De his autem suo loco.

I. ATROPHIA universi corporis sæpiùs Causam internam agnoscit at: quę est digiti, manus, brachii, pedis, fere solam Causam externam. Huc *fractura*, *luxatio*, *contusio*, *tumor*, *vinculum arctius constrictum*, similiaque venas arteriasque vehementer adeò comprimentia, ut sanguini sufficiens ad partes denegetur transitus, unde emaciatio partis. Vasa enim quod si in totum dislecentur, aut integre angustentur, sicut ne minimum sanguinis ad partes deferri possit, extabescentia haud introducitur partis, sed vero mortificatio.

Causæ hîc externæ removendæ, seduloque, ut sanguini iterum concedatur ad partem accessus, curandum, *Fricatio* hîc locum habet, urticarumque (ut multi volunt usus. Chymici Alumen plumosum valdè commendant. *Olea* omnia calida hîc quoque prosunt. Insignis etiam virtutis Vng. hoc.

♃. Summitat. Sabinæ. Iuniperi, Fol. Levistic. recent. an. M. ii. Flor. chamomill. Gran. Iuniper. an. P. ij. Ol Laurin. Lilior. alb. an. unc. xij. Axung. porcin. unc. iii. Canis unc. j. ʃ. Aq. vitæ unc. ij.

Coq. ad consumptionem humiditatis expressioni fortiter factæ.

Adde

Ol. Spicæ drachm. iij. Iuniper. drachm. j. Seminis sinap. pulver. unc. ʃ. Rad. pyrethr. pulv. Piper. long. pulv. an. drachm. ij. Ceræ flavæ q. ʃ.

M. F. Vnguentum.

Vel

R. Pul. Amiant. drachm. ii Rad pyreth. drachm. j. ʃ. Castorei, Euphorb. Ol. terræ an. drach. ij. Gumm Ammoniac. unc. j. ʃ. Ladan. & Ceræ q. ʃ.

M. F. Emplastrum.

II. SARCOMATIS vera generatio, me judice, hæc est. Oscula arteriarum musculorum nutritioni dicatarum plus justo nonnunquam aperiuntur, sive id per casum fiat aut ictum, sive per causam internam, in plethoricis imprimis hominibus & partibus indebitè motis. Extravasatum sanguinem calor nativus in carnem convertit; at verò cùm tantùm nutrimenti simul haud exigat membrum, hinc est, quod in altitudinem pręternaturalem excrescat. Sanguis hic siquidem impurior, bilis dolorem, pituita viscositatem, Melancholia duritiem cartilaginosam producit: & hu-

moribus hisce etiam debetur, quod caro hæc præternaturalis sit flava, alba, aut livida magis.

Rarò vesiculæ propriæ includitur, nisi ubi pituita magna ex parte eam constituit, & talis tumor collo gaudet, aut saltem filo effici id potest. Venæ pro tumoris incremento etiam increscunt, adeò ut etiam sub cute pollicis crassitie se exhibeant. In se malignus haud est, talem autem non rarò Curatio malè instituta eum efficit; aër hîc plurimum noxæ adfert, ubi tumor illi exponitur: Medicamenta optima vulgo respuit, & hisce etiam invitis, tumor magis ac magis increscit. Imò rarissime curabis, nisi vel filo, vel cultro, vel utroque, eum abstuleris. In principio curatio est tentanda medicamentis fortiter adstringentibus & repellentibus: adhibentur quoque vincula leniter stringentia, præmissâ applicatione laminæ plumbeæ, aut Empl. Diachalcit. de Ranis cum Mercurio, aut seq.

♃. Cortic. granator. Rad. bistort. an. drachm. j. Scoriæ ferr. Argent. vivi. Plumb. ust. an. drachm. ij. Bol. Armen. Lapid. hæmathit. an. drachm. j. ſ. Terebinth. & Ceræ q. ſ.

M. F. ſ. a. *Emplastrum.*

Purgatio interim, *Venæsectio*, *Scarificatio*, *Hirudinum applicatio*, suis locis non negligendæ; *Sudoris* quoque *provocatio*, *Vigiliæ*, atque *Inedia* plurimum conferunt. Quod si media hæc omnia respuat Tumor, augmentum indies sumens, *Suppurantia* applicari possunt. Hisce, paucorum dierum spatio, nihil efficientibus, & tumore in eodem statu permanente, *Cauterium actuale* adhibeatur, neque nos turbent perversa minimè cordatorum Chirurgorum circumstantiumvè judicia; nam ejus usu ad longum temporis intervallum tumoris accretio sistetur, imò aliquando totum eradicabitur malum. Quod si caro præter spem propullulare rursus cœperit, filo aut cultro perficiendam exstirpationem aggredi & differre Chirurgus non debet. *Filum* hic adsumatur & tenue & forte, quod Belgice *Makreel-garen* appellatur. Bis hoc collo tumoris circumducatur, factoque nodo duplici, repetatur constrictio hæc eodem die, imò insequentibus etiam aliis, usque dum colore, tactu, vitaque tumor privatus, quod, ut die VII. aut VIII. peractum sit, requiritur. Cultro tunc falcato is auferatur, quod factu facillimum, cùm nec dolor magnus,

nec

nec hæmorrhagia gravis metuenda. Mortificationem tumoris hujus accelerat usus fili aquâ Mercuriali aut Arsenicali madefacti: at corpus hic requiritur phlegmaticum, in aliis enim dolor atque inflammatio adeò affligunt ægrotantem, ut rarum sit, filum hoc, brevi effluxo tempore, non tolli: poterit tamen chirurgus, ad symptomatum mitigationem, atque refrigerationem, partem eam quam filum attingit, ung. albo camphorato, rosar. aut simili, penicilli levioris ope, inungere, animo suo interim ægrotantium alterum altero magis patientem esse revolvens.

Cultro solo quod si uti placeat, ut totus auferatur tumor summa ope nitendum, vel alioquin ab ipsa operatione abstinendum, nisi maxima tibi reliquias medicamentis consumendi spes affulgeret. Interim prudenter sibi caveat Chirurgus, ne vasa majora dissecet, quo fluxum sanguinis sedare possit.

III. *Carnem viscerum* Medicus magis tractat quam Chirurgus.

IV. De *Carne glandularum* variis locis in specie agemus. In genere notetur, 1. Glandulas frigidioris temperamenti esse, adeoque medicamenta calida benè, frigida ægrè, perferre.

2. Tunicâ eas investiente erosa aut dissecta, cutem consolidari non posse, antequam glandula tota, cum tunica tegente, ulcere consumpta sit. 3. Medicamenta exedentia ulcera glandularum, paucarum septimanarum spatio, siquidem non curaverint, spem nullam curationis bonæ superesse, ob humorum continuum affluxum. Et hæc ratio est, cur sectione eas tollere plerumque cogamur.

CAP. XII.

De Cute.

CUTIS *est pars similaris spermatica, sanguine exiguo permista, rubicunda, alba, laxa, corpus investiens, & tactui tanquam pro instrumento inserviens.*

Cuticula est instructa, ut tanto magis corpus nostrum tueatur; porisque ubique perforata, ut fuliginibus, vaporibusque inutilibus, exitus detur, *Foraminibus* itidem prædita manifestis, qualia sunt os,

 nasus,

nasus, auris, &c. quorum usus unicuique satis est perspectus.

Venas arteriasque possidet cutanea, imò & nervos. [a]

Usus est Corpus investire, præterquam quod etiam instrumentum sit tactus. [b]

Usus Chirurgicus.

1 *Cutem* ictero, lentiginibus, aliisque æstivis maculis defœdatam *levem pulchramque* reddit aqua hæc:

Aqua Cosmetica Minsichti.

℞. *Thuris alb. Sacchar. cand. an. unc. ij. Hermodactil. alb. Ireos, Florent. Borac. Venet. an. unc. j. Sal. Tartar. Eboris ust. Camphor. an. unc. ß. Flor. lilior. alb. Nenuphar. alb. Malv. hortens alb. an. M. iij. Mell. virgin. unc. iii. Lactis Caprin. libr. iv. Aq. flor. fabar. Rosar. pallid. an. libr. j. ß. A. lilior alb. Sigill. Salomon. an. libr. j.*

Mixta destillentur in B. M.

2. Cicatrices, post variolas, vulnera, aut ambustionem, remanentes cutimque apprime defœdantes, sequentibus tollimus medica-

[a] Cutis Arteriæ, Venæ, &c. copiosissimè implantantur in glandulas minimas ex Illustriss. Stenonis authopsia per totam suam substantiam respersas; qua itidem authopsia constat glandulas illas donari vase excretorio in cuticulam terminato, & valvula tenuissima è cuticula ipsa emanante cooperto, quæ pro varia sua tensione, vel relaxatione, transpirationem per vasa excretoria prædicta peragendam, permittat, vel impediat, liberiorem, vel difficiliorem faciat. Nervos quod attinet illi variam sortiuntur originem, & in papillulis innumeris in cute consistis terminantur, seu potius, easdem papillulas è propria substantia propriisque fibrillis contortis efformant. Jam verò hæ papillulæ impressiones ab omnibus objectis tangibilibus emanantes excipiunt, easdemque per nervos sibi continuatos ad cerebrum usque deferunt, ac propterea verum & legitimum tactus organum audiunt; maximè autem conspiciuntur, & ordinibus geminatis, in rugis prope circularibus, extremos digitos occupantibus, nec non in vola manus, & aliis partibus tactui particulariùs destinatis.

[b] In Cutis usibus Clariss. Author nihil de transpiratione habet, cujus tamen cognitio Medio perquam est necessaria, siquidem è Sanctorii observatione, attentoque examine, tantùm una die *in Regionibus calidis*, per illam evacuatur, quantùm diebus quatuordecim, per alvum, vesicam urinariam, aliasque omnes vias sensibiles, excernitur. Illa autem trāspiratio perficitur ope glandularum cutanearum vas suum excretorium in cuticulam emittentium, de quibus jam satis.

medicamentis, præmisso, si profundiores majoresque fuerint, exedentium primo, hinc Sarcoticorum usu.

♃. Borac. Venet. drachm. iii. Camphor. scrup. j. Fell. bovin. drach. j. Ol. myrrh. drachm. ij. Axung. Capon. unc. ſ.

M. F. *Linimentum.*

Vel

♃. Pulv. radic. serpentar. Ireos an. drachm. iij. Sem. melon. excortic. Raphan. an. drachm. j. Testar. ovor. combust. drachm. ſ. Cret. albæ vulgar. drachm. j. ſ. Thuris drachm. j. Sacchar. cand. drachm. iij. Gumm. Tragac. aq. rosſ. dissol. unc. j. Axung. anseris q. ſ.

M. F. *Linimentum.*

3. Cutem aliquando exasperat SCABIES humida, aliquando sicca, proserpens, exedens, & aliquando maligna. Hæ scabiei differentiæ quasi diversum curationis modum indicant, sed tam exiguæ sunt, ut generalioribus bene cognitis, minimè difficile sit, judiciosè omnia consideranti, in specialioribus ritè procedere.

Causa hujus morbi cùm humor sit *acris*, biliosus, serosus, salsus, pituitæ quandoque mixtus, sæpiùs repetitus usus purgantium, sudoriferorum, emeticorum, venæsectionis, scarificationis, hirudinum, Balnei naturalis aut artificialis, medicamentorum refrigerantium, exsiccantium, atque acrimoniam attemperantium, lotionis itidem & inunctionis multum boni in hoc casu præstat. Paradigma cujusvis singulare exhibere placet.

Decoctum purgans.

R. Rad. Asparag. Graminis, Polypodii, an. drachm. vj. Liquiritiæ drachm. iij. Fol. fumariæ. Cichor. an. M. j. Senn. elect. unc. j. ſ. Rhei optim. unc. ſ. Tamarindor. unc. j. Sem. Anis drachm. ij. Crem. Tart. drachm. iij.

Infusa horis 24. in ſ. q. seri lactis Coq. & Colatur. libr. j. ſ.

Adde

Syr. Diacnic. unc. iij.

M. F. *Apozema.* Dosis unc. iiij.

Vomitorium.

R. Oxysacchar. Vomitiv. Syr. rosat. sol. cum sen. an. unc. j. Aq. fumariæ q. ſ.

M. F. Haustus.

Sudoriferum.

♃. Flor.

℞. Flor Sulphur. Antim. diaphoretic. Sal. card. bened. Lapid. prunell. an drachm. j.

M. F. Pulvis.

Dividendus in vj. Doses æquales.

Balneum.

℞. Rad lapathi acut Bryoniæ an unc. vj. Fol. fumariæ M. vj. Flor. Chamomill. M. iij. Furfur. libr. j. Sulphur. crud. unc. ij. Nitri unc. j. Alumin. unc. j. ſ. Salis commun. unc. ii.

Miſce.

In Scabie gravi atque pertinaci *Pulvis ſerpentum* excellentiſſimum eſt remedium: præparatio ejus hæc eſt. R. Serpentem (menſe Martio, & ante ovorum, ſi haberi poſſit, excluſionem,) eumque, capite & caudâ amputatis, pelle detractâ, viſceribuſque interioribus omnibus (exceptis linguâ, corde & jecore) abjectis, in fornace moderatè calida in pulverem exſiccari permitte. Doſ. à gr. IV. ad XV. Præſtant ſerpentibus *Viperæ* ſimili modo ſiccatæ, etiam in Lepra ipſâ commendabites.

Fomentum.

℞. Gypſi uſt. unc. j. ſ. Calcis. viv. unc. ii. Lithargyr. aur. unc. ſ. Bol. armen. unc. j. Fol. nicotian. ſiccat. unc. iij. Vini alb. Gallic. lib. j. Aq. puræ lib. ii.

Coquantur pariter, & Colatura detur uſui.

Linimentum.

℞. Sulphur. crud. drachm. ij. Sapon. Venet. drachm. j. ſ Nitr. præp. drac. ſ. Lithargir. aur. drachm. ij. Merc. dulcis drachm. j. ſ. Vnguent. alb. Camphorat. unc. j.

Ol. lign. Rhodii gutt. viij.

M. F. *Unguentum.*

CAP XIII.

De Pinguedine, Vnguibus, & Pilis.

PInguedo, Pili, & Vngues an Partibus corporis annumerati debeant, an verò inutilibus corporibus excrementis, diu multumque inter doctos agitatum. Verùm ego nemini bene curatam & pinguedine obſitam cutem invideo, neque de pilis rixari ſoleo, imo non lacerantem unguibus, non facilè lacerabo. Qua de cauſa, ea nec excrementa habenda, cenſeo, nec partes proprie dictas.

Non

Non sunt excrementa, dico, corpora enim sunt communi cum reliquis vitâ nutrimentóque gaudentia, neutiquam alia nutrientia, publicumque in commodum usus obtinent singulares.

Non partes sunt propriè dictæ, circumscriptione enim certâ destituuntur, nullamque operationem specialem edunt. Pinguedo tempore necessitatis & inediæ nutrimentum præbet. Pili verò & ungues sine læsione totius decurtari possunt.

ADEPS, s. PINGUEDO *similaris pars est sanguine constans, mollis, alba, insensilis, calorem nativum conservare, chylificationem adiuvare, motum facilitare, partes siccas humectare, & tempore inediæ corpus nutrire, apta.* [a]

PILUS *pars est similaris, ex abiectissima sanguinis parte producta, partes quasdam tegens, & aliquo modo exornans.*

Exterius *quadratus* est, intus *cavus*. *Coloris* varietas temperamento hominum, ætati, aërisque sive regionis constitutioni, debetur. [b]

UNGUIS

[a] Siquidem hic de pinguedine agitur, aliquid sanè dicendum venit de Membrana Adiposa, uno è corporis communibus tegumentis. Illa autem membrana cuti est subjecta & in multas excavatur cellulas humore pingui & oleoso, per vasa sanguifera advecto, refertas. Nec aliquis hic opponat cum Illustriss. Glissonio humorem ab arteriis depositum rubrum esse debere; quoniam etiam si tota sanguinis massa oculis videatur rubra, propter multitudinem particularum sulphurearum salibus intimiùs unitarum, in se tamen complectitur partes easque sulphureas, sed salibus minimè unitas, atque propterea à rubedine prorsus alienas, quæ à massa separatæ rubrum colorem minimè referunt. Cellulæ prædictæ in infantibus & puellis junioribus, præsertim macrioribus sanguine nonnihil suffunduntur, ut etiam videmus eorumdem medullas colore purpureo tinctas; cujus rei hæc forsitan erit causa, quòd sc. mollior & laxior consistentia juvenilis corporis liberiorem viam præbeat sanguini in partes properanti, sicque cribrationem & filtrationem ejus, seu variarum particularum contentarum separationem, accuratissimè non perficiat.

[b] Pili in ima cute radices suas figunt, & ut inquit Excellent. Malpighius, rotundo & mucoso capitulo in ovali quodam involucro, velùti in florali testa implantantur, indeque foras erumpunt per cutis & cuticulæ poros, sive areas inter fibras & vasa interjectas. Eapropter si illæ areæ, seu illi pori eruptioni prædictæ per certam suam figuram apti, obstruantur, vel figuræ immutationem patiantur (quod in cutis cicatricibus profundioribus evenit) tunc minimè prorumpunt. Tota antiquitas eorum originem & nutrimentum reposuit in fuligine quadam excrementitia; ve-

UNGUIS *est pars similaris, ex parte itidem sanguinis impurissimâ genita, flexilis, dura, digitos ab externis injuriis defendens, & quodammodo exornans.*

Radix ejus ligamento cuidam jungitur, & ob vicinos adsitosque ei tendines sensilis est.

Usus Chirurgicus.

I. Sanguis omni prorsus pinguedine, vel ea ex parte carens, non magnopere commendabilis est. Ejus copia carnosa, unctuositas pinguia, & macies emaciata corpora constituit. Pinguedo hæc sanguinis in partes corporis effusa in pinguedinem naturalem concrescit copiosius in partibus frigidis, v. g. in Ventre imo, Mammis, &c. quam in calidis partibus. Hæc judicium nostrum confirmare possunt, quoties post venæsectionem ex sanguine signa sunt sumenda

rùm præstat illam referre ad peculiarem succum sanguineum in ipsorum radices advectum, & in involucro cui implantantur præparatum, qui per minima vascula totam ipsorum longitudinem occupantia, & microscopii ope facillimè detegenda, ad omnes eorum partes propellitur: sicque eadem ratione nutriuntur ac avium pennæ, muscus, polypodium, nec non aliæ plantæ, in arborum dorsis, vel in ipso terræ sinu excrescentes. Defluunt pili, primò si alimentum ipsis deficiat, vel propter angustationem cutis, vel propter frigoris intensi & continuati, actionem, succorum ad corporis circunferentiam vergentium activitatem ita retundentem, ut in via & ad terminum nondum progressi subsistant, ea de causa hyeme ita exarescunt pili in animalibus, ut ineunte Vere defluant. Deficit præterea pilorum alimentum, cum eo privatur totum corpus, quod experiuntur illi qui longis affliguntur obsidionibus, atque etiam morbis; quibus quoniam per id tempus omnia vitæ sustentandæ necessaria non suppetunt, vel propter morbum debito non præparantur modo, succi alimentarii deficiunt, quibus defraudati pili defluunt. Secundò defluunt pili si erodantur à succis acribus, quales ab arteriis suppeditantur in Alopecia & Mentagra, unde idem perficitur quod per oleum vitrioli, arsenicum, aquas stygias, calcem vivam &c. exteriùs admota perficeretur. Tertiò defluunt pili cùm cellulę, seu involucra in quibus implantantur ita laxantur, ut ex iis facile excidant, quod sane effici potest à sudoribus copiosis, tempestate calida & humida, vestibus & integumentis calidis, sed omnium validissimè ab aqua ferventi cuti affusa. Quartò defluunt pili cùm pori è quibus prorumpere solent restringuntur, imò aliquando coalescunt & obliterantur, sic enim calvities nulla pilorum relinquens vestigia efformatur.

sumenda. Quæ enim superior ejus pars malè plurimis pituita sanguinis, adeoque vitiosa portio, habetur, sępè optimus sanguis est. Hoc igne dignosci potest, nam pinguedo si sit, flammam excitat, si verò phlegma, tunc crepare solet. Huc accedit pinguedinem, quoties in curatione affectus alicujus externi impedimentum aliquod affert, sine dolore aut incommodo ullo, resecari posse.

II. Ungues sæpiùs Fissi sunt, Asperi, vitiosique Coloris. *Causa* vitiosus *humor*, aut aliquid extrinsecus adveniens. Curari vitia hæc possunt sępiùs iterata superflui ablatione, emplastrique seq. impositione.

℞. Resinæ unc. ß. Terebinth. Thuris, Mastich. an. drachm. ij. Sevi hircini, Ceræ virid. an. drachm. v.

M. F. s. a. *Emplastrum.*

Sanguis nonnunquam *sub ungue* hæret *coagulatus*, qui hoc Emplastro dissipari potest.

℞. Rad. ranuncul. Sigil. Salomon. Myrrhæ rubr. an. drachm. j. Gumm. sagapen. unc. j. Ol. nucum drachm. j.

M. F. *Emplastrum.*

In Decidentia Unguium digitale parandum est ex Cerâ viridi, Ladano, Ammoniaco, &c.

III. Defluvium Capillorum frequens malum, cujus Causa febres ardentes, Cephalœa, Lepra, Lues Venerea, similesque morbi alii. Regeneratio hîc nulla expectanda, antequam causa jam aliquo tempore sublata. Hoc facto, externa seq. in usum duci possunt.

℞. Abrotan. Capillor. ven. Malv. Majoran. an. M. j. Cumin. Rad. petroselin. Rad. raphan. Storac. Calamit. & liquid. Myrrhæ rubræ, an. drach. v. Euphorb. Cantharid. an. drachm. j. Gumm. ladan. unc iij. Ol. lilior. alb. unc. j. Sem. urtic. Rom. unc. ß.

Infusa horis 36. in aq. puræ lib. vj. destillentur in B. M.

Vel

℞. Aloës drachm. j. Agaric. Colocynthid. an. drachm. ij. Sem. Eruc. unc. ß. Sal. Chamomil. scrup. ij.

Infundantur horis 24. in Vini alb. Gallic. unc. xv. & Colatura detur usui.

Cap. XIV.

De Sanguinis generatione, ejusque Motu circulari.

HActenus egimus de partibus similaribus, propriè impropriéque sic dictis, ex quibus dissimilares componuntur. Conservationi earum inservit sanguis, uti actionibus inde provenientibus spiritus. Quomodo autem sanguis in corpore nostro generetur, & quotuplices spiritus in eodem reperiantur, nondum nobis satis est perspectum. Hac in re mire inter se scriptores dissentiunt, ut ipsissima veritas quasi in profundissimo puteo latitare videatur. Attamen amor & studium veritatem accurate investigandi mihi libenter concedent, ut sententiam meam aperiam, semper tamen meliori locum cedens.

Sanguificationem hoc modo perfici concipio. Cibus firmior, ore receptus, dentibus comminutus, *salivâque* humectatus, ad chylificationem aliquomodo præparatur.

Saliva hæc unde originem habeat, nemo quod sciam, rectè demonstravit. Derivari posset ex arteriis & nervis, quandoquidem ad glandulas maxillares varios ramulos deducunt, quibus sese *ductus salivales*, noviter inventi, inserunt. Præterea & Salivatio arte excitata huic sententiæ assensum præbere videtur.

At verò, cum tam magnam Salivæ copiam, qualem sæpiùs nos ejicere brevi tempore experimur, arterias nervosque à sanguine separare posse, vix possibile mihi videatur; *Eam ex Ventriculo*, & *Lymphæ ductibus*, quos salivalibus cohærere existimo, ob sequentes rationes derivare malo. [a]

I. Quo-

[a] Nobiliss. Des-Cartes eandem ex parte cum Clariss. Authore de Salivæ origine defendit opinionem, scil. illam è ventriculo per æsophagum deducit, sub forma vaporis qui in ore condensetur; sed hallucinatur uterque, & ille quidem, quòd vasa salivalia suo tempore nondum essent detecta, hic verò, quòd duplex tantùm ejusmodi vas viderit, cùm tamen illa sint plura, imò innumera; nam præter duo interiora, à Clarisl. Warthono, duo exteriora majora, ab Illustriss. Stenone primùm demonstrata. Duo alia juxta Warthoniana sub lingua aperta, & à glandulis duabus conglomeratis Stenonio sublingualibus dictis, assurgentia, à Casparo Barthol.

1. Quoties deglutitio instituitur voluntaria, ex Ventriculo in os ipsum salivam quasi adscendere observamus: prælertim, si cibus potu humectatur.

2. Lingua, Os, & Ventriculus totus communi tunica intus constant.

3. Cibus in ore æquè ac ventriculo saliva commisceri debet.

4. Molestum valde foret inter comedendum continuò bibere, Ventriculo verò facillimum adsumptum liquorem aliquamdiu conservare, atque ex eo sensim portionem aliquam ori communicare.

5. Lymphæ ductus totum corpus pererrant, adeoque & ventriculum & linguam accedunt.

6. Nullum humorem è corpore nostro excerni judico, nisi per ductus peculiares. Adeoque, variis rationibus motus, Lachrymas quoque singulares per canales evacuari censeo, quos diligentior manus, sive nostra fuerit, sive aliorum, aliquando reperiet; imò Nobilissimus Vir *Ludovicus Bilsius*, Anatomicus magnus, jam repertos attestatur, & promittit se eosdem in corpore & figuris veritatis cultoribus demonstraturum.

Si ex

thol. Thom. Filio ann. 1682. primùm detecta; (contra quem tamen de inventione disputat Doctor quidam Lipsiensis, Augusto Quirino Kivino ejusce loci Professori ipsam tribuens, ut constare credit ex corollariis adjunctis dissertationi medicæ de Dyspepsia ann. 1679. 3. Octobr. sub præsidio prædicti viri habitæ, quorum primum distinctissimè de hisce vasis, eorumque origine, decursu, & orificiis verba facit.) Et alia duo à glandula utrinque intra orbitam cranii sita, musculum intra oculum abducentem, & ossis jugalis partem supremam, è pluribus surculis in unum utrinque truncum coëuntibus, ad secundum dentem molarem (à posterioribus numerando) superioris maxillæ, descendentia, ibique orificiis in suprema utrinque gingivæ parte conspicuis, manifesta; quorum cognitio debetur diligentiæ Clar. Ant. Nuck, Anatomici Hagiens. Celeberr. dexterr. innumera præterea minima reperiuntur in toto palato, faucibus, &c. quæ per compressionem prædictarum partium facillimo demonstrantur negotio, dum sic sc. per ea omnia liquoris salivalis in glandulis subjectis, unde producuntur, contenti & expressi, guttulæ emanantes conspiciuntur. Nec est quod mireris per vias jam à nobis assignatas abundantem salivam continuo excerni posse, imò in horrenda à mercurio concitata salivatione, abundantissimam, siquidem majores arteriæ glandulas unde oriuntur ductus VVarthoniani, Stenoniani, Bartholiniani, & Nuckiani irrigant, in iisque lympham seu salivam copiosam deponunt, & præterea

Si ex me quæras qualis sit naturæ saliva? Respondeo eam habere *salsam*. Nec tamen semper necessarium est, salsedinem hanc lingua percipi, quod salium artificialium naturam cognoscentes, satis sciunt. Alimentis potulentisque omnibus sal aliquod naturale inesse certum est, certum quoque non tantum ciborum commixtionem atque coctionem Sal adjuvare; sed etiam ad humorum fermentationem promovendam plurimum conferre. [b]

Ductus Salivales, quorum jam sæpiùs facta mentio, *Tunicâ* forti satis constant, ureteribus haud absimiles, nisi quod minores.

Utroque latere *unus* est.

Originem ducunt, variis radicibus instructi ex glandula quadam magna tendini musculi digastrici incumbente, haud procul à corona maxillæ inferioris. Hinc, sub lingua, supra paris nostri octavi nervum magnum, ad interiora oris decurrunt, ubi in glandulis duabus raninis linguæ vinculo adjacentibus terminantur, ex quibus variè perforatis saliva in os exit. Porrò scripta VVhartoni, Glissonii & Joh. ab Horne curiositati tuæ satisfacient. [c]

Dentibus sic comminutus & ore sic præparatus cibus per *æsophagum*, musculorum propriorum opera, in *Ventriculum* defertur. Hic, quo melius eum conservet, undique se mox constringit, unde *orificium*

terea innumera arteriolarum capillamenta alias omnes glandulas minores faucium, palati &c. perreptant, quæ succi salivalis multum suppetunt, præsertim cùm mercurii ope exagitatur sanguis ejusque serum, & sublimantur varia salia in ipsis contenta, quæ suo in capitis glandulas appulsu vias non tantùm sero excernendo reserant, sed etiam idem serum dissolvunt, sicque fluidius & excretioni aptius atque promptius reddunt. Rationes quas Author adfert in suæ sententiæ probationem nullius sunt ponderis, pro oppugnanda demonstratione ex parte proposita, itaque illis minimè immoramur.

[b] Nobiliss. Franc. De le Boë Sylvius affirmat salivam in se continere multum aquæ, parum spiritus volatilis, & minimum salis lixiviosi cum olei spiritusque acidi tantillo misti, temperatique. Unde deducit in illa contineri fermentum aptissimum, quo deficiente vel vitiato, alimentorum in ventriculo coctio non parum interturbetur. Propterea omnibus alimentis facillimè admiscetur saliva, imò argento vivo associatur.

[c] De Ductibus Salivalibus jam quædam diximus; qui plura voluerit consulat non tãtum Warthonum de Glandulis

cium ipsius *superius* arctè clauditur, *inferius* vero laxe tantum, ut chylus, etiam levissimè pressus, ibi exitum inveniret.

Ventriculo receptus cibus, saliva, potu, propriaque humiditate undique humectatus, per calorem nativum illico decoqui incipit. [d] *Ordo* hîc neutiquam is observatur, qui in assumptione cibi observatus erat. Verum equidem, in principio eo ordine disposita assumpta observavi, quo ab animali, quod dissecatur, fuerant ingesta, at postea, ventriculus, continuò digerens, cibum illum qui facilis coctionis est, primò ad intestina ablegat, nec ullo modo, usque dum etiam alius concoctus, eum detinet, quod evidenter satis alvi dejectiones vomitusque declarant, modo excreta inspicere placeat. [e]

Conco-

dulis, sed etiam Stenonis Observationum de Glandulis oris tractatulum, Caspar. Bartholin. de Ductu salival. hactenus non descripto Observation. Anatomicam, Anton. Nuck de Ductu Salivali Novo &c. tractatum: & præterea Schneiderum de Catharris.

[d] Coctionem alimentorum in Ventriculo quod attinet, credimus illam sequentibus mediis perfici. Sc. portio alimenti cocti in rugis ventriculi relinquitur, quæ salivæ perpetuò deglutitæ immista, à spiritibus per hujus visceris nervos appellentibus, ut & à calore tam proprio, quàm vicinarum partium, exagitatur, & ad fermentandum impellitur: Sic ejus salsæ particulæ ad statum fusionis liquantur, ita ut in sulphureas & satis paucas, & forsitan præ tenuitate & volatilitate partim inter fermentandum per visceris poros aliasque vias avolantes, prædominium conquirant & specifico modo acescant, atque aptæ evadant cibis priùs in ore per masticationem & salivæ admistionem præparatis citissimè penetrandis eorumque compagi pro chylificatione peragenda dissolvendæ.

[e] Tempus seu spatium quo chylificatio in stomacho peragitur Noachus Sassius, observationibus Bilsii fretus, confidenter admodum assignat. Si canis, inquit, solo lacte dulci nutritus fuerit, tunc post duas circiter horas chylificationē perfectam esse demonstrari potest. Si isti lacti admistus fuerit panis albus, tunc chylificatio tribus horis, aut paulò minori spatio, absolvitur. Si lac cum farina triticea in pultem excoctum, & sic à cane comestum fuerit, requiruntur ad minimum quatuor horæ, antequam chylus in vasis lacteis demonstrari possit. Si verò canis solo pane siligineo fuerit nutritus, vix sex horarum spatio chylificatio perficietur. Quæ omnia ex parte demonstrant qui cibi citiùs & faciliùs, qui itidem tardiùs & difficiliùs, in ventriculo coquantur; sed verum tempus variorum ciborum coctionibus necessarium non satis præfiniunt. Nam præterquam

Concoctus cibus albedinem assumit, qualis & in cremore lactis, & hic *Chylus* dicitur. [f]

Chylus *ex Ventriculo per pylorum Intestina* intrat, in quibus notabilis *peristal-*

ter quàm quòd ab experimentis allatis nihil omnino concludendum venit pro ventriculo humano, & coctione in ipso perficienda, quoniam à canino prorsus differt: omnium etiam canum ventriculi eadem ratione non sunt dispositi, & succi fermentacei istius partis, in variis unius ejusdemque speciei individuis multùm differunt; unde fallax est conclusio quæ à quibusdam tantùm experimentis elicitur. Credimus tamen peritissimum anatomicum easdem observationes sæpiùs instituisse, superque iis pluries repetitis, quæ jam ex ipso retulimus affirmasse Verùm superest scrupulus, an sc. intelligendus sit de totali alimentorum coctione, an verò de partiali tantùm eorumdem attritione? Novimus uno eodemque tempore non dissolvi omnes ingesti alimenti particulas, atque una è ventriculo non excidere, ut bene asserit Clariss. Author, sed tenuiores à crassioribus primò separatas, per pylorum in intestina illabi, indeque in lacteas abire, sub forma chyli perfecti ibidem visendas, dum cæterarum ulteriori elaborationi incumbit ventriculus. Nos itaque, cùm nihil admodum certi super hoc negotio, nec in propriis, nec in alienis observationibus, habeamus, & videamus idem etiam numero animal, variis temporibus, variè eadem excoquere alimenta, concludimus certum & determinatum aliquod spatium illi coctioni non posse præfiniri. Nam ut eleganter exclamantem ventriculum introducit Clariss. Svvallue, in sua de querelis & opprobriis ventriculi dissertatione *p. m.* 49. Lacticiniis vix horulam, non integras oleribus duas impẽdo. Ne id quidem temporis piscium mollities sibi deposcit. Panificia compactiora quaternis vix horis in cremorem mihi cogibilia sunt, & quò quidque ex carnibus durius, eò protractius ac spissius exigit officium meum. Recusat ovilla, nec patitur bubula, sex septemvè horis suam frangi pertinaciam. Singulis tamen ne quidem ipse ego spatium suum præfinire possim. Jam alacrior mihi fermentalis succus, jam substantia mea mage fortiter facit: etiam usibus despoliantur suis, enervanturque haud raro. Taceo jam enim quamplurimos casus, qui negotium interturbant: nunc hoc, nunc illud est, quibus languidus dego. Hæc enim mea miseria, hinc meæ lachrymæ, quòd constare mihi ab externis incursibus nequeam, quòd muneri meo infringendo tot ac tantis erroribus expositus sim. Tam fæcunda mihi hæc mala, ut semper in chylificando finem debitum non assequar.

[f] Chylus propterea albus est, quòd particulæ alimenti salinæ cum sulphureis dissolutæ, ventriculi fermento acidiusculo commisceantur. Sic videmus liquores sale & sulphure imprægnatos affuso acido lactescere. Interea hic color in ventriculo obscuratur, & ad cinereum ut plurimum vergit, ob ab-

peristalticus motus, Ex hoc *Venæ lacteæ* partibus alendis utile sugunt, & inutile per alvum ejicitur. g.

Venæ

ob admistas partes excremẽtitias, perfectæ dissolutioni ob terrestreitatem aliasque inimicas qualitates ineptas: at verò chylus in intestino à particulis memoratis separatus, nec non ulteriùs acidiusculo pancreatico admistus, albescit magis magisque, donec sub forma lactis in vasis, inde lacteis dictis, visatur. Hic audire est Clar. Moëbium qui in Fundam. suis Medic. Tractatu de ventriculo, habet. Qui dicunt, chylum esse album intelligendi sunt de chylo propriè ita dicto, non de latè sumpto, qui sæpiùs diversi coloris. Hinc videmus, chylum in ventriculo esse vel cinereum, vel pro diversitate cibariorum interdum nigricantem, flavescentem, vel etiam virescentem. In boum & vaccarum ventriculis chylus sæpè planè viridis, ob herbas, & gramina ingesta: quod in ovibus sæpiusculè etiam observavimus. In lupi stomacho nigricantem massam; in porco fruméto saturato, albescentem deprehendimus. In homine à pane, carnibus, pulte, leguminibusve assumptis, non potest non esse chylus succus ptisanæ cremori similis; qui tamen variat, si alieni coloris cibaria fuerint ingesta. Illis minimè refragantur quæ superiùs diximus, siquidem etiamsi asseramus chylum esse album, agnoscimus tamen illum à particulis excremẽtitiis, pro ratione alimẽtorum vario colore tinctis, ipsique immistis variè aliquãdo quoad colorem immutari posse, donec abjecto excremento admisto, & puro puto in lacteas delato ibi se visui album obtrudat. Agnoscimus præterea, sicut reperiuntur animalia quæ sine vero sanguine vivunt, & in quorum vasis circulatur tantùm humor serosus, vel purus, vel variis coloribus infectus; Sic repertum iri quædam in quibus chylus, suo modo purus, minùs albescet, & alienis tingetur coloribus. Itaque dum pronunciamus cum Clariss. Authore chylum esse album, illud intelligi volumus de homine & maxima animalium parte, & de chylo eorumdem puro, non verò absolutè quasi in nullo prorsus subjecto alium indueret colorem. Apud tinctores ab unione variarum salium & sulphurum diversi prorsus enascũtur colores multisque modis immutantur. Jam verò quis nescit variare ventriculi fermentum in variis animalium speciebus, & variam admodum esse ciborum quibus vescuntur indolem: unde evenire potest ut è variis eorumdem unionibus varii etiam effingantur colores in chylo visendi, quos tamen quoniam assequi nondum licuit sufficiat hæc in genere, & forsitan etiam fusiùs, enarrasse. Unicum tantùm addimus sc. chylum purum ut plurimum ad instar lactis non tantum album, sed etiam dulcem esse, idque propter spiritus alimenti sulphureos fermẽtatione excitatos & ita salibus fusis admistos, ut ipsorum temperent acredinem, plusque virium non sinant, quam quod condiendo chylo necessarium est.

g Clarissimus Author cum veteribus chylum ex intestinis educturus uni-

Venæ Lacteæ membrana constant tenuissima, valvulisque variis, ab hepate versus glandulas extensis, præditæ sunt; per mesenterium totum distribuuntur, sicque in intestina tenuia, imprimis jejunum, maxima parte deferuntur. Nec tamen crassa iis omnino destituuntur, ne quid nutrititii pereat.

Ab intestino, & Vasa hæc, & Chylus iis contentus, tres *Chyli glandulas* accedunt, quarum maxima in medio mesenterii est, *Pancreas* Asellii dicta, duæ reliquæ minores, *Glandulæ Lumbares* vocatæ, circa renem sinistrum sitæ.

Quævis harum glandularum Ramum emittit, qui supra renem sinistrum conjuncti Vas unicum, Vena lactea magna dictum, pennæ majoris magnitudinem habens, constituunt.

Vena hæc *Lactea magna*, inter Arteriam aortam & Vertebras lumborum residens, pinguedine occultata, superiora petit, supra cor œsophago ferè innixa, sicque ad *Venam subclaviam sinistram* properat, in qua ramo uno, duplici, aut triplici desinit. Valvula hîc subtilissima occurrit mucrone suo Venæ interiora spectans, ne regredi chylus, aut ulterius ad brachium decurrere, queat. Ex subclaviâ hac *chylus* per truncum Venæ cavæ adscendentem in Cordis ventriculum *dextrum* descendit, ut in eo, ope caloris, virtutisque naturalis, in *sanguinem* mutetur.

In

cè ad attractionem confugit, quæ merum est figmentum & sanæ Philosophiæ adversum. Propterea Neoterici quamplurimi ab hac opinione recessuri affirmârunt chyli motu intestinorum peristaltico variè agitati particulas per poros interioris intestinorum tunicæ configuratione consimiles facillimè transmitti, atque à lactearum orificiis pone ipsam sitis excipi. Verùm etiam si hæc omnia authoribus suis concederemus non minùs assereremus præter mechanicæ leges chymiam etiam huc in consortium esse advocandam; Dum confundetur chylus cum excremento vix ac ne vix quidem in lacteas, nisi ex parte trãsmittetur, qualiscunque tandem sit pororum configuratio illique excipiendo aptitudo. Nam non sufficit illa aptitudo si particulæ excipiendæ non sint liberæ atque sui juris. Itaque succi pancreatici atque glandularum intestinalium actio hic omnino necessaria, ut videbitur, dum de illis agetur inferiùs. Præterea pororũ configuratio non ea intelligẽda quæ unius tãtum generis particulis, *v. g.* Sulphureis, salinis aut aqueis, admittendis, apta sit, sed ejus sortis quæ miscellam etiam cõpositissimam, dummodo satis moveatur satisque attenuetur, excipiat. Unde etiamsi variet

natura

In Sanguinem conversus per *Arteriam Pulmonalem* ad *Pulmones* transit, qui partim etiam ex eo nutriuntur; reliquus verò per *Venam pulmonalem* ad *Ventriculum Cordis sinistrum* pergit, ut perfectius elaboretur, & deinde per arteriam magnam omnibus corporis partibus ad earum nutritionem vitæque conservationem communicetur.

Hæ viæ quibusdam non placent, malunt enim Venas mesaraicas Veteribus jam notas, maximéque decantatas retinere, quam novam aliquam veritatem recipere: Adeoque chylum hac via ad Hepar cum sanguine commodissimè moveri posse dicunt, cum sanguinem venosum non ab hepate ad intestina (quæ falsa antiquorum sententia fuit) sed verò ab intestinis ad hepar moveri, sicque contrarium liquoris utriusque motum minimè hîc dari, jam satis cognitum.

Sed verò, præterquam quod dicta hæc probabili potius ratiocinationi, priscoque in hepar amori, quam Argumentis naturalibus atque demonstrativis, qualia hic requiruntur, innitantur, nihil etiam habent quod respondeant. [h]

I. Quis natura chyli, pro varia indole alimenti ex quo conficitur, varioque salium & sulphurum ex quibus constituitur genio, non tamen minùs in chylifera vasa defertur. Concludendum itaque ad chyli percolationem requiri primò poros intestinorum tunica interiori, eosque exiguos, minimeque directos, ne facilè à solidioribus particulis penetrentur, sed tantum ab illis quæ se variè flectentes & contorquentes mæandros tam impeditos percurrere valeant. Secundò requiri motum in intestinis, quo materia contenta variè agitetur, sursum deorsumque impluries feratur, ut poris nihil excidat quod in eos introduci aptum sit. Tertiò requiri tenuitatem, mobilitatem atque fluxibilitatem in partibus chyli, quo facillimè in exiguos poros intrudi & ulterius in eorum mæandris pergere valeant, donec ad optatam deventum sit viam. Quartò requiri separationem particularum chyli à particulis excrementi, ut poris crustæ villosæ admotæ ab iisdem excipiantur, utque ipsorum motus minimè impediatur ab implicita unione, aut potius confusione cum excremento, unde minus liberè ad colatorium vergerent. Sic videmus serum lactis, dum massæ particulis caseosis & butyraceis immiscetur minus aptum esse per cartã emporeticam transmitti, at verò si acido affuso priùs separatio instituatur, tunc facillimè per eandem percolari. Si itaque in aliqua ex his requisitis conditionibus vitium adsit imperfecta evadet corporis nutritio per chylum in sanguinem devehendum peragenda.

[h] Viæ quas affectat chylus ex intestinis emissus, ut bene advertit Clariss. Author, nullæ aliæ apud veteres celebrantur quàm mesaraicæ; verùm

1. Quis Venarum Lactearum usus?

2. Cur principium earum in intestinis?

3. Cur Valvulæ ita constitutæ, ut chyli ad intestina regressum impediant?

4. Cur omnes unà cum Chylo glandulas chyli accedant; nulla Hepar?

5. Cur Venæ Lacteæ magnæ conjungantur?

6. Quem in finem Chylus hic Venas subclavias intret? quæ omnia in corpore ipso ad oculum demonstrari possunt.

Sanguinis pars illa, quæ in totum haud inutilis, ad nutritionem tamen inepta, ex Arteriis, Venis ubique per anastomoses [1] junctis. Venam Cavam & Portæ ingreditur, sicque, iis mediantibus, in *Hepar* & *Cor* reducitur, quo emendetur, iterumque coquatur.

Non solùm sanguinem per venam cavam deferri dico *in cor*, sed & per venam portæ in *hepar*: quod hisce rationibus comprobabo.

1. *Hepar viscerum omnium maximum*: non quod velim, principatum ejus à magnitudine debere, (vide cap. 2.) sed quod naturam in microcosmo vastum adeò corpus haud condidisse, æstimem, nisi operationis alicujus insignioris gratiâ.

2. *Vena ejus maxima, magno orificio prodiens, cor illicò accedit, atque ingreditur*. Quæ necessitas venam cavam ramis adeò numerosis per hepar

neorum vasorum rete ab iisdem emanante irrigantur, non absimili forma, ac videmus in arborum foliis, ideò sanguis ab arteriis citra ligaturam, in hos continuatos retis ramos, nudis oculis inconspicuos, totumque membranæ amplum spatium excurrentes, derivari potest, & ex his consueta naturæ via paratur, in comites propagines reticularis venæ, & tandem in ramum venæ arteriam ligatam concomitantis: videmus enim tam facilem esse progressum ab extremis arteriis, meatibusque carnium ad venas, ut post obitum tota ferè sanguinis massa undique confluens in venis majoribus recolligatur. Qui plura super chyli vera via voluerit, eaque demonstrationibus & experimentis, quibus sanæ mentis homini, obloqui minimè liceat, innixa, consulat tractatum de Corde Louveri *cap.* 5. in quo de Chyli transitu & transmutatione in sanguinem agitur. Hisce omnibus adde rationes ab Authore nostro hic assignatas.

[1] Contra hoc jam suprà aliquid adduximus, quod non opus est hic repetamus.

hepar distributam, mox in cor ipsum adscendere? siquidem sanguinem reducere debuisset haud emendatum, truncus ipsius similiter ac ille qui Arteriæ est aortæ, secundum corporis longitudinem ad cor potuisset ascendere, hepate insalutato, maximè cum vena portæ, circa hepar, vias sanguinem totum à bile liberandi sufficientes exhibeat. Sanguinem recipere debuit in hepate coctum, eundemque cordi adferre.

3. *Color rubicundus est.* Album quandoque id inveniri, pallidum, flavum, viride, benè scio, at morbis coloris adscribendus, minimè naturali constitutioni, in omni enim corpore perfectè sano rubicundum reperitur. Quid mirum, hepar rubrum, ubi debilitatem incurrit, albedinem contrahere? nunquid facies rubra albescit corpore malè se habente; Quam facilè iterum hepar bilem separans colore flavo aut viridi tingitur? Notum quoque primis xx. aut xxx. à conceptione diebus hepar naturaliter album inveniri, nec rubedinem assumere, priusquam sanguis maternus (de quo recentiorum quidam longe alia proponunt) ad nutritionem partium jam conformatarum accedit, quod idem in spermaticis omnibus obtinet, ipso etiam corde. Sed an exinde concludes, colorem rubrum hepati tantum accidere, nec proprium ipsi magis esse, quam est ipsis musculis, qui tamen sanguinem idcircò non conficiunt? Ad hæc respondeo, Sanguinem adfluentem adeò necessarium hîc, hepatique ita appropriari, ut sine eo perfectum hepar dici nequeat. Quin & color, substantia, vasorumque numerus diversimode adeò, in musculo & hepate se habent, ut nullo modo partes sibi similes dici mereantur. Et quid absurdi in eo: *Musculum sanguificare*, cùm etiam cor ipsum Anatomicorum atque Philosophorum Principibus, musculus constituatur?

4. *Sanguis maternus per venam umbilicalem Hepar prius infantis accedit quam Cor.* Et valvulæ & ligaturæ sanguinem arteriosum per arterias umbilicales à fœtu ad uterum, venosum verò per venam umbilicalem ab utero ad fœtum, moveri, evidentissime demonstrant. Sanguine verò materno an nutriatur fœtus, an verò humore externo, similiter ac pullus nutritur in ovo, perinde hoc mihi est: cùm sanguinem, sive à matre proveniat, sive à fœtu, prius hepar accedere con-

re constet, antequam cor ingrediatur. [k]

5. *Bilis à sanguine in Hepate separatur.* Unusquisque enim novit, separationem nullam sine prçviâ coctione fieri posse.

Ex his omnibus aliud colligere nequeo, quàm, sanguinem refluum per venam portæ hepati adferri, ut in eo purificetur, adeoque aliquo modo coquatur, quo in opere suo, quod est perfectiorem reddere sanguinem, cor [l] sublevetur; maximè, cum ob continuam, eamque necessariam pulsationem, non adeo diu in eo moram trahere sanguis possit. Et hanc ob rationem etiam sanguinem universum motu circulari moveri debere censeo.

In hepate confectus sanguis modo c. 8. tradito, *Venam cavam*; hinc *Cor* ipsum intrat.

Et sic Regium illud Hepar, tempore eo, quo tolluntur reges, potestate limitatâ uti potest, atque cum honore in regno suo permanere.

Sed quid cum melancholico *Splene*, qui multos ridere facit? Accusatores hîc se offerunt plures, nec pauciores Excusatores.

1. Excrementorum receptaculum Hippocrati Græcorum doctissimo neutiquam habitum fuisse, vel ex eo liquet, quod alterum Hepar Lienem dixerit.

2. Venarum arteriarumque insignis numerus, adeoque spirituum vitalium abundantia, excrementa hîc colligi minimè permittunt.

3. Cavitate destituitur commodâ, quâ succus melancholicus, fœculentus, recipi possit.

4. Quod si cavitatem hîc nullam requiri censeas, parenchyma ipsum densum nimis est, nec porosum satis, adeoque ad receptionem

[k] Revera vena umbilicalis ad hepar accedit, & in ejus sinum sanguinem contētum defert; sed quoniam in fœtu è medio sinu illo tubulus nascitur venosus qui ad venam cavā assurgit; quis non videt maximam sanguinis prædicti partem, nulla per hepatis intricatissimas vias excursione facta, in venam cavam facessuram? Tubulus ille æquè ac portio venæ umbilicalis, quæ ex hepate ad umbilicum assurgit, in ligamentum convertitur, postquam in lucem productus est fœtus.

[l] Hodie apud plerosque, eos que doctissimos Anatomicos meritò dubitatur, an sanguis in corde perfectior evadat, atque musculus hic speciali privilegio sit musculus sanguificans; cùm multò probabilius ipsis videatur aimathosim universaliori perfici operatione,

nem crassi ejusmodi humoris ineptum: qui etiam naturaliter nunquam in eo reperitur.

5. Vastum nimis viscus est, quam ut vili ejusmodi officio fungatur.

6. In demortuis hominibus, etiam quibus tristitia mortis causa fuit, partium internarum examen instituenti Anatomico, nulla ferè occurrit, quæ minus à statu naturali recessit Liene, Corde solo excepto, utpote illud Spiritus vitales insigniter adeò defendunt, ut minus aliis partibus afficiatur. Intestinis, Renibus, Vesicæ fellis, & Vesicæ urinariæ rarius hæc obtingunt. [m]

Quis ergo ejus *usus*? Humorem elaborat acidum, valdè necessarium, minimè excrementitium, eumque sanguini fermenti instar commiscet, quo & perfectior evadat, & ad motum circularem aptior.

Humori huic materiam præbet, meo judicio, Sal sanguinis, quo, ne corrumpatur, magnopere indiget. At verò ex cibo potuvè sal hoc cum proveniat, nunquam adeò purum est, quin ad perfectiorem statum in corpore nostro perduci necesse habeat. Hoc volo:

Supremus Regum Cor est, huic duo alii subjecti Hepar & Lien (in gratiam Veterum similitudine hac ut utar, concedatis quæso) *Cor* Sanguinem efficit. *Hepar* coctionem repetit, bilemque separat. *Lien* ex sale ejus, vi insitâ liquorem producit acidum quem, ut fermentum, per Ramum splenicum venosum, sanguini miscet, quo & perfectior fiat, & ad circulationem magis aptus. Excremen-

ratione, sc. variis per arterias & venas secretionibus, interjectasque carnes & viscera circuitionibus, contritionibus, & alicubi etiam forsan fermentationibus.

[m] Credimus quidem cum Clariss. Authore, Lienem vili excrementorum asservandorum officio non esse destinatum, sed tamen non inde concludimus nulla excrementa in illo posse accumulari. Quòd cavitate ampla non gaudeat, ratio non valet; quòd illius parenchima densum sit nimis & minùs porosum falsum est, nam ut infra demonstrabimus, non tantum porosum est, sed in cellulas innumeras excavatur, ad quas cellulas perveniunt extrema arteriarum capillamenta, ut ex iisdem nascuntur extremæ venæ splenicæ radices. Interea rarum est satis splenem ejusmodi aggestionibus affici quod plurium Clariss. Anatomicorum cum Authore nostro inspectione anatomica satis probatur.

[n] Hic

mentitium si quid hic separetur, id omne per arteriam Cœliacam & Hæmorrhoidales ad intestina ablegat.[n]

Quod si contradictorium alicui videatur ex sale humorem provenire acidum, huic spiritum salis offerimus gustandum.

Jam ante annos XVI. de usu Lienis singularia quædam in lucem produxit Anatomicus summus *Franciscus Sylvius*. Censebat is, sanguinem in solis ventriculis Cordis non perfici, nec eum à Corde per arterias ad partes omnes corporis deferri, solius nutritionis gratiâ, sed verò in visceribus reliquis aliquam quoque mutationem eum subire, *Lienem* speciatim *sanguinem arteriosum ulterius excoquere, atque ad gradum sublimiorem perducere, imo plus quam perficere*: adeo ut quodammodo sanguis fermenti naturam induat, & brevi tempore insignem massæ portionem aciditate donare queat. Eodem modo affirmat sanguinem in liene magis ac magis excoctum vires accipere, quibus refluus & debilitatus sanguis refici, & cum chylo præparari potest, ut tanto facilius celeriusque in sanguinem convertatur. Rationes quas producit hæ sunt:

1. Sanguinis multo majorem copiam Lien à Corde accipit, quam ad nutritionem indiget.

2. Nullam aliam per viam regredi is in Cor potest, quam per Venæ cavæ & portæ Ramos. Quæ enim de vase brevi hactenus tradita, ridiculis figmentis annumeranda censeo, uti in apertis cadaveribus ipse & alii evidentissimè demonstrarunt.

3. Cùm sanguis hic sanguini refluo, & chylo ad Cor properanti continuò misceatur, excrementum non debuit esse; sic enim partes nobiles, totumque corpus, minimè purgarentur, sed magis læderentur.

4. Chimia jam dudum tales mutationes quotidie in naturâ contingere ipsum docuit.

Pars

[n] Hic Clariss. Author ad circulationis leges non satis attendit. Arteria Cæliaca nihil prorsus à Liene accipit, nec aliter cum eodem communicat, quàm portionem sanguinis contenti per ramum splenicum in illum devehendo: propterea igitur malè asseritur, si quid excrementitium in Liene separetur, id omne per Arteriam Cæliacam & Hæmorrhoidales ad intestina ablegari.

[o] Qui

Pars reliqua sanguinis, corpori inutilis, adeoque excrementitia per *intestina*, *ureteres*, *poros cutis*, *&c.* expellitur, de quibus plura hîc addere haud necessarium. At vias novas aquosas nunc describere cogimur, in quas Anatomiæ studiosi diu multumque inquisiverunt.

DUCTUS AQUOSI, VASA LYMPHATICA *principium* sumunt & ab Hepate, & præsertim ab artubus externis, succumque liquidum accipiunt ab arteriis quibuscum participant.

Ab Hepate qui proveniunt, Venam portæ amplectuntur, sicque tortuosè glandulas chyli mesaraicas accedunt, similiter ac illi qui à pedibus adscendunt. Hinc aquam suam Venæ lacteæ magnæ exhibent, quæ, ut supra indicatum, chylum cordi adfert.

Qui à brachiis originem habent venis ubique incumbunt atque accumbunt, usque dum ad venam subclaviam pervenerint, quam eo circiter loco, quò vena lactea magna eam ingreditur, intrant, valvulâ singulari, circa introitum, instructi, sicque omnem simul Lympham Cordi adferunt.

Lympha hæc *dulcis* est, neutiquam, ut urina, salsa.

Vasa ipsa *tunicâ* constant subtilissimâ, unde ruptura eorum facilis.

Usus eorum mihi videtur, lympham superfluam ex arteriis suscipere, & ad chyli glandulas, lacteamque venam deferre, quo sic liquidior factus chylus per vias angustiores commodius moveri possit; hinc eandem sanguini arterioso reddere, quo partium humidarum nutritioni, calidarum vero refrigerationi atque humectationi inserviat °

Clarius ut constet, quo modo jam dicta in Corpore nostro fieri concipiam, hæc habe.

Cibus

° Qui plura de vasis lymphaticis voluerit, consulat quæ Illustrissimi Thomas Bartholinus, Olaus Rudbeckus, Fredericus Ruischius, aliique, hac in materia accuratissimè scripserunt. Non sic tamen integra lymphaticorum historia, quam nullus hactenus perfecit, aut systemate ad modum eorum quo arteriæ & venæ demonstrantur, absoluto, complexus est, habebitur; & revera illi demonstrationi multa adhuc dum desunt, nec diligentiæ accuratissimorum Anatomicorum datum fuit, rimari ultimas lymphicorum horumcè valorum, tum in carnibus, tum in

Cibus in Ventriculo convertitur in Chylum, huic pars potus separata miscetur. Mixtura hæc, per Glandulas chyli, Venamque lacteam magnam in Cor defertur, ubi in Sanguinem, arteriis mediantibus, in totum corpus deferendum, mutatur. Sanguinis hujus pars quævis partes corporis ejus temperamento convenientes nutrit, calida scil. calidas, sicca siccas, humida humidas &c. Quod hîc ineptum reduci debet, quo perficiatur. Ad hoc Venas cur minus sufficientes, commodasque vias dicamus, quarum officium scimus esse, sanguinem non satis coctum ad Cor reducere? Ratio videtur, quod in vasis semper permanens lympha sanguinem tenuem nimis reddidisset, sicque naturali consistentia ac viribus privasset.

Ex omnibus hisce clare & distinctè propositis, satis liquet, quid sit CIRCULATIO SANGUINIS; *Motus* nempè *continuus sanguinis ex arteriis in Venam Cavam & Portæ, ad Hepar & Cor, ut in iis elaboretur ad nutritionem & vitam totius corporis.* [p]

Ex subtilissima sanguinis parte SPIRITUS producuntur, qui duplices sunt:

1. *Vitales*, qui in Corde geniti Vitam corporis partibus adferunt.
2. *Animales*, qui ex vitalibus in cerebro elaborati sensum motumque corpori impertiunt.

Naturales eo tempore quo Circulatio sanguinis inventa interiere.

Usus Chirurgicus.

1. *Ductus Salivales*, quoties linguæ frenum dissecandum, Vena Ranina

in visceribus, &c. distributiones, nedum trunci omnes etiam majores ipsis patuerunt: Interim difficultatibus hisce non perterritus Clariss. Anton. Nuck Lymphographiam generalem in sua ad tractatum de Novo Salivali Ductu, Saliva &c. præfatione, postquam nobis promisisset promissi fidem in sequentibus liberavit, sicque unicuique anatomicis innutrito deliciis votis respondit.

[p] Per arterias sanguis è corde in omnia viscera, omnesque artus propellitur; per venas ex iisdem visceribus & artubus in cor reducitur. Hæc sanguinis circulatio facillimo negotio demonstrari potest, per ligaturas, injectiones, valvularum venarum dispositionem de qua supra capite de venis, ut & per alia media, quibus describendis hic non immoramur; nam omnibus qui anatomiam tantùm salutarunt satis superque sunt nota.

nina aperienda, aut alius linguæ morbus manu Chirurgi curandus, glandulas eas parvas in quibus terminantur, respicere suadent, ne, siquidem phlebotomio lædantur, salivatio continua excitetur.

Glandula quoque *magna Colli*, ex qua ductus hi originem trahunt, ubi inflammatione corripitur, Mercurii usum non permittit, nam facillimè hinc salivatio noxia excitari posset.

2. *Venæ Lacteæ, majores, minoresvè*, ex contusione aut Vulnere tam graviter sæpè afficiuntur, ut chylum ad Cor deferre nequeant: & licet vulnus optime & citissime sanaveris, æger tamen postea in phtisin prolabitur, quam inevitabilis mors sequitur. Hæc veritas Chirurgum à multis defendet calumniis.

In pueris, imo & adultioribus, frequens Abdominis induratio atque inflatio, cujus Causa glandularum mesaraicarum durities. Chylo hæc non nisi tenui ad Venam Lacteam magnum transitum concedit, undè caro musculorum flaccescit, corpus ponderosum redditur atque lassum, imò tandem febris & extabescentiæ inducuntur. Externo hoc linimento absque magno labore malum hoc tollere soleo.

℞. *Vng. altheæ Compos. unc. j. Arthanit. Martiat. an. drachm. ij. Ol. lilior. albor. Chamomillæ an. drachm. iij.*

M. F. *Linimentum.*

Internè hic valdè prosunt Rotulæ seq. toto curationis tempore masticandæ.

℞. *Chalyb. præp. Oc. cancr. præp. an. scrup. j. Tart. vitriolat. drachm. ſ. Lapid. prunell. gr.* xvj. *Spec. aromatic. rosat. scrup.* j. *Sacchar. alb. unc. ij.*

M. F. s. a. *Rotulæ.*

Purgationes hoc in casu non nisi Cassiâ, Cremore Tartari, Syrupisque laxantibus perficiuntur, fortiora enim purgantia glandulæ non ferunt.

3. Sanguis venæ sectione depromptus sæpiùs post aliquot horarum spatium valde siccus & omni sero destitutus apparet, quod plerumque nimio suo calori aut adustioni adscribitur. At vacillat maximè hæc ratio, quod si enim eodem die, eadem vena, aut etiam alia aperiatur iterum, in sanguine educto seri magna satis copia reperietur. Causa adeoque vera in Motu sanguinis circulari, imprimis verò in

rò in Vasis Lymphaticis quærenda est, quæ tunc temporis serum & humiditatem attrahunt, & sanguinem sicciorem reddunt.

Sæpissimè etiam evenit corpus humanum *tumidum turgidum* & *languidum* evadere: & tunc Medici meticulositas, nullis rationibus innitens, nonnunquam mala quędam prædicit: verum sudoriferis interne & externe adhibitis brevi temporis spatio commodissimè curari possunt. Causa hujus mali originem non habet ex intemperie atque debilitate illarum partium, quas Veteres, Nobiles appellarunt; Distingui etiam facillimè ab Hydrope possunt, quem partes dictæ inducunt: licet enim Ægrotantes valde tardi & lassi sint, nulla tamen cordis anxietate premuntur, liberrime & ex amplo pectore respirant, & abdomen non admodum intumescit. In facie & artubus materia aquea imprimis colligitur, & quod si digito comprimantur partes tumidæ, experientia docebit, partes tantopere non esse repletas quam in vero hydrope: unde etiam inflationem hanc flatibus, veram causam ignorantes, adscribere solent. *Vasa Lymphatica* compressa, rupta, aut modo alio obstructa, sic ut naturalis lymphæ motus impediatur, malum hoc inducunt.

4. *Circulatio sanguinis* humores omnes *venenatos pravosque*, qui, vel à natura ipsa ejiciuntur, vel forinsecus adveniunt, primo statim tempore, ope medicamentorum attrahentium, ex glandulis, ipsaque cute extrahi debere jubet, ne exiguo interjecto tempore sanguis totus inficiatur, ipsumque Cor obruatur, ac vim patiatur. Satis hæc te docent, quam periculosum sit Venam secare, & Corpus purgare in Bubone pestilenti atque Venereo, imo in vulneribus omnibus venenatis; quam contra necessarium sit, sudoriferorum attrahentiúmque usu, materiam peccantem educere: Ac propterea Circulationis sanguinis doctrinam summæ utilitatis esse in arte Medicâ.

CAP. XV.

Divisio Corporis Humani.

Corpus humanum commodissimè in *Ventres* & *Artus* dividitur.

Ventres tres sunt.

1. *Caput*, sive Regio, aut cavitas suprema, cui *Collum* additur, quod ejus fulcimentum est.

2. *Thorax*, sive Regio media.

3. *Abdomen*, *Venter imus*, sive Regio infima.

Artus sunt *Manus* duæ & *Pedes* totidem.

Usus Chirurgicus.

Corpus hoc modo dividimus, ut inde sciri possit, quem locum unaquæque corporis pars observare debeat: sequentia si quis evolvat, omnia magis manifesta evadent.

At tantus hîc partium omnium *Consensus*, tantaque concordia, ut nulla specialiter considerari queat, non accedente consideratione totius. Magnopere itaque erit necessarium, ut paucis hujus mutui consensus fundamenta aperiam.

1. In parte quavis requiritur *Temperies naturalis*. Hépate existente calido nimis, Ventriculo nimis frigido, Cerebro nimis sicco, &c. totum corpus male se habet.

2. *Numerus sufficiens*, in manu, si vel minimum ossiculum, tendo, arteriola, &c. desit, operatio illico læditur.

3. *Magnitudo justa*. Pes altero longior incessum molestum causat.

4. *Figura*, *Mollities*, *Crassities*, imò *Color* ipse *naturalis*.

5. *Connexio* atque *Situs*, *conveniens*.

6. *Præsentia spirituum vitalium*, qui per arterias partibus omnibus adducuntur.

7. *Præsentia spirituum animalium*, qui per nervos adferuntur.

8. Singularem etiam considerationem requirunt externe *Cutis*, integumentum universi corporis, interne *Dura mater*, velamentum Cerebri, Palati, Linguæ, Faucium, Pectoris, atque Imi Ventris.

9. Nutrimentum ut bene coquatur, adferatur & recipiatur, necesse est, ne defectus in partibus observetur.

FINIS LIBRI PRIMI.

LIBER II.

DE CAPITE.

CAPUT I.

De Partibus Capitis externis.

CAPUT tanquam ſupremus ſui ipſius & ſexcentorum aliorum corporum Dominus, ſe ipſum & alia corpora optime gubernat, cum optimo ſanitatis ſtatu conſtitutum & ſui officii cognitione ſit inſtructum: Sed miſerrima illi fruuntur conditione & alii cum ipſis, quibus arte compoſitum caput deeſt, quique nec ejus ſubſtantiam, nec figuram inquirunt neque cognoſcunt.

Figura ipſi ovalis eſt. Pars ſuperior *Vertex*, anterior *Frons*, poſtica *Occiput*, lateralis *Tempora*, reliqua *Facies* dicitur: & partibus conſtat ſequentibus.

Primò *Cutis* apparet, quæ variis in locis, *Pilis*; ubique vero *Cuticula* prædita eſt.

Deinde ſequuntur *Membrana Carnoſa*, & *Pericranium*. Originem hoc debet ſuam Duræ meningi, per ſuturas cranii exeunti, ſicque primò Cranium, & portò oſſa reliqua omnia inveſtienti.

Anatomici paulo curioſiores demonſtrant pericranium hoc eſſe duplex: exterius, quod antiquum retinet nomen; interius, quod *Perioſtium* appellatur.

Oſſa quæ hiſce membranis ſubjacent primò in *Cranium* & *Maxillas*, & deinde alias partes dividemus.

CRANIUM octo componitur Oſſibus, *ſuturis* propriis atque communibus conjunctis.

Suturæ propriæ *veræ* ſunt aut *ſpuriæ*.

Veræ tres ſunt.

1. *Coronalis*.
2. *Sagittalis*.

3. *Lam-*

3. *Lambdoidea.*

Spuriæ ſunt oſſium temporalium ſuturæ duæ *Squamoſæ.*

Communes tres itidem ſunt.

1. *Frontalis.*
2. *Sphœnoidea.*
3. *Ethmoidea.*

Oſſa ipſa, foraminibus, cavitatibuſque variis, ad tranſitum Aëris, Venarum, Arteriarum, & Nervorum, prædita, *octo* ſunt.

1. *Os Frontis*, in pueris ſemper, in adultis aliquando, uſque ad radicem narium ope ſuturæ ſagittalis diviſum eſt.

2. 3. *Oſſa Syncipitis*, ſive *bregmatis.*

4. 5. *Oſſa Temporum*, ſive *petroſa.*

6. *Os Lambdoideum*, ſive *occipitis.*

7. *Os Sphœnoides*, ſive *cuneiforme.*

8. *Os Ethmoides*, ſive *cribroſum.*

Muſculi Frontis duo ſunt Attollentes, *Occipitis* duo Deprimentes,

Maxillæ harmoniis variis ita conjunctis oſſibus conſtant, ut in adultis corporibus unicum quaſi os repræſentent. Superior una eſt, altera inferior.

Superior ex XI. componitur oſſibus, ex quibus in utroque latere quinque ſunt, undecimum impar eſt in medio collocatum:

1. 2. *Os Zygomaticum* orbitæ oculi inferiorem partem & apophiſi ſua os jugale ſive zygoma conſtituit.

3. 4. *Os Lachrymale*, oculi canthum internum efficiens, foramine ad nares deſcendente, præditum eſt.

5. 6. *Os Maxillare*, oſſium omnium maximum eſt, maxillam conſtituentium.

7. 8. *Os Naſi*, quinque cartilaginibus unitis in fine gaudet.

9. 10. *Os Palati.*

11. *Vomer.* Os ſpeciale ſupra palatum naſi interſtitium ſuſtentans, per harmoniam eidem conjungitur.

Maxilla ſuperior non niſi cum capite movetur, muſculis adeoque propriis nequaquam indigebat.

Maxilla inferior (quæ plerumque ad annum octavum uſque in anteriori parte diviſa, & poſtea tam arcte unita eſt, ut unicum tantum

os constituere videatur) duos habet processus, & in iis mediocrem cavitatem, venis, arteriis, nervis, & ipsi maxillæ & dentibus dicatam, nam hinc nutrimentum, & dentes sensum accipiunt. Nervorum rami circa mentum per foramen exiguum maxillæ iterum egrediuntur, & labiorum musculos intrant.

Movetur sex *musculorum* paribus, qui sunt.

1. *Pterygoideus internus.* } attollentes.
2. *Digastricus.* }
3. *Latus* deprimens.
4. *Pterygoideus externus* ad interiora ducens.
5. *Masseter*
6. *Musculus Temporalis.*

Musculus hic hoc peculiare habet, quòd pericranio investiatur, quo ossa subjecta temporalia omnino destituuntur, quod nusquam in aliis corporis partibus contingit. Verùm hujus rei rationem, nemo hactenus, quod sciam, scriptis mandavit: nam quæcunque hac de re ab aliis obiter traduntur, adeò sunt futilia, ut veritatis studioso minimè satisfacere valeant. Attamen nuper Jobus Mekeranus Ordinarius hujus urbis Chirurgus, in hac arte dexterrimus atque exercitatissimus in epistola quadam singulare quid, ad hanc rem spectans, communicavit, quam hisce addere non pigebit, usque dum ipse suas observationes (quarum jam aliquam partem vidi) in lucem ediderit.

PAULO BARBETTE
MEDICO AMSTELODAMENSI, Celeberrimo.

MI DOMINE,

Nunquam perfecta satis Chirurgiæ & Medicinæ navigatio, in qua juxta Medicorum peritissimos ad proximorum salutem tanquam pisciculi nostris cymbis & naviculis fluctibus innatamus, dum in profunditate sua multas variasque incognitas rupes, atque insulas quasi nebulis obtectas habet.

Scopuli profecto subinde ejusmodi reperiuntur, quos non tantum sine allisione non præternavigamus; sed quibus tanquam ignari & superbi firmiter adhæremus; & ipsos licet forte fortuna superemus, negligentiæ nostræ culpa evenit, quod deinde tali cognitione non imbuamur, qua eosdem evitare valeamus. Ad occultas hasce insulas quod attinet, quæ ad omnium nostrorum honorem tanquam in crepusculo adhuc latent, & se ad ægrorum salutem subinde produnt, à quibusdam qui ultra id quod sciunt, nihil scire desiderant, data opera & contumeliose præternavigantur, quasi ars ad perfectionem nihil amplius exigeret; quod sane contrarium est aureę isti regulæ, quam quotidie optimus & bonus ille Senex Guido in ore habebat, nempe, *artem crebra additione suppleri.* Si forte contingat, artis amantem oculos in salutem, & commune omnibus bonum intentos habere, & ipsum summa ope niti, ut has occultas insulas detegat, & mundo aliquid certi verive demonstret, omnis ejus labor ludibrio, progressus contemptui, veraque ejus intentio pro falsa habetur. Non alium habuit successum effossa circulationis sanguinis fodina, cujus nuper veritatem semper indefessus & doctissimus Dominus Iohan. Anton. van der Linden ex sacra pagina confirmavit, cum in abdicatione Rectoratus Magnifici hæc verba ex

 ulti-

ultimo capite Ecclesiastæ (*Et disrumpitur rota ad cisternam*) erudite & sapienter tanquam Anatomicus Sacer, in sua membra dissecaret & ex iis sanguinis circulationem evidenter demonstraret. Quam acriter præterea contra *Ductus Chyliferos* & *Ductus salivales*, nec non alia egregiè inventa disputatum est?

Attamen, mi Domine, licet quamplurimi calamum atramento humectare subterfugiant, hac in parte nunquam deero, & tibi manifeste declarabo, etiamsi totus se in risum effunderet mundus, quo fœtu fuerim gravidus qualemque produxerim, cum nuper in Medicorum corona, uti ante aliquot tibi dies indicavi, hanc quæstionem moverem, scilicet, quare ossa, quæ musculis temporalibus subjacent, pericranio, uti alia ossa, non sint tecta, neque investita.

Hæc insula quasi nebulis undique obtecta jam elapso aliquo temporis spatio ante oculos hæsit, & summis viribus eam detegere semper studui: sed omnibus jam probe consideratis, vix ac ne vix quidem propter immensas Syrtes in littus appellere poteram, & nisi me vellem ad ludibrium usque periculo objicere, necesse habebam me cum navicula in tutissimum sinum recipere: nam nemo omnium scriptorum, quod tibi est notissimum, unquam hanc lineam descripsit, ad quam hoc in casu noster cursus sit dirigendus. Verùm cum mihi sexto Ianuarii 1654. ab amplissimo Senatu hujus urbis esset demandatum aperire cranium cadaveris Petri Iacobi fabri murarii, tunc temporis mea opinio, qua hactenus fueram gravidus, satis superque confirmata est: nam quamprimum insignem in superiori parte cranii depressionem observaveram, simul etiam magnam concreti sanguinis massam inveni, qui partim per aures effluxerat, & partim meatum auditorium obsederat. Deinde vehementi desiderio viam cognoscendi tenebar, per quam sanguis in meatum auditorium descenderat: Hanc cum accurate investigabam, simul etiam rationem & causam detexi, quare pericranium hoc loco musculos, temporales tegat, minimè verò os ipsis subjectum.

Primo sententiam & responsionem (quam dederat Celeberrimus & experientissimus Dn. Tulpius Consul Amstelodamensis ad quæstionem propositam, *Unde scilicet hic esset Sanguis, qui sæpissimè in vul-*

neribus

neribus capitis per aures effluit) veram & opportunam inveni; nam expertus sum quemadmodum Nobiliss. Consul jam mihi affirmaverat, sanguinem à superiori capitis parte inter cranium & pericranium descendisse, atque ita spatium, quod est intra os parietale & petrosum intrasse, inde vero tanquam per cribrum in meatum auditorium ulterius transcolatum esse. Deinde in hac demonstratione os petrosum magna distantia ab osse parietali remotum inveni, adeo ut eo loco ubi ossa à se invicem recesserant motus notaretur, incipiens ab osse petroso, & in parietali desinens, ubi tum in osse jugali dentata quædam symphysis ab interiori parte callo obsita (uti liquet in omni Articulatione(illisionem impediens conspicitur.

Ex his ita se habentibus concludi potest, quod pericranium, si os musculis temporalibus subjectum investiisset, sine ulla dubitatione tum etiam se inter os petrosum demisisset, verum ex ejus motu & illisione in masticando, loquendo, & alia quavis motione semper intolerabilem dolorem percepisset. Iam habes, mi Domine, prout excogitare potui, ulterius pergere sperans, rationem ad quæstionem propositam, sed non satis maturam; & in qua, licet eam acerrimum tuum judicium non improbaverit, acquiescere non poterit, sed magis ac magis in luminis oras protrahet. Hinc si fructum & utilitatem colligas, eam & homini curioso impertiri ne dedigneris. Interim te omnipotenti Deo commendo, qui tuum ingenium cultrumque Anatomicum acuat, & denique te ipsum ad magni sui nominis gloriam, ad miserrime afflictorum salutem, ad ædificationem artis, & commune Reipublicæ bonum dirigat.

Bene vale.

Sententia hæc judiciosa satis est & admodum probabilis; nam in cadaverum craniis os Temporum superius mobile est, ut & inferius, & in sutura ossis Zygomatici cartilago conspicitur, quæ in omni articulo est summe necessaria. Fateor equidem motum hunc esse exiguum, sed major, meo judicio, non requirebatur, quam qui sufficeret, ad humoribus crassis, à causis internis & externis in meatu auditorio aliquando collectis, exitum præbendum, & cerebrum & aures à multis variisque incommodis liberandas. Tandem tempus & diligentia hac in re nobis aliquid luminis adferet.

Vtraque maxilla armis necessariis instructa est, quæ DENTES appellantur.

In viris plerumque *triginta duo*, & in fœminis *viginti octo* conspiciuntur.

Quatuor *Primores*, sive *Incisores*.

Duo *Canini*, sive *oculares*

Reliqui omnes *Maxillares* sive *Molares* dicuntur.

Pòst annum 30. 40. aut 80. cum dolore sæpè duo adhuc in extremo maxillæ prodeunt, quos quidam *Morum*, ac *Sapientiæ* dentes nuncupant, alii *Serotinos*.

Antequam ad Musculos reliquos Capitis progrediamur, partes nonnullas, quarum necdum facta est mentio, describere necessarium ducimus, sunt hæ, *Oculus*, *Auris*, *Nasus*, *Os*.

OCULUS quem palpebræ, integumenta nempè membranosa, anterius cartilaginea atque pilosa, ab externis injuriis defendunt, duplici gaudet *Cantho*, sive *angulo*. [a]

In quovis angulo *Glandula* residet: harum quæ est in cantho minori externo insignis satis est, dura & alba: quæ in cantho majori interno, minor est, mollis, rubra, *punctumque lachrymale* tegens.

Tunicæ

[a] Qui partium oculi exteriorum sc. palpebrarum, ut & glandularum in canthis sitarum fusiorem voluerit descriptionem, is consulat Nobil. Stenonem qui in suis de oculorum glandulis observationibus accuratissimè demonstrat glandulam palpebræ superioris innominatam, varios ejusdem lobos & vasa lymphatica ex eorumdem interstitiis prodeuntia cum orificiis suis in interiori palpebræ superficie sitis. Demonstrat præterea glandulam lachrymalem in interiori oculi angulo sitam, ut & puncta duo lachrymalia, ad cartilaginis è glandula lachrymali prodeuntis, latera constituta, atque rursus punctorum lachrymalium ad extremas nares continuationem cum vase excretorio naribus proprio. Addé Clariss. Anton. Nuk Ductus aquosos extus sensibiles juxta pupillam à dextris & sinistris sitos, & humorem aqueum continuò sufficientes, ut & alios canaliculos eundem humorem superabundantem referentes à Nobis opera Clariss. D. Zvviky Glareano Helvetii, conjectura propè demonstrativa repertos, sed tamen ulteriùs ad totalem demonstrationem in sequentibus perquirendos. Præterea præmemoratus Clariss. Nuk glandulam conglomeratam in minori angulo oculi sitam describit è qua ductus salivales ad oris exteriora, & juxta Stenonianorum orificia aperiuntur, ut supra ex ipso Auctore & propria authopsia affirmavimus.

De

Tunicæ quatuor humores tres continent.

Vna ipsi cum palpebris communis est, à pericranio producta, diciturque *Conjunctiva* sive *adnata*.

Reliquæ tres propriæ sunt, enumerantúrque.

1. *Cornea*, à dura meninge proveniens:

2. *Uvea*, ex tenui. Hæc modò se dilatans, modò se iterum contrahens, *pupillam* constituit, oram exhibens variegatam quæ *Iris* dici solet.

3. *Retina*, ex Cerebro ipso, vel potius Nervo optico; Hæc ulterius procedens in *araneam* mutatur.

Tribus hisce quarta addi potest, *Vitrea*, à multis male omissa.

Humores Oculi sunt.

1. *Aqueus*.

2. *Chrystallinus*.

3 *Vitreus*.

Secundum nervorum par spiritus ipsi adfert ad visum. [b] Tertium vero ad motum.

Arteriæ Carotidis internæ & externæ Rami sanguinem adducunt nutritium: deindè sanguinem superfluum *Venæ jugulares internæ externæque* reducunt.

Reliquum oculi Adeps & Musculi constituunt.

Adeps ad calefactionem, humectationem, melioremque motum conferens, hîc copiosus valde, vasis musculisque passim interjectus.

Musculos *palpebra* quatuor accepit,

Unum *Rectum*,

Tres *Orbiculares*.

Oculus ipse sex, quorum IV. recti sunt

1. *Attollens* s. *Superbus*.

2. *Deprimens* s. *Humilis*.

3. *Adducens*

[b] De ratione qua per tunicas & humores descriptos radii è variis objectis visibilibus reflexi inter transeundum variè refragantur atque colligantur, ut sic unitis viribus impressionem in retina validiorem efficiant, per nervos opticos ipsi continuatos ad cerebrum deferendam; de his, inquam, nihil subjungimus; Lectorem ad Nobilissimi Philosophi Renati Des Cartes Tractatum Dioptrices, aliosque elaboratissimos in hac materia scriptos remittentes.

Quid

3. *Adducens* f. *bibitorius*, aut *Lectorius*.

4. *Abducens* f. *indignatorius*.

Duo obliqui, qui *Amatorii* dicuntur: horum

1. *Obliquus internus* f. *Trochlearis*, quia trochleam tranſit.

2. *Obliquus externus*.

Auris *externa cartilaginoſa* oſſi petroſo eſt unita.

Membranâ gaudet admodum ſenſili; à parte etiam poſticâ *Glandulis* nonnullis, ad quas humores ſuperfluos Caput ablegat.

Vaſa accipit ab externa internavè jugulari atque carotide: *Nervos* à cervicis nervorum ſecundo pari, nervorum item cerebri pari ſexto.

Pinguedo hic ferè nulla exiguum quid inferius in lobo conſpicitur.

Muſculos quatuor accepit, quorum tres priores ipſi cum aliis partibus communes ſunt quartus proprius eſt.

1. eſt *Antrorſum ducens*.

2. *Retrorſum ducens*.

3. *Quadratus*, *deorſum trahens*.

4. *Tripartitus*, *attollens*.

Auris interna ad ſonum *Cavitates* accepit quatuor, ad tutelam verò & firmitatem *Oſsicula* totidem:

Cavitates ſunt.

1. *Meatus auditorius*, cujus extremum claudit membrana tenuis, valida & fortis, quæ *Tympanum* aut *membrana Tympani* dicitur.

2. *Tympanum*.

3. *Labyrinthus*.

4. *Cochlea*.

Oſſicula, ejuſdem magnitudinis in infantibus, cujus in adultis: ſunt.

1. *Malleus*.

2. *Incus*.

3. *Stapes*.

4. Os

4. *Os orbiculare* [c]

Vir nobilis *Ludovicus de Bils*, naturali inclinatione ad summum hujus artis culmen evectus, in speciali tractatu docet, Os petrosum (quod hactenus, ob insignem crassitiem soliditatemque ossa hæc auditûs, aliaque ejus organa naturali in situ spectare desideranti, obstaculum maximum fuit) non constare ex osse unico, sed verò ex quatuor partibus per harmonias junctis, quæ facillimè absque cœlo & terra separari possunt.

Musculi hic duo, *Vnus* meatui auditorio connectitur, *alter* malleolo.

NASUS *cuticulâ*, *cute*, *musculis*, & *periostio* tectus, *foramina* accepit duo, *septo* cartilagineo separata. Unumquodque horum iterum in *illud*, quod ad os ethmoides adscendit, & *aliud*, quod supra palatum ad oris posteriora se extendit, dividitur.

Latera eius *Alæ* vocantur, s. *pinnæ*. Pars carnea inferior carnea columna appellatur.

Membrana interius investiuntur tenui, valde sensili, à dura meninge originem accipiente, & hanc Nasus, Os, Palatum, Lingua, Larynx, Gula, ipseque Ventriculus, communem habent.

Ossium eum componentium varia & spongiosa sunt, *caruncnlis* repleta, ne præter voluntatem mucus exstillet.

Arteriæ à Carotidibus nutrimentum ipsi præbent; *Venæ* à jugularibus sanguinem non satis coctum revehunt. *Nervi* à pari primo secundum nostrum ordinem inserviunt odoratui, ut illi qui à pari quinto tactui. [d]

Pin-

[c] Quid membrana tympani, quid aër cavitatis tympani innatus, quid ossicula quatuor ibidem contenta, quid cochlea & labyrinthus pone tympanũ sita; quid, inquã, hæc omnia pro variorũ solorum impressione suis modificationibus instructa ad nervum auditorium deducenda conducant, hic non enarramus, quoniam nihil ad Anatomiam Practicam propriè faciunt, & videri possunt apud Illustrissimum Diemerbroëckium, suo sc. de Anatome Corporis Humani *lib.* 3. *cap.* 18. solidissimè & ingeniosissimè, descripta. Et præcipuè apud Clariss. Du Verney Medicum & Anatomicum Regium Parisiensem qui de ea re, Tractatum integrum confecit; ut & Clariss. Schelhammerum qui super eadem materia doctè sudavit.

[d] In superioribus vidimus Clar. Diemerbroëckium asserentem Nervo-

 rum

Pinguedo hic nulla conspicitur: ejus ossa jam supra enumeravimus: hosce habet musculos.

1. 2. *Deprimentes.*

3. 4. *Dilatantes.*

5. 6. *Constringentes.*

Nasutis duo alii accedunt, quos *Aperientes* dicimus.

Os, tanquam janua aëris, loquelæ, & nutrimenti *Labia* duo accepit; laterales ejus partes *Genæ* vocantur, uti pars inferior *Mentum* dicitur.

Labia duos acceperunt *Musculos*, maxillæ *communes*.

1. *Quadratum* sive retrorsum trahentem. In aliis fit hæc actio à Zygomatico.

2. *Buccinatorem.*

Superiori Labio Musculi duo dati sunt *proprii*.

1. *Sursum* trahens.

2. *Deorsum* movens.

Inferiori unicus tantum datus *Deorsum trahens.*

Labiorum par primum Authori nostro, ut & Willisio olphactorium dictum, esse productionem tubulatam è ventriculis cerebri ad os cribriforme pro expurgatione humoris excrementitii contenti, protensam; jam videndum quibus nervis odoratus sensatio, secundùm eundem Diemerbroëckium, perficiatur; circa quod non multum ambigitur; nam è nervis paris tertii Veterum, quinti Willisii, ramus ophthalmicus, ut est apud Excellent. Willisium, surculum quemdam superiùs reflectit; qui ubi per proprium foramen, os oculi orbitam continens trajecerit, rectà in narium cavernas defertur, ibique in papillulas multas elevatur, quas sanè olphactus immediatum esse organum eodem ut credit, jure affirmat prænominatus Diemerbroëckius, quo, suprà cutis papillulas objectorum tangibilium, mox verò linguæ papillulas saporum primas impulsiones excipere, easque cerebro communicare asseritur. Jam verò si propria authopsia freti, quid de olphactus organo, seu nervis illi inservientibus, pronũciandum veniat, interrogemur; nõ dubitabimus sanè asserere cum Willisio, Du Verney, & Vieussens, id officii demandatũ esse pari Veteribus Olphactorio dicto, è processibus siquidem mammillaribus plures per ossis cribriformis foraminula emittuntur fibrulæ, quæ sensim duriores factæ, nihilque de natura tubulorum, ut tamen Diemerbroëckio placet, habentes, in tunicam narium interiorem, ut & inter cartilagines carneæ atque spongiosæ in fundo narium positæ substantiæ, membranas, abundè & per varios plexus implantantur; non alio sanè fine quam ut odoratoriorum

Labioutrique communes sunt.

1. *Oblique sursum trahens.*

2. *Oblique deorsum trahens.*

3. *Sphincter, oris constrictor, s. orbicularis.*

Oris partes interiores sunt *Dentes*, *Gingiva*, *Palatum*, *VVula*, *Lingua*, & *Os hyoides*.

De Dentibus egimus.

Gingivâ nihil habet consideratione dignum.[e]

Palatum membranâ constat sensili, Ventriculo communi, à durâ meninge originem ducente.[f]

Uvula teres corpusculum, ligamentis gaudet duobus, totidemque musculis, at valdè subtilibus.

LINGUA (tanquam gladius honorem nostrum aut bene aut male scindens, prout à puris aut impuris spiritibus movetur) posterius Laringi, ossi Hyoidi, faucibus, & tonsillis cohæret, anterius membranoso cuidam, at robusto corpori, cujus extremum *frænum linguæ* constituit.[g]

Frœno utrinque adjacet *Glandula*, *Ranina* dicta, à vasis vicinis.

Venas

rum corpusculorum varios motus, cum totidem suis modificationibus, excipiant.

[e] Adnotandum tantùm ad latera gingivarum reperiri glandulas exteriorem oris cavitatem undique ambientes, & sursum deorsumque ad gingivas pertingentes, quæ musculos inter, & tunicam oris seruntur. Illæ, ut accuratissimè demonstrat Nobiliss. Steno, inferiore sui parte crassiores sunt, hinc tenuiores redditæ venis, arteriisque, & nervis, liberam per exteriorem superficiem viam concedunt. Ex illis autem glandulis procedunt ductus non uno modo; quidam ex plusculis radicibus in singulares abeunt truncos satis manifestos, quidam sunt admodum breves, vixque nisi per expressum humorem conspiciendi.

[f] Tota palati caro in brutis ut & in homine nihil nisi conglomerata est glandula tonsillis continuata, unde innumeri, ut suprà dictum, exiles prodeunt ductus, qui palati membranam perforantes, inde quasi cribrum efficiunt. De his jam quædam suprà.

[g] Lingua musculosa constat substantia, fibræ quæ primò conspiciuntur, dum illa suis omnibus tunicis denudatur sunt rectæ, quibus contractis, abbreviatur lingua: centrum verò multiplices fibræ occupant, longæ sc. transversæ & obliquæ identidem per super equitationem, eò propè modo intertextæ, quo vimina in corbium compositionibus; unde motibus pro loquela deglutitione &c. peragendis, aptum omnino evadit instrumentum.

 [h] Non

Venas assumit duas, *Raninas* dictas, à jugularibus, *Arterias* duas à Temporalibus, *Nervos* duos magnos à pari septimo, varios itidem minores à pari quarto & quinto.

Pinguedine caret. [h]

Musculi ipsius sunt

1. *Genioglossus*, sive antrorsum ducens.
2. *Styloglossus*, sive sursum trahens.
3. *Myloglossus*, sive oblique sursum ducens.
4. *Basiglossus*, sive rectà introrsum ducens.
5. *Ceratoglossus*, sive deorsum trahens. [i]

Os Hyoides, Musculorum ligamentorumque ope processui styloideo ossium Temporum, Cartilaginique scutiformi laryngis, connexum, ex quinque ossibus unitis componitur. Horum medium, quod maximum, *Basis linguæ* dictum, cartilagineas productiones duas habet, sæpiùs in os degenerantes.

Musculis præditum utroque latere quatuor.

1. *Geniohyoides*, sive rectà sursum elevans.
2. *Sternohyoides*, sive rectà deorsum ducens.
3. *Styloceratohyoides*, sive oblique sursum ducens.
4. *Coracohyoides*, sive oblique deorsum ducens.

Partes

[h] Non verum est linguam pinguedine carere, nam, ut observat Excellentiss. Malpighius, interstitia linguæ fibrarum, ad basim præcipuè, copiosa replentur pinguedine; eapropter multò sapidior & mollior est ejus fibrarum præcipuè, internarum caro, quam ullius alterius corporis partis musculosæ.

[i] Quomodo lingua sit proprium gustus organum, varii varia docuere, quidam illius membranæ, alii totius linguæ substantiæ peculiaris propterea sortis, alii non linguæ, sed tonsillis id muneris delegarunt: Illustriss. Malpighius Anatomiæ decus, postque eum Excellentiss. Fracassatus, & rursus Clariss. Bellini papillulis per linguam respersis hoc officii demandarunt. Nervis autem multis continuantur illæ papillulæ, & elevantur è substantia membranosa proximè fibrosum linguæ corpus investiente, per aliarum membranarum super impositarum interstitia. An supra illas insternatur cuticula quædam, non satis liquet; sed hoc posito non minus bene se habebunt ad gustum, quam cutis papillulæ cuticula obtectæ ad tactum. Qui plura in hac materia, & præcipuè circa actionem salium alimenti, in hasce papillulas, voluerit, consulat Tractatus memoratos quibus sanè abundè ipsi satisfiet.

Partes hæ omnes externæ *Capitis* sunt, quod vel solum movetur *musculis* propriis, vel unà cum collo musculis Cervicis. De his infra agetur.

Proprii sunt

1. *Flectens*, annuens.
2. *Splenius*, abnuens, caput concutiens.
3. *Complexus*, Splenii socius.
4. 5. *Obliqui*, oblique retrorsum trahentes.
6. 7. *Recti*, recta retrorsum trahentes.

Usus Chirurgicus.

Ex capite quamplurimi, tum interni, tum externi morbi originem ducunt: nam ædificii tecto non admodum dissimilis est, quod totius ædificii vaporem recipit; qui deinde in Catharrum mutatus ad inferiores partes defluit, *dolorem* & *paralysin* excitans in artubus; *inflammationem* in oculis, faucibus, &c. *Dyspnœam* in pectore; *Chylificationem* imminutam in ventriculo; *Diarrhœam*, *Cœliacam*, &c. in intestinis. Externorum quidam jam nobis considerandi, Interni enim ad Medicum pertinent.

1. Frequens in Capite PORRIGO, aliis *Achor*, aut *Favus* dicta, crustosa nempè scabies, in adultis æquè ac junioribus occurrens. Crassities harum crustarum sæpè magna, nonnunquam etiam humiditas quædam conjuncta, & pruritum insignem, fœtoremque excitans.

Causa pituita salsa est. *Pertinax* ferè malum, & facile rediens.

Curatio ut plurimum solet peragi fortiori purgatione, venæsectione, sudoris provocatione, salivatione, inunctione, capillorum evulsione; at nullo horum mediorum adhibito, solo hoc lixivio sæpiùs morbum hunc curavi.

℞. *Cineres*, *Belgis dictos* Wiedasch, *& cum Vino Gall. albo fiat Lixivium q. v. moderatæ acrimoniæ, in hujus pintis ij decoquantur. Fol. Majoran. Abrotan. an. M. ij. Capill. Vener. M. j. ſ. Flor. rosar. rubr. P. iij. M. ſ.*

Lavetur eo Caput bis tervè quavis septimanâ, calidè, hinc siccetur benè linteis calidis. Et paucarum septimanarum spatio curabitur æger. Posse tamen nonnunquam & leniora purgantia usurpari, facile concedo.

2. In *Hydrocephalo*, *Catharrisque* gravioribus summo cum successu fonticulus excitari potest in nucha, eo quod sinus duræ meningis eo circiter loco Venæ jugulari jungantur: in pueris maximè, in quibus insigniter sæpiùs suturæ dehiscunt.

3. *Pinguia* caput non fert, propterea quod non multis musculis tectum sit.

4. In Cranio materia nonnunquam locis variis colligitur lenta; quæ si phlegmagogis externisque dissipantibus non tollatur, duritiem summam temporis successu acquirit, imò, augmentatione insuper accedente, *Cornu* perfectum exhibet, non nisi per Chirurgiam tollendum.

5. Ex Cranio & Abscessus alii procedunt, qui, quamvis ad steatomata, atheromata atque melicerides pertineant, in Capite speciatim, *Testudines*, *Talpæ Topinartæ* & *Nattæ* dicuntur. Curationis hi spem ferè nullam exhibent, os ipsum graviter ubi corruptum: filo alias tolli possunt, aut, quod præstat, ferro, cum media alia ferè respuant. Modus ferro eos auferendi hic est. Dissectâ Cute in formam crucis, vesicula eximatur, hinc separato pericranio, scalpro cranium tollatur usque ad partem sanam, inspergatur pulvis adstringens, mox cutis iterum consolidetur, quæ si laxior justo fuerit, particula ejus aliqua auferri potest, quamvis id fieri, rarò necessarium, cum satis curationis tempore corrugetur.

6. *Suturæ Cranii* si nimium dehiscant, cerebrum valde debilitant; si nimis strictè uniantur, capitis dolorem movent. Ipsi in suturis trepanizationem æquè tuto se instituisse, ac extra eas, Chirurgi exercitati testantur.

7. *Musculi Capitis* ab aliis diversi nihil inferunt, præterquam quod vulnus aut contusionem musculi Temporalis facilè convulsio sequatur; Imò nec per transversum dissecari debet, ne os distorqueatur.

8. *Dentes* cum nec membranis, nec nervis præditi sint, insensiles omnino sunt, sed vero qui iis tribuitur *Dolor* membranis, præsepiola eorum investientibus, adscribi debet, utpote per quas nervi varii distribuuntur; *Causæ* tamen hoc in casu diversæ, benè distinguendæ, occurrunt 1. nempè, Intemperies calida. 2. Intemperies

peries frigida. 3. Humor acris. 4. Continui solutio.

In *Intemperie calida* Venæsectio atque Purgatio valdè necessariæ: Cucurbitulæ cervici & scapulis applicantur; Apophlegmatismis atque Errhinis caput purgatur. In principio hæc Aqua, ore detenta, multum præstat.

℞. *Rad. torment. unc.* j. *Fol. Verben. M.* j. *ʃ. Flor. balaust. P.* ij. *Nuc cupress. drachm* ij. *Santal. rubr. drachm.* iij. *Scoriæ ferr. drachm.* j. *Vitriol. scrup.* ij *Acet. rosar. unc.* ij.

Coq. ex Vino rubro stipt. q. s. & colat. libr. j. ʃ. detur usui. Fluxu sedato reliquum Collutione seq. dissipamus.

℞. *Rad bistort. drachm.* iij. *Ireos drachm.* ij. *Fol. salv. Hyssopi. an M. Gallar. drachm.* j. *Thuris. Sandarach. an drachm.* ij. *Baccar. juniper. unc.* j.

Coq. ex Vino rubro.

In *Intemperie frigida* fugiat æger frigida omnia Medicamenta, Potulenta, Aërem ipsum. Phlegmagoga prosunt, Venæsectio nocet. Ore detineri possunt seq. magnarum virium.

Spiritus Odontalgicus meus.

℞. *Rasur. lign. Sanct. unc.* iiij. *Sem. Staphidisagriæ. Cort. Granat. Gallar. Thur. alb. an. unc.* j. *Opii crud. Flor. papaver. errat. Camphoræ. Zinzib. alb. Caryophyllor. Piper. long. an. unc. ʃ. Fol. Salviæ. Persicar. Nicotian. Mentastr. an. M.* j. *Rad. hyoscyam. Pyrethr. Mandrag. Cynogloss. Vrtic. min. an. unc.* j. *ʃ.*

Infusa per dies 14. in s. q. Spir. vini destillentur in Balneo Mariæ.

Humor acris ad dentes defluens, eodem ferme modo sanatur, uti intemperies calida. Quæ si illa medicamenta respuat, mixtura sequens cochleari usurpanda est, cujus utilitas summa non solum in hac, sed & in aliis odontalgiæ speciebus.

℞. *Aquæ plantag unc.* j. *ʃ. Rosar. Menth. an. unc.* j. *Alexiph. unc. ʃ. Cinamom. drachm.* ij. *Iulap. rosac.*

Vel

Syr. papav. errat. unc. j. *Laud. Opiat. gr.* iij.

Misce.

In *Continui solutione* & *Carie dentium* optimum est dentem extrahere.

In *Dentitione infantum* dolor mitigari potest butyro recenti & melle

le virgineo, vel decocto cerebri leporis aut cuniculi in cerevisia facto; at in diuturniore dolore utile valde gingivam leviter incidere, quo denti concedatur exitus.

9. Ex sanguine humoribusque mixtis *Ophthalmia*, modo vera, modo spuria, aliquando tunicam oculi unam, quandoque plures occupans. Solo in Cantho majori quæ exoritur, *Ægylops* vocatur; album oculi vesiculis obsidetur, quæ *Phlyctenæ* dicuntur, quibus ruptis ulceratio sequitur, Oculum totum, nisi sistatur, corrumpens.

Quod si ulcus hoc caruncul am solam occupet, sic ut lachrymale punctum exinde occallescat, *Fistula* inde oritur *Lachrymalis*.

Morbi hi si media in Chirurgia nostra proposita respuant, alia eligenda erunt. *Phlyctenæ* seq. pulvere facile tolluntur.

℞ Sacchar. Cand. alb. Tut. præp. an. unc. ʃ. Corall. rubr. præp Camphor. Vitriol. alb. Sacchar. Saturn an. scrup. ij.

Misce fiat *Pulvis*.

Oculus si ulcere afficiatur, mundificantia primo, & deinde consolidantia exigit.

Mundificans.

℞. Myrrhæ gr. xv. Aloës gr. vj. Sacchar. can. drachm. j. Vitell. ov. N. j. Lactis Caprin. unc. iij.

Misce.

Consolidans.

℞. Corall. rubr. præp. Corn. cerv. ust. Sarcocollæ nutrit. an. scrup. j. Sang. dracon scrup. ʃ. Plumb ust. scrup. j. Amyli drachm. ʃ. Croc. metallor. scrup. ʃ. Gumm. Tragacanth. aq rosac. dissolut. drachm j. Aq. equiseti q. ʃ.

M F. *Collyrium*

Si *punctum lachrymale* in glandula canthi majoris callositate quadam sit obductum, & continuo affluxu in fistulam commutatum sit, primo callositas est auferenda, antequam alia accidentia recedere possunt; ad hoc præstandum in usu sunt sequentia medicamenta, *Phlegma & Spiritus vitrioli*, *Alumen ustum*, *Vitriolum cæruleum*, *Ærugo æris*, *Aqua mercurialis*, *Aqua fortis*, *Vnguentum Ægyptiacum*, maximè vero omnium Vng. Fuscum Fel. VVurtz. ad justam consistentiam redactum, ex quo impositoria conficienda, & fistulæ inserenda erunt.

Callosi-

Callositate sublata, ulcus sequenti medicamento curari potest.

℞. *Rad. Ireos, Aristolochiæ rot. Cort. Thuris an. drachm.* j. *ſ. Myrrhæ, Mastiches, Sarcocollæ. Aloës, Cadmiæ fossilis an. drachm.* j. *Mellis q. ſ.*

M. F. *Vnguentum.*

Quod si Os lachrymale aut *Zygomaticum* cariem quoque contraxerit, Cute leviter incisa Cauterium actuale aut potentiale applicandum, quo caries hæc curetur, aliàs enim impossibile erit, aliud malum commode auferre.

10. Aurium dolores causantur intemperie frigida aut calida, vel etiam solutione continui: Deinde aliquando vulnera, & ex vulneribus ulcera sequuntur.

Ad intemperiem frigidam, flatusque comites, præter communia, particulariáque media, externe hæc summo cum successu applicantur

℞. *Ol rutac. Hyoscyam. an. drachm. ſ. Majoran. destillat. scrup. ſ. Castorei gr. vj. Croci Or. gr* iiij.

Misce.

Fumus Tabaci per fistulam inversam in aurem immissus in dolore aurium & surditate multis profuit. *Sæpiùs* quoque magna præstitit decoctum Cariophyllor. aromaticor. in vino rubro, si guttæ ejus duæ aut tres tepidæ in aurem instillentur, & deinde auris cariophyllo jam cocto obturetur.

Guttæ duæ spiritus sequentis mane & vesperi in aurem instillatæ mira præstant.

Spiritus Otalgicus meus.

℞. *Ovor. formicar. maj N.* 100. *Castorei, Pulpæ Colocynthid. Majoranæ, Sabinæ, Absinthii, Rutæ an. M.* j. *Sem. Cumini, Anisi, Carui, Fœnicul an. drachm.* ij. *Bacc laur excorticat. Iuniper. an unc. ſ. Cort. Mali Punici drachm.* vj. *Rad. Hellebor nigr Cyper. rot. Raphan. min. Cyclamin. an. unc.* j. *Cæpar. mediocr. N* vij *Amygdal. amar unc.* ij.

Infusa per dies 14. in ſ. q. Spir. Vin. rectif. destillentur in B. M.

In *Intemperie calida* primo fluxus humorum est exspectandus, qui avertendus est Venæsectione, Scarificatione, Purgatione, Enematum injectione, &c. Deinde vero medicamenta seq. gossypio excepta ori imponere oportet.

℞. *Lact. mulier. unc. ij. Album. ov. agitat. unc. ſ. Croc. orient. ſcrup. ſ. Axung. anſer. diſſolut. drachm. ij. opii crud. gr. v.*

Miſce.

Vel

℞. *Ol. violar. Amygdal. dulc. Acet. roſac. an. unc. j. Philon. Roman. drachm. ij. Croc. Or. ſcrup. ſ.*

Coq. & Colentur ad uſum.

Vel

℞. *Rad. Altheæ unc. j. Fol. Malvæ, Mandragor. an. M. j. Cap. papaver. N. ij. Flor. aneth. Chamomill. an. P. ij. Sem. lini drachm. iij.*

Coq. ex lacte Vaccino pro fotu.

Fluxione, doloreque ſedatis, quod reliquum eſt, iis quæ modo in dolore ab intemperie frigida propoſuimus, diſſipari poteſt.

Inflammatio ubi in *Abſceſſum* tranſiit, quod ex pulſu febrili, doloreque continuo increſcente dignoſcimus, naturæ ſuppurantibus Medicamentis ſuccurrere debemus.

℞. *Vnguent. Baſilicon. drachm. ij. Ol. Lini drachm. iij.*

Miſce.

Vel

℞. *Axung. Anſer. Ol. Amygd. dulc. Lilior. alb. an. drachm. ij.*

Miſce.

Vel

℞. *Rad. Lilior. alb. unc. j. ſ. Bulb. Cepæ major. N. j. Coq. ſub cineribus contuſis, Adde Farin. altheæ unc. ſ. Sem. lini drachm. vj. Butyr. recent. unc. j. ſ. Ol. chamomill. lini an. unc. ſ. Croc. drachm. ſ.*

M. F. *Cataplaſma.*

In *Abſceſſu rupto*, Vlcus mundificantia primo uſurpanda, ubi proſunt Mel roſarum, Centaurii. Succus Apii, Fœniculi, Betæ, Cæparum, Porri. Decoctum Agarici, Lupinorum. Urina humana. Lixivium. Fel Tauri. Vnguentum Ægyptiacum.

Deinde ulcus exſiccantia atque conſolidantia locum habent.

℞. *Rad. Ariſtoloch. rot. drachm. ſ. Ireos ſcrup. j. Ceruſſ. lot. Tutiæ præp. an. drachm. j. Myrrhæ. Sarcocoll. Lithargyr. aur. an. ſcrup. ij. Cinabar. factit. drachm. ſ. Scoriæ ferr. ſcrup. j. Mel. roſat. q. ſ.*

M. F. *Linimentum.*

Vermes

Vermes ubi in ulcere ex materia impura proveniunt, ſequentibus necandi ſunt.

Succ. Abſinth. Centaurii min. Perſicariæ Decoct. Colocynth. Hellebori alb. Fel Vaccinum, Ol. abſinth. amygdal. amar. &c. vel

℞. Aloës, Myrrh. an. drach. ij. Colocynth. drachm. ſ. Summit. abſinth. M. j.

Coq. ex Vino pro *Injectione*.

II. Nasus æquè ac Auricula *Inflammationi* obnoxia, cui mox in principio Medicamentis in Phlegmone ſupra indicatis occurrere cogimur, ne alias cartilagines ejus carie corripiantur, ſicque deformatio turpis inducatur.

Interiorem ejus cavitatem *Tumor* quandoque occupat *Polypus* dictus, ex ſanguine impuro & pituitoſo ortus: duplex hic eſt, vel enim turundæ formam refert, & *Sarcoma* generali nomine dicitur, vel ramulis variis ad oris interiora aut naſi exteriora ſe extendit, & *Polypus* in ſpecie vocatur. Coloris qui eſt albicantis, ſine dolore, & mollis, facile curatur; difficilius vero, qui rubicundior; nunquam, qui lividus, niger, aut fœtidus. Attactus in Cancrum degenerat, totamque faciem occupat.

Curatio Medicamentis abſolvitur, filo, aut ferro Medicamenta in principio conveniunt Adſtringentia atque Exſiccantia.

℞. Cort. granator. Flor. balauſt. an. drachm. j. Cadmiæ foſſil. drachm. ij. Antimon. crud. roc. Martis, an. drachm. ſ. Maſtiches, Myrrhæ, Lap. Magnet. Lithargyr. an. drachm. j.

M. F. *pulvis tenuis.*

His nihil efficientibus, Exedentia applicantur.

℞. Alumin. uſt. Bol. Armen. Balauſt. an drachm. iij.

M. F. *Pulvis.*

Aliud fortius.

℞. Vitriol. unc. ſ. Alumen. Cortic. Granat. Gallar. an. drachm. ij. Myrrhæ rubr. Ariſtolochiæ uſt. an. drachm. j.

M. F. *Pulvis.*

Aliud, adhuc fortius.

℞. Vitriol. unc. iiij. Aluminis, Ærugin. æris an. unc. ſ. Aceti unc. vj.

Calcinentur in vaſe lutato.

Aliud, valde efficax.

℞. *Arsenici rubr. Citrini. Alum. Gallar. an. unc. ʃ.*

M. F. Pulvis.

Radicitus tumores tales exstirpatos observavi Aqua, in qua Mercurius sublimatus erat decoctus. Sed rarissimè medicamentis obediunt: quare in tempore instrumentò ab Aquapendente aut sennerto descripto, tollendi sunt.

Etiam forceps adhiberi potest, quo tumor tamdiu est circumducendus, usque dum propè radicem frangatur & decidat. Filo etiam serico quotidie arctius constricto, & ita alimento privatus, facillimè extrahi potest. Quod reliquum est medicamentis curatur jam supra indicatis. [a]

12. Plu-

[a] Polypum narium sequentibus feliciter aliquando vidi curatum. Præmissis præmittendis, venæ sectione sc. & purgantibus, præscribebatur ptisana è fortiori guaiaci, sarsæparillæ, sassafr. & santalorum decocto una cum eorumdem lignorum pulveratorum additione, per aliquot septimanas quater de die ad ℥vj. usurpanda longè à pastu. Præterea mane & vesperi pulvis sequens in nares insufflabatur. ℞. calc. vivæ, mellis crudi āā. ℥iiij. fiat pasta igne admoto comburēda, atque postea pulveranda, adde tutiæ pptæ, alum. usti, rad. gentian pulver. āā. ℥j. M. F. pulvis. Tandem suffumigium adhibebatur sequens. ℞. Rad. ellebor. alb. & nigri āā ℥ß. folior. beton. pulver. ʒiij. major. origan. calament. āā. ℥j. flor. rorismar. M. ß. baccar. juniper. ℥ij. mumiæ Ægyptiac. ℥iß. F. omnium pulvis, ad pugilli quantitatem in ignem pro suffumigio injiciendus. Hisce tamen, aliisque etiam multis nihil proficientibus vidimus etiam aliquando polypum rebelliorem per illud narium foramen laterale quod subter os Zygomaticum abit, radices suas ad oculi canthum minorem egisse, atque nec causticis, nec ferro, nec igne millies applicitis curari potuisse, imò sic augmentum in dies cepisse, & quasi aliam hydram è propriis vulneribus renatum, tandem ad totalem faciei deformationem, atque etiam nostri ægri suffocationem accrevisse. Super polypo autem narium, quia Celeb. Jobus à Meek'ren varias adducit historias è re futurum credimus eas hic legendas dare.

HISTORIA PRIMA.

De Polypo Narium Epistola Nicolai Zas, *Medici Rotterodamensis.*

Ad Jobum à Meek'ren.

Experientissime Vir,

Cura nostra, nec non Chirurgi cujusdam Civitatis nostræ haud postremi commissa est Puella 13. annorum, *temperamenti frigidioris, polypo narium laborans, varia jam ab aliquo tempore adhibita medicamenta, interna æque ac externa, ast nihil hactenus effecerunt.*

Res

Res non naturales quas exactè observarū in omnibus morbis exigit Hippocrates lib. 3. de morb. vulg & lib. 2. *curiosè etiam ab ægrâ nostra observata, fluxiones à capite ad hanc partem descendentes ex præcepto* Galeni *sistere allaboravi, promissa universali corporis evacuatione. Decoctum radicis chinæ jam à longo tempore sine fructu usurpatum. Instituta etiam ex doctrinâ* Celsi lib. 6. cap. 8. *Capitis fricationes Cucuphæ capiti applicatæ ex herbis, floribus &c. cephalicis exsiccantibus paratæ, nec fonticulum neglevimus.*

Topica à Chirurgo adhibita varia itidem fuerunt: pulvis sabinæ Paræo lib. 5. c. 19. *in hoc casu usualis, inspersus, aut etiam, pro unguento illiniendo, unguento ægyptiaco mixtus; Trochisci itidem vigonis. At nihil omnium profuit.*

Dolore accedente, ex usu forsan medicamentorum acrium, mali moris affectum futurum metuebamus, maximè cum carnosior, sanguinolentusvè magis polypus hîc notaretur, coacti adeoque Medicamentum absumere illud quod Ambr. Paræus lib. 8. cap. 2. *in curatione Polypi commendat, dolores imminuere, haud tamen Polypum ipsum tollere valens.*

Enarratis omnibus frustra hactenus adhibitis nihil superesse, & parentibus, & ægrotanti ipsi indicavimus, præter extractionem Chirurgicam, at admittere eam detrectabant omnes.

Hæremus adeoque, nec quid agendum constat. Tu si quid habes, Vir Clar. imperti; quo tandem misera ægrotans molesto hoc malo liberari queat. Quod si non nisi manualem extractionem hîc locum habere nobiscum sentias, Epistolio quodam notifices rogo, quo & parentes, & ægrotans, quam necessaria sit hæc operatio, informentur. Vale.

Tuus

N. ZAS.

Responsio Jobi à Meek'ren *ad literas* Nic. Zas, *Medici Roterod. de Polypi narium verâ curatione.*

Domine,

Quod polypum auferendi methodum ex me cognoscere desideres, valdè afficit, non video quæ proponere queam tibi ignota, viriliter adeò, passibusque certis hîc procedit, ut quis æquiparari multo magis anteponi possit, non videam; Gratias refero maximas, quod eo me honore dignum æstimes, cui publicum incommodum, quæstio de verâ polypos curandi viâ proponatur; Bestia illa (eo enim nomine Polypus *venit, & quidem meritò) quomodo vel per media Topica in nasi cavo consumentia, vel per instrumenta ipsa auferri queat, paucis docere aggrediar.*

Notum nobis Polypum hunc esse Galeno de comp. medic. cap. 3. Paulo Æginetæ lib. 3. cap. 24. Aëtio lib. 6. cap. 90. Cornelio Celso lib. 6. cap. 8. *imprimis* Fabr. ab Aquapendente parte 1. Oper. Chir. cap. 24. *debemus.*

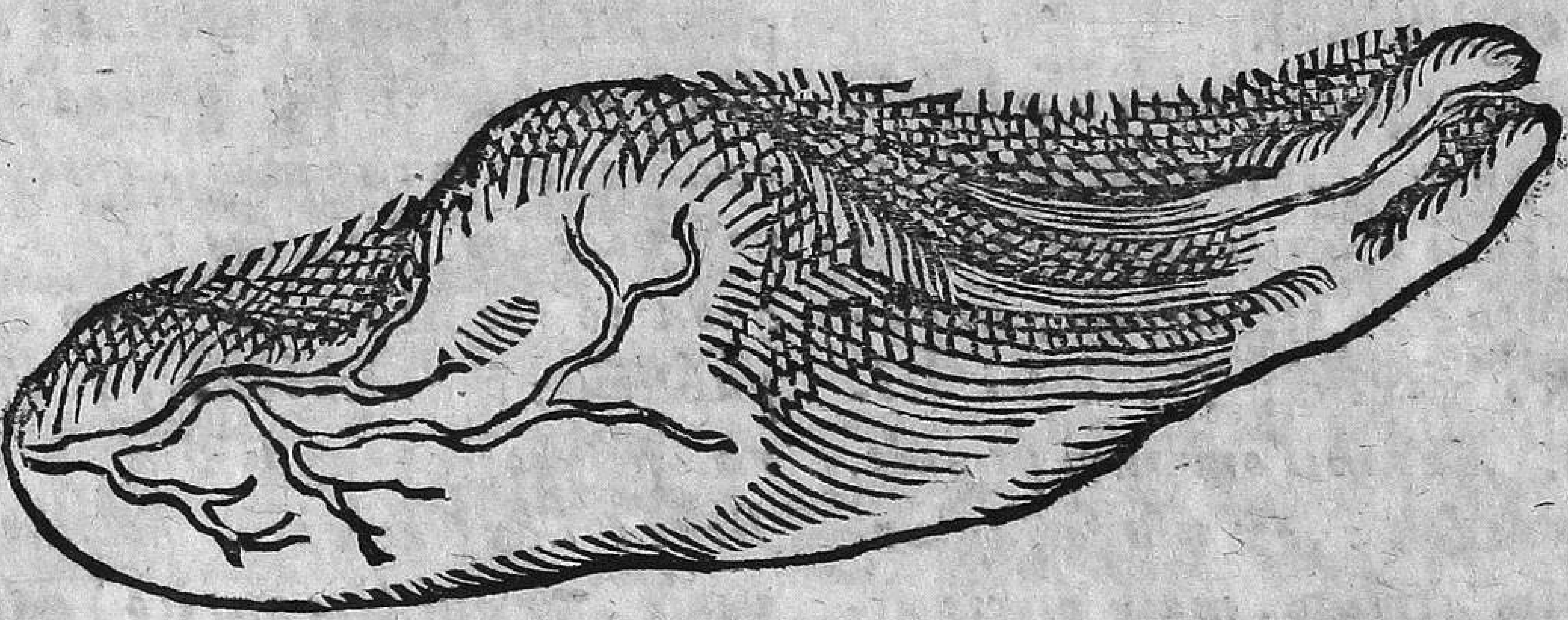
Locus *non ipsi solum* nasus, *sed &* palati pars superior, *& cum eâ* fauces *ipsæ, quæ loca adeo sæpe carneâ hâc excrescentiâ angustari possunt, ut suffocari ferè videatur æger.*

Quomodo tractaveris Polypum, quo correpta ægra tua, quæque adhibueris medicamenta accurato satis stylo proponis. Ut verum fatear, atque ex animo Tecum agam, Medicum hîc præstiti talem, qualis desiderabatur

tur, nec aliquid omisisse Te testari possum eorum quæ ad auferendum malum requirebantur; haud equidem in medicinâ satis me expertum agnosco, profiteorque, qui Chirurgiæ deditus, diuturno nihilominus exercitio etiam ea quæ medicinæ magis considerationis habentur, imò revera sunt, Chirurgis innotescere, quotidie experimur.

Localia *quod spectat media affectum ipsum quibus tollere allaborasti; non solùm ut haud rejicienda ea habemus, sed & quaiis anteponi queant nulla nobis nota, testamur.*

At, Vir humanissime, *concedas precor, quod, cum ægra tua filiola sit tredecim annorum, cur Vena pedis sinistri saphena non fuerit secta, ad mensium promotionem, quærere audeam. Carneæ etenim substantiæ eum dicis imò indies sanguineam magis conditionem assumere, carnosioremque fore, at hæc unde deduci poterunt, si non ex sanguine.*

Ad extirpationem manualem *admittere Chirurgum quod recusant parentes, nolit ægrotans, doleo, cum præstantius medium hactenus nullum innotuerit, citò, imò, etiam certo hac via procedimus; Testantur hac in arte Chirurgica viri celebres*, Fabr. *imprimis ab* Aquapendente *loco supra allegato Nobis eadem non semel ex voto successit, inter alios in Ancilla Medici hujus loci* Simonis Dilmans, Metje Stevens, *cui auxiliante* Henrico à Roonhuysen, *Chirurgo magni nominis, polypum extraximus incredibilis magnitudinis, & crassitiei, Figuram hîc addimus.*

Attamen, Vir Celeberrime, *quod si recusare perseverent parentes extractionem manualem, non inconsultum videretur [pace tua dixerim] plumaceolum hoc medicamentum insigne, à* Joanne Vigone lib. 2. cap. 5. *descriptum, salivâ aut aqua plantaginis madefactum, naribus imponere, ad eam altitudinem, ut attingat polypum, idque bis singulis iterare diebus. Descriptio hæc est.*

♃. *Pilor. carptor. panni linei veteris* ℥ij.
Medull. panis alb. ℥iij.
Sublimat. triturat. ʒj.
Aq. Rosar. Plantag. an. ℔j.

Coquantur in vase stanneo ad secundæ partis consumptionem, dein fortiter exprimantur, & filum carptum siccetur in furno.

Medicamento huic, quod cautè admodum usurpari debet, eò quod sublimatum

matum recipiat, de quo conterraneus tuus, Medicus olim celeberrimus Joannes Beverovicius libro cui titulus Thesaurus sanitatis, Schat der Gesontheyt, cap. octavo, *addimus aliud, cujus vires egregias non semel experti. Valdè hoc commendat* Alexander Tralianus, *referente* Durante Scacho sub sid. Med. cons. de Polypo c. 1. *Caput hoc est, caput mortuum Vitrioli, sequenti modo usurpandum.*

♃. *Cap. mort. Vitriol.* ℥j.

Subtil. pulv. misceatur cum Vng. Ægyptiac. portione liquidiore.

Unguentum *hoc bis tervè quovis die applicetur plumaceolo exceptum polypo, penicelli operâ; Benè hoc successit* in Consule *hujus loci, brevi tempore. At quum usu immoderato hujus ũguenti ardor nimius dolorque excitaretur, coacti fuimus ad utriusque mitigationem,* Unguentum *sequens, à prædicto* Scacho *præscriptum cap. allegato, adhibere, quod bene successit.*

♃. *Spumæ Argent.* ℥ij.

Ceruss. ℥iij.

Alum. scissil. ℥j.

Tund. & cribrentur, hinc in mortario plumbeo, cum vino odorato ad mellis consistentiam reducatur, huic addatur Olei myrtini q. s. conquassatumque in pyxide plumbeâ servetur.

Crede mihi, Vir Doctissime, *medicamenti hujus vires esse summas, imò notum mihi hactenus nihil esse quod ei anteponi queat.*

Quod si vero nec hoc medio tolli polypus queat, necessarium omnino ducimus parentes ægrotantis, ipsamque ægram eo deducere, ut concedant Extractionem manualem, quam commodissimè fieri posse, expertus indico, instrumento s. forcipe, cujus descriptionem Fabr. ab Aquapendente *exhibet allegato capite, quod magis commodum cauterio quod commendat* Cornelius Celsus lib. 7. cap. 10. *ne nimium increscat, quale incrementum enorme notavimus in virgine religiosâ* Grietje Kroonenburg, *quæ, quod in principio eradicationem omnem quovis modo instituendam recusaret, monstro magis ac homini similem faciem tandem exhibuit, effigiem addimus: Finem imponimus discursui nostro minus erudito, ne tempora tua aliis severioribus dicata moremur.*

Successum optamus eum, quem non semel experti. Benedicat is qui dator omnis boni. Vale, Vir Magne, *diuque vivas in commodum ægrotantium, honorem artis nostræ, & urbis vestræ gloriam.*

Tuus

JOB à MEEKREN

Scias, *benevole Lector*, cancrosum hunc Polypum, cujus in Epistolâ prædictâ mentionem feci, ad eam magnitudinem excrevisse, ut deformem reddiderit faciem ad eum modum qui in addita figura exhibetur.

HISTO-

HISTORIA SECUNDA.

De Polypo cartilagineo, à parte posticâ uvulæ ex faucibus ablato.

POlypus non solum nares, sed & fauces replet, Authore *Fabr. ab Aquapendente part.* 8. *cap.* 2. Undè gravis adeò respirandi difficultas, ut sæpius suffocari videatur æger.

Pedissequus *Dn....... Six*, ex ictu graviori, respirandi contraxit difficultatem, adeò ut spiritum ducere grave ipsi valdè, in ò successu temporis incrementum tale sumpsit malum, ut ne quidem cibum deglutire, nisi cum molestiâ summâ, valeret.

Variorum Medicorum, Chirurgorumvè auxilia hic frustra imploraverat æger; quibusdam incurabile malum habitum, adeoque, medicamenta nulla in usum ducenda, statuerunt, alii eò usque artis medicæ præcepta extenderunt, ut lue venereâ ægrum laborare asserere ausi fuerint, eò quod obscurè admodum loqueretur.

Tandem innotuit quibusdam ex hæmorrhagiis gravioribus, fluxuque humoris tenuioris acriorisvè per nares, eoque continuo, in naribus ipsis certo hærere malum. Ad hoc medicamenta varia adhibita, at sine successu.

Amore servi incitatus *Dn. Six* nullius non operam implorare pergebat, modò curationis aliqua spes, tandem etiam nostram, collegæque nostri *Dn. Floriani*.

Ægrum quamprimum visitare nobis concessum, non solùm nares polypo repletas observare licuit, sed & fauces angustatas à massâ carneâ, gravi, durâ, cartilagineâ, circa uvulam deorsum

deorsum ad œsophagum se extendente, musculis æsophagæis incumbente; Hîc cura nulla nisi quæ per eradicationem manualem, primò adeoque forcipe id quod fauces palatique posteriora occupabat, tollendum esse monuimus.

Operationem hanc, admittente servo æque ac Domino, potio præparans & simul laxans, ad aliquot dies præscripta. Hujus usu præmisso, ad ipsam extractionem devenire placuit, quæ, præsente *Domino Six* & *Floriano* Chirurgo, à nobis ad hunc modum peracta.

Primò omnium, nihil eorum hîc deesset quæ ad extractionem non magis quam sanguinis fluxus inhibitionem, requirebantur, curam gessimus.

Pulverem stipticum parari curavimus in hunc modum præscriptum, ab acrioribus enim abstineremus asperæ arteriæ structura atque situs fecit.

℞. *Lapid. Hæmatit.* ℥ß.
Bol. Armen. veri.
Terræ Lemn. an. ʒij.
Nuc. Gall, immat. ℥ij.
F. *Pulvis subtilissimus.*

Hoc quo convenienti modo uti liceret, turundas cōfecimus operi aptas, & plumaceolis, & spongiæ exsiccatæ particulis, longas equidem, crassasque, attamen molles; has filo fortiore constrinximus, quò, siquidem ad fauces prolaberentur, ejus beneficio extrahi possent; hinc mixturæ ex *albumine ovorum* & *succo limonum* paratæ imposuimus, quo pulvis præscriptus stypticus melius iis adhærere, sicque commodius applicari posset.

Ipsam *operationem* aggredi ubi constitutum, ægri, sellæ altiori insidentis, animosi admodum, faciem, faucesque luci obversas posuimus, quo certius & oculis polypum cernere, & instrumenti tractare, nobis liceret.

Mox polypum ipsum, ovi gallinacei magnitudinem habentem, planioris licet figuræ, forcipe recurva apprehensum, forti manu, variè agitando, separare à partibus quibus adnatus, extrahereque allaboravimus; at verò nihil omninò effecimus, inseparabilis relinquebatur polypus, fracturam patiebatur forceps, magni alias roboris; æger, qui omnia patienti animo perferebat, oris nariumque ossa violentiâ Chirurgicâ diffracta sibi esse credebat, sanguinis accedebat fluxus enormis, qui tamen ex seipso sine ullo medicamentorum adstringentium usu sedatus; Pergebamus interim in opere nostro, quinquies, sexiesvè extractionem modo dicto tentando, ast irritus omnis labor.

Tandē, quod polypus extractionem omnem respueret, licet deorsum magis descenderit, forfice eum auferre aggressi sumus, quod ad eam altitudinem fecimus, quam attingere licuit, consideratione habitâ uvulæ, ne læderetur.

Extirpato polypo hæmorrhagia nulla observabatur, quæ in principio considerabilis satis fuerat, eò quod hîc vascula sanguifera nutrimentum excrescentiæ adferentia, læsa sint, ibi eadem ob cartilaginosam polypi constitutionem desiderentur.

Faucium, Uvulæ, Palativè ad alterationem *Gargarismata* convenientia,

tia, *Ecclegmataque*, præscripta, quæ die nocteque usurpare haud detrectavit æger. Vigiliæ hic continuæ, doloresque capitis vehementes *Amyddalata* exigebant, quæ tamen parum aut nihil efficiebant, antequam *Laud. Opiati* aliquid misceretur *Diascordio & aq. Alexipharmaca*, cochlearibus per vices usurpandum.

Ad virium deperditarum restitutionem necessarium omninò fuit *alimenta* benè nutrientia usurpare, quæ etiam largiter adsumpsit juvenis.

Die octavo sanguinis per os & nares immodicus superveniebat fluxus, ex eo quod vasorum laceratorum extrema cruore repleta; jam etenim aperientur, quæ tamen simili cruore denuo repleta fuerunt, sic ut fluxus dictus cessaret.

Indies hinc æger vires sumpsit, sic ut quatuor septimanarum spatio integrè fuerit curatus, robustior quam antehac unquam fuerat.

HISTORIA TERTIA.

De Polypo ligneo quinque aut sex dierum spatio curato

Filiolus Domini Francisci Reatal, Reineri filii, ætatis ann. 3. per aliquot dies stillicidio narium sanguineo, fœtido, laboraverat, dextram partem nasi occupabat malum, rei gravitatem perpendentes cum matre consanguinei, me advocarunt, polypus narium esset, nec ne dignoscere desiderantes, imò auxilia medica exigentes.

In affectum inquirentes non solum humore sanguineo purulento, eoque fœtidissimo nares scatere reprehendimus, sed & carneâ subrubicundâ excrescentiâ superius repletas.

Hæc observans quis non nasi hanc partem angustatam diceret Polypo vero, ex fluxu purulenti humoris causato?

Evacuato corpore, quod sequenti factum medicamento.

♃. *Syr. Diacnic.* ℥ß.
Resin. Jalap. Pulv. gr. iij.
M. & detur usu.

Topico hoc Polypum consumere studuimus.

♃. *Mell. Rosar.* ℥ jß.
Liquoris Ægyptiaci ʒ j.
Cap. mort. Vitriol. calcin. & dulcificati ʒß. *M.*

Mixtura hæc bis tervè de die penicilli ope applicabatur excrescentiæ dictæ; paucorum dierum spatio non solum polypus imminutus, sed etiam frustum ligni in medio ejus observatum; hoc ope instrumenti commodi extracto, brevi sanatio absoluta.

Observatio hæc attendere nos docet ad suppurationes eas quæ in aure aut naso puerorum occurrunt, sæpiùs enim externum aliquod partibus iis imponitur, ut bene notat *Paræus lib.* 17. *cap.* 23. unde mala varia.

Hic rursus, quamvis extra ordinem quid de Hyppopio, atque instrumento eidem curando apto habet idem à Meekren, adjungimus.

De Instrumento ad hyppopii curationem commodo à nobis invento.

Oculus animæ instrumentum summè necessarium, cujus ope ea quæ sunt invisibilis Dei cognoscimus, bona prosequimur, noxia fugimus, variis tentatur morbis, eò quod teneræ admodum consti-

constitutionis sit imò pluribus quam ulla alia corporis totius pars. *Jacobus Guilmeau tract. de Oculis* centum & tredecim enumerat.

Paraus in gratiam tyronum, quò præter naturam oculis occurrentia vitia discernere discant *lib.* 17. *cap.* 4. nonaginta præter propter recenset, & horum author *Capellus* Medicus.

In praxi nostra etiam illi occurrerunt, quorum apud recensitos scriptores nulla mentio, sic ut sine omni dubio plures Oculorum reperiantur morbi, quam hactenus descripsere unt Authores.

Animus haud est omnia ea quæ præter naturam oculo obvenire possunt hîc loci proponere, multò minus quæ cuivis competant remedia, singulari tractatu hoc efficere constituimus, siquidem quæ hoc opusculo exhibemus accepta artis nostræ cultoribus reperiamus.

Solo de *Hyppopio* hoc tempore agere constituimus. Oculi purulentiâ. Collectio hæc est puris in interno oculi, mobilis tamen, ad pupillam, tanta sæpe, ut integram eam occupet.

Causa hujus morbi duplices, Externæ scil. & Internæ. *Externa* huc faciunt Casus, saltus, ictus, vociferatio, imò exercitia atque labores excedentes, undè vasorum subtilium in processu ciliari cristallini humoris fundamento, aut etiam tunicâ oculi uveâ, ruptura, quam sequitur sanguinis extravasatio, qui facilè hinc in pus mutatur.

Interna causa potest esse Capitis dolor gravis, membranarumque internarum inflammatio, undè humorum in oculi interiora per arterias propulsio, quo pars affecta iis liberetur.

Varia in hoc affectu in usum duci solent, & possunt, evacuationes imprimis spectantia, venæsectiones, scarificationes cum cucurbitulis, purgationes, Topica exsiccantia, resolventia formâ fotus adhibita.

Mediis dictis, quod si nihil efficiamus necessarium omninò ad operationem Chirurgicam devenire; quæ primo tempore instituenda, ne alias materia purulenta oculo contenta tunicam corneam variis ex pelliculis, quatuor ad minimum, compositam perforet vi suâ corrosivâ, imò tunicas reliquas tenerioris quæ sunt conditionis, uveam scilicet, ciliaresque dictos processus, exedendo consumat, unde in oculo omnium confusio exspectanda, imò ipsius visus, sensuum externorum nobilissimi, ablatio.

Tempore *Galeni*, referente *Paulo Ægineta l.* 5. *cap.* 20. Oculista quidam fuit, *Justus* vocatus, cujus etiam memini *parte* 1. *operat. Chirurg. Fabr. ab Aquapendente*, qui ægrotantem, hyppopio laborantem, imponebat sedili, hinc utraque manu caput patientis apprehendebat, idque tandiu agitabat, usque dum purulenta collectio separabatur, fundumque petebat, hoc ex voto succedente, oculo ipsi medicamenta applicabat resolventia. Non semel simili via procedere nobis placuit, ast nihil unquam efficere licuit, adeò ut operationis hunc modum postea iterum tentare neutiquam libuerit. Consultum eapropter magis visum, *Galeni* methodo quam *lib. meth. med. cap. ult.* proponit, procedere. Perforat hic instrumento accommodato tunicam Oculi carneam proximè ad tunica-

nicarum eum concursum, qui *Corona* & *iris* appellari consuevit, sicque materiam purulentam per foramen factum effluere permittit. Hac methodo, sexies, imò octies, bono cum successu, malum dictum curavimus.

Operatio hæc & facilis est, & periculo omni caret; Instituit eam, referente *Iacobo Guilmeau*, dexteritate singulari, ætatis anno septuagesimo secundo, Chirurgorum regiorum Galliæ primus *Ambrosius Paraus*. Imò ipse *Guilmeau* in duobus subjectis feliciter hâc via processit. Legi hîc possunt quæ habentur apud *Paraum. lib.*17. *cap.*17. & *Guilmeau part.* 4. *Tract. de Ocul. cap.*12.

Ultimus eorum in quibus Operationem hanc instituere nobis concessum faber fuit lignarius ex ordine eorum qui navibus ædificandis inserviunt, Penultima curationi nostræ subjecta Uxor erat *Justi Bulzing*, Mercatoris hujus loci, in qua ad hunc modum, præsentibus *Dno. Theodoro Wynants*, Medico ordinario, & *D. Petro Suveers*, Chirurgo, processimus; Sellæ imponebamus ægram, sic ut luci clariori esset obversa, hinc, Oculum sanum tegebamus linteo complicato, mox, Caput ejus manu utraque prehensum, & manibus & pectore servi nostri sustineretur, effecimus. Hisce sic prægressis, manu dextra apprehensum instrumentum, literâ E. hîc signatum, ad usum dictum accommodatum, oculi parti superiori applicavimus, loco qui proximus Tunicarum conjunctioni; mox sinistræ manus ope dilatatis palpebris, quo certior foret operatio, intrepido animo corneam perforavimus, & illicò materia purulenta exitum invenit.

Perforatione peractâ *Emplastrum defensivum Vigonis* parti vulneratæ imposuimus, imo etiam, ope lintei quadruplicati, fomentum sequens:

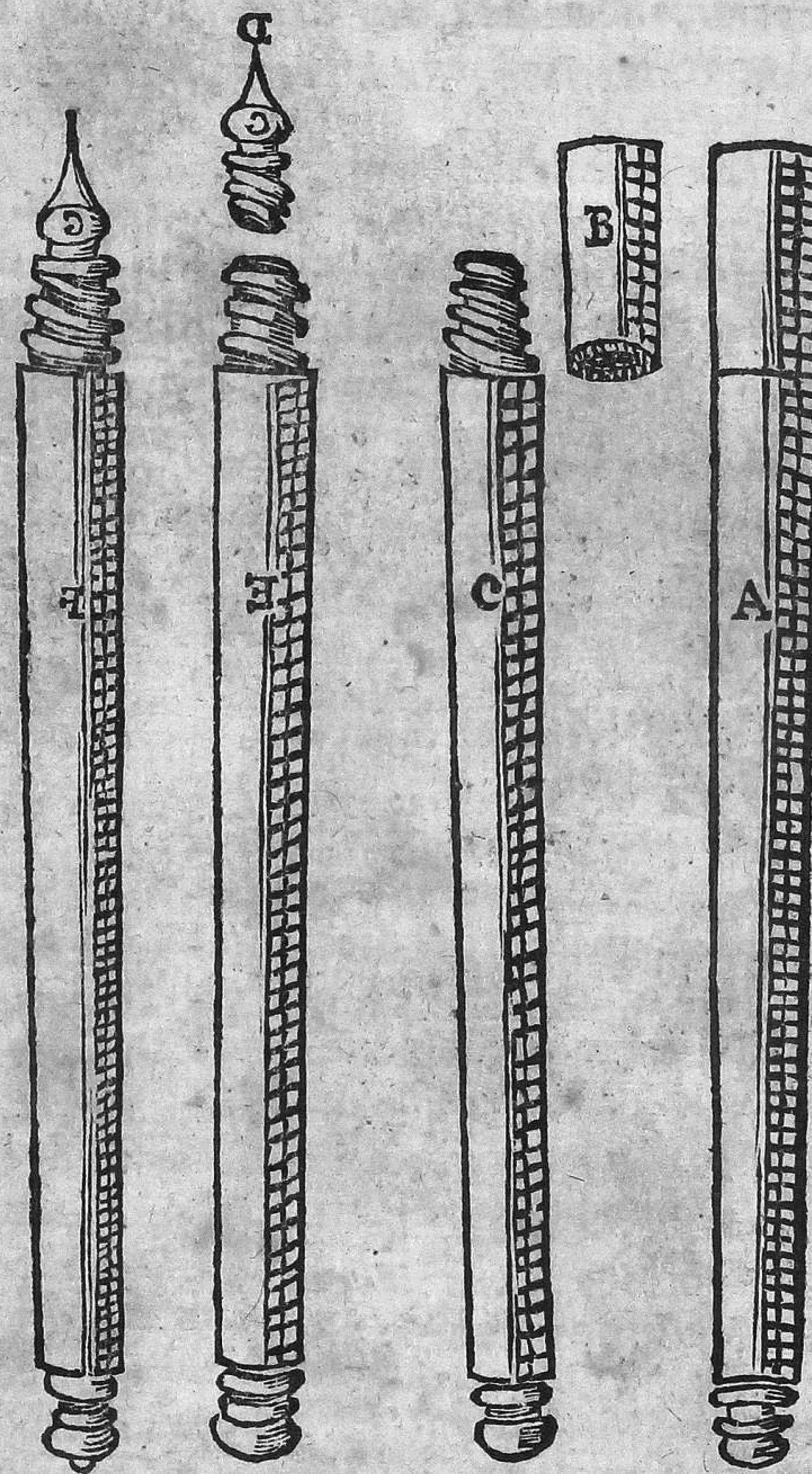
℞. Aq. Plantag. ℥iiij.
Fœnic. ℥ij.
Sief. Alb. Ras. ʒij.
Sem. Cydon. Psilly an. ℥ij.
F. Epithema, calidè applicandum.

Epithemate, Emplastroque ad dies duos tresvè usurpatis, quorum ope & dolor, & inflammatio remiserunt Mundificantia media applicavimus, v. g.

Expli-

Explicatio Figurarum Tabulæ appoſitæ.

A *Cannula clauſa.*
B *Operculum ejus.*
C *Cannula aperta.*
D *Lanceola acuta, poſterius globoſa.*
E *Manubrium cui aptatur lanceola.*
F *Lanceola manubrio aptata.*
G G *Globulus eſt, impediens quo minus profundius juſto lanceola penetret, quod ſine læſione humoris criſtallini fieri nequit.*

12. Plurimis de cauſis Os *inflammatur*, præcipuæ ſunt, 1. Sanguis calidus. 2. Saliva acris, ſalſa nimis. 3. Catharrus capitis. Succedunt ferè veſiculæ, & *Ulceratio*, quam haud bene curatum, *Gangræna* ſequitur, imprimis in infantibus, poſt variolas aut morbillos. Hîc, præter media communiora, valde ſæpe profuit.

♃. *Vnguent. Fuſc. Fel VVurtz. drachm. ij. Mel. roſ. colat. unc. j. ſ. Spir. Vitriol. ſcrup. ſ.*

Miſce.

13. Sub LINGUA *Ranula* ſeu *Batrachios* occurrit, tumor ex pituita frequentius quam alia parte ſanguinis productus, ſæpiuſque hoc pulvere tollitur.

℞. Piperis, Zinziber. an. drachm. j Sal. Gemmæ, Commun. an. scrup. ij Origan. Calaminth. Rad. Ireos, Hermodactyl. an. drachm. ß. Mastich. scrup. j.

M. F. *Pulvis.*

Inspergatur sæpius tumori; quod si non satis evanescat, uno & item altero loco apertionem facito, ut humiditas effluat, vulnerique applicetur Mel rosar. Cauterio hîc quidam utuntur Actuali, at placet magis Phlebotomus. [b]

Ad

℞. Plantag.
Eufras. an ℥iiij. [a]
Syr. Absinth. ℥ß.
Aloës, Myrrh. an. ʒ. j.
M. F. Collyrium.

Penicilli ope quater quinquiesvè hoc oculo calidè illinire placuit singulis diebus, & quidem per dies quinque aut sex; coacti enim ea quæ cicatricem inducere, oculumque roborare valerent, assumere hujus conditionis mixtura hæc:

℞ Aq. Plantag. ℥ iiij.
Tutiæ præp. ʒ. j.
Lap. Calam. pp. ℈j.
Vitriol. Alb. gr. iij.
Sach. Candi ʒj.
M. f. Collyrium.

Et horum usu affectus dictus perfectè sine ulla visus imminutione curatus est.

Sequenti medicamento uti soliti sumus, quoties materia purulenta in oculo se primum manifestare incepit. Descriptio ejus habetur in *subsid. Med. Duranti Schachi cap.* 20. qui eam ex *Mesue* desumpsit.

℞. Cerussæ ʒj.
Opii, Sarcocollæ lacte nutritæ an. ʒiij.
Ammoniaci.
Croci, Thuris an. ʒj.
Tragacanth.
Arabic. ā ā ℈ß.
F. Sief cum aqua pluvial. aut cum mucilagine fænigræci.

De Ranula hanc habet Observationem Clariss. Cornel. Stalpartius.

[b] Sub lingua nonnunquam tumor oritur ranula dictus, quòd eo laborantes inter loquendum tanquam ranæ coaxent. At *M. Sebisius Manuali sive Specul. Medic. Pract. cap.* 21. *p. mihi* 491. Ita dici scribit à figura, quam repræsentat: *Lazarus Riverius lib. prax. p.* 219. rima media, dextram tumoris partem à sinistra dirimente, posteriorem ranæ partem referre tradit. Ante triginta, & qui excurrunt, annos, ipse pauperem novi mulierculam, sub cujus lingua abscessum hunc, ab una primùm, deinde & ab altera parte animadverti. Quem cùm Chirurgus *Albertus Barringa* scalpello aperiret, plurimùm inde puris viscosi admodum, albo ovi non dissimilis, effluxit. Idem tamen post mensem, aut sex hebdomadas, priorem magnitudinem æquaverat, itaut iterum scinderetur, ac paulò post tertio repeteretur sectio: quare requiri videbamus, ut post ultimam exonerationem, quædam corrodentia, ac siccantia

cantia abscessui huic tollendo applicaremus. *Postea idem addit.* Certissimum est humorem, unde hujusmodi abscessus oritur, in glandulis quæ sub lingua, ac propè ejusdem vasa sitæ sunt, contineri, ac propterea hunc abscessum inter eos, qui membrana quadam concluduntur, posse referri. Quod ipsum tunc quidem temporis me etiamnum ignorasse ingenuè fateor, quoniam apud priscos Scriptores hujus rei omnino nullam, aut certè per parvam mentionem reperi. Si itaque cum humore non simul tollatur ambiens membrana sive manu Chirurgi, sive corrodentibus & siccantibus, facilè dictus abscessus iterum accrescet; videtur enim accedere ad naturam meliceridis, quia materia in folliculo continetur, in quo interdum calculus sublingualis crescit. (*Sic ego ipse vidi in Mercatore Nostrate calculum avellana magnitudine in ductu salivali dextro Wartoniano sub ejus è glandula ad radicem linguæ sita exitum, ita impactum, ut dum omni materia salivalis per prædictam glandulam separata evacuationi obicem poneret, ex ea suppressa tumor ingens, partisque etiam suppuratio fieret, quæ mala aliàs curari minimè potuerunt, quàm per memorati calculi eductionem ferro peractam: Nec dubito quin tumores rebelliores scrophulosi aliique in collo & vicinia enascentes originem suam debeant infarctui alicui, vel in ramis canaliculorum salivalium, vel in eorundem truncis aggesto, qui infarctus si eadem facilitate tolli posset medicamentis, ac prædictus calculus manuali operatione sublatus est, non tot difficultatibus eorum cura foret importuna.*) *Petrus de Marchettis* post tumoris incisionem ipsam membranam singulari dexteritate tollere notat, succi chelidonii nonnihil eidem applicans. Idem Marchettus Observat. Medico-Chirurgic. 31. de haud absimili tumore sub lingua orto memorat, qui jam ovo magnitudine par erat, seque ponè colli latus dextrum, propè venas jugulares, ac carotides arterias, ad fauces usque infra tonsillas, & œsophagum extendebat, quique arteriam tracheam usque adeò vi sua, & pondere premebat, ut parum abfuisset, ni illam singulis mensibus dissecuisset Chirurgus, quin suffocatus fuisset æger, vel nihil omnino, aut certè perparum per fauces immittere potuisset. Hunc tamen ille tumorem non tantùm longa aperuit incisione, simulque venas, unde ille alebatur, hic illic dissolvit, atque pro parte radicibus privavit, verùm etiam postea candenti ferro ipsum, tam intus in ore, quàm extra ad collum adussit, ac secundùm artem porrò intra dies 40. sustulit. Tantus interdum hic apparet tumor, ut dentes inferiores superet. *P. Matth. Rossius Observ. Chirurg. p.* 143. Duos vulgò errores in hujus mali sanatione à Chirurgis committi indicat, quies fiat, ut sæpiùs ulceratio post apertum tumorem remaneat, unde iterum [quoniam difficulter tollitur) accrescere non desinit. Horum autem errorem primum dicit nimis angustam incisionem, dum illud tantùm agunt Chirurgi, ut incluso humori satis idoneum præparent transitum, cùm illa requiratur magna, & secundùm totius tumoris longi-

longitudinem facienda sit: alterum vocat omissionem remediorum membranam consumentium. Quare ipse post satis magnam incisionem, tenacisque humoris evacuationem, molli linamento carpto cavitatem replet, præscribitque simul oris collutionem, inflammationis vitandæ, humorumque novi affluxus supprimendi ergo, ex refrigerantibus, siccantibus, adstringentibusque remediis: postridie linamenta aqua aluminosa destillata imbuit, quo remedio semel tantùm uno die utitur, matutino nempè tempore, ne sæpiùs imponendo nimius oriatur dolor, vespertino autem tempore cavitatem iterum replet linamento sicco, Syrupo tamen rosarum paululum imbuto, tandem verò ipsam membranam abstergentibus remediis paulatim dissolvit, consumitque.

Ad *Gingivæ* corruptionem hic pulvis usurpandus.

♃. *Rad. consolid. Cort. granator. an. drachm.* j. *Thuris*, *Myrrhæ*, *Vitriol. alb. an. drachm. ſ. Chalcitidis ustæ scrup.* j.

M. F. *Pulvis.*

15. *Epulis*, gingivarum tumor, cito filo auferri debet, vel cultro, ne in Cancrum degeneret.

16 Ad VVULÆ *ulceratæ* atque *corruptæ* ablationem Instrumentum præstantissimum Bartholinus in suis Anatomicis observationibus delineavit: sed commode satis forfice abscindi potest. Hæmorrhagia Vitriolo cypreo sisti potest Vng. Ægyptiacum aut simile ad curæ absolutionem sufficit. Fili ope judiciose eam tollit Fabr. Hildanus, quod illis est imitandum, qui incisionem metuunt.

CAP. II.

De Partibus Capitis internis.

NUnc ad Palladis arcem pergimus, aliquando vacuam, & aliquando *stultitia* repletam: apud hanc si *malus animus*, tanquam in contubernio habitet *virtus* sibi prudenter caveat: sed tamen ad finem usque dominium possidet, dum interim ejus hostis in quovis angulo latitans, nusquam quietem inveniat.

Antequam eam intremus & cerebrum introspiciamus cortinæ duæ sunt removendæ *Meninx crassa* & *tenuis.*

Dura Mater exterius asperior quam ab interiori parte, cerebrum laxe admodum ambit, ne motus ejus arbitrarius impediatur; idem in par-

in partem dextram & sinistram non tantum distinguens duplicaturæ alicujus ope quæ *Falx* dicitur, imò & à cerebello ipso separans.

In Falce hac *Sinus* semper inveniuntur quatuor, quandoque septem, in quos Arteriæ carotidis rami plurimi inferuntur, jugularibus post conjungendi.

Hi sinus venarum usum & substantiam habent: adeo ut non incommode inter venas recenseri possint.

Pia Mater sensilis magis, pluribusque arteriis prædita, quam crassa, non solum cerebrum totum investit, sed etiam ubique anfractus ejus intrat qui hac de causa etiam facilius separari possunt.

Dividimus Cerebrum in tres partes, quæ sunt 1. *Cerebrum* ipsum. 2. *Spinalis medulla*. 3. *Cerebellum*.

Cerebrum Coloris cinerei, molliorisque *substantiæ* medulla, (quæ & albidior & consistens magis,) unde etiam corticis nomine venire solet, ab *arteria* carotide ramulos plurimos accipit, *Nervis* adeoque & sensu destitutum. [a]

Gyris

[a] Tota corticalis cerebri substantia ex innumeris conflatur glandulis, in cerebello sine prævia præparatione facillimè visendis, at non aliter in cerebro demonstrabilibus quam cum illud in aqua per aliquod tempus fuerit maceratum, (propterea in hydrocephalico illas semel videre contigit distinctissimas) vel cùm in oleô aliquantisper fuerit excoctum. In hisce glandulis implantantur extrema arteriarum carotidum & vertebralium filamenta, quæ sanguinem copiosum advehunt, præcipuè pro spirituum animalium efformatione, ut abundè probari posset; venę itidem exeunt in sinus duræ matris superfluum sanguinem referentes, & rursus canaliculi quidam qui in unum coacti corpus callosum excitant, quod propterea, ut asserit Illustriss. Fracassatus in sua de Cerebro dissertatione epistolica, est veluti grandis spongia è filorum mutuò ac omnifariam nexorum congerie effecta. Per hosce canaliculos deducuntur spiritus seu particulæ sanguinis salinæ volatiliores à reliqua massa in glandulis descriptis separatæ, ut per omnes nervos inde enatos seu potius continuatos in totum corpus motus suos absolvant. De his omnibus, ut & aliis cerebri & cerebelli partibus plura legi possunt in Tractatu de Cerebro Illustriss. Willisii: In Exercitatione Epistolica de Cerebro Excellentiss. Malpighii in Dissertatione Epistolica ad illam responsoria Clariss. Fracassati, & tandem in Exercitatione de Cerebri Cortice à præfato Malpighio emissa, & aliis exercitationibus suis de viscerum structuris, inserta. Adde itidem alios qui in Bibliotheca nostra Anatomica secundâ Editione adferuntur.

Gyris sive anfractibus variis gaudet, & satis profunde hi sese dimittunt, imprimis qui in parte anteriore occurrunt, ubi *Fissura magna* Cerebrum exterius usque ad medullam dividit.

Medulla Nervorum omnium mater, intra cranium *Medulla Cerebri*, extra illud *Medulla Spinalis* appellatur.

Cerebellum ex albo cinereum est *Arteriasque* excipit Cervicalem atque Carotidem, pauciores tamen hîc adsunt rami, quam in cerebro, utpote eo longe minus.

Gyris nullis præditum est, at ex laminis quasi plurimis sibi incumbentibus conflatur; quæ si transverse resecentur, instar arboris apparet.

Hisce sic consideratis, partem aliquam cerebri Anatomicus cultro auferat, & illico in conspectum venient *Corpus callosum*, ipsique connexus *Forrix*.

Hisce lateraliter subjacent *Ventriculi duo* magni soleæque equinæ figurâ similes, quos *Septum lucidum* in *dextrum* & *sinistrum*, vel *primum* & *secundum* distinguit.

Continetur illis *Rete mirabile*, sive *plexus choroides*, multis constans glandulis exiguis, nec nisi ex arteriæ temporalis ramulis, retis in modum implicatis, compositus.

In parte anteriore Ventriculi hi uniuntur, *Tertiumque* constituunt.

In hoc Ventriculo tertio *Meatus* duo occurrunt prior eorum ad *Infundibulum & glandulam pituitariam* excurrit, alter ad *Ventriculum quartum* cerebello contentum. Supra hunc prominentiæ quatuor notantur, quæ *Testes* & *Nates* vocantur, iisque adhæret *Glandula Pinealis*, quæ à nonnullis Sedes animæ male vocatur: extra ventriculos enim eam residere, minime vero in illis, jam dudum *Claris. Sylvius* demonstravit, cui etiam propterea non nisi pro Glandula habita, idque eo magis, quod non rarò calculos duos, aut tres, imò quatuor aliquando, & ipse & ego in ea invenimus, quos domi adhuc reservamus.

Corporibus his ablatis *Nervorum paria octo* se offerunt, de quibus supra egimus, quibus parte anteriore adjacet *Rete mirabile Galeni*, quod arteriarum cervicalium atque carotidum plexus est.

Post

Post hęc *Cerebellum* occurrit, duplici globo simile, in quorum medio *Processus Vermiformis*, & *Pons Varolii* cui succumbit *Ventriculus quartus*.

Vltimo *Spinalis medulla* se exhibet, in sui principio in partes duas divisa, *Calamo scriptorio* haud absimilis, hæc ad dorsum descendens ramos suos toti corpori impertit.

Vsus Chirurgicus.

1. In *Vulnere Duræ meningis* Symptomata duo molestam valde curationem reddunt, Sanguinis nempe fluxus, & Dolor intensissimus. Cranium quod si haud satis apertum sit, sine ulla mora loco læso Trepanisatio instituatur, & sanguine collecto, concretóque, educto, Vnguentum hoc applicetur.

♃. Mann. Thuris drachm. ij. Aloës drachm. j. Myrrhæ drachm. j. ſ. Pil. lepor. molliss. scrup. j. Album. ovi q. s.

M. F. *Linimentum.*

Vtilis etiam pulvis, capite de Vulneribus particularibus, Chirurgiæ hujus parte secundâ descriptus.

Ad doloris mitigationem Olea tepida Rosar. Violar. Myrtill. Sanguis calidus Gallinæ aut Columbæ, &c. valde laudantur.

Hæmorrhagia, doloreque sedatis, Medicamenta seq. vulneri imponantur, nec ab iis abstinendum, licet copiosius pus prodire ceperit.

♃. Ol. Thereb. unc. ij. Spir. Vini. Syr. absinth. an. unc. j.

Misce.

Verum Gangræna aut Caries si accesserint, Linimentum seq. majoris utilitatis erit.

♃. Sarcocollæ, Myrrhæ, Aloës an. drachm. j. Syr. absinth. Mell. rosar. an. drachm. ij. Vng. Egyptiac. drachm. ij. ſ. Aq. vitæ unc. j. ſ. Vini alb. Gallic. unc. j.

Bulliant leniter & Colentur.

Neque scrupulum moverem ad particulam membranæ cariosæ resecandam: dummodo liceret forfice ad eam pervenire. Vnusquisque tamen hoc in casu sibi caveat, ne sinum aut piam matrem lædat.

2. Pia mater ubi simul affecta, ab oleis omnibus abstineat Chirurgus, etiam exsiccantibus, ne corruptio cerebri mollioris caussetur. Pulveres capitales siccantes commodius hic usurpantur. At vulnera hæc ut plurimum lethalia cum sint, nihil insuper de iis addere placet.

Cap. III.

De Collo.

COllum ſub cuticula, cute, & membrana carnoſa, membrana itidem communi & propria muſculorum, *Muſculos* vtroque in latere IV. habet, ex his.

Longus &
Scalenus flectunt,
Tranſverſalis, &
Spinatus, retrorſum & ad latus ducunt.

Venæ reperiuntur quinque, *Cervicalis*, *Muſcula ſuperior* & *inferior*, *Iugularis interna* & *externa*.

Arteriæ totidem. *Cervicalis*, *Muſcula ſuperior* & *inferior*, *Carotis interna* & *externa*.

Nervi ex pari vago & ſpinali medulla originem habent.

Anterius *Glandulis* gaudet variis, quæ in mulieribus majores ſunt quàm in viris.

Succumbit *Larynx*, ſoni organum, quinque ex cartilaginibus compoſitum, quæ ſunt.

1. *Thyroides* ſive *ſcutiformis*.
2. *Cricoides* ſive *annularis*.
3. *Arytenoides* ſive *guttalis*.
4. *Glottis*.
5. *Epiglottis*.

Movetur ſex muſculorum paribus, qui ſunt

1. *Hyothyroidæi*, ſive attollentes.
2. *Bronchii*, ſive deprimentes.
3. *Cricothyroidæi antici*, dilatantes.
4. *Circothyroidæi laterales*, conſtringentes.
5. *Thyro-arythenoidæi*, aperientes.
6. *Arythenoidæi*, ſive ſphincteres.

Poſt hæc AMYGDALÆ ſive PARYSTHMIA occurrunt, aliis *Tonſillæ*, hinc *Pharynx* cui 7. muſculi competunt, quorum ope cibus & potus deglutiuntur.

1. 2. *Sphenopharyngæi*, pharyngem elevantes.
3 4. *Cephalopharyngæi*, introrsum moventes.
5. 6. *Stylopharyngæi*, dilatantes.
7. *Constrictior*, sive *sphincter* est gulæ.

Postica colli occupant *Vertebræ* 7. quarum quædam processus habent perforatos, quo vasis sanguineis via in cerebrum concedatur.

Usus Chirurgicus.

1. De *Scrophularum* curatione in antecedentibus satis egimus, suffecerit nunc hoc in casu *Oleum Langii* communicasse, cujus vires insignes valde, non solum in scrophulis, sed etiam in ulceribus parvis, sordidis modo circumspecte usurpetur.

℞. Ol. Philosoph. laterini libr. ʃ. Thuris, Mastich. Gumm. Arabic. Terebinth. an. drachm. iij.

Pistata simul destillentur per alembicum, tandem destillationi addatur salis ex cinere Cerræ, drachm. ij. & iterum destilla, & quod destillaverit in vitro serva.

In locum Salis Cerræ arboris, quæ in belgio nostro non reperitur, substitui potest Sal gemmæ.

2. In *Herniâ Gutturis* sive *Bronchocele* raro medicamenta aliquid efficiunt, cum fere vesicula propria causa mali, (pituita nempe præternaturalis cum flatu) contineatur, tumorque sub musculis resideat, non à glandulis, sed ab Aspera arteria originem habens. In principio tamen sequentia aliquando prosunt.

℞. Rad. Ireos, Galang. an. drachm. j. ʃ. Pulegii, Saturejæ, Herniariæ, an. drachm. j. Semin. Fænicul. Anisi, an. drachm j Petroselin. drachm. ʃ. Piperis long. Spicæ Nard. Nucis moscat. Cinamom. an. drachm. ij. Myrrh. drachm. ʃ. Alumin. ust. unc. ʃ. Sacchar. alb. unc. iij.

M.F. *Pulvis tenuis.*

Patiens de hoc pulvere quotidie sumat matutinis horis, drachm. j. ʃ. cum vino calido.

℞. Gum. Ammoniac. Galban. Bdell. an. in aceto dissolut. unc. j. Pulv. rad. Ireos drachm. ij. Sem. Sinap. Urtic. an. drachm. j. Pulp. Colocynthid. Croc. Or. an. scrup. j. Salis Gemm. Alumin. an. drachm. j. Picis Naval. drachm. vj. Resinæ Pini unc. j.

M. F. *Emplastrum.*

Medicamentis hisce nihil efficientibus, hoc modo tumor auferri potest. Primo cutis elevata & per longitudinem dissecta omni loco à tumore separetur usque ad fundum, deinde vesicula extrahatur, integra si possibile sit, quod si particula ejus aliqua relinquatur, arteriola tumori nutrimentum adferens dissecetur, ne de novo regeneretur. Lavetur dein pars affecta Aceto, in quo Salis & Nitri parum solutum sit, nam sanguinis fluxus in hoc casu parvi est momenti. Tandem vulneris facti labia glutino iterum conjungantur, acum enim hodierna Praxis non necessario exigit.

De *Anginâ*, *Vertebrarúmque Cervicis luxatione* suis locis egimus.

Finis Lib. II. *Part.* III.

LIBER III.

DE THORACE.

CAPUT I.

De Partibus Thoracis externis.

MEdia Corporis Regio, cujus pars superior *Humerus*, anterior *Pectus*, posterior *Dorsum* appellatur, sub *Integumentis* propriis atque communibus Musculos accepit communes propriosque.

Communes sunt qui *Imi ventris* sunt, & *Scapulæ*. *Illos* supra exhibuimus. *Hi* quatuor sunt.

1. *Serratus anticus minor*, sive antrorsum ducens scapulam.
2. *Trapesius* sive *cucullaris*, sursum & oblique retrorsum movens.
3. *Rhomboides*, sive oblique deorsum movens.
4. *Levator*.

Proprii Thoracis musculi sunt duodecim.

1. *Subclavius*, five extensor.
2. *Serratus anticus major*, five costas attollens inferior.
3. *Serratus posticus superior*, five costas attollens superior.
4. *Serratus posticus inferior*, five costas deprimens.
5. *Sacrolumbus*, five Thoracis constrictor.
6. *Triangularis*, Thoracis constrictor alter.

Musculis his incumbunt MAMMÆ, copiosa in utroque sexu *pinguedine*, multis quoque *glandulis* [a] in muliebri, præditæ.

Dorsum & *Lumbi* (quorum musculos hoc loco referre cogimur) quatuor paria musculorum exhibent:

1. *Quadratum*, sive vertebrarum flexorem.
2. *Longissimum*, sive extensorem vertebrarum primum.
3. *Sacrum*, sive extensorem secundum.
4. *Semispinatum*, sive dorsi elevatorem.

Post musculos sequuntur Claviculæ, Scapulæ, Sternum, Costæ, & Vertebræ. De Venis enim, Arteriis & Nervis jam supra egimus.

Claviculæ, spongiosa ossicula, superiori processui scapulæ junguntur ligamentorum firmorum, cartilaginumque mobilium interventu.

Scapula, os latum & tenue, Costis exterius incumbit, ligamentis duobus, processibus tribus, & quinque appendicibus, præditum.

Os Sternum lineis 7. vel 8. in infantibus 3. vel 4. in adultis distinctum, spongiosum valde est, in extremo *cartilagine ensiformi* sive *mucronatâ* præditum.

COSTÆ in utroque sexu XII. sunt. Earum septem *superiores*, quæ *veræ*, tuberculo duplici junguntur vertebris, cartilagine verò ossi sterno, duræ sunt, rotundæque *Inferiores* quinque quæ *spuriæ* minores sunt, molliores, brevioresque, cartilaginibus circa os sternum gaudentes, minimè id tangentibus.

Has

[a] Qui mammarum, atque glandularum, tubulorum lacteorum, nervorum, arteriarum, venarum, innumerorumque lymphaticorum, eas componentium, historiam voluerit, videat Tractatum nostrum de Mammis & Lactificatione Bibliothecæ Anatomicæ insertum, ut & ea quæ Clariss. Godefridus Bidloo in sua humani corporis Anatomia de illis ichonographicè describit, quamvis hæc nostris demonstrationibus in omnibus non respondeant.

[a] Non

Has inter costas utroque in latere *Musculi* reperiuntur, *Intercostales* dicti, interni XI. & totidem externi, adeoque in universum XLIV. fibræ hîc decussatim collocantur.

In sinu cujusvis costæ, inferiori ejus parti insculpto, Vena, Arteria & Nervus resident, ad medium musculorum dictorum se extendentes.

Vertebræ Dorsi plerumque XII. numerantur, nihilque singularis considerationis habent.

Usus Chirurgicus.

Varias nunc operationes omitto; propterea quod eas in antecedentibus satis fusè pertractaverim.

Occurrit nunc *Thoracis Fistula*, difficilioris multo curationis quam illa, quæ aliis in partibus producitur, ob continuam musculorum actionem. Imò distinguere ejusmodi fistulas summè necessarium; oblique enim difficulter medicamenta admittunt; pectus quæ perforant haud facile consolidantur; quæ verò inter pleuram & musculos originem habent, pus ulterius proserpere faciunt, unde est quod postea difficulter educatur. Necessariò adeoque hîc respiratio minor, pectorisque motus tardior. *Callositas* deinde mediis iis tollenda, quæ capite de fistulis indicavimus, sic aliquando pleura & musculorum caro coalescunt. Hæc si nihil effecerint, *fistulam argenteam* exilem, & incurvatam, ulceri fistuloso imponat Chirurgus, ita ut extremitas ejus fundum ulceris attingat, per eam acum filo serico instructam curvitati ipsius respondentem immittat, quo facto, cutem acu perforet, mox ablatâ acu, fili extrema duo connectantur, ipsum verò filum ungatur quotidie medicamentis *exedentibus*, callositate ablatâ, ulceris fiat *consolidatio*. Instrumenta quæ hoc in casu usurpantur vide in *Armamentario Schulteti* Tab. 38. Fig. V. antiquæ editionis.

Mammarum muliebrium frequens in Lactantibus ex lactis affluxu *induratio* dolorifica, quæ Belgis *Drop* dicitur. Diei unius spatio curari hæc potest unguento Altheæ compos. modo *suctione* mulieris alicujus aut catelli materia aquea sæpiùs educatur. Evacuatione hac neglecta, aut dilata, indies magis magisque Mamma induratur, imò *inflammatur*, conveniunt adeoque hîc *Venæsectiones*, *Purgationes*, *Refrigerationes*, *Sudoris provocationes* exterius *Cataplasma* applicari potest.

♃. Fa-

℞. *Farin. altheæ, Fœnugræc. an. unc. j. Flor. Sambuc. Chamomill. an. M. j. Rosar. rubr. P. ij. Micæ panis similagin. unc. j. ſ. Coq. ex Cerevisia, Addendo Aceti rosac. unc. j.*

M. F. *Cataplasma.*

Affluxu humorum doloreque ſedatis, quod reliquum eſt ſequenti cataplaſmate diſſipato.

℞. *Farin. fabar. Sem. lini. Fœnugræc. an. unc. j. Sem. cumin. drachm. iij. Coq. ex vino addendo Vng. altheæ comp. Ol. chamomill. an. unc. ſ.*

M. F. *Cataplasma.*

In Abſceſſum ubi degenerare incipit, *Maturantia* requiruntur.

℞. *Fol. Malvæ, Altheæ an. M. j. Farin. ſem. lini unc. j. Fœnugr. unc. j. ſ. Ferment. unc. ſ. Coq. ex lacte vaccino. Addendo Vng. Baſilicon. unc. j. Croc. ſcrup. j.*

M. F. *Cataplasma.*

Suppuratus tumor corroſivo potius quam phlebotomo aperiatur. Vulneri facto turundę ope, uſque ad curationis finem applicetur, Balſam. Sulphuris vulgaris; mammæ vero imponatur Empl. Diaſulph. Rulandi.

3. Gibbus originem trahit ex ſpina dorſi, cum vertebræ è loco naturali extrorſum aut ad latus recedunt, cui aliquando cauſa externa, ſed plerumque interna occaſionem præbet, præſertim cum humor aliquis pituitoſus circa eas colligitur. *Humor* hic Oleis atque Emplaſtris diſſipandi vi præditis auferendus, antequam vinculo ferreo, cujuſvis ægrotantis corpori accommodato, quod prominet ſenſim in locum naturalem reducatur. Reductio hæc non adeo preſſione peragitur, quam vi ferri emolliente. Hæc cauſa eſt, cur jam curatus æger vinculo alio, ad annum unum pluresve, uti debeat, ne oſſa molliora iterum protuberent.

Sciendum & hîc, in medio dorſi circa vertebram ſeptimam *Fonticulum* ſummo cum ſucceſſu excitari, ut intercipiantur catharri ad coxam, renes, pedes &c. defluentes.

CAP.

CAP. II.

De Thoracis partibus internis.

NUnc PECTUS aperiendum, ut vitæ fontem ſpectare liceat, quem veritas cœleſtis in ſanguine conſtare affirmat. Quare igitur cordi præcipua ſanguificatio non attribuitur, cum paſſim & ab unoquoque vitæ principium nuncupetur?

Interius PLEURA pectus inveſtitur, quæ deinde duplicatur, & tandem quadruplicatur, ſe à vertebris uſque ad ſternum extendens, & tum MEDIASTINUM dicitur, quia tanquam ſeptum pulmones dividit.

Mediaſtin circa jugulum cohæret corpus glanduloſum, quod THIMUS dicitur.

Pulmoni aërem trahenti & cor refrigeranti, TRACHEA ſive ASPERA ARTERIA conceſſa eſt, ut hoc modo infletur. Hæc gulæ incumbit, & ex cartilagineis annulis, duplicique membrana conſtat.

Exterior harum membranarum quæ ſubtilior, à pleura provenit, interior quæ craſſior, à dura meninge originem habet. [a]

Cartilagines annulares ligamentis conjunguntur, & minimè perfectum circulum conſtituunt, quartâ ſui parte ubi gulam reſpiciunt deſtitutæ.

Ramos Trachea hæc per totum diſtribuit pulmonem, qui hic robuſti quidem ſatis, at minime cartilaginoſi ſunt.

PULMO ipſe *tunica* tenui poroſaque tectus, *ſubſtantia* conſtat molli, rubicunda, & ſpongioſa. [b]

Ante-

[a] Non tantùm duæ membranæ aſperam arteriam inveſtiunt, ſed rurſus interiori muſculoſæ, è duplici fibrarum longitudinalium ſc. & circularium genere, conſtitutæ, adnaſcitur alia vaſculoſa & glanduloſa, quæ vaſorum omnis generis ac præcipuè ſanguiferorum ex arteria bronchiali ſupra nominata, & vena è cava oriunda, denſiſſima propagine obducitur, atque glandulas innumeras perexiguas & albicantes cum adjunctis lymphæ ductibus, gerit.

[b] Tunica pulmones inveſtiens duplex eſt exterior ſcil. tenuis quæ filamentorum nerveorũ ſubtilis videtur textura; interior quæ priore & craſſior & aſperior eſt, & ut habet Excellentiſſimus

Wil,

Anterius sterno, posterius vertebris cohæret, præcipuam pectoris partem replens.

Vasa varia minorave accepit, de quibus suo loco dicturi sumus.

Cor sanguinis officina, Vitæ fons atque principium, etiam ipsis sacris literis testibus, Capsulæ cuidam includitur, quam PERICARDIUM Anatomici vocant Membrana constat duplici: exterior à mediastino, & interior à vasis cordis originem trahit. Liquorem continet aqueum, limpidum, nullius acrimoniæ participem ex lymphæ ductibus eum adferri non amplius dubitamus.

COR ipsum substantia constat carnea firma, densaque, quæ *tunica* propria investita, *fibrisque* omnis generis prædita, musculi instar continuo movetur.

Locum in medio habet pectoris, at mucro ad lævam aliquomodo declinat.

Piniformis figuræ est, parte superiore *Auriculas* duas habens, quæ semper corde ipso prius pulsant.

In adultis auricula dextra major est sinistra, contra fit in infantibus. In sanguinis expulsione Auriculæ æque ac Cor constringuntur, at dilatantur quoties sanguinem excipiunt. Et hæc dilatatio atque constrictio pulsum efficiunt.

Ad sanguinis concoctionem, receptionem, & expressionem duæ ipsi cavitates, & vasa quatuor concessa sunt.

Cavitates carneo quodam *septo* distinguuntur, in quo viam nullam, sanguinis motui ex ventriculo dextro in sinistrum dicatam, hactenus invenire potuit, licet Anatomicorum nonnulli eam dari multis adstruere conentur.

In

Willisius, è vasorum & vesicularum pulmonalium extremitatibus propè meris constat, unde propter foveas ab his passim factas intima ejus superficies instar favi apum apparet. Pulmonum verò ipsorum substantiam quod attinet asserit eminentiss. anatomicus Marc. Malpighius adstipulante experientia & demonstratione, illam esse aggregatum quid ex levissimis & tenuissimis mēbranis, quæ extensæ, & sinuatæ pene infinitas vesiculas orbiculares, & sinuosas efformant, veluti in apū favis alveolos ab extensa cera in parietes conspicimus. Hæ, addit, talem habent situm & connexionem ut ex trachea in ipsas, mox ex una in alteram patens sit aditus, & tandem desinant in con-

In dextram sinistramque *Cavitates* hæc dividuntur. *Dextra*, quæ major *Venam cavam* excipit, & *Arteriam pulmonalem*, sive *Venam arteriosam*. *Sinistra*, quæ minor, *Arteriam* recipit *aortam* sive *magnam*, & *Venam pulmonalem* sive *Arteriam venosam* [c]

De hisce Vasis, similiter ac de Nervis ductuque Chylifero, sive Vena lactea thoracica, Libro primo egimus.

Succumbit Tracheæ in Thoracis cavo, OESOPHAGUS sive GULA, vertebris incumbens.

Circa vertebram quintam dorsi parum in latus dextrum inclinat, quo cedat aortæ arteriæ, usque ad vertebram undecimam, hinc recto ductu diaphragma transit in ventrem imum.

Duplici *membrana* componitur: exterior, carnosa, fibras agnoscit rectas rotundasque; interior transversas & obliquas; addunt va-

rii

tinentem membranam. Hoc, ut evidentissimè demonstretur, subjungit idem, eruantur è vivente adhuc animali pulmones, & immissa siphone aqua per arteriam pulmonalem, sanguis totus foras protrudatur, & vasa pulmonalia pertranseunte aqua diluantur, post levi facta compressione imbibita aqua extrudatur, moxque aëre per tracheam immisso turgidi pulmones ad umbram vel solem exsiccentur; non tantum lumini objecti, diaphanos exterius exhibebunt orbiculos, sed & interius secti candidam vesicularum molem oculis manifestabunt. Detexit præterea, microscopio adhibito, rete quoddam mirabile ex arteriæ & venæ minutulis productionibus constans, vesiculas memoratas irrigans, & quasi vinciens & colligans. Qui de hisce plura voluerit, ut & de pulmonum divisione in lobulos minimos variis asperæ arteriæ ramulis & propagationibus appensos; item de usibus istius partis atque respirationis per ipsam peragendæ, adeat Excellentiss. Malpighium qui in hac materia non tantùm epistolas duas conscripsit, sed & multa sua de Bombyce dissertatione epistolica complexus est; adeat etiam Illustrissimum Willisium, De respirationis organis & usu accuratissime agentem: item Clariss. Swammerdamium & Celeberrim. Mayow qui non tantùm de respiratione ordinaria, sed etiam de respiratione fœtus in utero abundè disserunt.

[c] Musculosæ cordis substantiæ, ejusdem vasorum officiorum, &c. item sanguificationis, & circulationis sanguinis, historiam & descriptionem accuratissimam atque solidissimam, ex parte quidem exhibet Nobiliss. Steno suo de Musculis & glandulis observationum specimine, sed præcipuè & ex professo Insignis Harvæus, ut & Clariss. Louver, suo de Corde tractatu; Illuc igitur Lectorem curiosum, & anatomicarum demonstrationum avidum, remittimus.

d Oe-

rii tertiam à peritonæo, & optime meo quidem judicio. [d]

DIAPHRAGMA, flabelli instar se habens, respirationique inserviens, Thoracem ab abdomine separat, costis nothis omnibus, ossisque, sterni mucronatæ cartilagini, cohæret, circa vertebras processus duos carneos ad inferiora ablegans.

Circumferentia ejus carnea est, musculi instar varie mobilis, at centrum membranosum magis, valdeque sensile.

Foramina tria accepit, 1. In medio, per quod Vena cava transit. 2. In latere sinistro, per quod Gula cum nervis adjacentibus. 3. Circa vertebras, per quod Arteria aorta, cum Vena azygo.

Plures accepit nervos quam pars ulla corporis à claviculis ad pedem usque constituta; illi nervi non solum ex cerebro à pari vago, sed etiam ex spinali medulla & vertebra cervicis quarta & quinta originem ducunt. [e] De aliis vasis jam supra egimus.

Usus Chirurgicus.

PLEURA non solum inflammationi subjecta, quam sequuntur pleuritis, empyema & vomica, sed etiam dolori cuidam, quem humor salsus producit. Distingui hic à pleuritide potest quod tussis quidem hic adsit sicca, nulla tamen febris, & respiratio quoque libera sit. Tollere eam solitus sum Venæsectione, & sudoris provocatione, si metus sit pleuritidis, externe hoc Emplastro.

℞. Medull. Cruris Vaccæ, Adipis Anatis an. unc. iij. Mucilagin. altheæ, Semin. lin. Fænugræc. an. unc. j. Thuris, Masticheс an. unc. ʃ. Ol. nucist. express. drachm. ij. Ceræ flavæ q. ʃ.

M F. *Emplastrum.*

2. *Mediastinum* in homine tam magnam non habet cavitatem quam in canibus, aliisque animalibus. Contingit tamen nonnunquam

[d] Oesophagus præter membranam musculosam, quam Clariss. Author, propter variam fibrarum positionem, in duas dividit, aliam habet interiorē, prorsus nerveam & crusta villosa seu tunica glandulosa, apud Excellentiss. Willisium dictā, obductā Hæ omnes tunicæ eumque usus videri possunt solidissimè descripti apud prædictum Willisium in sua de primis viis explicatione, ut & apud Illustriss. Glissonium in suo de ventriculo & Intestinis tractatu.

[e] De Diaphragmate nihil ulterius hic adjicimus. Qui fusam ejus descriptionem voluerit, consulat Celeberr. Caspari Bartholini filii tractatum super hac re confectum.

quam purulentam materiam, post inflammationem, intra duas ejus membranas descendi, quæ per pulmones ejicere non potest. Trepano itaque hic sternum perforare cogimur, quo sic per foramen factum, penicillorum, spongiæ, aliorumque instrumentorum ope, pus educi queat.

3. In illa ANGINÆ specie, quam *Cynanchen* supra diximus, ægro suffocanti respiratio *Laryngotomia* restitui potest. Morbus ipse periculosior est, quam hæc operatio, quę hoc tempore magis ad praxin esset revocanda. Circumspectione nihilominus hic summa opus est, ne, si alię quoque partes Pulmo scil. Pleura, Gula, &c. inflammatæ, aut jam pure repletæ, irritus sit tuus labor, & calumniandi ansam præbeat. Omnibus igitur bene consideratis operatio hoc modo est aggredienda: Reclinetur aliquantum caput, quo in conspectum magis prodeat Trachea, annulique ejus cartilaginei à se invicem magis recedant. Incidatur deinde cutis secundum longitudinem laryngis usque ad foveam. Hęc utrinque ministri digitis deducatur, quo oculis Chirurgi occurrant musculi duo longi sterno hyoidei, cultro ligneo aut osseo à se invicem parum removendi, mox, laringe sese exhibente, sectio in ea fiat ope phlebotomi, loco inter annullum cartilagineum tertium & quartum medio, sedulo cavendo ne cartilagines ipsæ lædantur. Flatu prodeunte cultellum aufer, vulnerique fistulam argenteam infigito, bene prospiciendo, ne, longior justo, posticam tracheę partem attingat, unde tussis continua. Suffocationis periculo cessante, quod, die tertio aut quarto plerumque contingit, vel saltem contingere oportet, fistula ablata, vulnus ordinario modo secundum artem curetur, nam ab aliis non differt.

4. Novum haud est VERMES *in Pericardio* generari, Cor ipsum, nisi impedias, corrodentes. Enecari possunt decocto Scordii, Absinthii, Centaurii, &c. bis terve de die hausto.

De *Vulneribus Pulmonum, Cordis* & *Diaphragmatis*, vide nostram Chirurgiam. *Gulæ vulnus* eodem modo curatur, ac illud quod est *Ventriculi*.

Finis Lib. III. *Part.* III.

LIBER IV.

DE INFIMO VENTRE.

CAP. I.

De Partibus Ventris hujus ex internis.

INFIMA Cavitas proprie VENTER dicitur, dividiturque exterius in tres partes, quarum.

1. *Epigastrium* est, cujus latera *Hypochondria* vocantur.
2. *Regio umbilicalis*, cujus latera *Ilia* dicuntur.
3. *Hypogastrium*, cujus latera *Inguina* appellantur.

Pars inferior pilosa *Pubes* nominatur.

Abdomen sub integumentis communibus musculos habet decem, utroque latere quinque ad excrementorum crassorum intestinis contentorum exclusionem magnopere utiles. Suntque hi.

1. *Oblique descendentes*, quos superius umbilicus, inferius, in viro, processus peritonæi, in muliere ligamentum uteri-teres, perforat.
2. *Oblique adscendentes.*
3. *Recti*, lineis transversis in tres quatuorvè divisibiles.
4. *Pyramidales.*
5. *Transversi.*

In medio abdominis, inter utrumque musculum rectum ex concursu tendinum latorum tenuiumque musculorum reliquorum *Linea alba* exoritur, sensilis admodum.

De Venis, *Arteriis* & *Nervis* Imi Ventris partium internarum æquè ac externarum, libro primo egimus, & ibi etiam quædam de *Ossibus* adduximus. Hæc curiosius examinanti primo VERTEBRÆ occurrunt *quinque lumborum* foraminulentæ admodum, reliquis omnibus longe ampliores, crassioresque.

Hisce subjacet OS SACRUM, triangulare, in adultis ex unico tantum osse, in junioribus ex quinque aut sex constans.

Con-

Connexum huic *Os Coccygis*, in muliere extrorsum magis flexum, in viro magis introrsum.

Lateribus Ossis sacri adstat *Os Innominatum* sive *Coxæ*, ex tribus ossibus cartilagine junctis compositum. Horum.

1. *Os* est *Ilium*, multo crassius in muliere quam viro.

2. *Os pubis*, facilius separabile ab anteriori parte in muliere quam in viro.

3. *Os Ischion* sive *Coxæ*, sinu prędítum amplo, qui *acetabulum* sive *pyxis* dicitur, capiti ossis femoris recipiendo dicatum.

Usus Chirurgicus.

Ventris imi externa divisio quænam partes internæ affectæ sint egregiè declarat In *Hypochondrio dextro* situm suum habet *Hepar*, ultra costas nothas, ad spatium digiti transversi duplicis, se extendens, usque ad cartilaginem ensiformem sterni.

In *medio Ventriculus* decumbit ad molliora ventris hujus loca se extendens, adeoque quatuor digitorum transversorum latitudine ultra costas nothas propendens. Ultra loca mollia ad renes ipsos jacet *Lien*.

In *medio Regionis umbilicalis*, & circumcirca *Intestinum tenue* recumbit; ubi aliquando periculosissima vulnera conspiciuntur.

In *latere* dextro, circa Renem, initium suum sumit Intestinum *Colon*, inter Ventriculum & Umbilicum transverse ductum ad Renem excurrens sinistrum, ubi, deorsum reflexum, angustiusque redditum flatuum frequens receptaculum existit, unde dolor diuturnus, & tensio gravis, quæ Lieni immerito adscribuntur. Intestinum alias Mesenterio incumbit, uti Ventriculus Pancreati.

In *medio Hypogastrii* collocata *Vesica urinaria, & Uterus*, & sub his *Intestinum rectum*.

Ad *latus* recumbunt *Vasa spermatica*, atque glandulæ in quibus bubones benigni ut & maligni, non nunquam reperiuntur.

At partes hæ omnes vulnerari nequeunt nisi Peritonæum & Omentum prius vulnerentur, in multis tamen hominibus ultra Umbilicum haud descendit omentum, in aliis contra etiam ipsum os pubis attingit.

CAP. II.

De Abdominis partibus internis.

INternarum partium prima PERITONÆUM eſt, omnes alias anterius & poſterius, ſuperius atque inferius comprehendens.

Membrana eſt duplex. *Origo* ejus potius à vi animæ membranifica deducitur, quam à meningibus cerebri.

Connectitur Diaphragmati, & Vertebræ primæ tertiæque lumborum.

Craſſius in muliere ab umbilico ad pudendum, adeoque fortius, circa pubis oſſa terminum adſumens.

In Viro robuſtius ab umbilico ad diaphragma, & poſtquam vaſa ſpermatica tanquam in vagina exceperit, exteriorem membranam deorſum ad teſtes dimittit, ubi tunicam eorum primam conſtituit.

Intra Peritonæi hujus duplicaturam *Vaſa Umbilicalia* quatuor recumbunt.

1. *Vena umbilicalis.*

2. 3. *Arteriæ duæ umbilicales.*

4. *Vrachus*, ab *umbilico* proveniens, qui nihil eſt niſi nodus induratus vaſorum dictorum.

In infantibus Vaſa hæc aperta, in adultis clauſa ſunt, & in ligamenta mutata. Nunquam tamen in abortu 6. 7. & octo menſium obſervare nobis licuit urachum ullo modo pervium in veſicam; nam nec flatus nec ſtylus penetrabant.

Vena umbilicalis Hepar accedit, urachus veſicam urinariam, arteria utraque umbilicalis arteriæ magnę ramos iliacos.

OMENTUM, Ventriculum atque inteſtina calefaciens, *pingue* admodum eſt & duplex; *Tunicis* tamen conſtat tenuiſſimis, foraminulis multis pertuſis.[a]

Ori-

[a] Excellentiſſ. Malpighius non tantùm aſſerit cum Clariſſ. Authore noſtro Omentum eſſe corpus reticulare & innumeris foraminulis per totam ſuam longitudinem pervium, ac propterea minùs proprium humoribus excrementitiis excipiendis, quæ fuit ſententia Aquapendentis, vel flatibus

Originem sumit ex Peritonæo, sub quo etiam decumbit, plerumque se eo usque extendens, quousque intestinum Colon, quandoque tamen etiam ipsi ossi pubis accumbit.

VENTRICULUS Chyli officina tribus componitur *tunicis*; externa communis ipsi cum peritonæo, intima cum Dura meninge, media propria est, ista crassior, illa rugosa, hæc carnosa.

Fibras omnis generis habet: *carne* spongiosa intus incrustatus. [b]

Situm agnoscit in medio Hypogastrii, Vertebris lumborum incumbens,

tibus concludendis quarum artificiosa collisione vocem in ventre formare, ventriloqui propterea dicti, valeant, quæ fuit opinio Riolani. Sed in reticularis istius corporis naturam inquirit, sicque propriam authopsiam super ea describit. Omentum conflatur quidem ex tenui extensa membrana, sed in sacculos, strias seu mavis amplum vas excavata & propagata, quæ venarum & arteriarum complectitur propagationem, itaut venæ & arteriæ reticulariter ad latera propagatæ, membranosis istis striis in continuata propagine investiantur; quæ membranosæ strię intus pinguedinem continent in cujus centro sunt vasa prædicta. Ulterius progreditur idem Celeberr. Author, & suspicionem facit anne striæ membranosæ pinguedinem in se continentes sint vasa adiposa, adipem è Ventriculo, nec non forsitan Liene aliquomodo exhalantem excipientia, eumque in vasa sanguinea ad salium contentorum temperationem, & in totius corporis circumferentiam ad varios usus deducentia. Unde assurget novum vasorum genus adipi continendo & distribuendo unicè dicatum, atque in corporis centro collocatum. Idem in suis conjecturis pergens, adipem illum semini, nec non lacti conficiendo præcipuam forsitan materiam conferre addit, viasque ad partes illorum elaborationi dicatas conjecturaliter proponit. Verùm ea omnia ulteriori probatione opus habent, & hactenus ab ipso Authore tanquam paradoxa, doctis exhibentur.

[b] Ventriculus, ut bene docet Clariss. Author, triplici constat tunica, liceat in majorem illustrationem hæc adjicere. Interior nervea est; villositate obducta, & glandulis multis humorem continuo, etiam diebus duodecim post ventriculi à reliquo corpore separationem vomentibus, referta. Media sive secunda musculosa est è fibris variè positis atque directis constituta: primæ fibræ ab uno orificio in aliud per ventriculi fundum exporriguntur; secūdæ circulariter illum cingunt; tertiæ partim obliquè sunt positæ & alias ad angulos obliquos intersecant, partim rectà ab uno orificio in aliud per ventriculi superiora feruntur. Mediantibus hisce fibris spiritibus animatis omnes omnino ventriculi motus absolvuntur.

De alimentorum coctione hic nihil addimus, nam satis multa super hac re suprà diximus.

cumbens, orificium ejus sinistrum, *Os* sive *Stomachus* dicitur, dextrum *Pylorus*.

Ventriculo continuata sunt INTESTINA, chylum vehentia, excrementaque expellentia. Ejusdem fermè cum ventriculo *substantiæ* sunt, atque optimè in crassa & tenuia dividuntur.

Tenuia reperiuntur tria:

1. *Duodenum*, in quo finem suum sortiuntur Vesica fellea, cum ductu choledocho, & ductus novus Pancreaticus.

2. *Iejunum*, in quo Venæ lacteæ copiosiores quam in aliis.

3. *Ileon*, quod omnium longissimum.

Crassa etiam tria conspiciuntur.

1. *Cæcum* cum appendice vermiformi.

2 *Colon* cum ligamentis duobus externis; & valvula interna.

3. *Rectum*, cum musculis duobus Ani levatoribus, & Constrictore, sive sphinctere uno.

Intestina hæc omnia ope mesenterii & inter se & cum vertebris lumborum connectuntur. [c]

MESENTERIUM *Membrana* constat duplici, valida, plurimisque inter tunicam utramque recumbentibus *glandulis*. Exiles hæ admodum sunt, ut omnino oculi aciem fugiant: sed plerumque se post diuturnum morbum, exceptis tribus, produnt; quæ ex naturali constitutione majores, teretes, albicantes & firmiori carne præditæ conspiciuntur.

Maxima

[c] Optimè asserit Clariss. Author Intestina ejusdem propè cum ventriculo esse substantiæ; nam ut de hoc supra diximus, illa etiam triplici constant membrana quarum interiori nerveæ adnascitur crusta villosa Villisio tunica glandulosa dicta. Per Ilei & Coli longitudinem plurimæ reperiuntur valvulæ, quæ quia non totum intestini opplent spatium Illustriss. Kerckringio dicuntur conniventes. Præterea in tunica nervea multæ implantantur glandulæ, in intestinis tenuibus minores, & racematim seu per plexus, in crassis majores, & sporadice dispositæ: illarum orificia in intestini cavum penetrant & facilè demonstrantur ablata crusta villosa, & compressis glandulis descriptis; nam sic guttulæ liquoris, sero lactis non absimilis, ex unoquoque emittuntur orificio. Qui de illarum glandularum historia, humoris contenti variis usibus plura voluerit, illa legere poterit apud Clariss. Peyerum suo de glandulis Intestinorum tractatu accuratissimè & ingeniosissimè descripta.

Maxima earum in medio mesenterii sita est, & pressa lac album modo tenuius, modo crassius, exhibet, quod nil nisi chylus. Idem etiam reliquæ duæ exhibent: quæ situm suum plerumque habent in sinistro latere, sub vena emulgente supra musculum psoas haud procul à vertebris lumborum.

Quemadmodum hæ glandulæ plurimas venas lacteas, ita quævis earum ramulum iterum promit, qui mox conjuncti *Venam lacteam Thoracicam* constituunt, quæ modo dicto adscendens, chylum cordi subministrat. [d]

PANCREAS pulvinaris instar Ventriculo succumbit, duodeno intestino connexum, in quod ductus ejus noviter inventus, ab authore Wirsungianus dictus, penetrat. Sæpius in hoc Bilis, nunquam vero sanguis reperitur. [e]

LIEN, sanguinem emendans, humorem acidum continet, quem, non per vasa brevia ad ventriculum, sed per ramum splenicum ad hepar, ablegat.

Substantia constat rara, tunica propria ex peritonæo minime procedente, tecta.

Coloris est ex atro rubicundi.

Ventriculi fundo cohæret ope vasorum brevium, costis spuriis, reni sinistro, omento atque peritonæo quoque, & diaphragmatis parti carneæ, carnosarum fibrarum beneficio.

Viscus nullum tam multis abundat arteriis quam lien, excepto cerebro.

[d] De Mesenterii nervis eorumque variis plexibus atque usibus nihil habet Clariss. Author, & longum esset hic disserere, itaque Lectorem ad Illustriss. Willisii Neurologiam seu tractatum de Nervis eorumque usibus Cerebri anatomiæ adjunctum, ut & Clariss. Raimund. Vieussens Neurographiam universalem, in quibus ea omnia solidissimè & doctissimè descripta inveniet, remittimus.

[e] Pancreas una est è glandulis conglomeratis, è multis sc. minimis glandulis per membranam investientem, ut & per vasa excretoria in unum canalem in medio propè istius corporis situm, terminata, invicem colligatis, composita. De hoc viscere plurima venirent dicenda, postquam Nobiliss. Francisc. De le Boë Sylvius in eo multorum morborum officinam collocavit, sed hæc omnia videri possunt in præclaro libello, quem Pancreatis curiosiss. indagator Clariss. Graëffius publici juris fecit.

Nervis quos à pari nostro septimo accepit, per tunicam potius quam parenchyma ipsum distribuuntur.

Non in parte anteriore sinistri lateris situm suum habet, sed in postica, circa renem sinistrum, costis spuriis vertebrisque incumbens, quod accurate observandum. [f]

HEPAR, sanguinem refrigerans, Venarum magnarum mater, in hypochondrio residet dextro, magnamque Ventriculi partem obtegit.

In duas quasi partes dividitur per umbilicalem venam, quæ in jam natis pro ligamento inservit.

Ramos paucos à cœliaca accipit: *Nervos* varios ex spinali medulla & septimo nostro pari.

Parti ipsius dextræ, inferius, connectitur *Vesicula Fellis*, cum *Poro Bilario*. Utriusque rami cum ramis venæ portæ vesicula quadam communi, *capsula* Glissonio dicta, comprehenduntur. Rami hi vesicæ fellis & ductus cholydochi sive bilarii, in hepate detenti, parenchyma totum pererrant, ubique capsulæ nominatæ inclusi; rubicunda hæc est, crassitie arteriæ ferè similis, à peritonæo, ut videtur originem habens.

Rami externi conjuncti duodenum intestinum perforant, Arteriolas duas à cœliaca, venasque ex vena portæ, *gemellas* dictas, cum vesica ipsa, assumentes. [g]

RENES

[f] Lien ex demonstratione Excellentiss. Malpighii est corpus mẽbranaceum & fibrosum. Membranacea autem ipsius substantia in multas excavatur cellulas quarum structura fibris ab utraque membranæ investientis parte per totum viscus emissis, atque variè implicatis, firmatur. Per harum cellularum exteriora, arteriæ splenicæ extremi rami numerosi obrepunt; earumdem cavo glandulæ minimæ ovales appenduntur. Invicem communicant hæ cellulæ & ex illis omnibus enascuntur venæ splenicæ radices. Quomodo autem hæc omnia demonstrentur, quæque præparatio ad id necessaria sit, item qui usus inde eruantur, vide apud Excellentiss. Malpighium Lienem, peculiari dissertatione pertrectantem.

[g] Hepatis, omniumque illud spectantium amplam vide historiam in tractatu quem de eo conscripsit Illustr. Glissonius. Et si quid ulterius in hoc viscere rimari placuerit, lege Excellentissimi Malpighii de Hepate dissertationem, in qua plurima nova hactenus inaudita è suis latebris profundâ

RENES, sanguinem depurantes, *carne* constant singulari, densaque, *tunica* propria investita.

Exterius pinguedine, & ampla laxaque tunica à peritonæo prodeunte, investiuntur.

Musculis lumborum *incumbunt*, (sinister tamen dextro altior) intra peritonæi duplicaturam. Et superius ipsis accumbunt Glandulæ cavatæ, *Renes Succenturiati* sive *Capsulæ atrabilariæ* dictæ. In has rami à *Venis* & *Arteriis* emulgentibus excurrunt, *Nervi* itidem à pari vago.

In Rene aperto *Carunculæ papillares* novem occurrunt, per quas serum in *pelvim* destillat, per ureteres ad vesicam deferendum. [h].

URETER sive MEATUS URINARIUS hærens adhuc in ipsis renibus mediocris est magnitudinis, sed extra procedens, valde angustus est, duabus ubique tunicis præditus, interiori ipsi propria, & exteriori, quam cum peritonæo communem habet.

Intra peritonæi duplicaturam deorsum, supra lumborum musculos ad vesicam properat, cujus cervici inseritur mox intra membranas sursum adscendit, ubi interiorem tunicam perforat, eodemque foramine cum alterius lateris uretere, vesicam intrat, exile hoc admodum, arcteque clauditur, adeo ut valvula hic nulla urinæ regressum impediente, opus fuerit.

VESICA URINARIA *membranis* itidem duabus constat, harum externa crassior est & carnosa, interna minime.

Intra Peritonæi duplicaturam in illa Hypogastrii cavitate sita est, quæ pelvis dicitur, & ab osse Sacro, coxæ & pubis efficitur.

In fœminis vaginæ uteri anterius cervice connectitur.

Cervix hæc carnosa valde, fibrarumque ope sphincteris instar aperit & claudit vesicam. In viris longior est, angustior, magisque incur-

dâ viri illustrissimi anatomica scientiâ, eruta, reperies

[h] Renes componuntur è multis fibris tubulatis, tanquam totidem vasibus excretoriis, glandulis numerosis in hoc viscere demonstrabilibus, appensis. In hisce glandulis separatur lotium à sanguine per arterias emulgentes advecto, idemque per tubulos meimoratos in pelvim emittitur, ut per ureteres continuatos in vesicam urinariam deferatur. Quomodo hæc omnia aliaque plura demonstrentur, vide apud Clariss. Bellini, Tractatu de Renibus, ut & apud sæpius laudatum Excellentiss. Malpighium, Dissertatione de Renibus aliis de viscerum structura, inserta.

Testicu-

incurvata, in fœminis brevior, amplior, & recta magis.

Vasa Sanguinea vesicæ rami sunt vasorum Hypogastricorum. *Nervos* plurimos ex pari nostro septimo & osse sacro accipit.

Restant adhuc VASA SPERMATICA, quæ pro diversitate sexus etiam diverse variant.

In Viris primo occurrunt *Venæ* & *Arteriæ spermaticæ*, utrinque una, sanguinis ad Testes deductioni, aliqualique præparationi, inservientes.

Vena Spermatica dextra ex Venæ cavæ trunco descendente oritur, *sinistra* ex emulgente sinistra. *Arteria* utraque ex Arteria magna.

Quatuor hæc vasa, contorta valde, ureteribus instrata, Testes accedunt, sed antequam eos attingunt, circa & in processu peritonæi multis anastomosibus & quibusdam nervis uniuntur, & *corpus* unicum efficiunt, quod *pampiniforme* vocatur.

TESTES ipsi nunc sequuntur seminis organa *Musculo* gaudent *Cremastere*, *Tunicisque* communibus duabus, & tribus propriis.

Communes sunt.

1. Bursa illa rugosa, quæ *scrotum* dicitur, cutis nempè, tenuior & mollior quam aliis in partibus.

2. *Dortos*, carnosa scil. membrana, vasis plurimis scatens.

Propriæ sunt

1. *Elytroides*, ex processu peritonæi.

2. *Erythroides*, ex Musculo cremastere.

3. *Albuginea*, ex Vasis spermaticis.

Substantia Testium alba est, mollis, rara, glandulis aliquo modo similis. [i]

Incum-

[i] Testiculorum corpus non tantùm, ut explicat Graëffius, tubulorum intestinulorum ad instar contortorum est aggeries, sed ut addit Clariss. Malpighius, carneæ fibræ mirabili compage eosdem tubulos ambiunt, ad compressionem, ut omnino probabile est, contenti succi à natura in hisce partibus separati. Ulteriùs progreditur Excellentiss. Bidloo dum in suis Anatomicis Tabulis non tantùm prædictos delineat tubulos, & in iisdem, adhibito microscopio, valvularum in modum protuberantes cavitates curiose adnotat, sed præterea sanguinea vascula hinc inde glandulas istorum tubulorum parietibus exterioribus adnatas, obvolventia, depingit. Unde non immerito

Incumbit ipsis transverso situ corpus vermiforme, quod, sensim, angustius redditum, vas ejaculatorium constituit, quod EPIDIDYMIS sive PARASTATA dicitur.

VAS EJACULATORIUM, album, cavumque instar ureteris, circa vesicæ cervicem semen in *Vesiculas Seminales* defert, ibique semen ad tempus commodum servatur.

Anterius paululum procedens glandulas duas insignes invenies, quibus liquor oleosus: acrimoniam urinæ mitigare valens, continetur, hæ *Prostatæ* vocantur. [k]

Ultimo se offert PENIS sive VIRGA urinæ, seminisque evacuationi dicata.

Substantia ipsi peculiaris est, cui similis in universo corpore non datur.

Cuticula, imo etiam in pinguissimis hominibus *pinguedine* omnino destituitur.

Cute tegitur laxa, duplici, & *præputium* constituente, & *glandem* tegente, cui *frænuli* ope alligatur.

Cuti, panniculóque carnoso *Vasa* supra descripta succumbunt.

Hisce vicini *musculi* quatuor, quorum duo *Erectores*, duo *Ejaculatores* musculis subjecta *Corpora* duo [l] *nervosa*, maximam partem Virgæ constituentia, ejusdemvè rigiditatem atque flacciditatem fungositate sua procurantia. Infima parte penis *Vrethra* occurrit, duabus tunicis constans, interiore tenui & valde sensili, & exteriore crassa, atque carnosa. In

meritò observatis jam suprà glādulis in testiculis equinis, suspicabamur in nostra Bibliotheca Anatomica, cùm in aliis omnibus partibus, atque visceribus secretiones suas uno eodemque ritu, sc. mediantibus glandulis Natura perficiat, probabile esse in testiculis à via sua ordinaria non deflectere, minimasque glandulas & visum effugientes, vel tubulorum parietibus vel principio adfixas, in eosdem quod separarunt humoris seminalis per arterias, atque nervos advecti, derivare.

[k] Prostatæ, églandularum acervo coagmentatæ, per extensos ductus in urethram hiantes cum eadem variis orificiis communicant.

[l] Malè nomin-ntur nervosa ea corpora quæ penem constituunt, & meliùs cum Graëffio spongiosa dicerentur; siquidem conflantur è cellulosa substantia, quā variè pererrant surculi & ramuli arteriosi atque venosi sāguinem infundentes & reportantes: Hæc corpora ab invicē separantur mediante septo membraneo ipsis interposito.

m Vesiculæ

In Fœminis VASA SPERMATICA in hoc à virilibus differunt, quod breviora sint, & minora, serpentinóque ductu testes accedant, varios itidem ramulos tubis uterinis, ipsique utero communicent.

TESTES *molliores* hic ad latera Vteri *collocati*, semen elaborandi virtute pollentes. *Tunica* unica tantum teguntur, eaque propria.

PARASTATÆ hic nullæ. *Vesiculis* interius testes plurimis scatent, quæ & semen continent, & utero, mediantibus tubis, exhibent. [m]

TUBÆ hæ Vtero omni parte *cohærent*, testibus tantum aliqua. *Cavitatem* habent, ex *tunica* duplici constantes, vesiculasque etiam aliquas continent, in quibus semen ulterius perfici multi volunt. [n]

VTERUS seminis, fœtusque receptaculum, in medio Hypogastrii situm suum habet, in pelvi, inter intestinum rectum, & vesicam urinariam.

Tunicas possidet duas validas, crassasque, quarum prima à peritonæo, altera propria, & inter utramque fibras plurimas carneas.

Dividitur commode in *Fundum*, *Orificium*, & *Cervicem*.

Fundum, globosa uteri pars, *Ligamenta* IV. accepit: superiora duo *lata* sunt, & membranosa, ossi ilium connexa; inferiora duo *rotunda* sunt rubicunda, & ad clitoridem pervia, unde instar pedis anserini per femoris anteriora se diffundunt, cavitate omni privata. [o]

Orificium

[m] Vesiculæ hæ sunt vera ova, ut bene adnotant Graëffius, Svvammerdhamius, Kerckringius &c. Unde testes muliebres ovaria verè dici merentur. Non autem è solis coagmẽtantur ovis, sed præterea ex innumerabilibus membranulis, fibrulis, vasorum plexibus, & glandulis; membranulæ exteriori involucro, ut & hisce fibrulæ alligantur, atque spatia pro glandulis vesiculisque relinquunt. Glandulæ vasorum capillamentis intrinsecùs & extrinsecùs obvolvuntur, tenacissimisque & radiatim dispositis construuntur ex tubulis; atque in eo à vesiculis differunt quòd hæ limpido turgeant humore, & vasorum plexus per suas tantùm mẽbranas dispersos obtineant.

[n] Tubæ Uterinæ *Fallopianæ* dictæ è fasciculis fibrosis præcipuè componuntur, & musculis finiuntur plurimis qui membranaceæ tubæ structuræ adfixi foliaceum mentiuntur ornamentum. Illi musculi à spiritibus animati tenduntur, circaque corpus testiculi se complicando, ovis excipiendis, & in tubæ cavum post cõceptionem propellendis, omnino faciunt.

[o] Ligamenta hæc prope vulvæ superiora in plurimas dividũtur fibrillaceas

Orificium Vteri, arcte se constringens, suoque tempore valde iterum dilatabile, tuberculo præditum est inferiore parte, foraminulisque variis.

Cervix, sive *Collum Vteri* Penis receptioni dicatus, rugosus intus, & fere longitudinem 8. digitorum transversorum habens. Dissecanti primo occurrit *Meatus urinarius*, brevis rectusque, hinc meatui huic adsita *Clitoris*, peni virili mollitie duritievè quodammodo similis. [p]

Huic adjacet *Hymen*, in sui medio, ad transitum urinæ & menstrui sanguinis, perforatum, *Carunculæ* huic IV. cohærent *Myrtiformes*, quibus succedunt *Alæ* sive *Nymphæ* defendentes, & *Labia pilosa.*

Vsus Chirurgicus.

1. In Hydropicis peritonæi *tunicæ* valde *incrassescunt*, imò temporis successu cartilagineam duritiem acquirunt, quod in paracenthesi abdominis scitu necessarium est.

Paracenthesin instrumento supra descripto institutam *Scroti intumescentia aquosa* subito sæpiùs sequitur. Ratio & via vera est, Aquam sensim in scrotum defluere, supra peritonæi processum, loco inter peritonæum & musculos abdominis rectos interjecto.

2. Aliquando inter Omenti duplicaturam Flatus detinentur, doloris diuturnioris causa, quique etiam abscessus futuri metum infert. Prçter sudoriferas Oleis, emplastrisque valde dissipantibus hoc in casu indigemus:

Eadem duplicatura *Aqua* quoque nonnunquam *concluditur.*, curationis spe nulla certa. [q]

Steato-

çeas expansiones, & ut innumeris vasorum omnium propaginibus, ita eam multifariis permeantur membranulis & fibrulis. Quò magis ab utero recedunt, eò rotundiora existunt.

[p] De variis vasorum in uteri vaginam se aperientium orificiis, in deque assurgentibus canaliculis ad glandosa corpora prope urethram sita, prostatarum vices in mulieribus gerentia hic nihil sanè addimus, quia commodè videri possunt apud Clariss. Graëffium suo de Mulierum organis Generationi inservientibus tractatu.

[q] Flatus & aquas in omenti duplicatura posse contineri, ibidemque varias tragœdias excitare, non tantùm dubitatur, sed etiam meritò negatur, ut suprà advertimus contra Riolanum & alios, postquam manuducente Malpighio corpus hoc reti-

form

Steatomata in *Omento*, *Abscessusque* nonnulli sæpiùs generantur eo quod pinguedinis hic, glandularumque magna copia reperiatur: Curatio in hoc casu valde difficilis.

3. Intestina, lumbricorum instar varie se moventia, *Intus susceptionem* quandoque incurrunt, imprimis ubi dolore atroci afficiuntur; & hoc modo excrementis transitus ad anum denegatur. *Miserere mei* sive *Ileos* affectus talis vocatur. Mediis ordinariis nihil efficientibus, Cucurbitula magna sine scarificatione sæpiùs parti dolenti apponi potest, atque iterum auferri. Annon etiam præstaret, facta dissectione musculorum & peritonæi digitis susceptum intestinum extrahere, quam certæ morti ægrotantem committere?

4. *Mesenterium* & ex se ipso, & ob glandularum copiam *Inflammationi*, *Tumoribus*, *Ulceribus*, imo *Corruptioni* valde obnoxium est. Affectus hi cum difficulter ab aliis discernantur. Medicum exercitatum desiderant. Idem de *Pancreate* atque *Liene* dicimus. Interim tamen emplastrum hoc, cujus efficaciam in curatione tumorum partium dictarum non semel expertus sum, communicare placet.

♃. *Gumm. carann. Ammon. an. drachm. j. Mercur. vivi. Thereb. extinct. unc. ſ.*

M. F. Emplastrum.

5. *Ligamenta Hepatis* suspensoria, diaphragmati atque cartilagini ensiformi id connectentia, in tantum sæpiùs relaxantur, ut Hepar ad umbilici regionem descendat. Vitio huic emplastr. hoc succurrimus.

♃. *Rad. bistort. unc. iij. Bol. Armen. drachm. ij. Sem. Cumin. drachm. j. Gumm. Galban. unc. j. Ol. nucist. express. drachm. j.*

M. F. s. a. Emplastrum.

Porrò *Inflammationes*, *Exulcerationes*, imo *Sphacelus* ipse, in hepate locum habent.

6. *Vesica fellis*, ex tussi vehementiori, *rupturam* incurrere potest, *Calculus* quoque nonnunquam in ea, imo plures colliguntur.

Anno præterito adfui cuidam Scoto, qui spatio IV. septimanarum

200.

forme esse, nec ullis liquoribus aut flatibus continendis aptum, sed cribri Danaidum ad instar undique pervium esse, demonstratum est.

200. calculos, [r] & plures per alvum excreverat, solo autem conditi seq. Cholagogi usu curatus est.

℞. *Elect. de succ. ros. unc.* j. *Pulv. Ialap. drachm.* j. *Spir. salis scrup.* j.

M. F. *Conditum.*

Sumat ejus quotidie, aut alternis diebus nucis Mosch. q.

7. Contra *Renum* vulnera ulceráque nostra Chirurgia idonea satis medicamenta suppeditavit. Exulcerationibus etiam *Vreteres* obnoxii sunt, sed iisdem curantur medicamentis, quæ etiam renum ulceri dicata sunt. Calculus major, aut aliud quid, quandoq; causa est, quare rumpantur, sed malum hoc incurabile habetur.

8. Præter calculos *Vermes* quandoque in Vesica urinaria generantur, quos Diureticis expellere oportet, additis medicamentis vi vermium necandorum pollentibus.

℞. *Aq. antinephrit. unc.* j. *Graminis unc.* ij. *Spir. Salis gutt.* viij. *Corallin. scrup.* j. *Syr. absinthii unc.* j.

Misce.

Sumat ejus partem unam mane, alteram vesperi.

Præterea etiam injectio hæc prodest, brevi eos educens.

℞. *Aq. card. bened. unc.* vj. *Myrrhæ*, *Aloës in spir. Vini dissol. an. scr.* j. *Mel. Centaurii unc.* ß.

Misce.

9. *Testes*, æquè ac partes aliæ, inflammantur; ubi præter media generaliora, externe hæc conveniunt. In principio Cataplasma hoc applicetur.

℞. *Pulv. rosar. rubr. Myrtill. Balaust. an. drachm.* ij. *Farin. hordei unc.* ij. ß.

[r] Bernæ Helvetiorum in nosocomio publico virginem vidi pauperculam, quæ jam per plures annos materiam tophosam & calculosam variè figuratam, non tantùm vomitu rejecerat, sed etiam per alvum & vias urinarias excreverat. Periodicè quasi recurrebat hæc excretio, sed intervalla variabant, dum aliquando sc. breviora, aliquando longiora erant. Eo quo ipsam invisi tempore, coloris erat satis vividi, & præter ventrem paulò tumidiorem, palloremque aliqualem, nihil erat in toto corpore unde malè habentium viscerum signa distinctiora exprimerentur. Contrectata curiosiùs vẽtriculi regione durum quid profundius delitescens observavi, strepitumque quasi ex collisione silicum non obscurè audivi. Plura de hisce referre supersedeo, quia ex Clariss. D. Konik Medic. Doctor. diligentia historia hæc satis fuse descripta in Actis Lipsiensibus reperitur.

j ſ. Ol. roſac. Acet. Sambuc. an. unc. j. Vin rubr. q. ſ.

M. F. *Cataplaſma.*

In Dolore vehementi.

♃. *Farin. ſemin. lini, Hordei, Fænugræc. an. unc. j Fol. hyoſcyam. M. j. Malvæ M. ſ. Pingued. porc. unc. j. Ol. ſem. papaver. unc. j. ſ. Lact. vaccin. q. ſ.*

M. F. *Cataplaſma.*

Si poſt inflammationem ulcus ſequatur, ſuppurantibus naturæ ſuccurrat Chirurgus. Emplaſtro ſequenti emolliendi, dolorem ſedandi, maturandique vi inſigni prædito multum præſtitit: aliquando alios humores prorſus diſſipavit.

Emplaſtrum Filii Zachariæ.

♃. *Ceræ flavæ, Medullæ cruris vaccæ, Adipis Gallinæ, Anatis an. libr. j. Mucilagin. ſem. lini, Altheæ, Fænugræc. an. unc. iiij. Ol. lini q. ſ.*

M. F. ſ. a. *Emplaſtrum.*

Materia jam ſuppurata aërem poſtulat: quare phlebotomo Chirurgus abſceſſum aperiat: cauterium potentiale ipſi commendare non poſſum, nam peſſimos habuiſſe ſucceſſus jam obſervavi. Foramen exiguum ſit, & ſolummodo tunicas penetrans. Licet in hoc caſu ſe pus optimè habeat, morbus nihilominus periculoſus eſt, & facillimo negotio in cancrum aut ſphacelum degenerat, & commodiori medio quam ferro tolli non poteſt, ſi in tempore talis operatio inſtituatur. Deinde ulcus ſequenti modo & quamprimum curetur. Partem ab omni frigore defendito, eamque continuo corroborato, atque naturalem calorem in ea conſervato. Lavamentum calide applicandum.

♃. *Flor. balauſt. Roſar. rubr. Myrtillor. an. P. ij. Aloës drachm. j. Thuris. ſcrup. ij. Aquæ plantagin. unc. iij. Vini rubr. q. ſ. Coq. & Colentur.*

Hoc peracto, ſequenti unguento partem oblinito, & emplaſtrum ſive cataplaſma moderate diſſipans ſuperimponito.

♃. *Tutiæ præp. Ceruſſ. lot. an. drachm. ij. Minii, Lithargyr. aur. an. drach. j. Sarcocoll. drachm. iij. Plumb. uſt. drach. ii. Vng. Apoſtolor. unc. ſ. Ol. & Ceræ q. ſ.*

M. F. *Vnguentum.*

10. Virgæ ſi vulnus infligatur, plerumque cum vitæ periculo conjunctum eſt. Unguentum hoc valde conducit.

♃. *Ceruſſ. lot. drach. iij. Myrrhæ, Lithargyr. an. drachm. j. ſ. Sarcocoll.*

Tutiæ

Tutiæ præp. an. drachm. j. Tragacanth. drachm. ij. Ol. rosac. q. s.

M. F. *Unguentum.*

Inflammatio ejus eodem modo curatur ac partium aliarum sensilium. At *Ulcus* si accedat externum, internis æquè ac externis curatio perficitur, ne malignitatem contrahat, aut in sphacelum abeat.

℞. *Lithargyr. unc. s. Plumb. ust. drachm. ij. Tut. præp. drachm. ij. Aloës drachm. j. s. Cort. pini siccat. scrup. IV. Lap. hæmatit. drachm. j. Sem. aneth. combust. Cucurbit. sicc. ust. an. scrup. ii. Ol. rosac. Merc. viv. an. drachm. ij. Ceræ q. s.*

M. F. *Unguentum.*

Hic si propter impuritatem non obediat:

℞. *Flor. æris drachm. s. Alum. ust. drachm. j. Aq. Plantag. Rosac. an. unc. ij. Vin. alb. Gall. unc. VI. Spir. Vini unc. j.*

Ml. & ebulliant parum.

Huic addi posset Merc. præcipitatus, præsertim si necessitas exegerit.

Sphacelus hoc in casu certius non curatur quam extirpatione partiali aut totali, ne ad interiora proserpens malum interimat ęgrum.

Ulcera interna Virgæ quomodo curari debeant, cap. de Ulceribus particularibus docuimus. Medicamentum hoc loco addemus, cujus usu virga cancrosa curata fuit.

Unguentum Petri Bajeri.

℞. *Suc. extremitat. rubi, Futic. rosar. Aceti an. unc. ij. Thuris, Mastiches an. drachm. ii. Lithargyr. aur. unc. j. Vini malvatic. unc. vj. Succ. sempervív. unc. iii. Aq. vitæ unc. iiij. Virid. æris drachm. ij. s. Vitriol. Alumin. ust. an. drachm. j. s. Camphor. drach. j. Ol. rosac. unc. vj.*

Pulverisatis pulverisandis subtilissime & cribratis Coq. omnia lento igne, excepta camphora, quæ in fine addatur, usque ad consumptionem succorum. Addatur Cera & fiat Unguentum.

11. *Vasa Spermatica* in Fœminis graviter aliquando obstruuntur, ut unà cum Testibus ad pugni magnitudinem in Hypogastrii latere intumescant.

12. In *Tubis Uteri* Semen muliebre nonnunquam corrumpitur, unde symptomata gravissima eveniunt. Menstrua ad menses aliquot sup-

suppressa Hydrops sæpiùs sequitur. Aquam hanc collectam in cadaveribus apertis recto ductu per tubas in peritonæi duplicaturam defluere observavimus.

13. *Vterus* ex affluxu sanguinis præternaturali sæpiùs inflammatur, in puerperis imprimis, & quibus menses inordinate fluunt. Inflammatio hæc sæpiùs in *abscessum* mutatur, si negligentius tractetur, cujus curatio Medicum spectat. Sed *Sphacelus* incurabilis est: quæ enim Veteres de exstirpatione Vteri referunt, totum nempè eum auferri posse absque insigni damno, erroribus reliquis annumerari debent. An hoc animal in animali, necessariam hanc partem, multis aliis partibus cohærentem, copiosisque adeò arteriis præditam, absque periculo vitæ exscindere licet? Idem hic iis obvenisse credo quod in procidentia Vteri describenda & curanda obvenit, Vaginę Vterinæ tunicas extensas pro Vtero ipso, & hic & ibi assumpserunt: posse autem tunicas has sine gravi periculo auferri, libens concedo: At vero uteri totius sphacelum mortis certæ causam existimo.

14. Vteri

f *De excisione uteri aut saltem ejusdem possibilitate quædam jam suprà diximus. Jam verò quia ejus totalem procidentiam negant multi, & præcipuè post Kerkringium ipsumque Authorem nostrum, Celeberr. Job. à Meek'ren eum hacce in materia audiamus oportet; sic autem Observat. Medico- Chirurgic. cap. 54.*

De Procidentia uteri falsâ.

Magno *Socrati*, Philosopho summo, imò & *Antonio Juliano*, Oratori Romano, ordinarium fuit, quoties de amoribus sermo habendus, facie tectâ publico se exponere, eò quod quæ proponerent omnis repræhensionis expertia neutiquam esse, satis constaret.

Quam ergo pœnā non incurret ille, qui naturæ arvum, amoris omnis pudoris que fōtem, perarare tentat, eum imprimis in finem, ut sententiæ Antiquorum quæ utérum muliebrem non tantum extra corpus prolabi, sed & in totum auferri posse docet, falsitas declaretur, præstare multis forsan videbitur ab incepto desistere, quam Clarissimorum Virorum turbæ adeò insigni procidentiæ extirpationive uterinæ possibilitatem probanti, sese opponere.

At verò non est quod me deterreant hæc similiaque, quin contra animosus, anatomico experientiæ cultro armatus, quæ in destructionem figmenti dicti adferri poterunt, proponere aggrediar.

Amicus Socrates, amicus Plato,
Sed magis amica veritas.

E re studiosorum erit, Authorum variorum qui vel per negligentiam, vel per

vel per occupationes varias, uterum non solùm extra corpus procidere, sed & à Chirurgo auferri sine damno posse, docuerunt, sententias diversas, antequam quæ nobis obvenere exhibeamus, proponere.

Aëtius à Midena libr. 16. de re medicâ c. 78. Uterum ad magnitudinem ovi struthiocemelis extra corpus procidere posse, tradit.

Majoris extensionis aliis habetur, quorũ etiam variis causam procidentiæ, addere placet vociferationẽ nempè, fœcum alvinarum excretionem molestam, casum, percussionem ad femora, coitum indecentem, partum graviorem; videri possunt quæ hac de re habet *Felix Platerus de part. procid. cap.* 2.

Aristoteles lib. 7. cap. 2. Uterinæ procidentiæ causam venereum appetitum excedentem dicit, eamque curari minimè posse nisi gravidatione.

Hier. Fabr. ab Aquapend. operat. Chirurg. part. 1. *cap.* 86. quid agendum sit docere studet, quoties ob ligamentorum, vel laxitatem, vel separationem uterus extra corpus prolapsus.

Fel. Platerus cap. 2. de part. procid. Mulierem cui uterus prolapsus concipere, imò etiam fœtum ipsum circumgestare posse, scribit.

Vopiscus Fortun. Plempius Anatom. Cabrolii cap. 34. Uterum ad capitis magnitudinem procidere posse scribit, eumque incuriâ quadam putrefactum exstirpari sine incommodo, sic ut etiam eo ablato concipere queat mulier.

Paulus Ægineta de arte med. lib. 3. cap. 72. vivam pronunciat mulierem, cui uterus abscissus.

Du Laurens lib. 7. de part. gener. cap. 11. *Ægineta* sententiam amplectitur, omnia bona promittens mulieri cui uterus ablatus.

Nec utero solo, sed & renibus sine dãno carere posse hominem *Theoph. Paracelsus Paramir. lib. 4. de orig. morb. matric.* scribit.

Jacobus Berengarius in Mag. anat. Langius Epist. 39. *Tom.* 2. *Mercurial. lib.* 4 *genæc.* 21. & *Ludov. Duretus in Höller. cap.* 57. *de morb. partic.* Uterum muliebrem exstirpasse se memorant sine ullo metu, sine ullo vitæ periculo.

Regius Medicus *Fernelius* vidisse se refert parturientem quandam, cui uterus cum fœtu incluso sine ullo vitæ dispendio ablatus; ipse licet *anatom. cap.* 7. uterum firmiter satis nexum referat, non solum vesicæ urinariæ & intestino recto fibrillarum subtilium ope, sed & ossibus Ilium beneficio ligamentorum validorum.

Plinius & *Soranus* uterum muliebrem auferri sine periculo posse exemplo porcorum probare nituntur, quibus, ut delicatiorem escam præbeant, uterus auferri solet.

Paræus Consiliarius regius lib. 23. *cap.* 41. mentionem facit mulieris 30. annorum cui ablatus uterus.

Paræo assensum præbet *Franciscus Rousetus de partu Cæsareo sect.* 4. *cap.* 5. & 6. Uterque in sententiæ suæ probationem adferunt quod in dissectis cadaveribus pelvim quo loco uterus detinetur induratam observaverint.

Fabulis magis annumerari merentur quæ de uteri exstirpatione agentes

tes *Avensoar. lib. 2. cap. 2. Anton. Beniven. de abdit. morbor. caus. cap. 11. Wierius, Zacut. Lusitanus, Fel. Platerus*, & plures alii, adferre voluerunt, mulieres nempè quibus uterus corruptus abscissus, non solùm superstites permansisse, sed & liberos procreasse.

Hildanus è contra ex ore medici *Henrici Stapedii*, in responsione ad casum de uteri Ruptura à *D. Michaële Doringio*, medico propositum, exẽplũ adducit mulieris ab exstirpatione uteri inordinatâ subitò exstinctæ.

Thomas Bartholinus cent. 2. hist. 91. historiam proponit à *Clar. Motthio* Medico communicatam, qua in nobili quadam, ab obstetrice secundinas auferre laborante, uterum, & cum eo vitam ipsam ablatam narrat. *Nobilissima*, inquit *Matrona Chilonii Holsatarum 15. ante filiorum mater, fœtum vivum, quem 40. hebdomadibus commode satis gestaverat, semihora labore, sine ulla molestiâ falici-ter 1642. exclusit, remanentibus tamen more hujus puerpera secundinis, quas cum obstetrix, ut solita fuerat, solvere & extrahere conatur, unà cum secundinis uterum, quamquam inscia, extraxit. Inter operandum puerpera sciscitanti quomodo negocium succederet, respondit: secundinam se quidem habere, sed subsequi carnis partem sibi incognitam. Adstantes fœnina, molam esse credentes, sibique sape id eveniße, obstetricem ad extrahendam carnem exstimulant, qua omnia, etiam validiore manu, irrito conatu, & renitente carne, jußa exequitur. Advocatus* D. Motthius, *sine voce, nutu, & pulsu puerperam invenit, mortuamque vere pronunciat; occupatâ deinde obstetricis sede, immissaque sub lecti stragulis manu, ipsum uterum integrum, marsupii instar propendentem, & ab utroque latere perforatum obstetricis digito, deprehendit, adstantibusque monstravit, verè tunc mortuam sero credentibus.*

Idem cent. 1. hist. 97. carnosæ excrescentiæ, in utero ex casu obortæ, libras quatuor cum media pendentis, mulieri lethalis, meminit.

Plura antequam hîc proponamus, necessarium omninò ducimus, uteri partiumque connexarum delineationem exhibere; hac enim legitimè consideratâ, cuivis constabit impossibile esse uterum, necessarium adeò generationis organum, ex corpore mulieris auferre, integrâ permanente procreatione. Et ea ex communicatione *Anatomici Hagiensis incomparabilis curiosissimique Dn. Freder. Ruischii*, factâ collatione cum utero balsamo condito, ab eodem nobis exhibito, non neglectis iis, quæ ad pleniorem cognitionem patefecêre obstetrices variæ.

Locum natura *utero* & amplum, & tutum concessit, inter vesicam urinariam, & intestinum rectum, quæ hic duplicis pulvinaris vices subeunt. Medius hic est quo in æquilibrio servetur corpus.

Componitur quoad structuram ex tunicis, venis, arteriis, nervis, & ligamentis.

Tunica hîc duæ, *interna* una, altera *externa*.

Vide Tabulæ mox adjectæ Fig. 1.

A *Arteria spermatica sinistra ab arteria magna trunco oriunda.*

B *Vena spermatica sinistra ab emulgente ortum ducens.*

C *Vasorum spermaticorum præparantium implicatio.*

DD *Testes muliebres.*

E *Vasa lymphatica ab utero & testibus orta, lympham que ad receptaculum chyli amandantia, quod ex valvularum structura constat.*

F *Vasorum spermaticorum præparantium propagatio ad uteri corpus.*

G G *Tubæ Fallopianæ.*

H H *Nervosæ particulæ pro vasis ejaculatoriis habitæ.*

I *Uteri fundus.*

K K *Vagina.*

L *Collum uteri.*

M M *Alæ vespertiliorum seu ligamenta lata.*

N N *Ligamenta teretia.*

Hæc originem sumit à peritonæo, *illa* carnosa est magis quam ulla membranarum infimi ventris. *Fibrarum* triplici constat ordine, quarum ope attractio, retentio, & expulsio perficiuntur, crassities harum tunicarum increscit decrescitque pro diversitate ætatis, temporis, menstruationis & gravidationis.

Venæ duplicis conditionis sunt, utroque latere una, *superiores* quædam, quædam *inferiores*. *Superiores* à *spermaticis* procedunt, antequam Testes accedunt, uterinumque fundum & collum pererrant. E adem ratio *arteriarum*. *Inferiores venæ*, similiter ac arteriæ ab *Hypogastricis* deveniunt.

Nervi non solum à *sexto pari* nervorum cerebri deveniunt, sed & ex *spinali medullâ*, quæ osse sacro detinetur.

Ligamentorum, quorum ope & vicinis partibus nectitur uterus, & in suo situ conservatur, duo sunt paria, horū *duo superiora* sunt, *duo inferiora*. *Superiora* continuationes atque appendices sunt peritonæi, cornibus seu *Tubis Fallopianis* connexa. *Inferiora* tertia sunt, validaque nervosa, intus excavata, hæc ex latere fundi uterini descendentia, ubi circa inguina tendines musculorum obliquorum abdominis attigerunt, eos perforant, mox varias, in partes divisa, una earum, quæ brevissima, circa Clitoridem os pubis accedit, alterâ longissimâ, membranam adiposam, cum quâ non solum femoris magnam partem adit, sed &, si fides habenda *Riolano, sect.* 1. *ana. cap.* 32. ad extremam pedis excurrit.

Ligamentis hisce imputari debent varia, eaque magno numero mulieribus obvenientia, Tumores nempè inguinales, stupor pedum, dolor femorum, plantarumque pedum, articulorum circa pedem extremum, collique vesicæ urinariæ, juxtor imò resolutio universalis partium corporis totius superiorum æque ac inferiorum.

Proposita quibus haud sufficiunt, adeant scripta anatomica quæ exhibuerunt *Joannes Riolanus*, *Joannes Veslingius*, & *Thomas Bartholinus*; quam arctè vasa spermatica, ligamēta, membranæque utero uniantur, imò uterus ipse peritonæo, vesicis seminariis, intestino recto, tunicæ ossis innominati interiorem superficiem investienti, præter varias partes, alias sensiles, insensilesque, quantum satis erit declarabunt. Ut adeò cum *Riolano* partem uterum necessariam pronunciare teneamus, similiter ac Testiculos, attamen minimè divisibilem.

Partium enarratarum structuram, connexionemque legitimè perpendens, quis non videat, quem facillimum sit gravidas, imò sæpius etiam non

non gravidas, vitio quodam superveniente, gravia eaque plurima molestare symptomata, huc dolores intolerabiles, febres gravissimæ, aliaque, imò mors sæpius ipsa, quæ, ubi abortivorum exclusio indebita mulierem affligere solent.

Ulterius quod si procedamus, quæ non malorum caterva sese offert quoties in mulieribus etiam non gravidis menstruorum excretio supprimitur? fluor albus hic occurrit, palpitatio cordis, febres erraticæ, deliria gravia, nausea continua, pica, chlorosis, & centum alia, quorum causa uterus, ut adeò haud inconvenienter uterus *Hippocrati lib. de locis in homine* 59. omnium malorum, quæcunque mulieribus obvenire solent, causa dicatur.

Rebus sic se habentibus tanto inter uterum partesque alias existente consensu, tanta connexione, quis Chirurgorum exstirpationi ejus admoveret manum, quis, qui symptomatum ipsius dispositioni pravæ supervenientium ullam rationem habet?

At non sine ratione hîc aliquis in naturam ejus, quod veteres, imò & recentiorum plurimi, uterum prolapsum appellarunt, quod restituisse, imò sæpius abstulisse sine ullo damno referunt, inquiret. Vix enim scriptorum ullus occurrit qui non de affectibus mulierum agens Procidentiæ uterinæ mentionem faciat, causas ejus exponat, imò & curationē proponat.

Sunt etiam qui, procidentiæ hujus differentias exhibentes; ad genua ipsa corpus hoc, quod uterus habetur, prolabi posse tradunt.

Quod si scriptores hi illud laboris sumerent, ut ligamentorum uteri aliformium structuram examinarent, firmum id adeò, firmiterque vicinis connexum reperient, ut impossibile sit separationem hîc ullam dari, nisi quæ cultri acie peragitur, sic ut nullo pondere extrorsum moveri queat.

Casus nonnullos rariores, qui vel nobis ipsis occurrerunt, vel Medicis Chirurgisvè aliis, primò hîc proponere necessarium utileve ducimus, antequam ad rem ipsam deveniamus, quidque de uterinâ procidentia, de qua tam multa scripserunt varii, statuendum sit, declaramus.

Primo loco consideratione nostrâ omniumque qui in hac re informari desiderant, dignum est quod in gratiam artis Chirurgicæ cultorum his verbis *Cent.* 2. *hist.* 58. proponit *Thomas Bartholinus. Vidi* inquit *Vir Celeberrimus in Nosocomio Patavino* 1641. *dissectam mulierem, quæ prolapsum uteri à partu difficili antè* 10. *annos passa credebatur. Narravit se in prato cubantem observasse descendere uterum, gramenque venari. Ex illo tempore indies crevit ob affluxum sanguinis, ut distentus nigerque in putredinem degeneraverit. Indicabat Chirurgicas operationes nobis demonstrans P. Marchettus, non esse uteri procidentiam, sed excrescentiam aliquam in vaginâ uteri, adeoque abscindendam. Alter Nosodochii Chirurgus familiaris pro uteri stetit procidentiâ, cum excrescentia subitum ortum, incrementumque habere non possit. Mulier interim secari volens, inter ambigua consilia ad mortem properavit. In aperto cadavere, satis trunco obeso, sed artubus emaciatis, uterum suo loco sanum beneque constitutum vi-*

dimus, excrescentiam verò ex uteri vaginâ dilaceratâ pendulam, cum labiis pudendi, ex lue venereâ forsan inflammatis.

Accedit casus priori ferè similis, quem & nobis & publico communicare placuit Medico hujus loci experientissimo *Dn. Francisco van der Schagen*, quo quæ omni tempore sibi persuaserat, nunquam scilicet uterum verum profunde adeo extra corpus prolabi posse, uti quidem veterum recentiorumque crediderunt plurimi, nec ullo tempore exstirpatum eum fuisse, sicut in vivis non solùm permanserit mulier, verùm etiam prolifera; quin potius ablatum fuisse aliquod partibus genitalibus, extra uterum, adhærens, vera esse observasse se testabatur. Verba quibus casum hunc proponere placuit hæc erant.

Ante annos aliquot cadaver aperui mulieris alicujus cōsistētis ætatis, hydrope imi ventris extinctæ, quod jam à longo tempore uteri procidentiâ laborasset, omittere haud potui, quin in veram ejus constitutionem inquirerem, dissecto proinde abdomine, intestinis ad latera inclinatis, uterum non solum quoad externa legitimè se habentem reperi, sed & loco debito collocatum; at quod pudendi labiis continebatur, pro utero prolapsō semper habitum, nil nisi vaginæ seu colli uterini partem eo extensam notavi, quale quid, dum laxantur tunicæ, facile contingere posse quivis concedet.

Placet jam *exstirpatum uterum* oculis Lectoris curiosi exponere, quo figmentis circa eius procidentiam, abscissionemque à variis propositis, fidem ulteriùs dare desinat.

Anno 1659. die nativitatis Christi, quo & consilio, & opera inserviremus Chirurgo hujus Reipubl. celebri *Henrico Roonhuisen*, cum *Clarissimis, Experientissimisque Viris Dr. Dn. Arnoldo Tholinx, Guilielmo Pisone, Mathæo Slado, Medicis, Dn. Georgio van Loon, Chirurgo*, mulierem accessimus 35. annorum, cujus pudendis unitum corpus insigne, ponderosum, fœtidumque, collo tenui deorsum, extensum uterus hoc habebatur omnibus ad pedes prolapsus; in quâ etiam sententia persistere placuit variis, postquam exstirpatum, maximè quod uteri cornua, vasa cœca, cum Testiculis in eo observasse se sibi persuaderent, cui tamen nobiscum alii se opponebant, eò quod, siquidem possibilis esset uteri procidentia, partes dictæ exterius haud forent conspicuæ, sed in inverso continerentur utero; hac ratione fore addebatur, ut similes omninò evaderemus Medicis Chirurgisve regiis *Dn. Gaudin, la Fuere Paræo, & Iacobo Guillelmeau*, qui in utero prolapso alicujus mulieris, nondum abscisso, & Testiculum, & abortivi fœtus tunicam corruptam notarunt. Vide *Paræum lib. 24. cap. 48.*

Diebus aliquot elapsis, quid de enarratâ, peractâque, quæ dubios nos valdè fecerat, controversiisque variis ansam dederat, statuendum, constitit; sanam enim observabamus mulierem, menstrua ex debito fluere, imò graviditatis signa quodam occurrere; plura huc facientia scire qui desiderat *observationem secundum Partis primæ Dn. Rodenhuysen* consulere poterit.

Historiis enarratis nostram jungere or;

re ordinis ratio exigit, exhibebit ea non solum in vivente muliere procidentiam imaginariam, Chirurgica manu ablatam, sed & in cadavere dissecto, quid ejus nomine venisset iis, qui ante mortem inspexerant, corpus extra pudenda propendens.

Mulier 53. annorum *Pariint je Roosa* jam à longo tempore fluxu menstruali, primo sanguineo, hinc albo laboraverat, unde imaginariam contraxerat uteri procidentiam cum febre intensâ, virium destructione, corporisque extabescentiâ summâ; Corpus hoc prolapsum insignis erat magnitudinis, jam gangrænâ correptum, pondere suo valdè molestum, eam nobiscum visitarunt *Dn. Iacobus Vallan Birrius*, *Bouvvmeester*, *Tobias Andreæ Medici*, & *Jacobus Odendaal*, Chirurgus.

Re inspecta, arduum multis videbatur, & nō nisi cum vitæ interitu perfici posse, uterum ita prolapsum exstirpare, haud enim induci poterant, uteri hoc minimè corpus esse credere, cujus cum corde, hepate, cerebro maximus consensus, quo etiam mulierem destitui posse impossibile.

Urgebant alii exstirpationem, ex eo quod & veterum & recentiorum scripta, actaque eam possibilem haberent, sæpiusque sine ullo sanitatis dispendio peractam testarentur.

Vide Tabulæ proximè adjectæ Fig. 2.

Delineatio procidentiæ imaginariæ, ubi

A *Corpus ipsum propendens extra pudenda.*

B *Collum ejus.*

Probabilius nobis videbatur, cui etiam sententiæ non unus accedebat, corpus dictum, insigniter adeò tumidum, fœtidum, pondereque summo molestum, extra pudenda muliebria ad pedum genua dependens, ipsius uteri corpus haud esse, sed solam ejus tunicam internam, dum in statu sano reliquis unitur, variis modis rugosam, extra pudenda, plicis variis solutis, ipsaque à subjecta tunica mediâ separatâ, prolapsam. Tunicæ hujus procidentiæ occasionem primam dedisse suspicabamur impuriorum, acriumvè fluxum diuturnum, undè vasorum sanguineorum tunicam eam accedentium corrosio, eamque insequens sanguinis extravasatio, atque loco præternaturali collectio, imò ob humorum copiam expressione, laxitatevè vaginalis hujus tunicæ ad exteriora protusio.

Mulier pondus dictum circumgestare coacta, fœtorem summum diutius perferre nequiens exstirpationem urgebat quammaximè. Arduum sanè omnibus habebatur eam instituere, nec tamen occasionem oblatam, quæ fronte capillata, posthæc calva, negligere licuit, sic enim constare posse credebamus, quid veritatis falsitatisvè insit decantatæ antiquorum, recentiorumque variorum sententiæ, qua uterum muliebrem extra corpus procidere, imò sinè ullo vitæ graviditatisque insecuturæ dispendio auferri posse docetur.

Consultatione debitâ institutâ, opus magnum, non sine mortis prognosi, aggredi constitutum. *Operationis* hæc fuit methodus. Primò ligaturâ arctâ fasciæ firmioris ope institutâ collum corporis dicti coarcta-

batur, mox intra ligaturam & corpus prolapsum, cultri acutioris operâ, instituebatur abscissio. Fasciæ ad colli constrictionem adhibitæ portio notabilis relinquebatur, ad id, ut, siquidem è vivis discederet ægrotans, & nobis cadaver dissecandi occasio concederetur, ejus ductu in partis amputatæ radicem deduceremur. *Exstirpatione* peractâ sanguinis fluxus nullus observabatur, ad quem tamen stypticum aliquod loco vulnerato applicabatur, licet in totum eum attingere haud concederetur, propterea, quod illicò, abscissione peractâ introrsum duceretur pars ea cui fascia injecta.

In diem usque quartum omnia bene se habebant, ast circa sextum, septimumvè vires valdè imminuebantur, febris contra & animi deliquia augebantur, sic quidem ut brevi Deo animam nobis corpus exhibere cogeretur.

Ad *anatomen* ejus admissi, *ventris imi integumentis* dissectis, *uteri* examen instituere primarium duximus, hîc enim quid de uteri prolapsu, prolapsique exstirpatione, statuendum, clarè constare posse credebamus.

Quoad externa nihil in eo observare nobis licuit quod constitutioni morbosæ annumerari queat, nihil hîc deficiebat, non solùm in utero ipso; sed & vicinis partibus generationi dicatis; *Coloris* erat albicantis, pyri complanati *Figuram* habens.

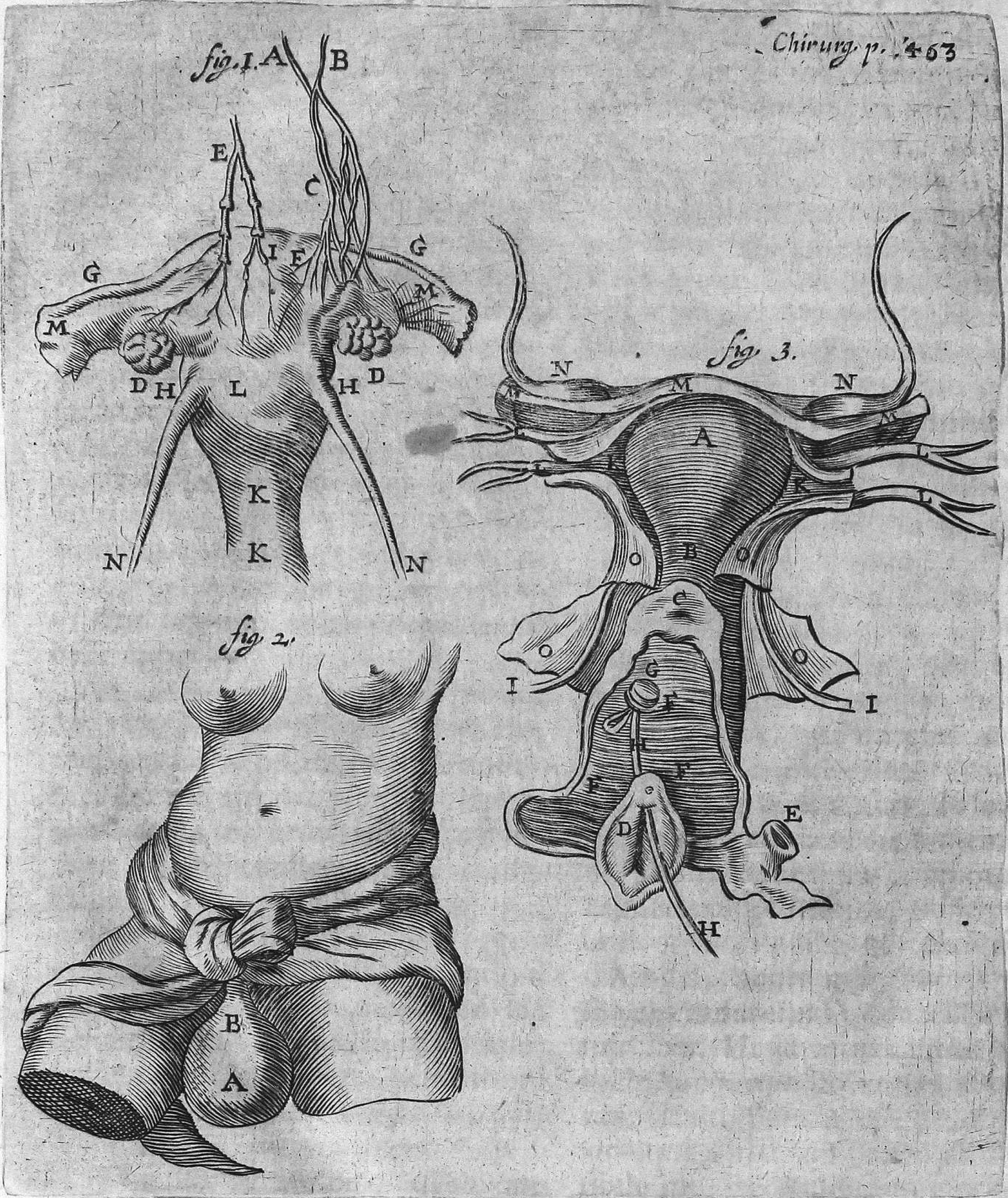
Hisce sic perspectis, ossiumque pubis divisione, eo loco ubi cartilago interposita ea jungit, peracta, uteri totum corpus, cum partibus annexis, qua fieri potuit dexteritate, à partibus vicinis quibus connectebatur, separavimus separatumque convenienter tabulæ imposuimus.

Hic quoties fascia extra pudendum pendula, corporis abscissi radici adhûc alligata movebatur nullo modo movebatur uterus; cogebamur adeoque vaginam uterinam secundum longitudinem corporis dissecare, quo, cuinam parti alligata esset fascia dicta, quidque fuisset illud quod exstirpatum, constaret. *Apertione* facta fasciæ ductum secuti deveniebamus ad mali principium, portionem nempè tunicæ internæ rugosæ, vaginam præter alias constituentis, post oblationem portionis reliquæ quæ laxitatis nimiæ culpa extra pudendum prociderat, in utero relictæ, cui strictè admodum fascia erat juncta. Terminus hic orificio uteri interno vicinus valdè.

Quis ergò non videt, veteres hæc omnia necessario latuisse, quod in rei veritatem, qua decebat curiositate, haud inquisiverint; Procidentias uterinas quas observasse se, imò exstirpasse referunt, sic tamen ut sana permanserit ægra, satisque fœcunda quomodo veras, fuisse probabunt? Sane multa cerebro nostro fingimus, quorum falsitatem dissectiones cadaverum evidentissimè patefaciunt. Ut in variis casibus aliis, ita in hoc proposito, verum id observare licuit. Vanam esse procidentiam uteri perfectam, adeoque impossibile omninò mulieri uterum totum auferre, integra manente vita, salvaque conceptione.

Vide

Chirurg. p. 463
fig. 1.
A
B
C
E
I
F
G
M
D
H
L
K
N
fig. 2.
B
A
fig. 3.
N
M
A
L
K
O
B
C
G
F
H
I
D
E

Vide Tabulæ proximè adjectæ Fig. 3.

Delineatio uteri cum partibus genitalibus connexis prout Tabulæ imposita.

A *Uterus.*
B *Collum uteri.*
C *Orificium uterinum.*
D *Pudendum.*
E *Vesicæ urinariæ cervix.*
FFF *Vagina dissecta.*
G *Corporis abscissi collum fasciâ constrictum.*
H *Fascia.*
II *Ligamenta uteri inferiora.*
KK *Tubæ Fallopianæ.*
LLLL *Ductus cœci.*
MMM *Ligamenta lata.*
NN *Testiculi.*
OOO *Membrana.*

Observatio hæc, præter alia à nobis hoc capite proposita, planè satis edocere Chirurgum juniorem poterunt, quænam agenda quoties, ex affluxu imprimis humorum, vaginæ dicta tunica interior, laxior justo reddita, hinc extensa procidentiam nostræ similem, spuriam omnino, producere notatur; nihil est quod hîc exstirpationem impedire queat, modò vires ægrotantis eam permiserint, insistere hîc licet tuto vestigiis Medicorum Chirurgorumque eorum, veterum æquè ac modernorum, qui procidentiam uteri auferri posse sine damno volunt, modò quæ illi toti utero applicarunt, nos tunicæ ejus rugosæ tribuamus, abstulerunt fateor antiquiores uterum prolapsum, ast non nisi imaginarium, nil enim nisi tunicam dictam exstirparunt, quod facillimum, imò nullius periculi opus; quam etiam operationem aggredi tenetur Chirurgus, siquidem inflammationes, gangrænæ, exulcerationesque graviores, accesserint, imò ægrotanti difficillimum, partem prolapsam protuberantem intra vaginam detinere. Pessaria equidem in tali casu usurpari, imò usurpari posse, probè scio, ast cum cera liquefacta denudetur facilè lignum, quod ea incrustatum, non potest fieri quin vasa sanguinea uterina ob corporis motuum agitato ligno, aperiantur, undè sanguinis fluxio continua (quæ menstruatio immodica vocari consuevit) cum virium destructione, corporisque extabescentia.

Adesdum itaque Chirurgicæ artis cultor, quænam uteri procidentia in Chirurgia occurrat percepisti; quomodo per exstirpationem auferri queat sine periculo, quidque antiquorum dogmata in hoc negotio fidei mereantur, vel saltem qua methodo errores eorum tegere liceat, procidentia talis quoties offertur alacri animo exstirpationem aggredere, facilis æquè est curationis ac vitia corporis varia alia, sola hîc ut percepisti, tunica vaginæ rugosa extrorsum protrusa tollitur, minimè uterus ipse. Non ita pridem similis conditionis uterum prolapsum ægrotanti valdè molestum, minoris licet extensionis, auferre mihi licuit, bono cum successu. Quod si occasione data prolapsum ejusmodi uterum tollere concedatur, intrepido id perficere animo allabores quæso, sic enim ægrotanti salus, antiquitati errorum correctio, recentioribus veritatis indagatio adferetur.

Historiæ huic antequam finem imponamus, utile quammaximè videtur,

tur, qua methodo *Exstirpatio* dicta perfici queat, imò debeat, paucis declarare; instrumenta ad operationem hanc necessaria exiguo numero comprehendi possunt, sunt ea cultellus falcatus, acutus, fascia, medicamentum stypticum, ligamenta circa extrema divisa, ex linteo molli antiquo parata, similia iis quibus lythotomus uti solet.

Ægrotanti mensæ incumbenti ligamentum hoc primo omnium applicetur, facto circa ventris anteriora nodo, hinc fascia injiciatur collo corporis prolapsi fiat constrictio arctissima loco vaginæ proximo; hoc facto, sinistra manu, quo fieri poterit robore, corpus prolapsum attrahatur, dextra cultro dicto armata loco inter collum cōstrictum & partem reliquam prolapsam intermedio, auferatur. Exstirpatione dicto modo peracta, loco vulnerato, ad quem facile manum Chirurgi ducet fascia eidem adhûc nexa, pulvis seq. stypticus cum albumine ovorum applicetur, spleniisque debitis impositis deligatio conveniens instituatur, ad quam ligamenti primo loco ventri ægrotantis applicati extremitates conveniunt. *Medicamentum stypticum*, quod delicatula valdè sit vagina seq. modo conficietur.

℞. *Farin. Consol. mai.* ℥ ij.
Cortic. querc. subt. pulv. ℥ ij.
Nuc. Gallar. ʒ iij.
Cupress.
Balaust. Sang. Dracon.
Boli Armen. ver.
Lapid. Hæmatit. an. ℥ ij.
Alum. ust. ʒ j.
F. Pulvis.

Die seq. *injectio* potest fieri ex infra scripto, bis quovis die ad tollendum dolorem.

℞. *Fol. Malv. Verbasci.*
Alchimill. an. M. j.
Cauda equin.
Plantag. an. M. ß.
Flor. Rosar. Rubr. ℈ ij.
Sem. Lini. ʒ iij.
Mastich. Oliban. an. ʒ ij.
Coq. in aq. pura, F. Colat. ad ℥ xx. *in eâ dissolve Mell. Ros.* ℥ j. ß.
F. Injectio.

Die uno alterove his medicamentis consumpto, ad majorem mundificationem seq. *injectio* usurpari potest.

℞. *Rad. Consol. major.* ℥ j.
Fol. Ruthæ, Scordii.
Hysop. Artemis.
Flor. Rosar. an. Rubr. an. M. ß.
Summ. Absinth. ℈ ij.
Coq. s. a. in vino Gallico, Colat. adde
Liquor. Ægypt. ʒß.
Mell. Rosac. ℥ j. ß.
Ung. de Apio ℥ j. ß.
M. F. Injectio.

Ad aliquot dies injectio hæc usurpari potest, quod si pus, albicantis coloris, minori copia, quam antea se exhibuerit, seq. *injectio* ad exsiccationem majorem consolidationemque priori misceri potest.

℞. *Tut. Præpar.*
Lap. Calamin. præpt. an. ʒ j. ß.
Sief. Alb. Rhas. ʒ j.
Bals. Sulph. ℈ j.
M.

Et brevi tempore sine omni dubio curatio absoluta.

Antequam ulterius progrediamur ad ea unde Job. à Meek'ren per experien-

vientiam impugnatur à Clar. Cornel. Stalpartio placet ob materiæ affinitatem ex eodem Autore afferre historiam,

De Imperforatâ quadam Epistola ad virum celeberrimum D^n. JOANNEM van HORNE, Anatomes Profess. Lugd. Batavum.

DOMINE,

VLtimas nostras ad te missas, quibus dubia quædam curiositatis gratia solvebantur his concludebamus verbis:

Quod si quædam rarius occurrentia in arte nostra se exhibuerint, haud intermittam, quin eorum te participem reddam.

Accipe ergo, Vir Celeberrime, *haud adeò admiratione dignum, quam rarius occurrentibus annumerandum quod civitas nostra mulieres tales qualem hîc proponimus rarius exhibeat.*

Propositum minimè nobis de puellis agere, sed virginem exhibebimus adultiorem.

Rensje Eeltjens, *ex Frisia oriunda, Amstelodami licet nata, virgo robusta, annorum viginti duorum, & alvi & urinæ excrementa legitima quantitate, debitoque tempore, deponebat, menstrua verò necdum observaverat, satis licet annosa; Urinæ tamen excretio tandem valdè interrupta fuit, forsan quod materia serosa ventris cavo colligeretur, brevi enim abdominis tensivo tumore correpta. Accedebant pressiones dolorificæ gravissimæ circa pudenda, vehementes hæ adeò fuerunt, ut vestimenta lacerare, omniaque turbare coacta fuerit, imò desperatione mota violentas sibi intulisset manus, ni soror impedimento fuisset.*

Quæcunque ipsi præscripta fueran medicamenta plus noxæ quam commodi attulerant.

Dissentientium Medicorum Chirurgicorúmque ingens satis hîc numerus, undè factum, quod quæcunque usurparentur nihil omnino effecerint, adeoque ansa data fuerit vulgo, Medicorum Chirurgorúmque inscitiam magis accusandi, quam statum ægrotantis desperatum deplorandi.

Fuerunt qui causam horrendi symptomatis menstruorum suppressionem constituerunt, ex vasorum uterinorum præternaturali angustia ortam.

Alij graviditatem subesse suspicabantur; alij denique veneficio rem totam adscribere haud detrectarunt.

Petrus Potgieter, Chirurgus, *publico salario ad id obligatus, ut parturientibus pauperibus in casu necessitatis succurrat, uterum ad orificium externum prolapsum statuebat, quod vitium manuale operatione corrigere tentabat, sic tamen ut capiti insisteret ægrotans.*

His aliisque sic frustra usurpatis, vaginam uterinam imperforatam esse, *sic ut ingressus æquè ac egreßus negaretur excludendo æquè ac admittendo, eo quod* membrana *validâ orificium clauderetur, innotuit.*

Membrana hæc Medicis variis excrescentia habebatur carnea, aliis carcinoma, aut aliud incurabile malum, in re adeò dubia certi aliquid quo constitueretur, Medici Chirurgique alii prioribus juncti, inter hos & me accedere voluerunt consanguinei.

Inspectione conveniente habitâ, portam eam angustam per quam Cæsares

reges, mendici, omnisque ordinis homines, mundum hunc intrant, membranâ quadam incrassatâ clausam invenimus, cui simile exemplum Hildanus part. 3. observ. 60. & 61. *proponit; Clausura hac arcta adeò observabatur, ut digito nullus concederetur introitus, undè factum quod menstruus sanguis, indies acrimonia, mense quovis quantitate, auctus, ad locum angustatum fuerit collectus, quæ causa repletionis, tensionis, intumescentiæ, dolorisque summi.*

Hoc in casu medium nullum excogitari posse indicabam, quam instrumento commodo vaginam aperire, & quidem ad modum eumquem in ancilla ferè mortuâ exercuit Fab. ab Aquapendente part. 1. oper. Chir. cap. 82. & Wierus lib. de præst. Dæmon. cap. 38. *in virgine Craneburgensi. Assentiebat ægrotans, suadebant idem Chirurgi Medicique præsentes.*

Operationis *modus quis fuerit, antequam proponamus, duo hæc consideratione nostrâ digna occurrebant.* 1. Annon exiguo quodam foramine membranam dictam perforare necessarium, ne materia intus collecta confertim nimis effluat, cum virium prostratione summa, quale quid in apertione abscessuum magnorum observamus.

2. Annon sectio quædam hîc institui debeat cruciata, *quam commendat* Corn. Celsus lib. 7. cap. 28. *ne lædatur via urinaria.*

Ad primum *respondebam, vix eam humoris copiam hîc collectam esse, quæ æquiparari queat, ponderi fœtus recens nati cum annexis, nec tamen puerperas calore, spiritibus, roboreque præter modum semper destitui.*

Ad secundum, *sufficere hîc sectionem simplicem, quæ à parte inferiore deducatur ad superiorem, quo, etiam jam effluente materiâ, apertio continuari queat, nec humor exiens eam inhibeat.*

Operatio ipsa hoc modo instituta. In dorsum prostratæ virginis crura utrinque primo ad latera depressa, quo labia pudendi magis distarent, hinc lanceolâ dissectio membranæ obliquo ductu, ne orificium vesicæ urinariæ læderetur peracta, illico materiæ impuræ, aliquomodo fœtentis, colore & consistentia hepati comminuto similis quantitas ea effluxit, quæ librarum quatuor cum dimidia; nocte sequenti ejusdem humoris quantitas major se exhibuit; parcior hinc, ast alterius conditionis.

De eventu suo tempore certiorem te faciemus, interim tuum erit Hymen, an membrana incrassata imperforata vitium hoc appellari debeat, determinare. Operationi dictæ adfuerunt.

ARNOLDUS THOLINX.
FRANCISCUS van der SCHAGEN.
JOANNES DEYMAN.
SIMON DILLEMAN.
ADRIAEN REYNIERS, Medici.
GEORGIUS van LOON, Chirurgus.

Vale, Vir magne in commodum Reipubl. medicæ, & nominis gloriam æternam, favereque perge

In nullo non inservire
Tibi paratissimo,
JOBO à MEEK'REN.

Iam eò revertamur unde digressi sumus,

mus, sc. ad possibilitatem veritatémque uteri procidentiæ è Clariss. Cornel. Stalpartio contra Ioh. à Meeckren explicandam, sic autem ille.

De vera totius uteri procidentia.

Quanquam plurimi Scriptores, ac inter eos recentiores multi (quales sunt Theod. Kerkringius Roohnusius, Mekeranus, aliique) negent totam vulvam procidere, ipse tamen cum sæpiùs memoratis fratre meo, ac Clariss. *Solingio* Medicis, post debitam inquisitionem comperi, *Martinæ* cuidam *Mottyn* non vaginam tantùm, sed & ipsum procidisse uterum, qui durus admodum, ac duorum pugnorum instar conjunctorum reperiebatur. Internum etiam matricis os quàmfacillimè sentire poteramus, quod extrinsecus tanquam os Cyprini [Carpam vulgò dicimus] nobis apparebat. *Addit idem, in ejusdem Observationis scholio.* Retulit mihi nuper Nobiliss. D. Ægidius *Eutich. Saxoniæ Ducis Archiater* se ann. 1683. die Octobris 16. hic Hagę ad Matronam I. D. V. 19. annos habentem ocyssimè fuisse vocatum, quæ ex Carpenti, seu Essedi saltu præcipiti abortum difficilem, & violentum non sine uteri prolapsu passa erat. Quem ipse, Obstetrixque, nec non Matronæ Mater, aliæque conspexerint: Suasi itaque ut appropriatis adstringentibus in vino coctis foveretur, oleosisque intruderetur uterus, atque ipsa elato tranquillè cubaret podice, brodiaque analeptica per epicrasim sumeret. Atque ita quidem intra unius mensis intervallum pristinæ restituta est sanitati, quotannis sine ullo parturiens incommodo. Quòd si illa quidem ætate fuisset provecta, res hæc non tam fælicem, opinor, habuisset exitum.

Præter uteri procidentiæ historiam memoratam, aliam de ejusdem inversione ex eodem Stalpartio rursus hic adjungimus. Sic autem ille.

Ipse cum Chirurgo Medicoque *Cornelio Solingio* hic Hagæ ann. 1673. 14. Aprilis ad M. J. Uxorem vocatus fui, quæ pridie robustum ediderat partum, cujusque è corpore ignorantia obstetricis secundarum loco uterus eductus erat, quem instar inversæ manicæ, interioribus partibus exterioribus redditis, inter femora propendentem invenimus, infantis minoris caput æquantem magnitudine: Dictam quoque puerperam post dimidiam à partu horam decessisse intelleximus: Altera autem paulò post accedens obstetrix secundas cum funiculo umbilicali ab inverso utero, cui etiamnum affigebantur, separavit. Nos autem inversum hoc corpus bene perspectum, facto in fundo foramine, in suum reduximus locum, atque tum illico per dictum foramen ipsa sensimus intestina.

Idem Stalpartius de uteri ruptura historiam rariorem adfert.

Cùm *Ionæ Pergo* filia jam quater peperisset, nec sine maximo dolore atque incommodo, singulis vicibus edidisset partus, quintò uterum ferens haud minoribus agitata cruciatibus, ac satis diu antequam pareret vehementius longe, quàm quidem præcedenti tempore infestata fuit usque ad tertium ante partum diem;

ab hoc enim tempore multum sibi obveniſſe levaminis fatebatur. At, cùm jam ipſe inſtaret pariendi actus, nullo modo emittere obſtetricis ope valuit fœtum, qui jam ante dies aliquot extinctus videbatur [uti poſtea ex mutatione, ac ſeparatione cutis illius ſatis liquebat] quique flexis poſt cervicem manibus, atque ore obliquè ſurſum ad os pubis elevato reperiebatur: ita ut varia, ac gravia admodum, jam parturienti ſenſim magis, magiſque supervenirent ſymptomata; videlicet non deliquium tantùm, oppreſſio, horror, ac febris, ſed & plurimarum obſcurè viridium fæcum vomitu rejectio, quoniam fœtus inteſtinum rectum, cui proximus erat, ita premebat, ut excrementis per inferiora negaretur tranſitus. Ad hanc mulierem tantis preſſam anguſtiis, nec parere valentem arceſſitus tandem mecum fuit experientiſſ. Chirurgus *Cornel.Solingius*, nunc etiam Medicus, qui, me præſente, brevi poſtea jam mortuum eduxit fœtum. Quo facto, quia non ita facilè educere ſecundas poterat Chirurgus, in ipſius mulieris corpus immittere manum, quam funiculus ducebat, cœpit: tum verò inteſtini priùs, quàm uteri placentam ſenſit. Hanc verò illico poſtea reperiens, tribus partibus propendentem ſenſit in abdomine, extra uterum, quem, quoniam jam ante aliquot dies fœtum emiſerat, pro maxima parte, durè admodum compactum, atque in ſe contractum comperit, ita ut initio ſcirrhum crederet. Ille itaque porrò ſecundam, ubi etiamnum adhærebat, ab utero ſeparavit, cartilaginemque cujus ope pubis oſſa conjunguntur, omnino mollem evaſiſſe, ac dicta oſſa ad digiti latitudinem à ſe invicem receſſiſſe, haud dubiè paulatim diducta ſenſit. Ipſa autem mulier tantis victa laboribus, angoribusque eodem die vivere deſiit. Poſtridie autem, me, fratreque *Ioh. Stalpartio van der VViel* præſentibus, illius cadaver à dicto *Solingio* fuit apertum. Tum verò venter ante diſſectionem mirum in modum extenſus, ac protuberans apparuit, illa autem facta, ex magno iſto tumore nihil à nobis effluere animadverſum eſt, præter fœtentem flatuum copiam, nec non parum coagulati bonique coloris ſanguinis, qui ex cotyledonibus, aut multò magis ex uteri vaſorum oſtiolis, quo tempore ab eo avelleretur placenta, illuc defluxerat. Poſtea dictus *Solingius* manum ab exteriore parte per vulvam in cadaver immiſit, atque iterum, tum inteſtina, recedentemque ſupra os pubis uterum reperit, cujus partem inferiorem paulò ſupra internum os verſus poſteriora (quo ſc. loco communis membrana à peritonæo proveniens inteſtinum rectum ſimul cum utero cingit, veſtitque) ruptam invenit, per quam aperturam totus fœtus, exceptis capite, brachiiſque, ut modò dictum, poſt cervicem flexis, in matris ventrem tranſierat. Atque hæc quidem cauſa eſt, quòd idem, ampliori ſpatio reperto, levamen aliquod matri, ut ſuprà narratum, paucis ante partum diebus attulerit.

Verùm ne Lector credat Clariſſ.Cornel.Stalpartium in ſuis obſervationibus

hal-

14. Uteri Collum *Hæmorrhoïdibus* æquè ac intestinum rectum obnoxium est. Hę fluentes sequentibus signis à menstruis discerni possunt: Menses cum fluunt, Vasorum ramulos in Collo uteri nullos notare possumus, ipso ex Vtero proveniunt, & nullum dolorem nisi in Hypogastrio excitant: vasa per quæ excretio hæc fit arteriæ sunt hypogastricæ & spermaticæ. Hæmorrhoides vero Rami sunt Venæ pudendę; visu tactuque cognosci possunt, & dolor non nisi in pudendo movetur. Eodem modo uti aliæ tractari debent: ad dolorem sedandum Vnguent. hoc valde utile est.

♃. Mucilag. sem. Cydon. Altheæ an. unc. ſ. Croci, Ol. Rosac. Pingued. Gallin. an. drachm. j. Vitell. ov. N. i.

M. F. *Vnguentum.*

Mixtura excellens.

♃. Li-

hallucinatum, eò quod veram uteri procidentiam ab alia falsa ex ejusdem vagina orta distinguere nesciat, ut forsitan temerè de aliis Celeberr. pronunciat Kerkringius, idem ille Stalpartius vaginæ uteri extensionem sibi visam quam ab uteri procidentia optimè distinguere novit sic describit, in alia sua observat.

Cùm ann. 1667. ad nautæ cujusdam uxorem Hagam inter ac Delphos habitantem fuissem vocatus, ipsi à partu etiamnum recenti, magnum in ipsius uteri vagina tumorem esse comperi, non sine ejusdem exitu, extra enim corpus propendebat ovo Struthiocameli similis, ac purpurascentis lividique erat coloris. Chirurgum itaque arcessi, prædixique haud dubiè mox gangrænam insecuturam, atque illico Chirurgus Nicol. Wintercamp Risvico veniens adfuit, qui, me præsente, dictum tumorem variis in locis incidit, ne sentiente quidem muliere. Nos verò tumorem illum [atque ita quidem fueram suspicatus] coagulato sanguine reperimus refertum. Quare talia ipsi cataplasmata, fomentaque præparavimus, qualia hujusmodi requirit malum. Atque ita quidem illa, post factam separationem, carnisque accretionem intra mensis spatium convaluit, pluresque dein liberos peperit.

Idem nobis visum ann. 1686. Neocomi Helveticorum in Lanii uxore; scil. illa post partus laboriosi dolores tumorem, infantis ad minimum æquantem è labiorum vulvæ interioribus partibus propendentem gestabat, quem, usi opera experientissimi Chirurgi D. Ionæ Antonii Purry, scarificationibus factis, cataplasmatibus fotibúsque applicitis, & tandem sanguine è tumoris medio in massam concreto, fœtidissiméque per corruptionem reddito, ferro educto, facilè curare licuit, atque ægram, imminenti, ut omnes credebant, periculo subtrahere.

℞. *Lithargyr. aur. Ceruss. lotæ, Plumb. ust. an. scrup.* j. *Aq. portulac. unc.* v. Misce.

Hæmorrhoides ea laventur &, parti affectæ lintea aqua hac madefacta imponantur.

Finis Lib. IV. Part. III.

LIBER V.

DE ARTUBUS:

CAPUT I.

De Manu.

MAnus nomine etiam *Brachium* comprehendimus, cujus *Integumenta*, communia æquè ac propria, & item ejus vasa jam satis sunt descripta.

In tres partes vulgo dividitur.

1. *Humerum.*
2. *Cubitum.*
3. *Manum* proprie dictam.

HUMERUS sive BRACHIUM unico Osse constat, at novem Musculis.

Musculi sunt

1. 2. Attollentes duo, *Deltoides* & *Supraspinatus.*

3. 4. Deprimentes duo, *Aniscalptor* sive *Latissimus*, & *Rotundus major.*

5. 6. Antrorsum ducentes duo, *Pectoralis* & *Perforatus* sive *Coracoidæus.*

7. 8. 9. Retrorsum moventes tres, *Infraspinatus*, *Rotundus minor*, & *Immersus* sive *Subscapularis.*

Tribus

Tribus hisce ultimis simul agentibus brachium quasi circumducitur, & oblique extrorsum attollitur.

Os magnum est, longumque. Caput ipsius sive *extremitas superior* cartilagine, ligamento membranoso, tendinibúsque quatuor, investitur: sinu quoque singulari præditum; in quo Musculi tricipitis tendo recumbit.

Extremitas inferior Trochleæ similis est, quæ cubitum insigniter introrsum incurvari permittit, sed contra non nisi ad lineam rectam extendi.

Cubitus duobus constat ossibus, quæ à musculis specialibus speciatim moventur, quos hic, licet extra ordinem, exhibere cogimur.

Os inferius, quod majus longiusque altero, *Ulna* dicitur.

In extremo superiori processus duo triangulares notantur, quos *Rostra* sive *Glandes* vocant.

Extremum inferius *tuberculo* rotundo desinit, cui *processus* acutus, qui *Styloides* dicitur, adstat.

Musculis IV. movetur, horum duo sunt Flexores.

1. *Biceps*.
2. *Brachiæus*.

Duo Extensores.

1. *Longus*.
2. *Brevis*.

Os superius, quod minus & brevius, *Radius* dicitur sive *focile minus*, parte superiore excipitur ab ulna, inferiore ulnam excipit, in medio parum à se invicem distant, qui tamen locus *ligamento* tenui repletur.

Musculis itidem IV. movetur, quorum duo Proenatores.

1. *Rotundus*.
2. *Quadratus*.

Duo Supinatores,

3. *Longior*.
4. *Brevior*.

Addunt his quidam musculos duos alios, sed rarissimè inveniuntur, & diversimode describuntur.

MANUS

Manus in specie tres in partes dividitur. *Carpum*, *Metacarpum*, & *digitos*.

Carpus Musculos habet IV.

Flexores duos, *Cubitæum* & *Radiæum internum*.

Extensores duos, *Cubitæum* & *Radiæum externum*.

Hisce subjecta sunt *Ossicula* VIII. innominata hactenus, cartilaginea primis annis, molliaque, deinde duriora evadunt.

Ligamentis robustis coërcentur & conjunguntur.

Metacarpus *Musculos* habet duos, *Palmares* dictos, *Longum* & *Brevem*.

Ossicula IV. *ligamentorum* cartilaginosorum ope Carpo connexa.

Digiti *Ossiculis* XV. constant, quibus nomina certa necdum imposita, & *Musculis* XIV. Horum.

II. Flexores sunt, *Sublimis* & *Profundus*.

II. Extensores.

IV. Adductores, *Lumbricales*.

VI. Abductores sive *Interossei* tres *externi*, & totidem *interni*.

Præter hos *Pollici*, *Minimóque digito*, & *Flexor* & *Extensor* singularis datus est.

Considerabilia insuper in Manu 1. *Armosa membranosa*, quæ ligamentum est rotundum, tendines multiplices universæ manus circulo quasi comprehendens, in varia alia facile divisibile.

2. *Vagina membranosa*, quæ tendines manu contentos coërcet.

3. *Fissura oblonga* cuivis tendini ad transitum tendinum tertium internodium moventium musculorum insculpta: hæc trochleæ vicem gerit.

4. *Ossa Sesamoidea*.

Usus Chirurgicus.

1. Humerus sæpenumero frangitur aut luxatur, sed sæpius *Catharro* & *Arthritide* divexatur. In frigida Arthritide nihil efficacius inveni quam Emplast. Sticticum Crollii cum oleo Philos. commixtum, ut & sequens emplastrum.

℞ *Picis Navalis*, *Colophoniæ an. unc. iij. Mucilagin. rad. Altheæ unc. ij ß. Ammoniac. Galban. Mastich. Myrrhæ*, *Thuris an. unc. j. ß. Propoleos*, *Visc. quercin. Aristoloch. rot. Æris ust. Ceræ citrin. Terebinth. an unc. iij. Ol. Terræ unc. ij.* M. F. s. a.

M. F. ſ. a. *Emplaſtrum.*

In *Catharro calido*, aut *Arthritide* ſimili ſingularis virtutis ſemper obſervavi fomentum hoc.

♃. *Vitriol. alb. Virid. an unc. ſ. Nitri. præp. drachm. vj. Alumin. drachm. j. Myrrhæ drachm. ij. Opii drachm. j. Vini alb. Gallic. libr. ſ. Spir. vini rectificat. drachm. x. Acet. Sambuc. unc. iij.*

Miſce pro *Fotu.*

Sub Axillis *Bubones Venerei* æquè ac in Inguine ſeſe produnt.

2. Articulum Humeri & Cubiti *viſcida* ſæpiùs *pituita* occupat, unde brachii rigiditas & immobilitas originem habent. Balſamũ Peruvianum magni æſtimare experientia didici, ſimiliter & Ung. ſequens.

♃. *Ping. Vulpis, Arietis, Butyr. recent. an unc. ij. Ol. lumbric. terr. unc. j. Spir. Vin. rectificat. unc. iv. Coq. ad ſpiritus conſumptionem. Addendo Ol. roriſmarin. Succin. an. drachm. iij. Philoſophor. drachm. ij.*

M. F. ſ. a. *Unguentum.*

3 Ex octo *carpi* oſſiculis, unum aut plura *luxationem* ſæpius incurrunt, quorum reſtitutio, ſi non acceleretur, malum poſtea inemendabile erit.

Ganglion hiſce in locis valde frequens eſt præter Catharrum & Arthritidem, cujus curationem jam docuimus.

4. In *Metacarpo* ęquè ac *Digitis* ſuperius & inferius *Tendines* plurimi occurrunt, qui in ulceribus facile læduntur, quod bene notandum, ne paralyſis inducatur. Non alia hoc in caſu medicamenta requiruntur, quam quę in antecedentibus allegavimus. Sed hoc imprimis obſervandum venit. 1. Vinculum nimis arcte non eſſe conſtringendum. 2. Spicillum nec profundius, nec frequentius in vulnera hæc aut ulcera immittendum. 3. Manum digitoſque recto, elevatoque ſitu collocandos. 4. *Sphacelo* has partes facile affici, quem ſigna hæc certo prænuntiant. Pus juſto tempore non adeſt: Labia in principio ſicca ſunt, aut parum humiditatis tenuioris exhibent: hic prius ardor, pulſatio & rubedo ſentiuntur, quam in carnoſis partibus. Deinde labia invertuntur, livida, & tandem nigra evadunt. Hoc in caſu media ſunt adhibenda quibus Sphacelus arceri poteſt.

Cap. II.

De Pede.

PEs etiam in tres partes dividitur, in *Femur* scil. *Crus*, & *Pedem extremum.*

FEMORIS os unicum est: cujus motui *Musculi* XIV. inserviunt.

Flexores duo, *Psoas*, & *Iliacus.*

Extensores tres, *Glutæus major*, *medius*, & *minimus.*

Adductores tres, *Triceps.*

Adductores sex, *Quadrigemini*, & *Obturatores duo.*

Adductoribus abductoribúsq; simul agentibus femur circũgyratur.

Femoris os omnium totius corporis maximum & longissimum est. Exterius protuberat, interius incurvatur, sicque oblique introrsum ad genua descendit.

Processus obtinet tres, in infantibus facile separabiles.

CRUS duplici osse constat: horum quod maximum, interiora occupans, *Tibia* dicitur sive *focile majus*, quod minus, exteriora spectans, *Fibula* sive *Focile minus*, utrumque ossibus Cubiti valde simile. Distant parum à se invicem, & ligamento connexa sunt.

Motus perficitur ab undecim *Musculis*, qui sunt.

Extensores quatuor: *Rectus*, *Crureus*, *Vasti duo.*

Flexores quatuor, *Biceps*, *Semimembranosus*, *Seminervosus*, *Gracilis.*

Adductores duo, *Longus & Popliteus.*

Abductor unus, *Fascialis.*

Inter Femur & Crus PATELLA reperitur, in infantibus cartilaginea, in senibus dura, firmaque, articulo exterius apposita.

Pes in partes tres dividitur, *Tarsum*, *Metatarsum*, & *Digitos.*

TARSUS sex *Musculis* movetur.

Flexoribus duobus, *Tibiæo antico*, & *Perinæo.*

Extensoribus quatuor, *Bicipite*, *duobus Gemellis*, & *Soleo*, quibus multi quintum addunt, *Tibiæum posticum.*

Horum extensorum tres Tendinem exhibent valde robustum, qui *Chorda Hippocratica* dicitur.

Ossibus constat septem quæ sunt.

1. *Talus* sive *Astragalus.*
2. *Calx* sive *Os calcis.*
3. *Os naviculare* sive *Cymbiforme.*

4. *Os Tesseræ* ſive *Cuboides*.

5. 6. 7. Oſſa tria *Cuneiformia* ſive *Sphœnoidea*.

Metatarſus quinque oſſibus conſtat.

Digitorum Oſſa XIV. ſunt, *Pollex* enim nō niſi internodia duo habet

Metacarpus muſculis nullis gaudet, excepto *Plantari*, qui palmari quodammodo ſimilis eſt.

Digitorum *Muſculi* XVII. ſunt,

Duo nempe *Flexores*.

Unus *Extenſor* digitorum quatuor, quem in uſum quadruplici etiam tendine prædiтus eſt.

Quatuor *Adductores* ſive *Lumbricales*.

Decem *Abductores* ſive *Interoſſei*.

Pollici ſpeciatim inſerviunt.

Flexor unus,

Extenſor unus,

Adductores duo,

Abductor unus.

Hic æquè ac in manu obſervanda ſunt *Oſſa Seſamoidea*, in adultis ſemper digitorum internodiis adjecta, partim ut articulos firment, partim ut tenues defendant. In ſenibus ſemper, ſed nunquam in pueris, à decem uſque ad viginti numerantur.

Uſus Chirurgicus.

Pes in naturali conſtitutione & extra naturalem conſtitutionem multa cum manu habet communia: quare ſuperfluum foret morbos jam enumeratos repetere.

1. Si in eo articulo qui eſt oſſis femoris & Iſchii humor quidam acris colligatur, inde plerumque Iſchiaticus dolor ſequitur. Ligamentum ſi hac de cauſa laxetur, os à naturali ſitu parum recedit, & ægrum claudicare facit. Si os aut cartilago corrodatur, & vaſa comprimantur pedis atrophia & aliquādo totius corporis inſequitur.

2. *Tumores* in *genu* admodum periculoſi ſunt, difficiliſque curationis, ob muſculorum inopiam ligamentorum vero, tendinum, & oſſium, frigidæ ſiccæque naturæ partium, humiditatem ſufficienter diſſipare haud valentium magnam copiam. Mediis itaque calefacientibus quamprimum ſuccurramus neceſſe eſt, imò ſuppurationis ſi quæ indicia ſe exhibuerint, primo tempore abſceſſus aperiatur, ne alias æger in clauditatem, extabeſcentiam, & tandem mor-

mortem ipsam, incidat. Apertionem abscessus plerumque humoris alicujus stillicidium sequitur, curationem valdè difficilem reddens: ad hoc pulverem Restaurativum sæpiùs laudatum commendo.

3. Ossi Calcis sive Calcaneo *Tendo* insignis inseritur,. Vulnera hujus, Contusionésque graves convulsionem adferunt, ipsamque mortem.

Hoc circiter loco *Pernio* se exhibet, cujus Causa vel frigus intensum, vel caliditas cum siccitate: Cutis crassæ primo fissuræ notantur, & deinde ulceratio accedit. Pinguia omnis generis atque emplastra prosunt, imprimis seq.

℞. Pulv. Gallar. Aristol. rotund. an. drachm. ſ. Minii drachm. j. Merc. sublimat. gr. vj. Lithargyr. Myrrhæ an. drachm. j ſ. Camphor. scrup. j. Thuris drachm. ij. Ceræ viridis q. s.

M. F. *Emplastrum.*

Loco Ceræ viridis axungia Cervi, aut arietis sumi potest pro linimento.

4. Digiti manus aut pedis *congelati* fricentur nive, aut rapa congelata contusa: & deinde sequenti unguento calor restitui potest.

℞. Axung porc. Ol. Olivar. recent. an. unc. j. Ceræ alb. unc. ij.

Coq. parum & F. *Emplastrum.*

5. *Fonticuli* in Artubus externis, ut plurimum excitantur. Locum antea indicavimus: in *brachio* semper inter musculum Deltoidem & bicipitem: in *Femore*, interius, supra genu, ad distantiam duorum digitorum transversorum à genu ipso; in pede superius ad digitorum duorum latitudinem infra genu, inferius vero totidem aut trium digitorum spatium supra malleolum. Fonticulos hos, ut sine dolore excitare queas, Coronidis loco, hoc accipe *Cauterium* nullum dolorem movens, cujus etiam usus in ulceribus parvis imo cancrosis, carnisque excrescentiis admodum commendabilis est.

℞. Sulphur. crud. Arsenici alb. Antimon. crud. an. unc. ij.

Sulphuri lento igne separatim liquefacto & Spithama agitato adde Arsenicum & Antimonium pulverisatum, & misceantur donec uniantur cum Sulphure & rubescant.

Postea

℞. Hujus mixturæ unc. j. Cap. mortui vitriol. unc. ſ.

M. F. *Pulvis*, sexies Spiritu vini lavandus & siccandus ad usum.

FINIS.

INDEX
RERUM ET VERBORUM
PARTIS OPERIS CHIRURGICÆ
Accuratissimus.

A

Flatus

Serra-

T.

Tunica

Ven-

FINIS.

Taf 67

3-